

Regeringens skrivelse

2002/03:60

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 2002

Skr.
2002/03:60

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 6 mars 2003

Göran Persson

Anna Lindh
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2002 i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, unionens förbindelser med omvärlden, det ekonomiska och sociala samarbetet, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Sammanfattning	15
DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EUROPEISKA UNIONEN	29
1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse.....	29
1.1 Information till och samråd med riksdagen.....	32
2 Europeiska rådet under 2002	33
2.1 Europeiska rådets möte i Barcelona 15–16 mars	33
2.2 Europeiska rådets möte i Sevilla 21–22 juni.....	34
2.3 Europeiska rådets möte i Bryssel 24–25 oktober.....	34
2.4 Europeiska rådets möte i Köpenhamn 12–13 december ..	35
3 EU:s utvidgning	35
3.1 Övergripande utveckling under 2002.....	36
3.2 Förhandlingsprocessen och resultat	39
3.3 Förmedlemskapsstrategin.....	41
4 Den ekonomiska och monetära unionen – EMU	42
4.1 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken...	42
4.2 Stabilitets- och tillväxtpakten.....	44
4.2.1 Det svenska konvergensprogrammet	46
4.3 Cardiff-processen om ekonomiska reformer.....	46
4.4 Införandet av euron	47
4.5 Sverige och euron.....	47
5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	48
5.1 Genomförande	48
5.2 Samarbete mot terrorism	49
5.3 Eurojust – europeiskt åklagarsamarbete.....	49
5.4 Asyl och migration	50
6 Nicefördraget och regeringskonferensen 2004.....	50
6.1 Ratificering av Nicefördraget.....	50
6.2 Konventet om Europas framtid och förberedelserna inför nästa regeringskonferens	51
DEL 2 EU:S FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN.....	53
7 Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)	53
7.1 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) & Europarådet.....	54
7.2 Förenta nationerna – omfattande EU-samarbete	55
7.3 Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik.....	56
7.4 Konfliktförebyggande	57
7.5 Försvarsmaterielsamarbete.....	57
7.6 Den internationella brottmålsdomstolen	58
7.7 EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen	58
7.8 Nedrustning och icke-spridning	61
7.9 Exportkontroll av krigsmateriel och andra strategiska produkter	63

7.10	Konsulärt samarbete	64
7.11	Administrativt och protokollärt samarbete.....	65
7.12	Bekämpning av terrorism.....	65
8	Den gemensamma handelspolitiken	67
8.1	Svenska prioriteringar	67
8.2	Världshandelsorganisationen (WTO).....	67
8.2.1	Dohadagordningen för utveckling (DDA)	67
8.2.2	Utvecklingsdimensionen.....	69
8.2.3	WTO-anslutningar.....	70
8.3	EU:s övriga frihandelsavtal	70
8.3.1	Chile och Mercosur.....	70
8.3.2	Medelhavsländerna	71
8.3.3	Gulfstaterna	71
8.3.4	Afrika, Västindien och Stilla Havet (AVS) ...	72
8.4	Avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden	72
8.5	Ombudsman för u-landsexport.....	73
8.6	Exportkrediter.....	73
9	Utvecklingssamarbete.....	74
9.1	Prioriterade arbetsområden	74
9.1.1	Förberedelser inför världskonferensen i Monterrey och världstoppmötet i Johannesburg.....	75
9.1.2	Handel och utveckling.....	76
9.2	Ökad effektivitet genom reformer och nya metoder	77
9.2.1	Behovet av sammanhållen utvecklingspolitik	77
9.2.2	Bättre styrinstrument – landstrategier	77
9.2.3	En effektivare organisation med tydligare ansvarsfördelning, personalutbildning och rekrytering; delegering till fältorganisationen	78
9.2.4	Oberoende utvärderingar.....	78
9.2.5	Öppenhet och bättre övergripande information till allmänheten.....	78
9.3	Cotonou-avtalet	79
9.3.1	Ekonomiska partnerskapsavtal (EPA)	79
9.3.2	Konsultationer om grundläggande värden	79
9.3.3	Icke-statliga aktörer.....	79
9.3.4	Beredning av ny budgetförordning för Europeiska utvecklingsfonden	80
9.4	Humanitärt bistånd	80
9.5	EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredje land.....	81
9.6	Euro-Med bank.....	82
10	EU:s bilaterala och regionala förbindelser.....	82
10.1	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta).....	82
10.2	EU:s nordliga dimension samt EU:s deltagande i regionalt samarbete i norra Europa	84
10.2.1	EU:s nordliga dimension.....	84
10.2.2	Östersjösamarbetet	85

	10.2.3	Barentssamarbetet	86
	10.2.4	Arktiska rådet	87
10.3		Östeuropa och Centralasien.....	88
	10.3.1	Ryssland	88
	10.3.2	Ukraina	89
	10.3.3	Moldavien	90
	10.3.4	Vitryssland	90
	10.3.5	Södra Kaukasus	91
	10.3.6	Centralasien.....	92
	10.3.7	Utvecklingsamarbete och biståndsinsatser i regionen.....	92
10.4		Västra Balkan	93
	10.4.1	Stabilitet, EU-integration och regionalt samarbete.....	93
	10.4.2	Bosnien och Hercegovina (BiH)	94
	10.4.3	Kroatien.....	95
	10.4.4	Förbundsrepubliken Jugoslavien.....	95
	10.4.5	Makedonien.....	96
	10.4.6	Albanien	97
	10.4.7	Biståndsinsatser i regionen.....	98
10.5		EU:s Medelhavssamarbete - Barcelonaprocessen.....	98
	10.5.1	EU:s associeringsavtal	99
10.6		Mellanöstern.....	99
	10.6.1	Konflikten mellan israeler och palestinier	99
	10.6.2	EG:s bistånd till den palestinska myndigheten.....	100
	10.6.3	Iran	101
	10.6.4	Gulfstaterna	101
10.7		Afrika.....	101
	10.7.1	Östafrika, Afrikas horn.....	102
	10.7.2	Södra Afrika	103
	10.7.3	Centralafrika.....	104
	10.7.4	Västafrika	105
10.8		Nordamerika.....	106
	10.8.1	USA.....	106
	10.8.2	Kanada.....	107
10.9		Latinamerika och Karibien.....	107
10.10		Asien.....	110
	10.10.1	Stöd till återuppbyggnaden i Afghanistan....	110
	10.10.2	Indien och Pakistan – engagemang för fredlig utveckling	111
	10.10.3	Förstärkt samarbete med Kina	111
	10.10.4	Framgångar och motgångar på Koreahalvön	112
	10.10.5	ASEM:s toppmöte – Samarbete mot terrorism och för ökad kulturell förståelse ...	113
	10.10.6	Andra frågor som uppmärksammats av EU.	114
		DEL 3 EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR	116
11		Skatter	116
	11.1	Skattepolitik inom EU – kommissionens meddelanden på skatteområdet.....	116

11.2	Skattepaketet	116	Skr. 2002/03:60
11.3	Mervärdesskatt	117	
11.3.1	Nytt direktiv och ny förordning om moms på elektronisk handel.....	117	
11.3.2	Försöksperioden för lågmoms för vissa arbetsintensiva tjänster förlängs.....	118	
11.3.3	Direktivförslag om ändringar i särordningen för moms på resebyråttjänster .	118	
11.3.4	Förslagen till direktiv och förordning avseende avdragsrätt åter aktuella.....	119	
11.4	Punktskatter.....	119	
11.4.1	Energibeskattningsdirektiv – förslag till beskattning av samtliga energiprodukter	119	
11.4.2	Biobränsleskattedirektiv.....	119	
11.4.3	Dieselskattedirektiv	120	
11.4.4	Beskattning av personbilar.....	120	
11.5	Administrativt samarbete	120	
11.5.1	Ekofin-rådets slutsatser om administrativt samarbete.....	120	
11.5.2	Indrivningsdirektivet m.m.....	120	
11.5.3	Ny förordning om administrativt samarbete på mervärdesskattens område	121	
11.5.4	Datoriserat punktskattekontrollsystem.....	121	
11.5.5	Fiscalis 2003-2007	122	
11.6	Övriga skattefrågor.....	122	
11.6.1	Beskattning av tjänstepensioner.....	122	
12	EU:s budget.....	123	
12.1	Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten.....	123	
12.2	Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2002.....	124	
12.3	Återflöde från EU-budgeten.....	125	
13	Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter.....	126	
13.1	Åtgärder för att stärka kampen mot bedrägerier	126	
13.2	Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll.....	127	
13.3	Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2000.....	128	
13.4	Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2001.....	128	
14	Statistik	129	
14.1	Harmonisering av statistik.....	129	
14.2	Beslut på statistikområdet fattade under 2002	130	
14.3	Svenskt agerande på statistikområdet	131	
DEL 4 RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR		132	
15	Civilrättsligt samarbete	132	
15.1	Civilrättskommittén.....	132	
15.2	Domstolars behörighet samt erkännande och verkställighet av domar	132	
15.2.1	Luganokonventionen.....	133	
15.2.2	Konventioner på speciella sakområden.....	134	

15.3	Ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område – en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar.....	134
15.4	Direktiv om rättshjälp i gränsöverskridande tvister	135
15.5	Förordning om föräldraansvar (Bryssel II a).....	135
15.6	Undertecknande av 1996 års Haagkonvention.....	136
15.7	Förslag till direktiv om brottsofferersättning	136
15.8	Tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I).....	136
15.9	Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II)	136
15.10	Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område.	137
16	Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete	138
16.1	Horisontella frågor	138
16.1.1	Organiserad brottslighet	138
16.1.2	Ömsesidig utvärdering	139
16.1.3	Brottsförebyggande frågor	139
16.1.4	Brottsofferfrågor	140
16.1.5	Terrorism.....	140
16.1.6	Narkotika.....	141
16.2	Straffrättsligt samarbete och ömsesidigt erkännande av domar och beslut.....	141
16.2.1	Rättslig hjälp	141
16.2.2	Tammerforsslutsatserna om ömsesidigt erkännande av domar och beslut.....	142
16.2.3	Europeiska arresteringsordern.....	143
16.2.4	Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial	143
16.2.5	Ömsesidigt erkännande och verkställighet av bötesstraff	144
16.2.6	Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om förverkande.....	144
16.2.7	Förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter	145
16.2.8	Gemensamma utredningsgrupper	145
16.2.9	Ett europeiskt rättsligt nätverk på straffrättens område.....	145
16.2.10	Eurojust	146
16.2.11	Straffrättsligt samarbete mellan EU och tredjeland.....	147
16.3	Materiell straffrätt.....	148
16.3.1	Människohandel, sexuell exploatering av barn och barnpornografi.....	148
16.3.2	Människosmuggling.....	149
16.3.3	Miljöbrott	149
16.3.4	Terroristbrott	150
16.3.5	Narkotikabrott	150
16.3.6	Rasism och främlingsfientlighet	151
16.3.7	Förverkande av vinning av brott	151
16.3.8	Korruption i den privata sektorn	152

16.3.9	IT-brott	152
16.4	Polissamarbete.....	152
16.4.1	Europol.....	152
16.4.2	Annat polissamarbete	153
16.4.3	Terrorism.....	154
16.4.4	Schengen	154
16.4.5	Gränskontrollfrågor.....	155
16.5	Tullsamarbete	155
17	Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer	156
17.1	Horisontella frågor	156
17.2	Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem	157
17.3	Harmonisering av den europeiska migrationspolitiken..	158
17.4	Viseringspolitiken	160
17.5	Rådslutsatser om integration	160
18	Räddningstjänst.....	160
Del 5 SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK, HÄLSO- OCH SJUKVÅRD, KONSUMENT-FRÅGOR		162
19	Tillväxt och sysselsättning.....	162
19.1	Prioriterade verksamheter och mål.....	162
19.2	EU:s sysselsättningsstrategi	162
19.2.1	Sysselsättningsriktlinjer för 2003.....	166
20	Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor.....	166
20.1	Modernisering av den europeiska modellen.....	166
20.2	Arbetsrätt	167
20.2.1	Genomförande av europabolagsdirektivet ...	167
20.2.2	Arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar	167
20.2.3	Information till och samråd med arbetstagare	167
20.2.4	Lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens.....	168
20.2.5	Arbetsvillkor för personal uthyrd av bemanningsföretag	168
20.3	Hälsa och säkerhet i arbetet.....	169
20.3.1	Svenskt genomförande av EU:s arbetstidsdirektiv	169
20.3.2	Nytt direktiv om mekaniska vibrationer	169
20.3.3	Nya regler för buller.....	169
20.3.4	Nytt förslag om direktiv om elektromagnetiska fält	170
20.3.5	Nytt förslag om asbestdirektiv	170
20.4	Sociala dialogen	170
20.4.1	Företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en hållbar utveckling	171
20.5	Social trygghet.....	171
20.5.1	Pensioner och pensionssystem	171
20.5.2	Fattigdom och social utslagning.....	171
20.5.3	Hälsa- och sjukvård samt äldreomsorg.....	172

20.6	Samordning av systemen för social trygghet	172	Skr. 2002/03:60
20.6.1	Förenkling och modernisering	173	
20.6.2	Tillämpning av samordningsreglerna på medborgare från tredjeland	173	
20.7	Nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer....	173	
21	Kamp mot diskriminering	175	
22	Jämställdhet	175	
22.1	EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet	175	
22.2	Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995.....	176	
22.3	Integrering av ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete	176	
22.4	Likabehandlingsdirektivet	176	
23	Folkhälsa.....	177	
23.1	Folkhälsoprogram.....	177	
23.2	Tobak.....	178	
23.2.1	WHO:s ramkonvention om tobakskontroll ..	178	
23.2.2	Direktiv om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror.....	178	
23.2.3	Rådets rekommendation om tobaksprevention och initiativ för att förbättra tobakskontroll.....	179	
23.2.4	Övergångsregler	179	
23.3	Alkohol.....	179	
23.3.1	Övergångsregler vid medlemsförhandlingarna.....	180	
23.4	Narkotika.....	180	
23.5	Smittsamma sjukdomar	180	
23.6	Nytt direktiv om blodsäkerhet.....	181	
23.7	Celler och vävnader.....	181	
24	Hälso- och sjukvård	182	
24.1	Patienters rörlighet och utveckling av hälso- och sjukvård	182	
24.2	Övriga hälso- och sjukvårdsfrågor	182	
25	Konsumentpolitik.....	182	
25.1	Strategi om konsumentpolitik	183	
25.2	Marknadsföring och information	183	
25.2.1	God sed på marknaden	183	
25.2.2	Affärskommunikation på den inre marknaden	184	
25.3	Finansiella tjänster till konsumenter	184	
25.3.1	Förslag till nytt direktiv om konsumentkrediter	184	
25.3.2	Distansförsäljning	185	
25.4	Tjänster i allmänhetens intresse	185	
25.5	Tvistlösning utanför domstol	186	
25.6	Produktansvar.....	186	
25.7	Övriga konsumentfrågor	186	

	MARKNADEN, INDUSTRI OCH FORSKNING	188
26	Inre marknadens utveckling.....	188
26.1	Konkurrenskrafrådet	188
26.2	Kommissionens strategi för den inre marknaden.....	188
26.2.1	Resultattavlan för den inre marknaden samt genomförande av direktiv	189
26.2.2	Principen om ömsesidigt erkännande	190
26.3	Bättre och enklare regler i EU.....	191
26.3.1	Program för förenkling av gemenskapslagstiftning.....	191
26.3.2	Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EU:s regler.....	191
26.4	Administrativt samarbete – problemlösningsdatabasen SOLVIT infördes.....	192
26.5	Inre marknadens tioårsjubileum.....	192
26.6	Integrering av miljö och hållbar utveckling	193
26.7	Offentlig upphandling	193
26.8	Associationsrätt	193
26.9	Redovisningsfrågor	194
26.10	Bygg- och bostadsfrågor	195
26.10.1	Byggfrågor	195
26.10.2	Bostadsfrågor	196
27	Fri rörlighet för varor.....	197
27.1	Tullunionen	197
27.2	Tekniska handelshinder.....	197
27.2.1	Harmonisering.....	198
27.2.2	Ömsesidigt erkännande	198
27.2.3	Anmälningsprocedurer.....	199
27.2.4	Provning och certifiering.....	199
27.2.5	Standardisering.....	199
27.3	Fortsatta diskussioner angående översynen av den europeiska läkemedelslagstiftningen.....	200
27.4	Kosmetika.....	201
28	Fri rörlighet för tjänster och kapital.....	201
28.1	En strategi för tjänster på den inre marknaden.....	201
28.2	Finansiella tjänster.....	202
28.2.1	Övergripande frågor	202
28.2.2	Bank- och kreditväsendet.....	203
28.2.3	Försäkringsväsendet	203
28.2.4	Värdepappersmarknaden.....	205
28.3	Elektroniska kommunikationer	208
28.4	Post	209
29	Immaterialrätt.....	210
29.1	Upphovsrätt	210
29.2	Patent	210
29.2.1	Förslag till förordning om gemenskapspatent	210

29.2.2	Direktiv om patenterbarhet hos datorrelaterade uppfinningar	212
29.3	Bruksmodellskydd.....	212
29.4	Varumärken.....	212
29.5	Mönsterskydd	213
30	Näringspolitik	213
30.1	Ökat fokus på konkurrenskraft och tillväxt.....	214
30.2	Konkurrenskrafts- och småföretagsfrågor.....	214
30.2.1	Kvantitativa mål och resultattavlan för näringspolitiken.....	215
30.2.2	Vidareutveckling av småföretagsinsatser.....	215
30.2.3	Den digitala ekonomin viktig för Europas konkurrenskraft	216
30.2.4	En strategi för livsvetenskaper och bioteknik.....	216
30.3	Integration av hållbar utveckling.....	217
30.4	Konkurrensfrågor	217
30.4.1	Ny tillämpningsförfordning för artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget.....	217
30.4.2	Översyn av koncentrationsförfordningen.....	218
30.4.3	Gruppundantag.....	218
30.5	Statsstöd.....	219
30.6	Kol- och stålfördraget har upphört	220
30.7	Varvsstöd.....	220
30.8	Övriga branschfrågor.....	221
31	Turism.....	222
32	Forskning	222
32.1	Sjätte ramprogrammet	223
32.2	Mot ett europeiskt forskningsområde.....	223
33	EG:s regional- och strukturpolitik	225
33.1	Strukturfondsperioden 2000–2006.....	225
33.1.1	Målprogrammen.....	226
33.1.2	Gemenskapsinitiativen	227
33.2	Övriga strukturpolitiska frågor.....	229
DEL 7 TRANSPORT, TELEKommunikation och Energi ...		231
34	Transporter.....	231
34.1	Frågor som rör flera transportslag	231
34.1.1	En gemensam europeisk transportpolitik.....	231
34.1.2	Integration av miljö och hållbar utveckling .	231
34.1.3	Transport av farligt gods	232
34.1.4	Galileo – en ny generation satellitnavigeringssystem	232
34.1.5	Marco Polo – ett bidragssystem för att främja miljövänliga transporter.....	232
34.1.6	Revidering av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T	233
34.2	Landtransporter	234
34.2.1	Vägtrafiksäkerhet	234

34.2.2	Tung yrkesmässig trafik	234
34.2.3	Järnvägsfrågor	235
34.2.4	Motorfordonsförsäkring	236
34.2.5	Föreskrifter för bussar	237
34.2.6	Ny typ av digital färdskrivare	237
34.2.7	Reglering av transittrafik för tunga transporter genom Österrike.....	238
34.2.8	Upphandling av kollektivtrafik	238
34.2.9	Avtal mellan EU och Schweiz	238
34.3	Sjöfart	239
34.3.1	Sjöfartsavtal med tredjeland.....	239
34.3.2	Sjösäkerhet	239
34.3.3	Övriga sjöfartsfrågor	240
34.4	Luftfart.....	241
34.4.1	Flygtrafikledning	241
34.4.2	Bildandet av en ny europeisk flygsäkerhetsbyrå - EASA.....	242
34.4.3	Skadeståndsansvar vid flygolyckor.....	242
34.4.4	Open skies-målet	242
34.4.5	Restriktioner mot bullersamma luftfartyg ...	243
34.4.6	Konkurrens- och marknadsfrågor	243
34.4.7	Nya regler om förstärkt luftfartsskydd.....	244
34.4.8	Ersättning vid nekad ombordstigning m.m. .	244
35	Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället	245
35.1	e-Europa	245
35.2	Europeiskt informationssäkerhetsarbete	246
35.3	Globaliseringen och informationssamhället.....	246
35.4	Rättsinformation.....	246
36	Energi.....	247
36.1	Den inre marknaden för energi.....	247
36.2	Förnybara energikällor	248
36.3	Andra energifrågor	249
DEL 8	JORDBRUK OCH FISKE	251
37	Den gemensamma jordbrukspolitikerna	251
37.1	Halvtidsöversynen – mot ökad marknadsorientering och hållbar utveckling	252
37.2	Marknadssituationen för nötkött har återhämtat sig.....	253
37.3	Marknadsordningar för vegetabilier.....	253
37.4	Program för säljfrämjande åtgärder i Sverige	254
37.5	Landsbygdsutveckling.....	255
37.5.1	Ekologisk hållbar utveckling.....	255
37.5.2	Ekonomiskt och socialt hållbar utveckling ..	255
37.5.3	Särskilda åtgärder i norra Sverige	256
37.6	Miljöåtgärder i jordbruket	256
37.7	Växt- och husdjurgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk	257
37.8	Nytt direktiv om växtskydd.....	257
37.9	Djurskydd och djurhälsa.....	258

37.9.1	Zoonoser – smitta från djur som kan drabba människor via maten eller på annat sätt	258
37.9.2	Smittskyddskrav vid resa med sällskapsdjur	258
37.9.3	Skärpning av hormonbestämmelserna på väg	259
37.9.4	Fodersäkerhet	259
37.9.5	BSE-frågan fortsatt högaktuell.....	260
37.9.6	Beslut om animaliska biprodukter	261
37.9.7	Förberedelser för djurskyddskrav för slaktkyckling	262
37.9.8	Diskussionen om djurtransporter fortsätter ..	262
37.9.9	Diskussion om importförbud av hund- och kattpäls	262
38	Den gemensamma fiskeripolitiken	263
38.1	Översyn av den gemensamma fiskeripolitiken	263
38.2	Förvaltning av fiskeresurser	263
38.3	Miljöåtgärder i fisket	264
39	Livsmedelspolitiken	265
39.1	Nya livsmedel	265
39.2	Genmodifierade livsmedel och foder	265
39.3	Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten	266
39.4	Gemensamma regler för hygien och offentlig kontroll..	266
39.5	Allergimärkning	267
39.6	Främmande ämnen i livsmedel	267
DEL 9	MILJÖ	268
40	Miljö.....	268
40.1	Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden.....	268
40.2	Sjätte miljöhandlingsprogrammet	270
40.3	Utveckling på de av Sverige prioriterade områdena	271
40.3.1	Försurning och klimatförändringar	271
40.3.2	Kretsloppsanpassning och resurseffektivitet.....	271
40.3.3	Biologisk mångfald och genetiskt modifierade organismer	274
40.3.4	Kemikalier och bekämpningsmedel	276
40.4	Utveckling på andra miljöområden	278
40.4.1	Nya regler m.m. på vattenområdet.....	278
40.4.2	Renare motorer och bränslen	279
40.4.3	Nya regler för omgivningsbuller	280
40.4.4	Förebyggande åtgärder mot allvarliga kemikalieolyckor	280
40.4.5	Århuskonventionen	281
40.4.6	Globala miljöfrågor	282
40.4.7	Kärnsäkerhet och strålskydd	287
40.4.8	Miljöstöd	287
40.4.9	Förslag till nytt miljöansvarsdirektiv	288
DEL 10	UTBILDNING, UNGDOM OCH KULTUR	289

41	Utbildning	289	Skr. 2002/03:60
41.1	Sokrates och Leonardo da Vinci	289	
41.2	Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål.....	290	
41.3	Övriga utbildningsfrågor	291	
41.4	Internationellt samarbete	292	
42	Ungdomsfrågor och idrott.....	293	
42.1	Utökat samarbete på ungdomsområdet	293	
42.2	Programmet Ungdom	293	
42.3	Idrottsdeklarationen och arbetet mot dopning.....	294	
43	Kultur och medier	295	
43.1	Ramprogrammet Kultur 2000	295	
43.2	Kulturhuvudstäder	296	
43.3	Arbetsplan för kultursamarbetet.....	296	
43.4	Media-programmet samt kommissionens filmmeddelande	297	
43.5	TV-direktivet.....	298	
43.6	Övriga kultur- och mediefrågor.....	299	
DEL 11 EU:S INSTITUTIONER M.M.....		300	
44	Institutionernas verksamhet	300	
44.1	Europeiska unionens råd	300	
44.2	Europeiska kommissionen.....	300	
44.3	Europaparlamentet	302	
44.4	Europeiska gemenskapernas domstol.....	303	
44.5	Europeiska revisionsrätten	303	
44.6	Övriga institutioner och organ.....	304	
44.6.1	Ekonomiska och sociala kommittén	304	
44.6.2	Regionkommittén	304	
44.6.3	Europeiska investeringsbanken.....	305	
44.6.4	Europeiska centralbanken	305	
44.6.5	Europeiska investeringsfonden	306	
44.7	Personalpolitik i EU:s institutioner	306	
44.8	Öppenhet och insyn	308	
44.9	Svenska språket och regelförbättring	308	
44.9.1	Begripligare EU-texter	308	
44.9.2	Svenska språkets ställning.....	310	
44.10	Överträdelseärenden	311	
BILAGOR.....		312	
Bilaga 1: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2002.....		312	
Bilaga 2: Viktigare domar meddelade av EG-domstolen under år 2002		345	
Bilaga 3: Viktiga domar meddelade av EG:s förstainstansrätt under 2002		352	
Bilaga 4: Överträdelseärenden		356	
Bilaga 5: Lista över Internetadresser		377	

Bilaga 6: Förkortningslista.....	382	Skr. 2002/03:60
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2003.....	389	

Sammanfattning

EU-arbetet under 2002 präglades av utvidgningsprocessen. Under året inleddes även, inom ramen för konventet, förberedelserna inför den regeringskonferens som bl.a. ska förbereda EU:s beslutsprocesser i en utvidgad union. Arbetet med att främja en hållbar utveckling fortsatte. Lissabonstrategin kan sägas ha funnit sin slutgiltiga form. Ett världstoppmöte om hållbar utveckling hölls i Johannesburg. Planeringen av polissionen i Bosnien-Hercegovina (EUPM), utgjorde en viktig milstolpe för den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Kampen mot terrorism har fortsatt stått högt på dagordningen.

Utvidgningen

Utvidgningen fortsatte att ha högsta prioritet. Förhandlingarna om villkoren för anslutning avslutades med tio kandidatländer (Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern) avslutades vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december. Det blev möjligt tack vare att framstegen i utvidgningsförhandlingarna fortsatte under såväl det spanska som det danska ordförandeskapet, samtidigt som Europeiska kommissionens granskning av de tio ländernas förberedelser för anslutning visade att de skulle vara redo för anslutning 2004. De tio länderna ska bli medlemmar den 1 maj 2004.

Framsteg skedde också i förhandlingarna med Bulgarien och Rumänien. Toppmötet i Köpenhamn angav att utvidgningsprocessen är oåterkallelig och att målet är, om nödvändiga framsteg sker, att de båda länderna kan bli medlemmar 2007. Stats- och regeringscheferna beslutade i Köpenhamn också att, på grundval av kommissionens rekommendation, i december 2004 besluta om Turkiet uppfyller de politiska Köpenhamnskriterierna. Om så är fallet ska utvidgningsförhandlingar inledas utan dröjsmål.

Den ekonomiska och monetära unionen – EMU

Under året antogs allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken i linje med det förfarande som användes för första gången under det svenska ordförandeskapet 2001. Riktlinjerna omfattar såväl makroekonomisk politik som sysselsättnings- och strukturpolitik, och är ett av de huvudsakliga instrumenten för att uppnå de strategiska målsättningarna i Lissabonstrategin. De huvudsakliga utmaningar som identifierades var att säkerställa och ytterligare utveckla det makroekonomiska ramverket; att få fram fler och bättre jobb, att stärka förutsättningarna för högre produktivitetstillväxt; samt att verka för hållbar utveckling. Arbetet pågår med att strömlinjeforma de berörda processerna inom rådet och kommissionen, nämligen de ovan nämnda allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, Cardiff-processen för ekonomiska reformer och sysselsättningsstrategin. Den stabilitets- och tillväxtpakt vars syfte är säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen i EMU uppmärksammades också under året. En diskussion om dess tillämpning

ägde rum i ljuset av de försämrade statsfinanserna i flera länder. Den tredje uppdateringen av det svenska konvergensprogrammet fick ett mycket gott omdöme. Vissa medlemsstater rekommenderades att vidta åtgärder för få ned underskottet. I årets svenska rapport om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknader (den s.k. Cardiff-processen) konstaterades att reformerna stärkt Sveriges konkurrenskraft och förutsättningarna för en god produktivitetsutveckling. Den 1 januari infördes sedlar och mynt i euro i tolv EU-länder. Övergången gick både bättre och snabbare än förväntat.

Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Arbetet med att genomföra den handlingsplan mot terrorism som antogs 2001 fortsatte. Rambeslut om bekämpande av terrorism och ett om en europeisk arresteringsorder antogs. Ett europeiskt åklagarsamarbete, Eurojust, inrättades under året.

Ett intensivt och omfattande arbete på det asyl- och migrationspolitiska området genomfördes. Under våren lades fokus på asylfrågorna och ökade gemensamma insatser inom viserings- och gränskontrollområdet. En övergripande strategi mot olaglig invandring samt en strategi för förvaltningen av de yttre gränserna antogs. En färdplan med tidsramar och detaljerade instruktioner blev av central betydelse för det danska ordförandeskapet under hösten.

Nicefördraget och regeringskonferensen 2004

Efter en ny folkomröstning om Nice-fördraget i oktober deponerade Irland sina ratifikationsinstrument i december. Det blev då klart att fördraget kunde träda i kraft den 1 februari 2003.

Konventet om Europas framtid inleddes i februari. Efter en idéinventering under våren genomfördes en djupanalys av förslagen under hösten. Beslutsfasen äger rum våren 2003.

Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Under året togs beslut om att upprätta EU:s första krishanteringsinsats, EU:s polission i Bosnien-Hercegovina (EUPM). Samarbetet med FN utvecklades ytterligare. Rådet enades om en närmare samverkan med FN när det gäller utvecklings- och humanitära frågor. EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) inriktades på fortsatt utveckling av såväl militära som civila kapaciteter samt vidareutveckling av praktiska aspekter av krishanteringsinsatser. En överenskommelse om arrangemangen för samarbete mellan EU och Nato uppnåddes. En uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler lanserades i november. Sverige verkade med framgång för ökad öppenhet i samarbetet kring EU:s uppförandekod för vapenexport. En väsentligt utökad årsrapport presenterades. Den svenska regeringen fortsatte att arbeta för ökat fokus på rättssäkerhetsfrågorna inom EU och FN.

Den gemensamma handelspolitiken

Förhandlingarna i enlighet med den s.k. utvecklingsdagordningen från Doha inleddes inom ramen för världshandelsorganisationen WTO. Där ingår att underlätta de minst utvecklade ländernas (MUL) anslutning till WTO samt tekniskt bistånd. Sverige verkade för att EU ska säkerställa att utvecklingsdimensionen genomsyrar alla delar av WTO förhandlingarna. Under året inleddes förhandlingar med AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stilla-havsregionen) om ekonomiska partnerskapsavtal. Associeringsavtal med Chile, Algeriet och Libanon undertecknades. Avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden ingicks med kandidatländerna Lettland, Litauen, Estland, Slovakien, Slovenien och Malta. Sverige föreslog i inledningen av året att EU skulle inrätta en ombudsman för u-landsexport. Under hösten återkom kommissionen med ett förslag om att skapa en funktion för förbättrad information till exportörer i u-länderna och vägledning till rätt EU-instans.

Utvecklingssamarbete

Året präglades av arbetet med världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey och världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. I Monterrey togs kraftfulla steg mot ökad fattigdomsbekämpning. I Johannesburg betonades vikten för u-länderna av förbättrat marknadstillträde och kapacitetshöjande åtgärder. Sverige agerade inför båda konferenserna starkt för att få EU att acceptera dessa åtaganden. EU utökade understödet till biståndsinsatser när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa, smittsamma sjukdomar. Förhandlingar inleddes om en nionde Europeisk utvecklingsfond för stöd till länderna i Afrika, Västindien och Stilla-havsregionen. Strävan efter en bättre samverkan med FN och en bättre koppling mellan katastrofinsatser och mer långsiktigt utvecklingssamarbete präglade arbetet med humanitärt bistånd. En översyn av reglerna och villkor för makrofinansiellt stöd genomfördes.

EU:s bilaterala och regionala förbindelser

Rådet godkände mandatet inför kommande förhandlingar för att anpassa EES-avtalet till den kommande utvidgningen. Inom ramen för det nuvarande samarbetet lyckades Norge och EU nå en överenskommelse om marknadstillträde för jordbruksprodukter. Det bilaterala avtalet mellan EU och Efta-landet Schweiz trädde i kraft den 1 juni.

Under hösten antogs riktlinjer för en ny handlingsplan för Nordiska dimensionen. Inom ramen för det nuvarande samarbetet lanserades en stödfond på miljö- och kärnavfallsområdet med fokus på Ryssland. EU och Ryssland arbetade vidare med att etablera ett gemensamt europeiskt ekonomiskt område, och enades om villkoren för resande mellan Kaliningrad och övriga Ryssland efter kandidatländernas införande av viseringskrav under 2003 i enlighet med Schengenregelverket. En diskussion om en ny samarbetsform med Moldavien, Ukraina och Vitryssland inleddes inom EU. Relationerna med Vitryssland var fortsatt ansträngda. EU enades om att utöka den politiska dialogen med länderna i Centralasien.

I västra Balkan spelade EU en aktiv roll i upprättandet av ett avtal om en ny och lösare union mellan Serbien och Montenegro i mars och antagandet av konstitution i slutet av året. Det multilaterala och bilaterala engagemanget i Kosovo var fortsatt omfattande, liksom även uppföljningen av Ohrid-avtalet i Makedonien. EU uttryckte en beredskap att ersätta den nuvarande Nato-insatsen i Makedonien. Förhandlingar om ett Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA) inleddes med Albanien. Den politiska situationen i Mellanöstern blev alltmer instabil under året. EU var mycket aktiv i ansträngningarna att avbryta våldet och få parterna att återgå till förhandlingsbordet.

Dialogen med södra Afrikas länder (SADC) kom delvis att präglas av situationen i Zimbabwe. EU och SADC kunde inte nå enighet i frågan. Allt biståndssamarbete med Zimbabwe avbröts. Dock bidrog EU under året med omfattande humanitärt bistånd med anledning av den allvarliga livsmedelskrisen i södra Afrika inklusive Zimbabwe.

För USA var kampen mot terrorismen den helt dominerande enskilda frågan i såväl multilaterala som bilaterala sammanhang. Förhandlingar om ett avtal om straffrättsligt samarbete mellan EU och USA inleddes under hösten. Kampen mot terrorismen satte även sin prägel på dialogen med Kanada.

EU:s stöd för fredsansatserna i Colombia fortsatte även efter fredsprocessens sammanbrott i februari. Utvecklingen i Haiti gav fortsatt anledning till oro.

Fredsprocessen och återuppbyggnaden av Afghanistan låg fortsatt högt på dagordningen. Även den ökade spänningen i konflikten mellan Indien och Pakistan uppmärksammades kontinuerligt. EU:s stöd till försoningsprocessen på Koreahalvön uppvisade såväl framsteg som motgångar. EU reagerade med stor oro på uppgifter under hösten om ett hemligt nordkoreanskt program för att anrika uran i syfte att framställa kärnvapen. Ökat samarbete mot terrorism och utvecklingen på Koreahalvön var de övergripande frågorna vid årets ASEM-toppmöte. Terrorattentatet på Bali i oktober gav upphov till utökade kontakter mellan EU och Indonesien.

Skatter

Diskussionen om skattepaketets tre delar skulle enligt en tidigare beslutad tidsplan avslutas före utgången av år 2002. Eftersom förhandlingarna med Schweiz inte avslutades enades rådet om att fortsätta beredningen med sikte på en överenskommelse våren 2003.

Under året antogs ett nytt direktiv och en ny förordning om moms på elektronisk handel. Flera initiativ till administrativt samarbete togs, t.ex. automatiskt informationsutbyte om ränteinkomster och utbyte av information om internprissättning. Ett nytt gemenskapsprogram för att förbättra beskattningssystemets funktion på den inre marknaden antogs.

EU:s budget

Sverige verkade för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt. Budgeten omfattade ca 98,6 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden och ca 95,7 miljarder euro i betalningsanslag. Detta innebär en ökning i förhållande till 2001 års budget med 1,7 procent för åtaganden och en ökning med 2,0 procent för betalningar.

Kommissionens årliga rapport över återflödet till medlemsstaterna visade att det totala återflödet till Sverige från 2001 års EU-budget uppgick till 1 070 miljoner euro. Detta är en minskning i förhållande till 2000 års EU-budget med 124 miljoner euro. Det svenska nettobidraget uppgick till 1 268 miljoner euro, vilket motsvarar 11,73 miljarder kronor.

Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Arbetet under året inriktades på att förbättra den finansiella styrningen och kontrollen. En ny budgetförordning antogs. Den börjar tillämpas från den 1 januari 2003. Enligt denna ska bl.a. mål och resultatindikatorer fastställas för varje verksamhet som finansieras från EU-budgeten. Takten i genomförandet av EU-program sattes i fokus. I revisionsrättens rapport om kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2001 kritiserades det alltför stora överskottet i betalningsanslagen. Lite drygt 15 miljarder euro, 16 % av EU-budgeten, hade inte utnyttjats.

Civilrättsligt samarbete

Arbetet inriktades på att förenkla och effektivisera samarbetet inom EU. Förfarandet för att verkställa domar på privaträttens område förenklades genom antagandet av den s.k. Bryssel I-förordningen. Beredningen av en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar inleddes. Ett direktiv som fastställer gemensamma minimiregler för rättshjälp i gränsöverskridande tvister antogs. Andra förslag som diskuterats rör verkställandet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn, ersättning till brottsoffer och förpliktelser vid skadeståndstvister.

Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område invigdes i december. Nätverket ska bl.a. medverka till att förbättra informationen till allmänheten.

Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete

Under året gjordes ansträngningar för att förbättra den årliga rapporteringen beträffande organiserad brottslighet och för att samordna agerande i arbetet med en konvention om korruptionsbekämpning. Framsteg gjordes i samarbetet för att stärka möjligheterna undersöka och lagföra personer som har främjat eller medverkat till krigsförbrytelser eller liknande allvarliga brott. En ömsesidig utvärdering om genomförandet av internationella åtaganden i kampen mot narkotikahandel genomfördes. Nätverket för brottsförebyggande lanserade sin hemsida i slutet av året. Sverige verkade aktivt med brottsförebyggande frågor och för få upp frågor som rör bättre stöd till brottsoffer. En utvärdering av arbetet på narkotikaområdet genomfördes. Rådet enades om att särskilt prioritera kampen mot syntetisk narkotika och prekursorer. En diskussion om behandling av narkotikamissbrukare i fängelser inleddes.

Det straffrättsliga samarbetet präglades av uppföljningen av åtgärdsprogrammet för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. Förutom rambeslutet om en europeisk arresteringsorder antogs ett rambeslut om gemensamma utredningsgrupper med brottsutredande

myndigheter i olika medlemsstater, ett om bekämpande av människohandel. Flera viktiga principöverenskommelser uppnåddes, bl.a. om innehållet i ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi.

Rådet godkände under året Irlands deltagande i Schengen.

Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

Rådet nådde en politisk överenskommelse om direktivet om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna. En diskussion inleddes också om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan. Denna förordning kommer att ersätta Dublinkonventionen, och kallas därför "Dublin II". Beredningen av flera direktiv inleddes, bl.a. ett om lägsta krav för kvalificering för internationellt skydd, ett ändrat förslag till direktiv om rätt till familjeåterförening och ett om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare. Frågan om ett gemensamt återvändandeprogram för personer som vistas olagligt i en medlemsstat togs upp av kommissionen, dels i en grönbok, dels i ett meddelande som bygger på samma grönbok.

Arbetet med att öka harmoniseringen av viseringspolitiken fortsatte. En ny gemensam konsulär handbok angående viseringar upprättades, och gemensamma ansökningsformulär för visering samt en enhetlig utformning av uppehållstillstånd infördes.

Räddningstjänst

Den gemenskapsmekanism för samordning av katastrofinsatser som inrättades 2001 sattes i bruk. Tonvikten lades på samordning för att förbättra unionens förmåga att skydda befolkningen och möta konsekvenserna av nukleär, radiologisk, biologisk och kemisk (NRBC) -terrorism.

Tillväxt och sysselsättning

Sysselsättningsfrågan fortsatte att prioriteras högt. Arbetet med moderniseringen fortsatte, och en ny rapport om strömlinjeformning av det ekonomisk-politiska samarbetet antogs. Den nya modellen innebär att sysselsättningsstrategin synkroniseras i tid med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. I den svenska årsrapporten om sysselsättningspolitiken belystes den demografiska utmaningen, sysselsättningsutvecklingen och arbetsutbudet särskilt. Analysen fokuserade främst på yngre personer, utlandsfödda, äldre och kvinnor.

Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor

Framsteg gjorde i arbetet med arbetsmarknadsfrågor. Ett direktiv om information till och samråd med arbetstagare antogs, och direktivet om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens ändrades för att

underlätta hanteringen när fler medlemsstater berörs. En diskussion inleddes om arbets- och anställningsvillkor i bemanningsföretag. Frågan om hälsa och säkerhet i arbetet berördes i flera direktiv, bl.a. ett om mekaniska vibrationer.

Vikten av den sociala dialogen betonades. Kommissionen väckte under året frågan om att sammankalla ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning (rådet, kommissionen, arbetsmarknadens parter). I diskussionerna om social trygghet uppmärksammades pensionssystemen och färdriktningen inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen, i syfte att möta utmaningarna från ett åldrande samhälle. Arbetet med samordning av systemen för social trygghet och av erkännande av yrkeskvalifikationer fortsatte.

Kamp mot diskriminering

Ett betänkande om åtgärder för att genomföra direktivet om likabehandling av personer oavsett ras eller etniskt ursprung och direktivet om likabehandling i arbetslivet överlämnades till regeringen under våren. En ny parlamentarisk kommitté har fått till uppgift att till 2004 lämna förslag när det gäller genomförande i den del som avser diskriminering på grund av ålder.

Jämställdhet

Ansträngningarna för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete fortsatte. Under våren belystes miljö-, jordbruks- och strukturfondspolitiken. Under hösten granskades arbetet i rådet för sysselsättning och socialpolitik, som har övergripande ansvar för politikområdet. Likabehandlingsdirektivet från 1976 ändrades för att beakta frågor som rör sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

Folkhälsa

Ett samlat folkhälsoprogram för perioden 2003 – 2008 antogs i maj. Tre åtgärdsområden prioriteras: bättre information, snabba åtgärder vid hälsorisker samt bestämningsfaktorer för folkhälsan. Stor vikt läggs vid att minska ojämlikhet i hälsa. Ett direktiv om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror antogs i december. Direktivet innehåller förbud mot tobaksreklam i tryckta skrifter, i radiosändningar och på Internet. Ett nytt direktiv om kvalitets- och säkerhetsnormer för blod och blodkomponenter antogs. Beredningen av ett motsvarande direktiv när det gäller donation av celler och vävnader inleddes.

Hälso- och sjukvård

Rådet enades om att inleda en diskussion som om rörlighet för patienter. Syftet är att hälso- och sjukvårdsministrarna tillsammans med företrädare för bl.a. patienterna, vårdpersonalen och vårdgivarna ska kunna träffas under informella former för att diskutera samarbetet kring hälso- och sjukvården i framtiden.

Kommissionen presenterade en strategi för konsumentpolitiken för perioden 2002 – 2006. Tre mål ställs upp: en hög gemensam nivå på konsumentskyddet, en effektiv tillämpning av konsumentskyddsbestämmelserna samt konsumentorganisationernas deltagande. En av de främsta åtgärderna är att följa upp grönboken om konsumentskyddet i EU, som behandlar god sed på marknaden.

Inre marknadens utveckling

Vid årets översyn av den inre marknaden valde kommissionen att fokusera på kontinuitet. De målinriktade åtgärderna har minskat i antal. Endast specifika, konkreta och mätbara åtgärder finns med. Som exempel på mer övergripande åtgärder nämns behovet av att öka antalet genomförda direktiv. Likaså behovet av att öka tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande. Ett åtgärds paket för att förbättra och förenkla EU:s regler antogs av kommissionen. I paketet ingår den handlingsplan som länge efterlysts av Europeiska rådet. Förhandlingar om ett interinstitutionellt avtal om regelförbättring inleddes. Sverige betonade behovet av att samtidigt göra en språklig och redaktionell översyn. Inom ramen för det administrativa samarbetet upprättades en gemensam databas för lösande av handelshinder.

Rådet enades om innehållet i två direktiv om offentlig upphandling, dels ett direktiv om upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader och dels ett direktiv om upphandling inom områdena vatten-, energi-, transport- och postsektorerna. Upphandlingsprocessen moderniseras och förenklas. Sverige fick gehör för sitt förslag att integrera miljöhänsyn och sociala hänsyn. Vidare träffade rådet en politisk överenskommelse om riktlinjer för rättsakterna när det gäller s.k. Europakooperativ. Ett nytt direktivförslag om uppköpserbjudanden lades också fram. Rådet kunde enas om förenklingar i det första bolagsrättsliga direktivet. Därutöver antogs en förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder. Rådet enades även om att nuvarande bolagsrättsliga direktiv ska samordnas med internationella redovisningsprinciper. Arbetet vad gäller byggprodukter ägnades främst åt att följa upp och ytterligare förenkla standardiseringsarbetet och det nationella genomförandet av byggprodukt direktivet.

Diskussionerna angående en översyn av den europeiska läkemedelslagstiftningen fortsatte. I direktivet om kosmetika infördes ett förbud mot tester på djur inom EU, och av marknadsföring av kosmetiska produkter som testats på djur. Begränsningar infördes också för användningen av cancerogena och mutagena substanser samt substanser som är skadliga för reproduktionen.

Kommissionen lade fram en rapport om hur den gränsöverskridande handeln med tjänster påverkas av olika regler och förfaranden i medlemsstaterna. Nästa år väntas ett förslag till konkret åtgärds paket. Arbetet med att skapa en inre marknad för finansiella tjänster och stärka skyddet för försäkringstagarna fortsatte. Flera direktiv antogs, bl.a. ett om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsbolag och värdepappers-

företag som ingår i ett finansiellt konglomerat; om regler för försäkringsförmedlare och för institut som förvaltar fonder för s.k. tjänstepensioner.

Arbetet på värdepappersområdet omfattade bl.a. antagandet av ett direktiv om ställande av finansiell säkerhet och ett om insiderhandel. Rådet enades även om innehållet i ett ändrat förslag till direktiv om de prospekt som offentliggörs när värdepapper erbjuds.

Översynen av den samlade gemenskapslagstiftningen på området för elektroniska kommunikationer slutfördes. Reglerna anpassades till en mer konkurrensutsatt marknad. Ett ramdirektiv samt direktiv om tillträdes- och samtrafik, om auktorisation samt om samhällsomfattande tjänster antogs. Likaså antogs ett direktiv om integritet och elektronisk kommunikation. En förordning om inrättande av toppdomänen ".eu" på Internet antogs.

Förhandlingarna om förslaget till förordning om gemenskapspatent fortsatte. Vid årets slut hade förhandlingarna om strukturen i domstolssystemet ännu inte avslutade.

Näringspolitik

Unionens konkurrenskraft och småföretagsfrågorna stod i fokus under året. Genom en ny förordning fastställdes det decentraliserade ansvaret för tillämpningen av EG-fördragets konkurrensregler. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna kommer att arbeta i nätverk för att tillförsäkra en enhetlig tillämpning av regelverket.

Genom nya regler som trädde i kraft i oktober gjordes kopplingen mellan nybilsförsäljning och eftermarknad mer flexibel. Återförsäljare ska i framtiden ges möjlighet att välja om de vill sälja fler bilmärken. Det nuvarande gruppundantaget avskaffas i maj 2010.

Kravet på medlemsstaterna att förhandsanmäla enskilda ärenden gällande statligt stöd till näringslivet och sysselsättningsstöd minskades. Schabloniserade regler för stöd vid större projekt infördes.

Kol- och stålfördraget (EKSG) löpte ut den 23 juli. Forskningen fortsätter i sin ursprungliga form, vilket Sverige eftersträvat.

Forskning

Det sjätte ramprogrammet för forskning antogs. Sju teman prioriteras: bioteknik, IT, nanoteknik, flyg- och rymdteknik, livsmedel, hållbar utveckling samt medborgarna och styrelseformer i kunskapssamhället. De sju tematiska områdena passar väl in i jämförelse med de svenska forskningsprioriteringarna. Kommissionen presenterade vidare en handlingsplan inom området vetenskap och samhälle. Sverige tog aktiv del i arbetet som rapportör om de olika aktiviteterna och medlemsstaternas olika intressen för de olika aktiviteterna.

EG:s regional- och strukturpolitik

Kommissionen presenterade sin andra rapport om ekonomisk och social sammanhållning under 2001. Rapporten har syftet att stimulera en debatt om riktlinjerna politiken inför nästa programperiod efter 2006. Förenkling har varit ett ledord. Flera förändringar förutses mot bakgrund av den betydande ökningen av sociala, ekonomiska och regionala

skillnader, de långtgående effekterna av globaliseringen, den radikala omformningen av den europeiska ekonomin till kunskapsbaserade aktiviteter samt förändringen i befolkningens ålderssammansättning. En tredje sammanhållningsrapport presenteras i slutet av 2003.

Transporter

Behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling togs upp i en vitbok och inom en andra översyn av strategin för hållbar utveckling.

Under året infördes krav på obligatorisk skyddsutrustning för barn. Rådet enades även om kraven på yrkesförarens kompetens, en reglering av arbetstiden och förartillstånd för tredjelandsförare. Reformen av den europeiska järnvägssektorn fortsatte med ett andra paket med åtgärder som ska göra transporter på järnväg attraktivare. Ett förslag om att ändra direktivet om motorfordonsförsäkring presenterades. Syftet är att det ska bli lättare för personer som råkat ut för en person- eller sakskada i trafiken att reglera skadan. Flera direktiv om bussar antogs, bl.a. om typgodkännande. Vidare ska 15 meter långa oledade bussar kunna användas inom hela EU fr.o.m. mars 2004.

Sjösäkerhetsfrågorna hamnade i fokus genom den miljökatastrof förlisningen av Prestige orsakade. Beslut togs om att påskynda utfasningen av oljetankers utan dubbelt skrov, om att skapa en europeisk sjösäkerhetsbyrå samt ett övervaknings och informationssystem för sjötrafik i gemenskapen.

Ett nytt hamndirektiv direktiv antogs som ger fritt tillträde till marknaden för hamntjänster (lotsning, bogsering och olika typer av lasthantering). Sverige röstade nej till förslaget.

En politisk överenskommelse om inrättandet av ett gemensamt europeiskt luftrum uppnåddes. En egen byrå för flygsäkerhet, EASA (European Aviation Safety Agency) upprättades. EG-domstolen meddelade i en dom att (s.k. Open Skies-målet) de bilaterala luftfartsavtal som Sverige och sju andra medlemsstater träffat med USA strider mot gemenskapsrätten. Kommissionen har begärt att Sverige säger upp avtalet. Genom de restriktioner mot bullersamma luftfartyg som antogs skärptes bl.a. kraven för stadsflygplatser. Skapandet av ett europeiskt satellitnavigeringssystem (Galileo) gick in i en ny fas. Under kommande år ska systemet utformas i detalj och prövas i liten skala. Under hösten togs beslut om nya regler om förstärkt luftfartsskydd och kontroll av bagage, personer, flygfrakt och postförsändelser.

Elektroniska kommunikationer informationsteknik och samhället

En ny handlingsplan e-Europa 2005 antogs. Den omfattar e-förvaltning, e-lärande, e-hälsovård, dynamisk miljö för e-affärer, säker informationsinfrastruktur och bredband. Handlingsplanen syftar till att skapa en gynnsam miljö för investeringar och nya arbetstillfällen, öka produktiviteten, modernisera de offentliga tjänsterna och att ge alla möjlighet att delta i det globala informationssamhället. I december antogs en resolution med mål att skapa en informationssäkerhetskultur inom EU.

Kommissionen inledde vidare arbetet med EULEX 3. Syftet är att skapa länkar till nationell lagstiftning om genomförande av gemenskapsdirektiv samt länka samman de europeiska databaserna med de nationella. Skr. 2002/03:60

Energi

En politisk överenskommelse träffades om el- och gasmarknadsdirektiven samt om förordningen om gränsöverskridande handel med el. Full marknadsöppning sker i juli 2007 med möjlighet för företagskunder att välja leverantör tre år tidigare. En överenskommelse träffades även om att ändra riktlinjerna för transeuropeiska nät inom energiområdet, så att de i högre grad bidrar till genomförandet av den inre marknaden.

Enligt en gemensam ståndpunkt ska varje medlemsstat sätta nationella vägledande mål för introduktionen av biodrivmedel. Rådet enades även om ett direktiv som syftar till en effektivare energianvändning i byggnader. Arbetet för en effektivisering av energianvändningen omfattade antagandet av ett direktiv om byggnader. Enighet nåddes även om ett program för perioden 2003-2006 med inriktning på effektivisering och förnybara energikällor, vilket Sverige ställde sig bakom. Sverige lade däremot ner sin röst när förordningen om statligt stöd till stenkolsindustrier förlängdes.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Arbetet med halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken präglade året. Frågor som hållbar utveckling och marknadsorientering stod i fokus. Även förslag om frikopplade inkomststöd lades fram, som ersättning för dagens produktionskopplade direktstöd. En minskning av inkomststöden föreslogs i syfte att omfördela medel till miljö- och landsbygdsutveckling. En tullkvot för import av övrigt vete från USA och Kanada öppnades. Sverige röstade emot besluten om att ändra importkvoterna för bananer och att fortsätta med stödet för tobaksodling. Flera program beslutades om säljfrämjande åtgärder för ekologiska produkter, grönsaker och frukt i Sverige.

Måluppfyllelsen inom åtgärderna för miljövänligt jordbruk var mycket god. Kommissionen beslutade att Sverige får förbjuda saluföring av gödselmedel som innehåller kadmium fram till 2005. Vidare fördes en diskussion mellan kommissionen och Sverige om tillämpningen av nitratdirektivet.

En gemensam ståndpunkt antogs om skärpta krav för att förebygga smitta från djur som kan drabba människor, zoonoser. Enighet uppnåddes även om smittskydds krav vid resa sällskapsdjur. Sverige tillåts fortsatt kontrollera vaccinationseffekten av rabies av katter och hundar samt fortsatt kräva avmaskning i syfte att förhindra spridning av rävens farliga dvärgbandmask. Vidare uppnåddes enighet om att bestämmelserna om användning av hormoner till livsmedelsproducerande djur ska skärpas. Ytterligare steg togs mot ett slutligt förbud av antibiotika i foder. Diskussionen om djurtransporter fortsatte och kommer att leda till en revidering av direktivet under nästa år. Frågan om import av hund- och

kattpälms ifrån Asien aktualiserades under hösten och väntas bli föremål för fortsatta diskussioner. Skr. 2002/03:60

Den gemensamma fiskeripolitiken

Efter en översyn av den gemensamma fiskeripolitiken förstärktes reglerna kring långsiktiga förvaltningsplaner, tillträde till vatten och resurser, ekonomiskt stöd till fiskeflottan och fiskerikontroll. Därtill antogs en handlingsplan för att integrera miljöskyddskraven i politikområdet. En återhämtningsplan för torsk och kummel antogs, liksom även kraftigt sänkta kvoter inom ramen för avtalet med Norge. Ytterligare regler om selektiva redskap i trålfisket efter torsk i Östersjön, samt ett höjt minimimått för landad torsk infördes. Sverige röstade emot förslaget.

Livsmedelspolitiken

Under året togs beslut om att inrätta en europeisk livsmedelsmyndighet (EFSA). Enighet uppnåddes även om att arbeta för att skapa en allmän livsmedelslag. Rådet antog en gemensam ståndpunkt om en förordning som inför märkning av livsmedel och foder som är genetiskt modifierade. Arbetet med att införa gemensamma regler för livsmedelshygien tog ett stort steg framåt, då rådet kunde enas om allmänna regler, om djurhälso- regler samt om regler för livsmedel med animaliskt ursprung. Reglerna för allergimärkning av livsmedel förbättrades genom tydligare bestämmelser om enskilda ingredienser.

Miljö

Året präglades dels av arbetet inför och uppföljningen av världstoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg, dels av att Europeiska rådet i Barcelona tog de första konkreta stegen för att integrera miljöfrågorna i Lissabonprocessen. Det nya miljöhandlingsprogrammet sätter upp riktlinjer för EU:s miljöpolitik för de kommande tio åren. Bl.a. presenterades, på svenskt initiativ, en handlingsplan för miljövänlig teknik.

Rådet beslutade att ratificera Kyotoprotokollet till klimatkonventionen, och enades om att införa ett direktiv för handel med utsläppsrätter. Rådet enades även om åtgärder för att begränsa följderna av olyckshändelser där farliga ämnen ingår. Enighet uppnåddes även om inriktningen på arbetet med kemikaliestrategi, samt strategier dels för hantering av bekämpningsmedel och dels för markskydd. Användningen av tungmetaller i fordon begränsades ytterligare genom förbudet mot bly i beläggningar för bränsletankar. Rådet enades vidare om att begränsa användningen av vissa farliga ämnen i nytillverkade elektriska och elektroniska produkter samt om regler för elektronikavfall. Arbetet med det s.k. ramdirektivet för vatten slutfördes. Likaså slutfördes arbetet med två direktiv som syftar till att förbättra allmänhetens deltagande i miljöfrågor. Enighet uppnåddes om att skärpa avgaskraven för motorcyklar.

Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål följdes upp genom en rådsresolution om livslångt lärande. Prioritet ska ges åt tillträde till livslångt lärande för alla, möjligheter att förvärva grundläggande färdigheter, lärarutbildning, validering och erkännande av kvalifikationer samt studievägledning. Arbetsprogrammet kommer att omfatta en uppföljning av samtliga utbildningsinitiativ inom Lissabonstrategin. Det omfattar bl.a. åtgärder för att främja e-lärande, en handlingsplan för grundläggande färdigheter samt främjande av rörlighet för studenter.

Enighet uppnåddes om att inrätta Europeiska året för utbildning genom idrott 2004.

Ungdomsfrågor och idrott

Rådet antog en resolution om ramar för det nya europeiska samarbetet på ungdomsområdet. Där anges arbetsmetoder, tidsplan och uppföljning. Temaområden som prioriteras för den öppna samordningsmetoden är inflytande och delaktighet, information, volontärarbete och bättre kunskap om ungdomar. Andra frågor som uppmärksammades under året var uppföljningen av idrottsdeklarationen från Nice och det fortsatta arbetet mot dopning inom idrotten.

Kultur och medier

Under hösten påbörjades genomförandet av den arbetsplan med prioriterade teman för rådets kulturagenda som antogs i slutet av 2001. En resolution om europeiskt mervärde och rörlighet för personer och spridning av verk antogs. Syftet är bl.a. att göra det kulturella samarbetet på gemenskapsnivå mer sammanhållet, strukturerat och synligt.

Kommissionen lade fram en arbetsplan för revidering av det nuvarande direktivet TV utan gränser. Översynen kommer bl.a. att fokuseras på tillgången av evenemang av särskild vikt för samhället, främjande av kulturell mångfald och av konkurrenskraft.

Rådet uppmanade kommissionen i en resolution att ta fram en handlingsplan för bevarande av digitalt material för kommande generationer. I ytterligare en resolution uppmärksammades frågan om ramförutsättningar för interaktivt medieinnehåll, t.ex. dator och TV-spel.

Institutionernas verksamhet

Antalet rådskonstellationer minskades, från sexton till nio, och en ny arbetsordning antogs som bl.a. fastslår ökat samarbete mellan ordförandeskap, ett årligt operativt rådsprogram och ett treårigt strategiskt rådsarbetsprogram samt en ny öppenhetsartikel för rådets lagstiftande arbete. Kommissionen antog en handlingsplan för att förbättra lagstiftningen i EU, meddelanden om konsekvensanalyser, minimiriktlinjer för samrådsförfaranden och bättre lagstiftning. Arbetet med reformer för en övergripande modernisering av EU:s institutioner

fortsatte, bl.a. med en allmän översyn av tjänsteföreskrifterna. Beredningen av förslaget till gemensamt regelverk för att reglera löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter kunde inte avslutas. Ett avtal med rådet gav Europaparlamentet tillgång till känslig utrikespolitisk information. En förändring av reglerna för valen till Europaparlamentet antogs också. Ekonomiska och sociala kommittén bytte under året namn till Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén. Inom ramen för Europeiska investeringsbanken inrättades en särskild lånefacilitet för Medelhavsområdet.

Under året upprättades ett handlingsprogram fram för att stärka den svenska närvaron inom EU-institutionerna. Grunden för ett svenskt nätverk inom de samma lades bl.a. genom möten och seminarier för EU-svenskar på plats, samt genom rådgivning till svenskar som antagits till EU:s uttagningsprov.

DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EUROPEISKA UNIONEN

Skr. 2002/03:60

1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse

Under år 2002 har framsteg gjorts inom ramen för hela EU-agendan även om utvidgningsprocessen har dominerat arbetet. I första hand har detta handlat om att, i enlighet med de beslut som fattades av Europeiska rådet i Göteborg 2001, slutföra utvidgningsförhandlingarna med de tio kandidatländer som nått längst i förberedelse- och förhandlingsprocessen. Förhandlingarna med dessa länder kunde slutföras vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn, den 12–13 december, då enighet nåddes om de finansiella villkoren för deras anslutning till unionen. När det gäller Rumänien och Bulgarien gjordes stora framsteg under året i förhandlingarna. Vid mötet i Köpenhamn uppdaterades den s.k. färdplanen för dessa länder innebärande att medlemskap i unionen ställs i utsikt till år 2007 samt att EU för att uppnå detta kraftigt ökar förmedlemskapsstödet. Ett ökat förmedlemskapsstöd till Turkiet utlovades även vid Köpenhamnmötet. Unionen utfäste att i december 2004, förutsatt att Turkiet då uppfyller de politiska villkoren för EU-medlemskap, fatta beslut om att inleda medlemskapsförhandlingar.

Under det gångna året inleddes även förberedelserna inför den kommande regeringskonferensen, som bl.a. syftar till effektivare beslutsprocesser i en utvidgad union. Detta arbete har skett inom ramen för det s.k. konventet, som under ledning av f.d. franske presidenten Valéry Giscard d'Estaing har till uppgift att år 2003 lämna förslag och optioner om hur fördragen ska revideras och struktureras. Ett antal olika idéer har diskuterats, bl.a. frågan om juridisk personlighet för EU, kompetensfördelning, förenklade beslutsprocedurer och de nationella parlamentens roll. Konventets presidium har även presenterat ett utkast till ett konstitutionellt EU-fördrag.

Vid Europeiska rådets möte i Sevilla enades stats- och regeringscheferna om vissa förändringar i rådets arbetsformer. Ett årligt operativt program och ett strategiskt treårigt program inrättades för rådets verksamhet samt att rådets möten skulle hållas öppna vid beslut i lagstiftningsärenden. Antalet rådskonstellationer minskades genom samslagningar från sexton till nio stycken för att effektivisera arbetet. Beslutet omfattade även en ombildning av Allmänna rådet till ett råd för allmänna frågor och yttre förbindelser, för att bättre koordinera unionens utrikespolitiska agerande respektive effektivisera förberedelsearbetet inför Europeiska rådets möten. Det beslutades vidare att rådet skulle inleda diskussioner om en alternativ språkregim för unionen samt hur den framtida ordförandeskapsrollen skulle kunna utformas. Vid mötet i Sevilla presenterade även kommissionen sitt förslag om hur unionens lagstiftningsarbete kan förbättras och förenklas.

Arbetet med att inom unionen främja en hållbar utveckling, dvs. ett integrerat synsätt på ekonomiska, sociala/sysselsättnings- och miljö-

frågor, har fortsatt under året. Vid Lissabonprocessens andra uppföljningsmöte i Barcelona togs de första konkreta stegen för att komplettera Lissabonstrategin, i enlighet med den strategi för hållbar utveckling som antogs i Göteborg. Lissabonstrategin omfattar därmed de nödvändiga perspektiven på hållbar utveckling: ekonomiska reformer, sociala/sysselsättnings- och miljöfrågor.

Flera konkreta framsteg gjordes inom dessa områden under året. Vid Europeiska rådets möte i Barcelona enades man om att till år 2004 öppna upp el- och gasmarknaderna för företagskunder – ett beslut som följdes upp senare under året med att öppna upp motsvarande marknader till år 2007 för privatkonsumenter. På det sociala området fastställde Barcelonamötet, på svenskt initiativ, ett kvantitativt mål när det gäller tillgången till daghemsplatser år 2010 i syfte att öka arbetskraftsutbudet. På miljöområdet beslutades bl.a. att kommissionen skulle presentera en handlingsplan för miljövänlig teknik samt att unionen till år 2010 måste uppvisa avsevärda förbättringar i energieffektivitet.

Även den externa dimensionen av hållbar utveckling upptog EU:s arbete under året, framförallt genom förberedelserna, genomförandet och uppföljningen av världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. Ett antal delmål, som ett led i att uppfylla Millenniedeklarationen, gjordes i Johannesburg inom områdena: vatten och sanitet, hälsa, jordbruk och livsmedelsförsörjning, energi, samt biologisk mångfald. Dessa delmål utgör viktiga komponenter i arbetet för att nå det övergripande målet att halvera fattigdomen i världen.

På det ekonomiska området antogs de årliga allmänna riktlinjerna. Årets riktlinjer identifierade följande huvudsakliga utmaningar för medlemsstaternas ekonomiska politik:

- att säkerställa och ytterligare utveckla det makroekonomiska ramverket, för att främja sunda offentliga finanser,
- att få fram fler och bättre jobb, öka arbetskraftsdeltagandet samt åtgärda den ihållande arbetslösheten,
- att stärka förutsättningarna för högre produktivitetstillväxt, samt
- att verka för hållbar utveckling, för nuvarande och kommande generationers bästa.

Under året tog unionen ytterligare steg, genom att anta ett antal viktiga direktiv, mot att etablera en gemensam riskkapitalmarknad till år 2003 samt en gemensam finansiell tjänstemarknad till år 2005.

Inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten fokuserades diskussionerna kring kommissionens s.k. underskottsförfaranden mot Portugal och Tyskland då dessa länder riskerade att överskrida treprocentsgränsen under 2002. Under hösten visade det sig att Portugal bröt denna gräns redan år 2001 och en formell varning utfärdades. Någon varning för Tyskland utfärdades inte, men ett nytt förfarande för alltför stora underskott inleddes mot Tyskland i november då det stod klart att landet skulle överskrida treprocentsgränsen under 2002. Samtidigt inleddes förfarandet om tidig varning mot Frankrike. Dessa båda procedurer fortgick in i år 2003.

Under året inleddes vidare en diskussion kring utformningen och tillämpningen av stabilitets- och tillväxtpakten. Vid slutet av året lämnade

kommissionen ett antal förslag om hur tillämpningen av pakten kan förbättras, bl.a. genom förbättrad statistik över offentliga finanser samt betydelsen av att minska den offentliga skuldsättningen.

Under året inleddes arbetet med att revidera EU:s sysselsättningsstrategi i syfte att förenkla och effektivisera strategin samt att göra den mer fokuserad på arbetskraftsutbud. Dessutom beslutades – som ett led i att strömlinjeform unionens ekonomisk politiska processer – att sysselsättningsstrategin skulle koordineras i tiden med de allmänna ekonomiska riktlinjerna. Dessa processer är två av de viktigaste instrumenten för att uppnå det strategiska målet i Lissabonstrategin. Beslutet, som genomförs under 2003, innebär att vårtoppmötet nu får möjlighet att spela den centrala roll för EU:s ekonomiska politik som ursprungligen var avsett.

Enighet i fråga om det s.k. sparandepaketet på skatteområdet kunde inte nås inom den uppsatta tidsfristen. Paketet är avsett för att motverka illojal skattekonkurrens när det gäller kapital- och företagsbeskattning. Beredningen av gemensamma regler för energibeskattningen kunde heller inte avslutas under året. Avsevärda framsteg gjordes dock i arbetet med båda dessa områden.

Den svenska regeringen beslutade efter partiledaröverläggningar i slutet av året att en folkomröstning om införandet av euron ska hållas den 14 september 2003.

Flera viktiga steg togs på det asyl- och migrationspolitiska området syftande till att skapa ett gemensamt europeiskt asylsystem till år 2004. Arbetet omfattar ett stort antal direktiv. Under året har framsteg gjorts framförallt på asylområdet. Politisk enighet uppnåddes vad gäller direktivet för mottagandevillkor samt den s.k. Dublin II-förordningen. Den sistnämnda förordningen reglerar vilken medlemsstat som ska ha ansvaret för att pröva en asylansökan från tredjeland. Under året antogs även ett program för kamp mot olaglig invandring. Europeiska rådets möte gav i Sevilla sitt stöd för en tidtabell för genomförande av de föreslagna åtgärderna.

Inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) utgjorde planeringen av den första krishanteringsinsats som EU åtagit sig, EUPM (European Union Police Mission) i Bosnien och Hercegovina, en viktig milstolpe. Den 1 januari 2003 tar EUPM över arbetet med att bygga upp ett bosniskt polisväsende från den nuvarande FN-ledda insatsen. Vidare uttalade Europeiska rådet i Köpenhamn att EU kunde garantera en uppföljning av Natos militära insats i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien resp. Bosnien. En förutsättning för detta har varit att de permanenta arrangemangen för samarbete mellan EU och Nato finns på plats. En sådan uppgörelse nåddes slutligen vid Köpenhamnstoppmötet efter långdragna förhandlingar.

Kampen mot terrorism har fortsatt att stå högt på EU:s dagordning under året. En handlingsplan mot terrorism som beslutades av Europeiska rådet vid ett extra möte den 21 september 2001 har legat till grund för arbetet. Denna spänner över en mängd områden såsom utrikespolitik och sjö- och luftsäkerhet, men har sin tyngdpunkt på straffrättsliga frågor och polissamarbete. Två betydelsefulla överenskommelser under året var antagandet av rambesluten om bekämpande av terrorism och om den europeiska arresteringsordern. EU har dessutom påbörjat överläggningar

med USA om ett avtal om rättslig hjälp i ärenden som rör terrorism. På Skr. 2002/03:60 polisområdet har samarbetet inom EU på olika sätt förstärkts, bl.a. genom ett förbättrat myndighetssamarbete och genom att Europol har tillförts särskild expertis i terrorismfrågor.

1.1 Information till och samråd med riksdagen

Riksdagsordningen föreskriver att regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen. Regeringen fullgör sin informationsskyldighet dels genom att överlämna skriftliga underlag, dels genom muntlig information till riksdagens olika organ.

Under året har 103 faktapromemorior överlämnats. I dessa redovisar regeringen sin syn på betydelsefulla förslag från kommissionen.

Riksdagens EU-nämnd har hållits löpande informerad om frågor som behandlats i rådet. Regeringen har rådgjort med nämnden om den svenska ståndpunkten dels inför beslut som regeringen bedömt som betydelsefulla, dels i andra frågor som nämnden bestämt. Information till fackutskotten om arbetet inom EU:s olika politikområden har lämnats fortlöpande under året.

De skriftliga underlag regeringen överlämnat kan läsas på riksdagens webbplats (se bilaga 5).

2 Europeiska rådet under 2002

Under år 2002 hölls möten i Barcelona den 15–16 mars, i Sevilla den 21–22 juni samt i Köpenhamn den 12–13 december. Ett toppmöte med fokus på utvidgningsförhandlingarna hölls i Bryssel den 24–25 oktober.

EU:s viktigaste organ

Även om Europeiska rådet juridiskt sett inte är någon av EU:s institutioner beskrivs det idag som unionens viktigaste organ. Dess uppgifter är enligt EU-fördraget att ”ge unionen de impulser som behövs för dess utveckling och fastställa allmänna politiska riktlinjer för denna utveckling”. Genom att det har en viss distans till den detaljerade, dagliga beslutsprocessen får det ofta lösa upp knutar i unionens arbete. Europeiska rådet kan också rycka in snabbt i krislägen, särskilt om företrädarna är överens.

Europeiska rådet har också anförtrotts uppgifter inom specifika områden – den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, polissamarbetet och det straffrättsliga samarbetet, den ekonomiska och monetära politiken och sysselsättningspolitiken.

Resultaten av Europeiska rådets möten presenteras i form av skriftliga slutsatser från mötena. Dessa publiceras på rådets webbplats.

2.1 Europeiska rådets möte i Barcelona 15–16 mars

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars år 2000 enades stats- och regeringscheferna om ett nytt strategiskt mål för unionen för det kommande decenniet: att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

Europeiska rådets möte i Barcelona utgjorde det andra uppföljningsmötet av besluten i Lissabon och Göteborg då Lissabonagendan kompletterades med en miljödimension. Barcelonamötet innebar att de första konkreta stegen togs för att integrera miljöfrågorna i Lissabonprocessen. På bl.a. svenskt initiativ beslutades att kommissionen skulle presentera en handlingsplan för miljövänlig teknik samt att unionen till år 2010 måste uppvisa avsevärda förbättringar i energieffektivitet. Vidare enades man om att uppnå en överenskommelse om energiskattedirektivet före utgången av år 2002.

På det ekonomiska reformområdet enades stats- och regeringscheferna om att el- och gasmarknaderna skulle öppnas upp för företagskunder till år 2004. Uppgårelsen villkorades av att kommissionen skulle initiera arbetet på ett ramdirektiv som ska reglera principerna för tjänster i allmänhetens intresse. Mötet konstaterade vidare att samordningen av den ekonomiska politiken behövde förstärkas och åt kommissionen uppdrogs att presentera konkreta förslag till vårtoppmötet 2003. På

svenskt-brittiskt initiativ beslöts att bredband skulle bli allmänt tillgängligt inom unionen till år 2005. Denna målsättning integrerades i handlingsplanen för e-Europa 2005, som ska främja IT på europeisk nivå, och som kommissionen ombads att formulera. Enighet nåddes om att unionens satsningar (privata såväl som offentliga) på forskning och utveckling ska öka och uppgå till minst 3 procent av BNP år 2010.

På svenskt initiativ enades mötet även om att medlemsstaterna ska säkra full behovstäckning för barnomsorg till år 2010 i syfte att främja ett ökat arbetskraftsdeltagande.

2.2 Europeiska rådets möte i Sevilla 21–22 juni

Stats- och regeringscheferna uttryckte ett starkt politiskt stöd för en intensifiering av arbetet med den gemensamma asyl- och migrationspolitiken och enades om ett förstärkt gränssamarbete baserat på nationell beslutanderätt.

Europeiska rådet underströk unionens engagemang i förberedelserna inför världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. Vikten av att bygga vidare på resultaten från Världshandelsorganisationens (WTO) fjärde ministermöte i Doha 2001 och från konferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey betonades. Likaså behovet av konkreta steg för att globaliseringen ska bli till fördel för alla.

Europeiska rådet enades om vissa reformer i syfte att göra rådets arbete mer effektivt. Man enades om att införa ett långsiktigt och övergripande arbetsprogram för hela unionen och ett årligt program för rådets verksamhet. Antalet rådsformationer minskades från sexton till nio.

2.3 Europeiska rådets möte i Bryssel 24–25 oktober

Diskussionen ägnades främst åt de utestående finansiella frågorna i förhandlingarna om EU:s utvidgning. Europeiska rådet enades om att fasa in stödet till jordbrukare i de nya medlemsländerna under en tioårsperiod, med en början på 25 procent år 2004. Stats- och regeringscheferna enades även om att de nya medlemsländerna inte skulle få mindre EU-stöd under perioden 2004–2006 jämfört med 2003 och lade samtidigt fast beloppen för det totala regionalstödet till dessa under samma period. Enighet uppnåddes även om att begränsa ökningen av de totala kostnaderna för det marknadsrelaterade jordbruksstödet till 1 procent per år från och med 2007.

Stats- och regeringscheferna slog fast att förhandlingarna med Cypern, Tjeckien, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien och Slovenien skulle avslutas vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn och att anslutningsfördragen skulle undertecknas i Aten i april 2003. Rådet och kommissionen uppmanades att utarbeta detaljerade planer för de fortsatta förhandlingarna med och stödet till Bulgarien och Rumänien. Turkiet uppmanades att ta fortsatta konkreta steg för att leva upp till de principer och kriterier som gäller för övriga kandidatländer, inför beslut om nästa steg i Turkiets kandidatur i Köpenhamn.

Särskilda ansträngningar för att lösa frågan om resor mellan Kalinin-grad och andra delar av Ryssland aviserades. Vidare gjordes ett uttalande om gisslandramat i Moskva, vilket innehöll ett starkt fördömande av terrorism och fullt stöd för den ryska regeringen. Slutligen gavs den Höge representanten Solana mandat att förhandla med Nato om villkoren för medverkan i EU-insatser av Nato-länder som inte är EU-medlemmar.

2.4 Europeiska rådets möte i Köpenhamn 12–13 december

Vid mötet avslutades förhandlingarna om medlemskap i EU med tio kandidatländer. Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern välkomnades att bli medlemmar den 1 maj 2004. Den nuvarande kommissionens mandat förkortades till den 31 oktober 2004 istället för den 6 januari 2005, detta i syfte att kunna ändra kommissionens sammansättning efter anslutningen. Man enades också om att de nya medlemsstaterna skulle delta fullt ut i den kommande regeringskonferensen. Det nya fördraget ska undertecknas först efter den 1 maj 2004.

Mötet slog fast att Bulgarien och Rumänien ska välkomnas som medlemmar 2007, förutsatt att de uppfyller kriterierna för medlemskap. Stats- och regeringscheferna ska ta ställning till Turkiets fortsatta anslutningsprocess i december 2004, på grundval av en rapport och rekommendation från kommissionen. Om Europeiska rådet vid denna tidpunkt bedömer att Turkiet uppfyller de politiska Köpenhamnskriterierna kan förhandlingar om anslutning inledas utan dröjsmål. Överenskommelsen att fortsätta utvidgningsprocessen fastställdes i en gemensam förklaring av EU och de tio blivande medlemsländerna.

Eftersom EU och Nato enats om villkoren för EU:s tillgång till Nato-resurser kunde mötet bekräfta unionens beredskap att ta över ansvaret för uppföljningen av Natos militära insats i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. Europeiska unionen uttryckte samtidigt sin beredvillighet att eventuellt i förekommande fall överta ansvaret för Natos nu pågående militära insats i Bosnien (SFOR).

Förlisningen av oljetankern Prestige i november aktualiserade frågan om sjösäkerhet och havsföroreningar. Europeiska rådet enades om att ta upp dessa frågor vid det kommande vårtoppmötet. Kommissionen ombads att förbereda en rapport som ska ligga till grund för denna diskussion.

3 EU:s utvidgning

Efter Berlinmurens fall 1989 och demokratins återkomst i Central- och Östeuropa har utvidgningen varit en allt mer prioriterad fråga för EU. Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december kunde de nuvarande medlemsstaterna och tio kandidatländer avsluta förhandlingarna om

anslutning till unionen. Det innebar en stor framgång efter ett mångårigt och omfattande arbete av förberedelser och förhandlingar för medlemskap.

Sedan villkoren för anslutning till unionen lagts fast av toppmötet i Köpenhamn 1993 inleddes utvidgningsförhandlingar med sex länder (Estland, Polen, Slovenien, Tjeckien, Ungern och Cypern) 1998 och ytterligare sex länder (Bulgarien, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Malta) 2000. Turkiet erhöll 1999 status som kandidatland.

I december 2000 bekräftade Europeiska rådet i Nice kommissionens förslag till s.k. färdplan (eller tidtabell) för de fortsatta förhandlingarna. I Nice antogs också de institutionella ramarna för utvidgningen, i form av Nicefördraget.

Vid Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001 enades medlemsstaterna om att förhandlingarna skulle kunna avslutas under 2002 med de kandidatländer som var färdiga för medlemskap. I december 2001 gjorde Europeiska rådet i Laeken bedömningen att tio länder – Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien samt Slovenien – kunde vara redo för slutförhandling under 2002 och för anslutning under 2004.

Regeringen har kontinuerligt samrått med riksdagens EU-nämnd om utvidgningen såsom inför alla Allmänna rådsmöten och möten med Europeiska rådet. Regeringskansliet har också informerat riksdagens utrikesutskott om utvidgningsförhandlingarna. Vidare har Regeringskansliet under det gångna året överlämnat två faktapromemorior till riksdagen om utvidgningen, (2001/02:FPM48 och 2002/03:FPM12).

3.1 Övergripande utveckling under 2002

Förhandlingarna under det spanska ordförandeskapet våren 2002 fortsatte att vägledas av den färdplan som lades fast år 2000. Europeiska rådet i Sevilla visade en klar politisk vilja från unionens sida att slutföra förhandlingarna under 2002 med de länder som kunde anses färdiga för anslutning 2004. Vissa frågor återstod emellertid att lösa inom kapitlen Jordbruk, Regionalpolitik samt Finansiella och budgetmässiga frågor. Det danska ordförandeskapet fick ansvaret att föra förhandlingarna i mål till Europeiska rådets möte i Köpenhamn.

Inför Europeiska rådets möte i Bryssel i oktober presenterade kommissionen översynsrapporter för samtliga 13 kandidatländer (se bilaga 5). Tio länder – Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern – bedömdes kunna bli färdiga för anslutning 2004. Kommissionen rekommenderade att förhandlingarna med dessa länder skulle slutföras före utgången av 2002. Europeiska rådet ställde sig bakom kommissionens förslag att slutföra förhandlingarna med dessa vid Europeiska rådet i Köpenhamn i december 2002 och att underteckna ett anslutningsfördrag i Aten i april 2003 så att utvidgningen skulle kunna äga rum i början av 2004.

Utvidgningen fortsatte att ha högsta prioritet för Sverige. I ljuset av slutsatserna från toppmötena i Göteborg och Laeken verkade Sverige för framsteg enligt tidtabellen men också för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet till att

komma ikapp länder som inlett förhandlingar tidigare. Sverige fäste också vikt vid att överenskommelser som nåtts med ett eller flera kandidatländer även skulle tillämpas för övriga kandidatländer med liknande förutsättningar. Sverige framhöll även vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen. Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick samtidigt från en strävan att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk. Tidtabellens inverkan gjorde att förhandlingarna präglades av betydande ansträngningar från såväl medlemsstater som kandidatländer att finna förhandlingslösningar inom de flesta områden. Sverige deltog aktivt i dessa ansträngningar.

De budgetrelaterade frågorna

En viktig förutsättning inför diskussionen om de övergripande budgetrelaterade frågorna och om hur jordbruksstöden skulle utformas var det utgiftstak för utvidgningen som Europeiska rådet i Berlin enats om i mars 1999. Beslutet innefattade en utgiftsram under det kommande finansiella perspektivet 2000–2006 för anslutning av nya medlemsstater, vilket bedömdes komma ifråga tidigast 2002. Utgiftsramen omfattade inga medel för direktstöd till nya medlemsstater för perioden 2000–2006.

Diskussionen om de övergripande budgetrelaterade frågorna och om hur jordbruksstödet skulle utformas baserades på förslag som kommissionen hade presenterat i januari 2002. Kommissionen föreslog dels stöd för att främja fortsatta strukturreformer inom jordbruket, dels en övergångsordning för direktstöd till jordbrukarna i de nya medlemsstaterna. Övergångsordningen för direktstöden skulle inledas 2004 då direktstöden skulle uppgå till 25 procent av de belopp som jordbrukare i nuvarande medlemsstater beviljas. Stöden i de nya medlemsstaterna föreslogs öka till 30 procent 2005 och 35 procent 2006, för att 2013 nå den nivå som tillämpas i nuvarande medlemsstater.

Vidare föreslog kommissionen att unionen skulle avsätta medel för att säkerställa att återflödet från EU:s budget blir större än kandidatländernas avgifter till EU under åren 2004–2006.

Kommissionens förslag omfattade också den finansiella ramen för struktur- och sammanhållningsstöden till de nya medlemsstaterna för åren 2004–2006.

En majoritet av medlemsstaterna uttalade sitt stöd för kommissionens förslag. Några medlemsstater, bland dem Sverige, ansåg dock att förslaget lämnade för små marginaler inför förhandlingarna med kandidatländerna, samt betonade att jordbruksstödet borde främja fortsatt strukturuomvandling av jordbruket och ifrågasatte om det skulle bli fallet om direktstöden infördes i nya medlemsstater.

Kommissionens förslag möttes av negativa reaktioner i flertalet kandidatländer, framförallt Polen. Kritiken gällde i synnerhet den tioåriga perioden för att gradvis införa direktstöden. Kandidatländerna betonade vikten av likabehandling av nuvarande och nya medlemsstater beträffande den gemensamma jordbrukspolitiken.

Europeiska rådet i Bryssel enades om en kompromisslösning. Direktstöden till jordbrukarna i de nya medlemsstaterna skulle fasas in i enlig-

het med kommissionens förslag. Men de sammanlagda kostnaderna i nominella termer för sådant direktstöd för varje år under perioden 2007–2013 skulle inte få överstiga beloppet för 2006, uppräknat med en procent per år.

Stats- och regeringscheferna beslutade även att ingen ny medlemsstat 2004–2006 skulle få en sämre nettosition i transaktionerna med EU:s budget jämfört med 2003 då de får omfattande förmedlemskapsstöd. Toppmötet minskade den finansiella ramen för struktur- och samhällningspolitiken 2004–2006 jämfört med kommissionens förslag från januari.

EU enades senare om att föreslå anslutning den 1 maj 2004 för att ge tillräcklig tid för ratificering av anslutningsfördraget.

I förhandlingarnas slutfas justerade det danska ordförandeskapet EU:s förhandlingsbud på några punkter, såsom t.ex. möjligheten att med dels viss gemenskapsfinansiering, dels nationell finansiering komplettera direktstöden till jordbruket. Efter intensiva slutförhandlingar, som fortsatte under själva toppmötet i Köpenhamn, kunde medlemsstater och kandidatländer enas. Det slutliga förhandlingsresultatet ligger inom den utgiftsram som toppmötet i Berlin fastställde för utvidgningen.

Ytterligare förberedelser, övervakning och skyddsklausuler

Kommissionens översynsrapporter visade på ett antal områden i vilka ytterligare förbättringar krävs före anslutning. Kommissionen pekade särskilt på behovet av att bekämpa korruption, stärka rättsväsendet, stärka minoriteters rättigheter samt främja jämställdhet. Brister i förmågan att möta konkurrensen på den inre marknaden noterades. Vidare behövde den administrativa förmågan stärkas. Kommissionen meddelade därför sin avsikt att presentera en omfattande övervakningsrapport för de tio länder som blir medlemmar 2004 sex månader före anslutningen, och att därefter fortsätta övervakningen med samma instrument som för nuvarande medlemsstater.

Kommissionen föreslog också att den ekonomiska skyddsklausul som skrivits in i anslutningsfördraget vid den senaste utvidgningen 1995 skulle vidgas inom den inre marknaden samt att en särskild skyddsklausul skulle introduceras inom det rättsliga området. Om allvarliga störningar i en medlemsstat skulle uppstå, borde det finnas möjligheter att vidta lämpliga skyddsåtgärder. Orsaken till detta var farhågor för problem utifall de nya medlemsstaternas förhandlingsåtaganden inte uppfylls. Europeiska rådet stödde kommissionens förslag och slog fast att dessa skyddsklausuler skulle kunna återopas under tre års tid efter anslutningen. Sverige underströk vikten av fortsatta förberedelser i kandidatländerna inför medlemskap, av fortsatt övervakning samt betonade att skyddsklausulerna måste utformas så att de inte kan missbrukas.

Cypernfrågan, Bulgarien, Rumänien och Turkiet

Europeiska rådets beslut i Köpenhamn om utvidgningsförhandlingarna med Cypern fattades på grundval av de principer som Europeiska rådet fastställt 1999 i Helsingfors. Dessa innebar bl.a. att ett enat Cypern inte

är ett villkor för anslutning samt stöd till ansträngningar av Förenta Nationernas generalsekreterare för att nå en uppgörelse mellan parterna i Cypern. Europeiska rådet uttalade i Köpenhamn sin strävan efter en anslutning av ett enat Cypern och välkomnade att förhandlingar mellan parterna skulle fortsätta i syfte att nå en överenskommelse före utgången av februari 2003.

Kommissionen hade inför toppmötet i Bryssel uttalat sitt stöd för Bulgarien och Rumänien i deras strävan att bli medlemmar 2007. Europeiska rådet ställde sig bakom detta och underströk i Köpenhamn att utvidgningsprocessen är allomfattande och oåterkallelig. Beroende av fortsatta framsteg för att uppfylla Köpenhamnskriterierna ska målet vara att Bulgarien och Rumänien blir medlemmar av EU 2007.

I översynsrapporten bedömdes Turkiet ha gjort framsteg för att uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna. Men kommissionen konstaterade att ytterligare ansträngningar behövdes. Betydande brister i fråga om demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna kunde konstateras. Behov fanns för bland annat ett kraftigt utökat förmedlemskapsstöd från 2004, förstärkt politisk dialog, utvidgad tullunion och utvecklade handelsförbindelser. Europeiska rådet ställde sig bakom kommissionens förslag, välkomnade de omfattande åtgärder som Turkiet vidtagit för att uppfylla Köpenhamnskriterierna på det politiska området, och uppmanade Turkiet att fortsätta reformprocessen och på så sätt närma sig medlemskap i EU. Om Europeiska rådet i december 2004 på grundval av en rapport och rekommendation från kommissionen beslutar att Turkiet uppfyller de politiska Köpenhamnskriterierna kommer medlemskapsförhandlingar att inledas utan dröjsmål.

Dessa ställningstaganden motsvarade Sveriges strävanden. Särskilt viktigt var att kravet på att Turkiet ska uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna kvarstår, samt att Europeiska rådet ska fatta beslut på grundval av kommissionens rekommendation.

3.2 Förhandlingsprocessen och resultat

Förhandlingarna om utvidgning fastställer på vilka villkor ett kandidatland ska anslutas till EU och hur eventuella övergångslösningar ska utformas. Kandidatländerna förutsätts överta och införliva EU:s regelverk med ett minimum av övergångslösningar.

Förhandlingsprocessen

Förhandlingarna är uppdelade i 31 kapitel, som handlar om exempelvis fri rörlighet för varor, miljö och rättsliga och inrikes frågor. Ett kapitel öppnas när medlemsstaterna fastställt EU:s gemensamma ståndpunkt i förhandlingen. Ett kapitel stängs sedan medlemsstaterna och varje kandidatland har kommit överens om hur EU:s lagstiftning inom detta område ska införas vid anslutningen. Stängningen av ett kapitel är alltid provisorisk, vilket innebär att ingenting är slutligt beslutat förrän förhandlingarna är slutförda. Förhandlingarna med Bulgarien och Rumänien fortsätter på samma sätt.

Vid ingången av 2002 hade de tolv förhandlande kandidatländerna provisoriskt stängt följande antal kapitel: Cypern 24, Ungern 24, Tjeckien 24, Slovenien 26, Slovakien 22, Lettland 23, Litauen 23, Estland 20, Polen 20, Malta 20, Bulgarien 14 och Rumänien 9.

Vid utgången av 2002 hade alla dessa länder utom Bulgarien och Rumänien förhandlat färdigt och därmed stängt samtliga 31 kapitel. Bulgarien hade provisoriskt stängt 23 och Rumänien 16 kapitel.

Förhandlingsresultat

De allra flesta EU-regler gäller från och med anslutningsdagen i de tio länder som avslutat förhandlingarna. Förhandlingarna har dock resulterat i över tvåhundra olika övergångsbestämmelser och ett fåtal undantag. Kapitlen miljöpolitik, jordbruk och beskattning tillhör de områden som blivit föremål för flest övergångsperioder eller undantag.

Vad gäller miljöpolitik är det främst EU:s krav på avfallshantering, vattenkvalitet och rening av utsläpp i luften som gett upphov till övergångsperioder på över tio år för flera av kandidatländerna. De måste göra betydande investeringar i avfallshanteringen för att uppnå EU:s krav, vilket förklarar att det kommer att ta tid. Länderna kommer successivt att anpassa sig till EU:s krav på vattenkvaliteten enligt ett system där de större orterna först inför bättre rening följda av de mindre. De nya medlemsstaterna kommer också att få tid på sig att anpassa äldre anläggningar till EU:s krav på luftutsläpp, medan de nya måste uppfylla kraven från anslutningsdagen.

Som tidigare nämnts kommer de s.k. direktstöden till lantbrukare att införas gradvis under en tioårsperiod. De nya medlemsstaterna får möjlighet att komplettera direktstöden med nationella stöd, av vilka en del kan finansieras med medel avsedda för landsbygdsutveckling. Jordbrukskvoterna har fastställts utifrån hittillsvarande produktion. EU:s krav beträffande djurhållning och sanitetskrav inom livsmedelsproduktionen har resulterat i övergångsperioder på flera år i de flesta kandidatländer. Som regel måste äldre livsmedelsanläggningar förbättras för att möta EU:s krav. De livsmedel som inte uppfyller EU:s krav får inte säljas i andra EU-länder än ursprungslandet.

Inom det skattepolitiska området är det främst moms och punktskatter på böcker och tidskrifter, bränslen, restaurangtjänster, tobak och byggande som gett upphov till övergångsperioder. Syftet är att ge befolkning och näringsidkare tid att anpassa sig till nya villkor. Tjeckien, Slovakien och Ungern har fått undantag som ger länderna rätt att tillämpa nationell accisnivå på fruktodlares destillat för personligt bruk.

Andra politikområden som gett upphov till övergångsperioder är personers fria rörlighet, tjänsters och kapitalets fria rörlighet, konkurrenspolitik, transportpolitik samt social- och energipolitik. Krav från medlemsstaterna gav upphov till övergångsperioder som gäller personers fria rörlighet. De nuvarande medlemsstaterna får möjlighet att under nationell rätt reglera tillträdet till sina arbetsmarknader för arbetstagare från nya medlemsstater. Denna möjlighet gäller i minst två år och upp till sju år efter anslutningen. Den svenska regeringen gav under utvidgningsförhandlingarna uttryck för att Sverige vill att fri rörlighet för arbetstagare från de nya medlemsstaterna tillämpas från anslutningsdagen. En särskild

utredare har under året utarbetat förslag på hur arbetstagare från de nya medlemsstaterna skulle kunna få tillgång till den svenska arbetsmarknaden. Betänkandet kommer att remissbehandlas under våren 2003. En övergångsperiod i fråga om kapitalets fria rörlighet gäller unionsmedborgares rätt att köpa fritidshus och jordbruksmark. Övergångsbestämmelser kommer att finnas i flera kandidatländer.

Polens och Tjeckiens stålindustrier kommer att få viss tid att anpassa sig till de marknadsförhållanden och konkurrensregler som gäller på unionens inre marknad. Flera länder kan gradvis under varierande antal år avveckla statsstöd i form av skattelättnader som inte är förenliga med EU:s regelverk för statsstöd. Rätten för åkare från de nya medlemsstaterna att utföra inrikes transporter i ett land med ett fordon registrerat i ett annat land blir också föremål för övergångsperioder.

Frågan om kärnsäkerhet fick stark belysning i förhandlingarna. Tre kandidatländer åtog sig att stänga kärnreaktorer vilkas säkerhet inte går att förbättra, nämligen Litauen, Slovakien och Bulgarien.

Omfattande krav har ställts på kandidatländerna att uppgradera nivån på gränskontroller och rättsväsende för att klara EU:s krav på det rättsliga och inrikespolitiska området. Förhandlingarna har därmed bidragit till reformer av rättsväsendet och de rättsvårdande myndigheterna. Polis-samarbete, bekämpning av korruption, organiserad brottslighet, droger samt migrations- och asylfrågor är viktiga delar av regelverket som behandlats under förhandlingarna.

Resultatet av anslutningsförhandlingarna, i form av övergångslösningar och tekniska anpassningar av EU:s regelverk, ska läggas fast i ett anslutningsfördrag som omfattar samtliga de tio länder som avslutat förhandlingarna. I mars 2002 inleddes arbetet med att utforma fördraget. Arbetet ska slutföras i början av 2003.

3.3 Förmedlemskapsstrategin

För att förbereda kandidatländerna inför EU-medlemskap antog EU 1997 en förstärkt förmedlemskapsstrategi. Den består av tre delar – Europaavtalen, anslutningspartnerskapen samt förmedlemskapsstödet. Förhandlingar om särskilda avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden av industrivaror (s.k. PECA-avtal) har också förts och slutits med vissa av kandidatländerna (jfr. avsnitt 8.4). Förmedlemskapsstödet är uppdelat i tre program – Ispa, Sapard och Phare. Den sammanlagda budgeten för programmen var för 2002 drygt 3,3 miljarder euro.

Ispa-programmet omfattar stödinsatser för strukturomvandling på miljö- och transportområdet. Sapardprogrammet ger stöd till jordbruks- och landsbygdsutveckling och syftar till att främja införlivandet av EU:s regelverk på jordbruksområdet.

Phareprogrammet utgör EU:s finansiella instrument för stödet till ekonomiska och institutionella reformer i kandidatländerna. Medlen används för institutionsbyggande insatser (ca 30 procent) och tillhörande investeringar i infrastruktur (ca 70 procent). Programmet är uppdelat i nationella, gränsöverskridande och horisontella program.

De nationella programmen, som är anpassade efter varje lands individuella behov, har bl.a. innefattat insatser för att stärka myndigheternas

administrativa förmåga samt bekämpa korrupktion och organiserad brottslighet. De gränsöverskridande programmen har inriktats på att öka möjligheterna för kontakter, samarbete och affärsverksamhet över gränserna. Inom de horisontella programmen, som riktar sig med likadana insatser till alla kandidatländer, har stöd givits för bl. a. kärnsäkerhet, miljö och statistik. Ansvaret för genomförandet av programmen har i allt större utsträckning överlämnats till kandidatländerna.

För de kandidatländer som avslutat förhandlingar om EU-medlemskap i Köpenhamn i december 2002 kommer 2003 att utgöra det sista reguljära programåret för Phare-stöd. Europeiska rådet i Bryssel enades om att inrätta en övergångsmekanism (Transition Facility) för åren 2004–2006 för att fortsatt stärka den administrativa kapaciteten i dessa länder. Stödet ska inriktas på institutionsbyggande insatser inom t.ex. rättsväsendet, gränsbevakning, miljö, kärnsäkerhet och statistik. Samarbetet inom ramen för övergångsmekanismen kommer att innefatta partnersamverkan (s.k. twinning). Möjligheten till expertutbyte under kortare tid kvarstår och väntas öka i omfattning.

Europeiska rådet i Köpenhamn enades om att förstärka Pharesamarbetet med Bulgarien och Rumänien under perioden 2004–2006. Även stödet till Turkiet i egenskap av kandidatland kommer att öka under de närmaste åren. Sverige har stött dessa beslut

4 Den ekonomiska och monetära unionen – EMU

4.1 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken utgör det centrala instrumentet för samordning av den ekonomiska politiken inom EU. Riktlinjerna utarbetas årligen och består av en allmän del, som anger övergripande riktlinjer för den ekonomiska politiken i medlemsstaterna och gemenskapen, samt specifika rekommendationer till varje enskild medlemsstat. De omfattar såväl makroekonomisk politik som sysselsättnings- och strukturpolitik.

I linje med det förfarande som användes för första gången under det svenska ordförandeskapet 2001 antog Ekofin-rådet i mars ett dokument med huvudfrågor som ska ingå i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (det s.k. Key Issues Paper – KIP). I detta dokument behandlas de frågor som Ekofin-rådet identifierat som huvudfrågorna inför utarbetandet av de allmänna riktlinjerna för 2002. KIP avrapporterades till Europeiska rådets vårtoppmöte i Barcelona för att stats- och regeringscheferna skulle ge politisk vägledning till det fortsatta arbetet med utformningen av riktlinjerna.

Med beaktande av denna vägledning lade kommissionen den 24 april fram en rekommendation till riktlinjer. Efter en orienterande debatt i Ekofin-rådet och kommittébehandling i Ekonomiska och finansiella kommittén (EFK) och Kommittén för ekonomisk politik (KEP), antog Ekofin-rådet den 20 juni ett utkast till allmänna riktlinjer för 2002. Utkastet lämnades över till Europeiska rådet i juni för diskussion och antagande av slutsatser. Riktlinjerna antogs formellt vid Ekofin-rådets möte den 21 juni.

De allmänna riktlinjerna är ett av de huvudsakliga instrumenten för att uppnå det strategiska målet i den s.k. Lissabonstrategin. I 2002 års upplaga identifierades följande huvudsakliga utmaningar för den ekonomiska politiken - att:

- säkerställa och ytterligare utveckla det makroekonomiska ramverket för att främja sunda offentliga finanser,
- få fram fler och bättre jobb, öka arbetskraftsdeltagandet samt åtgärda den ihållande arbetslösheten,
- stärka förutsättningarna för högre produktivitetstillväxt samt
- verka för hållbar utveckling, för nuvarande och kommande generationers bästa.

I den landspecifika delen gavs följande rekommendationer till Sverige att:

- fortsätta strategin att sänka skatter för låg- och medelinkomsttagare år 2002 och samtidigt säkerställa att utgiftstaket respekteras,
- uppnå, år 2003, ett överskott för den offentliga sektorn i överensstämmelse med regeringens medelsiktiga överskottsmål om 2 procent av BNP över en konjunkturcykel, samtidigt som en strikt utgiftskontroll bibehålls,
- genomföra ytterligare reformer av skatte- och bidragssystemen, i syfte att förbättra incitamenten att arbeta,
- ytterligare förbättra effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska programmen och fortsätta att rikta dessa mot dem som löper störst risk att drabbas av långtidsarbetslöshet, liksom att möta efterfrågan från arbetsmarknaden,
- förbättra konkurrensen i tillhandahållandet av offentliga tjänster på den lokala nivån,
- öka insatserna för att säkerställa konkurrens inom de sektorer där konkurrensen befunnits vara otillräcklig, såsom detaljhandelsförsäljningen av apoteksprodukter och mat.

Rationalisering av det ekonomisk-politiska samarbetet

Under året har de s.k. ekonomisk-politiska processerna – de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, Cardiff-processen för ekonomiska reformer och sysselsättningsstrategin – förändrats. Europeiska rådet har beslutat att tidsplanerna för antagandet av de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för det årliga sysselsättningspaketet ska synkroniseras så snart detta är möjligt. Syftet är att ge de viktigaste politiska impulserna till de åtgärder som är avgörande för att unionen ska uppnå Lissabonstrategins långsiktiga målsättningar om tillväxt och sysselsättning.

Vid Europeiska rådets möte i Barcelona uppmanades rådet och kommissionen att ”strömlinjeforma de berörda processerna: inriktningen måste vara åtgärder för genomförande snarare än ett årligt utarbetande av riktlinjer”.

Mot bakgrund av mandatet lade kommissionen fram ett meddelande i september. I meddelandet (KOM (2002) 487) föreslogs hur de ekonomisk-politiska processerna skulle kunna rationaliseras, effektiviseras och förenklas, särskilt i ljuset av utvidgningen och det strategiska Lissabon-målet. Kommissionen föreslog bl.a. en tydligare uppdelning mellan dels politisk vägledning och utarbetande av riktlinjer under våren och dels genomförande och uppföljning under hösten. På basis av kommissionens förslag beslutade rådet i december att en ny modell för samarbetet ska genomföras fr.o.m. år 2003.

Den nya modellen innebär att ett s.k. riktlinjepaket läggs fram i april månad. Riktlinjerna följs upp på ett samlat sätt under hösten, då medlemsstaterna återrapporterar om vidtagna åtgärder. Därefter presenterar kommissionen ett s.k. genomförandepaket i januari, vilket behandlas i rådet. Andra viktiga förändringar är att riktlinjerna och rekommendationerna i princip kommer att gälla i tre år. Under mellanliggande år ska de endast ses över mot bakgrund av förändringar i den ekonomiska situationen. Fokus på genomförande ska öka genom att ytterligare tid ägnas åt att granska genomförandet av politiken och genom att Ekofinrådet antar slutsatser på kommissionens genomföranderapport. Vidare får stats- och regeringscheferna vid vårtoppmötena en tydligare roll i att granska politiken som förts och genom att ge en samlad politisk vägledning inför kommande års arbete. Den nya modellen innebär att sysselsättningsstrategin synkroniseras i tid med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

4.2 Stabilitets- och tillväxtpakten

Syftet med stabilitets- och tillväxtpakten är att förstärka den gemensamma övervakningen av de offentliga finanserna för att säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen i EMU. Pakten består av två rådsförordningar och en vägledande resolution från Europeiska rådet. Den ena rådsförordningen (förordning (EG) nr 1466/97) fastställer ett förfarande inriktat på förebyggande åtgärder som tar sikte på att i ett tidigt skede förhindra uppkomsten av alltför stora underskott i medlemsstaterna (systemet för tidig varning). Den andra rådsförordningen (förordning (EG) nr 1467/97) preciserar förfarandet vid alltför stora underskott enligt artikel 104 i EG-fördraget. I resolutionen finns viktiga politiska åtaganden från medlemsstaterna, rådet och kommissionen att strikt tillämpa reglerna i fördraget och i rådets förordning om pakten.

I pakten har länderna åtagit sig att på medellång sikt eftersträva ett mål för de offentliga finanserna nära balans eller i överskott. Varje medlemsstat får dock själv bestämma det exakta budgetmålet. De medlemsstater som deltar i valutaunionen ska utarbeta stabilitetsprogram och länderna som inte deltar ska utarbeta konvergensprogram. Programmen ska uppdateras årligen. Prognoshorisonten flyttas fram ett år i uppdateringarna.

De årliga uppdateringarna utgör ett viktigt redskap i övervakningen av genomförandet. Dessa inriktas särskilt på att identifiera faktiska och förväntade avvikelser från det medelfristiga budgetmålet samt anpassningsbanan mot detta mål. Från och med 2001 är senaste inlämningsdatum 1 december. Därefter ska programmen granskas av Ekonomiska och finansiella kommittén på grundval av en utvärdering från kommissionen. Vid behov ska de också granskas av Ekofin-rådet. I yttrandet som rådet gjorde över programmen i början av 2002 noteras att en högre ambitionsnivå i budgetpolitiken hade varit önskvärd i en del av medlemsstaterna.

I början av året föreslog kommissionen att Tyskland och Portugal skulle ges en s.k. tidig varning då länderna löpte risk att få alltför stora underskott. Rådet beslöt i februari att inte rösta om kommissionens rekommendation då länderna bekräftade sina åtaganden att inte bryta 3-procentgränsen 2002.

Vid inrapporteringen av underskottsdata den 1 september visade det sig emellertid att Portugal redan 2001 hade ett underskott på motsvarande 4,1 procent av BNP. Kommissionen inledde då förfarandet vid alltför stora underskott och rådet slog fast att Portugal hade ett alltför stort underskott. Rådet gav då också Portugal en rekommendation om att före 2002 års utgång vidta åtgärder för få ned underskottet.

I kommissionens höstprognos som presenterades den 13 november bedömdes att Tyskland skulle få ett underskott på motsvarande 3,8 procent av BNP 2002 och att Frankrike skulle få ett underskott på 2,7 procent 2002 och 2,9 procent 2003.

Kommissionen inledde då förfarandet för allt för stora underskott för Tyskland och rekommenderade samtidigt att Frankrike skulle ges en tidig varning eftersom landet riskerade att få ett alltför stort underskott. Rådet väntades behandla de inledda procedurerna mot Frankrike och Tyskland i början av 2003.

Diskussion om stabilitets- och tillväxtpakten

I ljuset av de försämrade statsfinanserna i flera länder ägde det under året rum en diskussion om stabilitets- och tillväxtpakten och dess tillämpning.

Stats- och regeringscheferna uppmanade i toppmöte i Barcelona våren 2002 kommissionen att lämna förslag över hur det ekonomisk-politiska samarbetet skulle kunna stärkas. I slutet av november presenterade kommissionen ett meddelande som diskuterar hur stabilitetspakten skulle kunna förbättras. Kommissionen föreslår inga ändringar i de rådsförordningar som ingår i pakten (se ovan). I stället kan justeringar göras av den s.k. uppförandekod som gäller för utformning av stabilitets- och konvergensprogram. Medlemsstaterna kan också göra politiska utfästelser att strikt tillämpa pakten i en ny rådsresolution. Kommissionen föreslår bl.a. att medlemsstaterna ska tvingas lägga större vikt vid att få ned stora offentliga skulder. Vidare föreslår man att det medelfristiga målet om nära balans eller överskott ska formuleras i cykliskt rensade termer.

Kommissionen presenterade också ett meddelande om hur statistiken över de offentliga finanserna skulle kunna förbättras (KOM (2002) 661). Detta ska ses i ljuset av att vissa länder tvingats kraftigt revidera inrapporterade siffror över de offentliga finanserna. Kommissionens

4.2.1 Det svenska konvergensprogrammet

I december 1998 överlämnade Sverige sitt konvergensprogram till kommissionen och rådet. Det svenska konvergensprogrammet behandlades av Ekofin-rådet den 8 februari 1999 och fick ett mycket gott omdöme. Så var även fallet då den tredje uppdateringen av det svenska programmet behandlades av Ekofin-rådet i januari 2002. Regeringen tog i november 2002 beslut om den fjärde uppdateringen av det svenska konvergensprogrammet och programmet överlämnades därefter till kommissionen och rådet. Huvudbudskapet i det uppdaterade programmet är att det medelfristiga mål för överskotten i de offentliga finanserna som redovisades i konvergensprogrammet 1998 ligger fast och att överskotten även fortsättningsvis ligger i linje med överskottsmålet. Programmet kommer att behandlas av Ekofin-rådet i januari 2003.

4.3 Cardiff-processen om ekonomiska reformer

EU:s samarbete om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknader, den s.k. Cardiff-processen, syftar till att effektivisera marknadernas funktionssätt och stärka potentialen för hög tillväxt och sysselsättning i EU. Inom Cardiff-processen övervakas framstegen med ekonomiska reformer i medlemsstaterna och goda exempel lyfts fram. Processen bidrar till utarbetandet av de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och arbetet med Lissabonstrategin. Regeringen fäster stor vikt vid Cardiff-samarbetet.

I november 2001 överlämnade Sverige en nationell rapport om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna till KEP och kommissionen.

Medlemsstaternas nationella rapporter utgjorde tillsammans med kommissionens s.k. Cardiff-rapport, vilken behandlar marknadernas funktionssätt ur ett gemenskapsperspektiv, underlag till den multilaterala ländergranskningen som genomfördes i KEP under Ekofin-rådet i januari 2002. Ländergranskningen resulterade i en rapport från kommittén, den årliga rapporten om strukturreformer, som belyser reformarbetet i medlemsstaterna. Ekofin-rådet ställde sig bakom den årliga rapporten som också utgjorde ett viktigt bidrag till de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken 2002. En särskild granskning av inre marknadsfrågor inom Cardiff-processen ägde också rum under rådet för inre marknad, turism och konsumentfrågor. Detta utmynnade i rådsslutsatser om den inre marknaden inför vårtoppmötet i Barcelona i mars. En översyn av inre marknadsbidraget till Cardiff-processen har genomförts under året.

Under hösten utarbetades 2002 års nationella rapport om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna. Rapporten är en uppföljning av dels 2001 års nationella rapport, dels rekommendationerna i 2002 års allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken. I rapporten konsta-

teras att de reformer som har genomförts har stärkt Sveriges konkurrenskraft och förutsättningarna för en god produktivitet utveckling. Samtidigt framhålls att prinsnivån är betydligt högre än EU-genomsnittet, att priskonvergens inom EU har mattats av samt att de regionala prisskillnaderna för vissa varor i Sverige är betydande. I rapporten redogörs vidare för det pågående arbetet med att förbättra konkurrensen på olika produktmarknader, främja den kunskapsbaserade ekonomin, integrera miljöhänsyn i den ekonomiska politiken samt skapa integrerade kapitalmarknader. I en särskild bilaga redogörs för åtgärder för att minska förtida utträden ur arbetskraften. Efter information till riksdagens EU-nämnd överlämnades rapporten till KEP och kommissionen den 19 november 2002.

4.4 Införandet av euron

Den 1 januari 2002 introducerades sedlar och mynt i euro i tolv EU-länder. Introduktionen gick både bättre och snabbare än förväntat. Redan efter ett par veckor var euroområdet kontanthantering till största delen i euro. En stor del av kontantutbytet genomfördes i handeln som tack vare förhandsdistribution kunde ge växel i euro redan från nyårsdagen. Allmänheten fick också snabbt tillgång till euro via banker och uttagsautomater.

Ett viktigt led i det svenska förberedelsearbetet inför ett eventuellt deltagande i valutaunionen var att samla in erfarenheter från förberedelse- och övergångsarbetet i euroområdet. En rapport om övergången till euro togs fram av Finansdepartementet, tillsammans med företrädare för olika samhällssektorer (Fi2002/2289).

För att uppmuntra allmänheten att växla in sina gamla nationella sedlar genomfördes en omfattande annonskampanj i tidningar över hela landet.

4.5 Sverige och euron

Information om euron

I oktober 1998 startades Regeringskansliets information om euron (Euroinformationen). Euroinformationens uppgift var att informera allmänheten och företag om de praktiska konsekvenserna av att tolv länder har infört euron. Informationsinsatsen genomfördes inom ramen för ett samarbetsavtal med kommissionen och Europaparlamentet. Samarbetet avslutades vid årsskiftet 2002/2003.

Introduktionen av sedlar och mynt i euro ledde till ett stort behov av information. För att möta detta behov genomfördes informationsaktiviteterna framförallt i början av året. Målgruppen var främst allmänheten.

Exempel på informationsaktiviteter:

- Två annonskampanjer genomfördes för att uppmuntra allmänheten att växla sina gamla nationella sedlar.
- En annonskampanj på euroinformationens webbplats genomfördes, Webbplatsen hade ca 300 besökare per vecka våren 2002.

- Företagsmaterialet ”Euron och ditt företag” och ”Praktiska exempel” uppdaterades och trycktes i en ny upplaga. Materialet marknadsfördes genom ett utskick till alla momsregistrerade företag i Sverige. Detta ledde till stor efterfrågan. Materialet riktat mot allmänheten uppdaterades också.
- Euro Info Centre genomförde på uppdrag av Euroinformationen möten med små och medelstora företag. Totalt har ca 500 företag deltagit under våren 2002.
- En frågeservice via telefon och e-post tillhandahölls. Omkring 140 samtal i veckan togs emot våren 2002.

Praktiska euroförberedelser i Sverige

Ett riksdagsbeslut från 1997 anger att praktiska euroförberedelser ska genomföras så att en eventuell framtida övergång till euron kan ske på ett bra sätt. Som en del av förberedelsearbetet förs, inom ramen för en referensgrupp och en expertgrupp, en dialog mellan olika aktörer i samhället som påverkas av euron. Referensgruppen leds av biträdande finansministern.

Hösten 1999 fick tolv statliga myndigheter, under ledning av Statskontoret, i uppdrag att utföra fördjupade analyser av praktiska frågor inför ett eventuellt införande av euron. I september 2000 fick samma myndigheter ett tilläggsuppdrag att fortsätta analysera eurofrågor. Syftet med analyserna är bland annat att ett eventuellt framtida euroinförande ska kunna ske snabbt och effektivt. De tolv myndigheterna ska också presentera lägesrapporter och en aktuell beredskapsplan för hur myndigheterna tänker hantera euroinförandet. Myndigheterna lämnade in lägesrapporter i april och en beredskapsplan i oktober 2002. Myndigheterna, näringslivet och den finansiella sektorn har också bidragit med att samla in erfarenheter från euroländernas introduktion av sedlar och mynt.

Inom den finansiella sektorn finns sedan 1996 ett samarbete om EMU- och eurofrågor som leds av Riksbanken. Finansdepartementet deltar i den styrgrupp som inrättats för samarbetet. Dessutom följer Finansdepartementet de euroförberedelser som pågår bland näringslivsorganisationer och företag.

5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

5.1 Genomförande

Samarbetet på det rättsliga och inrikes området (RIF) sammanför justitie- och inrikesministrarna i EU:s medlemsstater. Det omfattar bl.a. frågor om asyl och migration, polis- och tullsamarbete samt straff- och civilrättsligt samarbete.

I och med Amsterdamfördraget som trädde i kraft den 1 maj 1999 fastställdes att unionens mål ska vara att ge medborgarna en hög säkerhetsnivå inom ett ”område för frihet, säkerhet och rättvisa”. Genom Amsterdamfördraget gjordes en ingående reformering av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor, bl.a. fördes frågor om asyl och migration liksom civilrättsligt samarbete från tredje till första pelaren. Samarbetsområdet har alltsedan dess stått högt på den politiska dagordningen och utgör för närvarande ett av de tyngsta lagstiftningsområdena.

Under det finska ordförandeskapet höll Europeiska rådet ett särskilt möte i Tammerfors om de rättsliga och inrikes frågorna. Slutsatserna därifrån utgör en långsiktig handlingsplan för området. För att fort-löpande se över framstegen när det gäller att genomföra nödvändiga åtgärder och hålla tidsfristerna i Amsterdamfördraget och Tammerfors-slutsatserna har kommissionen fått i uppdrag att varje halvår presentera en s.k. resultattavla. Senaste versionen av resultattavlan finns tillgänglig på kommissionens webbplats (se bilaga 5).

Beslutsprocessen inom området för rättsliga och inrikes frågor uppvisar vissa brister i effektivitet och arbetet har därför inte alltid gått så fort framåt som varit önskvärt. Frågan om ett effektivare beslutsfattande på det rättsliga och inrikes området är föremål för diskussion i konventet inför nästa regeringskonferens.

5.2 Samarbete mot terrorism

Arbetet har fortsatt inom EU med att genomföra den handlingsplan mot terrorism som antogs av det extrainsatta mötet i Europeiska rådet den 21 september 2001. Handlingsplanen spänner över en mängd områden såsom utrikespolitik och sjö- och luftsäkerhet, men har sin tyngdpunkt på straffrättsliga frågor och polissamarbete. Två betydelsefulla överenskommelser var antagandet av rambesluten om bekämpande av terrorism och om den europeiska arresteringsordern. Genomförandet av dessa instrument i svensk rätt pågår för närvarande. EU har dessutom påbörjat överläggningar med USA om ett avtal om rättslig hjälp i ärenden som rör bl.a. terrorism. På polisområdet har samarbetet inom EU på olika sätt förstärkts, bl.a. genom ett förbättrat myndighetssamarbete och genom att Europol har tillförts särskild expertis i terrorismfrågor.

5.3 Eurojust – europeiskt åklagarsamarbete

Den 28 februari tog rådet det slutliga beslutet att inrätta Eurojust, ett organ för förbättrat åklagarsamarbete vid gränsöverskridande brottsutredningar (beslut nr 2002/187/RIF). Eurojust ersatte den provisoriska enheten för rättsligt samarbete (Pro-Eurojust) som funnits sedan ett år. I december flyttade Eurojust från Bryssel till nya lokaler i Haag.

Mot bakgrund av prioriteringarna från Europeiska rådet i Tammerfors har ett intensivt och omfattande arbete pågått på det asyl- och migrationspolitiska området under 2002.

Vid Europeiska rådet i Sevilla lades fokus på asylfrågorna, åtgärder mot terrorism och ökade gemensamma insatser inom viserings- och gränskontrollområdet.

En övergripande strategi mot olaglig invandring samt en strategi för förvaltningen av de yttre gränserna antogs. Medlemsstaterna och kommissionen uppmanades att påskynda det pågående lagstiftningsarbetet. En färdplan med tidsramar och detaljerade instruktioner blev av central betydelse för det danska ordförandeskapet.

Prioritet förordades bl.a. till:

- Antagande av förordningen om kriterier och mekanismer för att fastställa vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland lämnat in i en medlemsstat - Dublin II-förordningen.
- Antagande av direktivet om mottagandevillkor för asylsökande.
- Antagande av ett program för återsändande med ett inslag om ett påskyndat återvändande till Afghanistan.

Rådet kommer i samarbete med kommissionen att lägga fram en rapport om det praktiska genomförandet av riktlinjerna från Sevilla till Europeiska rådets möte i juni 2003.

6 Nicefördraget och regeringskonferensen 2004

6.1 Ratificering av Nicefördraget

Syftet med Nice-fördraget är att inför den förestående utvidgningen effektivisera samarbetet i unionen. Fördraget innehåller ändringar av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem. I regeringens proposition 2001/02:8 redovisas dessa ändringar.

Enligt artikel 12 i Nice-fördraget ska fördraget ratificeras av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser. Fördraget träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den månad då samtliga ratifikationsinstrument har deponerats hos Italienska republikens regering.

Som ett led i den irländska ratificeringen hölls den 19 oktober 2002 en ny folkomröstning i Irland om Nice-fördraget. Utfallet blev denna gång ett ja (ja 63 procent och nej 37 procent). Irland deponerade sina ratifikationsinstrument den 18 december 2002. Alla medlemsstater har nu

godkänt fördraget och deponerat ratifikationsinstrumenten hos den italienska regeringen. Skr. 2002/03:60

Fördraget trädde ikraft den 1 februari 2003.

6.2 Konventet om Europas framtid och förberedelserna inför nästa regeringskonferens

Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 enades i en förklaring om unionens framtid om att tillkalla en ny regeringskonferens 2004 och några frågor som bl.a. ska behandlas vid den regeringskonferensen. Vid Europeiska rådets möte i Laeken i december 2001 antogs en förklaring om unionens framtid om att sammankalla ett konvent som en del av förberedelserna inför regeringskonferensen. Både Nice- och Laekenförklaringarna ger mandat och grundläggande strukturer för konventets arbete.

I skrivelsen 2001/02:115 lämnade regeringen information till riksdagen om organisation och tidsplan för konventet och den pågående debatten om EU:s framtid. Skrivelsen redovisade även kortfattat, utan att föregripa Sveriges ståndpunkter i den kommande regeringskonferensen, regeringens aktuella utgångspunkter i några av dessa frågor. Regeringen anförde att den har för avsikt att återkomma till riksdagen i en andra skrivelse efter konventets avslutande samt att, om tiden så medger, sända konventets slutprodukt på remiss. I denna del hänvisade regeringen till riksdagens tillkännagivande rörande förberedelserna inför nästa regeringskonferens.

Det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2001/02:KUU2 EU:s framtidsfrågor behandlade regeringens skrivelse. Riksdagen lade sedan skrivelsen till handlingarna.

I konventet deltar som ordinarie regeringsrepresentant Lena Hjelm-Wallén (s), med ambassadör Sven-Olof Petersson som suppleant, och som ordinarie representanter från nationella parlament den f.d. riksdagsledamoten Sören Lekberg (s) och riksdagsledamoten Göran Lennmarker (m), med f.d. riksdagsledamoten Kenneth Kvist (v) och riksdagsledamoten Ingvar Svensson (kd) som suppleanter. Samtliga svenska ledamöter deltar på personligt mandat.

Konventets inledande möte hölls den 28 februari 2002. Arbetet har följt ursprunglig plan, dvs. idéinventering våren 2002, djupanalys i arbetsgrupper hösten 2002 och beslutsfas våren 2003. Företrädare för det civila samhället deltog vid konventets möte den 24–25 juni. Ett ungdomskonvent hölls den 9–10 juli med 210 ledamöter.

Vid konventets möte den 6–7 juni inrättades sex arbetsgrupper; Subsidiaritetsprincipen; Stadgans införlivande i fördraget och anslutning till Europakonventionen; EU som juridisk person; de nationella parlamentens roll; Kompletterande befogenheter och Ekonomisk-finansiell samordning. Presidiet inrättade ytterligare fyra arbetsgrupper i början av september; Rätts- och inrikesområdet; EU:s externa politik; Försvarsfrågor samt Förenklade beslutsprocedurer. Arbetsgruppernas rapporter har debatterats i plenum under hösten. Vid mötet den 6–7 december inrättades dessutom en arbetsgrupp för sociala frågor.

Vid konventets plenimöte den 28–29 oktober lade presidiet fram ett utkast till konstitutionellt fördrag. Utkastet består av tre delar. Den första delen innehåller unionens grunder och uppbyggnad. Den andra innehåller den sakpolitiska delen med de rättsliga grunderna, vilken motsvarar nuvarande politikområden i fördragen. Den tredje består av allmänna bestämmelser och slutbestämmelser, bl.a. upphävande av tidigare fördrag och förfarande för översyn. Fördragsutkastet är i huvudsak en disposition som senare ska fyllas med ett innehåll.

Under våren 2003 utgår diskussionerna i konventet från det fördragsutkast som presenterades vid plenarmötet den 28–29 oktober, slutrapporterna från de sammanlagt elva arbetsgrupperna och om nödvändigt på kompromisser från presidiet.

Möten har planlagts fram till juni 2003, trots att tidsramen för konventet enligt Laekenförklaringen bestämts till ett år, vilket skulle ha inneburit ett avslutande i mars 2003. För att hinna diskutera konventets slutresultat på nationell nivå och förankra svenska ståndpunkter med riksdagen kommer regeringen att verka för att det ska finnas tillräcklig paus mellan konventet och avslutningen av regeringskonferensen. Det är också viktigt att de inkommande medlemsstaterna ges möjlighet att förbereda ett fullt deltagande i regeringskonferensen.

Konventet ska enligt Laekenförklaringen lägga fram resultatet för Europeiska rådet i ett slutdokument som innehåller antingen olika alternativ med angivande av det stöd som alternativen har fått, eller rekommendationer om det finns enighet kring dessa. Dokumentet ska tillsammans med resultatet från de nationella debatterna tjäna som utgångspunkt för diskussionerna i regeringskonferensen. Det är viktigt att slutrapporten innehåller alternativ i de fall enighet inte kan uppnås om en rekommendation.

DEL 2 EU:S FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN

7 Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Samarbetet inom EU:s andra pelare benämns den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). Målen med GUSP är bl.a. att skydda unionens gemensamma värden och intressen, stärka unionens säkerhet och främja internationellt samarbete. Medlemsstaterna ska stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. Samarbetet är mellanstatligt till karaktären. Beslut fattas i princip med enhällighet.

Vid Europeiska rådets möte i Sevilla kom, som ett led i arbetet med att reformera rådet och dess arbetsformer inför utvidgningen, stats- och regeringscheferna överens om att minska antalet rådsformationer. Frågor om GUSP bereds nu i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser (GAERC). I GAERC behandlas unionens yttre åtgärder respektive horisontella frågor. Följden av denna nyordning är att det numera i GAERC hålls separata möten med skilda dagordningar för de två verksamhetsområdena.

Det finns flera instrument tillgängliga för att verkställa GUSP. De viktigaste instrumenten är: gemensamma strategier, gemensamma ståndpunkter, gemensamma åtgärder och gemensamma uttalanden.

Gemensamma strategier beslutas på grundval av artikel 13 i fördraget om Europeiska unionen. Det är det Europeiska rådet som beslutar om gemensamma strategier som ska genomföras av unionen på områden där medlemsstaterna har viktiga gemensamma intressen. I de gemensamma strategierna ska mål, varaktighet och medel som unionen och medlemsstaterna ska ställa till förfogande anges. Ingen ny gemensam strategi har antagits under 2002. Sedan tidigare finns gemensamma strategier för Medelhavet, Ukraina och Ryssland.

Gemensamma ståndpunkter antas, av rådet, på grundval av artikel 15 i fördraget om Europeiska unionen. Gemensamma ståndpunkter anger unionens inställning till en särskild fråga av geografisk eller tematisk karaktär. Varje medlemsstat förbinder sig att se till att dess nationella politik överensstämmer med innehållet i ståndpunkten. Under 2002 antogs gemensamma ståndpunkter som exempelvis gällde restriktiva åtgärder mot Usama bin Ladin och medlemmar av al-Qaida och associerade till dem samt om tillfälligt mottagande i EU:s medlemsstater av en grupp palestinier.

Gemensamma åtgärder beslutas, av rådet, på grundval av artikel 14 i fördraget om Europeiska unionen. De gemensamma åtgärderna ska avse specifika situationer där operativa insatser från unionens sida anses nödvändiga. Under året antogs gemensamma åtgärder som exempelvis gällde EU:s polission i Bosnien-Hercegovina och om EU:s bidrag för att

bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen. Skr. 2002/03:60

Under året gjordes fler än 200 uttalanden inom ramen för GUSP. Uttalandena gällde bl.a. USA:s inställning till internationella brottmålsdomstolen och Mellanöstern.

I bilaga 5 under rubriken GUSP: gemensamma ståndpunkter, åtgärder och strategier samt uttalanden återfinns adresser till Internetsidor som anger vad som, under året, har genomförts inom ramen för GUSP.

I den s.k. GUSP-budgeten, som är en del av EU:s totala budget, uppgick de finansiella medlen år 2002 till 30 miljoner euro. Under 2002 belastades GUSP-budgeten framför allt av kostnader i samband med upprättandet av EU:s polission i Bosnien-Hercegovina.

EU har avtal och överenskommelser med i stort sett alla världens länder och ländergrupper om att föra en regelbunden dialog om frågor av gemensamt intresse. En betydande del utgörs av frågor inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området, den s.k. politiska dialogen. Dialogen äger rum på regerings- och statschefs nivå, utrikesministernivå och tjänstemannanivå.

7.1 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) & Europarådet

EU är en viktig aktör såväl inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) som i Europarådet. De båda organisationerna spelar en viktig roll i arbetet med att stärka demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna i sina respektive medlemsländer. OSSE är ett i det internationella samfundet centralt multilateralt instrument med särskilt ansvar för icke-militärt konfliktförebyggande och krishantering i fält. Europarådets traditionella styrka är normskapande, övervakning och uppföljningsmekanismer.

För OSSE:s del innebär EU-ländernas långt utvecklade samordning att unionen har fått ett tydligt genomslag i organisationens medlemskrets om 55 stater. I takt med att Europarådets medlemskrets utvidgats och vikten av samordning betonats har EU-samordningen av utrikespolitiska frågor ökat inom Europarådet. Det sker numera gemensamma EU-uttalanden vid ställföreträdamöten samt EU-anföranden vid ministermötena.

Sverige vill stärka EU som aktör i såväl OSSE som Europarådet. Sverige vill också främja samarbetet mellan EU och de båda organisationerna när det gäller konfliktförebyggande och krishantering. OSSE och Europarådet deltog aktivt i den regionala EU-konferensen "Partners in Prevention" om konfliktförebyggande i Helsingborg i augusti 2002. Sverige anser att organisationerna har en viktig roll att spela i uppföljningen av konferensen. Det gäller särskilt förslagen om en "lessons learned-övning" om det internationella samfundets agerande på Balkan, och ett förbättrat samarbete i fält och på högkvarternivå mellan de internationella aktörer som är engagerade i Centralasien. Ett av de prioriterade områden som EU definierat inom ramen för sitt arbete på kapaciteter för civilkrishantering är främjandet av rättstatens principer; ett av Europarådets kärnområden.

Under ordförandeskapet 2001 arbetade Sverige för en förbättrad samordning mellan EU och FN inom framför allt det säkerhetspolitiska området. Detta resulterade dels i att ett politiskt ramverk ("modalities") för samverkan antogs i syfte att underlätta fortsatta kontakter mellan EU och FN på olika nivåer, och dels i att fyra samarbetsområden identifierades; konfliktförebyggande, militär respektive civil krishantering samt regionala kriser.

Vid toppmötet i Göteborg åtog sig Sverige att arrangera en EU-konferens om konfliktförebyggande, och i augusti 2002 hölls konferensen "Partners in Prevention" i Helsingborg. Konferensen erbjöd det första tillfället någonsin för seniora företrädare för alla Europas regionala organisationer och för FN att på ett systematiskt men informellt sätt diskutera gemensamma utmaningar och samarbetsmöjligheter. Bland annat diskuterades möjligheter att ytterligare stärka samverkan EU-FN, att förbättra informationsutbytet och bidra till en ökad öppenhet mellan EU, OSSE, Europarådet, FN och Nato, samt möjligheter till samordning rörande tidig förvarning för potentiella konflikter.

EU har angett konfliktförebyggande och krishantering som några av huvudmålen för sin externa politik. Unionens framväxande kapacitet på detta område bör enligt svensk mening kunna utformas så att EU i framtiden kan medverka i fredsoperationer inom ramen för FN:s övergripande ansvar för internationell fred och säkerhet. Målet är att EU:s kapacitet ska kunna erbjudas FN som en konkret resurs. EU står därtill för omkring 40 procent av bidragen till FN:s budget för fredsbevarande verksamhet. Sverige har under 2002 verkat för att nästa målsättning för EU, efter 2003 (Headline Goal), ska innehålla ett förstärkt samarbete mellan EU och andra internationella organisationer, inklusive FN. Sverige är det EU-land som för närvarande diskuterar frågan mest aktivt.

Samarbetet på utvecklings- och det humanitära området har också haft hög prioritet för Sverige. Från svensk sida har man på olika sätt verkat för att kommissionen i sitt utvecklingssamarbete frångår det tidigare mindre långsiktiga, projektbaserade samarbetet med FN till förmån för ett mer strategiskt samarbete. Syftet med detta har bl.a. varit att möjliggöra en mer förutsebar och flexibel finansiering av FN på utvecklings- och det humanitära området. Kommissionen antog i maj 2001 ett meddelande (KOM (2001) 231 slutlig) härom.

Vid utvecklingsrådet den 31 maj antogs också slutsatser om ett partnerskap med FN om utvecklings- och humanitära frågor. Den svenska förhoppningen är att detta partnerskap mellan EU:s bistånd och FN ska resultera i ett närmare och mer systematiskt samarbete mellan de båda organisationerna. Som ett led i detta arbete hölls, på svenskt initiativ, ett möte mellan FN:s fonder och program och EU/EG i samband med ett möte i ekonomiska och sociala kommittén (ECOSOC) sommaren 2002. Arbetet för att stärka detta partnerskap kommer att fortsätta.

Utvecklingen av EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) fortsatte under 2002 på grundval av de principer som lades fast vid Europeiska rådets möte i Köln våren 1999 och vid efterföljande möten. Huvuddelen av arbetet inriktades på fortsatt utveckling av såväl militära som civila kapaciteter samt vidareutveckling av praktiska aspekter av krishanteringsinsatser.

Utgångspunkten för ESFP är att EU ska bygga vidare på sin fredstanke genom att skaffa sig en förmåga att genomföra humanitära uppdrag, räddningsuppdrag, fredsbevarande uppdrag samt fredsskapande uppdrag. En central princip är att utformningen av EU:s förmåga att förebygga och hantera kriser ska ske i enlighet med FN-stadgan. Vidare gäller att medlemsstaternas bidrag till EU:s krishantering ska vara frivilliga och grundas på nationella beslut i varje enskilt fall.

En mycket viktig milstolpe under året var planeringen inför den första krishanteringsinsats som EU åtagit sig inom ramen för ESFP, nämligen EUPM (European Union Police Mission, beslut 2002/210 GUSP) i Bosnien-Hercegovina. Den 1 januari 2003 tog EUPM över arbetet med att stärka uppbyggnaden av ett fungerande bosniskt polisväsende från den tidigare FN-ledda insatsen IPTF. Sverige deltog aktivt i planeringsarbetet och bidrog med upp till 16 personer. EU:s beslut att bjuda in ett antal länder utanför EU att bidra till EUPM välkomnades av regeringen.

Europeiska rådet förklarade sig under året berett att på begäran av landets regering garantera en uppföljning av Natos militära insats i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, förutsatt att de permanenta arrangemangen för samarbete mellan EU och Nato fanns på plats. En lösning beträffande dessa arrangemang kunde också uppnås under det danska ordförandeskapet.

Regeringen anser det vara i Sveriges intresse att relationerna mellan EU och Nato bygger på ett formellt regelverk för att säkerställa transparens och effektivitet i samarbetet.

På det militära området fortsatte arbetet med att uppnå kapacitetsmålet från Helsingfors enligt mandatet. Bedömningen är positiv på grundval av delrapporter från de paneler som arbetar med bristtäckning inom ramen för den handlingsplan som antogs i december 2001. Samtidigt är det nödvändigt med ytterligare insatser inom flera områden.

Det är angeläget att EU, när det efterfrågas, kan agera snabbt i en krissituation. Inom ramen för kapacitetsarbetet fortsatte också de spanska och grekiska ordförandeskapen arbetet med att utveckla formerna för en snabbinsatsförmåga, med utgångspunkt i beslutet om militära kapacitetsmål från toppmötet i Helsingfors.

Arbetet med att uppfylla de civila kapacitetsmål (polis, stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst) som togs i Feira 2000, respektive Göteborg 2001, intensifierades under hösten, med inriktning främst på resurser för civil förvaltning och räddningstjänst.

Medlemsstaterna har fullgjort sina åtaganden att senast år 2003 inrätta en reserv av experter på området civil förvaltning. Under året inledde medlemsstaterna ett arbete med att redovisa vilka resurser de kan bidra med i framtida krishanteringsinsatser. Även de åtaganden som medlemsstaterna har gjort på räddningstjänstområdet, dvs. att senast år 2003

kunna skicka ut räddningstjänststyrkor om upp till 2000 personer och kompletterande experter inom räddningstjänst, fullgjordes under året. Sverige anmälde räddningstjänststyrkor om upp till 262 personer till EU:s krishanteringsinsatser.

För att effektivt kunna genomföra insatser krävs även bl.a. fortsatt förbättring av samordningen dels mellan olika civila instrument som står till unionens förfogande, dels mellan civila och militära komponenter i en insats. På initiativ från det danska ordförandeskapet antogs en handlingsplan för det fortsatta arbetet. Syftet är att ytterligare stärka den civil-militära samordningen vid en insats, något som inte minst har prioriterats från svensk sida.

En diskussion inleddes även angående ett förslag om gemensam utbildning inom ramen för ESFP. Flera motsvarande initiativ finns sedan tidigare på den civila sidan.

Kontakterna och samarbetet utvecklades med FN, OSSE och Europarådet, med Nato, de europeiska Nato-länder som inte är medlemmar i EU och övriga kandidatländer, samt Kanada, Ryssland och Ukraina. Inte minst beslutet om EUPM innebar ett konkret uttryck för praktiskt samarbete med länder utanför EU, liksom med FN och OSSE.

Utvecklingen inom ramen för ESFP har fortlöpande redovisats av regeringen till riksdagen.

7.4 Konfliktförebyggande

Sverige har varit pådrivande i uppföljningen till det program för förebyggande av väpnade konflikter som antogs av Europeiska rådet i Göteborg 2001. Programmet innehåller konkreta åtgärder för hur EU ska förbättra sin förmåga till att på ett mer effektivt och sammanhållet sätt förhindra väpnade konflikter. Fortsatta ansträngningar har gjorts under året för att genomföra programmet, bl.a. att genom att EU:s utrikesministrar i början av varje ordförandeskap gör en systematisk genomgång av potentiella riskområden och vid behov utarbetar förebyggande strategier för regioner och stater.

Konfliktförebyggande är en del av GUSP och av ESFP, och omfattar därför alla delar av unionens yttre förbindelser, dvs. även områden som den politiska dialogen, utvecklingssamarbetet och handelspolitiken.

Sverige kommer att verka för att slutsatserna från den tidigare omnämnda konferensen "Partners in Prevention" genomförs.

7.5 Försvarsmaterielsamarbete

Det försvarsmaterielsamarbete som idag pågår inom unionen syftar främst till att täcka de kapacitetsbrister som identifierats inom ramen för HTF (Headline Task Force). Utrikes- och försvarsministrarna enades i november 2001 om ett handlingsprogram, som benämns ECAP (European Capability Action Plan). Inom ramen för ECAP har 19 expertpaneler bildats i syfte att komma med analyser och förslag till hur bristerna kan åtgärdas. Sverige har under året deltagit i nio paneler och

innehaft ledningsansvaret för två av dessa. Panelerna ska slutredovisa sina resultat den 1 mars 2003. Skr. 2002/03:60

Frågor av mer allmän karaktär, bl.a. upphandling och harmonisering av militära krav, har diskuterats under året inom rådet på ett principiellt plan med ett mer långsiktigt perspektiv.

7.6 Den internationella brottmålsdomstolen

Romstadgan för den internationella brottmålsdomstolen (ICC) trädde i kraft den 1 juli. Vid det första mötet med domstolens statsparts-församling i New York den 3–10 september godkändes de dokument som tidigare utarbetats av den förberedande kommissionen, bl.a. rörande procedurregler, finansiella regler och budget för domstolens första verksamhetsår 2003. Statspartsförsamlingen lade också fast proceduren för val av domare och åklagare till domstolen. Dessa val ska äga rum under 2003.

Under sensommaren föreslog USA bilaterala avtal med bl.a. samtliga EU:s medlemsstater och kandidatländer. Syftet med avtalen var att staterna skulle förbinda sig att inte överlämna varandras medborgare till domstolen. Rådet enades den 30 september om riktlinjer som medlemsstaterna ska beakta i eventuella vidare diskussioner med USA. I riktlinjerna sägs uttryckligen att det nuvarande amerikanska avtalsförslaget är oacceptabelt. Rådet bekräftar att EU står fast vid sin gemensamma ståndpunkt att stödja ett tidigt upprättande av domstolen, dess fortsatta arbete och att bibehålla Romstadgans integritet. Riktlinjerna innehåller ett flertal element som måste ingå i eventuella avtal, bl.a. följande:

- ingen straffrihet – varje lösning ska garantera att personer som begått brott under domstolens jurisdiktion inte åtnjuter straffrihet,
- ingen ömsesidighet – endast personer som inte är medborgare i en stat ansluten till Romstadgan får omfattas,
- begränsad personkrets – varje lösning får endast omfatta utsänd personal (Romstadgan artikel 98.2).

Den 11 oktober överlämnade det danska ordförandeskapet slutsatserna till USA. Även kandidatländerna och övriga länder som undertecknat Romstadgan informerades om slutsatserna. Inget EU-land har undertecknat avtal med USA under året. Rådet enades om att följa utvecklingen noga.

7.7 EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen

Under året fortsatte EU genom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken att aktivt främja respekten för de mänskliga rättigheterna runt om i världen. Respekten för mänskliga rättigheter är ett viktigt mål i EU:s bilaterala förbindelser med tredjeland och inom multilaterala organ.

I bilaterala relationer med tredjeland kom frågor om mänskliga rättigheter till uttryck genom bland annat grundläggande klausuler i avtal, genom démarcher (skriftligt eller muntligt påpekande till en annan stats regering ofta innehållande en uppmaning att vidta en viss åtgärd), och

offentliga avsiktsförklaringar. Frågan om mänskliga rättigheter behandlas också regelbundet inom ramen för olika politiska dialoger som hålls med enskilda länder eller grupper av länder. Sedan några år tillbaka har EU en särskild dialog om mänskliga rättigheter med Kina. Under året inleddes även en dialog om mänskliga rättigheter med Iran (se nedan).

EU är en aktiv aktör inom de olika organ som behandlar mänskliga rättigheter. Vid årets session av FN:s kommission för mänskliga rättigheter tog EU gemensamt initiativ till att belysa situationen för de mänskliga rättigheterna i Colombia, Demokratiska republiken Kongo, Myanmar/Burma, Irak, Iran, Sudan, den ryska delrepubliken Tjetjenien, och i de israeliska bosättningarna på ockuperat område. Vidare tog EU initiativ till resolutionerna om dödsstraffet och, tillsammans med de latinamerikanska länderna, resolutionen om barnets rättigheter. EU höll också ett antal anföranden om olika tematiska frågor, såsom rasism och alla former av diskriminering, kvinnors mänskliga rättigheter, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt medborgerliga och politiska rättigheter. Utöver dessa tematiska frågor hölls ett anförande om situationen i olika delar av världen som EU fann särskilt viktigt att uppmärksamma. EU höll en fortsatt hög profil vid behandlingen av resolutionsförslag under FN:s generalförsamling kring frågor om mänskliga rättigheter.

Barntoppmötet

FN:s specialsession om barn ägde rum i New York 8–10 maj 2002. Mötet var ursprungligen planerat att hållas i september 2001 men fick flyttas p.g.a. terroristattacken. Denna uppföljning av barntoppmötet 1990 bekräftade målen om barns överlevnad, skydd och utveckling i tio åtaganden. Utgångspunkten är att sätta barnets intressen först i alla handlingar som berör henne eller honom. Den 10 maj antog FN:s generalförsamling dokumentet "A world fit for children" som består av en kortare principiell deklaration och en längre handlingsplan med rekommendationer till regeringar och internationella organisationer. Sverige samordnade EU:s arbete inför mötet. EU deltog aktivt i förhandlingarna om slutdokumentet med målsättningen om starka skrivningar om barnkonventionen och frågan om reproduktiv hälsa. Specialsessionen kunde till slut få en nästan hundra procentig uppslutning kring principen om att FN:s barnkonvention om barnets rättigheter bör vara utgångspunkt för åtgärder inom alla områden. EU betonade vidare betydelsen av barns deltagande, åtgärder mot diskriminering och våld i alla dess former samt positiva åtgärder för barn med funktionshinder. Skrivningarna om reproduktiv hälsa innebar inte att positionerna flyttades fram. Trots kompakt motstånd från vissa håll lyckades dock mötet enas om skrivningar som bevarar tidigare uppfattning i frågan. Även frågan om dödsstraff för minderåriga uppmärksammas i slutdokumentet på ett bra sätt.

I enlighet med de under 1998 antagna riktlinjerna för arbetet mot dödsstraffet genomförde EU närmare 60 uppvaktningar i bilaterala kontakter med bl.a. Laos, Japan, Iran, Saudiarabien, den palestinska myndigheten, Swaziland, Botswana, Nigeria, Demokratiska republiken Kongo. Ett flertal uppvaktningar gjordes i USA, liksom inlagor till USA:s Högsta Domstol, i samband med dödsstraffets tillämpning vad gäller personer med förståndshandikapp.

Dialog om mänskliga rättigheter med Iran

EU:s utrikesministrar beslutade den 21 oktober att inleda en dialog om mänskliga rättigheter med Iran. EU:s mål är att verka för en konkret förbättring av situationen för mänskliga rättigheter i Iran. Alla frågor som rör mänskliga rättigheter kommer att kunna diskuteras inom ramen för dialogen som ska vara villkorlös och målinriktad, med identifieringsbara kort- och långsiktiga krav. Ett första dialogmöte ägde rum i Teheran 16-17 december. Fokus vid detta möte låg på tortyr och diskriminering. EU kommer att även i fortsättningen uttrycka sin oro över situationen för mänskliga rättigheter i Iran och ta upp frågan med Iran på alla nivåer.

Arbetet med konventionen om funktionshindrades rättigheter

FN:s generalförsamling antog i december 2001 en resolution där det stadgades att en ad hoc-kommitté skulle tillsättas med uppgift att diskutera förslag till en konvention om funktionshindrades rättigheter. Ad hoc-kommittén höll sitt första möte under två veckor i slutet av juli och i början av augusti. En stor del av mötet ägnades åt att debattera procedurfrågor, som innehållet i uppdraget och om hur uppdraget borde genomföras. Vid mötet beslutades emellertid att representanter för frivilligorganisationer bör delta aktivt i processen med utarbetandet av en konvention. Dessutom utarbetades rekommendationer för det fortsatta arbetet. EU anser att kommitténs arbete bör leda till en konvention som bygger på existerande internationella konventioner och rättigheter och som tydliggör kopplingen mellan funktionshinder och mänskliga rättigheter. Den närmare utformningen av och innehållet i en konvention bör dock diskuteras ytterligare. Detta kommer att ske på nationell, regional och internationell nivå inför nästa möte med ad hoc-kommittén som äger rum i juni 2003.

Uppföljning av rådsslutsatserna av den 25 juni 2001 om mänskliga rättigheter och demokratisering i tredjeland

Rådet antog den 10 december slutsatser som syftar till att stärka EU:s roll i arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter i tredjeland. Slutsatserna är en uppföljning av de rådsslutsatser som antogs den 25 juni 2001 och innebär en klar markering att demokrati och mänskliga rättigheter är ett prioriterat område i EU:s utrikespolitik.

Behovet av att stärka demokrati och mänskliga rättigheter i EU:s utrikespolitiska dialog har tidigare diskuterats inom rådet. Genom slutsatserna godkändes en rapport med förslag till praktiska åtgärder för att integrera demokrati och mänskliga rättigheter i EU:s alla politikområden. De åtgärder som föreslås i rapporten är bland annat att mänskliga rättigheter ska genomsyra alla politiska handlingar och beslut. För att uppnå det ska ökade utbildningsinsatser genomföras och arbetet ska präglas av en större öppenhet och insyn.

7.8 Nedrustning och icke-spridning

EU:s medlemsstater samarbetar bra i frågor som rör nedrustning och icke-spridning. Samsynen är dock större när det gäller icke-spridning än nedrustning – framför allt på kärnvapenområdet. Detta beror på att det inom unionen finns två kärnvapenstater, 11 Nato-medlemmar och två stater (Irland och Sverige) som är medlemmar i Ny agenda-koalitionen. Den sistnämnda koalitionen består av en grupp länder som arbetar för fullständig kärnvapennedrustning och för att åtagandena enligt Fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT) ska genomföras. I första utskottet i FN:s generalförsamling, där nedrustningsfrågor behandlas, ledde detta till att EU:s medlemsstater hösten 2002 röstade på olika sätt i fråga om två resolutioner om kärnvapennedrustning och nedrustning av taktiska kärnvapen som koalitionen lagt fram.

Under det första förberedande mötet inför NPT:s översynskonferens år 2005, som ägde rum i april 2002 – under svenskt ordförandeskap – höll EU ett antal gemensamma anföranden. Även om det finns en splittring när det gäller synen på kärnvapennedrustning, råder enighet beträffande icke-spridningsåtgärder som kontroll av kärnämne och behovet av att stärka Internationella Atomenergiorganets (IAEA) möjligheter att utföra denna kontroll effektivt.

Biologiska och kemiska vapen

Femte översynskonferensen för konventionen som förbjuder biologiska vapen, vilken ajournerats i slutet av 2001, återupptogs i november. Konferensen antog ett arbetsprogram för de kommande tre åren, dvs. fram till nästa översynskonferens år 2006. EU som spelat en mycket aktiv roll för att få igenom kontrollmekanismer i konventionen ansåg det dock tillfredsställande att ett framåtblickande multilateralt arbete kunnat inledas.

EU-samarbetet när det gäller genomförandet av konventionen mot kemiska vapen har fördjupats under året med täta EU-samrådsmöten vid C-vapenorganisationen i Haag och gemensamma anföranden vid partskonferensen. EU fortsätter att göra demarcher till de stater som inte är parter till C-vapenkonventionen för att övertyga dem om att ansluta sig. En annan viktig fråga för EU är att de kemiska vapnen i Ryssland förstörs inom fastställda tidsramar.

EU:s uppfattning är att problem förknippade med spridning och användning av lätta vapen måste behandlas inom ramen för en långsiktig process. En sådan process syftar till att minska tillgängligheten och användningen av dessa vapen i konfliktområden eller potentiella konfliktområden. Detta kan ske på flera sätt, bl.a. genom att främja strikt exportkontroll och säker förstöring av överskottsvapen, begränsa efterfrågan på lätta vapen i konfliktområden. Drabbade länder kan också erbjudas hjälp att hantera alla aspekter av problemen med lätta vapen, t.ex. genom avväpning, demobilisering och återintegrering av före detta kombattanter.

Med en gemensam åtgärd (2002/589/GUSP) som grund bidrog EU under år 2002 till genomförandet av ett antal särskilda insatser avseende lätta vapen i bl.a. Kambodja och av program för regionalt stöd till Sydosteuropa.

EU var under året starkt engagerad i att följa upp och genomföra det handlingsprogram som antogs av FN-konferensen om illegal handel med lätta vapen som ägde rum i juli 2001.

Särskilt inhumana konventionella vapen

Under året har EU arbetat för att följa upp besluten som togs i december 2001 vid den andra översynskonferensen till Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen (CCW). Då inrättades bl.a. en expertgrupp för frågan om en reglering av explosiva lämningar av krig. Explosiva lämningar av krig är ett humanitärt problem som uppstår då ammunition inte exploderar på det sätt som är avsett, och därmed utgör en fara för människor och kan ge effekter liknande en truppmina. EU har under året varit starkt drivande för att få till stånd ett mandat för förhandlingar om ett bindande protokoll som reglerar dessa explosiva lämningar. Mandatet antogs i december.

Provstoppsavtalet (CTBT)

EU fortsatte att arbeta enigt för att främja provstoppsavtalets ikraftträdande och att utöva påtryckning på de stater som ännu inte anslutit sig till avtalet – särskilt de återstående 13 stater vars ratificeringar behövs för avtalet ska kunna träda i kraft. Detta skedde bland annat i samband med FN:s generalförsamling under hösten.

Ballistiska missiler

Vid EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001 fastslogs att EU skulle öka sitt engagemang i arbetet med att förhindra spridningen av ballistiska missiler. En gemensam ståndpunkt med denna innebörd antogs den 23 juli 2001 (2001/567/GUSP). EU deltog aktivt i arbetet med att utarbeta en uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler. Både det spanska och det danska ordförandeskapet lade därutöver ner mycket arbete på att få till stånd detta nya internationella ickespridningsinstrument.

Uppförandekoden lanserades i Haag den 25 november, då 93 länder anslöt sig. Skr. 2002/03:60

Icke-spridning i Ryssland – kemiska och nukleära vapen

Inom ramen för den gemensamma åtgärden för samarbete med Ryssland inom området ickespridning och nedrustning bidrar EU till projekt vid destruktionsanläggningen i Sjtjutje, där nervgaser lagras. EU bidrar även till andra projekt för förstöring av de ryska kemiska vapnen, liksom till ett antal projekt som gäller hantering av ryskt vapenplutonium. Enligt svensk uppfattning är den gemensamma åtgärden en viktig gemensam insats för nedrustning och icke-spridning i Ryssland och bör förnyas under år 2003, då den löper ut.

7.9 Exportkontroll av krigsmateriel och andra strategiska produkter

Utvecklingen av samarbetet kring EU:s uppförandekod för vapenexport

Den fjärde årliga rapporten som godkändes av rådet den 18 november 2002 (2002/C 319/01) visar att betydelsefulla framsteg har gjorts när det gäller EU:s uppförandekod för vapenexport. En viktig fråga är kontroll av mellanhänder i vapenhandeln där utvecklingen går vidare mot att fler länder, liksom Sverige, inrättar kontrollmekanismer. Sverige stödjer att EU ska anta en gemensam ståndpunkt för att lägga fast grunderna för sådan kontroll. Att fördjupa dialogen med EU:s kandidatländer är en annan viktig fråga som Sverige driver. Under året kom medlemsstaterna överens om att kandidatländerna ska få ta del av viss information om de avslag på ansökningar om export som medlemsstaterna notifierar inom ramen för uppförandekodens mekanism för informationsutbyte och samråd.

Ökad öppenhet kring medlemsstaternas vapenexport

Sverige verkar fortsatt för ökad öppenhet. Ovan nämnda årsrapport innehåller en tabell med uppgifter om medlemsstaternas vapenexport. De uppgifter som nu lämnas har utökats väsentligt jämfört med tidigare år. I årets rapport redovisas för första gången för varje medlemsstat antalet exportlicenser, värdet av beviljade licenser och värdet av faktisk export, fördelat på enskilda mottagarländer. Det är dock bara vissa medlemsstater som, liksom Sverige, redovisar både värdet av utfärdade exporttillstånd och värdet av den faktiska exporten. Ytterligare en nyhet i årets rapport är redovisningen av antalet avslag på ansökningar om exporttillstånd som medlemsstaterna notifierat och kriterier för dessa avslag. En tredje nyhet är ett kompendium som redovisar överenskommelser som träffats under fyra års tillämpning av koden.

Sverige verkar aktivt för ökad EU-samordning inom de fyra internationella exportkontrollregimer som söker begränsa spridningen av varor som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen och missiler (Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Suppliers Group, Wassenaararrangemanget). EU har under året hållit gemensamma anföranden i samtliga regimer och haft en samordnande funktion i en lång rad frågor, bl.a. när det gäller den internationella uppförandekod för missiler som lanserades i Haag i november. EU har också bedrivit ett intensivt arbete för att införa en "catch all"-mekanism i alla regimer. Sverige har varit starkt drivande i denna fråga.

EG-förordningen om kontroll av varor med dubbla användningsområden

Förordning (EG) nr 1334/2000 som antogs och trädde i kraft under 2000 utgör grunden för medlemsstaternas kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Under året skulle den andra revideringen av förordningens kontrollistor ha genomförts. Den ökade aktivitetsnivån i de internationella exportkontrollregimerna till följd av händelserna den 11 september 2001 ledde till att 2001-års revidering slogs samman med den för 2002, för antagande våren 2003. Sverige fortsatte under året att driva en rad av de kärnfrågor som initierades under det svenska EU-ordförandeskapet, exempelvis frågan om kontroll av immateriella överföringar. En annan fråga som engagerade Sverige, framför allt under hösten, var hur den kommande EU-utvidgningen ska hanteras.

7.10 Konsulärt samarbete

Konsulärt samarbete – förbättrat informationsutbyte om medlemsstaternas reseråd

Rådet uttryckte i oktober 2002 sin vilja att förbättra samarbetet när det gäller utbyte av information om reseråd. Syftet var att medlemsstaterna skulle förses med de bästa utgångspunkterna för en omsorgsfull utformning av sina respektive nationella reserekommendationer, och i den mån det var möjligt en gemensam grund för utfärdande av reseråd.

Riktlinjer för detta samarbete antogs i december av kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP). Samarbetet ska förbättras genom utbyte av information angående reseråd eller rekommendationer till egna medborgare om att lämna ett visst land eller område. Medlemsstaterna ska enligt riktlinjerna se till att lämna en tidig förvarning till andra medlemsstater om reseråd man utfärdar, eller ändringar i tidigare lämnade reseråd. Riktlinjerna är inte ämnade att ändra på medlemsstaternas interna rutiner för utfärdande av reseråd. Ansvaret för en omsorgsfull utformning av reseråd vilar fortfarande på nationell kompetens. Riktlinjerna tar i beaktande att varningar för allvarliga hot ställer stora krav

på snabbast möjliga publicering, vilket begränsar möjligheterna att introducera ytterligare rutiner. Skr. 2002/03:60

7.11 Administrativt och protokollärt samarbete

Samarbetet inom andra pelaren omfattar även administrativa och protokollära frågor. Det innebär att man gemensamt belyser frågor som rör medlemsstaternas utrikesförvaltningar ur ett organisatoriskt, resursmässigt och administrativt perspektiv samt frågor som rör folkrättsliga och ceremoniella regler för umgänget mellan stater, i synnerhet tolkning och tillämpning av 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser.

Arbetet inom det administrativa området har under året ägnats bl.a. frågan om diplomatisk representation i Kazakstans nya huvudstad. En fortsatt diskussion sker också om olika samlokaliseringsprojekt när det gäller utlandsmyndigheter i tredjeland. Utbildningsprogrammet för unga diplomater från medlemsstaterna, rådssekretariatet och kommissionen (European Diplomatic Programme, EDP), som inleddes hösten 2000 har fortsatt 2001/02 (EDP II) och även under 2002/03 (EDP III). Programmet syftar till att fördjupa kunskaperna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och höja medvetandet om den specifika europeiska diplomatiska dimensionen samt att bygga ett nätverk mellan deltagarna. Från svensk sida deltar i EDP III tre personer och totalt ingår 34 deltagare.

På det protokollära området har arbetet främst ägnats åt jämförelser av praxis på immunitets- och privilegieområdet, syftande till harmonisering där sådan är möjlig och lämplig, samt bevakning av utvecklingen i icke-medlemsstater som misstänks bryta mot folkrättsliga regler, i synnerhet 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser. Bland annat har medlemsstaterna utväxlat information om villkor för utnyttjande av VIP-rum för personer med hög officiell ställning och utländska diplomater. En annan fråga som diskuterats är möjligheten att harmonisera de ID-kort som utfärdas av medlemsstaterna för utländska beskickningsmedlemmar.

7.12 Bekämpning av terrorism

Frågan om bekämpning av terrorism behandlas huvudsakligen inom andra och tredje pelaren, men vissa åtgärder genomförs även inom första pelarens område, t.ex. frysning av tillgångar. Internationella aspekter hanteras inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

FN-frågor

Efter den 11 september 2001 har olika aspekter av terrorismbekämpning kommit att påverka dagordningen för flera arbetsgrupper inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

FN:s säkerhetsrådsresolution 1373 (2001) om hot mot internationell fred och säkerhet orsakad av terroristhandlingar, innebär bl.a. krav på att frysa tillgångar för personer, grupper och enheter som begår, försöker begå eller medverkar till terroristhandlingar samt förbud mot att tillhandahålla samma krets några tillgångar. Resolutionen genomfördes av EU genom ett regelverk om internationella sanktioner, som antogs den 27 december 2001 (gemensam ståndpunkt 2001/930/GUSP, förordning (EG) nr 2580/01).

Vilka som ska omfattas av sanktionerna avgörs genom en prövning mot de kriterier som EU ställt upp i regelverket. Dessa innebär sammanfattningsvis följande. Det ska finnas exakta uppgifter eller fakta som visar att ett beslut har fattats av en behörig myndighet beträffande de personer, grupper eller enheter som avses. Beslutet kan vara en dom. Beslutet kan också gälla inledande av undersökning eller rättsliga åtgärder i fråga om en terroristhandling eller försök eller medverkan därtill. Om beslutet gäller en undersökning eller rättsliga åtgärder måste det grunda sig på allvarliga och trovärdiga bevis eller indicier. Listorna ska vidare ses över minst en gång var sjätte månad för att man ska försäkra sig om att det är befogat att behålla namnen på listorna.

Under hela 2002 har EU:s arbete med att uppdatera de sanktionslistor som hör till regelverket fortsatt, och listorna har följaktligen uppdaterats vid flera tillfällen.

Den 16 januari 2002 antog säkerhetsrådet resolution 1390, som bl.a. innebar krav på fortsatta restriktiva åtgärder mot Usama bin Laden, al-Qaida och talibanerna, samt mot personer, grupper och enheter som har samröre med dessa. Resolutionen har bl.a. lett till att EU, den 27 maj 2002, antagit ett nytt regelverk för genomförande av sanktionsregimen (gemensam ståndpunkt 2002/402/GUSP, förordning (EG) nr 881/02).

Vilka som ska omfattas av sanktionerna avgörs under den här sanktionsregimen av FN:s sanktionskommitté, den s.k. 1267-kommittén, som beslutar om en sanktionslista. 1267-kommittén har löpande under året uppdaterat denna sanktionslista. På bemyndigande av rådet har kommissionen därefter vid varje sådant tillfälle uppdaterat EU-regelverkets motsvarande sanktionslista.

Rättssäkerhet

Den svenska regeringen fortsatte att arbeta för ökat fokus på rättssäkerhetsfrågorna inom EU och FN. Resultat uppnåddes redan under år 2001 i det regelverk som antogs för genomförande av resolution 1373. Regelverket innehåller bland annat tydliga kriterier för vilka som kan komma ifråga för sanktionslistorna, möjlighet för nationella myndigheter att meddela undantag från sanktionerna, t.ex. av humanitära skäl, samt bestämmelser om en regelbunden översyn av sanktionslistorna.

Vid EU:s genomförande av resolution 1390 diskuterades rättssäkerhetsfrågan ingående. EU:s medlemsstater arbetade tillsammans för att via FN utveckla möjligheterna till undantag från sanktionerna under denna sanktionsregim. Detta gällde särskilt behovet av undantag av humanitära skäl. Resultatet kom den 20 december, då FN:s säkerhetsråd antog resolution 1452 (2002), som tydliggör och förbättrar möjligheterna till undantag av bl.a. humanitära skäl.

Det är angeläget att säkerställa att kampen mot terrorism bedrivs på ett sätt som beaktar rättssäkerheten, med bibehållen respekt för mänskliga rättigheter. Samtidigt får säkerhetsrådets och EU:s förmåga att agera snabbt och effektivt mot dylika hot inte undergrävas. Kärnfrågan består i att kunna kombinera snabba och effektiva beslut av FN och EU med att upprätthålla respekten för individens rättssäkerhet. Dessa gränsdragningar är föremål för fortlöpande debatt inom EU.

8 Den gemensamma handelspolitiken

8.1 Svenska prioriteringar

Som ett litet och utrikesberoende land behöver Sverige ett öppet och väl fungerande internationellt handelssystem. Det är viktigt att detta system uppfattas som rättvist och legitimt av dess medlemsländer och av befolkningen i dessa. Sverige verkar för att EU både i sina bilaterala och regionala handelsavtal, liksom i världshandelsorganisationen WTO, ska agera på ett sätt som främjar handel och investeringar både inom och utanför EU. Detta bör ske på ett sätt som gynnar både utvecklingsländernas möjligheter att i ökad utsträckning dra nytta av och delta i världshandeln och svenska företags export, import och investeringar. Därmed gynnas i förlängningen tillväxt och sysselsättning både i Sverige, i EU och i omvärlden.

8.2 Världshandelsorganisationen (WTO)

WTO bildades 1995 och efterträdde GATT som huvudorgan för den multilaterala handelspolitiken. WTO administrerar bland annat avtalen om varuhandel (GATT), tjänstehandel (GATS), handelsrelaterade immaterialrätter (TRIPS), jordbruksavtalet (AoA), tekohandelsavtalet (ATC) och tvistlösningsavtalet (DSU). WTO hade vid slutet av 2002 145 medlemmar och ytterligare ett trettiotal förhandlade om medlemskap.

8.2.1 Dohadagordningen för utveckling (DDA)

Förhandlingsarbetet i WTO inleddes under året i enlighet med det mandat som antogs i slutdeklarationen från ministermötet i Doha i november 2001 (utvecklingsdagordningen från Doha). Regeringens ståndpunkter inför dessa förhandlingar meddelades riksdagen i skrivelse 1998/99:59 "Öppen handel – rättvisa spelregler". EU:s gemensamma ståndpunkter fastlades i oktober 1999 av rådet. I november 2001 bemyndigade rådet kommissionen att inleda förhandlingar enligt Utvecklingsdagordningen från Doha.

I början av året skapades i WTO en förhandlingsstruktur i vilken den nyinrättade Handelsförhandlingskommittén, ledd av WTO:s generaldirektör, gavs det övergripande ansvaret. Under denna skapades förhandlingsgrupper för de olika sakfrågorna och ordföranden till dessa valdes. EU verkade för att dessa organisatoriska frågor skulle lösas snabbt. Sverige stödde och bidrog till detta genom att föreslå en egen kandidat till ordförandeskap i någon av grupperna, men denne valdes dock inte. Beslut fattades om att WTO:s nästa ministerkonferens ska äga rum i Cancún, Mexico, i september 2003. EU är angeläget att WTO då beslutar att påbörja förhandlingar även om de så kallade "Singapore-frågorna" (handelsprocedurer, insyn i offentlig upphandling, investeringar, konkurrens). För Sverige är de två första av dessa områden prioriterade på grund av deras vikt för svensk export samt för att förebygga korruption i samband med internationell handel.

Tidtabellen för förhandlingarna löstes under första halvåret. Samtliga förhandlingar ska enligt tidtabellen avslutas senast i januari 2005.

För jordbrukshandeln ska ramverket för liberaliseringar bestämmas den sista mars 2003. De första buden om liberalisering av tjänstehandel ska läggas samtidigt. Dessa två områden har hunnit längst då förhandlingarna om dem inleddes redan 2000 (enligt den så kallade "inbyggda dagordningen"). Ramverket för förhandlingen om marknadstillträde för icke-jordbruksvaror (industri- och fiskevaror) ska lösas senast den 31 maj men om möjligt redan den 31 mars. EU krävde länge att samma datum skulle gälla för alla dessa områden, vilket inte vann stöd. För Sverige är alla dessa tre områden av stor vikt – både på grund av deras betydelse för utvecklingsländernas exportmöjligheter och för vår egen handel och tillväxt. På tjänstehandelsområdet överlämnade EU sina kravlistor gentemot andra WTO-medlemmar i juni. Krav på liberaliseringar ställdes gentemot flertalet länder men mängden krav var störst gentemot större handelspartners, det vill säga OECD-länderna och de mest utvecklade av u-länderna. Under hösten inkom buden riktade mot Sverige. De analyseras av Utrikesdepartementet, övriga Regeringskansliet och Kommerskollegium samt har remitterats till intresserade organisationer i samhället.

I arbetet med marknadstillträde för industriprodukter har Sverige föreslagit att alla tullar tas bort på sikt och att tullar på särskilt miljövaror och låga "krångeltullar" avskaffas så fort som möjligt.

Förhandlingar inleddes under året även om sambandet mellan WTO-avtalen och internationella miljöavtal, WTO-regelfrågor (antidumping, subventioner och regionala avtal) och geografiska ursprungsbeteckningar. För Sverige är de miljörelaterade frågorna prioriterade bland dessa, liksom att det antas striktare regler för antidumpningsåtgärder. EU fäster stor vikt vid frågan om utökat skydd för geografiska beteckningar som dock inte är prioriterat av Sverige. Doha-deklarationen omfattar även vissa områden på vilka arbete i WTO har pågått en tid såsom olika TRIPS-frågor rörande översynen av art. 27.3.b ("patent på liv"), översynen av tvistlösningssystemet och olika frågor av särskild vikt för u-länderna.

I Doha antogs även en deklaration om att TRIPS-avtalet inte borde få förhindra u-länder att skaffa billiga läkemedel mot hiv/aids, malaria och tbc, bland annat genom att tvångslicensiering medges. EU har lagt ett

uppskattat förslag om hur detta kan lösas som inkluderar att de säljs till billigare pris i u-länder samtidigt som garantier ges mot reexport av dessa tillbaka till i-ländernas marknader. Sverige har varit starkt pådrivande för att frågan skulle lösas enligt tidtabell. Ett informellt ministermöte bland 25 WTO-länder hölls i Sydney i november för att diskutera denna fråga samt några andra områden av särskild vikt för u-länderna (särskild och differentierad behandling samt genomförande av tidigare WTO-avtal) som alla enligt tidtabellen bör lösas före utgången av 2002. Vissa framsteg uppnåddes vid Sydney-mötet men det var inget genombrott.

Separat från Doha-förhandlingarna fortsätter Sverige verka för att WTO bidrar till att främja efterlevnaden av ILO:s kärnkonventioner om grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet. Detta sker bl.a. genom ökad dialog med ILO och aktivt deltagande i dess kommission för den sociala dimensionen av globalisering.

Friare handel med tekovaror är en viktig fråga för Sverige. Dels för att tekoindustrin är en av de sektorer inom vilka u-länderna har störst potential att utveckla sin export, dels för att billigare tekovaror gynnar svenska konsumenter. Sverige är pådrivande för detta inom EU. Rådet har på svenskt initiativ antagit ett generellt mandat för bilaterala förhandlingar om liberaliseringar med de WTO-länder som unionen upprätthåller begränsningar mot. För att få en majoritet av EU-länderna bakom detta krävs emellertid att marknadsöppningar ska vara ömsesidiga. Överenskommelser i denna riktning har tidigare ingåtts med Sri Lanka och Pakistan och under 2002 tillkom Brasilien. Överläggningar med ett par andra länder pågår.

8.2.2 Utvecklingsdimensionen

Under 2002 har Sverige arbetat aktivt för att EU ska säkerställa att utvecklingsdimensionen genomsyrar alla delar av WTO förhandlingarna i enlighet med utvecklingsdagordningen från WTO:s fjärde ministermöte i Doha 2001. Detta innebär att u-ländernas intressen och särskilda problem ska beaktas i förhandlingarna för varje sakområde. Särskilt vikt har lagts vid de för u-länderna mest prioriterade förhandlingarna, bland annat om jordbrukshandeln. I den för u-länderna viktiga frågan TRIPS/hälsa har Sverige bidragit till att EU har kunnat vara en av de starkaste förespråkarna för att säkerställa utökade möjligheter för produktion av lågprisläkemedel till utsatta länder.

Förutom att driva utvecklingsdimensionen i förhandlingarna inom respektive sakområde har Sverige lagt vikt vid de specifika åtagandena från Doha till förmån för u-länders integrering i WTO. På områden rörande implementering av tidigare ingångna WTO-avtal, särskild och differentierad behandling (SDT) inom ramen för de olika avtalen, underlättande av de minst utvecklade ländernas (MUL) anslutning till WTO samt tekniskt bistånd gjordes åtaganden i Doha som skulle genomföras under 2002.

Sverige har varit starkt pådrivande för att frågan om u-ländernas förslag till effektivare och mer precisa SDT-regler skulle lösas enligt tidtabell. Under svenskt ordförandeskap i WTO:s kommitté för MUL har riktlinjer för MUL:s anslutning till WTO tagits fram.

För att svara emot de omfattande behoven av handelsrelaterat tekniskt bistånd fördubblade Sverige under 2002 sitt bidrag till WTO:s fond för tekniskt samarbete och blev därmed den största bidragsgivaren till WTO:s egna biståndsinsatser, som också ökade markant. Sverige ökade även bidragen till Integrated Framework, Internationella handelscentret (ITC) och JITAP-programmet i linje med åtagandena i Utvecklingsdagordningen från Doha. Sverige blev en av de grundande medlemmarna i Agency for International Trade and Information Cooperation (AITIC) som ska ge skräddarsytt stöd till de fattigaste länderna som saknar representation i WTO.

8.2.3 WTO-anslutningar

WTO hade i slutet av året 145 medlemmar. Av dessa är flertalet suveräna stater, men även separata tullområden kan vara medlemmar såsom EG, Taiwan och Hong Kong. För att uppnå medlemskap i WTO åtar sig den ansökande parten att förhandla bilateralt om villkoren för detta med alla de medlemmar som så önskar. De åtaganden om tullsänkningar och andra liberaliseringar som överenskoms är ensidiga från ansökarlandets sida och appliceras enligt mest-gynnad-nationsprincipen, dvs. lika för alla WTO-medlemmar. Under 2002 anslöts Taiwan som medlem under beteckningen "Särskilda tullområdet Taiwan, Penghu, Kinmen och Matsu". Makedonien avslutade sina förhandlingar i oktober och blir medlem så snart man ratificerat anslutningsavtalet. Under 2002 har Förbundsrepubliken Jugoslavien, Bahamas, Tadzjikistan och Libyen ansökt och inlett förhandlingar om medlemskap. Totalt förhandlar 32 länder om WTO-medlemskap, däribland Ryssland och Saudiarabien. Sverige fäster särskild vikt vid Rysslands förhandling om WTO-anslutning.

8.3 EU:s övriga frihandelsavtal

8.3.1 Chile och Mercosur

I april i år avslutades förhandlingarna om ett associeringsavtal mellan EU och Chile (se avsnitt 10.9). Avtalet omfattar politisk dialog, ekonomiskt samarbete samt handel, där handelsfrågorna spelar en överordnad roll. Förutom varu- och tjänstehandel innehåller avtalet bland annat bestämmelser om investeringar, offentlig upphandling, immaterialrätt, konkurrens, transparens och tvistlösning.

Ur ett svenskt handelsperspektiv bedöms förhandlingsresultatet som gynnsamt, både vad gäller export och import av industrivaror. Alla industrivaror omfattas av avtalet och merparten blir tullfria när avtalet träder i kraft. Även på tjänsteområdet är avtalet ett framsteg. Fullt marknadstillträde och icke-diskriminering garanteras i flera viktiga svenska sektorer. På investeringsområdet är avtalet ett av EU:s mest långtgående bilaterala frihandelsavtal. Förutsättningarna för direktinvesteringar förbättras, bl.a. genom att nationell behandling garanteras. Både export och import kan

förväntas öka. Avtalet innebär en väsentlig förbättring för svenska företag som önskar delta i offentlig upphandling i Chile.

Förhandlingarna om ett associeringsavtal med Mercosur tappade fart under året på grund av bl.a. den ekonomiska krisen i Argentina (se avsnitt 10.9). I april hölls den sjunde rundan i Buenos Aires. Förutom diskussioner om politisk dialog och samarbete analyserade parterna ett åtgärds paket för att underlätta handeln. Detta antogs senare vid toppmötet EU-Latinamerika i Madrid i maj. Ett förhandlingsbud från Mercosur om marknadstillträde och tullar förväntas i början av nästa år.

8.3.2 Medelhavsländerna

Ett av huvudsyftena med Barcelonaprocessen (se avsnitt 10.5) är att upprätta ett frihandelsområde runt Medelhavet till år 2010. De grundläggande byggstenarna för frihandelsområdet är EU:s associeringsavtal med partnerländerna. Eftersom kandidatländerna Cypern, Malta och Turkiet har tidigare avtal, är det fråga om totalt nio "nya" associeringsavtal. Av dessa har fem redan trätt i kraft (Tunisien, Marocko, Israel, Jordanien och Palestinska myndigheten).

Generellt sett har de nationella procedurerna vad gäller avtalen varit utdragna och försenat ikraftträdanden. Sverige har dock varit bland de första EU-länderna att ratificera. I april 2002 beslutade regeringen som första medlemsstat att ratificera avtalet med Egypten, vilket undertecknades i juni 2001. Avtalet med Algeriet undertecknades i april 2002 och avtalet med Libanon i juni. I avtalen ger EU tullfria kvoter för känsliga jordbruksvaror och tullfrihet för mindre känsliga. Avvecklingen av tullar på industrivaror från EU sker i olika intervall under en tolvårsperiod. Avtalsförhandlingarna med Syrien väntas fortsätta under 2003. Under de totalt åtta rundorna har inga konkreta diskussioner kring handelsfrågor ännu förekommit.

8.3.3 Golfstaterna

Som en del av sin mellanösternpolitik slöt EU redan i slutet på 1980-talet ett samarbetsavtal med länderna i Golfstaternas samarbetsråd (GCC) (se avsnitt 10.6.4). Förhandlingarna om ett frihandelsavtal gick under året 2002 in i ett aktivare skede, efter att tidigare ha fortskridit relativt långsamt. Särskilt under hösten kunde framsteg noteras och man har förhoppningar om att kunna komma överens på vissa punkter före årets slut.

Under 2002 hade fem förhandlingsomgångar hållits, omväxlande i Bryssel och i Riyadh, där GCC har sitt sekretariat. I juli överlämnade kommissionen förhandlingsbuden till medlemsstaterna såväl som till GCC. Sverige stöder förhandlingarna och verkar för kortare avvecklingstider för tullar på varor av export- och importintresse för svenskt näringsliv.

Under året inleddes förhandlingar om ekonomiska partnerskapsavtal med AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stilla Havetsregionen). Planerna på att ingå ekonomiska partnerskapsavtal (EPAs) är en direkt följd av Cotonou-avtalet och har som syfte att reducera handelshinder och på sikt etablera frihandel mellan berörda 76 AVS-länder och mellan dessa och EU. Den nya handelsordningen ska träda i kraft senast den 1 januari 2008.

Den 17 juni 2002 antogs EU:s förhandlingsmandat, vilket tar upp en rad viktiga substansfrågor och förespråkar ett sammanhållet synsätt vad gäller politikområden som handel, investeringar och bistånd. Beslutet föregicks av ingående diskussioner bland EU:s medlemsstater, i vilka Sverige deltagit aktivt. För att åstadkomma gynnsammast möjliga villkor för AVS-länderna har Sverige särskilt drivit frågan om marknadstillträde, helst på villkoren "Everything But Arms" (EBA).

Trots att de formella förhandlingarna mellan AVS-länderna och EU började i september 2002 finns ännu ingen enighet kring struktur och innehåll. Klart är endast att förhandlingarna är upplagda enligt en tvåstegslösning, där övergripande politiska och utvecklingspolitiska dimensioner av EPA-samarbetet diskuteras i en första fas. Först i en andra fas kommer de huvudsakliga handelspolitiska delfrågorna att behandlas.

8.4 Avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden

I kommissionens externa strategi för handelspolitik inom området standarder och bedömning av överensstämmelse anges bilaterala avtal om ömsesidigt erkännande av produktgodkännanden som en av fyra huvudmetoder att förbättra marknadstillträde till tredjeland. Dessa avtal kallas MRA (mutual recognition agreements). Under en tioårsperiod från 1992 och framåt har MRA-avtal förhandlats och ingåtts med USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland, Japan, Israel och Schweiz.

Avtalen täcker olika produktområden med olika länder, det schweiziska hela 15 sektorer. Inom vissa avtal har förtroendeskapande aktiviteter dragit ut på tiden och riskerar att äventyra vissa delar av avtalen. Under 2002 ägnades tid åt att sätta igång det omfattande avtalet med Schweiz och åt förtroendeskapande under avtalet med Japan.

Med kandidatländerna ingicks under året ytterligare avtal om ömsesidigt erkännande, i form av PECA (protokoll till Europaavtalen om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter). Avtal med Lettland och Litauen lades till de redan befintliga med Tjeckien och Ungern. Dessa avtal har till syfte att förenkla marknadstillträdet under förmedlemskapstiden och på samma gång stötta kandidatländernas genomförande av EG-regler.

I syfte att lättare kunna ändra befintliga avtal modifierades mandaten för MRA- och PECA-förhandlingar under året. Ändringen introducerade även möjligheten att ingå avtal på regional basis.

Sverige föreslog i inledningen av året att EU skulle inrätta en ombudsman för u-landsexport. Denna skulle utgöra kontaktpunkt för klagomål rörande regleringar och administrativa procedurer i EU som försvårade eller förhindrade exportörer i u-länder att exportera till EU-marknaden. De klagomål som mottogs skulle sedan kanaliseras vidare till berörd instans inom EU med begäran om svar eller vid behov förslag på ändring av den reglering eller procedur som orsakat problemet. Ett exempel som nämndes gällde ett företag i ett afrikanskt land som inte tilläts exportera kamelost till EU eftersom ingen klarhet kunde nås om vilken tullsats samt vilka sanitära och fytosanitära krav som skulle gälla eftersom kamelost aldrig tidigare hade sålts i EU. Syftet med det svenska förslaget var inte att ifrågasätta behovet av regleringar för att skydda legitima konsumentintressen rörande t.ex. hälsa eller konsumentssäkerhet utan att komma åt eventuella onödiga handelshinder som exportörer i u-länder inte kunde förväntas ha tid eller resurser att konfrontera. Det svenska förslaget diskuterades i rådet, som i maj uppmanade EG-kommissionen att studera det svenska förslaget och lämna eventuella förslag med anledning av det. Under hösten återkom kommissionen med ett förslag att skapa en funktion för förbättrad information till exportörer i u-länderna och vägledning till rätt EU-instans vid den typ av problem som Sverige hade tagit upp. Detta förslag bemöttes positivt av flertalet medlemsstater varför kommissionen förväntas återkomma med ett formellt förslag att inrätta denna funktion.

8.6 Exportkrediter

Arbetet under året präglades till stor del av förberedelser inför och uppföljning av förhandlingar om statsstödd exportfinansiering inom den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD. Under året ägnades miljöhänsyn och anpassning av OECD:s regelverk till regelverket inom världshandelsorganisationen WTO stor uppmärksamhet.

Miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering

I november 2001 enades 24 av OECD:s 26 dåvarande medlemsstater i exportkreditgruppen (undantag USA och Turkiet) att tillämpa gemensamma riktlinjer om miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering. Genomförande på nationell nivå började den 1 januari 2002. Uppföljningen av detta arbete som gjorts under 2002 kommer att ligga till grund för en omförhandling av riktlinjerna, planerad att inledas år 2003. Riktlinjerna är viktiga dels för att skapa skärpta miljökrav, dels för att skapa lika villkor för ländernas exportföretag.

Anpassning av OECD:s regelverk till WTO och fartygskrediter

Under 2002 har ett stort arbete lagts ner för att omförhandla OECD:s exportkreditarrangemang (det så kallade konsensusavtalet) så att det blir

bättre anpassat till gällande regelverk i WTO. Arbetet kommer att bedrivas parallellt i OECD och WTO. Skr. 2002/03:60

Under 2002 slöts ett nytt avtal om fartygskrediter mellan de länder som har stor varvsindustri inklusive hela EU. USA är dock inte part i denna överenskommelse.

9 Utvecklingssamarbete

EU:s mål och instrument för förbindelserna med omvärlden omfattar en mängd politikområden. EU har i princip de flesta av de instrument som krävs för att i förbindelserna med omvärlden främja fred, utveckling och säkerhet. En viktig förutsättning för detta är dock att samstämmigheten mellan olika instrument å ena sidan och mellan EU:s och medlemsstaternas egna åtgärder å andra sidan förbättras.

År 2002 präglades utvecklingssamarbetet av samstämmighetsfrågorna. Europeiska rådet enades i Sevilla i juni, att minska antalet rådskonstellationer. Syftet var att förenkla rådsarbetet inför den förestående utvidgningen av EU, men också att öka samstämmigheten mellan EU:s olika politikområden. Som en följd av denna reform behandlas utvecklingsfrågorna sedan hösten inte längre i ett separat s.k. utvecklingsråd utan inom ramen för allmänna frågor och yttre förbindelser (GAERC).

Arbetet med att effektivisera kommissionens genomförande av EG:s utvecklingssamarbete på basis av kommissionens meddelande från år 2000 (KOM (2000) 212) fortsatte under året.

Rådet behandlade meddelanden från kommissionen om handel och utveckling, landsbygdsutveckling och ursprungsbefolkningar. Kommissionen presenterade även ett meddelande om avbindning av bistånd som behandlas närmare under år 2003. Vidare beredde rådet bl.a. en ny förordning om sexuell och reproduktiv hälsa, smittsamma sjukdomar, utvecklingssamarbetet med Asien och Latinamerika samt en budgetförordning för Europeiska utvecklingsfonden (EUF). Beslut väntas under år 2003 i dessa frågor. Rådsarbetet under året präglades dessutom till stor del av förberedelser och uppföljning av världskonferensen i Monterrey och världstoppmötet i Johannesburg. I följande avsnitt beskrivs i huvudsak de tvärgående aspekterna av EG:s utvecklingssamarbete, inklusive Cotonou-avtalet. För mer detaljerad beskrivning av stödprogram se även respektive geografiskt avsnitt.

9.1 Prioriterade arbetsområden

Nedan följer en presentation av de frågor som varit särskilt prioriterade på utvecklingsområdet under år 2002.

9.1.1 Förberedelser inför världskonferensen i Monterrey och världstoppmötet i Johannesburg

Skr. 2002/03:60

Rådsarbetet under år 2002 präglades i stor utsträckning av arbetet att förbereda och följa upp världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey och världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg.

Världskonferensen i Monterrey

Den internationella konferensen om finansiering för utveckling i Monterrey 18–22 mars var ett genombrott i ansträngningarna att uppnå FN:s millennieutvecklingsmål och andra internationellt överenskomna utvecklingsmål. Ett kraftfullt steg togs mot ökad fattigdomsbekämpning. Konferensens slutdokument, den s.k. Monterrey Consensus behandlar i ett sammanhang hur olika finansieringskällor, såväl offentliga som privata, kan samverka för att uppnå millennieutvecklingsmålen. I dokumentet betonas också vikten av samstämmighet i dessa ansträngningar såväl på nationell som på internationell nivå.

I samband med förberedelserna kunde Europeiska rådet i Barcelona enas om att kollektivt sträva efter att uppnå ett genomsnitt på 0,39 procent av BNI (bruttonationalinkomst) i bistånd år 2006, vilket sammanlagt innebär minst 200 miljarder kronor i ökat bistånd för perioden 2002/2006. Kommissionen åtog sig att övervaka uppfyllandet av dessa åtaganden. EU:s beslut spelade en stark katalytisk roll inför mötet i Monterrey, och ledde bl.a. till att även USA utlovade en biståndsökning på 50 miljarder årligen från 2006. En diskussion om ett eventuellt införande av en skatt på valutahandel, s.k. Tobinskatt, diskuterades inom unionen som ett möjligt verktyg. Någon enighet kunde inte uppnås.

Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg

Under det svenska EU-ordförandeskapet våren 2001 antog rådet slutsatser inför FN:s Världstoppmöte om hållbar utveckling där fyra huvudprioriteringar för EU identifierades: skydd av naturresursbasen för social och ekonomisk utveckling, integration av miljöfrågor och fattigdomsbekämpning, globalisering och hållbar utveckling, samt deltagande och god samhällsstyrning. Dessa var vägledande för EU under hela förberedelseprocessen för konferensen som ägde rum i Johannesburg den 26 augusti– 4 september.

Slutsatserna från Europeiska rådet i Göteborg 2001 angav att en extern dimension skulle tillfogas EU:s strategi för hållbar utveckling. Utvecklingsrådet antog i maj slutsatser där denna tanke följdes upp och preciserades på områdena fattigdomsbekämpning, handel, miljö, finansiering och institutionella frågor.

Toppmötet i Johannesburg erkände begreppet hållbar utveckling som en överordnad princip för FN:s arbete och gav en rad rekommendationer för att omsätta detta i praktiken på nationell, regional och global nivå.

Genomförandeplanen från Johannesburg anger rekommendationer för det fortsatta arbetet med att genomföra Agenda 21 och övriga åtaganden från Riokonferensen 1992. Den syftar till att ge en integrerad behandling

av ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter av hållbar utveckling. FN:s generalsekreterare Kofi Annan lyfte inför toppmötet särskilt fram fem områden som den mellanstatliga överenskommelsens kärna: vatten och sanitet, hälsa, jordbruk och livsmedelsförsörjning, energi, samt biologisk mångfald. På dessa områden gjordes nya åtaganden vid toppmötet som kompletterar millenniedeklarationen med tidsbundna mål i synnerhet på naturresursområdet. Arbetet för att uppnå dessa nya delmål är alla viktiga delar i arbetet för att nå det övergripande målet att halvera fattigdomen. I handlingsplanen åtar sig bl.a. medlemsstaterna att:

- halvera andelen människor som saknar tillgång till grundläggande sanitet till år 2015,
- stoppa användning och produktion av kemikalier som leder till allvarliga negativa miljö- och hälsoeffekter senast år 2020,
- utveckla integrerade vattenförvaltningsplaner och planer för effektivare vattenanvändning senast 2005,
- återuppbygga/återställa fiskebestånd som hotas av utrotning senast 2015,
- kraftigt reducera förlusten av biologisk mångfald till 2010,
- väsentligen öka andelen förnybar energi.

Inom det övergripande temat hållbara konsumtions- och produktionsmönster antogs en rekommendation om att lansera ett tioårigt globalt ramprogram för initiativ för hållbar konsumtion och produktion utifrån ett förslag som Danmark, Finland och Sverige utarbetat inom EU.

Sverige hade särskilt ansvar inom EU och den förberedande kommitténs byrå för hur arbetet för hållbar utveckling fortsättningsvis ska hanteras inom det internationella systemet. Efter Johannesburgtoppmötet har rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser tagit ett samlat ansvar för EU:s uppföljningsarbete av konferensen. Samtidigt har de olika sektorsråden ett uppdrag att utarbeta slutsatser om toppmötets uppföljning i det fortlöpande arbetet. Kommissionen har ett särskilt ansvar att arbeta vidare med EU:s gemensamma partnerskapsinitiativ inom vatten- och energiområdena.

9.1.2 Handel och utveckling

Kommissionen presenterade under året ett meddelande om handel och utveckling (KOM (2002) 513), i vilket frågan om hur EU ska leva upp till sina åtaganden för att integrera u-länderna i världshandeln lyftes fram. Kommissionen pekade i sin analys på brister i EU:s handelspolitik på områdena marknadstillträde och subventioner. Rekommendationerna i meddelandet begränsades dock i stort till förslag om tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad i u-länderna. Obalansen mellan analys och rekommendationer i kommissionens meddelande påpekades av flera medlemsstater, däribland Sverige, under behandlingen i rådet.

Baserat på meddelandet antogs rådsslutsatser om handel och utveckling. Rådsslutsatserna bekräftade åtaganden till förmån för utvecklingsländer vid WTO:s ministerkonferens i Doha 2001, (se även 8.2.1 och 8.2.2). Man enades om relativt långtgående skrivningar om bland annat marknadstillträde för industriprodukter och om förenkling av det generella preferenssystemet (GSP) liksom om ökad fokus på handels-

relaterade insatser i EU:s utvecklingssamarbete och stöd till integrering av handel i u-ländernas utvecklingsstrategier. Rådsslutsatserna innehöll även beslut att lägga större vikt vid samstämmighet mellan olika politikområden, och att införa en funktion som ska bidra till att motverka oavsiktliga handelshinder gentemot utvecklingsländer. Sverige gick i spetsen för att förstärka rådsslutsatserna med tydligare åtaganden angående handelspolitiska målsättningar, i synnerhet när det gäller utvecklingsländernas marknadstillträde avseende jordbruk och fiske.

9.2 Ökad effektivitet genom reformer och nya metoder

Under år 2000 påbörjade kommissionen en omfattande reform för att förbättra effektiviteten i EG-biståndet. Reformen var ett svar på upprepade krav från olika aktörer, inklusive den svenska regeringen. Arbetet med reformerna och med att förbättra samordningen i fält fortsatte under året.

9.2.1 Behovet av sammanhållen utvecklingspolitik

Enligt den utvecklingspolicy som kommissionen och rådet antog vid rådsmötet den 11 november 2000, ska EG-biståndet koncentreras till ett begränsat antal prioriterade områden: handel och utveckling, regional integration och samarbete, makroekonomiskt stöd i första hand för tillgång till hälsa och utbildning, transporter, livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling, samt institutionell kapacitetsuppbyggnad och gott samhällsstyre.

Koncentrationsansträngningarna är i sig dels ett led i strävandena efter förbättrad effektivitet inom dessa områden, dels en strävan att utnyttja kommissionens relativt begränsade personalresurser i förhållande till stora biståndsvolymer mer effektivt.

9.2.2 Bättre styrinstrument – landstrategier

I november 2000 fattade rådet beslut om landstrategier som huvudsakligt styrinstrument för kommissionens arbete i tredjeland. Detta var resultatet av flera års strategiskt arbete från svensk sida där Sidas insatser varit mycket betydelsefulla. Härigenom operationaliserades landstrategier som styrinstrument och programmeringen av biståndet förenklades. Uppföljning av arbetet med landstrategier, som fortfarande är under utveckling, ägde rum under hösten i rådet. Förhandlingarna om Cotonou-avtalet och det interna avtalet för den nionde Europeiska utvecklingsfonden som slutfördes år 2000, är ett annat exempel på hur styrningen och genomförandet av biståndet reformerats.

9.2.3 En effektivare organisation med tydligare ansvarsfördelning, personalutbildning och rekrytering; delegering till fältorganisationen

Som ett led i kommissionens reformarbete, inrättades byrån för samarbete EuropeAid (Europe Aid Co-operation Office) 2001 och under 2002 inleddes delegeringen till fältorganisationen. Rådet och Europaparlamentet har också givit kommissionen möjlighet att anställa mer personal då ytterst begränsade personalresurser tidigare försvårat kommissionens förvaltning av de omfattande biståndsresurserna.

Formerna för Generaldirektoratet för yttre förbindelser, Generaldirektoratet för utveckling och EuropeAids arbete diskuteras inom kommissionen och kan på sikt komma att förändras.

Kommissionen har också utarbetat nya eller reviderade landstrategier för i princip samtliga berörda länder. I juni antog rådet en budgetförordning för EU:s allmänna budget. Denna möjliggör en effektivare hantering av finansiella medel inom kommissionen, samt delegering till fältet och samfinansiering med internationella organisationer som FN. Budgetförordningen för den nionde Europeiska utvecklingsfonden är likaledes en förutsättning för delegeringen till fält inom ramen för Cotonou-samarbetet.

9.2.4 Oberoende utvärderingar

Arbetet med oberoende utvärderingar har avsevärt förbättrats. En särskild enhet för ett mer systematiskt arbete med utvärderingar har inrättats i EuropeAid. Utvärderingsenheten ligger separat från de verkställande enheterna, men utgör således ingen helt separat organisation. Samtliga utvärderingar läggs ut på kommissionens webbplats.

9.2.5 Öppenhet och bättre övergripande information till allmänheten

Den årsrapport om EG:s utvecklingssamarbete som tagits fram, utgör ett led i strävan efter ökad transparens och resultatuppföljning. Rapporten, som ska presenteras senast i september varje år, lägger grunden för bättre uppföljning och styrning av EG:s utvecklingssamarbete, samt förbättrat samarbete mellan kommission, råd och Europaparlamentet. Den ska även underlätta arbetet med utvecklingssamarbetets roll i EU:s yttre förbindelser och den årliga orienteringsdebatten om effektiviteten i dessa.

I september presenterade kommissionen den andra årsrapporten i raden om genomförandet av det yttre stödet för 2001. Vid rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser i september ansåg ministrarna att årets rapport var ett framsteg i jämförelse med den första rapporten som presenterades 2001. Flera medlemsstater, inklusive Sverige, menade dock att det återstår en del arbete vad gäller t.ex. resultatanalys av genomförandet av utvecklingspolitiken, inklusive samstämmighetsfrågorna.

Cotonou-avtalet är det nya partnerskapsavtalet mellan gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och 77 länder i Afrika, Västindien och Stilla havet, å andra sidan (de s.k. AVS-länderna). Avtalet, som undertecknades den 23 juni 2000, ersätter den gamla Lomé-konventionerna som styrte samarbetet mellan EU och AVS-länderna de senaste 25 åren. Det nya avtalet innehåller flera olika dimensioner: politik, handel och utvecklingssamarbete. I väntan på ratificering tillämpas avtalet provisoriskt sedan 2001.

9.3.1 Ekonomiska partnerskapsavtal (EPA)

Den handelsordning som rådde under Lomé-konventionerna, kritiserades dels för att inte vara förenlig med WTO:s regler, dels för att systemet med icke-reciproka handelspreferenser inte bidrog till AVS-ländernas regionala och globala ekonomiska integrering. Cotonou-avtalet anger att en ny handelsordning byggd på ekonomiska partnersavtal som också innefattar regionala sammanslutningar inom AVS-gruppen ska förhandlas. Dessa förhandlingar inleddes officiellt i september 2002 och ska enligt Cotonou-avtalet tillämpas senast 1 januari år 2008. Kommissionen har fått mandat att förhandla å medlemsstaternas vägnar. (För ytterligare information om EPA-förhandlingarna se 8.3.4).

För att stödja AVS-ländernas regionala integration och förbereda dem för de nya handelsavtalen, inrättades 2001 ett regionalt stödprogram om 20 miljoner euro. Ett annat program (10 miljoner euro) finns också för att möjliggöra AVS-ländernas effektiva deltagande i WTO-förhandlingar. EG har även bidragit med stöd till upprättandet av en AVS-delegation i Genève som officiellt invigdes i januari 2002.

9.3.2 Konsultationer om grundläggande värden

Cotonou-avtalet vilar på en gemensam värdegrund baserad på respekt för mänskliga rättigheter, demokratiska principer, rättsstaten och god samhällsstyrning. Dessa värden ska främjas av samarbetet. Om ett land allvarligt underlåter att respektera den gemensamma värdegrunden ska artikel 96-konsultationer inledas, där biståndets fortsatta genomförande kan ifrågasättas och avbrytas om grundsatserna i avtalet inte följs. Under 2002 har framförallt Zimbabwe och Haiti varit föremål för diskussioner i rådsarbetet till följd av artikel 96-konsultationer (se även avsnitt 10.9 angående stöd till Haiti).

9.3.3 Icke-statliga aktörer

Icke-statliga aktörer, dvs. näringslivet, arbetsmarknadens organisationer, inklusive fackföreningar och enskilda organisationer, ges en framträdande roll i Cotonou-avtalet. Enligt avtalet ska de icke-statliga aktörerna, när så är lämpligt, underrättas om och involveras i samråd om riktlinjer och strategier för samarbete, prioriteringar samt om den politiska dialog-

en. För att möjliggöra detta ska de icke-statliga aktörerna engageras i genomförandet av Cotonou-avtalet och ges stöd för kapacitetsuppbyggnad så att deras kompetens kan stärkas.

Ett omfattande arbete har inletts inom kommissionen för att genomföra avtalets intentioner i detta avseende. Detta innebär bland annat ett närmare samarbete med organisationerna i samarbetsländerna i syfte att främja deras deltagande i processen. Riktlinjer har tagits fram av generaldirektoratet för Utveckling för att vägleda kommissionens representationer i samarbetsländerna, och särskilda medel avsätts i kommissionens landramar för att stödja organisationernas deltagande i processen.

Kommissionen lade under hösten fram ett meddelande om civila samhällets roll i hela EG:s utvecklingssamarbete. En behandling av detta kan förväntas under våren 2003, vilket även kan tänkas få bäring för samarbetet inom ramen för Cotonou-avtalet.

9.3.4 Beredning av ny budgetförordning för Europeiska utvecklingsfonden

Utvecklingssamarbetet under Cotonou-avtalet finansieras liksom under de tidigare Lomé-konventionerna genom en särskilt fond, Europeiska utvecklingsfonden (EUF), som ligger utanför den reguljära EG-budgeten. Varje fond löper på ca 5 år och inrättas av ett internt finansiellt avtal mellan medlemsstaterna, vilket också fastställer respektive lands bidrag till fonden. Regler för hanteringen av fonden fastställs sedan i en budgetförordning. Under året inleddes förhandlingar om den nionde Europeiska utvecklingsfonden. EUF 9 ska finansiera biståndet perioden 2000–2007. Biståndet från den 9:e EUF kommer att uppgå till 13,5 miljarder euro. Sveriges bidrag uppgår till 376,74 miljoner euro. Dessa medel blir dock tillgängliga först när Cotonou-avtalet trätt i kraft.

Sverige har framförallt verkat för att kriterier för samfinansiering mellan kommissionen och medlemsstaterna ska utarbetas. Vidare har Sverige drivit att kommissionens utbetalningsprognoser bör förbättras. Slutförhandlingar om budgetförordningen för EUF 9 sker troligen under första kvartalet av år 2003.

9.4 Humanitärt bistånd

Kommissionens humanitära kontor ECHO förfogade 2002 över en budget på 538 miljoner euro, vilket gör gemenskapen till en av världens största givare av humanitärt bistånd. Under 2002 fokuserade ECHO sin verksamhet på en rad policyfrågor som beslutades under 2001. Det rörde bland annat ECHO:s samarbete med andra organisationer, framför allt FN, och ECHO:s arbete med kopplingen mellan katastrofinsatser och mer långsiktigt utvecklingssamarbete. Vidare beslutade ECHO att det fokus man haft för sitt arbete under 2001, dvs. ett särskilt fokus på "bortglömda kriser", skulle vara gällande även under 2002.

Sverige har under senare år förespråkade ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-organ, framförallt FN:s flyktingkommissariat,

livsmedelsprogram och samordningskontor för humanitära frågor. Kommissionen presenterade under 2001 ett meddelande med sina tankar om hur samarbete med FN-organen bör stärkas. Efter att kommissionen lagt sitt förslag kunde rådet anta slutsatser i frågan i maj 2001. I slutsatserna etablerades att samarbetet mellan EG och FN skulle ske på basis av komparativa fördelar men att FN hade ett globalt mandat och vissa operativa fördelar, att projektfinansiering av humanitära FN-organ inte var en bra lösning på längre sikt utan att man måste sträva efter mer programinriktat samarbete. I början av 2002 presenterade Kofi Annan sina visioner kring ett strategiskt partnerskap mellan ECHO och FN. En viktig del i ett mer strategiskt partnerskap mellan kommissionen och FN är former för finansiering, inklusive behovet av förutsägbarhet och flexibilitet samt upprättandet av en kontinuerlig dialog med FN om prioriteringar och strategiska frågor. Främjandet av ett bättre partnerskap mellan EG och FN var också en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet.

En annan prioriterad fråga, som Sverige drivit, är behovet av att stärka samordningen av katastrofinsatser, rehabilitering och utvecklingsinsatser. Under 2001 presenterade kommissionen ett meddelande om LRRD (Linking Relief, Rehabilitation and Development) med en rad förslag till åtgärder för att stärka övergången mellan humanitärt bistånd till rehabilitering och utvecklingsinsatser. Dessa frågor var fortsatt prioriterade inom ECHO under 2002. Under året har ECHO utvecklat kvantitativa och kvalitativa metoder för utfasning av humanitärt bistånd och övergång till andra former av utvecklingssamarbete. Vidare genomförde ECHO en översyn och revidering av dess Partnerskapsavtal (Framework Partnership Agreement) för att på ett tydligare sätt inkludera kvalitetsaspekter i ECHO:s samarbete med de genomförande organisationerna.

9.5 EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredjeland

Makrofinansiellt stöd kompletterar anpassningsprogram som stöds av Internationella valutafonden och har hittills framförallt utgått till reformländer i Central- och Östeuropa. Behoven i dessa länder har emellertid generellt sett minskat i takt med att den makroekonomiska situationen förbättrats. Under senare tid har stödet främst gått till Balkan. Inom Ekofin-rådet har under året en generell diskussion förts om makrofinansiellt stöd. Den har gällt möjligheterna till en förenkling, effektivisering och stärkt samordning av stöd av denna karaktär som ligger under olika rådsformationer. Det har också gjorts en översyn av regler och villkor för makrofinansiellt stöd under Ekofin-rådet. I oktober antog Ekofin-rådet slutsatser med förslag till hur det makrofinansiella stödet ska kunna effektiviseras. Därutöver lade revisionsrätten fram en särskild rapport nr 1/2002 om makroekonomiskt stöd till tredjeland och strukturanpassningsstöd till Medelhavsländerna. Under året fattades beslut om makrofinansiellt stöd till följande länder: Ukraina, Bosnien-Hercegovina och Federala Republiken Jugoslavien.

Europeiska utvecklingsbanken (EIB) bedriver långivning till tredjeland under särskilda externa lånemandat med tillhörande garantiordningar. En

del av utlåningen till kandidatländerna sker under ett sådant mandat. Under 2002 beräknas de totala lånevolymerna till kandidatländerna (förutom Turkiet) och partnerländerna (övrig extern utlåning) preliminärt ha uppgått till 1,6 respektive 1,7 miljarder euro. Dessa siffror innebär en viss nedgång från år 2001 då motsvarande siffror var 2,0 respektive 1,8 miljarder euro. Denna nedgång kan bl.a. tillskrivas en lägre investeringsvilja inom såväl privat som offentlig sektor under 2002.

EIB:s utlåningsmandat för Öst- och Centraleuropa, Medelhavsländerna, Asien och Latinamerika (ALA) samt Sydafrika sträcker sig fram till 2007. En halvtidsöversyn av dessa mandat kommer att genomföras 2003. Vid sidan av dessa mandat finns mandat för västra Balkan, Ryssland (endast miljösatsningar) samt för de s.k. AVS-länderna. De senare omfattas av Cotonou-avtalet mellan unionen och AVS-länderna. Under detta avtal kommer även en riskkapitalfacilitet att inrättas. Under 2002 påbörjades förberedelserna för denna facilitet.

9.6 Euro-Med bank

Det spanska ordförandeskapet föreslog under våren att en särskild utvecklingsbank för Medelhavsområdet skulle inrättas. Tillsammans med några andra länder ifrågasatte Sverige behovet av att skapa ännu en multilateral institution, som dessutom skulle innebära en fördyring av lånen. Sverige och övriga likasinnade länder förespråkade en stärkt dialog med partnerländerna och andra finansiärer samt ett mer effektivt utnyttjande av unionens olika instrument som alternativ till en institutionell lösning. Till följd av detta inrättades i stället en särskild lånefacilitet för Medelhavsområdet inom Europeiska investeringsbanken (EIB). I linje med slutsatserna från toppmötet i Barcelona ska en översyn genomföras ett år efter facilitetens inrättande, varvid förslaget rörande en särskild Medelhavsbank åter ska övervägas.

10 EU:s bilaterala och regionala förbindelser

10.1 Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta)

Medlemmar i Efta är Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein. Norge, Island och Liechtenstein deltar även i EES-samarbetet.

EES-avtalet innebär att väsentliga delar av regelverket för EU:s inre marknad även gäller i och gentemot Norge, Island och Liechtenstein. Dessutom innefattas i EES-samarbetet ett antal så kallade angränsande politikområden, t.ex. forskning, utbildning och statistik, samt även en utrikespolitisk dialog.

EES-rådet är det övergripande politiska organ som styr EES-samarbetet och rådet möts på ministernivå två gånger per år. Vid årets möten kunde EES-rådet notera att EES-samarbetet fungerar väl och att fortsatta framsteg gjorts i fråga om införlivandet av nya rättsakter i avtalet. Inom ramen för den så kallade utrikespolitiska dialogen diskuterades terroristbekämpning, situationen i Mellersta Östern, Irak, Sri Lanka samt den internationella brottsmålsdomstolen (ICC).

En uppmärksammas fråga under året har varit utvidgningen av EU och EES. Enligt artikel 128 i EES-avtalet ska en europeisk stat som blir medlem i EU även ansöka om anslutning till EES. Vid EES-rådets möte i oktober var man överens om att kandidatländerna ska anslutas till EU och EES-avtalet samtidigt. Utvidgningen kräver dock en viss anpassning av avtalet som måste förhandlas med Efta-länderna. De frågor som kommer att beröras är handel med fisk och marina produkter, handel med jordbruksråvaror och bearbetade jordbruksprodukter samt Efta-ländernas ekonomiska bidrag. Ett förhandlingsmandat, som innebär att kommissionen under förhandlingarna regelbundet ska konsultera rådets arbetsgrupp för att informera om utvecklingen och om den fortsatta förhandlingslinjen, har antagits. En första förhandling om EES-avtalets utvidgning hålls i januari 2003.

De för svenskt vidkommande viktigaste frågorna under året har rört relationerna med Norge. Förhandlingar mellan gemenskapen och Norge har under året pågått på två områden i EES-avtalet, protokoll 3 (sammansatta livsmedelsprodukter) och artikel 19 (jordbruksprodukter). När det gäller protokoll 3 existerar en principöverenskommelse från tidigare förhandlingar där icke-jordbrukskomponenten i tullarna på detta område ska elimineras. Förhandlingarna om genomförandet är ännu inte slutförda men arbetet prioriteras under det kommande året. Artikel 19 rör marknadstillträde och under årets förhandlingar har Norge och EU lyckats nå en överenskommelse på detta område.

Schweiz

Schweiz valde 1992 att ställa sig utanför EES. I syfte att knyta Schweiz närmare gemenskapens inre marknad beslutades i slutet av 1994 att inleda bilaterala förhandlingar med Schweiz inom sju sektorer. Dessa förhandlingar resulterade i ett bilateralt avtal mellan unionen och Schweiz. Avtalet berör sektorerna fri rörlighet för personer, luftfart, gods- och persontransporter på väg och järnväg, handel med jordbruksprodukter, ömsesidigt erkännande av produktgodkännande, offentlig upphandling samt vetenskapligt och tekniskt samarbete. Avtalet trädde i kraft den 1 juni 2002. Förhandlingar om ytterligare avtal med Schweiz pågår dessutom på områdena skatt på sparande, bedrägeribekämpning, liberalisering av tjänstehandel, Schweiz deltagande i EU:s Media-program, Schweiz deltagande i Schengen, en anslutning av Schweiz till Dublinkonventionen, statistiskt samarbete, Schweiz deltagande i EU:s miljöbyrå samt liberalisering av handeln med bearbetade jordbruksprodukter.

10.2 EU:s nordliga dimension samt EU:s deltagande i regionalt samarbete i norra Europa

Skr. 2002/03:60

10.2.1 EU:s nordliga dimension

Den nuvarande handlingsplanen för den nordliga dimensionen (ND) i unionens utrikespolitik antogs av Europeiska rådet i Feira i juni år 2000. Den innehåller bakgrund och förslag till åtgärder inom en rad olika sektorer. Handlingsplanen omfattar flera av de områden som prioriterades under det svenska EU-ordförandeskapet. ND var således även en prioriterad fråga under den svenska ordförandeskapsperioden.

Handlingsplanens giltighetstid löper ut med utgången av 2003. Under det danska EU-ordförandeskapet andra halvåret 2002 inleddes därför arbetet med att utarbeta riktlinjer för en ny handlingsplan för perioden 2004–2006. I slutet av augusti hölls på Grönland ett ministermöte om ND och det ”arktiska fönstret” i unionens ND-politik med deltagande av EU:s medlemsstater, EU-kommissionen samt de sju partnerländerna (dvs. Estland, Island, Lettland, Litauen, Norge, Polen och Ryssland). Slutsatserna från detta möte låg därefter till grund för det danska ordförandeskapets utkast till riktlinjer för den nya handlingsplanen. Genom mötet på Grönland lades en fast grund för inkluderandet i unionens ND-politik också av specifikt arktiska frågor. Sverige stödde detta danska initiativ.

Under sommaren arrangerades i Bryssel av EU-kommissionen en givarkonferens för att lansera NDEP:s (Northern Dimension Environmental Partnership) stödfond på miljö- och kärnavfallsområdet med fokus på Ryssland. De sammanlagda utfästelserna om bidrag till NDEP-stödfonden uppgick till 100 miljoner euro. Sverige beslöt att bidra med 10 miljoner euro. Av de utlovade bidragen är 62 miljoner euro öronmärkta för kärnavfallsprojekt. Samtliga givarländer (utom Ryssland) och kommissionen markerade att en förutsättning för att NDEP-finansierad verksamhet på kärnavfallsområdet ska kunna inledas är att förhandlingarna kring det s.k. MNEPR-avtalet (vilket kommer att reglera bl.a. de juridiska förutsättningarna och ansvarsförhållandena) dessförinnan har avslutats. Ett första möte med givargruppen inom NDEP hölls i London i november. Ytterligare utfästelser om bidrag till fonden gjordes vid detta tillfälle. Beslut fattades också om att upprätta en särskild underkommitté för kärnsäkerhetsprojekt, så snart MNEPR-avtalet är färdigförhandlat.

Arbetet med den inom Östersjöstaternas råd beslutade NeDAP (Northern e-Dimension Action Plan), en handlingsplan för samarbete på ICT-området inom det geografiska område som omfattas av den nordliga dimensionen, har fortsatt under svenskt ordförandeskap. Framsteg har gjorts och projekt är under utarbetande inom sju olika områden. Finansiering om cirka 12 miljoner euro finns tillgänglig från EU-kommissionen.

För att färdigställa riktlinjerna för den nya handlingsplanen inbjöd Danmark till ett tredje utrikesministermöte i ND-kretsen, i Luxemburg i oktober. Under detta möte uppnåddes enighet kring de av Danmark föreslagna riktlinjerna. Dessa antogs dagen därpå av EU:s utrikesministrar. Utformningen av riktlinjerna motsvarar väl av Sverige uppställda

önskemål. De har ett brett tvärpolitiskt anslag och gör klart att alla aktörer har ett gemensamt ansvar för genomförandet av handlingsplanen, dvs. EU:s medlemsstater, partnerländerna, de internationella finansieringsinstitutionerna samt de regionala samarbetsorganisationerna i norra Europa. Riktlinjerna slår vidare fast en fortsatt ledande roll för EU-kommissionen och föreslår införandet av uppföljningsmekanismer baserade på årliga framstegsrapporter. Det redan inom EU-kommissionen inledda arbetet med att förenkla och sammanjämka gällande föreskrifter för finansiella instrument relevanta för ND-processen ska också, enligt bl.a. svenska önskemål, fortsätta.

Av svenskt särskilt intresse har varit att riktlinjerna omfattar områden som naturresurser, miljö och miljösamarbete (inklusive kärnsäkerhetsfrågor), rätts- och inrikesfrågor (inklusive illegal migration och människosmuggling). Vidare har andra svenska intresseområden såsom ekonomiskt samarbete och utveckling samt regionalt och gränsöverskridande samarbete liksom även Kaliningrad fått en framträdande plats i riktlinjerna. Att innehållet i Kyoto-protokollet och Johannesburg-deklarationen klart återspeglas i riktlinjerna är också betydelsefullt. Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december omnämndes vikten av att en ny handlingsplan baserad på riktlinjerna godkänns under 2003.

Året har tydligt visat att ND nu är en väl etablerad del av EU:s interna politik gentemot partnerländerna. Kommissionen har tidigare givits och åtagit sig en ledande roll för genomförandet av handlingsplanen. Detta fortsätter, ehuru riktlinjerna i enlighet med svenska önskemål gör klart att ansvaret för utvecklande och förbättrande av relationerna vare sig politiskt eller ekonomiskt kan vara ett ensidigt åtagande av enbart EU:s medlemsstater eller kommissionen.

Sverige har till det grekiska ordförandeskapet (första halvåret 2003) förslagit att ett möte på högre tjänstemannanivå hålls under våren 2003, detta för att säkerställa fortsatt aktiv medverkan från partnerländernas sida i utarbetandet av den nya handlingsplanen och för att understryka det gemensamma ansvaret för det fortsatta genomförandet av unionens ND-politik.

10.2.2 Östersjösamarbetet

EU har fortsatt att aktivt verka för integration och samarbete i Östersjöområdet. Detta har skett i samarbete mellan rådet, kommissionen, medlemsstaterna och andra institutioner. Kommissionen har deltagit i arbetet inom Östersjöstaternas råd (CBSS) sedan organisationen bildades 1992. Övriga medlemmar är Östersjöns strandstater samt Norge och Island. Kommissionens deltagande skiljer sig från de övrigas på det sättet att kommissionen inte tar på sig ordförandeskap och inte bidrar till CBSS sekretariat i Stockholm. Genom deltagandet i CBSS-samarbetet samarbetar kommissionen med Östersjöländerna exempelvis för att avlägsna hinder för handel och investeringar, för att motverka organiserad brottslighet, för harmonisering av energipolitiken och för att främja IT-utvecklingen.

Under år 2002 har CBSS fullt ut accepterats som medverkande i genomförandet av EU:s nordliga dimension. På IT-området antog CBSS-

ländernas IT-ansvariga ministrar 2001 en handlingsplan för en Nordlig e-Dimension och den planen har under 2002 börjat genomföras av en tjänstemanngrupp med svenskt ordförandeskap. Ett antal möten har hållits för erfarenhetsutbyte om bl.a. IT-säkerhet, elektronisk förvaltning, bredbandsnätverk mellan högskolor och IT-utbildning. Kommissionen har avsatt betydande belopp för projekt i nordvästra Ryssland inom ramen för den Nordliga e-Dimensionen. Inom ytterligare fem områden finns ett särskilt aktivt deltagande från kommissionens sida i CBSS-samarbetet. Det gäller Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21), aktionsgruppen mot organiserad brottslighet, aktionsgruppen mot smittsamma sjukdomar, energisamarbetet och samarbetet rörande räddningstjänst.

Phareprogrammet innefattar medel för gränsöverskridande samarbete (CBC – Cross Border Cooperation). Ett särskilt program finns för gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen som syftar till att stärka utvecklingen av lokalt och regionalt samarbete i området. Phareprogrammet kan kombineras med gemenskapsinitiativet Interreg. Kommissionen har under året – med hänsyn till den kommande EU-utvidgningen i Östersjöområdet - arbetat vidare med att utveckla möjligheterna för ett smidigt gränsöverskridande samarbete över alla typer av gränser i Östersjöregionen. Sverige verkar för en harmonisering av det gränsöverskridande samarbetet mellan Phare, Tacis (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States) och Interreg.

10.2.3 Barentssamarbetet

Barentsrådet bildades år 1993 av utrikesministrarna från de nordiska länderna och Ryssland samt en representant för Europeiska kommissionen. Vid samma tillfälle bildades även Barents Regionråd av landshövdingarna och deras motsvarigheter i de nordliga delarna av Norge, Sverige, Finland och nordvästra Ryssland. Från Sverige deltar Norrbottens och Västerbottens län i Barentsregionen. Barentsregionen omfattar idag totalt 13 län och har en sammanlagd befolkning på ca 6 miljoner. En arbetsgrupp för ursprungsfolk med representanter för samerna och andra ursprungsfolk i nordvästra Ryssland har rådgivande status hos både Barentsrådet och Regionrådet.

Sverige är ordförande i Barentsrådet från mars 2001 till oktober 2003. Det svenska ordförandeskapet prioriterar främjandet av Barentsregionen som investerings- och turistmål och förbättrandet av informationen om Barentsregionen, både internt inom regionen och i förhållande till omvärlden. Samarbetet har fortsatt inom för Barentsregionen centrala områden såsom miljö, energieffektivisering, transporter, hälsofrågor och skogs- och tullsamarbete. Nya initiativ har tagits till gränsöverskridande samarbete inom bland annat räddningstjänst. Barentsrådet har idag totalt elva aktiva arbetsgrupper.

Det norska fylket Nordland är ordförande i Regionrådet till oktober 2003 då Västerbotten tar över. Under året har ett handlingsprogram, Barents 2010, arbetats fram och stöd för detta har sökts från EU-programmet INTERREG IIIB Östersjön. De prioriterade arbetsområdena för Regionrådet är näringslivssamarbete/infrastruktur, kompetens/utbildning,

miljö/hälsovård, välfärd/kultur och ursprungsfolk. Kultursamarbetet i Barentsregionen är aktivt. Skr. 2002/03:60

Samarbetet mellan vänorter och enskilda organisationers kontakter med lokala motparter i nordvästra Ryssland fortsätter att utvecklas. Den 27 september öppnades den nya finländsk-ryska gränsövergången i Salla för internationell trafik, vilket förbättrar förutsättningarna för ökade kontakter i regionen, inte minst vad gäller handel och handelsfrämjande aktiviteter.

10.2.4 Arktiska rådet

Arktiska rådets medlemmar utgörs av de fem nordiska länderna samt USA, Kanada och Ryssland. I arbetet deltar också som ”permanent participants” företrädare för de sex organisationer som representerar ursprungsfolken i det arktiska området. Utöver de tre EU-medlemsstaterna Danmark, Finland och Sverige är Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland observatörer. Rådet är ett forum på hög nivå för samråd och samarbete i arktiska frågor. Dessa ska vara av övergripande art och ha cirkumpolär betydelse.

Verksamheten är främst inriktad på miljö- och klimatfrågor samt – i ökande grad – på levnadsvillkor i vid mening för ursprungsfolken. Rådet samlas till ministermöte vartannat år. Vid ett sådant möte i Enare i norra Finland i oktober 2002 lades ramarna fast för två omfattande rapporter om dessa frågor som avses redovisas vid nästkommande ministermöte, på Island hösten 2004 (”Arctic Climate Impact Assessment Report”– ACIA och ”Arctic Human Development Report”– AHDR).

EU:s samarbete med Arktiska rådet är i ett inledningsskede och utvecklas väl. EU har visat stort intresse för arktisk forskning och driver på för att utveckla ett forskningssamarbete mellan EU, Ryssland, USA och Kanada. Vid utrikesministermötet om EU:s nordliga dimension, på Grönland i augusti 2002, togs ytterligare steg i denna riktning. Inom ramen för nordliga dimensionen och dess ”arktiska fönster” finns nu ett utrymme för ett vidgat samarbete mellan EU och Arktiska rådet och då även med Ryssland som är en allt mer aktiv part i rådets arbete .

Även på parlamentarisk nivå finns ett samarbete. Parlamentarikerna i de arktiska länderna har en stående kommitté för arktiska frågor. Man samlas också vartannat år till ett större möte. Vid det möte som ägde rum i Tromsø i Norge i augusti 2002 deltog även representanter för Europaparlamentet. De prioriteringar som fastställdes vid det mötet innebär ett kraftfullt stöd åt AHDR-rapporten samt för ökade insatser för IT-utveckling, för frågor rörande barn och ungdomar, hälsofrågor samt för det arktiska universitetet.

10.3.1 Ryssland

Förbindelserna mellan EU och Ryssland har haft fortsatt hög prioritet under året. Ryssland är ett viktigt grannland till unionen och utvecklingen i Ryssland är av central betydelse för Europas framtid. EU eftersträvar ett genuint partnerskap med Ryssland, baserat på en gemensam värdegrund av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Ryssland å sin sida behöver EU:s stöd för att genomföra fortsatta ekonomiska och sociala reformer samt påskynda integrationen i det europeiska samarbetet och i världsekonomin. Av stor vikt är en rak och uppriktig dialog med Ryssland, inklusive i frågor där EU har befogad anledning att känna oro över utvecklingen. Till exempel har EU vid upprepade tillfällen framfört kritik mot Rysslands hantering av konflikten i Tjetjenien, och har även funnit skäl att påtala den oroväckande utvecklingen beträffande oberoende media i Ryssland.

Grunddokumentet för relationerna mellan EU och Ryssland är partnerskaps- och samarbetsavtalet, som undertecknades 1994 och trädde i kraft 1997 (97/800/EG, EKSG, Euratom). EU har å sin sida, i juni 1999, antagit en gemensam strategi för Ryssland (1999/414/GUSP) som dock löper ut i juni 2003. Strategin lägger fast riktlinjerna för EU:s politik. Stor vikt vid att fördjupa den politiska dialogen, främja handel och ekonomisk integration, samarbete för att undanröja miljöhot och bekämpa brottslighet, betona betydelsen av rättsstaten och det civila samhällets framväxt i Ryssland.

Det ömsesidiga intresset av ekonomisk integration är satt högt på dagordningen. Såväl EU som Ryssland har starka intressen av ett närmande. En integration av Ryssland i europeiskt samarbete gagnar säkerheten och stabiliteten i Europa. Ryssland behöver stöd, exponering och tillgång till EU-marknader för att hålla trycket uppe i det egna reformarbetet. EU är redan idag Rysslands största handelspartner (ca 35–40 procent av utrikeshandeln) och kommer att bli än större efter utvidgningen (troligen över 50 procent). EU och Ryssland arbetar mot denna bakgrund vidare med att etablera ett gemensamt europeiskt ekonomiskt område. EU lämnar även starkt politiskt stöd till en rysk WTO-anslutning vilken skulle vara ett viktigt steg mot en närmare integrering av Ryssland i världsekonomin. Dialogen om energifrågor som introducerades under Frankrikes ordförandeskap år 2000 fortsätter och flera möten har ägt rum mellan EU och Ryssland både på expert- och på politisk nivå för att diskutera hur det strategiska partnerskapet kring energifrågor kan vidareutvecklas.

Under det svenska ordförandeskapet inleddes en konkret dialog med Ryssland om hur den ryska enklaven Kaliningrad bäst skulle kunna utnyttja EU-utvidgningens möjligheter. Diskussionen intensifierades under 2002. Denna kom främst att handla om transiten, dvs. villkoren för resande mellan Kaliningrad och övriga Ryssland efter kandidatländernas införande av viseringskrav under 2003 i enlighet med Schengenregelverket. Ryssland krävde fortsatt viseringsfri transit medan EU sökte en lösning inom ramen för Schengen-regelverket. Parterna enades om en

paketuppgörelse vid toppmötet i Bryssel den 11 november efter att ha misslyckats vid toppmötet i Moskva den 28 maj. Lösningen av transitfrågan innebär ett införande av särskilda, förenklade resedokument för bil och buss respektive tåg.

Vid toppmötet i Bryssel antogs inget gemensamt uttalande på grund av oenighet om bl.a. konflikten i Tjetjenien. Som en följd av gisslandramat i Moskva i slutet av oktober ägnades stor uppmärksamhet åt konflikten vid presskonferensen. EU underströk respekten för mänskliga rättigheter, strävan efter en politisk lösning och förbättrade villkor för hjälporganisationernas arbete. President Putin gjorde kopplingar till kampen mot internationell terrorism. Frågan om hanteringen av konflikten i Tjetjenien lär återkomma i EU:s kontakter med Ryssland.

10.3.2 Ukraina

Förbindelserna mellan EU och Ukraina har under året utvecklats, låt vara i långsam takt. I ljuset av EU:s kommande utvidgning har EU nu börjat diskutera ett nytt grannlandsinitiativ, "New Neighbours Initiative". Inom ramen för denna nya samarbetsform förväntas Moldavien, Ukraina och Vitryssland knytas närmare till EU.

Grunden för samarbetet mellan EU och Ukraina förblir Partnerskaps- och Samarbetsavtalet. Under året fortsatte arbetet att genomföra detta. EU engagerar sig också aktivt i Ukrainas strävan att bli medlem i WTO.

Parlamentsvalet, som ägde rum den 31 mars, följdes noga av EU-länderna, som även bidrog med internationella valobservatörer, i form av bland annat europaparlamentariker. Främst de svårigheter under vilka ukrainska media tvingas arbeta har givit upphov till kritik från EU och föranlett två lokala demarcher under 2002, den senaste i november med kritik av mediasituationen i landet. Även anklagelserna mot president Kutjma för att ha godkänt försäljningen av radarsystemet Koltjuga till Irak har givit upphov till kritik från EU:s sida.

Trots detta var kontakterna mellan EU och Ukraina relativt täta under året. I januari 2002 träffade en EU-ministertrojka Ukrainas utrikesminister Anatolij Zlenko i Madrid och man enades om att skapa en arbetsgrupp för att utarbeta framtida relationer.

EU:s höge representant för utrikes- och säkerhetspolitik, Javier Solana, besökte Kiev i februari 2002 och det fjärde samarbetsrådet mellan EU och Ukraina ägde rum i Bryssel den 11–12 mars.

President Kutjma ledde den ukrainska delegationen vid toppmötet mellan EU och Ukraina den 4 juli 2002 i Köpenhamn. Då enades parterna om vikten av institutionernas roll när det gällde att garantera demokrati, rättssäkerhet och en fungerande marknadsekonomi. Likaså diskuterades också samarbete kring krishanteringsfrågor.

Under året har också insatserna intensifierats för att försöka stärka samarbetet mellan EU och Ukraina kring främst rättsliga och inrikes frågor. En resultattavla har utarbetats, genom vilken både framstegen och bristerna tydliggörs. Bristerna ska åtgärdas bland annat med hjälp av Tacis-stöd. Vid det fjärde mötet för samarbetskommittén mellan EU och Ukraina den 12 december 2001 enades parterna om en aktionsplan kring dessa frågor. För första gången möttes justitieministrarna från Ukraina

och EU-trojkan den 11 november. Europol's och Eurojust's samarbete med ukrainska myndigheter fortsätter. Skr. 2002/03:60

Europeiska Rådet antog i december 1999 EU:s gemensamma strategi för Ukraina (1999/877/GUSP). Strategin löper ut 2003. Diskussionen om det nya grannlandsinitiativet ska även ses mot denna bakgrund.

10.3.3 Moldavien

Under framför allt det andra halvåret 2002 inleddes en mer intensiv diskussion i EU om hur unionen bäst kunde hjälpa till att lösa problemen i Moldavien. Detta föranleddes främst av den olösta konflikten i utbrytarrepubliken Transnistrien, Moldaviens östra del, som sedan tio år leds av en självutnämnd separatistregim. OSSE har tillsammans med Ukraina och Ryssland sökt finna en hållbar kompromiss, men hittills utan resultat. Inför OSSE:s toppmöte i Porto den 6–7 december enades EU:s medlemsstater om en gemensam deklaration, i vilken man uppmanade parterna att lösa konflikten och aviserade beredskap att aktivt söka hjälpa till att lösa konflikten.

Moldavien är i dagsläget Europas fattigaste land och Tacis-programmet för Moldavien är därför främst inriktat på fattigdomsbekämpning. Under 2002 avsatte Tacis-programmet runt 20 miljoner euro till insatser i Moldavien.

10.3.4 Vitryssland

EU:s relationer med Vitryssland var under 2002 fortsatt ansträngda. De interna förhållandena i Vitryssland efter presidentvalet 2001 förbättrades inte, tvärtom noterade EU en försämring när det gäller pressfrihet, yttrandefrihet, rättegångar med påföljande hårda straff mot oliktankande, och införande av en ny religionslag som begränsar religionsfriheten. EU har protesterat mot dessa förhållanden i uttalanden och uppvaktningar på utrikesministeriet i Minsk och i förekommande fall uppmanat vitryska ledningen att ändra besluten.

Det vitryska ledarskapet har under året visat en tendens att i högre grad isolera befolkningen från EU och OSSE. OSSE:s mission i Minsk, Advisory and Monitoring Group, tvingades lämna landet eftersom myndigheterna inte förlängde uppehållstillstånden för OSSE-diplomaterna. Den tilltänkte chefen för missionen tilläts inte starta sitt arbete i Minsk. EU har också stött på problem i sitt utvecklingssamarbete med Vitryssland. Detta är mycket beklagligt eftersom stora delar av unionens kontakter med vitryska befolkningen ligger inom just utvecklingssamarbetet.

Inom EU diskuterades i början av året unionens långsiktiga förbindelser med landet. Kommittén för Utrikes- och Säkerhetspolitik (KUSP) antog i mars rekommendationer för politiken, som sammanfattningsvis går ut på att kontakter med det vitryska ledarskapet bör ske enligt en steg för stegmodell, där relationerna successivt kan förbättras beroende på demokratiska framsteg från vitryska ledarskapets sida, och att unionen genom medlemsstaterna och kommissionen bör öka och effektivisera sitt utvecklingssamarbete med landet. En genomgång av kommissionens och

medlemsstaternas program påbörjades på svenskt initiativ för att söka samordna och effektivisera dessa.

Den försämrade interna situationen i Vitryssland och det faktum att OSSE-missionen tvingades lämna landet föranledde en diskussion i Rådet för allmänna och externa frågor den 21–22 oktober. EU:s utrikesministrar antog ett uttalande där man beklagade situationen och förklarade att ytterligare åtgärder skulle övervägas från EU:s sida om det vitryska ledarskapet inte förhandlade med OSSE. På efterföljande möte den 19 november kom således 15 minus en av EU:s utrikesministrar överens om att införa reserestriktioner för Vitrysslands högsta ledarskap inklusive presidenten. Restriktionerna är utformade för att inte drabba befolkningen utan enbart dem som kan anses ytterst ansvariga för politiken. Om Vitryssland börjar konstruktiva förhandlingar om OSSE-missionen är EU beredd att se över restriktionerna.

Sverige har under året främst arbetat inom EU för att uppmärksamma kränkningar av mänskliga rättigheter i Vitryssland och för att utvidga EU:s utvecklingssamarbete och kontakter med landet på lägre nivåer. Sverige anser att förhållandena i Vitryssland bör få större uppmärksamhet i EU:s politik och att kontakterna med befolkningen kan breddas. Vitryssland kommer i samband med utvidgningen att bli ett nytt grannland till EU. Sverige har inom EU främjat kontakter med kandidatländerna om den framtida unionens förhållande till Vitryssland. Vitryssland uppmärksammas också i EU:s nya grannlandsinitiativ (New Neighbours Initiative) som syftar till fördjupade relationer mellan EU och Ukraina, Vitryssland och Moldavien, ett initiativ i vilket Sverige är starkt engagerat.

10.3.5 Södra Kaukasus

EU:s samarbete med de tre länderna i Södra Kaukasus (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) har successivt utvecklats och 1999 ingick EU Partnerskaps- och samarbetsavtal med dem. Mot bakgrund av beslut i Allmänna rådet i februari 2001, då EU förklarade att unionen avsåg spela en mer aktiv roll i Södra Kaukasus, har samarbetet med de tre länderna fortsatt. Beslutet innebär bl.a. att EU ska utöka dialogen med de tre länderna, stödja ansträngningarna då det gäller att förebygga och lösa konflikter i regionen samt bidra till återuppbyggnad. EU:s insatser ska ske i nära samarbete med relevanta internationella organisationer, men de ekonomiska åtagandena i regionen förutsätts inte öka.

Mot denna bakgrund har samarbetet med OSSE, då det gäller regionens konflikter, och Europarådet, då det gäller uppfyllande av kraven för medlemskap, vidgats. En trojkadelegation från EU besökte de tre länderna i oktober. Särskilt stor uppmärksamhet har ägnats relationerna mellan Georgien och Ryssland och uttalanden har gjorts mot bakgrund av utvecklingen i förbindelserna mellan dessa båda länder. EU har givit fortsatt stöd till skyddet av de observatörer från OSSE som verkar i Georgien. Vad gäller relationerna Armenien-Azerbajdzjan har EU antagit uttalande om det s.k. presidentval som hölls i Nagorno-Karabach i augusti.

Genomförandet av Partnerskaps- och samarbetsavtalen intar en nyckelroll när det gäller det utökade samarbetet mellan EU och de tre länderna och under året har samarbetsråd hållits med dem i Bryssel. Inom ramen för dessa har utvecklingen i de tre länderna samt i regionen som helhet behandlats. Dessutom har sådana frågor som det politiska och demokratiska reformarbetet, respekten för de mänskliga rättigheterna, mediesituationen samt affärs- och investeringsklimatet tagits upp till diskussion.

10.3.6 Centralasien

EU:s relationer med länderna i Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) har utvecklats och EU har ingått Partnerskaps- och samarbetsavtal med alla länderna utom Tadzjikistan där säkerhetsläget hittills lagt hinder i vägen. Avtalet med Turkmenistan är dock ännu inte ratificerat av samtliga medlemsstater. Under året har, inom ramen för Partnerskaps- och samarbetsavtalen, samarbetsråd hållits med Kazakstan, Kirgizistan och Uzbekistan i Bryssel.

Mot bakgrund av händelserna den 11 september 2001 har beslut fattats om en nyorientering av EU:s policy gentemot Centralasien. Sammanfattningsvis handlar det om att öka EU:s engagemang och höja EU:s profil i regionen. EU:s insatser i regionen ska öka från 25 miljoner euro till 50 miljoner euro per år och den politiska dialogen med de fem länderna ska utvecklas, liksom dialogen om regionen med USA, Ryssland, Kina, Turkiet och Iran. Politiken gentemot Centralasien och Afghanistan ska koordineras och EU ska, i samarbete med FN och OSSE, stödja kampen mot terrorism, droger och kriminalitet. Möjligheterna för ett utökat samarbete med IMF, Världsbanken, EBRD, Asian Development Bank, och OECD ska undersökas och avtalsförhållandet med Tadzjikistan ska ses över. EU ska fortsättningsvis uppmärksamma de grundläggande frågorna om demokrati, pressfrihet och respekten för de mänskliga rättigheterna i regionens länder.

10.3.7 Utvecklingssamarbete och biståndsinsatser i regionen

Tacis-programmet (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States) är Europeiska gemenskapens främsta instrument för biståndsinsatser i regionen. Programmet baseras på förordning (EG, Euratom) nr. 99/00 och omfattar alla länder inom Oberoende staters samväld (OSS) samt Mongoliet. Det övergripande syftet med programmet är att stödja övergången till en marknadsekonomi med speciell tonvikt på att stödja demokrati och utveckling av ett rättssamhälle. Insatser sker inom ett antal samarbetsområden: institutionell, rättslig och administrativ reform, privata sektorn, sociala frågor, miljö, infrastruktur och landsbygdsutveckling. Tacis-programmet är också ett viktigt instrument inom ramen för den nordliga dimensionen och för genomförandet av de gemensamma strategierna för Ryssland och Ukraina. I Vitryssland arbetar Tacis genom ett speciellt program för att stärka det civila samhället. Vissa projekt inom de regionala programmen omfattar även Vitryssland.

Under året har ansvaret för programmeringen delvis flyttats från Bryssel till kommissionens delegationer i samarbetsländerna. Tanken är bl.a. att detta ska bidra till att korta ned tiden mellan beslut och genomförande av projekt. Årliga arbetsprogram har under året antagits för de flesta samarbetsländerna. En ny regional strategi för Centralasien har antagits som innebär en fördubbling av stödet till den regionen jämfört med tidigare år. Tacis-budgeten för 2002 uppgick till ca 475 miljoner euro. Utöver de nationella programmen, det regionala Centralasienprogrammet och kärnsäkerhetsprogrammet finns ett regionalt program som berör gränsöverskridande samarbete inom miljö, energi, transport och gränsfrågor.

Vid sidan av Tacis-programmet görs biståndsinsatser i regionen genom programmet för livsmedelssäkerhet och det makroekonomiska stödet. Dessa insatser avser huvudsakligen länderna i södra Kaukasus och Centralasien.

10.4 Västra Balkan

10.4.1 Stabilitet, EU-integration och regionalt samarbete

För första gången på lång tid pågår i dagsläget inte någon öppen väpnad konflikt på västra Balkan. Den positiva utvecklingen är i mycket ett direkt resultat av ländernas strävan efter EU-närmande. Trots detta kan inte risken för förnyad väpnad konflikt uteslutas så länge etniska spänningar kvarstår på flera håll i regionen. Fortsatt omfattande internationell närvaro, om än mer begränsad än i dag, kommer att vara nödvändig under lång tid framöver. Sveriges starka engagemang på västra Balkan består och den svenska politiken, som ligger i linje med EU:s, syftar till att främja regional stabilitet och integrera länderna i EU.

EU har en mycket viktig roll att spela på Balkan. Vägen till ett stabilt och normaliserat västra Balkan går via europeisk integration. EU:s viktigaste instrument för att påverka utvecklingen på västra Balkan är den så kallade Stabiliserings- och associeringsprocessen (SAP), som stakar ut vägen för länderna i regionen mot ett närmare samarbete med EU, i perspektivet av ett framtida EU-medlemskap. SAP inkluderar bilaterala Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA) samt ekonomiskt stöd genom biståndsprogrammet CARDS. Avtalen syftar till att skapa ett ramverk för den politiska dialogen mellan parterna: till att stödja ländernas ansträngningar att utveckla sitt ekonomiska och internationella samarbete; till att gradvis upprätta ett frihandelsområde som integrerar länderna i den inre marknaden samt till att på EU-lagstiftningens alla områden förbereda länderna för ett eventuellt framtida EU-medlemskap. Avtalen främjar dessutom regionalt samarbete. SAA har hittills undertecknats med Makedonien och Kroatien och förhandlingar har inletts med Albanien. För att ytterligare utveckla den politiska högnivådialogen mellan EU och SAP-länderna beslutades under våren 2002 att ett nytt politiskt forum skulle upprättas. Inom ramen för detta kommer ett toppmöte på utrikesministernivå att hållas i Thessaloniki i juni 2003.

EU:s årliga översynsrapporter för länderna på västra Balkan (review mechanism) utkom i april 2002 och beskriver den politiska och ekonomiska utvecklingen i respektive land samt regionalt.

Under året har EU inlett en övergripande diskussion rörande rollen som konfliktförebyggande aktör. Arbetet på västra Balkan kan i konfliktförebyggande hänseende ses som EU:s första stora insats och det är i denna aspekt viktigt att dra slutsatser av gjorda erfarenheter. EU har i sammanhanget även diskuterat hur man på bästa sätt utnyttjar och samordnar de tillgängliga instrumenten för att uppnå bästa resultat. EU har bl.a. till sitt förfogande särskilda representanter (EUSR) i Makedonien och i Bosnien och Hercegovina, samt vid Stabilitetspakten för Sydöstra Europa vilket bidragit till att EU:s engagemang kunnat intensifieras.

Ett särskilt uppmärksammat samarbetsområde under EU:s prioriterade mål har under året varit, och är fortsatt, kampen mot organiserad brottslighet i regionen. På brittiskt initiativ var detta ämne föremål för en stor ministerkonferens i London i november. Inte minst inom Stabilitetspakten för sydöstra Europa som bland annat stöder och kompletterar EU:s regionala insatser om gränsöverskridande samarbete har detta ämne getts ökad tyngd, liksom kampen mot korruption. Sverige har gett särskilt stöd åt paktens olika projekt bl.a. för att bekämpa människohandel. Inom paktens har vidare på svenskt initiativ påbörjats ett arbete syftande till att främja försoningsprocesser på Balkan.

10.4.2 Bosnien och Hercegovina (BiH)

I Bosnien och Hercegovina har internationella samfundet ett inflytande som går utöver de politiska instrument som utvecklats för regionen generellt. Den höge representanten, Paddy Ashdown har mycket långtgående befogenheter att t.ex. stadga lagar och avskeda politiker och tjänstemän som hindrar genomförandet av Daytonavtalet. I och med att denne under året även utsetts till EU:s särskilde representant (EUSR) i landet har EU:s roll ytterligare stärkts. Detta ligger även i linje med utvecklingen mot integrering i europeiska strukturer. EU:s engagemang i landet kan väntas öka under de närmaste åren.

Den färdplan inför förhandlingarna om ett Stabiliserings- och associeringsavtal som lades fast av EU i april 2000 innehöll arton punkter med krav på politiska och ekonomiska reformer. Dessa reformer skulle vara genomförda innan en lämplighetsstudie inför inledandet av förhandlingar kunde påbörjas. EU hade vid årets slut ännu inte tagit ställning till frågan om, och i så fall när, en sådan lämplighetsstudie kunde inledas.

Under hösten var frågan om vapenexport till Irak, i strid med FN:s sanktioner ett hett ämne. Anledningen var att en vapentillverkare i Republika Srpska i Bosnien och Hercegovina sålt vapen till Irak. Reaktionen från unionens sida var kraftig. EU krävde att de ansvariga skulle ställas inför rätta och att bättre system utvecklades för civil kontroll över militären.

Kroatiens främsta utrikespolitiska mål utgörs av EU- och Nato-medlemskap. Stabiliserings- och associeringsavtalet med Kroatien undertecknades i december 2001 men hade vid årets slut endast ratificerats av ett mindre antal medlemsstater. Ett interimsavtal omfattande de handelsrelaterade delarna trädde i kraft i mars.

Den uttalade kroatiska ambitionen är att ansöka om EU-medlemskap under 2003. I EU:s årliga översynsrapport (review mechanism) år 2002 konstaterades att landet gjort framsteg i sitt närmande till unionen men att mycket arbete återstod, bl.a. i fråga om reform av rättsväsendet; flyktingåtervändandet och minoritetslagstiftning.

Året präglades i övrigt av inrikespolitisk turbulens. Inte minst samarbetet med den internationella krigsförbrytartribunalen i Haag (ICTY) föranledde politiska motsättningar. Den kroatiska regeringens hantering av åtalet mot den för krigsförbrytelser anklagade general Bobetko ledde även till skarp kritik från det internationella samfundet. EU uttalade sig vid upprepade tillfällen i rådsslutsatser över Kroatiens brist på samarbete med tribunalen.

10.4.4 Förbundsrepubliken Jugoslavien

Demokratiseringsprocessen i Förbundsrepubliken Jugoslavien, som består av de båda delrepublikerna Serbien och Montenegro, konsoliderades under året efter Slobodan Milosevics nederlag i president- och parlamentsvalen hösten 2000. Parallellt med en ökande demokratisering och liberalisering präglades emellertid landets inrikespolitiska situation av osäkerhet om federationens framtid. En folkomröstning om självständighet i Montenegro undveks i sista stund med hjälp av ett aktivt agerande från EU:s höge representant Javier Solana, på uppdrag av EU:s utrikesministrar. I stället slöts ett avtal om en ny och lösare union mellan de båda delrepublikerna i mars. Enligt avtalet ska en ny konstitution antas av både det federala parlamentet och de båda republikparlamenten innan den nya unionen träder i kraft. Avtalet gäller i tre år varefter Montenegro har möjlighet att kalla till folkomröstning om självständighet om republiken så vill.

Förhandlingar mellan Serbien och Montenegro om en ny konstitution har emellertid gått långsammare än först beräknat, delvis på grund av misslyckade presidentval i båda republikerna under hösten med efterföljande inrikespolitisk kris.

I slutet av året nåddes dock en överenskommelse om en ny konstitution, återigen med benäget bistånd av EU genom den höge representanten. Överenskommelsen kan komma att jämna vägen för inledande av förhandlingar om ett s.k. Stabiliserings- och associeringsavtal med EU. Ett närmande till EU genom ett sådant avtal är en av Jugoslaviens främsta utrikespolitiska målsättningar. För att förhandlingar ska kunna inledas krävs att delrepublikerna enas om en gemensam tull- och handelsregim, vilket vid årets slut ännu inte hade skett.

Spänningsnivån i det tidigare konfliktområdet i södra Serbien, Presevodalen, mattades dock under året och lokalval kunde genomföras under sommaren. För första gången finns nu albanska borgmästare i två av

kommunerna och genomförandet av ett förtroendeskapande program mellan befolkningsgrupperna pågår under internationell övervakning.

EU och det internationella samfundet agerade även under året för att påverka regimen till ökat samarbete med internationella krigsförbrytartribunalen i Haag, med mycket begränsad framgång.

Kosovo

Kosovo fortsatte att ådra sig EU:s uppmärksamhet. Både det multilaterala och bilaterala engagemanget var omfattande. Under våren efterträddes dansken Hans Haækkerup av tysken Michael Steiner i rollen som SRSG (Special Representative Secretary-General) och tillika chef för FN-missionen UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo). Först i mars, genom den nye SRSG:s medling, kunde parlamentet enas om bildandet av en koalitionsregering efter valet i november 2001. Till president valdes Ibrahim Rugova och till premiärminister Bajram Rexhepi. I enlighet med det konstitutionella ramverket för temporärt självstyre utsågs även en kosovoserb till minister inom regeringen. Nästa steg i genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolution 1244 kunde i och med detta initieras – överlämnandet av det administrativa och exekutiva ansvaret från UNMIK till det temporära självstyret PISG (Provisional Institutions of Self-government). Som ledstjärna för PISG:s arbete lanserade Steiner under våren "Standard before Status", vilket är en samling riktmärken på viktiga områden. Budskapet var att innan dessa nivåer är uppnådda kommer inte frågan om Kosovos framtida status att vara relevant.

Säkerhetssituationen i Kosovo förbättrades steg för steg. Den Nato-ledda internationella fredsstyrkan Kfor (Kosovo Force) ändrade mandat från att försvara Kosovo mot angrepp från den jugoslaviska armén till att beskydda minoriteter inom Kosovo tillät omstruktureringar och reducering av antalet personer. Vid årets slut bestod Kfor av cirka 29 000 man varav ca 730 svenskar.

EU:s roll stärks i Kosovo i takt med områdets normalisering. EU är ansvarig för pelare IV inom UNMIK som ansvarar för den ekonomiska utvecklingen. Under år 2002 har den ekonomiska återuppbyggnaden, bankväsendet, privatiseringar, ägarförhållanden etc., i högre grad lyfts fram. En diskussion fördes inom EU-kretsen under hösten 2002 om hur EU ytterligare skulle kunna öka sitt inflytande genom förbättrad intern koordinering. Kommissionen beslutade under senhösten att öppna ett eget parallellt spår för Kosovo i förhandlingarna med FRJ (Förbundsrepubliken Jugoslavien) om ett Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA). Om ett sådant avtal sluts med FRJ kommer det inte att tillämpas i Kosovo. En så kallad Stabilisation and Association Tracking Mechanism (SATM) kommer därför att användas för att se till så att Kosovos utveckling leder till EU-närmande.

10.4.5 Makedonien

Ett Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA) mellan EU och Makedonien undertecknades i april 2001 i Luxemburg. Sverige ratificerade

avtalet den 25 april som andra medlemsstat efter Danmark. För att avtalet ska träda i kraft krävs ratificering av Makedoniens och samtliga EU:s medlemsstaters parlament, vilket väntas ta tid. I avvaktan på ett ikraftträdande började ett interimsavtal att gälla sommaren 2001. Några framsteg i genomförandet av interimsavtalet hade vid årets slut ännu inte gjorts.

Året präglades i övrigt av genomförandet av Ohridavtalet, det avtal som slöts mellan de s.k. etniska makedonierna (som är i majoritet) och de etniska albanerna (ca en tredjedel av befolkningen) i staden Ohrid i augusti 2001. Genomförandet gick i stort sett enligt planerna, men med förseningar. De viktigaste reformerna i lagstiftningen innebar förbättringar av situationen för den albanska befolkningen, ökade möjligheter att använda det albanska språket i offentliga sammanhang samt ett utökat lokalt självstyre. Även en amnestilag antogs. EU:s särskilda sändebud spelade en synnerligen viktig roll för att göra dessa framsteg möjliga.

Parlamentsvalen den 15 september gick trots internationella farhågor lugnt till. Regeringen erkände sig besegrad redan på valnatten, och ersattes av en koalitionsregering. En folkräkning kunde med framgång också genomföras under hösten.

Europeiska rådet uttryckte vid sitt möte i Barcelona EU:s principiella vilja och beredskap att ta över ansvaret för en militär operation i Makedonien. Förutsatt att den makedonska regeringen så begär, kan en EU-ledd insats komma att ersätta den nuvarande Nato-insatsen som är tänkt att pågå till den 15 juni 2003.

10.4.6 Albanien

Under året gjordes en grundlig genomgång av Albanien's möjligheter att genomföra sina åtaganden inom ramen för ett framtida Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA). Den förberedande processen för att förhandla fram ett sådant avtal inleddes under 2001. I december samma år presenterade kommissionen ett utkast till förhandlingsmandat. När mandatet antogs av rådet i juli år 2002 valde unionen mot bakgrund av den låga reformtakten och det instabila politiska läget att avvakta med beslut om öppnande av förhandlingar. Det politiska läget stabiliserades först i slutet av juli efter att en ny regering utsetts under ledning av Fatos Nano.

Rådet enades i oktober om att inleda parallella förhandlingar med Albanien i enlighet med ett upplägg som föreslagits av kommissionen. Med tanke på Albanien's svaga administrativa kapacitet och behovet av fortsatta politiska påtryckningar inleddes dels tekniska förhandlingsmöten mellan kommissionen och Albanien, dels mer politiskt inriktade möten mellan medlemsstaterna och Albanien i en s.k. Consultative Task Force (CTF). Under förhandlingarnas gång ska kommissionen och rådet successivt utvärdera Albanien's förmåga att genomföra sina framtida åtaganden. I den första årliga översynsrapporten för Stabiliserings- och associeringsprocessen från april i år pekas rättssystemet, kampen mot organiserad brottslighet (inklusive människohandel) och korruption ut som angelägna reformområden för Albanien. EU har för Albanien, som enda europeiska land, dessutom utarbetat en handlingsplan för asyl- och migrationsfrågor.

Efter rådets beslut i december 2000 förordning (EG) nr 2666/00 om att slå ihop de två tidigare programmen Phare och Obnova sker EU:s biståndsinsatser på västra Balkan genom programmet CARDS. Den nu antagna förordningen gäller fram till år 2006 för insatser i Albanien, Bosnien och Hercegovina, FRJ, Kroatien och Makedonien och innehåller ett indikativt belopp på 4,65 miljarder euro för gemenskapens stöd till västra Balkan under perioden 2001–2006. Detta indikativa belopp är dock bara vägledande på längre sikt.

CARDS ska uttryckligen inriktas mot att stödja institutionella och ekonomiska reformer inom SAp. Förvaltningsstöd och anpassning av regelverk till unionens EU-standard står därmed i centrum. Tidigare har stöd till återuppbyggnad av förstörd infrastruktur och underlättande av flyktingåtervändande dominerat. Under 2002 har gradvis en omdirigering av vilka insatser stödet riktar sig mot inletts, i takt med att förutsättningarna i regionen normaliseras och stabiliseras. Bland annat har de stora infrastrukturella projekten blivit färre och stödet har istället allt mer riktas mot institutionsuppbyggnad, ekonomiska reformer och skapandet av en fungerande rättsstat. Dock kvarstår projekt för återuppbyggnad och flyktingåtervändande samt större infrastrukturella insatser på t.ex. energiområdet där behov fortfarande finns.

Medlemsstaternas inflytande över kommissionens bistånd sker via CARDS-kommittén. Kommittén är en s.k. förvaltningskommitté och granskar och godkänner huvudsakligen den övergripande planeringen av insatserna.

10.5 EU:s Medelhavssamarbete - Barcelonaprocessen

Partnerskapet Europa-Medelhavet (den s.k. Barcelonaprocessen) upprättades i Barcelona 1995 av utrikesministrarna från de 15 EU-medlemsstaterna och 12 Medelhavspartners: Marocko, Algeriet, Tunisien, Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Libanon, Turkiet, Cypern och Malta samt den palestinska myndigheten.

Den s.k. Barcelona-deklarationen är grunden för partnerskapet och består av tre kapitel. Det första omfattar bl.a. politisk dialog, säkerhetspolitik, demokrati och mänskliga rättigheter. Det andra kapitlet gäller ekonomiskt samarbete och stöd till partnerländerna och syftar bl.a. till att upprätta ett frihandelsområde runt Medelhavet till år 2010. Det tredje kapitlet omfattar kulturellt, socialt och "mänskligt" utbyte samt en dialog mellan kulturer och civilisationer.

Det femte officiella utrikesministermötet inom Barcelonaprocessen ("Barcelona V") hölls i Valencia den 22–23 april 2002. Mötet, som blev en stor framgång för det spanska ordförandeskapet, enades bl.a. om en handlingsplan med syfte att ge ny vitalitet åt Barcelonadeklarationens samtliga tre kapitel. Ett svensk-spanskt initiativ kröntes med framgång genom att ett handlingsprogram för dialogen mellan kulturer och civilisationer antogs.

Bland andra evenemang under året kan nämnas mötet med talmännen i de nationella parlamenten i Aten den 15–17 februari och Barcelona-

processens parlamentariska forum den 17–18 juni i Bari i Italien. Vidare hölls möten med handelsministrarna i Toledo den 19 mars, med industriministrarna i Malaga den 9–10 april och med miljöministrarna i Aten den 9-10 juli. På svenskt initiativ framhöll slutdeklarationen från miljöministern mötet bl.a. vikten av att främja samarbete om miljö och hållbar utveckling mellan Östersjö- och Medelhavsområdena.

EU:s bistånd till partnerländerna för perioden 2000–2006 uppgår till 5,35 miljarder euro. Biståndet ska gå till ekonomisk omvandling, till stärkande av den socioekonomiska jämvikten och stöd för utveckling av det civila samhället samt till regionalt samarbete. Biståndet utgår efter nationella och regionala strategier som baseras på partnerländernas prioriteringar och i enlighet med målen och syftena i Barcelonadeklarationen och EU:s särskilda förordning för Medelhavsområdet (MEDA-förordningen). Förutom MEDA-biståndet har Europeiska investeringsbanken för perioden 2000–2007 anslagit 6,4 miljarder euro för biståndslån. Ytterligare en miljard euro har avsatts som reserv. Totalt beräknas biståndet från EU under sjuårsperioden uppgå till 12,75 miljarder euro.

10.5.1 EU:s associeringsavtal

EU:s associeringsavtal med partnerländerna är de grundläggande byggstenarna för det frihandelsområde runt Medelhavet, som planeras till år 2010. Eftersom kandidatländerna Cypern, Malta och Turkiet har tidigare avtal, är det fråga om totalt nio "nya" associeringsavtal. Avtalen med Tunisien, Marocko, Israel, Jordanien och Palestinska myndigheten har trätt i kraft (se bilaga 5). Regeringen beslutade i april år 2002 att ratificera avtalet med Egypten, som undertecknades i juni 2001. Sverige är det enda EU-land som hittills har ratificerat avtalet. Avtalet med Algeriet undertecknades i april och avtalet med Libanon i juni. Avtalsförhandlingarna med Syrien väntas fortsätta under 2003. Under år 2002 höll EU associeringsråd med Tunisien, Jordanien och Israel.

10.6 Mellanöstern

10.6.1 Konflikten mellan israeler och palestinier

Den politiska situationen i Mellanöstern har under året blivit alltmer instabil. Konflikten fördjupades och den palestinska intifadan förvandlades till något som närmast kan betecknas som ett lågintensivt krig. Under de två år som intifadan pågått har över 700 israeler och ca 2100 palestinier fått sätta livet till. Under året har EU genom sin höge representant, Javier Solana, och dennes särskilde representant för fredsprocessen i Mellanöstern, Miguel Angel Moratinos, varit mycket aktiv för att försöka få israeler och palestinier att avbryta våldet och återgå till förhandlingsbordet. EU har därmed haft en närmast permanent närvaro i regionen, och regelbundna samtal har förts på högsta nivå såväl i Bryssel som i regionen. EU har därmed markerat sin närvaro i regionen på ett mer uppmärksammat sätt.

Det behövs en aktiv yttre part för att bistå parterna att få ett slut på våldet och återuppta förhandlingar. Den s.k. kvartetten (där EU, FN, Förenta staterna och Ryssland ingår) kan spela denna viktiga roll. Vid EU:s informella utrikesministermöte i Helsingör 30–31 augusti 2002 antog EU en färdplan för att försöka bryta dödläget i fredsprocessen. Färdplanen stakar ut vägen för bildandet av en palestinsk stat inom tre år. Vid ett kvartettmöte i Paris den 17 oktober 2002 presenterade Förenta staterna ett utkast till en egen färdplan. Kvartetten har därefter arbetat med att jämka ihop de två förslagen. Vid ett kvartettmöte på ministernivå i Washington den 20 december enades man om en gemensam färdplan.

Frågan om tullbehandling av varor från israeliska bosättningar restes i samband med ett möte EU-Israel (associeringsråd) om tillämpningen av det gällande associeringsavtalet. Frågan kunde inte lösas. Efter det tidigare associeringsrådet i november 2001 skickade EU-kommissionen ett meddelande till EU-importörer där man varnade för att Israel i ursprungsintyg kunde ha uppgett att varor härrörde från Israel, när de i själva verket kom från bosättningar på ockuperade områden. EU-importörerna underrättades om att de måste vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder. Om misstanke uppstår att en vara härrör från ockuperat område ska efterhandskontroll göras, vilket innebär att Israel uppmanas verifiera varans ursprung. En sådan efterhandskontroll kan leda till att tull påförs varan. Efter EU-kommissionens underrättelse begärde tullmyndigheterna i EU:s medlemsstater efterhandskontroller i hundratals fall, eftersom man befarade att de importerade varorna kom från bosättningar. Sverige begärde efterhandskontroll i 21 fall. Vid årets slut hade svar från israelisk sida ännu inte lämnats.

Inga förhandlingar mellan Israel och Syrien respektive Israel och Libanon ägde rum under året.

10.6.2 EG:s bistånd till den palestinska myndigheten

EU är största givare av bistånd till Västbanken/Gaza. Den kanske viktigaste frågan under året för det internationella givarsamfundet var att rädda den palestinska myndigheten, som stundom stått på gränsen till en ekonomisk och politisk kollaps. Med tillskott av stora bidrag från arabiska givare har den palestinska myndigheten kunnat hålla sig flytande även under 2002. Erfarenheter av EU:s budgetstöd visar att positiva resultat som budgetkonsolidering och ökad transparens uppnåtts inom finansförvaltningen, vilket pekar på att en period med extrema svårigheter kan leda till annars svår genomförbara reformer. Under 2002 beslutades därför i genomförandekommittén för biståndet till Medelhavsregionen, MED-kommittén, om ett tredje paket med direkt budgetstöd om 120 miljoner euro, på oförändrade villkor. Även direktstöd till kommunerna om 30 miljoner euro och stöd för palestinska val om 10 miljoner euro beviljades. Utöver detta beslutades om stödinsatser för cirka 38 miljoner euro till bl.a. hälsosektorn, rätts-systemet och akut hjälp för små och medelstora företag. Det humanitära stödet till Västbanken/Gaza uppgick under året till ca 35 miljoner euro. EG ger också stöd till UNRWA:s generella budget vilket kommer befolkningen på Västbanken/Gaza till del.

Arbetet har också fortgått vad gäller EU:s program för att bistå den palestinska myndigheten i dess strävan att motverka terroristhandlingar. Förutom tekniskt inriktade insatser syftar programmet till att främja den palestinska polisens kunskaper och respekt för mänskliga rättigheter. En svensk polisexpert står till EU:s förfogande med uppgift att utbilda och bistå den palestinska polisen i olika frågor.

10.6.3 Iran

Den politiska dialog som återupprättades mellan EU och Iran 1998 fortsatte under året. Årets politiska dialogmöte hölls i Teheran den 10 september. Dialogen täcker frågor av gemensamt intresse för EU och Iran, såsom ekonomiskt och kulturellt samarbete samt mänskliga rättigheter.

Den 17 juni enades rådet om ett mandat för kommissionen att förhandla ett avtal om handel och samarbete med Iran. Till avtalsförhandlingarna kopplas en rad politiska instrument inom bl.a. respekt för mänskliga rättigheter, massförstörelsevapen och samarbete mot terrorism. Krav ställs på parallella framsteg och samtida ikraftträdande.

EU uttryckte under året sin oro för den bristande respekten för mänskliga rättigheter i Iran genom kritiska uttalanden och genom att lägga fram en resolution om situationen för mänskliga rättigheter i Iran i FN:s kommission för mänskliga rättigheter. EU förlorade dock omröstningen om resolutionen med en röst. Den 21 oktober enades rådet om att inrätta en institutionaliserad dialog med Iran om mänskliga rättigheter, med mätbara målsättningar på kort och lång sikt.

10.6.4 Gulfstaterna

Det tolfte utrikesministermötet inom ramen för samarbetet mellan EG och Gulfstaternas samarbetsråd (GCC) hölls i Granada, Spanien den 27 - 28 februari. Utvecklingen i respektive region, handels- och samarbetsfrågor samt andra frågor av gemensamt intresse, inklusive fredsprocessen i Mellanöstern, Irak, terrorism, mänskliga rättigheter och massförstörelsevapen diskuterades. Framstegen i förhandlingarna om ett frihandelsavtal framhölls av bägge parter.

10.7 Afrika

Cotonou-avtalet, med dess starka fokus på Afrika söder om Sahara, fortsatte att spela en viktig roll för EU:s relationer med Afrika. Ett stort antal landstrategier för gemenskapsbiståndet antogs. Stadgandet om politisk dialog i avtalet utnyttjades i förhållande till flertalet afrikanska länder. EU förde även särskilda konsultationer med Liberia och Zimbabwe i enlighet med avtalet. Konsultationerna med Elfenbenskusten avslutades framgångsrikt, med resultat att gemenskapsbiståndet till landet kunde återupptas. Unionen fortsatte dock att nära följa den oroväckande utvecklingen i Elfenbenskusten under hösten.

Den panafrikanska institutionella utvecklingen följdes också nära. EU uttalade ett starkt politiskt stöd för den formella övergången från Afrikanska enighetsorganisationen (OAU) till Afrikanska unionen, och för utvecklingen inom det afrikanska utvecklingsinitiativet NEPAD. Den övergripande dialogen med Afrika inom ramen för den så kallade Kairoprocessen fortsatte. Vid det utrikesministermöte som ägde rum i Burkina Faso i november lades vid detta möte stor vikt vid just EU:s stöd till de ovan nämnda panafrikanska processerna, liksom vid behovet att göra denna dialog mer fokuserad på politiska frågor av ömsesidigt intresse, mer flexibel och operativ. Nästa toppmöte mellan EU och Afrika planeras äga rum i Lissabon i april 2003.

Årets utrikesministermöte mellan EU och södra Afrikas utvecklingsgemenskap SADC hölls den 5–7 november. Mötet var från början tänkt att äga rum i Köpenhamn vilket reste frågan om att bevilja undantag från det inreseförbud som EU utfärdat för bl.a. utrikesminister Stan Mudenge. Resultatet blev att mötet förlades i Moçambiques huvudstad Maputo. Det var det femte mötet av sitt slag sedan det så kallade Berlin-initiativet togs 1994 med syfte att inleda en politisk dialog mellan EU och södra Afrikas länder. Inför mötet hade en översyn gjorts av dialogen med förslag bl.a. om ökad fokus kring ett fåtal ämnen och en friare mötesordning. Dessa förslag godkändes. Mötets två teman var annars demokrati, fred och säkerhet samt samarbete kring fattigdomsbekämpning. Diskussionen kom delvis att präglas av situationen i Zimbabwe. Trots återhållsamma inlägg från båda sidor och en vilja hos många att finna gemensam grund, tvingades mötet i sin kommuniké att konstatera att EU och SADC inte kunde nå enighet i frågan om Zimbabwe.

10.7.1 Östafrika, Afrikas horn

EU och Etiopien fortsatte att föra en politisk dialog i enlighet med Cotonou-avtalets artikel 8, bland annat kring utvecklingsfrågor, mänskliga rättigheter och demokrati. EU gjorde även ansträngningar att få till stånd en dialog med Eritreas regering med anledning av den politiska utvecklingen i landet. I kontakterna med båda dessa länder fortsatte EU att betona vikten av att fredsavtalet respekteras och möjligheten till en framtida normalisering mellan länderna. Flera EU-länder deltar i FN:s fredsbevarande mission UNMEE som bevakar gränsen.

Rådet enades den 17 juni om att relationerna med Sudan snabbt skulle kunna normaliseras vid ett fredsavtal. Flera EU-länder fortsatte att medverka i den internationella observatörsstyrka som arbetar i Nubabergen med att bevaka vapenvilan i regionen. Ett trojka-besök genomfördes i december, som en del i dialogen med Sudans regering. I detta sammanhang betonade unionen betydelsen av respekt för mänskliga rättigheter och demokrati inför och i ett kommande fredsavtal. EU var också förslagsställare för resolutionerna om mänskliga rättigheter i Sudan både i FN:s generalförsamling och FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

EU gjorde uttalanden som välkomnade framstegen i den pågående freds- och försoningskonferensen för Somalia. EU genomförde också

10.7.2 Södra Afrika

EU inledde i februari 2001 en politisk dialog med Zimbabwe under Cotonou-avtalets artikel 8 i syfte att behandla frågor om det politiska våldet, jordreformen, demokrati och mänskliga rättigheter samt med en begäran om att få delta med en valobservation inför presidentvalet i mars 2002. Det senare bedömdes som betydelsefullt emedan internationell närvaro under valkampanjen skulle kunna bidra till minskat våld och till att stärka väljarna att kunna rösta fritt och utan fruktan.

Få framsteg gjordes emellertid i dialogen. Samtidigt förvärrades situationen i landet och brotten mot de mänskliga rättigheterna ökade. Mot denna bakgrund beslutade EU i oktober 2001 att inleda konsultationer enligt Cotonou-avtalets artikel 96 med Zimbabwes regering. En första runda av konsultationer ägde rum i januari 2002 utan några synbara resultat. Läget i landet förvärrades allvarligt under denna period med en upptrappad våldskampanj från regeringens sida. Vid mötet den 28 januari beslutade rådet att avsluta konsultationerna samt vidta riktade sanktioner om något av följande villkor uppfylldes:

- den zimbabwiska regeringen förhindrar EU:s valobservatörers tillträde per den 3 februari eller dess effektiva arbete i ett senare
- skede förhindras,
- om situationen vad avser de mänskliga rättigheterna avsevärt förvärras eller oppositionen fortsatt utsätts för angrepp,
- om valen den 9–10 mars inte bedöms som fria och rättvisa,
- om inhemsk och internationell media förhindras att fritt verka.

Vissa av EU:s medlemsstater blev därefter inbjudna att observera valet (till de som inte blev inbjudna hörde Sverige, Storbritannien, Danmark, Tyskland och Nederländerna). Sveriges FN-ambassadör Pierre Schori, som av kommissionen blivit utsedd att leda EU:s observationsinsats, blev i mitten av februari, efter endast en vecka i Zimbabwe, utvisad. EU drog därefter tillbaka sina observatörer. Utan observatörer på plats beslutade EU om att tillgripa sanktionsåtgärder åberopande de allvarliga brotten mot de mänskliga rättigheterna.

Rådet antog således den 18 februari en gemensam ståndpunkt (2002/145/GUSP) som innefattade riktade sanktioner mot ett tjugotal personer framförallt i den zimbabwiska statsledningen. Åtgärderna gällde reseförbud för personer som hålls ansvariga för brott mot de mänskliga rättigheterna, mestadels ministrar, höga militärer, poliser och s.k. krigsveteraner, att deras finansiella tillgångar fryses samt exportförbud för vapenmateriel. Åtgärder på områden under gemenskapskompetens infördes genom förordning (EG) nr 310/02. Samtidigt beslutade rådet att med åberopande av brott mot de väsentliga elementen angivna i Cotonou-avtalets artikel 9 avsluta biståndssamarbetet med Zimbabwes regering. Undantag gjordes för det humanitära biståndet.

Presidentvalet den 9–10 mars omgärdades av våld och valfusk och Mugabe utsågs till president efter en mycket kritiserad valprocess. Europeiska rådet i Barcelona den 15–16 mars 2002 fördömde det sätt på

vilket valen genomförts och konstaterade att valprocessen varit varken fri eller rättvis. Rådet beslutade dessutom att skicka en högnivåtrojka till södra Afrika för att diskutera den oroande utvecklingen i Zimbabwe med regionens ledare. Europeiska rådet underströk även EU:s humanitära engagemang för Zimbabwe. Vid rådsmötet den 22 juli utvidgades den gemensamma ståndpunkten till att omfatta ytterligare 52 personer (2002/600/GUSP). Förteckningen uppdaterades under hösten efter regeringsombildningen i Zimbabwe (2002/754/GUSP).

EU kom under hösten 2002 att vid upprepade tillfällen behandla den allvarliga livsmedelskrisen i södra Afrika inklusive Zimbabwe och beslutade att bidra med omfattande humanitärt bistånd såväl från kommissionen som från de enskilda medlemsstaterna.

Zambia gick till president-, parlaments- och lokalval den 26 december 2001. I sin rapport påtalade EU:s valobservationsstyrka vissa brister i valprocessen. President Mwanawasa vann med en mycket liten marginal och utropades till president. Tre oppositionskandidater överklagade därefter presidentvalsresultatet i domstol. Frågan var vid årets slut ännu inte avgjord. EU följde fortsatt utvecklingen noga.

EU antog i juni en reviderad gemensam ståndpunkt om Angola (2002/495/GUSP). Ståndpunkten uttrycker stöd för en hållbar politisk lösning med Lusaka-protokollet och FN-resolutionerna som grund, och förutser en politisk dialog med FN:s medverkan. Ståndpunkten understryker även vikten av att Angolas regering mobiliserar egna resurser för att säkra fredsprocessen och landets fortsatta utveckling. EU välkomnade i en deklARATION den 4 april eld-upphör-avtalet mellan regeringen och UNITA och har uttryckt sin solidaritet med Angola. Den 6 september uttryckte EU i ett uttalande sin tillfredsställelse över de framsteg som gjordes i fredsprocessen och den 2 december välkomnade EU i en deklARATION att huvuddelen av fredsprocessen nu var avslutad, men poängterade samtidigt att stora utmaningar återstår för Angola. Dessa gäller främst reintegration av soldater och flyktingar, återuppbyggande av landet och återinförande av en valprocess. Mot bakgrund av den positiva utvecklingen i Angola antog EU den 19 december en gemensam ståndpunkt (2002/991/GUSP) som häver sanktionerna mot UNITA. Sanktionerna hade bl.a. uppmanat UNITA att genomföra sina skyldigheter enligt Lusakaprotokollet, begränsat de ekonomiska och finansiella förbindelserna med Angola och förbjudit officiella kontakter med UNITA:s ledning.

10.7.3 Centralafrika

EU ägnade fortsatt stor uppmärksamhet åt konflikten i Demokratiska Republiken Kongo (DRK). Genom uttalanden, uppvaktningar och den särskilde representanten fördes en aktiv dialog med alla berörda parter i sökandet efter en fredlig lösning. Under året gjordes betydande framsteg i fredsprocessen. EU gav starkt stöd, politiskt och ekonomiskt, för den nationella dialogen i DRK och utlovade stöd för avvärning och demobilisering av de stridande. Utöver det försiktigt återupptagna utvecklings-samarbetet förblev EU starkt engagerat i det humanitära biståndet.

EU fortsatte att stödja den process som inletts av Rwandas regering för återhämtning efter folkmordet och främjande av nationell försoning, återuppbyggnad och utveckling, skydd och främjande av mänskliga rättigheter och demokrati.

Den utdragna konflikten i Burundi fortsatte sedan rebellerna vägrat ansluta sig till fredsavtalet från år 2000 och den övergångsregering som därigenom bildades i slutet av 2001. EU uttryckte sitt starka stöd för de fortsatta förhandlingar som pågår med rebellerna och verkade aktivt för att få dessa att ansluta sig till fredsprocessen. Vissa framsteg gjordes, men inget avgörande genombrott i förhandlingarna.

I Republiken Kongo övervakade en observatörsmission från EU presidentvalet. Unionen uttalade sitt stöd för demokratiseringsprocessen och riktade en maning till regeringen om att fördjupa densamma.

10.7.4 Västafrika

Kabinettssekreterare Hans Dahlgrens uppdrag som EU-ordförandeskapets särskilde representant till Mano River-länderna Guinea, Liberia och Sierra Leone fortsatte under 2002. I den särskilde representantens mandat ingår bl.a. att föra dialog med alla berörda aktörer, inklusive FN och den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS, i syfte att skapa förutsättningar för fred, återuppbyggnad och demokratisering. EU fokuserades under året på att bidra till att den få igång en konstruktiv dialog mellan presidenterna i Sierra Leone, Guinea och Liberia. Ett toppmöte mellan dem ägde också rum i Marocko, men de konkreta resultaten hade vid årets slut i stort sett uteblivit. Stor vikt lades också på att försöka förmå Liberias president att vidta nödvändiga åtgärder för att få till stånd en förhandlad lösning på konflikten med rebellgruppen LURD samt nödvändiga demokratiska reformer inför kommande presidentval under 2003. Den demokratiska utvecklingen i Guinea uppmärksammades i ljuset av de icke fria och rättvisa parlamentsvalen 2002. EU framförde krav på reformer som villkor för att kunna bevilja stöd till genomförandet av det presidentval som ska äga rum 2003.

Den gemensamma ståndpunkten om förbud av import av diamanter från Sierra Leone som antagits av EU som följd av resolutionerna i FN:s säkerhetsråd förlängdes av rådet i december (2002/992/GUSP) i enlighet med resolution 1446 (2002).

En översyn av den gemensamma ståndpunkten om Nigeria gjordes i maj (2002/401/GUSP). EU tog vidare i flera uttalanden avstånd från både dödsstraff och inhumana kroppsstraff i samband med flera uppmärksammade fall av steningsdomar i Nigeria.

Flera val hölls i Västafrika under året, bl.a. i Burkina Faso, där oppositionen gick fram starkt, och i Mali, vilka EU stödde ekonomiskt och observerade. EU stödde och observerade även de demokratiska valen i Sierra Leone i maj. Parlamentsval hölls i Togo, under former som inte gjorde det möjligt för EU att normalisera sina förbindelser med landet.

Kuppförsöket i Elfenbenskusten i mitten av september präglade utvecklingen i Västafrika under hösten. EU fördömde försöket att ta makten med vapen och gav starkt stöd även finansiellt, till de intensiva

regionala medlingsförsök som gjordes av ECOWAS i syfte att få till stånd en förhandlad fredlig lösning på konflikten. Skr. 2002/03:60

10.8 Nordamerika

10.8.1 USA

Terroristattackererna förändrade dagordningen

Terroristattackererna i USA den 11 september 2001 innebar en genomgripande förändring av den internationella miljön under 2002. Terroristdåden ändrade inte bara den politiska dagordningen i Washington utan också villkoren för den diplomatiska dialogen. Under överskådlig tid kan kampen mot terrorismen väntas vara den för USA helt dominerande enskilda frågan i såväl multilaterala som bilaterala sammanhang. Sverige var ett av de mest aktiva länderna inom EU i arbetet med att stärka rättssäkerheten i samband med terroristbekämpningen.

På handelsområdet var amerikanska skyddsåtgärder på stålområdet föremål för intensiva diskussioner. Sverige underströk härvidlag inom EU vikten av att följa WTO:s regelverk när unionen själv beslutade om eventuella motåtgärder. Även andra handelspolitiska tvister behandlades, liksom problemen med genmodifierade produkter.

Toppmöte EU-USA i Washington i maj

I samband med det svenska ordförandeskapet sades från amerikansk sida att man i fortsättningen önskade begränsa antalet toppmöten till ett per år. Årets toppmöte, som således blev det första sedan den 11 september 2001, ägde rum i Washington i maj under det spanska ordförandeskapet. Huvuddelen av diskussionerna kretsade kring kampen mot terrorismen och hur samarbetet mellan EU och USA kunde förstärkas på detta område. Viss diskussion ägnades även åt dagsaktuella frågor som Mellanöstern, Afghanistan, västra Balkan och Ryssland. Mötet avslutades med en genomgång av aktuella ekonomiska och handelspolitiska frågor.

Inrättandet av den internationella brottmålsdomstolen

Inrättandet av den internationella brottmålsdomstolen (ICC) var en viktig fråga i relationerna mellan EU och USA under året. Sverige bedömde att de amerikanska kraven – att ingå avtal så att amerikanska medborgare inte skulle kunna överföras till ICC – var oförenliga med förpliktelsena enligt domstolens stadga (se vidare avsnitt 7.6 om den internationella brottmålsdomstolen).

Efter händelserna den 11 september 2001 var rådet för rättsliga- och inrikesfrågor tidigt enigt om att det straffrättsliga samarbetet med USA skulle förbättras och att förhandlingar skulle inledas mellan EU och USA i den frågan. Detta bekräftades även av Europeiska rådet (se vidare avsnitt 16.2.11 om straffrättsligt samarbete mellan EU och tredjeland).

10.8.2 Kanada

Även med Kanada dominerar de terroristrelaterade frågorna

Även i relationerna till Kanada har kampen mot terrorismen satt sin prägel på agendan. Under året ägde två toppmöten mellan EU och Kanada rum.

Vid toppmötet i Toledo i maj 2002 diskuterades samarbete på det juridiska och polisiära områdena, liksom frågor rörande terroristfinansiering, migration- och gränskontroll. På det utrikespolitiska området berördes läget i bl.a. Mellanöstern, Afghanistan samt Latinamerika.

Förbindelserna mellan EU och Kanada präglades inte av handelspolitiska tvister. Förhandlingarna om ett nytt avtal på vin/spritområdet gav dock anledning till ingående diskussioner.

Toppmötet i Ottawa i december ägnades åt en dialog rörande utgången av Europeiska rådets möte i Köpenhamn och EU-utvidgningen, samarbete i nordliga frågor, Kanadas ratificering av Kyoto-protokollet, samt på det utrikespolitiska området det afrikanska utvecklingsinitiativet NEPAD, Irak-krisen, Mellanöstern och situationen på den koreanska halvön. Vidare enades parterna bl.a. om att samarbeta i syfte att genomföra utvecklingsdagordningen från Doha och att undersöka möjligheterna att inleda förhandlingar om ett eventuellt frihandelsavtal efter avslutningen av WTO-rundan. Sverige verkade för att EU skulle behandla frågan om ett bilateralt frihandelsavtal på dess egna meriter och i ett perspektiv som sträcker sig längre än den pågående WTO-rundan.

10.9 Latinamerika och Karibien

Banden mellan Europa och Latinamerika blev flera, starkare och alltmer diversifierade. Förutom toppmöten mellan EU och Latinamerika/Karibien, EU-Mercosur och EU-Mexiko i maj hölls även ett fjärde högnivåmöte den 7–8 mars mellan EU och Latinamerika/Karibien för att främja samarbete för att bekämpa narkotikahandlingen. Ett första möte när det gäller utvecklingssamarbete hölls i Costa Rica. Vidare mötte unionen den Andinska gemenskapen (Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru och Venezuela) den 11 juni. EU:s stöd för fredssträngningarna i Colombia fortsatte även efter fredsprocessens sammanbrott i februari. Sverige verkade för återupptagna fredssamtal.

De biregionala toppmötena EU-Latinamerika/Karibien har till syfte att fördjupa och vidga relationerna mellan de båda regionerna. Det senaste toppmötet ägde rum i Madrid 17–18 maj och var en uppföljning av det första mötet i Rio de Janeiro 28–29 juli 1999. Vid toppmötet behandlades gemensamma angelägenheter inom politik, ekonomi/handel samt utbildning och kultur. Handelsrelaterade frågor kom särskilt i fokus, inte minst på tillskyndan av länderna i Latinamerika. Avslutandet av förhandlingarna om ett associeringsavtal mellan EU och Chile uppmärksammades särskilt. Toppmötet utmynnade i en politisk deklaration som förband de båda regionerna att intensifiera samarbetet ytterligare. Mexico står värd för nästa biregionala toppmöte år 2004.

Chile knyts till EU

Associeringsavtalet mellan EU och Chile förhandlades klart till toppmötet mellan EU och Latinamerika/Karibien i maj. Rådet fattade den 18 november beslut 2002/979/EG om gemenskapens undertecknande av avtalet, samt om provisorisk tillämpning av de delar som faller under gemenskapskompetens. Avtalet undertecknades i anslutning till rådets möte. De delar av avtalet som rör handel, samarbete och den institutionella ramen kommer att tillämpas från 2003. Resterande delar träder i kraft när avtalet ratificerats av de nationella parlamenten. Regeringen avser lägga en proposition om ratificering till riksdagen under 2003.

Avtalet utgörs av tre delar: politisk dialog, samarbete och handel. Avtalet bedöms vara bland viktigaste som Chile ingått i modern tid och det är det mest omfattande som EU ingått med ett tredjeland.

EU och Chile kommer att föra en regelbunden politisk dialog och sträva efter att samordna sina ståndpunkter och ta gemensamma initiativ i internationella fora.

Avtalet omfattar också bl.a. ekonomiskt samarbete, vetenskap, teknik, IT, kultur, utbildning, narkotikabekämpning och bekämpning av organiserad brottslighet.

När det gäller handel bedöms förhandlingsresultatet ur ett svenskt perspektiv som gynnsamt. Även när det gäller konkurrens, immaterialrätt och tvistlösning motsvarar associeringsavtalet svenska intressen. Däremot är avtalets effekter på områden som fiske och jordbruk begränsade. Det är enligt svensk mening negativt att EU beviljats så många undantag på viktiga jordbruksområden. Här finns dock möjlighet för Sverige att agera när ytterligare förmåner diskuteras efter tre år (se även avsnitt 8.3.1).

EU:s förhandlingar om ett associeringsavtal med Mercosur skjuter åter fart

Förhandlingar om ett associerings- och frihandelsavtal mellan EU och Mercosur inleddes parallellt med förhandlingarna mellan EU och Chile. Förhandlingarna med Mercosur, som är en tullunion mellan Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay, har emellertid visat sig komplicerade och dragit ut på tiden. Orsakerna därtill är bl.a. den allvarliga krisen i Argentina och ekonomiska problem i de övriga länderna i tullunionen,

presidentval i Brasilien samt det faktum att förhandlingarna rör två regioner med sammanlagt nitton länder. Under året har dock förhandlingstakten ökat. I april hölls den sjunde rundan i Buenos Aires. Förutom diskussioner om politisk dialog och samarbete presenterades ett förslag för att underlätta handel och företagsamhet. Detta antogs vid toppmötet i Madrid i maj.

Den åttonde förhandlingsomgången, som rörde enbart handelsfrågor, följde i Brasilia i november 2002. Den hade kommit till stånd som ett resultat av toppmötet i Madrid i maj, där man önskade ge förhandlingarna en ny impuls samt ministermötet i Rio de Janeiro i juli, där man enades om ett arbetsprogram. Resultatet kan betecknas som relativt framgångsrikt. EU och Mercosur enades om att försöka presentera en första gemensam förhandlingstext till nästa förhandlingsrunda i Bryssel i mars 2003. Framsteg gjordes i nästan samtliga tio förhandlingsgrupper och överenskommelser om vissa gemensamma texter om förhandlingsmetoder nåddes. Ett förhandlingsbud från Mercosur om marknadstillträde och tullar förväntas i början av nästa år. Förhandlingarna om politisk dialog och ekonomiskt samarbete, som förutom handelsfrågorna ingår i associeringsavtalet, är nu i stort sett slutförda.

Unionen stödjer fredsansträngningarna i våldets Colombia

I februari bröts fredssamtalen mellan Colombias regering och den väpnade illegala organisationen FARC. I augusti, när Alvaro Uribe svors in som ny president i Colombia, uttalade EU sitt stöd för den tillträdande regeringens åtaganden att bl.a. förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna och rättsstaten, arbeta för ökad säkerhet i landet samt bekämpa terrorism och olaglig narkotikahandel. Rådsslutsatser med samma innebörd antogs av rådet i december.

Gemenskapsbiståndet till Colombia ökade under året. Stöd lämnas till insatser för främjande av rättsstatens principer, stärkande av demokratin, de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, samt genom hjälp till våldsoffer och genom regionalt samarbete.

EU utvärderar sin gemensamma ståndpunkt om Kuba

EU:s gemensamma ståndpunkt om Kuba antogs den 2 december 1996 (96/697/GUSP). Ståndpunktens syfte är att genom ett samfällt EU-agerande uppmuntra en övergång till pluralistisk demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i Kuba samt en hållbar återhämtning och förbättring av det kubanska folkets levnadsstandard. Enligt ståndpunkten är för EU:s vidkommande ett samarbete "fullt ut" med Kuba avhängigt framsteg beträffande mänskliga rättigheter och demokrati. Rådet konstaterade den 9 december vid den tolfte utvärderingen av ståndpunkten att situationen i Kuba när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati var fortsatt prekär. Ståndpunkten bedöms således ännu vara relevant och ligger även fortsättningsvis till grund för förbindelserna mellan EU och Kuba.

Utvecklingen i Haiti gav under året anledning till oro. Demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna fortsatte att vara synnerligen eftersatta.

EU:s bistånd till AVS-landet Haiti suspenderades partiellt den 29 januari 2001. Beslutet fattades av rådet med hänvisning till Cotonou-avtalets artikel 96. Denna artikel föreskriver att biståndets fortsatta genomförande kan avbrytas om grundsatserna i avtalet inte följs. En förnyad prövning av beslutet genomfördes i januari. Den haitiska regeringens brist på tillmötesgående för att försöka lösa krisen resulterade i att EU förlängde sanktionerna. Ingen förväntan på någon större förändring fanns vid årets slut inför en kommande utvärdering i januari 2003.

Utvecklingssamarbete med Latinamerika

EG:s utvecklingssamarbete med Latinamerika regleras genom den s.k. ALA-förordningen från 1992 (förordning (EEG) nr 443/92), som även omfattar Asien. Konkreta insatsförslag, på land- och regionnivå, liksom kommissionens land- och regionstrategier behandlas i verkställighetskommittén för Asien och Latinamerika, kallad ALA-kommittén.

Under året behandlades sexton förslag som rör insatser i Latinamerika till ett sammanlagt belopp om 216 miljoner euro, varav 90 miljoner till regionala insatser för ekonomiskt samarbete. Därtill behandlades sjutton landstrategier och fyra regionala strategier. En diskussion om kommissionens riktlinjer för stöd till flyktingar i regionen behandlades också, med särskild fokus på situationen i Colombia.

10.10 Asien

10.10.1 Stöd till återuppbyggnaden i Afghanistan

Fredsprocessen och återuppbyggnaden av Afghanistan låg fortsatt högt på EU:s dagordning. Unionen underströk i rådsslutsatser om Afghanistan i april, juli och december bl.a. sitt stöd till den politiska processen och återuppbyggnaden, vikten av respekt för de mänskliga rättigheterna samt stöd till bekämpningen av narkotika och insatserna till stöd för de afghanska kvinnorna. Sverige har genom EU drivit frågan om mänskliga rättigheter, i synnerhet för de afghanska kvinnorna. Sverige har även understrukit vikten av effektiv samordning av insatser inom utvecklingssamarbetet.

Vid givarkonferensen i Tokyo i januari 2002 utlovade kommissionen att omkring 200 miljoner euro skulle avsättas i EU-budgeten för bistånd till Afghanistan under 2002, vilket tillsammans med enskilda medlemsstaters bidrag gjorde EU till en av de främsta givarna till Afghanistan. EU bidrog med stöd till den stora vågen av återvändande afghanska flyktingar och internflyktingar, samt bistod de områden som drabbats

särskilt av torka. Stöd lämnades även till minröjning, infrastrukturprojekt och till Loya Jirgan, det traditionella rådslag om den politiska utvecklingen som hölls i juni. Genom ordförandeskapet och kommissionen satt EU som ordförande tillsammans med USA, Saudiarabien och Japan i samordningsorganet Afghanistan Reconstruction Steering Group.

EU arbetade på plats i Afghanistan genom flera olika organ. Klaus Klaiber, EU:s särskilda sändebud till Afghanistan (EUSRA, beslut 2001/961/GUSP), inledde sitt arbete i Afghanistan i början av året och ersattes i juni av Francesc Vendrell. Det särskilda sändebudets närvaro gav EU möjlighet att hålla en kontinuerlig dialog med afghanska ledare och andra aktörer i regionen och därmed bidra till den politiska återuppbyggnaden. Sverige bidrog med två rådgivare till sändebudets stab, en för mänskliga rättigheter och en för politik. Även kommissionens humanitära kontor ECHO och kommissionen öppnade kontor i Afghanistan under året. Två besök av trojkan genomfördes under året. Den höge representanten Solana och kommissionären för yttre förbindelser Patten besökte också Afghanistan.

10.10.2 Indien och Pakistan – engagemang för fredlig utveckling

Spänningen i konflikten mellan Indien och Pakistan ökade åter under året, vilket föranledde en rad åtgärder från EU:s sida. Vid Europeiska Rådets möte i Sevilla i juni uppmanades Indien och Pakistan att vidta nedtrappande åtgärder samt att upprätta ett effektivt övervakningssystem av kontrollinjen. Pakistan manades att vidta åtgärder för att stoppa infiltreringen av kontrollinjen. I oktober hölls det årliga toppmötet mellan EU och Indien i Köpenhamn där bl.a. frågan om relationen till Pakistan togs upp. Ett trojkamöte på ministernivå hölls med Indien och trojkan på tjänstemannanivå besökte Islamabad bl.a. med anledning av den spända situationen. Både kommissionär Patten och EU:s höge representant Solana besökte bägge länderna för att framföra EU:s budskap. På basis av Europeiska rådets slutsatser utvecklade unionen den gemensamma linjen gentemot Indien och Pakistan inför Solanas resa och uppmanade bl.a. parterna att trappa ned konflikten. Sverige har intagit en aktiv roll och var en av de medlemsstater som drev frågan om Solanas resa till Indien och Pakistan.

EU gjorde löpande uttalanden under året, och kritiserade det indiska missiltestet, fördömde våldsdåden i Gujarat samt uttryckte oro för den spända situationen mellan Indien och Pakistan. Unionen kommenterade även valen i Pakistan och Jammu och Kashmir. I början av augusti gjordes det årliga trojkabesöket av ambassadörerna i New Delhi i Jammu och Kashmir. Vid parlamentsvalen i Pakistan i oktober deltog EU med en valobservatörsstyrka. Rapporten från valobservatörerna var kritisk till processen som föregick valet som man menade hade stora brister.

10.10.3 Förstärkt samarbete med Kina

Det årliga toppmötet mellan EU och Kina ägde rum den 24 september i Köpenhamn, varvid såväl de bilaterala relationerna som olika internationella och regionala frågor behandlades. Ett konkret resultat av toppmötet

var att det beslutades att förhandlingar skulle inledas om ett s.k. ADS-avtal (Agreed Destination Status) för att underlätta kinesisk grupp-turism till EU.

Den politiska dialogen med Kina har gradvis stärkts. I september hölls det första mötet i en nyinrättad expertdialog om icke-spridning av massföroreelsevapen, rustningskontroll och nedrustning. Beslut om att inleda en sådan dialog fattades under Sveriges ordförandeskap. Kampen mot terrorism har också varit ett ämne som har diskuterats i den politiska dialogen, och båda sidor har framhållit behovet av internationell samverkan för att bekämpa detta hot.

Under året hölls två möten i den regelbundna dialogen om mänskliga rättigheter. Sverige tog aktiv del i förberedelserna för denna dialog. Vid mötena behandlades bl.a. Kinas användning av dödsstraffet, förekomsten av tortyr och situationen i fråga om yttrande-, religions- och demonstrationsfrihet. EU framförde önskemål om att Kina borde stärka samarbetet med FN:s rapportörer och arbetskommittéer inom området mänskliga rättigheter, och en namnlista på fängslade personer som EU önskar se frigivna överlämnades. Även frågan om situationen i Tibet och Sinkiang togs upp från EU:s sida. Ett samarbete inleddes som syftar till att stärka kunskaperna i Kina om hur FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna bör tillämpas.

Som nybliven och tongivande aktör i WTO stärktes Kinas betydelse som handelspolitisk partner. EU satsade betydande resurser på att bistå Kina att leva upp till sina WTO-åtaganden, såväl genom konkreta samarbetsprogram som genom en kontinuerlig handelspolitisk dialog.

10.10.4 Framgångar och motgångar på Koreahalvön

EU:s engagemangspolitik gentemot Nordkorea uppvisade såväl framsteg som motgångar under året. I juni genomfördes ett trojkabesök på tjänstemannanivå. För första gången fördes en substantiell diskussion om mänskliga rättigheter med de nordkoreanska företrädarna och även i andra frågor kunde man skönja en ökad vilja till dialog, t.ex. när det gäller hjälporganisationernas arbetsvillkor i landet. EU:s uppmaningar om nordkoreanskt deltagande i det internationella nedrustningsarbetet ledde dock inte till några konkreta utfästelser. En nordkoreansk delegation under ledning av Nordkoreas utrikeshandelsminister besökte i mars flera EU-länder, däribland Sverige, för att studera hur marknadsökonomier fungerar. Det var statsminister Göran Persson som, i egenskap av EU:s ordförande, hade bjudit in gruppen under sitt besök i Nordkorea 2001. Sverige fortsatte att vara en av de främsta förespråkarna inom EU för en aktiv och bred dialog med Nordkorea.

EU reagerade med stor oro på uppgifter under hösten om ett hemligt nordkoreanskt program för att anrika uran i syfte att framställa kärnvapen. Nordkoreas beslut i december att avbryta samarbetet med IAEA kritiserades skarpt av unionen. EU:s utrikesministrar antog i november rådsslutsatser i vilka Nordkorea uppmanades att omedelbart avveckla detta program på ett verifierbart sätt och uppfylla alla sina internationella förpliktelser inom nedrustning och icke-spridning. Organisationen för energiutveckling på den koreanska halvön (KEDO), i

vilken även EU är representerat, beslutade den 14 november att leveranserna av tung eldningsolja till Nordkorea skulle stoppas fr.o.m. december månad. EU stödde också IAEA:s resolution om Nordkorea i november vari man uppmanade landet att redogöra för sitt urananrikningsprogram, omedelbart upphöra med programmet och samarbeta med IAEA samt släppa in inspektörer.

Första toppmötet mellan EU och Sydkorea

Det första toppmötet mellan EU och Sydkorea ägde rum i Köpenhamn i september. Det dominerande samtalsämnet var situationen på den koreanska halvön, men man diskuterade även handelspolitiska frågor, inklusive samarbete inom ramen för den nya handelsrundan i WTO. Vissa problem i den bilaterala handeln förekom. EU fattade t.ex. i oktober beslut om att föra frågan om otillåtet sydkoreanskt varvsstöd till tvistelösning i WTO, vilket Sverige tidigt förordade.

10.10.5 ASEM:s toppmöte – Samarbete mot terrorism och för ökad kulturell förståelse

Det fjärde toppmötet mellan 25 ledare från Europa (EU) och Öst- och Sydostasien samt Europeiska kommissionen hölls denna gång i Köpenhamn. Den övergripande frågan var ökat samarbete mot terrorism där en bred ansats togs för dialog inom olika forum t.ex. FN, och ett arbetsprogram som omfattar konferenser om terrorism samt en dialog för ökad kulturell förståelse och mellanfolkligt samarbete.

Den politiska dialogen omfattade förutom frågan om terrorism även en diskussion om olika aktuella regionala frågor såsom utvecklingen på Koreahalvön, konflikten mellan Indien och Pakistan samt utvecklingen i Mellanöstern och i Afghanistan. Deklarationer antogs om Koreahalvön och om terrorism. Inom det ekonomiska området diskuterades bl.a. WTO och införandet av euro. Det beslutades även att tillsätta en särskild expertgrupp för att studera olika ekonomiska och finansiella frågor. Inom det tredje samarbetsområdet diskuterades bl.a. frågor som livslångt lärande samt student- och kulturutbyte. Vid mötet fastlades även det framtida programmet för ASEM med bl.a. fortsatt inriktning på dialog om internationell säkerhet och internationell handelspolitik. I anslutning till toppmötet arrangerades även ett affärsmannaforum samt ett NGO-forum. Nästa toppmöte äger rum i Hanoi år 2004.

Inom ASEM hölls under året även sedvanliga möten mellan utrikes-, finans- och handelsministrar samt för första gången möten mellan migrationsministrar och miljöministrar i syfte att även öka samarbetet inom dessa båda områden. Ett nytt miljöministermöte planeras till hösten 2003 (se 40.4.6). Ett antal konferenser på expertnivå arrangerades inom samtliga tre samarbetsområden. Inom ramen för det svenska projektet mot människohandel arrangerades en konferens i Bangkok och ytterligare en är planerad att äga rum 2003. Planeringen för en svensk konferens på temat Globalisering och IT i Malmö i mars 2003 inleddes. Ett informellt seminarium om mänskliga rättigheter planeras äga rum i Lund i maj 2003 i samarbete med Raoul Wallenberg Institutet.

Fortsatt tryck på Burma

EU:s gemensamma ståndpunkt om sanktioner mot Burma förlängdes två gånger under året (2002/310/GUSP; 2002/831/GUSP) utan förändringar i substansen mot bakgrund av bristen på framsteg i den nationella försoningsprocessen samt den fortsatta svåra situationen vad gäller mänskliga rättigheter. Vid förlängningen i oktober månad uppdaterades den lista över personer inom den burmesiska regimen som belagts med visumförbud till EU. I rådsslutsatser välkomnade EU frisläppandet av oppositionsledaren Aung San Suu Kyi samtidigt som regimen uppmanades att inleda en substantiell dialog med oppositionen om nationell försoning och en återgång till demokrati. Därtill uttrycktes oro över bl.a. bristen på respekt för mänskliga rättigheter, situationen för etniska minoriteter, förekomsten av tvångsarbete samt den snabba spridningen av hiv/aids i landet.

Förlängningarna av den gemensamma ståndpunkten föregicks av två trojkaresor till Burma. Vid besöken framhölls EU:s förväntningar, främst beträffande framsteg i den nationella försoningsprocessen samt vikten av ökad respekt för mänskliga rättigheter. Under året gjorde unionen uttalanden samt demarcher till stöd för FN-sändebudet Razalis och MR-rapportören Pinheiros arbeten. EU agerade på liknande sätt i samband med att politiska fångar arresterats. Kommissionen beslutade om ett stort humanitärt stöd för att bekämpa spridningen av hiv/aids i Burma. Sverige engagerade sig särskilt i hiv/aids-problemen. En bilateral svensk biståndsinsats på området förbereddes under året. Sverige verkade dessutom inom EU för att sätta tryck på regimen att påbörja samråd med oppositionen i humanitära frågor.

Utökat samarbete med Indonesien

Terrorattentatet på Bali den 12 oktober gav upphov till utökade kontakter mellan EU och Indonesien. Rådet markerade efter attentatet unionens villighet att utveckla samarbetet i frågor rörande kampen mot terrorism. Flera besök till Indonesien genomfördes direkt efter attentatet för att finna konkreta förslag till samarbete inom terrorismbekämpning. Sverige arbetade i detta sammanhang speciellt för att man i detta utvidgade samarbete inte skulle ge avkall på unionens krav på Indonesien beträffande respekt för mänskliga rättigheter och fortsatt arbete med reformer inom demokrati och rättsväsende.

Utvecklingen i den våldshärjade provinsen Aceh uppmärksammades av EU genom att unionen tillsammans med Japan, USA och Världsbanken arrangerade en internationell givarkonferens i Tokyo den 3 december. Syftet med konferensen var att uttrycka stöd för den förhandlingsprocess som länge pågått mellan regeringen och separatiströrelsen Free Aceh Movement (GAM). Sverige deltog aktivt i konferensen och bidrog även med logistiskt stöd till den övervakningsmission som etablerades med uppgift att övervaka det eldupphöravtal som skrevs under mellan regeringen och GAM den 9 december.

Det pågående samarbetet inom säkerhetsorganet ASEAN Regional Forum (ARF) uppmärksammades av EU i synnerhet efter attentatet på Bali. EU, som är en av 23 medlemmar, uttryckte unionens stöd till en utveckling av ARF till ett mer operativt samarbetsorgan. EU deltog aktivt i ARF:s ministermöte i Brunei den 31 juli, där framsteg gjordes främst inom samarbetet mot terrorism.

En konferens inom ramen för EU-ASEAN-samarbetet för att stärka sjösäkerheten hölls i Manila. Förberedelserna för utrikesministermötet mellan EU och ASEAN i januari 2003 drevs vidare av ordförandeskapet.

Stöd till fredsprocessen i Sri Lanka

I samband med vapenvilan mellan regeringen och Tamil Eelams befrielsestrigar (LTTE) i Sri Lanka i februari och tre förhandlingsomgångar under hösten gjorde EU positiva uttalanden som senare följdes upp av rådsslutsatser till stöd för fredsprocessen. En trojka på tjänstemannanivå besökte landet i oktober och fick goda intryck av parternas vilja till fred. Sverige deltog liksom övriga EU-medlemmar och EU-kommissionen i en konferens för stöd till fredsprocessen i Oslo i november. Sverige uttryckte politiskt stöd till den fortsatta fredsprocessen samt ställde i utsikt ekonomiska bidrag bl.a. för snabba insatser för stöd till återvändande internflyktingar och minröjning.

Uppföljning av handlingsplanen med Japan

EU har årliga toppmöten med Japan sedan drygt tio år tillbaka. Vid årets toppmöte, vilket ägde rum i Tokyo den 8 juli, gjordes en första utvärdering av den omfattande handlingsplan som antogs 2001 i syfte att utveckla förbindelserna inom ett brett spektrum av områden, inklusive säkerhetspolitik, handelspolitik, globala frågor och mellanfolkliga kontakter. Det bestämdes bl.a. att man gemensamt skulle arbeta för att göra 2005 till ett år för utvecklingen av de mellanfolkliga kontakterna. Vid toppmötet diskuterades även formerna för ett utökat samarbete i kampen mot terrorismen, uppföljningen av toppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling samt samarbetet inom ramen för WTO.

Utvecklingssamarbete med Asien

Utvecklingssamarbetet med Asien regleras genom den s.k. ALA-förordningen (EEG) nr 443/92, som även omfattar Latinamerika. Under året behandlades 30 förslag till insatser i Asien om totalt 496,7 miljoner euro, varav 149,5 miljoner euro avsåg Afghanistan. Därtill har kommittén behandlat kommissionens förslag till landstrategier för tio samarbetsländer i Asien för perioden 2002–2006 samt 13 nationella indikativa planer för 2002–2004. I kommittén verkade Sverige särskilt för stärkt givarsamordning genom sektorprogramstöd och ökat stöd till lokalt ägarskap och mottagarkapacitet. En översyn av ALA-förordningen inleddes under året.

DEL 3 EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR

11 Skatter

11.1 Skattepolitik inom EU – kommissionens meddelanden på skatteområdet

Den 23 maj 2001 beslutade kommissionen om ett skattepolitiskt meddelande, Skattepolitiken i Europeiska unionen – prioriteringar för de kommande åren, (KOM (2001) 260 slutlig). I meddelandet gav kommissionen uttryck för sin syn på EU:s framtida prioriteringar på det skattepolitiska området. Meddelandet innehåller inte några förslag till lagstiftning eller förändringar i existerande regelverk utan utgör snarare ett försök att presentera en modell för hur det framtida arbetet på skatteområdet bör läggas upp för att unionen ska uppnå sina målsättningar. Europaparlamentet antog den 14 mars 2002 en rapport som gällde kommissionens meddelande.

Kommissionen utförde på uppdrag av Ekofin-rådet en studie av företagsbeskattningen i medlemsstaterna. Studien behandlar dels de effektiva skattesatserna, dels i vilken omfattning skatteregler kan utgöra hinder för gränsöverskridande verksamhet. Kommissionen beslutade den 23 oktober 2001 om ett meddelande om strategi för företagsbeskattning på grundval av denna studie, Mot en inre marknad utan skattehinder – en strategi för fastställande av en konsoliderad bolagsskattebas för företagets verksamhet i EU (KOM (2001) 582 slutlig). Kommissionens slutsatser av studien var att väsentliga hinder på företagsbeskattningens område fortfarande försvårade gränsöverskridande ekonomisk verksamhet inom den inre marknaden. Inte heller detta meddelande innehöll förslag till lagstiftning eller förändringar i existerande regelverk. Ekofin-rådet höll vid sitt möte den 12 juli en riktlinjedebatt om företagsskattemeddelandet.

Ett gemensamt forum för internprissättning inrättades och hade två möten under året. I forumet deltar såväl representanter från medlemsstaterna som från näringslivet.

11.2 Skattepaketet

Skattepaketet består av tre delar, ett direktiv om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar, en uppförandekod mot skadlig skattekonkurrens på företagsbeskattningens område samt ett direktiv om ett gemensamt system för beskattning av ränte- och royaltybetalningar mellan närstående bolag i olika medlemsstater. Enligt en tidigare

beslutad tidsplan skulle arbetet med skattepaketet vara avslutat före utgången av år 2002. De tre delarna hänger intimt samman och en utbredd uppfattning är att de endast kan antas i ett sammanhang.

Den 13 december 2001 godkände Ekofin-rådet ett utkast till ett sparandedirektiv. Utkastet skulle användas som underlag för förhandlingar med de i sammanhanget viktigaste tredjeländerna (USA, Schweiz, Liechtenstein, Monaco, Andorra och San Marino) i syfte att verka för att motsvarande åtgärder som de i direktivet vidtogs där. Under året förde kommissionen förhandlingar med de aktuella tredjeländerna på såväl politisk som teknisk nivå. Samtidigt hade berörda medlemsstater samtal med sina beroende eller associerade territorier. Även i detta fall var syftet att verka för att samma åtgärder som de i direktivet vidtogs där. Sparandedirektivet ska antas så snart tillräckliga garantier fås om tillämpningen av likvärdiga respektive samma åtgärder i de aktuella länderna och territorierna.

När det gäller uppförandekoden fortsatte arbetet med att granska avvecklingen av skadliga skatteåtgärder och bevaka att inga nya åtgärder införs. Beskrivningar togs fram över hur skatteåtgärderna ser ut sedan de omarbetats eller ersatts av andra åtgärder. Arbetsprogrammet för insyn och informationsutbyte vad gäller internprissättning slutfördes under året.

Några ytterligare diskussioner om det sedan tidigare överenskomna förslaget till ränte- och royaltydirektivet förekom inte under året.

Vid Ekofin-rådets möten den 3 och 11 december konstaterades att förutsättningarna för en överenskommelse om hela skattepaketet inte var uppfyllda till alla delar. Beträffande sparandedirektivet menade flera medlemsstater att det alltjämt fanns oklarheter i den föreslagna överenskommelsen med Schweiz. När det gäller uppförandekoden återstod att bedöma om de avvecklingsåtgärder som medlemsstaterna vidtagit i något eller några fall kunde anses otillräckliga samt att ta ställning till ansökningar om förlängd övergångstid. Det danska ordförandeskapet föreslog därför att kommissionen skulle fortsätta förhandlingarna med Schweiz och övriga tredjeländer samt ge uppförandekodgruppen i uppdrag att granska och rapportera eventuella brister i fråga om avvecklingen av skadliga åtgärder. Förslaget syftade till att en överenskommelse om hela skattepaketet skulle kunna träffas före Europeiska rådets möte i mars 2003.

11.3 Mervärdesskatt

11.3.1 Nytt direktiv och ny förordning om moms på elektronisk handel

Ekofin-rådet antog den 7 maj ett nytt direktiv om mervärdesskatteregler för elektronisk handel och för radio- och TV-sändningar, direktiv 2002/38/EG. Samtidigt antog rådet en ny förordning, (EG) nr 792/02, som anger vilka åtgärder medlemsstaterna ska vidta när det är fråga om elektronisk handel. De nya bestämmelserna innebär att utsändnings-

tjänster och tjänster som levereras elektroniskt ska beskattas inom EU om tjänsterna konsumeras inom EU. En förenklad beskattningsordning införs för tredjelandsföretag som levererar tjänster på elektronisk väg till privatpersoner. Enligt denna får företagen identifiera sig i valfritt EU-land samt redovisa och betala skatt för all försäljning inom EU till detta land, vilket sedan vidarebefordrar deklaraionsupplysningar och betalning till de medlemsstater där tjänsterna har konsumerats. Leveranser från tredjelandsföretag till näringsidkare i EU beskattas av köparen, s.k. omvänd skattskyldighet. Reglerna tidsbegränsades till att gälla under tre år fr.o.m. ikraftträdandet den 1 juli 2003. I enlighet med Ekofin-rådets beslut den 12 februari förutsätts länderna komma överens om en ordning grundad på mer långtgående tekniska lösningar, som kan tillämpas för tiden därefter. I annat fall ska rådet på förslag från kommissionen förlänga den treåriga tidsperioden.

11.3.2 Försöksperioden för lågmoms för vissa arbetsintensiva tjänster förlängs

Under hösten 1999 antog rådet ett direktiv som gav medlemsstaterna möjlighet att fram t.o.m. den 31 december 2002 på försök tillämpa en reducerad mervärdesskattesats på vissa arbetsintensiva tjänster (99/85/EG). Försöket omfattar mindre reparationstjänster, renovering och reparation av privata bostäder, fönsterputsning och städning i privata hushåll, hemtjänster samt frisörstjänster. Sverige valde att inte delta i försöket. De nio länder som deltar skulle före den 1 oktober 2002 ha utarbetat rapporter med en bedömning av åtgärdens effektivitet när det gäller att tillskapa sysselsättning. Genom ett rådsbeslut den 3 december 2002 förlängdes tidsperioden för försöket till att gälla t.o.m. den 31 december 2003 för att därmed ge kommissionen möjlighet att genomföra en djupgående utvärdering.

11.3.3 Direktivförslag om ändringar i särordningen för moms på resebyråtjänster

Kommissionen presenterade under året ett förslag om nytt direktiv som rör de särskilda reglerna för resebyråer (KOM (2002) 64 slutlig). En ändring i det sjätte mervärdesskattedirektivet föreslås, i syfte att modernisera och få en mer enhetlig tillämpning av reglerna om mervärdesbeskattning av resetjänster. Förslaget innebär att s.k. vinstmarginalbeskattning ska tillämpas inte bara som i dag vid försäljning av resetjänster till slutlig konsument utan även vid försäljning av resetjänster mellan researrangörer. Vidare ska researrangörer som är etablerade utanför EU vara skyldiga att registrera sig och betala mervärdesskatt till den medlemsstat inom EU dit resetjänsten tillhandahålls. Dessutom ska undantagen för vissa medlemsstater från de särskilda reglerna för resebyråer slopas.

11.3.4 Förslagen till direktiv och förordning om avdragsrätt åter aktuella Skr. 2002/03:60

Ekofin-rådet enades om att återuppta granskningen av kommissionens förslag om avdragsrätt (KOM (1998) 377) som överlämnades till rådet redan under sommaren 1998. Kommissionens förslag består av två delar, dels ett förslag om harmonisering av reglerna om avdragsrätt för mervärdesskatt på kostnader för passagerarfordon, logi, mat och dryck, dels ett förslag om ett nytt gränsöverskridande system för avdragsrätt för mervärdesskatt som betalats i en medlemsstat där den skattskyldige inte är etablerad. En lägesrapport om arbetet som bedrivits under det danska ordförandeskapet lämnades till rådet den 5 november. Nästa rapport ska läggas fram senast den 1 juni 2003.

11.4 Punktskatter

11.4.1 Energibeskattningsdirektiv – förslag till beskattning av samtliga energiprodukter

Arbete har under nära tio års tid pågått inom EU i syfte att få till stånd gemensamma bestämmelser om energiskatt, utan att enighet har kunnat nås. Kommissionen föreslog 1997 ett nytt energiskattedirektiv som täcker samtliga energiprodukter (KOM (1997) 30 slutlig). Sverige har kraftfullt stött detta arbete.

Europeiska rådet uppmanade vid mötena i Barcelona respektive Sevilla Ekofin-rådet att anta ett energiskattedirektiv innan utgången av 2002. Vid årets slut återstod vissa frågor att lösa för att nå fram till en slutlig överenskommelse. De återstående frågorna gäller möjligheten att bestämma nationella skattenivåer under minimiskattenivåerna, beskattningen av diesel för yrkesmässigt användande samt beskattningen av energi som används i jordbruk, trädgårdsodling, fiskodling samt skogsbruk.

11.4.2 Biobränsleskattedirektiv

Kommissionen presenterade i november 2001 ett meddelande om främjande av biodrivmedel för transporter (KOM (2001) 547).

Rådet träffade i juni en politisk överenskommelse på basis av ett delvis reviderat förslag till beskattning av biobränsle. Avsikten är att överenskommelsen ska arbetas in i det kommande energiskattedirektivet. Ett villkor som ställdes för antagande av biobränsleskattedirektivet var att den del av direktivförslaget som handlar om främjande av biobränsle för transporter innehåller indikativa villkor – och inte tvingande kvoter – för minimiandelar biobränsle som ska introduceras i medlemsstaterna.

11.4.3 Dieselskattedirektiv

Skr. 2002/03:60

Kommissionen lämnade den 24 juli ett förslag till direktiv om särskild skattelagstiftning för diesel som används som motorbränsle för yrkesmässigt ändamål och en tillnärmning av skattesatserna på bensin och diesel (KOM (2002) 410 slutlig).

Syftet med direktivförslaget är att försöka undvika snedvridning i konkurrensen på EU:s transportmarknad samt att av miljöskäl kunna höja beskattningen av diesel för privat bruk.

11.4.4 Beskattning av personbilar

Kommissionen presenterade den 6 september ett meddelande om beskattning av personbilar, i vilket man belyser möjligheter till åtgärder på nationell nivå och gemenskapsnivå (KOM (2002) 431 slutlig). Kommissionen rekommenderar att nivåerna på registreringskatterna för fordon gradvis sänks, och att registreringskatten i ett längre perspektiv avskaffas. Kommissionen anser dessutom att ett system för återbetalning av registreringskatt snarast bör inrättas i alla de tio medlemsstater som för närvarande tar ut registreringskatt. Enligt kommissionen bör både registreringskatten och den årliga vägtrafikskatten omvandlas till helt koldioxidbaserade skatter, för att effekten av beskattningen när det gäller minskningen av koldioxidutsläppen från nya bilar ska bli så stor som möjligt. Kommissionen aviserade att man övervägde förslag till gemenskapslagstiftning rörande de nämnda frågorna.

11.5 Administrativt samarbete

11.5.1 Ekofin-rådets slutsatser om administrativt samarbete

Ekofin-rådet överlämnade en rapport till Europeiska rådet i Sevilla om läget i arbetet med att utveckla det administrativa samarbetet på skatteområdet. Ett tiotal projekt uppmärksammades i rapporten. Två av dem, nämligen automatiskt informationsutbyte om ränteinkomster (sparandedirektivet) och utbyte av information om internprissättning (transfer pricing), ingår i skattepaketet.

11.5.2 Indrivningsdirektivet m.m.

Senast den 30 juni 2002 skulle medlemsstaterna ha genomfört direktiv 2001/44/EG om ändringar i indrivningsdirektivet 76/308/EEG, i enlighet med Ekofin-rådets beslut den 15 juni 2001. Ändringarna innebär bl.a. att direktivets tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även direkta skatter på inkomst och förmögenhet. Ändringsdirektivet genomfördes i Sverige genom ändring i lagen (1969:200) om uttagande av utländsk tull, annan skatt, avgift eller pålaga.

Arbetet under 2002 ägnades åt att utforma ett nytt direktiv med tillämpningsföreskrifter till indrivningsdirektivet. En försöksverksamhet

med elektronisk kommunikation i indrivningsärenden bedrevs i anslutning därtill under hösten i vissa medlemsstater, bland dem Sverige. Tillämpningsdirektivet beslutades av kommissionen den 9 december 2002.

Ändringarna i indrivningsdirektivet beslutades av rådet med stöd av artiklarna 93 och 94 i fördraget, inte artikel 95, vilket kommissionen föreslagit. Kommissionen väckte av denna anledning hösten 2001 talan i domstolen om ogiltigförklaring av ändringsdirektivet, men yrkade samtidigt att ändringarna skulle träda i kraft och tillämpas på det sätt som rådet beslutat, dvs. från den 30 juni 2002, i avvaktan på att ett nytt direktiv antogs. Domstolen hade vid årets slut ännu inte fattat något beslut med anledning av kommissionens yrkande.

11.5.3 Ny förordning om administrativt samarbete på mervärdesskattens område

Beredningen av kommissionens förslag till ny förordning om administrativt samarbete på mervärdesskattens område från 2001 (KOM (2001) 294 slutlig) pågick under hela året. Förslaget har huvudsakligen tre syften:

- att genom en enda rättslig ram med tydliga och bindande regler stärka samarbetet mellan medlemsstaterna på mervärdesskattens område,
- att ge möjlighet till direkta kontakter mellan myndigheter och tjänstemän även på de lokala nivåerna samt
- att möjliggöra ett intensivare och snabbare informationsutbyte.

Den nya förordningen ska bl.a. ersätta rådets förordning (EEG) nr 218/92 om administrativt samarbete inom området för indirekt beskattning (mervärdesskatt). För att åstadkomma en enda rättslig ram för samarbetet föreslås att mervärdesskatt inte längre ska omfattas av tillämpningsområdet för rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på området direkt och indirekt beskattning. Enighet förelåg inom rådet om att fatta beslut med stöd av artikel 93 i fördraget (artikel 93 och 94 såvitt gäller ändringarna i direktivet) och inte med stöd av artikel 95, vilket kommissionen föreslagit (jfr. det som sagts ovan beträffande indrivningsdirektivet). Arbetet med den nya förordningen kommer att fortsätta under 2003.

11.5.4 Datoriserat punktskattekontrollsystem

Åtgärder i syfte att komma till rätta med bedrägerier inom punktskatteområdet har haft hög prioritet inom EU under de senaste åren. En högnivågrupp som samlar företrädare för tull- och skattemyndigheter i medlemsstaterna under kommissionens ordförandeskap, publicerade under 1998 en rapport om bedrägerier inom alkohol- och tobaksområdet. Det grundläggande kontrollproblemet är att myndigheterna i medlemsstaterna saknar information om de transporter som äger rum vid ett visst givet tillfälle. För att åtgärda detta föreslogs i rapporten ett

införande av ett datoriserat transport- och kontrollsystem (EMCS – Excise Movement Control System). Den 19 maj 1998 antog Ekofin-rådet vissa slutsatser med anledning av högnivågruppens rapport. I en av slutsatserna betonade rådet, med förbehåll för resultatet av den kommande genomförbarhetsstudien av projektet, vikten av ett datoriserat kontrollsystem som ett mål på lång sikt. Ett franskt konsultföretag gjorde på kommissionens uppdrag en genomförbarhetsstudie vad gäller EMCS under 1999. Enligt studien bör det nya systemet kunna vara genomfört under år 2004.

Kommissionen föreslog i november 2001 (KOM (2001) 466 slutlig) att Europaparlamentet och Ekofin-rådet skulle besluta om att införa ett sådant datoriserat system, och att gemenskapsmedel skulle anslås i detta syfte. Ekofin-rådet uttalade den 4 juni sin vilja att avsluta beredningen av förslaget före den 1 april 2003.

11.5.5 Fiscalis 2003-2007

Under hösten antogs ett nytt gemenskapsprogram för att förbättra beskattningssystemens funktion på den inre marknaden, Fiscalis-programmet 2003–2007 (beslut nr 2235/02/EG). Programmet tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003. Det ska utvärderas både efter halva tiden och sedan det avslutats.

Programmet utgör en fortsättning av det tidigare Fiscalis-programmet (beslut nr 888/98/EG), men har utökats till att omfatta även direkt skatt. Programmets verksamhet består av system för kommunikation och informationsutbyte, multilaterala kontroller, seminarier, utbyten, utbildningsverksamhet och andra arbetsmöten, besök eller liknande verksamhet inom ramen för programmet.

11.6 Övriga skattefrågor

11.6.1 Beskattning av tjänstepensioner

Kommissionen överlämnade i april 2001 ett meddelande om avskaffande av skattehinder för tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna (KOM (2001) 214 slutlig). Meddelandet kompletterade det pågående arbetet med ett pensionsfundsdirektiv och behandlade de skatterättsliga hindren för en fungerande inre marknad för tjänstepensioner. Meddelandet presenterades i syfte att avskaffa skattehindren på detta område och att föreslå åtgärder som kunde hjälpa medlemsstaterna att säkra sina skatteintäkter. Av meddelandet framgick också att kommissionen inte hade för avsikt att föreslå lagstiftningsåtgärder för att harmonisera medlemsstaternas system för beskattning av pension. Avsikten var snarare att komma fram till ett samordnat förhållningssätt anpassat till medlemsstaternas regelsystem.

Ekofin-rådet antog slutsatser för att närmare bestämma den fortsatta inriktningen på arbetet i oktober 2001. Arbetet under året inriktades på att uppnå ett förbättrat informationsutbyte men också att försöka finna

metoder för att minska de negativa effekterna av bristerna på samordning i beskattningen mellan medlemsstaterna. Beredningen av förslaget fortsätter under 2003. Skr. 2002/03:60

12 EU:s budget

EU:s budget omfattar den Europeiska unionens samtliga förväntade inkomster och utgifter. EU:s gemensamma budgetpolitik finansierar EU:s institutioner och utgör ett instrument för dess politiska verksamhet.

12.1 Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten.

EU-budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsstaterna. Övriga inkomster ger bidrag till finansieringen och utgörs av eventuellt överskott från föregående år, diverse gemenskapsskatter, räntor på böter, EES-ländernas bidrag och diverse övriga inkomster. Denna ordning regleras i fördragets artikel 269 som också anger att bestämmelser om egna medel ska fastställas i särskilt rådsbeslut.

Det nu gällande beslutet om egna medel fattades 2000, rådets beslut om systemet för gemenskapernas egna medel (00/597/EG, Euratom). Beslutet gäller från och med den 1 januari 2002. I beslutet fastställs vad som ska innefattas i egna medel. Den sammanlagda avgiften från medlemsstaterna till gemenskapsbudgeten består som en följd av detta av tullar, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter, mervärdesskattebaserad avgift samt en avgift beräknad på bruttonationalinkomsten. I egna medelsbeslutet ges också Storbritannien en budgetreduktion, vilken finansieras av övriga medlemsstater. Enligt det nya beslutet begränsas Nederländernas, Sveriges, Tysklands och Österrikes finansieringsansvar för den brittiska budgetreduktionen till 25 procent av ländernas normala andel.

Inkomsterna från den gemensamma tulltaxan utgör egna medel för europeiska gemenskapen och tillfaller därför gemenskapsbudgeten. Medlemsstaterna får dock behålla 25 procent av uppburna medel för att täcka administrativa kostnader i samband med uppbörden.

Särskilda tullar på jordbruksprodukter och de särskilda avgifterna på sockerproduktionen vilka tas ut i enlighet med EG:s regelverk utgör i likhet med tullarna enligt den gemensamma tulltaxan gemenskapsbudgetens egna medel. Även för dessa avgifter gäller att medlemsstaten får behålla 25 procent av uppbörden för att täcka administrativa kostnader kopplade till uppbörden.

Den mervärdesskattebaserade komponenten i avgiften till EU:s budget beräknas som en procentuell andel av en prognos av medlemsstatens mervärdesskattebas för det år budgeten avser. Den nationella skattebasen korrigeras härvid för godkända avvikelser från och variationer inom EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv så att en enhetlig skattebas erhålles.

Uttaget var för 2002 fastställt till högst 0,75 procent av mervärdeskattebasen. Det faktiska uttaget påverkas av den brittiska budgetreduktionen och dess finansiering och fastställs i EU-budgeten för respektive år. Efter avslutat budgetår beräknas avgiften på mervärdesskattebasen enligt utfall och korrigerande betalningar görs vid behov.

Avgiften baserad på bruttonationalinkomsten (BNI-avgiften) beräknas på en prognos av medlemsstatens BNI till marknadspriser för budgeteringsåret. Uttaget beräknas som en procentuell andel av gemenskapens samlade BNI mot bakgrund av återstående finansieringsbehov sedan övriga medelsslag beräknats. BNI-avgiften korrigeras i efterhand med hänsyn till utfall på samma sätt som momsbasavgiften.

12.2 Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2002

EU:s budget omfattade år 2002 ca 98,6 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden (ca 903 miljarder kronor beräknat på 2002 års genomsnittliga växelkurs på 9,16 kr/euro) och ca 95,7 miljarder euro (ca 877 miljarder kronor) i betalningsanslag. Detta innebär en ökning i förhållande till 2001 års budget med 1,7 procent för åtaganden och en ökning med 2,0 procent för betalningar. Med åtaganden avses bemyndiganden om framtida betalningar, under det aktuella budgetåret eller senare, inom den aktuella åtgärden. Med betalningar avses de belopp som under det aktuella budgetåret verkligen får betalas ut.

Stödet inom ramen för jordbrukspolitiken (utgiftskategori 1) upptar 46 procent av EU-budgeten och omkring en tredjedel upptas av olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd (utgiftskategori 2). EU-budgeten omfattar dessutom, inom ramen för den så kallade inre politiken (utgiftskategori 3), olika områden såsom forskning, miljö-åtgärder, kulturstöd och investeringar i infrastruktur. Vidare finansieras utrikespolitiska åtgärder, främst i form av bistånd, inom ramen för utgiftskategori 4. Administrativa utgifter för EU:s olika institutioner finansieras genom utgiftskategori 5. Dessa tre utgiftskategorier tar ca 5 procent vardera av den totala budgeten i anspråk.

Förutom de av fördragen fastställda inriktningarna av EU:s politik har följande tre faktorer särskilt stor betydelse för EU-budgetens inriktning och nivå. För det första har långtidsbudgeten, det finansiella perspektivet, en avgörande betydelse genom att den anger ramar för varje enskild utgiftskategori samt ramen för de totala utgifterna. För det andra bestäms inriktningen i stor utsträckning av nivån på utgifterna inom ramen för EU:s ordinarie lagstiftningsprocess. För det tredje spelar EU:s egen årliga budgetprocess en viktig roll för att slutligt avgöra nivån på utgifterna.

Budgetmakten delas mellan rådet och Europaparlamentet där Europaparlamentet har sista ordet om de flesta utgifter, dock inte jordbruksutgifterna (CAP). Den årliga budgetprocessen för EU inleds med att kommissionen lägger sitt preliminära budgetförslag för kommande år. Rådet upprättar, med detta som grund, budgetförslaget som sedan föreläggs Europaparlamentet. Europaparlamentet granskar budgetförslaget vid två behandlingar och därefter antas budgeten i dess slutliga form. När budgeten har fastställts genomförs den av kommissionen. Revisionsrätten

kontrollerar budgetens genomförande och beslutar om den ekonomiska förvaltningen har varit sund.

Efter att kommissionen i slutet av april presenterade sitt förslag till preliminär budget för 2003 inledde rådet sin tjänstemannabehandling av förslaget inom ramen för Budgetkommittén. Budgetkommittén kunde enas om ett kompromissförslag som beslutades med kvalificerad majoritet. Ekofin-rådets formella behandling av budgeten skedde i juli och november. Däremellan, i oktober, hade Europaparlamentet sin första behandling då de föreslog en rad ändringar. Europaparlamentet fastställde slutligt budgeten för 2003 i december.

Budgeten för 2003 är den tredje årsbudgeten under det finansiella perspektiv som fastställts för perioden 2000-2006 och som utgör en integrerad del av det interinstitutionella avtalet av den 6 maj 1999.

Sverige verkade i budgetprocessen 2002 för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt. Detta är något som Sverige driver generellt inom EU. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige önskar på sikt att genomföra mer strukturellt inriktade besparingar och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken.

12.3 Återflöde från EU-budgeten

Med återflöde brukar normalt avses de utgifter på EU:s budget som riktar sig mot en särskild medlemsstat. Det är inte möjligt att beskriva hela EU-budgeten i sådana termer. Redovisningen av EU-budgeten är inte heller upplagd på ett sådant sätt att återflödet för ett enskilt land är lätt avläsbart. Återflödet är intressant bl.a. som ett uttryck för hur man använder de resurser som medlemsstaterna genom sina betalningar till budgeten ställer till EU:s förfogande.

I enlighet med gällande beslut om gemenskapens egna medel lämnar kommissionen årligen till medlemsstaterna en redovisning av fördelningen av utgifterna per medlemsstat. Redovisningen för utfallet 2001 lämnades i september 2002. I rapporten återges s.k. fördelningsbara utgifter, exklusive utgifter för administration.

Kommissionens årliga rapport över återflödet till medlemsstaterna visade att det totala återflödet till Sverige från 2001 års EU-budget uppgick till 1 070 miljoner euro, vilket motsvarar 9 898 miljoner kronor (beräknat på 2001 års genomsnittlig växelkurs på 9,25 kr/euro). Detta är en minskning i förhållande till 2000 års EU-budget med 124 miljoner euro, vilket motsvarar 1 147 miljoner kronor. Det bör noteras att utgifter för administration, bistånd samt vissa utgifter som ej gått att hänföra till ett enskilt land inte ingår i återflödesberäkningarna.

Det svenska återflödet fördelade sig enligt följande, uttryckt i miljoner euro. Inom parentes anges Sveriges återflöde som en procentandel av hela EU-15 (det kan nämnas att Sveriges avgift till EU år 2001 utgjorde 2,9 procent av hela EU-15:s avgift): Jordbruksstöd 780 (1,9 procent), Strukturfonder 135 (0,6 procent) och Inre politik 154 (3,2 procent). I den sistnämnda ingick Forskning och utveckling 104 (3,5 procent), Utbildning, ungdom och kultur 1 (3,0 procent), Konsument och Inre marknad 10 (2,9 procent), Transeuropeiska nätverk 10 (2,1 procent) och Energi

och miljö 7 (3,6 procent). Totalt uppgick återflödet till 1 070 miljoner euro. Skr. 2002/03:60

Fördelningen innehåller inga administrativa utgifter. Utrikespolitiska åtgärder, programsamarbete med tredjeland liksom betalningar till Europeiska investeringsfonden har inte heller tagits med i kommissionens redovisning per medlemsstat.

Det svenska nettobidraget uppgick, enligt den definition som används i rapporten, till 1 268 (2 338–1 070) miljoner euro, vilket motsvarar 11 729 miljoner kronor.

På statsbudgeten bruttoredovisas det återflöde som administreras av svenska myndigheter, dvs. betalningarna från kommissionen redovisas mot inkomsttitel, medan de utbetalningar svenska myndigheter gör på kommissionens vägnar redovisas mot anslag på statsbudgetens utgifts-sida. Alla betalningar från kommissionen av detta slag till svenska myndigheter redovisas under inkomsttitel 6000. Man kan alltså där få en uppfattning om storleksordningen på den del av återflödet som administreras av svenska myndigheter ett visst år beskrivet i termer av kommissionens utbetalningar. Det är dock viktigt att påpeka att svenska myndigheter inte administrerar samtliga utgifter på EU-budgeten vilka riktar sig mot Sverige. Exempel på återflöde som inte fångas över statsbudgeten är forskningsstöd inom ramprogrammet för forskning. Utfallet för inkomsttitel 6000 Bidrag m.m. från EU för år 2002 uppskattades i utfallsprognosen till 10,3 miljarder kronor.

13 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Kommissionen har det övergripande ansvaret för att medlen i EU:s budget används korrekt och effektivt. Samtidigt har medlemsstaterna ett motsvarande ansvar inför kommissionen för de medel som medlemsstaternas myndigheter förvaltar. Medlemsstaterna har också huvudansvaret för att bekämpa bedrägerier och andra oegentligheter i medlemsstaterna som riktas mot unionens finansiella intressen. Medlemsstaternas myndigheter och kommissionen, genom sitt bedrägeribekämpningsorgan OLAF, samarbetar för att upptäcka och åtgärda misstänkta bedrägerier. Revisionsrätten har i sin tur till uppgift att granska både kommissionens och medlemsstaternas sätt att administrera och kontrollera EU:s medel.

År 2002 präglades av fortsatt arbete med reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen.

13.1 Åtgärder för att stärka kampen mot bedrägerier

Inga nya förslag till regelverk behandlades i rådet som rör det administrativa skyddet av gemenskapernas finansiella intressen. Rådet antog den 18 november slutsatser rörande kommissionens årsrapport om bedrägeribekämpning för år 2001.

I rapportens första del, som innehåller en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits på unionsnivå, redovisas vilka åtgärder som genomförts under 2001. Däribland märks t.ex. kommissionens arbete med att se över lagstiftningen i syfte att minska risken för bedrägerier. Vidare beslutades om två förordningar som ska skydda euron mot förfalskning. Stöd och hjälp riktades mot kandidatländerna för att de ska kunna etablera en effektiv organisatorisk struktur för finanskontroll och bedrägeribekämpning. Bedrägeribekämpningsbyrån OLAF inrättade vidare en avdelning med uppgift att utarbeta strategier och prioriteringar för bedrägeribekämpning. Under 2001 inledde kommissionen tillsammans med ett antal medlemsstater också ett domstolsförfarande i amerikansk domstol som ett led i bekämpningen av cigarettsmuggling. Kommissionen presenterade också en grönbok om en europeisk åklagare.

Rapportens andra del, som rör medlemsstaternas åtgärder, är baserad på en enkät från kommissionen till medlemsstaterna. Redovisningen under detta avsnitt är en relativt detaljerad genomgång av vilka åtgärder respektive medlemsstat har vidtagit på olika områden. Bland annat redogörs för viktigare lagstiftning för egna medel, jordbruksutgifter samt strukturåtgärder samt samordningen och samarbetet mellan olika myndigheter på dessa områden. Dessutom finns en redovisning av varje medlemsstats juridiska och administrativa system för återkrav av medel och hur det kan förbättras.

I det tredje och sista avsnittet i rapporten redovisas resultaten av bedrägeribekämpningen under det aktuella året. Där framgår bl.a. att nivån på bedrägerier och oegentligheter som rapporterats in från samtliga medlemsstater minskat med 25 procent under 2001 jämfört med 2000. Antalet inrapporterade fall föll från 2 124 år 2000 till 1 846 år 2001. År 1997 var antalet fall 2 535. Fallens samlade värde sjunker också med drygt 50 procent mellan 2000 och 2001. För enskilda medlemsstater finns både upp- och nedgångar.

När det gäller Sverige finns i rapportens andra avsnitt inget särskilt att notera. Där redovisas bara förhållandena i Sverige såsom den svenska regeringen inrapporterat dem. När det gäller resultaten av bedrägeribekämpningen bör det dock noteras att för Sverige del har antalet fall ökat med 6 procent mellan 2000 och 2001 (från 17 till 18 fall) och samtidigt har fallens samlade värde ökat med 122 procent.

I rapporten framgår också att nivån framgångsrikt återkrävda medel har sjunkit i Sverige. Det förklaras i stort sett av ett enda fall där berört företag gått i konkurs. Sverige har tidigare genomfört närmare 100 procent av återkraven.

13.2 Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll

Våren 2002 präglades av beredningen av förslaget till en ny budgetförordning. Förslaget är av stor betydelse för reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen som bl.a. syftar till att effektivisera genomförandet av de EU-finansierade programmen. Beslutet om den nya förordningen (EG) nr 1605/2002 fattades den 25 juni. Förordningen ska tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003.

Den nya förordningen föreskriver att mål och resultatindikatorer ska fastställas för varje verksamhet som finansieras från EU-budgeten. Detta ska sedan följas upp med årliga resultatredovisningar. Därtill fastslås att budgetförslaget ska motiveras utifrån måluppfyllelse och resultat.

Generaldirektörerna inom kommissionen får tydligt ansvar för budgetmedlen inom det egna verksamhetsområdet. Det gamla systemet med förhandsgodkännande av alla utgifter från ett särskilt direktorat, som i praktiken innebar att ingen var ansvarig, avvecklas. En oberoende internrevision har införts som komplement till kontrollfunktionerna i resp. direktorat.

De operativa och administrativa utgifterna integreras i den nya budgeten som indelas i verksamhetsområden. Därmed kommer de totala kostnaderna för EU:s verksamhet att tydliggöras vilket också underlättar prioriteringar.

Takten i genomförandet av EU-programmen sätts i fokus. Beslutade projekt måste leda till utbetalningar inom en viss tid, och tidsgränser sätts också för när slutreglering måste ske. Detta ska förhoppningsvis råda bot på de stora fördröjningar som finns idag, där program ligger kvar många år, med tillhörande budgetära åtaganden, utan att något händer.

Möjligheter ges att delegera ansvar för genomförande av gemenskapsprogram till nya myndigheter under kommissionen eller, om effektivitetsskäl talar för det, lägga ut (externalisera) verksamhet till nationella eller internationella organisationer.

13.3 Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2000

Europaparlamentet ska, på rekommendation av rådet, besluta om ansvarsfrihet för kommissionen för berört budgetår. Beslutet baseras på redovisningen mot budgeten samt på revisionsrättens rapporter.

Ekofin-rådet beslutade den 5 mars att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2000. Samtliga medlemsstater stod bakom den rekommendation som presenterades för Europaparlamentet. Rådets rekommendation kompletterades med kommentarer till de viktigaste iakttagelserna i revisionsrättens rapporter och krav på åtgärder från kommissionens sida för att överkomma de brister som rätten uppdagat. Europaparlamentet beslutade, i enlighet med rådets rekommendation (beslut 2002/444/EG, EKSG, Euratom), att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2000.

Regeringen informerade riksdagen i Årsredovisningen för staten 2001 (Regeringens skrivelse 2001/02:101) om innehållet i revisionsrättens årsrapport för 2000.

13.4 Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2001

Den 5 november offentliggjorde revisionsrätten sin årsrapport om kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2001. Rapporten presenterades den 3 december för Ekofin-rådet.

I rapporten för budgetåret 2001 kritiserar revisionsrätten bl.a. att EU-budgeten för år 2001 uppvisar ett mycket stort överskott, lite drygt 15 miljarder euro, vilket motsvarar 16 procent av EU-budgeten. Överskottet beror framför allt på förseningar i genomförandet av strukturfondsprogrammen men även vad gäller förmedlemskapsstödet. Förutom att detta är ett generellt disciplinproblem så är det för Sverige otillfredsställande eftersom det innebär att Sverige, liksom övriga medlemsstater, måste betala in en högre EU-avgift än nödvändigt för det aktuella året. Sverige får visserligen tillbaka överskottet året efter men förskotterar medel helt i onödan.

Revisionsrätten konstaterar vidare att det kvarstår svagheter när det gäller kontrollen på såväl jordbruks- som strukturfondsområdet. Trots att detta påpekats många gånger tidigare ser inte revisionsrätten att förhållandena har förbättrats. En del av problemen på strukturfondsområdet beror på oklarheter i ansvarsfördelningen mellan kommissionen och medlemsstaterna. Ytterligare ett problem är, liksom tidigare, komplexiteten i systemen såväl när det gäller programmen som administrationen.

Revisionsrätten anser också att kommissionen har gjort framsteg på området externa åtgärder även om det fortfarande är nödvändigt att stärka övervakningssystemen, särskilt i ljuset av delegeringen av uppgifter utanför kommissionen.

Sverige pekas inte särskilt ut i rapporten, men har fått några få synpunkter på bland andra egna medel (EU-budgetens inkomster).

Beredningen av årsrapporten inleds i rådet i januari 2003 och ligger till grund för Ekofin-rådets rekommendation till Europaparlamentet i mars 2003 om kommissionen bör beviljas ansvarsfrihet för budgetåret 2001.

14 Statistik

14.1 Harmonisering av statistik

Det är gemenskapens behov av statistiska underlag som styr harmoniseringsarbetet (artikel 285 i EG-fördraget). Statistiken har en central roll för beslut om gemenskapens budget och dess fördelning samt bedömning av hur medlemsstaterna klarar sina åtaganden när det gäller inflation och offentliga finanser. Statistik krävs också för att upprätta en betalningsbalans för euroområdet. Sedan den gemensamma valutan infördes har behovet av en uppsnabbning av EMU-statistiken också präglat harmoniseringsarbetet.

Statistiken spelar dessutom en allt viktigare roll som underlag för att följa och utvärdera olika politikområden. Efter Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 kom EU:s statschefer överens om en ny strategi som inom ett decennium ska göra EU till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. En särskild metod

har utvecklats för att följa i vilken utsträckning de politiska ambitionerna uppnås, den s.k. öppna samordningsmetoden. Man har vidare kommit överens om att ta fram ett begränsat antal strukturella indikatorer för att följa framstegen i att nå det strategiska målet. Därutöver har en mängd indikatorer skapats för att följa upp de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och enskilda politikområden inom EU. För att få jämförbara siffror mellan medlemsstaterna har indikatorarbetet resulterat i nya krav på harmonisering av statistiken.

Det är huvudsakligen genom ramförordningar som kraven på statistikens inriktning och omfattning styrs. Dessa förordningar kompletteras sedan med omfattande detaljregler som beslutas i ett förfarande där kommittén för det statistiska programmet deltar. Under året bereddes flera förslag till nya förordningar, och många framsteg gjordes. Medlemsstaterna har även lyckats komma överens om gemensamma ståndpunkter på några viktiga områden som t.ex. skapandet av en gemensam nomenklatur för territoriella enheter och en förordning om arbetskostnadsindex.

14.2 Beslut på statistikområdet fattade under 2002

En ny plan för gemenskapens statistiska program antogs vid årets slut (beslut 2002/2367/EG). Programmet avser åren 2003–2007 och prioriterar statistik för ekonomiska och monetära unionen, utvidgningen samt konkurrenskraft, hållbar utveckling och den sociala agendan. Jämfört med tidigare planer har prioriteringarna nu fått en större följsamhet till gemenskapens satsningar. Kopplingen till den öppna samordningsmetoden och de strukturella indikatorerna har t.ex. blivit tydligare. Vidare har svenska synpunkter om kvalitén i statistiken och möjligheten att bryta ner statistik på kvinnor och män beaktats.

För att anpassa statistiken till Ekofin-rådets och EMU:s krav togs beslut genom förordning (EG) nr 1991/2002 om att ändra rådets tidigare förordning om arbetskraftsundersökningar. En ny förordning om kvartalsräkenskaper i offentlig sektor, (EG) nr 1221/2002, antogs också av samma skäl. Arbetskraftsundersökningarna kommer nu att genomföras kontinuerligt i alla länder och kvartalsräkenskaper ska tas fram tre månader efter varje kvartals utgång.

Vidare har en ändring av förordningen om statistik rörande företagsstrukturer, beslut nr 2002/2056/EG, antagits. Ändringen innebär att även kreditinstitut, pensionsfonder m.m. kommer att omfattas av förordningens krav på uppgifter som rör strukturen i företagen. I beslutet ingår även ett tillägg till förordningen när det gäller uppgifter om kostnader för miljöskydd.

Sedan Europeiska kol- och stålgemenskapen upphörde vid halvårsskiftet skulle även den omfattande statistik som reglerats med stöd av detta fördrag utvecklats. Ett beslut om att förlänga insamlingen av stålstatistiken till att omfatta hela 2002 togs den 30 september (förordning (EG) nr 1840/2002). Nya förslag lades om att även i fortsättningen producera delar av denna statistik. Diskussionen fortsätter under 2003.

Beslut togs vidare den 25 november om en ny förordning om avfallsstatistik (förordning (EG) nr 2150/2002) och den 16 december om en ny förordning om järnvägstransporter (förordning (EG) nr 91/2003). Dessa förordningar redovisas under avsnitt 40.2.3 respektive avsnitt 34.2.3.

14.3 Svenskt agerande på statistikområdet

Samarbetet på statistikområdet sker huvudsakligen mellan kommissionens statistikkontor (Eurostat) och statistikansvariga myndigheter i medlemsstaterna. Det är i Eurostats kommittéer och arbetsgrupper som huvuddelen av det statistiska utvecklingsarbetet sker. Arbetet styrs av prioriteringar inom löpande femårsprogram.

Utöver det löpande arbetet med att utveckla det europeiska statistiska systemet, inriktade Sverige under året sina insatser särskilt på uppsnabbningen av den kortperiodiska ekonomiska statistiken, regelförenkling och utvecklingen av strukturindikatorer.

Under året tog Eurostat i nära samarbete med Europeiska centralbanken och generaldirektoratet för ekonomiska och finansiella frågor fram och godkände ett 20-tal indikatorer (Principal European Economic Indicators) för att dels snabba upp statistiken, dels höja dess kvalitet i övrigt. Detta utvecklingsarbete bygger på ett tidigare svenskt initiativ och leds av en högnivågrupp där Sverige deltagit aktivt. Kommissionen presenterade också i november ett meddelande (KOM (2002) 661) där nödvändigheten att förbättra den officiella statistiken i allmänhet och den kortperiodiska ekonomiska statistiken i synnerhet understryks. I detta arbete tog man även fasta på principen ”Europa först”, vilket reflekterar den betydelse som statistik på europainivån tillmäts.

Det europeiska statistiska systemet har efterhand kommit att spela huvudrollen som leverantör av jämförbara data till de strukturindikatorer som används för den öppna samordningen enligt den s.k. Lissabonstrategin. Under året höjdes successivt kvalitén i de existerande indikatorerna. Samtidigt inriktades arbetet på att förbereda de ändringar av indikatorer som föreslagits inom olika rådsformationer.

Sverige bidrog under året med en nationell expert för att inom Eurostat arbeta med kommissionens handlingsplan för en bättre och enklare lagstiftning på statistikområdet. De olika åtgärder som föreslås i handlingsplanen ska byggas in i de arbetsplaner som fastställs för varje generaldirektorat, varav Eurostat är ett. Detta arbete hade vid årets slut bl.a. resulterat i en kartläggning och prioriteringslista över rättsakter som behöver revideras och förenklas.

Inom ramen för arbetet med att modernisera och effektivisera förvaltningen inom EU agerade Sverige också för att åstadkomma en bättre samordning av statistikkraven. En ökad samordning behövs för att begränsa kostnader för uppgiftslämnare och statistikproducenter samt för att förbättra kvalitén i statistiken.

DEL 4 RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR

15 Civilrättsligt samarbete

Arbetet på det civilrättsliga området är omfattande. Det mesta och kanske viktigaste civilrättsliga arbetet sker inte som en del av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor utan görs i stället inom det ekonomiska och sociala samarbetsområdet. Detta samarbete syftar till att harmonisera medlemsstaternas lagar så att den inre marknaden kan upprättas. Olika civilrättsliga regler i medlemsstaterna kan i vissa fall utgöra hinder för den fria rörligheten för t.ex. varor och tjänster, och det kan därför finnas skäl att försöka komma fram till mera likartade regler. Samtidigt kan subsidiaritetsprincipen göra sig mer gällande här än annars, bl.a. eftersom det rör sig om regler som griper in i enskildas förhållanden.

Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande finns ytterligare möjligheter till samarbete i civilrättsliga frågor. Detta arbete är än så länge till största delen inriktat på den internationella privat- och processrätten, dvs. frågor om lagval, domstolars internationella behörighet och erkännande och verkställighet av utländska domar.

15.1 Civilrättskommittén

Genom Amsterdamfördragets ikraftträdande inrättades en särskild kommitté för det civilrättsliga samarbetet. Kommittén utgörs av en grupp som behandlar allmänna frågor och olika arbetsgrupper i särskilda sammansättningar som behandlar särskilda frågor. Gruppen för allmänna frågor har behandlat en rad övergripande frågor. I övrigt har Civilrättskommittén sammanträtt i särskilda sammansättningar, t.ex. i fråga om obestridda fordringar (se avsnitt 15.3), rättshjälp (se avsnitt 15.4) och föräldraansvar (se avsnitt 15.5).

15.2 Domstolars behörighet samt erkännande och verkställighet av domar

Den s.k. Bryssel I-förordningen (förordning (EG) nr 44/2001) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område trädde i kraft den 1 mars och ersatte Brysselkonventionens regler på detta område. Denna konvention från 1968 gällde mellan EU:s medlemsstater. Den parallella och i stort sett likalydande Luganokonventionen från 1988 gäller även i förhållande till Island, Norge, Polen och Schweiz.

Bryssel I-förordningen innehåller ändringar som överenskommits i en tidigare översyn av dessa konventioner. Verkställighetsförfarandet blir enklare och snabbare. Ett standardiserat förfarande införs för utfärdande i

ursprungsstaten av intyg om domar. Flera av reglerna om domstols behörighet blir tydligare och enklare att tillämpa.

Genom Bryssel I-förordningen har behörigheten att ingå internationella avtal som innehåller regler om domstolars behörighet samt om erkännande och verkställighet av domar övergått från medlemsstaterna i EU till gemenskapen (EG). Enskilda medlemsstater får inte längre på egen hand ingå internationella avtal som påverkar tillämpningen av Bryssel I-förordningen.

Brysselkonventionen gäller fortfarande i förhållandet till Danmark, eftersom Danmark har ett undantag från avsnittet i EG-fördraget om bl.a. det civilrättsliga samarbetet och därmed inte omfattas av Bryssel I-förordningen. Kommissionen presenterade i juli ett förslag som syftar till att bestämmelserna i Bryssel I-förordningen även ska gälla i förhållande till Danmark. Förslaget innebär att kommissionen ska inleda förhandlingar med Danmark om ett avtal som utvidgar tillämpningsområdet för Bryssel I-förordningen. Beredningen av förslaget kommer att ske under 2003.

Inom Haagkonferensen för internationell privaträtt har sedan 1997 ett arbete pågått med att förhandla fram en global domsrättskonvention på det privaträttsliga området. En framtida konvention kommer att ha stor betydelse för internationell tvistlösning. Inför ett sammanträde i Haagkonferensen den 22–24 april antog rådet nya förhandlingsdirektiv beträffande gemenskapens hållning till det fortsatta arbetet. Vid mötet beslutades att konferensen skulle tillsätta en särskild arbetsgrupp för att förbereda ett reviderat konventionsutkast som förhoppningsvis ska kunna behandlas vid en ny diplomatkonferens under år 2003.

15.2.1 Luganokonventionen

Arbetet med att revidera Luganokonventionen (se avsnitt 15.2) avbröts under arbetet med Bryssel I-förordningen. I början av året presenterade kommissionen ett förslag till förhandlingsmandat för slutförande av förhandlingarna.

Behandlingen av förslaget har främst handlat om den gemenskapsbehörighet som finns beträffande Luganokonventionen är exklusiv eller om även medlemsstaterna har behörighet att förhandla om och tillträda en ny konvention. Enighet har uppnåtts om att behörighetsfrågan tills vidare ska lämnas öppen och att förhandlingsdirektiven inte ska innehålla något ställningstagande till frågan om enbart gemenskapen eller även medlemsstaterna ska bli parter till den nya konventionen. Kommissionen bemyndigades mot den bakgrunden av rådet den 14 oktober att inleda förhandlingar om en ny Luganokonvention. Medlemsstaterna enades samtidigt om att behörighetsfrågan ska besvaras genom att EG-domstolen avger ett yttrande enligt artikel 300.6 i EG-fördraget.

Direktiven för förhandlingarna innebär att gemenskapen ska sträva efter att den nya konventionstexten ansluter så nära som möjligt till de bestämmelser som finns i Bryssel I-förordningen. Sverige har tagit upp frågan om kandidatländernas ställning i förhandlingsarbetet, och då särskilt de som har ansökt om att få tillträda Luganokonventionen

(Estland, Tjeckien och Ungern). Gemenskapens hållning är att kandidatländerna ska ges observatörsstatus. Skr. 2002/03:60

15.2.2 Konventioner på speciella sakområden

Regler om domstolars behörighet och om erkännande och verkställighet av domar finns i olika specialkonventioner, som kan röra exempelvis patentfrågor och ansvar vid transport och för miljöpåverkan. Eftersom behörigheten att ingå internationella avtal som påverkar Bryssel I-förordningen övergått till gemenskapen, krävs det att medlemsstaterna i EU och kommissionen samarbetar vid förhandlingar om sådana konventioner.

Under året har flera specialkonventioner behandlats. Kommissionen bemyndigades av rådet den 13 september att inleda förhandlingar om ett ändringsprotokoll till 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område och dess tilläggskonvention från 1963. Rådet har även bemyndigat medlemsstaterna att, i gemenskapens intresse, underteckna, ratificera eller ansluta sig till två konventioner om föroreningsskador m.m. i samband med sjötransport (1996 års konvention om ansvar och ersättning för skada i samband med sjötransport av farliga och skadliga ämnen, HNS-konventionen, och 2001 års konvention om ansvar och ersättning för skada orsakad av förorening genom bunkerolja, bunkerkonventionen).

15.3 Ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område – en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar

Kommissionen lade fram ett förslag till förordning om en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar (KOM (2002) 159 slutlig) i april.

Tanken med en sådan exekutionstitel är att den som har en fordran på en person eller ett företag i ett annat EU-land ska kunna få en dom eller ett beslut verkställt i varje medlemsstat där egendom finns utan något kontrollförfarande. Förutsättningen är att det företaget eller den personen inte bestrider fordringen.

Samtidigt läggs ett antal miniminormer rörande bl.a. delgivning av handlingar fast. Om dessa miniminormer är uppfyllda krävs inget kontrollförfarande i den stat där domen eller beslutet ska verkställas.

Förslaget erbjuder en möjlighet till förenklad verkställighet utan att någon skyldighet att använda sig av förordningens bestämmelser införs. Medlemsstaterna får själva avgöra huruvida de ska anpassa sin lagstiftning till miniminormerna. Om de väljer att göra det, kan många avgöranden om obestridda fordringar få status av europeiska exekutionstitlar. Fordringsägarna kan också välja vilket förfarande som passar dem för att göra en dom verkställbar i en annan medlemsstat. De kan ansöka om att domstolen utfärdar ett intyg om europeisk exekutionstitel eller en verkställighetsförklaring enligt Bryssel I-förordningen.

Kommissionens förslag har diskuterats under året och kommer sannolikt att behöva behandlas under hela året 2003. Skr. 2002/03:60

15.4 Direktiv om rättshjälp i gränsöverskridande tvister

Kommissionen lade i januari fram ett förslag till rådets direktiv med det huvudsakliga syftet att garantera en tillräcklig rättshjälpsnivå inom EU (KOM (2002) 13 slutlig). Rådet nådde en politisk överenskommelse om innehållet i direktivet. Antagande väntas kunna ske i början av 2003.

Såsom angavs i den faktapromemoria (2001/02:FPM66) som överlämnades till riksdagen innehåller direktivförslaget minimiregler som ska garantera att parter i gränsöverskridande tvister behandlas på samma sätt som om de var bosatta i den medlemsstat där rättegången ska äga rum. Problem som följer av målets gränsöverskridande karaktär ska inte heller hindra att rättshjälp beviljas. Direktivet föreskriver ett utökat samarbete mellan medlemsstaterna samt inrättandet av mekanismer för informationsutbyte.

Syftet med förslaget är således att förenkla förfarandena och säkerställa att parter i gränsöverskridande tvister inte hamnar mellan två stolar till följd av olikheter i de nationella rättshjälpssystemen. Härigenom främjas också utvecklingen av den inre marknaden eftersom parter i gränsöverskridande tvister som har otillräckliga ekonomiska tillgångar nu får utökade möjligheter till rättshjälp. På så vis säkerställs den faktiska möjligheten till rättslig prövning.

15.5 Förordning om föräldraansvar (Bryssel II a)

Frankrike tog i juli 2000 initiativ till en förordning om ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn. Syftet är att säkerställa att umgänge kan utövas och att barnet efter umgängesperiodens slut återlämnas till vårdnadshavaren. Enligt initiativet ska det s.k. exekvaturförfarandet tas bort. En umgängesdom ska alltså kunna verkställas direkt i andra medlemsstater utan att man först måste anlita något särskilt förfarande för godkännande i verkställighetsstaten.

Kommissionen presenterade ett förslag till en förordning på samma område i september 2001. Förslaget gällde civilrättsliga förfaranden om föräldraansvar, dvs. vårdnad om barn, umgänge med barn och barns boende. Förordningsförslaget syftade till att komplettera de regler som finns i den s.k. Bryssel II-förordningen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn som trädde i kraft den 1 mars 2001. Till skillnad från Bryssel II-förordningen gäller den nu föreslagna förordningen även barn till ogifta föräldrar.

Dessa olika aspekter fördes samman i ett nytt förslag till förordning (KOM (2002) 222 slutlig), som presenterades i maj. Det föreslås vidare att detta samlade förslag i sin tur ska läggas samman med Bryssel II-förordningen. Beredningen av förslagen väntas fortsätta under 2003.

15.6 Undertecknande av 1996 års Haagkonvention

Skr. 2002/03:60

Den 19 oktober 1996 antog Haagkonferensen för internationell privaträtt en konvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Konventionen faller numera delvis under gemenskapens kompetens. Dock medger konventionen inte att gemenskapen tillträder den. Endast stater kan ansluta sig till konventionen. Kommissionen har därför föreslagit att rådet på visst sätt bemyndigar medlemsstaterna att i gemenskapens intresse underteckna konventionen. Rådet nådde en politisk överenskommelse om ett sådant bemyndigande den 29 november. Kommissionen ska inom sex månader efter rådets beslut föreslå för rådet hur medlemsstaterna ska bemyndigas att ratificera konventionen.

15.7 Förslag till direktiv om brottsofferersättning

Kommissionen lade i oktober fram ett förslag till direktiv om ersättning till brottsoffer (KOM (2002) 562 slutlig). Syftet är att se till att alla medlemsstater har ett system som gör det möjligt för brottsoffer, som på grund av brott drabbats av personskada och viss ideell skada, att få ersättning av staten i de fall då gärningsmannen är okänd eller inte har förmåga att betala något skadestånd. Förslaget innehåller också regler om samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter på ett sådant sätt att personer som utsatts för brott i en annan medlemsstat än den han eller hon är bosatt i ska kunna ansöka om ersättning i sitt eget hemland. Sverige välkomnar förslaget och har tidigare arbetat för att få till stånd ett direktiv på området. Se även avsnitt 16.1.4.

15.8 Tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I)

Enligt lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser gäller 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) som lag i Sverige. Kommissionen förbereder nu en grönbok angående en omvandling av konventionen till ett gemenskapsinstrument samt eventuella materiella ändringar som bör göras i samband därmed.

15.9 Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II)

Romkonventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (från 1980) (Rom I) var ursprungligen tänkt att omfatta även förpliktelser utanför avtalsförhållanden (framför allt skadeståndstvist). Dessa frågor kom dock att lämnas utanför konventionen. Under året har kommissionen remitterat ett utkast till förordning som reglerar sådana frågor. Utkastet innehåller till att börja med bestämmelser om förpliktelser (utanför avtalsförhållanden) som har sin grund i en skadeståndsgrundande handling. Enligt huvudregeln ska lagen i det land där skadan uppkom

tillämpas. Särskilda regler om tillämplig lag finns för produktansvar, otillbörlig konkurrens och andra illojala förfaranden, ärekränkning m.m. och miljöskada. Utkastet innehåller också vissa bestämmelser om förpliktelser som har sin grund i något annat än en skadeståndsgrundande handling, t.ex. tjänster utan uppdrag.

Utkastet har remitterats till berörda myndigheter och andra. Ett preliminärt svar på förslaget har härefter utarbetats med innebörd att Sverige delar bedömningen att det finns ett behov av en reglering, men att denna bör fokuseras på de frågor där det finns ett konkret lagstiftningsbehov och att man alltså inte försöker uppnå en alltför omfattande och detaljerad reglering. Sverige har ställt sig negativt till den föreslagna regleringen av tillämplig lag beträffande en skadeståndsgrundande handling som har sin grund i ärekränkning m.m. En sådan reglering skulle riskera att utgöra ett ingrepp i nationella regler om yttrandefrihet.

15.10 Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område

Rådet beslutade den 28 maj 2001 att inrätta ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område (beslut 2001/470/EG). Nätverkets invides den 4 december. Samtidigt presenterades nätverkets webbplats (se bilaga 5).

Nätverkets uppgifter är att underlätta det rättsliga samarbetet på privaträttens område mellan medlemsstaternas myndigheter. Ett informations-system för allmänheten inrättas stegvis. Förutom den gemensamma webbplatsen kommer även gemensamma faktablad att ges ut.

Medlemsstaternas centralmyndigheter samt andra myndigheter med ansvar för rättsligt samarbete har utsetts till kontaktpunkter. Nätverkets medlemmar ska träffas regelbundet för att bland annat diskutera uppkomna problem. Ett konkret exempel på verksamhet i nätverket är ett möte där praktiska problem rörande förfarandet vid internationella vårdnadstvisters verkställighet utomlands diskuteras. Ett annat sådant exempel är framtagandet av faktablad om rättshjälp i de olika medlemsstaterna.

Befintliga samarbetsmekanismer ska inte påverkas. Nätverket ska ses som ett kompletterande instrument, som vid behov kan stödja nuvarande mekanismer.

16 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete

16.1 Horisontella frågor

16.1.1 Organiserad brottslighet

Den sektorsövergripande arbetsgruppen mot organiserad brottslighet har liksom tidigare år fungerat som ett forum för utbyte av erfarenheter av konkret polissamarbete och strategisk information om organiserad brottslighet. Arbete har lagts ner på att ytterligare förbättra den årliga rapporten om organiserad brottslighet. Främst rörde detta en harmonisering av tolkningen av grundkriterierna av vad som kännetecknar organiserad brottslighet samt systematisering i insamlingen av uppgifter.

En diskussion togs också upp om att samordna agerandet inför de framtida FN-förhandlingarna om en konvention om korruptionsbekämpning. En gemensam ståndpunkt inför FN-förhandlingarna antogs av rådet utan debatt den 30 september.

Rådet antog den 13 juni ett beslut (2002/494/RIF) om inrättande av ett europeiskt nätverk av kontaktpunkter med avseende på personer som gjort sig skyldiga till folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I uppföljning till detta enades rådet den 14 oktober om innehållet i ett kommande beslut syftande till att stärka medlemsstaternas möjligheter att undersöka och lagföra personer som har främjat eller medverkat till krigsförbrytelser eller liknande allvarliga brott. Som framgår av faktapromemorian (2001/02:FPM35) i frågan ska denna målsättning främjas genom att tillförsäkra nödvändigt samarbete mellan relevanta nationella myndigheter och mellan myndigheter i de olika medlemsstaterna.

Sedan rådet och Europaparlamentet i juli antog ett nytt direktiv (2002/58/EG) om skydd av personuppgifter och elektronisk kommunikation aktualiserades frågan om teletjänstleverantörers skyldigheter och möjligheter att lagra trafikdata. Direktivet stadgar att sådan lagring endast får ske om medlemsstaterna inför sådana bestämmelser i nationell lagstiftning. Rådet antog den 19 december slutsatser inför det fortsatta arbetet i frågan. Dessa understryker behovet av att EU:s medlemsstater inleder dialog med alla berörda parter om hur man bäst balanserar brottsbekämpningens intressen mot intresset av den personliga integriteten.

16.1.2 Ömsesidig utvärdering

Skr. 2002/03:60

Arbetet med de ömsesidiga utvärderingarna om hur medlemsstaterna på nationell nivå genomför internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten fortsatte under året. En andra utvärderingsomgång avslutades. Denna rörde brottsbekämpningens roll i kampen mot narkotikahandel. Efter ett svenskt initiativ beslutades också att en tredje utvärderingsrunda ska behandla polisinformationsutbyte i relation till Europokonventionen och andra åtaganden, till exempel Schengenkonventionen eller olika gemensamma åtgärder. Ett frågeformulär inför denna tredje utvärderingsomgång sammanställdes och skickades till medlemsstaterna för besvarande. Utvärderingsrundan ska påbörjas med början i Sverige våren 2003.

16.1.3 Brottsförebyggande frågor

Sverige arbetar aktivt för att föra upp brottsförebyggande frågor på EU:s dagordning. Sveriges och några andra medlemsstaters arbete samt kommissionens engagemang ledde under det svenska ordförandeskapet 2001 bl.a. till att:

- rådet kom överens om en brottsförebyggande policy för EU, bl.a. i ljuset av de slutsatser som antogs vid den av Justitiedepartementet anordnade konferensen ”Mot en kunskapsbaserad strategi för att förebygga brott” i Sundsvall,
- rådet beslutade att inrätta ett europeiskt nätverk för förebyggande av brottslighet (2001/427/RIF), på basis av ett fransk-svenskt initiativ, med ett sekretariat i kommissionen, och att
- rådet fattade beslut att inrätta ett finansieringsprogram för brottsförebyggande frågor, Hippokrates (2001/515/RIF).

Det europeiska nätverket för förebyggande av brott, EUCPN

Under det svenska ordförandeskapet fattade nätverkets nationella representanter bl.a. beslut om nätverkets arbetsordning och första arbetsprogram samt valde en sekreterare. Under 2002 har nätverket börjat arbeta mer konkret. I september inrättades på svenskt förslag en formell undergrupp för att ta fram två jämförande rapporter om utsatthet för brott och anmälda brott i medlemsstaterna. På brittiskt förslag påbörjades också diskussioner om en särskild grupp som ska utbyta erfarenheter om åtgärder mot ungdomsvåld samt ett arbete för att vidta åtgärder på EU-nivå för att förebygga mobiltelefonrån.

Rådet antog den 13 juni slutsatser om EUCPN:s första årsrapport. Rådet godkänner rapporten och uttrycker tillfredsställelse med EUCPN:s hittillsvarande arbete men konstaterar att finansieringen för EUCPN kan komma att behöva övervägas i framtiden.

Under året arrangerades också den första stora konferensen för att utbyta konkreta erfarenheter om brottsförebyggande åtgärder när det gäller ungdomsbrott, narkotikarelaterade brott och brott i storstadsmiljöer. EUCPN:s webbplats lanserades dessutom i slutet av året.

Sverige deltog, genom Brottsförebyggande rådet, för femte året i den europeiska brottsförebyggande tävlingen ("European Crime Prevention Awards") med ett svenskt brottsförebyggande projekt. Ceremonin – och seminarier för konkret erfarenhetsutbyte mellan de deltagande praktikerna från de sju länderna – arrangerades i år av Belgien.

16.1.4 Brottsofferfrågor

Sverige arbetade under flera år aktivt för att föra upp frågor som rör bättre stöd och hjälp till brottsoffer på den politiska dagordningen i EU. Sveriges och ytterligare några medlemsstaters starka engagemang i dessa frågor ledde i mars 2001 till rådets antagande av ett rambeslut om brottsoffrens ställning i den straffrättsliga processen (2001/220/RIF).

Rambeslutet behandlade generella frågor såsom brottsoffrets rätt att få information, brottsoffrets rätt att delta i det rättsliga förfarandet, men saknade referenser till möjligheterna för den som skadats i samband med brott att få statlig brottsskadeersättning. Detta föranledde Sverige att i samverkan med kommissionen anordna ett EU-expertmöte om statlig brottsskadeersättning i oktober 2000. Mötet ägde rum i Umeå. Slutsatserna från mötet visade att det fanns ett starkt intresse från medlemsstaterna att förbättra ersättningsmöjligheterna för dem som utsatts för brott inom unionen. Kommissionen, som åtog sig att arbeta vidare med frågan, presenterade en grönbok i september 2001 (KOM (2001) 536 slutlig) och ett förslag till direktiv i oktober 2002 (KOM (2002) 562 slutlig och faktapromemoria 2002/03:FPM25). Förslaget, som har granskats av samtliga medlemsstater, kan generellt sägas ligga i linje med de slutsatser som utarbetades vid EU-expertmötet i Umeå. Förslaget kommer att beredas under 2003.

Frågor som rör stöd och hjälp till brottsoffer har under senare år även kommit att uppmärksammas i en rad andra rättsakter inom EU, t.ex. rambeslutet av den 19 juli om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF, se avsnitt 16.3.1).

16.1.5 Terrorism

Frågor om åtgärder mot terrorism har stått högt på den politiska dagordningen under året. Till grund för arbetet har legat den handlingsplan mot terrorism som beslutades av Europeiska rådet vid ett extra möte den 21 september 2001. Under året slutförhandlades bl.a. rambeslutet om en europeisk arresteringsorder (2002/584/RIF) och om bekämpande av terrorism (2003/48/RIF). Dessa genomförs nu i svensk rätt.

Sedan en tid tillbaka pågår överläggningar mellan EU och USA om ett avtal om ömsesidig rättslig hjälp. Europols kompetens på terrorismområdet har också förstärkts.

Under året genomfördes en halvtidsutvärdering av EU:s handlingsplan mot narkotika 2000-2004. Kommissionen redovisade i november den slutgiltiga framstegsrapporten i ett meddelande till rådet och Europaparlamentet (KOM (2002) 599 slutlig). I rapporten ingår även en analysdel där kommissionen ger förslag och rekommendationer på förbättringar i det fortsatta genomförandet av planen.

Under hösten behandlades ett förslag till handlingsplan för brottsbekämpande myndigheters arbete mot produktion och distribution av syntetisk narkotika och prekursorer, dvs. kemikalier som används för rening eller framställning av narkotika. Avsikten med förslaget är att det ska tjäna som politisk riktlinje och tidsplan för arbetet under de kommande åren. Genom förslaget anges vidare att rådet ska prioritera arbetet mot bekämpning av syntetisk narkotika samt göra detta ämne till en huvudfråga vid diskussioner med kandidatländerna.

Resolution om behandling av narkotikamissbrukare i fängelser

Det danska ordförandeskapet tog vidare initiativ till en resolution om behandling av narkotikamissbrukare i fängelser. Den föreslagna resolutionen behandlar bland annat frågor om att hålla fängelser fria från narkotika samt om rehabilitering av narkotikamissbrukare i fängelser och deras hälsa. Resolutionen slutbehandlades inte under året. Arbetet med resolutionen kommer troligen att fortsätta under 2003.

16.2 Straffrättsligt samarbete och ömsesidigt erkännande av domar och beslut

16.2.1 Rättslig hjälp

Inom EU antogs den 29 maj 2000 en konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Konventionen avser att förbättra det rättsliga samarbetet mellan unionens medlemsstater. Den effektiviserar samarbetet bl.a. genom att direkta kontakter får ske mellan de rättsliga myndigheterna och medlemsstaterna får nya möjligheter att samarbeta, t.ex. genom assistans med hemlig teleavlyssning. Ett tilläggsprotokoll till konventionen från 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål antogs av rådet den 16 oktober 2001. Protokollet fokuserar främst på att förbättra möjligheterna att få information om vilka bankkonton en viss person har i en annan medlemsstat samt vilka transaktioner som har genomförts och kommer att genomföras på kontot i fråga. En ansökan ska heller inte kunna vägras bl.a. under åberopande av banksekretess eller att ansökan avser ett fiskaliskt brott.

Sverige har i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål införlivat stora delar av konventionen och protokollet i svensk rätt och arbete pågår för att införliva resterande delar i den svenska

16.2.2 Tammerforsslutsatserna om ömsesidigt erkännande av domar och beslut

Av slutsatserna från toppmötet i Tammerfors 1999 (punkterna 33–37) framgår att enligt Europeiska rådet bör erkännande av rättsliga avgöranden bli en hörnsten i det rättsliga samarbetet på såväl det civilrättsliga som det straffrättsliga området inom unionen. Denna princip ska avse såväl domar som andra beslut fattade av rättsliga myndigheter.

Rådet antog i november 2000 ett åtgärdsprogram för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande i enlighet med Europeiska rådets slutsatser. Programmet innehåller en rad olika åtgärder som ska vidtas på det straffrättsliga området för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. En indelning görs i åtgärder som tar sikte på beslut före dom och åtgärder med anledning av eller efter dom. Åtgärderna avser beslut och domar som riktar sig mot såväl egendom som personer.

Hittills har arbetet inom EU resulterat i att fem initiativ har tagits:

- ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (se avsnitt 16.2.3),
- ett rambeslut om erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial (se avsnitt 16.2.4),
- ett rambeslut om erkännande och verkställighet av bötesstraff (se avsnitt 16.2.5),
- ett rambeslut om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande (se avsnitt 16.2.6), och
- ett rådsbeslut om förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter (se avsnitt 16.2.7).

Under året ägde förhandlingar rum beträffande samtliga dessa instrument. Riksdagen informerades på sedvanligt sätt om de initiativ som tagits och om pågående förhandlingar, främst inför rådsmötena. Tanken med ömsesidigt erkännande är att skapa ett mervärde i förhållande till dagens mer traditionella sätt att samarbeta på, vilket utgår ifrån att de brottsutredande myndigheterna i den stat som behöver hjälp i en brottsutredning ansöker om assistans i en annan stat. Den staten fattar ofta egna beslut som behöriga myndigheter sedan verkställer. Med ömsesidigt erkännande är tanken att myndigheterna i den stat där brottsutredningen pågår själva fattar beslut om t.ex. att ett visst föremål ska tas i beslag och den andra staten ska, utan att ifrågasätta detta beslut, verkställa det som om det vore ett beslut fattat av egna myndigheter. Ömsesidigt erkännande kommer emellertid inte att helt ersätta det traditionella sättet att samarbeta på utan ska mer ses som ett komplement till det straffrättsliga samarbetet. De initiativ som tagits motsvarar de prioriteringar som rådet gjorde i åtgärdsprogrammet och där rådet menade att det var särskilt angeläget att förstärka det straffrättsliga samarbetet.

16.2.3 Europeiska arresteringsordern

Skr. 2002/03:60

Riksdagen godkände den 29 maj ett utkast till rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (prop. 2001/02:118, 2001/02:JuU 29, rskr 2001/02:256). Rambeslutet antogs av rådet den 13 juni (2002/584/RIF).

Rambeslutet innehåller bestämmelser om överlämnande inom EU av personer som i medlemsstaterna är eftersökta för lagföring eller verkställighet av straff. Från och med den 1 januari 2004 ska avtal och konventioner om utlämning som tillämpas mellan medlemsstaterna i princip ersättas av rambeslutets bestämmelser. Sverige har – i likhet med Danmark och Finland – förklarat enligt artikel 31.2 i rambeslutet att det nordiska utlämningsförfarandet ska fortsätta tillämpas mellan de nordiska länderna. I förhållande till övriga medlemsstater – och i vissa fall även i förhållande till Danmark och Finland – ska dock rambeslutets bestämmelser tillämpas. Efter antagandet av rambeslutet har omfattande konsultationer skett mellan medlemsstaterna om hur rambeslutet på bästa sätt kan genomföras.

I promemorian ”Lag om europeisk arresteringsorder och överlämnande för brott inom EU” (Ds 2002:62) föreslås ny lagstiftning med anledning av rambeslutets bestämmelser. Promemorian har skickats ut på remiss. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen under hösten 2003. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

16.2.4 Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial

I december 2000 tog Frankrike tillsammans med Sverige och Belgien initiativ till ett utkast till rambeslut om verkställighet av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial.

Enligt förslaget ska beslut som syftar till att säkerställa en verkställighet av ett beslut om förverkande eller överlämnande av bevismaterial (i svensk rätt motsvarande kvarstad och beslag) och som fattas i den medlemsstat där förundersökningen pågår erkännas och verkställas av den medlemsstat där egendomen eller bevismaterialet finns. Syftet är att snabbt hindra att egendomen förstörs eller försvinner, dvs. den ska ”frysas”. Egendomen förblir fryst till dess den stat som verkställt beslutet har bestämt om bevismaterialet kan överlämnas till den andra staten eller till dess att egendomen har förverkats och detta beslut har verkställts.

Vid rådets möte den 28 februari nåddes en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet. Under sommaren och hösten har vissa tekniska frågor diskuterats.

Rambeslutet ställer krav på lagstiftning och riksdagen måste därför godkänna rambeslutet innan Sverige kan rösta för ett antagande i rådet. Regeringen avser att i mars 2003 lämna en proposition till riksdagen om godkännande av rambeslutet. I propositionen kommer regeringen att redovisa den lagstiftning som rambeslutet föranleder, men förslag till lagstiftning kommer inte att läggas fram i propositionen. Regeringen avser i stället att återkomma till riksdagen med sådana förslag vid ett

senare tillfälle. Rambeslutet kommer med största sannolikhet att antas under det grekiska ordförandeskapet 2003. Skr. 2002/03:60

16.2.5 Ömsesidigt erkännande och verkställighet av bötesstraff

I juli 2001 tog Storbritannien tillsammans med Sverige och Frankrike ett initiativ till utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.

I rambeslutet regleras verkställighet i en medlemsstat av bötesstraff som har beslutats i en annan medlemsstat. Enligt förslaget ska bötesstraff som har beslutats av antingen en domstol eller en viss myndighet i en medlemsstat kunna erkännas och verkställas i en annan medlemsstat. Vårt system med strafförelägganden och ordningsbot omfattas av instrumentet. Den verkställande staten ska utan några större formaliteter erkänna beslutet och skyndsamt verkställa bötesstraffet. Verkställigheten ska ske på samma sätt som för ett inhemskt bötesstraff.

Under hösten 2001 och hela 2002 diskuterades rambeslutet inom rådsstrukturen. Även rådet har vid två tillfällen diskuterat instrumentet. Flera svåra frågor, t.ex. frågan om dubbel straffbarhet, resulterade i att någon politisk överenskommelse ännu inte uppnåtts vid årets slut. Förhoppningen är emellertid att medlemsstaterna ska nå en politisk överenskommelse om förslaget under det grekiska ordförandeskapet våren 2003. Eftersom ett genomförande av rambeslutet torde kräva lagstiftning kommer rambeslutet, under dessa förutsättningar, inte att kunna antas förrän riksdagen har lämnat sitt godkännande om ett sådant antagande. Det bör kunna ske under senare delen av 2003.

16.2.6 Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om förverkande

Det danska ordförandeskapet tog i juli initiativ till ett utkast till rambeslut om verkställighet av beslut om förverkande. I utkastet regleras erkännande och verkställighet i en medlemsstat av beslut om förverkande som har meddelats i en annan medlemsstat. Förslaget syftar till att underlätta samarbetet mellan medlemsstaterna för att kunna omhänderta de vinster som brottslighet ger. Initiativet följer i stora delar den struktur och det innehåll som finns i de tidigare nämnda rambesluten. Förfaranderegler samt regler om tillämplig lag och vägransskälen är exempel på sådana bestämmelser i rambeslutet som återfinns i t.ex. rambeslutet om den europeiska arresteringsordern eller rambeslutet om verkställighet av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial. Förslaget innehåller även regler om hur den förverkade egendomen ska delas mellan de berörda staterna.

Instrumentet har huvudsakligen diskuterats på tjänstemannanivå under hösten. En politisk överenskommelse kan förväntas först under senare delen av 2003.

16.2.7 Förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter

Skr. 2002/03:60

Det danska ordförandeskapet tog i juli också initiativ till ett rådsbeslut om att kunna samarbeta när det gäller beslut som fattats av en medlemsstat om en persons förlust av vissa rättigheter (diskvalifikationer). De diskvalifikationer som avses är beslut som inskränker en persons möjligheter till yrkesutövning. En förutsättning är att ett sådant beslut meddelats av en domstol i samband med en brottmålsdom eller beslut som fattats av annan myndighet som en automatisk följd av brottmålsdomen. De diskvalifikationer som kan vara aktuella för svensk del är t.ex. näringsförbud.

Rådsbeslutet syftar främst till att medlemsstaterna ska informera varandra om sina beslut om diskvalifikationer. En medlemsstat ska överlämna information när det begärs av en annan medlemsstat i enskilt ärende. Vidare ska en medlemsstat regelbundet överlämna information om beslutade diskvalifikationer till en annan medlemsstat som gäller den sistnämnda statens medborgare. Tanken är också att medlemsstaterna enligt nationell rätt ska verkställa andra staters beslut om diskvalifikationer.

Rådsbeslutet diskuterades under hösten på tjänstemannanivå. Arbetet under 2003 väntas huvudsakligen inrikta sig på att medlemsstaterna informerar om och analyserar varandras system i detta avseende. Därefter kan förhandlingarna om instrumentet återigen komma igång.

16.2.8 Gemensamma utredningsgrupper

Mot bakgrund av händelserna i USA den 11 september 2001 tog Belgien, Frankrike, Spanien och Storbritannien initiativ till ett rambeslut om gemensamma utredningsgrupper. Rambeslutet innehåller bestämmelser om att brottsutredande myndigheter i medlemsstaterna gemensamt kan inrätta en utredningsgrupp för att samordna brottsutredningar som har kopplingar till flera medlemsstater. Bestämmelserna är i sak identiska med artikel 13 samt delar av artiklarna 15 och 16 i konventionen från 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål (se avsnitt 16.2.1) Rambeslutet innebär endast att genomförandet av dessa artiklar tidigareläggs.

Riksdagen godkände i februari regeringens proposition 2001/02:71 Sveriges antagande av rambeslut om gemensamma utredningsgrupper (bet. 2001/02: JuU15, rskr. 2001/02:151). Den 13 juni antog rådet rambeslutet. Justitiedepartementet har under hösten remitterat en promemoria med förslag till lagstiftning som rambeslutet föranleder. Remisstiden gick ut den 1 december. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen i april 2003. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2003.

16.2.9 Ett europeiskt rättsligt nätverk på straffrättens område

Nätverket tillkom efter ett beslut av rådet den 29 juni 1998 om en gemensam åtgärd om att inrätta ett europeiskt rättsligt nätverk. Nätverket består av företrädare för nationella myndigheter som arbetar med

internationellt straffrättsligt samarbete. Varje medlemsstat har utsett ett antal kontaktpunkter. Sverige har för närvarande tio kontaktpunkter; en vid centralmyndigheten på Justitiedepartementet, två vid Riksåklagaren, en vid Ekobrottsmyndigheten och en vid varje internationell åklagarkammare. Kontaktpunkterna ska vara aktiva mellanhänder för att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller bekämpandet av, framför allt, grov brottslighet. De ska tillhandahålla information till rättsliga myndigheter i det egna landet och till kontaktpunkter och rättsliga myndigheter i andra medlemsstater i juridiska och praktiska frågor och främja samordningen av det rättsliga samarbetet.

Nätverket ska enligt den gemensamma åtgärden mötas regelbundet för att kontaktpunkterna ska kunna byta erfarenheter och diskutera praktiska och rättsliga problem. Relevanta erfarenheter som görs inom nätverket ska vidarebefordras till behöriga arbetsgrupper inom Europeiska unionen.

Nätverket möttes under året vid tre ordinarie möten; två gånger under det spanska ordförandeskapet samt en gång under det danska ordförandeskapet. Vid det första mötet under det spanska ordförandeskapet diskuterades framför allt de instrument som står till nätverkets förfogande och de instrument som är under utarbetande, bl.a. den europeiska rättsliga atlasen (ett teknologiskt informationssystem som gör det möjligt att identifiera myndigheter i andra stater som är behöriga att ta emot ansökningar om rättslig hjälp) och Solon (ett språklexikon över rättsliga termer). Under det andra mötet diskuterades framför allt förhållandet mellan det rättsliga nätverket och Eurojust. Dessutom presenterades arbetet med Compendium (ett datoriserat verktyg som ska underlätta för åklagare och domstolar vid utarbetandet av en ansökan om rättslig hjälp). Vid mötet under det danska ordförandeskapet fortsatte diskussionerna om samarbetet mellan nätverket och Eurojust. Utöver de ordinarie mötena hölls ett extra möte i Portugal och ett i Danmark.

16.2.10 Eurojust

Den 28 februari fattade rådet beslut om att inrätta Eurojust, ett organ för förbättrat åklagarsamarbete vid gränsöverskridande brottsutredningar (2002/187/RIF). Eurojust ersatte den provisoriska enheten för rättsligt samarbete (Pro-Eurojust) som funnits sedan ett år. I december flyttade Eurojust från Bryssel till nya lokaler i Haag.

Eurojust har inrättats för att underlätta och förbättra samordning och samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller utredning och åtal av grov brottslighet, särskilt i de fall där den är organiserad. Eurojust ska bl.a. bistå medlemsstaterna i det rättsliga samarbetet i frågor om t.ex. internationell rättslig hjälp och utlämning. Eurojust kan på begäran av ett medlemsstat också bistå i utredningar och åtal som rör ett medlemsstat och ett land utanför EU, förutsatt att ett samarbetsavtal finns med detta land.

Eurojust har möjlighet att agera vid ett stort antal brottstyper under förutsättning att det handlar om utredning av grov brottslighet som rör två eller fler medlemsstater. Det handlar bl.a. om terrorism, narkotikahandel, människohandel, mord, grov misshandel, människorov, utpress-

ning, rasism, bedrägeri, korruption, penningtvätt samt databrottslighet. Skr. 2002/03:60
Denna behörighet överensstämmer i stor utsträckning med Europols.

Under året har kvalitén på enhetens samordningsärenden höjts. Vid flera tillfällen har svenska åklagare mycket aktivt medverkat i större samordningsoperationer via Eurojust. En budgetordning och en arbetsordning har under året arbetats fram. En administrativ direktör har anställts och inom kort kommer ytterligare personer inom administrationen att anställas.

16.2.11 Straffrättsligt samarbete mellan EU och tredjeland

Island och Norge

Mot bakgrund av Islands och Norges deltagande i Schengensamarbetet och genom associeringsavtalet mellan EU och Island och Norge om dessa staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengen-regelverket, kommer vissa bestämmelser i EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål från 2000 och tilläggsprotokollet från 2001 (se avsnitt 16.2.1) att bli tillämpliga i förhållande till Island och Norge. Sverige tog under sitt ordförandeskap initiativ till att samtliga övriga bestämmelser i nämnda konvention och bestämmelserna i EU:s konventioner från 1995 om ett förenklat förfarande för utlämning och 1996 om utlämning ska kunna tillämpas gentemot Island och Norge, bl.a. genom ett avtal enligt artikel 38 i Fördraget om Europeiska unionen. Rådet antog i december, efter danskt initiativ, ett mandat som ska ge samma resultat när det gäller tilläggsprotokollet till EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och vissa delar av den europeiska arresteringsordern.

Förhandlingar för att möjliggöra Norges och Islands tillämpning av nämnda instrument kan förväntas påbörjas under det grekiska ordförandeskapet.

USA

Efter händelserna den 11 september 2001 var rådet tidigt enigt om att det straffrättsliga samarbetet med USA skulle förbättras och att förhandlingar skulle inledas mellan EU och USA i den frågan. Detta bekräftades även av Europeiska rådet.

I april antog rådet ett mandat för ordförandeskapet att inleda förhandlingar med USA. Dessa förhandlingar inleddes formellt i slutet av juni. De huvudsakliga förhandlingarna ägde dock rum under hösten. Förhandlingarna syftade främst till att ta fram ett avtal mellan EU och USA som berör såväl rättslig hjälp som utlämning. En viktig utgångspunkt i förhandlingarna för EU var att det nya avtalet ska skapa ett mervärde i förhållande till de bilaterala avtal som medlemsstaterna redan träffat med USA samt att säkerställa att medlemsstaterna kan kräva vissa garantier innan hjälp lämnas, t.ex. mot att dödsstraffet används.

Under hösten kom parterna överens om vilka frågor som ska regleras i det nya avtalet. Flertalet av dem är av teknisk karaktär, t.ex. att förenkla

förfarandet vid ansökningar om hjälp. Frågor som återstår att lösa och som kommer att diskuteras vidare under 2003 är bl.a. vilka garantier en medlemsstat ska kunna kräva vid utlämning när det finns en risk att ett dödsstraff döms ut.

Skr. 2002/03:60

16.3 Materiell straffrätt

16.3.1 Människohandel, sexuell exploatering av barn och barnpornografi

Under året har ett rambeslut om bekämpande av människohandel antagits, med minimikrav på medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning. Vidare har rådet nått en principöverenskommelse om innehållet i ett motsvarande rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi.

Kommissionen föreslog den 21 december 2000 i ett meddelande till rådet och Europaparlamentet (KOM (2000) 854 slutlig) dels ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa människohandel, dels ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuell exploatering av barn och barnpornografi.

Arbetet mot människohandel var en av de högst prioriterade frågorna för regeringen under Sveriges ordförandeskap i rådet under det första halvåret 2001. Vid rådsmötet den 28–29 maj 2001 nåddes en principöverenskommelse om merparten av innehållet i rambeslutet om bekämpande av människohandel. En principöverenskommelse om resterande del, om tillämpliga straffskalor, nåddes den 27–28 september 2001. Regeringen överlämnade den 12 februari 2002 en proposition (prop. 2001/02:99) till riksdagen med förslag att riksdagen skulle godkänna utkastet till rambeslut. Detta gjorde riksdagen den 24 april 2002 (bet. 2001/02: JuU28, rskr. 2001/02:219). Rambeslutet antogs därefter av rådet den 19 juli (2002/629/RIF). Som framgår av faktapromemorian (2001/02:FPM41) omfattar rambeslutet människohandel för dels arbetskraftsexploatering, dels sexuell exploatering. Det behandlar bland annat definitioner av straffbar människohandel, lägsta maximistraff och vad som ska anses utgöra försvårande omständigheter, ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och brottsoffer. Medlemsstaterna ska före den 1 augusti 2004 ha vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa rambeslutet. En departementspromemoria, med förslag till bl.a. lagändringar som krävs för att Sverige ska uppfylla åtagandena i rambeslutet, utarbetas inom Justitiedepartementet och beräknas kunna skickas ut på remiss inom kort.

Vid rådsmötet den 14–15 oktober nåddes en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi. I det utkast som upprättats återfinns bestämmelser om vad som ska vara straffbart sexuellt utnyttjande av barn och straffbara förfaranden med barnpornografi samt vilka straffrättsliga påföljder som dessa gärningar ska kunna leda till. Dessutom innehåller utkastet bestämmelser om bl.a. ansvar och påföljder

för juridiska personer, jurisdiktion och brottsoffer. Rambeslutet är nu klart för antagande av rådet så snart det har godkänts av berörda nationella parlament. Regeringen har för avsikt att inom kort lämna en proposition till riksdagen med förslag att riksdagen ska godkänna utkastet till rambeslut.

16.3.2 Människosmuggling

Vid rådsmötet den 28 november antogs ett direktiv (2002/90/EG) och ett rambeslut (2002/946/RIF) i syfte att förstärka kampen mot olaglig invandring och människosmuggling. Avsikten med direktivet och rambeslutet är att vidareutveckla Schengen-regelverket och att fastställa effektiva straffrättsliga påföljder för människosmuggling. Direktivet anger vilka handlingar som ska vara förbjudna medan rambeslutet innehåller bestämmelser om vilka påföljder som ska kunna dömas ut, bl.a. ska det vara möjligt att döma till sex års fängelse om människosmuggling skett i organiserade former eller om de personer som smugglats utsatts för livsfara. Dessutom innehåller rambeslutet bestämmelser om domsrätt, utlämning och åtal.

En principöverenskommelse om innehållet i direktivet och rambeslutet nåddes under det svenska ordförandeskapet våren 2001 och riksdagen beslutade den 30 november 2001 att Sverige ska rösta för ett antagande av rambeslutet (prop. 2001/02:37, bet. 2001/02:SfU6, rskr. 2001/02:71).

Regeringen beslutade den 29 november 2000 att ge en parlamentarisk kommitté – Anhörigkommittén – i uppdrag att bl.a. göra en översyn av utlänningslagen (1998:529) samt bestämmelser om straff för människosmuggling. Kommittén lämnade i augusti sitt slutbetänkande Människosmuggling och offer för människohandel (SOU 2002:69). Såväl rambeslutet som direktivet har beaktats av kommittén vid översynen av straffbestämmelserna i utlänningslagen. Betänkandet har remissbehandlats och en lagrådsremiss förbereds för närvarande av Utrikesdepartementet.

16.3.3 Miljöbrott

Danmark presenterade 1999 ett förslag till rambeslut om straffrättsligt skydd av miljön som syftar till att komplettera Europarådets konvention på samma område från 1998. Enligt förslaget ska, som framgår av faktapromemorian, medlemsstaterna åta sig att kriminalisera allvarliga former av överträdelse av miljölagstiftningen och förse dem med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder. Dessutom innehåller förslaget bestämmelser om domsrätt och utlämning.

En principöverenskommelse om innehållet träffades under det svenska ordförandeskapet i mars 2001. Kommissionen och även Europaparlamentet anser emellertid att det finns straffrättslig kompetens inom ramen för EG-samarbetet (den s.k. första pelaren). Mot denna bakgrund presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om straffrättslig tillnärmning av medlemsstaternas miljölagstiftning som omfattar i princip samma regelverk som rambeslutet. Vid behandlingen av detta förslag förklarade emellertid samtliga medlemsstater att straffrättslig

lagstiftning endast kan beslutas inom ramen för EU-samarbetet i rättsliga och inrikes frågor (den s.k. tredje pelaren). Rådet förkastade därför kommissionens förslag och uttalade att rambeslutet ska antas.

Regeringen har gjort den bedömningen att svensk lagstiftning uppfyller rambeslutets krav och att några lagstiftningsåtgärder därför inte krävs. Rambeslutet har ännu inte kunnat antas av rådet, eftersom en parlamentarisk granskningsreservation alltjämt kvarstår.

16.3.4 Terroristbrott

Vid rådsmötet den 13 juni antogs ett rambeslut om bekämpande av terrorism (2002/475/RIF). Rambeslutet är den första internationella överenskommelse som innehåller en definition av vilka gärningar som ska anses utgöra terroristbrott.

Som framgår av faktapromemorian (2001/02:FPM14), bygger rambeslutet på ett förslag som kommissionen presenterade den 19 september 2001. Förutom en definition av terroristbrott innehåller rambeslutet bestämmelser om vilka straff som ska kunna dömas ut för sådana brott. Därutöver innehåller det bl.a. bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion, utlämning och åtal samt skydd och stöd till brottsoffer.

Rådet träffade en politisk överenskommelse om innehållet i rambeslutet vid sitt möte den 6–7 december 2001. Europaparlamentet godkände detta förslag den 6 februari 2002. Riksdagen godkände rambeslutet den 29 maj 2002 (prop. 2001/02:135, bet. 2001/02:JuU22, rskr. 2001/02:267).

Inom Justitiedepartementet utarbetades en departementspromemoria, Straffansvar för terroristbrott (Ds 2002:35). Departementspromemorian innehåller förslag till de lagändringar som bedöms nödvändiga för att Sverige ska uppfylla åtagandena i rambeslutet. Promemorian remissbehandlades. Regeringen beslutade därefter den 5 december att inhämta lagrådets yttrande över de förslag till lagändringar man anser nödvändiga för att svensk lagstiftning ska uppfylla rambeslutets krav. Bland annat föreslås en ny lag om straff för terroristbrott. Man beräknar lämna en proposition till riksdagen inom kort.

16.3.5 Narkotikabrott

Kommissionen presenterade i maj 2001 ett förslag till rambeslut om kriminalisering och påföljder för olaglig narkotikahandel (KOM (2001) 259 slutlig). Förslaget har förhandlats i arbetsgruppen Materiell straffrätt men man har också konsulterat den pelarövergripande horisontella narkotikagruppen.

Som framgår av den faktapromemoria (2001/02:FPM31), som överlämnades till riksdagen anger förslaget vilka handlingar som ska anses utgöra olaglig narkotikahandel och därmed vara straffbara i samtliga medlemsstater samt vilka straff som dessa brott ska kunna leda till. Förslaget innehåller också bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och åtal.

En oenighet uppstod mellan medlemsstaterna under förhandlingsarbetet när det gäller frågan huruvida överlåtelse av små mängder narkotika skulle undantas från rambeslutets påföljdsbestämmelser. Sverige motsatte sig bestämt, med starkt stöd från flera andra medlemsstater, att sådana brott skulle falla utanför påföljdsbestämmelsernas tillämpningsområde. Frågan behandlades av rådet vid ett flertal tillfällen under den senare delen av året. Ordförandeskapet presenterade olika kompromissförslag. Inget av dessa kunde dock godtas av samtliga medlemsstater. Ordförandeskapet valde mot bakgrund av de svårigheter som uppstått i förhandlingsarbetet att inte behandla rambeslutet vid rådsmötet i december. Riksdagen hölls löpande informerad om de förslag som lämnades från ordförandeskapet.

16.3.6 Rasism och främlingsfientlighet

Ett förslag till rambeslut med minimikrav på medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning mot rasism och främlingsfientlighet förhandlades under året. Förhandlingarna kommer att fortsätta under våren 2003.

Kommissionen föreslog den 28 november 2001 i ett meddelande till rådet och Europaparlamentet (KOM (2001) 664 slutlig) ett rambeslut om bekämpande av rasism och främlingsfientlighet. Som framgår av överlämnad faktagromemoria (2001/02:FPM45), innehåller förslaget bestämmelser om vilka rasistiska och främlingsfientliga handlingar som ska vara straffbara. Vidare finns bestämmelser om påföljder och om rasistiska och främlingsfientliga motiv. Förslaget innehåller också regler om ansvar och påföljder för juridiska personer, inledande av rättsliga åtgärder och domsrätt m.m.

16.3.7 Förverkande av vinning av brott

Danmark presenterade den 13 juni ett förslag till rambeslut om förverkande av vinning av egendom som härrör från brott samt hjälpmedel som använts vid brott (2002/C 184/03).

Förslaget syftar till att i ett övergripande instrument utveckla medlemsstaternas skyldigheter enligt Europarådets konvention av den 8 november 1990 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott samt rådets rambeslut av den 26 juni 2001 om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel och vinning av brott (01/500/RIF).

Enligt förslaget ska, som framgår av faktagromemorian (2001/02:FPM119), medlemsstaterna säkerställa att det blir möjligt att helt eller delvis förverka hjälpmedel och vinning som härrör från brott som kan leda till frihetsberövande i mer än ett år, eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning. Huvudnumret i förslaget är emellertid att medlemsstaterna ska se till att det blir möjligt att förverka egendom från personer som dömts för vissa särskilt allvarliga brott även om det inte kan konstateras att egendomen härrör från just det brott personerna dömts för (s.k. utvidgat förverkande). Förslaget till rambeslut har under förhandlingsarbetet genomgått vissa förändringar. Alltjämt återfinns

dock en bestämmelse om utvidgat förverkande. En politisk överenskommelse nåddes vid rådets möte i december. Skr. 2002/03:60

16.3.8 Korruption i den privata sektorn

Danmark presenterade i juli ett förslag till rambeslut där medlemsstaterna ska åta sig att kriminalisera korruption i den privata sektorn. Rambeslutet bygger i stora delar på en gemensam åtgärd från 1998 (98/742/RIF). Som framgår av överlämnad faktapromemoria (2001/02:FPM116), innehåller förslaget bestämmelser om kriminalisering av bestickning och mutbrott i den privata sektorn samt påföljder för sådana brott. Rambeslutet går längre än den gemensamma åtgärden eftersom kriminaliseringen enligt den gemensamma åtgärden kunde begränsas till sådana handlingar som riskerar att skada konkurrensen på den inre marknaden som helhet. I december nåddes en politisk överenskommelse om innehållet i rambeslutet.

16.3.9 IT-brott

I april presenterade kommissionen ett förslag till rambeslut om angrepp mot informationssystem (KOM (2002) 173 slutlig).

Syftet med förslaget är att tillnärma medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning när det gäller angrepp mot informationssystem. Enligt förslaget ska, som framgår av faktapromemorian (2001/02:FPM110), medlemsstaterna se till att olagliga och uppsåtliga intrång i ett informationssystem under vissa förutsättningar ska vara straffbart. Vidare ska olika typer av olagliga störningar av informationssystemens struktur vara straffbara. Tanken är att rambeslutet ska överensstämma med synen på datarelaterade brott enligt Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet. Förslaget anger också vilka påföljder som brotten ska kunna leda till. Vidare innehåller förslaget bl.a. bestämmelser om vilka omständigheter som ska anses vara försvårande och därmed utgöra grund för skärpning av påföljderna. Därutöver innehåller det bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, domsrätt och åtal samt samarbete mellan medlemsstaterna.

16.4 Polissamarbete

16.4.1 Europol

Europol är Europeiska unionens brottsförebyggande och brottsbekämpande polisbyrå. Europols främsta uppgift är att vara ett kriminalunderrättelseorgan för medlemsstaternas polis- och tullmyndigheter. Europol biträder medlemsstaterna i enlighet med nationell rätt med informationsutbyte, operativa analyser, strategiska rapporter samt expertstöd i olika former. Europol verkar också för att öka medvetenheten om värdet av brottsanalyser och där det behövs harmonisering av utredningsmetoder.

Målsättningen är att förbättra effektiviteten och samarbetet mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter i kampen mot allvarlig gränsöverskridande brottslighet med inriktning på brottsorganisationer.

Arbetet under året var, i likhet med föregående år, främst inriktat på ökad operativ relevans och ökat informationsflöde från medlemsstaterna till Europol. Med Europols medverkan avslöjades ett flertal fall av organiserad gränsöverskridande brottslighet.

Europol deltog i de brottsförebyggande åtgärder som vidtogs med anledning av införandet av euron den 1 januari. Vidare utvecklades arbetet med hot- och riskanalyser inom prioriterade områden – främst narkotikahandel, terrorism, penningtvätt och människohandel. Som en följd av de slutsatser som rådet antog i september 2001 efter terrorhandlingarna i Förenta staterna tidigare samma månad, var Europols terrorismenhet under året förstärkt med en särskild expertgrupp för terrorismbekämpning. Gruppen hade till uppgift att samla in och analysera relevanta upplysningar och underrättelser om aktuella hot samt att utarbeta ett hotbildsdokument på grundval av den mottagna informationen. Gruppens uppgifter har nu inlemmats i Europols ordinarie terrorismbekämpning.

Avtal om samarbete med ytterligare tredjeländer upprättades och avtal finns nu mellan Europol och ett tiotal tredjeländer samt Interpol. Vidare stationerades sambandsmän från Europol bl.a. i Förenta staterna och på Interpol.

Arbetet med att färdigställa den tredje delen av Europols informationssystem, det s.k. informationsregistret, har ännu inte slutförts. Det har ställts i utsikt att registret ska kunna tas i bruk tredje kvartalet 2003. De två övriga delarna, analysregistret och indexregistret, finns sedan tidigare på plats.

Genom beslut av rådet i december 2001 utvidgades Europols behörighet till samtliga de brottstyper som räknas upp i bilagan till Europolkonventionen. Behörigheten omfattar därmed även bl.a. mord, rasism och främlingsfientlighet, bedrägeri, databrott, olaga handel med vapen och ammunition samt miljöbrott. Rådet fattade vidare i november beslut om vissa ändringar i Europolkonventionen. Ändringarna innebär att Europol kan delta i en stödjande funktion i gemensamma utredningsgrupper som inrättas i medlemsstaterna i enlighet med rambeslutet av den 13 juni om gemensamma utredningsgrupper eller enligt konventionen av den 29 maj 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater. Ändringarna innebär också att Europol kan anmoda behöriga myndigheter i medlemsstaterna att genomföra eller samordna utredningar i särskilda fall. Ändringarna träder i kraft när samtliga medlemsstater har godkänt dem i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser. Inom rådsstrukturen drivs arbetet vidare med att se över och revidera Europolkonventionen i sin helhet.

16.4.2 Annat polissamarbete

I arbetsgruppen för polissamarbete behandlas alla de olika frågor som faller under polissamarbete i EU med undantag för narkotikabekämpning. Under det spanska ordförandeskapet behandlades bl.a. förslag till

rekommendationer om brottsbekämpande myndigheters övervakning av privata säkerhetsföretags verksamhet. Rekommendationerna antogs av rådet i juni (9770/02 ENFOPOL 93). Vidare behandlades ett förslag om skydd för offentliga personer som antogs av rådet i juni (02/956/RIF). Under det danska ordförandeskapet behandlades ett förslag till rådsbeslut om gemensamt utnyttjande av medlemsstaternas utstationerade polis- och tullsambandsmän i tredjeländ. Det beslutet antogs vid rådets möte i december (11406/02 ENFOPOL 110).

16.4.3 Terrorism

Inom ramen för EU:s polissamarbete lades, liksom föregående år, stor vikt vid olika åtgärder mot terrorism. Ytterligare steg togs för att förbättra informationsutbyte och koordinering.

För att konkretisera artikel 4 i rådets gemensamma ståndpunkt från december 2001 (2001/931/GUSP) i vilken det framgår att medlemsstaterna ska ge varandra största möjliga bistånd när det gäller att förhindra och bekämpa terrorism, beslutade rådet den 20 december att varje land ska utse en kontaktpunkt inom sitt polis- respektive åklagarväsende. Medlemsstaterna föreslås också vidta nödvändiga åtgärder för att vid behov kunna starta gemensamma utredningsgrupper.

Efter beslut i rådet den 14 oktober infördes också en ordning för inbördes utvärdering av de nationella bestämmelserna om bekämpning av terrorism inom ramen för internationella åtaganden.

Terrorismsamarbetsgruppens arbete med att ta fram hotbildsanalyser och situationsrapporter har fortsatt under året.

16.4.4 Schengen

Under året drevs arbetet med frågor och initiativ som i många fall påbörjats under föregående år, bl.a. arbetet med Storbritanniens och Irlands anslutning till delar av Schengen-regelverket. Storbritanniens deltagande godkändes av rådet 2001 och Irlands deltagande godkändes den 28 februari (beslut nr. 2002/192/EG). Storbritanniens och Irlands anslutning till Schengens informationssystem (SIS) kommer sannolikt att ske under år 2004. Arbetet med nästa generation av Schengens informationssystem – SIS II – fortskred genom kommissionens arbete med att ta fram en ny teknisk plattform. En genomförbarhetsstudie av den tekniska plattformen påbörjades och kommer att avslutas under våren 2003. Målet är att systemet ska vara färdigt i slutet av 2005 och att nya stater ska kunna anslutas under året därefter.

Arbetet med att utveckla SIS rörde under året bl.a. tillgången till SIS för Europol och de nationella medlemmarna av Eurojust. Vid rådsmötet den 19–20 december fattades en politisk överenskommelse om att Europol och de nationella medlemmarna skulle ha tillgång till SIS. Frågor om hur omfattande tillgången ska vara och om det praktiska genomförandet kommer att beredas vidare inom rådsstrukturen under 2003.

En sammanställning av bästa metoder och rekommendationer gjordes under året för SIS och Sirenekontoren. För viseringshanteringen pågår ett

sådant arbete. Redan tidigare hade motsvarande sammanställning gjorts om gränskontrollen. Skr. 2002/03:60

Som framgår av den promemoria (2001/02:FPM24) som överlämnades till riksdagen uppnåddes en politisk överenskommelse inom rådet om ett förslag till beslut om att utvidga artikel 40 i Schengenkonventionen om gränsöverskridande övervakning.

16.4.5 Gränskontrollfrågor

Arbetet med att fördjupa samarbetet kring personkontrollen vid EU:s yttre gränser intensifierades under det gångna året. Som framgår av den faktapromemoria (2001/02:FPM58) som överlämnades till riksdagen presenterade kommissionen ett meddelande i maj om en integrerad kontroll av EU:s yttre gränser. Italien genomförde en studie om en gemensam gränskontrollstyrka, vars resultat presenterades vid en ministerkonferens i Rom. Dessutom genomfördes under våren en workshop om polis- och gränssamarbete under ledning av Österrike, Finland och Belgien. En rapport utarbetades på grundval av detta arbete och en handlingsplan om samarbete vid de yttre gränserna togs fram. Den antogs av rådet i juni. Betydelsen av att fördjupa gränssamarbetet inom EU underströks även i Europeiska rådets slutsatser från Sevilla.

Enligt handlingsplanen ska samarbetet fördjupas och en rad projekt genomförs kring bl.a. utbildning, riskanalys och utrustning. Vidare ska flera gemensamma insatser genomföras vid de yttre gränserna – sjö, land och flygplatser. Sverige deltar aktivt i de flesta av projekten och leder tillsammans med Österrike ett projekt om gemensam utbildning för gränskontrollpersonal. Dessutom förutskickas i handlingsplanen att två studier ska utföras av kommissionen, dels om genomförbarheten av en gemensam gränskontrollstyrka, dels om fördelningen av det ekonomiska ansvaret för EU:s gränskontroll. Handlingsplanen som helhet ska genomföras före juni 2003 och avrapporteras vid Europeiska rådets möte i Thessaloniki i juni samma år.

16.5 Tullsamarbete

För att klargöra tullförvaltningarnas framtida roll i den tredje pelaren togs under 2002 initiativ till att diskutera utformningen av en strategi för rådsarbetsgruppen för tullsamarbete. Härvid kommer den strategi för tullunionen som fastställdes under 2001 och de målsättningar som finns inom Tull 2007-programmet att beaktas.

Arbetet med att genomföra tullinformationssystemet (TIS), vilket avser att underlätta informationsutbytet mellan EU-länderna i syfte att förbättra efterlevnaden av tullbestämmelserna, har fortskridit under året med bl.a. framtagande av en tillämpningsmanual, utbildning av MS och genomförande av pilotfaser. Systemet beräknas vara i drift i mars 2003.

Ett tilläggsprotokoll till TIS-konventionen när det gäller ett gemensamt utredningsregister (FIDE) har förhandlats fram under året. Rådet förutsetts ta beslut i ärendet i mars 2003.

En handbok, som ska underlätta tullmyndigheternas praktiska tillämpning av den s.k. Neapel II-konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar, färdigställdes. Handboken kommer även att publiceras elektroniskt.

Skr. 2002/03:60

17 Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

17.1 Horisontella frågor

Högnivågruppen för asyl och migration

Rådet inrättade den 7–8 december 1998 Högnivågruppen för asyl och migrationsfrågor (HLWG) med uppgift att skapa en integrerad gemenskapsstrategi på det asyl- och migrationspolitiska området. Gruppen sorterar såväl under utrikesministrarnas som under migrationsministrarnas råd och är således pelaröverskridande. Arbetet ska inriktas på situationen i de länder som asylsökande och migranter till Europa huvudsakligen kommer ifrån.

Gruppen har utarbetat handlingsplaner för sex ursprungs- och transitländer; Afghanistan, Albanien med närliggande område (Kosovo), Irak, Marocko, Somalia och Sri Lanka. Planerna som antagits av rådet innehåller åtgärder rörande utrikespolitik, utvecklingssamarbete och migrationspolitiskt samarbete. Sverige ansvarade för utarbetandet av Somaliaplanen.

I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Sevilla slås fast att migrationspolitiken tydligare ska integreras i gemenskapens utrikespolitik. Detta ger en signal till berörda rådet om att genom ett pelaröverskridande arbetssätt stärka migrationspolitiken bl.a. inom ramen för HLWG.

Under året har diskussioner förts om hur HLWG fortsättningsvis ska arbeta. Frågor som behandlats är hur genomförandet av de antagna handlingsplanerna ska fortsätta, samt hur HLWG ska bredda sitt arbete till fler länder och regioner som genererar irreguljära migranter. Från svensk sida har Ryssland, Centralasien samt Kaukasus förts fram som nya samarbetsområden.

Sverige driver vidare, tillsammans med flera andra medlemsstater, att HLWG-arbetet måste bli mer flexibelt.

Direktiv om mottagande av asylsökande

I december nåddes en politisk överenskommelse i rådet angående direktivet om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna (KOM (2001) 181 slutlig).

Det huvudsakliga syftet med direktivet är att garantera asylsökande inom EU ett värdigt mottagande med jämförbara mottagandevillkor i medlemsstaterna. Ett långsiktigt syfte är också att begränsa asylsökandes sekundära förflyttningar då förhoppningen om att finna bättre mottagandevillkor i en annan medlemsstat inte längre är relevant. Det formella antagandet kommer dock att ske först under 2003.

Dublin II-förordningen

Förhandlingarna om kommissionens förslag till rådets förordning som ska ersätta Dublinkonventionen avslutades under hösten. Förordningens syfte är att fastställa kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland har gett in i någon av medlemsstaterna (KOM (2001) 447 slutlig). Genom förordningen ska en effektivare och snabbare procedur skapas där bl.a. barns ställning stärks, liksom rätten för familjemedlemmar att få sina asylansökningar prövade av en och samma medlemsstat.

Direktiv om flyktingar och alternativt skyddsbehövande

Kommissionen lade i september 2001 fram ett förslag till direktiv om miniminormer för när medborgare i tredjeland och statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning (KOM (2001) 510 slutlig).

Detta direktivförslag syftar till att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning och praxis rörande lägsta krav för kvalificering för internationellt skydd samt vilka rättigheter och förmåner som flyktingar och andra personer som behöver internationellt skydd ska ha rätt till i medlemsstaterna. Förslaget bygger på 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning och dess flyktingdefinition. Vidare föreslås gemensamma regler för andra personer än flyktingar, s.k. alternativt skyddsbehövande. Det handlar om personer som riskerar allvarlig skada i form av dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller allvarligt hot mot en civilpersons liv eller lem i situationer av internationell eller intern väpnad konflikt.

Beredningen var vid utgången av december ännu inte avslutad. Enligt slutsatserna från Europeiska rådet i Sevilla i juni ska direktivet vara antaget senast före utgången av juni 2003. Sverige har under

förhandlingarna framhållit vikten av att icke-statlig förföljelse och Skr. 2002/03:60
förföljelse på grund av sexuell läggning inkluderas i flyktbegreppet.

17.3 Harmonisering av den europeiska migrationspolitiken

Direktiv om fri rörlighet för EU-medborgare och deras familjemedlemmar

Vid årets slut pågick fortfarande de förhandlingar som inleddes i november 2001 om ett direktiv gällande unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium (KOM (2001) 257 slutlig). Förslaget har till syfte dels att förenkla och vidareutveckla rätten till fri rörlighet, dels att ersätta befintliga direktiv och förordningar inom området med ett samlat direktiv. Grundprincipen är att unionsmedborgarna ska kunna röra sig fritt mellan medlemsstaterna på ungefär samma villkor som när de egna medborgarna byter bostad eller arbetsplats i de egna länderna.

Direktiv om familjeåterförening

I maj presenterade kommissionen ett ändrat förslag till direktiv om rätt till familjeåterförening (KOM (2002) 225 slutlig). Det nya förslaget tar större hänsyn till medlemsstaternas nuvarande lagstiftningar och system. De anhöriga som enligt direktivet ska ha rätt till familjeåterförening är makar och barn under 18 år. För övriga anhöriga finns inga bindande regler, utan det lämnas åt varje medlemsstat att avgöra i vilken mån dessa ska beviljas återförening. Enligt slutsatserna från Europeiska rådets möte i Sevilla ska direktivet antas senast juni 2003.

Direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare

Direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare syftar till att ge tredjelandsmedborgare som varit bosatta i en medlemsstat i fem år rättigheter som är jämförbara med EU-medborgarnas rättigheter. Under vissa förutsättningar ska dessa tredjelandsmedborgare bl.a. kunna bosätta sig i en annan medlemsstat (KOM (2001) 127 slutlig).

Denna särskilda status kommer för svensk del att innebära ett komplement till dagens permanenta uppehållstillstånd och svenska medborgarskap. Det kan konstateras att flera medlemsstater anser att förslaget är för långtgående och borde göras mer restriktivt. Ett antal centrala bestämmelser diskuterades på ministernivå under hösten. Enligt slutsatserna från Europeiska rådets möte i Sevilla ska direktivet antas senast juni 2003.

Kommissionen lade i november 2001 fram ett meddelande om en gemensam politik om olaglig invandring (KOM (2001) 672 slutlig). Syftet med meddelandet var att presentera en sammanhållen och gemensam politik, som skulle kräva gemensamma insatser från medlemsstaterna. På grundval av meddelandet antog rådet den 28 februari en handlingsplan mot olaglig invandring och människohandel. Handlingsplanen är omfattande och täcker en rad delmoment: viseringspolitik, informationsutbyte, förebyggande åtgärder, åtgärder vid gränskontroll samt återvändandepolitik.

Därutöver antogs under våren rådsslutsatser om konkreta åtgärder för att bekämpa olaglig invandring. Frågan om olaglig invandring samt unionens bristande framsteg i förhållande till målsättningarna från Europeiska rådets möte i Tammerfors uppmärksammades även vid Europeiska rådets möte i Sevilla i juni och frågorna fick förnyat politiskt stöd. En färdplan för uppföljning av slutsatserna från Sevilla och som innehåller tidsramar för när olika åtgärder ska vara genomförda, upprättades i juli. Under hösten drevs frågan vidare genom att tidigare initiativ följdes upp.

Återvändande

I den ovan nämnda övergripande handlingsplanen mot olaglig invandring efterfrågas snabba framsteg i fråga om transitering och återtagande, identifiering av irreguljära invandrare, resehandlingar för återvändandeändamål och gemensamma normer för återvändandeförfaranden.

Kommissionen presenterade under året två dokument som innehåller gemensamt återvändandeprogram för personer som vistas olagligt, dels en grönbok (KOM (2002) 175 slutlig), dels ett meddelande som bygger på grönboken (KOM (2002) 546 slutlig).

I kommissionens meddelande från oktober uppmanas rådet att anta ett återvändandeprogram före årets slut i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet i Sevilla. Programmet (14673/02 MIGR 125) antogs av rådet den 29 november. I programmet anges ett antal åtgärder, särskilt i fråga om operativt samarbete, som kräver ett tydligare åtagande av medlemsstaternas verkställande myndigheter.

Återtagandeavtal

Kommissionens arbete med att förhandla återtagandeavtal för gemenskapens räkning fortsatte. I ett återtagandeavtal fastställs vilka procedurer och kriterier som ska gälla för att parterna ska återta en person som vistas irreguljärt på något av parternas territorium. Kommissionen har hittills getts mandat att förhandla med Albanien, Algeriet, Kina, Sri Lanka, Turkiet, Hongkong, Macao, Marocko, Pakistan, Ryssland och Ukraina. Förhandlingarna med Hongkong och Macao är slutförda.

Arbetet med att öka harmoniseringen av viseringspolitiken inom EU och Schengenstaterna fortsätter. Rådet antog under våren en förordning (EG) nr 333/02 om införandet av en enhetlig utformning av viseringar och uppehållstillstånd. Medlemsstaterna ska ha infört detta enhetliga formulär ett år efter beslutet. Vidare antogs den 17 juli en ny version av de gemensamma konsulära anvisningarna. I dessa anges att ett harmoniserat formulär för ansökan om visering ska tas i bruk senast den 1 januari 2003 (beslut 2002/354/EG, 2002/585/EG och 2002/586/EG).

I handlingsplanen mot olaglig invandring anges att ett europeiskt identifieringssystem för viseringar ska inrättas. Bland annat föreslås att en databas för detta ändamål inte bör begränsa sig till beviljade viseringar. Den bör också innehålla uppgifter om ännu inte behandlade ansökningar samt om avslagna viseringar. Vidare fastslås att systemet kan innehålla information som redan idag efterfrågas, såsom t.ex. personuppgifter, digitalt foto, eller biometriska data. Kommissionen har fått i uppdrag att lägga fram en genomförbarhetsstudie gällande dessa frågor. En delrapport planeras till början av 2003 och slutrapporten förväntas i slutet av mars 2003.

Vid Europeiska rådets möte i Sevilla i juni 2002 beslutades att ge högsta prioritet åt bekämpning av missbruk av viseringar i samband med terroristhandlingar. Det anges att ett snabbt informationsutbyte om misstänkta personer och falska dokument är en viktig del i detta samarbete.

Olika förslag diskuterades under året om att bl.a. förenkla bestämmelserna när det gäller gränspassage mellan ett tredjeland och en medlemsstat, när resorna är av regelbunden karaktär.

17.5 Rådslutsatser om integration

Vid ministermötet för rättsliga och inrikes frågor 14–15 oktober antogs, på förslag från ordföranden, rådslutsatser om integration. Rådslutsatserna (12621/02 MIGR 88) angav, förutom allmänt syfte och inriktning för integrationen av invandrare och flyktingar, vikten av att skapa ett nätverk på expertnivå för utbyte av erfarenheter och samverkan kring integrationsfrågor inom EU. Detta nätverksarbete kommer troligtvis igång i början av 2003, bl.a. genom att medlemsstaterna ska utse särskilda kontaktpunkter för integrationsfrågorna.

18 Räddningstjänst

Vid det Europeiska rådets informella möte i Gent i oktober 2001 uppmanades rådet och kommissionen att gemensamt ta fram en handlingsplan för att förbättra unionens förmåga att skydda befolkningen och möta konsekvenserna av nukleär, radiologisk, biologisk och kemisk

(NRBC) terrorism. Under året bedrevs ett omfattande tvärsektoriellt arbete i avsikt att sammanställa planen. Resultatet blev ett politiskt dokument som syftar till att förbättra samordningen mellan unionens olika instrument för att förebygga och begränsa skador i händelse av en terroristattack med massförstörelsevapen.

Den gemenskapsmekanism för samordning av katastrofinsatser som inrättades 2001 (beslut 2001/792/EG, Euratom) sattes i bruk under året. Kommissionen använde sig av ett intensivt genomförandeprogram på olika nivåer för att säkerställa ett aktivt deltagande av medlemsstaterna och ett optimalt genomförande av mekanismen. De två första övningarna som genomfördes inom ramen för mekanismen lade tonvikten på NRBC-händelser.

Under året redovisade Sverige till EU, i enlighet med beslutet om mekanismen, de resurser som kan ställas till förfogande vid en katastrof inom eller utanför unionen samt inom ramen för EU:s krishanteringsförmåga (se avsnitt 7.3).

DEL 5 SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK, HÄLSO- OCH SJUKVÅRD, KONSUMENT-FRÅGOR

19 Tillväxt och sysselsättning

19.1 Prioriterade verksamheter och mål

Sysselsättningsfrågan har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete. Regeringen prioriterar sysselsättningsarbetet högt. EU:s gemensamma sysselsättningsstrategi tog sin början i och med att stats- och regeringscheferna antog Amsterdamfördraget i juni 1997 och sysselsättningsarbetet fördragsfästes. Syftet med sysselsättningsarbetet är att ”främja en anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad mottaglig för ekonomiska förändringar”.

Vid Europeiska rådet i Lissabon år 2000 beslutades om gemensamma mål för sysselsättningen i EU. Behovet av en integrerad och sammanhållen politik för tillväxt och sysselsättning underströks och ett stort antal åtaganden inom flera politikområden gjordes. Enighet nåddes även om målet ”full sysselsättning” samt ett nytt strategiskt mål för de närmaste tio åren; ”att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade region, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.” Som delmål för sysselsättningen fastställdes att 70 procent av befolkningen i arbetsför ålder, 60 procent av kvinnorna och 50 procent av de äldre ska vara sysselsatta år 2010. Ytterligare ett delmål fastställdes vid Europeiska rådets möte i Stockholm 2001. Till år 2005 ska 67 procent av befolkningen i arbetsför ålder och 57 procent av kvinnorna vara sysselsatta.

19.2 EU:s sysselsättningsstrategi

Utvärdering av EU:s sysselsättningsstrategi

År 2002 har sysselsättningsstrategin varit i kraft i fem år och en utvärdering av strategin har genomförts både nationellt (slutrapport IFAU projekt 1, 3, 5 och slutrapport ITPS projekt 2 och 4 samt slutrapport Statskontoret projekt 6) och på EU-nivå (KOM (2002) 416, fakta-promemoria 2002/03:FPM01). Kommissionen konstaterar i sin utvärdering att förändringarna på arbetsmarknaderna i Europa sedan 1997 delvis har varit strukturella. Den strukturella arbetslösheten har minskat, tillväxten är mer sysselsättningsvänlig och arbetsmarknaden svarar snabbare på ekonomiska och sociala förändringar än tidigare, men det är

oklart till hur stor del detta är resultatet av sysselsättningsstrategin. Utvärderingen visar däremot att strategin har haft effekt på medlemsstaternas utformning av sysselsättningspolitiken då medlemsstaterna i större utsträckning bedriver en aktiv arbetsmarknadspolitik, insatser görs för att öka kvaliteten i arbete, skatte- och bidragssystemen har delvis reformerats, livslångt lärande bedrivs i ökad utsträckning och insatserna för att förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män har intensifierats. Resultatet från utvärderingen av sysselsättningsstrategin ligger till grund för arbetet med att utforma den framtida strategin under år 2003. Sysselsättningssamarbetet inom EU är en svensk profilfråga som prioriteras högt av regeringen. Sverige välkomnar i stort kommissionens meddelande om utvärderingen och anser att bedömningen av de framsteg som gjorts under fem år av sysselsättningsstrategin är adekvat. Sverige anser att fördraget bör vara utgångspunkten i arbetet med att formulera den framtida sysselsättningsstrategin. Sverige verkar för att den framtida strategin ska fokusera på de viktigaste nyckelområdena för att skapa fler och bättre jobb och uppnå sysselsättningsmålen. En bred syn på sysselsättningspolitiken är nödvändig för att öka sysselsättningen. Flera politikområden måste samverka och strukturomvandlingar uppmuntras för att målen ska nås. Dessutom är det av stor betydelse att strategin förenklas och effektiviseras, särskilt mot bakgrund av utvidgningen och de strategiska Lissabonmålen.

Rationalisering av processerna och dess effekter på sysselsättningssamarbetet

Under året har det ekonomisk-politiska samarbetet i EU diskuterats mot bakgrund av slutsatserna från Europeiska rådet i Barcelona om att processerna bör rationaliseras, effektiviseras och förenklas. Detta är inte minst viktigt i ljuset av utvidgningen och de strategiska Lissabonmålen. Den 3 december antog Ekofin-rådet och rådet för sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor en rapport om strömlinjeformning (Streamlining Joint Report 14492/2002 fakta-promemoria 2002/03:FPM09). Den nya modellen, som träder ikraft från och med 2003, innebär bl.a. att riktlinjerna ska gälla i princip i tre år och att fokus på genomförande ska öka. Stats- och regeringscheferna kommer vid vårtoppmötena få en tydligare roll i att granska politiken som förts och att ge politisk vägledning inför kommande års arbete. Den nya modellen innebär också att sysselsättningsstrategin synkroniseras i tid med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Årscykeln blir tydligare i och med att ett s.k. riktlinjepaket kommer under våren och att uppföljning av politiken sker under hösten. Den nya modellen innebär att sysselsättningsriktlinjer och rekommendationer föreslås i april, beslutas av rådet i juni efter att ha noterats av Europeiska rådet och att medlemsstaterna tar fram nationella handlingsplaner under hösten. Granskningen av de nationella handlingsplanerna kommer att ske under slutet av året och den gemensamma sysselsättningsrapporten antas av rådet i början av följande år som en del av kommissionens s.k. genomförandepaket. Tidsplanen för sysselsättningsstrategin har under hösten gradvis börjat synkroniseras till den nya modellen, vilket innebär att kommissionen presenterar förslag till sysselsättningsriktlinjer för

2003 först i april 2003. Sverige fäster stor vikt vid att de ekonomisk-politiska och sysselsättningsprocesserna strömlinjeformas och effektiviserar, inte minst i ljuset av utvidningen och Lissabonmålen. Fördragets bestämmelser bör vara utgångspunkten i arbetet med att strömlinjeforma processerna.

Sverige anser att den övergripande struktur för strömlinjeformning av processerna, som kommissionen föreslår, med en årlig cykel med politisk vägledning, utarbetande av riktlinjer samt genomförande och uppföljning utgör en bra grund. Sverige ser detta som ett viktigt steg mot ökat fokus på genomförande och uppföljning av såväl Lissabonstrategin som enskilda processer. Förändringarna bör genomföras så snart som möjligt.

Sverige välkomnar en tidsmässig synkronisering av sysselsättningsstrategin och riktlinjerna för den allmänna ekonomiska politiken eftersom det gör dem mer samstämmiga och möjliggör att överlappningar kan undvikas. Sverige anser att fördraget bör vara utgångspunkten för relationen mellan de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (BEPG) och sysselsättningsstrategin (EES). BEPG är det centrala instrumentet för den ekonomisk-politiska samordningen och ska fokusera på centrala ekonomisk-politiska frågor. Sysselsättningsstrategin ska göra det möjligt att behandla området på ett mer detaljerat sätt. Budskapen i BEPG och EES ska vara koordinerade och samstämmiga, och ta fasta på de båda processernas betydelse att nå Lissabonmålen.

En synkronisering av processerna i tid ger möjlighet till en samlad uppföljning under hösten vilket leder till ökat fokus på genomförande samt underlättar prioriteringar inför vårtoppmötena. Sverige välkomnar även att mål och riktlinjer får en ökad stabilitet över tiden, att förändringar sker i begränsad omfattning och på grundval av slutsatser från vårtoppmötena. Sverige anser att siktet bör vara inställt på att nå Lissabonmålen och fram tills dess är ingen större översyn av sysselsättningsstrategin nödvändig. Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser (GAERC) kommer att ansvara för samordningen av bidragen som ett led i förberedelserna till Europeiska rådet.

Sverige verkar för att alla berörda rådsformationer, inom ramen för sitt respektive kompetensområde, ska kunna avge egna prioriteringar inför vårtoppmötet och "riktlinjepaketet". Detta är en nödvändighet för balansen i Lissabonstrategin. Ett effektivt förberedelsearbete, med fokus på genomförande och uppföljning, inom varje rådsformation är en förutsättning.

Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2002

Enligt artikel 128 § 3 i EG-fördraget ska varje medlemsstat till rådet och kommissionen överlämna en årsrapport om de viktigaste åtgärder som vidtagits för att genomföra sysselsättningspolitiken mot bakgrund av sysselsättningsriktlinjerna. Sveriges handlingsplan för sysselsättning år 2002 tillställdes kommissionen och rådet den 2 maj 2002.

I handlingsplanen för år 2002 belystes särskilt den demografiska utmaningen, sysselsättningsutvecklingen och arbetsutbudet (Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2002). Analysen fokuserade främst på yngre personer, utlandsfödda, äldre och kvinnor. Vidare redogjordes för regeringens politik för att hantera de demografiska utmaningarna; att

åtgärder inom politikområden måste samverka, användningen av nationella mål, en aktiv arbetsmarknadspolitik, vikten av att uppmuntra och möjliggöra för äldre att stanna kvar längre i arbetslivet, förändringar i skatte- och bidragssystemen för att främja arbete samt betydelsen av kvalitet i arbetet och livslångt lärande. Särskild vikt fästes vid att besvara rekommendationerna till Sverige om skatter och incitamentsstrukturerna i skatte- och bidragssystem, den könssegregerade arbetsmarknaden och effektiviteten i de aktiva arbetsmarknadsprogrammen. Därutöver redovisade Sverige de åtgärder som regeringen vidtagit mot bakgrund av sysselsättningsriktlinjerna.

Arbetsmarknadens parter har under året haft en viktig roll i genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna. Parterna deltar aktivt i processen och levererade bl.a. underlag vad gäller genomförandet av de riktlinjer som särskilt riktar sig till parterna.

EU:s gemensamma sysselsättningsrapport 2002

Enligt artikel 128 § 5 i EG-fördraget ska rådet och kommissionen, efter en granskning av medlemsstaternas handlingsplaner för sysselsättning, upprätta en gemensam årsrapport om sysselsättningssituationen i gemenskapen och om genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna.

Kommissionens utkast till rapport presenterades den 13 november i år (KOM (2002) 621, faktapromemoria 2002/03:FPM31). Sammanfattningsvis gör kommissionen bedömningen att fortsatta förbättringar skett på arbetsmarknaderna i Europa, men i en långsammare takt än förra året. Sysselsättningen för befolkningen i arbetsför ålder ökade med 0,6 procent från 2000 till 63,9 procent år 2001. Drygt två miljoner fler människor är sysselsatta. Arbetslösheten minskade med 0,6 procent och till största delen för kvinnor. De äldres sysselsättningsgrad ökade till 38,5 procent. Den strukturella arbetslösheten är fortfarande hög och sysselsättningsgraderna måste öka, framförallt för äldre arbetstagare, mot bakgrund av den demografiska utmaning som EU står inför. Vidare behöver ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra jämställdheten, kvalitet i arbetet, produktiviteten och regionala skillnader.

En positiv bedömning av läget i Sverige görs i rapporten, med höga sysselsättningsgrader överlag. Kommissionen anser att Sverige tagit goda initiativ för att komma till rätta med den könssegregerade arbetsmarknaden och effektiviteten i de aktiva arbetsmarknadsprogrammen. Kommissionen uppmärksammar också att skattetrycket på arbete sänkts genom att det tredje steget i skattereformen genomförts och att marginaleffekterna har minskat. Sverige kan i stort välkomna utkastet till gemensam rapport. Sverige sätter stort värde på den gemensamma rapporten om sysselsättning och regeringen delar kommissionens bedömning av de utmaningar Sverige står inför gällande arbetskraftsutbud. Frågor om att minska långtidssjukskrivningarna och att bättre integrera invandrare på arbetsmarknaden är även frågor som regeringen prioriterar högt på den inrikespolitiska dagordningen. Beträffande skatte- och bidragssystemen anser Sverige att kommissionen fokuserar för mycket på det totala skattetrycket på arbete och för lite på (effektiva) marginalsatser, vilka är de mest relevanta indikatorerna på skattetrycket på arbete ur ett arbetsutbudsperspektiv. Sverige anser vidare att det är på

de samlade effekterna av skatte- och bidragssystemen som fokus bör ligga i syfte att minska marginaleffekter och därmed stimulera ett ökat arbetsutbud. Skr. 2002/03:60

19.2.1 Sysselsättningsriktlinjer för 2003

Enligt artikel 128 § 2 i EG-fördraget ska kommissionen årligen presentera ett förslag till riktlinjer för sysselsättningen. Sysselsättningsriktlinjerna ska stämma överens med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Detta innebär inte att sysselsättningspolitiken ska harmoniseras på gemenskapsnivå utan huvudansvaret för sysselsättningspolitiken ligger även fortsättningsvis hos medlemsstaterna.

Förslag till nya sysselsättningsriktlinjer kommer att presenteras i april 2003 efter Europeiska rådets vårtoppmöte, i det s.k. riktlinjepaketet, tillsammans med rekommendationer för sysselsättning samt förslag till de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, i enlighet med den nya modellen för ekonomisk-politisk samordning.

Mot bakgrund av den utvärdering som har gjorts av sysselsättningsstrategin ska nya riktlinjer tas fram. Dessa ska, i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådets möte i Barcelona, förenklas, i synnerhet genom att antalet riktlinjer minskas. Tidsramen för riktlinjerna ska anpassas till Lissabonstrategin, dvs. 2010. Vidare beslutades att de reviderade sysselsättningsriktlinjerna bör fokusera på att öka sysselsättningsgraden genom att främja anställbarheten och undanröja hinder och andra faktorer som avhåller människor från att ta ett arbete eller från att fortsätta arbeta, med bibehållande av höga trygghetsnormer enligt den europeiska sociala modellen. Förstärkt samverkan mellan arbetsmarknadens parter och offentliga myndigheter behövs och i synnerhet måste livslångt lärande, kvalitet i arbetet och jämställdhet prioriteras.

20 Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor

20.1 Modernisering av den europeiska modellen

Europeiska rådet i Lissabon fastställde det strategiska målet att Europeiska unionen ska ”bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk utveckling med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning”. I denna omställning har företagen en viktig roll att spela.

Kommissionen presenterade den 2 juli ett meddelande “Företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en hållbar utveckling” som en uppföljning av grönboken ”Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar”, i vilken man presenterade en EU-strategi för främjande av företagens sociala ansvar samt inrättande av ett flerparts-

forum för företagens sociala ansvar på EU-nivå i syfte att främja öppenhet och konvergens i fråga om metoder och instrument för företagens sociala ansvar. Flerpartsforumet inrättades i oktober.

Skr. 2002/03:60

20.2 Arbetsrätt

20.2.1 Genomförande av europabolagsdirektivet

Vid regeringssammanträde den 6 juni beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till hur rådets direktiv 2001/86/EG om komplettering av stadgan för europabolag vad gäller arbetstagarinflytande ska genomföras i svensk rätt (Dir. 2002:75). Direktivets utgångspunkt är att bildandet av ett europabolag inte ska medföra att arbetstagarinflytandet försvinner eller minskar i de bolag som deltar i bildandet. Europabolag är en ny europeisk associationsform som ska kunna verka över gränserna. Merparten av bestämmelserna i direktivet reglerar hur det ska gå till att förhandla fram avtal om en ordning för arbetstagarinflytande i det framtida europabolaget. I en bilaga till direktivet finns referensbestämmelser som anger hur arbetstagarinflytandet ska utövas om en överenskommelse mellan parterna saknas. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 maj 2003.

20.2.2 Arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar

Under det svenska ordförandeskapet inleddes i samråd med kommissionen arbetet med att anpassa direktivet om arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar till den modell som gäller för europabolag. Ett förslag presenterades i april 2001.

Rådet för sysselsättnings- och socialpolitik enades den 3 juni om en allmän riktlinje beträffande ett förslag till EU-direktiv rörande komplettering av stadgan för europeiska kooperativa föreningar med avseende på arbetstagarinflytande. Rådet beslutade även om förnyad konsultation av Europaparlamentet.

20.2.3 Information till och samråd med arbetstagare

Direktivet om information till och samråd med arbetstagare antogs i mars. Direktivet är tillämpligt på företag med minst 50 anställda eller där minst 20 arbetstagare sysselsätts vid en driftsenhet. De anställda ska genom sina representanter informeras om utvecklingen som varit och om vad som förväntas i verksamheten och den ekonomiska situationen. Förhandlingar ska hållas om beslut som kan medföra väsentliga förändringar i arbetsorganisationen eller anställningsavtalen. Direktivet innehåller även regler om kollektivavtalsreglerad information och samråd, samt regler om tystnadsplikt beträffande information som kan skada företaget.

20.2.4 Lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens

Skr. 2002/03:60

Rådets direktiv (80/987/EEG) om tillämpning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens har reviderats. Ändringsdirektivet (2002/74/EG) antogs den 23 september. Ändringen är bland annat föranledd av att EG-domstolen i ett antal domar behandlat s.k. transnationella situationer, dvs. när insolvensförfarande inleds i en annan medlemsstat än den där arbetet utförs.

Med ändringsdirektivet införs följande;

- en precisering av direktivets tillämpningsområde och upphävande av den tidigare bilagan,
- en precisering av definitionen "insolvens" för användningen i detta direktiv,
- en förenkling av artiklar som berör garantiinstitutionerna,
- en ny bestämmelse om fastställande av behörig garantiinstitution vid transnationella situationer,
- en ny bestämmelse om administrativt samarbete mellan medlemsstaterna för att underlätta tillämpningen vid transnationella situationer.

Direktivet ska ha genomförts av medlemsstaterna senast den 8 oktober 2005. Medlemsstaterna ska tillämpa bestämmelserna på alla former av insolvens som drabbar en arbetsgivare efter det datum då dessa bestämmelser trätt i kraft.

20.2.5 Arbetsvillkor för personal uthyrd av bemanningsföretag

De europeiska arbetsmarknadsparterna har i förhandlingar försökt att nå en överenskommelse angående arbets- och anställningsvillkor i bemanningsföretag. Efter att förhandlingarna strandade i maj 2001 tog kommissionen över initiativet. I mars lämnade kommissionen ett förslag till direktiv om arbetsvillkor för personal som hyrs ut av bemanningsföretag (KOM (2002) 149). Förhandlingar inom rådsstrukturen inleddes i juni. Den 21 november lämnade Europaparlamentet efter en första behandling ett betänkande med ändringsförslag. Den 28 november lämnade kommissionen ett ändrat förslag till direktiv med beaktande av Europaparlamentets betänkande (KOM (2002) 701). Förhandlingarna kommer att fortgå under våren 2003.

Direktivförslaget ställer upp en icke-diskrimineringsprincip. Enligt denna ska en uthyrd arbetstagare behandlas minst lika förmånligt som anställda med identiskt eller likartat arbete i kundföretaget när det gäller grundläggande arbetsvillkor, såvida inte en särbehandling är motiverad av objektiva skäl. De grundläggande arbetsvillkor som avses relaterar till arbetstid, semester, lön, arbete som utförs av gravida och ammande kvinnor liksom barn och ungdomar samt åtgärder som syftar till att förhindra diskriminering. Av förslaget följer en skyldighet för medlemsstaterna att regelbundet se över eventuella restriktioner eller förbud mot arbete genom bemanningsföretag. Förslaget ger också medlemsstaterna utrymme att göra undantag från principen beträffande tillsvidareanställda som får lön mellan två uppdrag, genom kollektivavtal, förutsatt att dessa

garanterar en adekvat skyddsnivå, samt beträffande arbetstagare som utför uppdrag hos ett kundföretag som inte överstiger sex veckor. Skr. 2002/03:60

20.3 Hälsa och säkerhet i arbetet

20.3.1 Svenskt genomförande av EU:s arbetstidsdirektiv

I juni 2000 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/34/EG) om vissa ändringar i det ursprungliga arbetstidsdirektivet (93/104/EG). Ändringarna innebar att de sektorer som tidigare hade varit undantagna från arbetstidsdirektivets tillämpningsområde kom att omfattas av direktivets regler. Huvuddelen av bestämmelserna i det nya direktivet ska vara genomförda i medlemsstaterna senast i augusti 2003.

I december 2000 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att bl.a. föreslå ett tydligare genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv i svensk lagstiftning. Av särskild betydelse för kommitténs arbete med att genomföra direktivet i svensk lagstiftning var att EU-kommissionen i mars 2002 skickade en formell underrättelse till den svenska regeringen. Kommissionen menar sig finna att direktivets bestämmelser om dygnsvila, begränsning av veckoarbetstiden, semester och nattarbete inte är korrekt genomförda i svensk rätt.

Kommittén för nya arbetstids- och semesterregler (KNAS) överlämnade i juni 2002 delbetänkandet Tid - för arbete och ledighet (SOU 2002:58) till regeringen. I syfte att få de svenska reglerna att överensstämma med direktivet föreslår kommittén att det i arbetstidslagen införs bestämmelser om minst elva timmars dygnsvila och om att veckoarbetstiden ska begränsas till högst 48 timmar under en beräkningsperiod om fyra månader.

Kommitténs förslag remissbehandlades under hösten. För närvarande sker en genomgång av remissutfallet inom näringsdepartementet. Regeringen har ännu inte tagit ställning till den fortsatta hanteringen av förslagen.

20.3.2 Nytt direktiv om mekaniska vibrationer

Ett nytt direktivförslag framlades som, till skillnad från tidigare förslag som behandlade samtliga fyra fysikaliska agenser (buller, optisk strålning, elektromagnetisk strålning samt mekaniska vibrationer), endast omfattade mekaniska vibrationer. Behandlingen har lett till att ett nytt direktiv utfärdades den 25 juni (2002/44/EG).

20.3.3 Nya regler för buller

Förslaget lades fram den 18 januari 2001 av det svenska ordförandeskapet i rådet i samverkan med kommissionen. Det är avsett att ersätta nu gällande EU-direktiv om buller (86/188/EEG).

Rådet antog den 29 oktober 2001 en gemensam ståndpunkt. Europaparlamentets andra behandling avslutades den 12 mars 2002. Förlikningsprocessen är avslutad och enighet har uppnåtts mellan rådet och Europaparlamentet. Endast språkgranskning återstår.

20.3.4 Nytt förslag om direktiv om elektromagnetiska fält

Ett nytt direktivarbete har under hösten igångsatts i rådet av det danska ordförandeskapet och fortsätter under det grekiska ordförandeskapet. Utgångspunkten är kommissionens förslag från 1994 om direktiv om fysikaliska agens (se ovan under vibrationer).

20.3.5 Nytt förslag om asbestdirektiv

Detta förslag till arbetsmiljödirektiv lades fram av kommissionen den 20 juli 2001. Förslaget är en ändring i det befintliga direktivet om skydd för arbetstagare mot risker på grund av asbest (direktiv 83/477/EEG). Förslaget syftar bl.a. till att anpassa direktivet till att användning och utsläppande på marknaden av asbest blir förbjudet fr.o.m. den 1 januari 2005 genom kommissionens produktdirektiv 99/77/EG.

Rådet antog en gemensam ståndpunkt den 23 september. Europaparlamentet avslutade den andra behandlingen den 17 december. Slutbehandling i rådet pågår.

20.4 Sociala dialogen

Sociala dialogen och goda relationer mellan arbetsmarknadens parter står i centrum för den europeiska sociala modellen. Vid Europeiska rådets möten i Laeken och Barcelona, liksom vid de socialpolitiska toppmöten som föregick dem, betonade stats- och regeringscheferna, arbetsmarknadens parter och kommissionen vikten av social dialog på alla nivåer för att främja modernisering och förändringar såväl inom unionen som i kandidatländerna. Kommissionen utvecklar i sitt meddelande (KOM (2002) 341 slutlig) synpunkter på den sociala dialogens framtid, både som en nyckelfaktor för bättre styrelseformer i en utvidgad union och som en drivkraft för ekonomiska och sociala reformer.

Kommissionen lade i juli 2002 fram ett förslag till rådsbeslut som innebär att den Ständiga sysselsättningskommittén som inte svarar upp mot de krav som ställs på den ska ersättas med ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning. Trepartstoppmötet ska garantera en kontinuerlig samverkan mellan rådet, kommissionen och arbetsmarknadens parter. Beslut togs i rådet den 3 december om en rapport med förslag om att det sociala trepartstoppmötet för tillväxt och sysselsättning fortsättningsvis sammankallas på informell basis enligt etablerad praxis men att det på sikt genom rådsbeslut institutionaliseras och att den ständiga sysselsättningskommittén därmed samtidigt avskaffas. Rapporten överlämnades via rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) till Europeiska Rådet inför dess möte i december i Köpenhamn.

20.4.1 Företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en hållbar utveckling

Skr. 2002/03:60

Kommissionen presenterade den 2 juli 2002 ett meddelande "Företagens sociala ansvar – näringslivets bidrag till en hållbar utveckling" som en uppföljning av grönboken "Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar". Kommissionen presenterade ett förslag till EU-strategi för främjande av företagens sociala ansvar samt föreslog att ett flerpartsforum för företagens sociala ansvar (CSR EMS forum) ska inrättas på EU-nivå i syfte att främja öppenhet och konvergens i fråga om metoder och instrument för företagens sociala ansvar. Det ska ske genom utbyte av erfarenheter och exempel på bra metoder mellan aktörer på EU-nivå. Detta kan i sin tur utgöra underlag för att utarbeta gemensamma EU-strategier och vägledande principer inom området.

Rådet beslöt den 3 december om en resolution i vilken man bl.a. stödjer förslaget om att inrätta ett flerpartsforum för företagens sociala ansvar. Forumet ska senast första halvåret 2004 avrapportera sitt arbete.

20.5 Social trygghet

År 2000 inrättades Kommittén för social trygghet (se avsnitt 13.5.2 i skrivelsen för år 2000). Kommittén har till uppgift att främja samarbetet på det sociala trygghetsområdet på europeisk nivå genom utbyte av information och erfarenheter mellan medlemsstaterna. Kommittén samarbetar nära med kommittén för ekonomisk politik och sysselsättningskommittén.

Arbetet har under året inriktats på frågor om pensioner och social utslagning samt hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Riksdagen har fortlöpande informerats om detta arbete.

20.5.1 Pensioner och pensionssystem

Medlemsstaterna har till september 2002 tagit fram nationella strategier för hur de framtida demografiska utmaningarna ska mötas med utgångspunkt i de 11 målen för stabila och hållbara pensionssystem som fastställdes i Laeken 2001. Arbetet på pensionsområdet har skett i nära samarbete mellan kommittéerna för social trygghet och ekonomisk politik. En gemensam rapport från kommissionen och rådet ska sammanställas och presenteras till Europeiska rådets vårmöte 2003 och avsikten är sedan att rådet och kommissionen ska utvärdera målen och arbetsmetoderna på pensionsområdet senast utgången av år 2004. Sverige var drivande i denna fråga under sitt ordförandeskap.

20.5.2 Fattigdom och social utslagning

Under 2002 har Kommittén för social trygghet påbörjat arbetet med att förbereda nationella handlingsplaner för 2003–2005, framför allt i den delen som rör målen för arbetet. Europeiska rådet i Köpenhamn fastställde att målen från Nice ska gälla också för den andra omgången av

nationella handlingsplaner, med tillägget att medlemsstaterna ska sätta nationella mål för att till 2010 väsentligt reducera antalet personer som lever i fattigdom och social utslagning, att genderperspektivet ska lyftas fram samt att en mer tydlig fokus ska sättas på invandrares situation och den förhöjda risk för fattigdom och social utslagning som de löper.

För att stödja den sociala integrationsprocessen antog rådet i december en resolution om social delaktighet genom social dialog. I resolutionen uppmanas medlemsstaterna att aktivt involvera sociala parter och andra aktörer i arbetet mot fattigdom och social utslagning.

Under 2002 har genomförandet av programmet för att främja samarbetet mellan medlemsstaterna i arbetet med att bekämpa fattigdom och social utslagning påbörjats. Programmet som löper under fem år och omfattar 75 miljoner euro beslutades i oktober 2001.

Sverige har stött förslagen i dess olika delar.

20.5.3 Hälsa- och sjukvård samt äldreomsorg

I juni 2001 ombads Kommittén för social trygghet och Kommittén för ekonomisk politik att förbereda en rapport om färdriktningen inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Syftet var att möta utmaningarna från ett åldrande samhälle.

I ett meddelande från kommissionen i december 2001 studerades i detalj de demografiska, teknologiska och finansiella trenderna som kunde äventyra de höga skyddsnivåerna inom detta område. Slutsatsen var att hälso- och sjukvårds- och äldreomsorgssystemen står inför utmaningen att samtidigt garantera de tre målen: 1) tillgänglighet för alla till hälso- och sjukvård och äldreomsorg, 2) en hög kvalitetsnivå på vården och 3) systemens finansiella hållbarhet.

Rådet avlämnade en orienterande rapport om hälso- och sjukvården och äldreomsorgen till det Europeiska rådet i Barcelona. Rådet bekräftade att de tre målen var ett lämpligt ramverk för policyutbyte mellan medlemsstaterna. Rådet erkände också att alla hälso- och sjukvårdssystem inom EU baseras på principerna om solidaritet, rättvisa och universalitet.

Kommittén för social trygghet har i samarbete med Kommittén för ekonomisk politik genomfört en enkät till samtliga medlemsstater för att samla in information som relaterar till de tre mål som identifierades i den orienterande rapporten. Resultaten av enkäten kommer att redovisas i en rapport, som ska överlämnas till Europeiska rådets möte under våren 2003.

20.6 Samordning av systemen för social trygghet

För att underlätta den fria rörligheten inom EU och EES-länderna för arbetstagare, egenföretagare, pensionärer samt deras familjer finns det ett regelverk, i huvudsak förordning (EEG) nr 1408/71 om samordning av medlemsstaternas system för social trygghet.

Kommissionen föreslog i december 1998 att förordningen skulle revideras. Avsikten med förslaget var att modernisera och förenkla

samordningsreglerna. Europaparlamentet har ännu inte yttrat sig i ärendet. Skr. 2002/03:60

Rådet antog den 3 december 2001 riktlinjer för det fortsatta förenkling- och moderniseringsarbetet. Vid samma tillfälle beslutades att den del av förslaget som avser utvidgningen av förordningens regler till tredjelandsmedborgare ska beslutas med artikel 63.4 i EG-fördraget som rättslig grund. Vid Europeiska rådets möte i Barcelona 2002 fastställdes att ett klart förslag skulle finnas till utgången av år 2003.

Riksdagen har fortlöpande informerats om detta arbete.

20.6.1 Förenkling och modernisering

Under det spanska ordförandeskapet kunde rådet enas om sakinnehållet för de allmänna och inledande bestämmelserna i avdelningarna I och II i förordningen. Eftersom genomgången sker i olika omgångar är överenskommelsen villkorad av att förordningen i slutfasen ska kunna ses över för att få en enhetlig utformning. Under hösten 2002 uppnåddes enighet om avdelning III om sjukdom, moderskap och faderskap samt olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. Avdelning III om förmåner vid invaliditet och ålderdom kommer att behandlas under våren 2003.

20.6.2 Tillämpning av samordningsreglerna på medborgare från tredjeland

Kommissionens förslag till förenkling från december 1998 omfattade en utvidgning av bestämmelserna i förordningen (EEG) nr 1408/71 till att även gälla tredjelandsmedborgare. En sådan förenkling visade sig emellertid inte vara möjlig med den rättsliga grund som gäller för förordningen. Frågan bröts därför ut ur förenklingsarbetet varefter ett nytt förslag om tredjelandsmedborgare lades fram av kommissionen (KOM (2002) 405). Det särskilda förslaget vilar på en annan rättslig grund vilket ger Förenade Konungariket, Irland och Danmark en möjlighet att inte delta i beslutet. De tredjelandsmedborgare som lagligen är bosatta inom gemenskapen ska ha samma rätt som EU-medborgare till rättigheterna i förordning (EEG) nr 1408/71. Förslaget syftar också till att förenkla reglerna genom minskat antal nationella och internationella instrument som reglerar samordningen av de sociala trygghetssystemen för denna grupp av personer. Europaparlamentet har yttrat sig positivt över förslaget. Vid rådsmötet den 3 december 2002 uppnåddes politisk enighet om förslaget. Sverige välkomnade denna utvidgning. Även Förenade Konungariket och Irland deltar i beslutet.

20.7 Nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer

Kommissionen lade den 7 mars 2002 fram ett förslag till ett nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer (KOM (2002) 119 slutlig). Direktivet syftar till att ersätta samtliga direktiv om ömsesidigt erkännande av examens- och kompetensbevis. Syftet är att nå en konsolidering och förenkling av gällande regler samt att öka rättssäkerheten för medborgarna

inom EU när det gäller tillträde till yrken som är reglerade. Förslaget behandlas för närvarande i en rådsarbetsgrupp. Vid sitt möte i november 2002 höll Konkurrenskräftrådet en orienterande debatt om direktivet. Behandlingen av förslaget i Europaparlamentet beräknas vara avslutad i början av 2003.

De nuvarande direktivens giltighet

Inom gemenskapen finns ett antal direktiv som syftar till att uppnå fri rörlighet för arbetstagare, etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster. Huvuddelen av direktiven omfattar särskilda yrkesområden, främst inom hälso- och sjukvården, och innebär en harmonisering av lagstiftningen. De senare direktiven är mer generella till sin karaktär och omfattar alla andra yrken som är lagreglerade i mottagarlandet. Syftet med samtliga dessa direktiv är att undanröja de hinder för den fria rörligheten för personer som medlemsstaternas olika krav på kompetensbevis för utövande av en viss yrkesverksamhet utgör. Den form av hinder som dessa personer kan möta är att ett annat land har särskilda restriktioner för ett visst yrke som innebär att yrkesutövaren måste ha ett särskilt nationellt behörighets- eller kompetensbevis.

Kommissionens förslag

Hittills har bestämmelserna om erkännande av yrkesbehörighet utvecklats gradvis från mitten av 60-talet, vilket innebär att bestämmelserna i de olika direktiven varierar och är svåra att överblicka för den enskilda. I det nya direktivet kvarstår de viktigaste villkoren men samtidigt eftersträvas en förenkling och större enhetlighet. Förslaget innebär också enklare villkor för tillhandahållande av tjänster över gränserna under en begränsad tid, jämfört med dem som gäller för etableringsfriheten. Vidare föreslås en större flexibilitet när det gäller att uppdatera direktiven genom att vissa beslut ska kunna fattas av kommissionen efter hörande av en kommitté med representanter från medlemsstaterna.

Ett nytt förslag är att yrkesorganisationerna på europeisk nivå ges en starkare ställning i erkännandeprocessen, förutsatt att de har nått en s.k. gemensam plattform för bedömning av kvalifikationer enligt gemensamma kriterier. Om kommissionen anser att en bestämd plattform kan underlätta rörligheten ska beslut fattas enligt det förfarande som avses i artikel 54 i EG-fördraget.

Vidare föreslås att det automatiska erkännandet för specialistläkare enbart ska omfatta de medicinska specialiteter som är gemensamma i alla länder. Övriga ska omfattas av det generella systemet, dvs. det ska ske individuella prövningar.

21 Kamp mot diskriminering

I december 2000 beslutade regeringen att tillkalla en utredare med uppdrag att lämna förslag till åtgärder för genomförandet i Sverige av rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett ras eller etniskt ursprung och av rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet.

I betänkandet Ett utvidgat skydd mot diskriminering (SOU 2002:43), vilket överlämnades till regeringen i maj, föreslås tre nya lagar med förbud mot diskriminering. Lagarna omfattar etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse, funktionshinder och sexuell läggning. Lagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att lägga fram en proposition till riksdagen våren 2003.

Den delen av direktivet om likabehandling i arbetslivet som gäller diskriminering på grund av ålder ska vara genomförd i nationell rätt senast den 2 december 2006. En ny parlamentarisk kommitté med uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering har fått till uppgift att lämna förslag till hur de aktuella bestämmelserna ska genomföras i Sverige (Dir 2002:11). Kommittén ska redovisa uppdraget senast den 1 december 2004.

Kommittén ska även göra en bedömning av om ytterligare åtgärder är nödvändiga eller lämpliga med hänsyn till nuvarande och tidigare direktiv. Ett av de direktiv som ska granskas är det s.k. likabehandlingsdirektivet rörande tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor från 1976 (76/207/EEG), ändrat den 23 september genom direktiv 2002/73/EG. Ytterligare ett direktiv (79/7/EEG) rör social trygghet. Ett tredje direktiv (86/613/EEG) avser likabehandling av kvinnor och män med egen rörelse, bl.a. jordbruk, samt om skydd för kvinnor med egen rörelse under havandeskap och moderskap.

22 Jämställdhet

22.1 EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet

Rådet antog i december 2000 det femte handlingsprogrammet för jämställdhet. Det har formen av en gemensam ramstrategi för jämställdhet liksom ett stödprogram för åren 2001–2005.

Ramstrategin har det kombinerade arbetssättet att både arbeta med jämställdhetsintegrering i all politik och med särskilda åtgärder för att öka jämställdheten.

Inom ramen för stödprogrammet har särskilt stöd under året beslutats för projekt på temat "Förenas arbete med familjeliv". Skr. 2002/03:60

22.2 Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995

I den handlingsplan som antogs av FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking anges tolv områden som ska prioriteras i jämställdhetsarbetet. EU har valt att utveckla indikatorer för att följa, jämföra och effektivisera arbetet inom dessa områden. Tidigare har indikatorer tagits fram och fastställts för områdena Kvinnor i beslutsprocessen, Kvinnor och ekonomi, särskilt kvinnors och mäns möjligheter att förena förvärvsarbete och föräldraskap samt Lönejämställdhet mellan kvinnor och män. Under det spanska ordförandeskapet genomfördes en studie av medlemsstaternas arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor samt en sammanställning av goda exempel från medlemsstaterna på åtgärder för att motverka mäns våld mot kvinnor. På basis av dessa åtgärder har det danska ordförandeskapet utarbetat sju indikatorer på våld mot kvinnor i hemmet vilka noterades av rådet i de slutsatser som antogs den 2–3 december. Indikatorerna mäter omfattningen av våld mot kvinnor i hemmet och medlemsstaternas åtgärder för att motverka våldet. Rådets slutsatser uppmuntrar medlemsstaterna att överväga att producera nationell statistik så att uppgifter om indikatorerna kan samlas in. Nästa område på vilket indikatorer ska utarbetas är kvinnor och beslutsfattande inom den privata sektorn.

22.3 Integrering av ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete

Frankrike var det första ordförandeland som gjorde ansträngningar för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete (hösten 2000). Ett flertal politikområden har granskats sedan dess.

Det spanska ordförandeskapet valde att uppmärksamma jämställdhetsperspektivet i miljö, jordbruks- och strukturfondspolitiken. Det danska ordförandeskapet inriktade sin granskning på en analys av hur frågan behandlats i rådet för sysselsättning och socialpolitik. Det danska ordförandeskapet tog ytterligare steg genom att presentera förslag på hur rådet ska samordna uppföljningen av jämställdhetsarbetet.

I de slutsatser som antogs av rådet den 2–3 december uppmanades kommissionen att påskynda sitt arbete med att färdigställa den studie om ett European Gender-institut som påbörjats år 2001.

22.4 Likabehandlingsdirektivet

Förhandlingarna inom rådet om en revidering av likabehandlingsdirektivet (76/207/EEG) från 1976 avslutades i början av året. Ändringen innehåller bland annat en definition av sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Det nya direktivet (2002/73/EG) antogs den 23 september.

23 Folkhälsa

År 1994 blev folkhälsa formellt ett samarbetsområde inom EG genom Maastrichtfördraget. Genom ikraftträdandet av Amsterdamfördraget har frågan om integrering av hälsoskyddsaspekter i all gemenskapspolitik fått ökad tyngd. I artikel 152.1 i EG-fördraget anges inledningsvis att en hög hälsoskyddsnivå ska säkerställas vid utformningen och genomförandet av all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder. Vidare ska gemenskapens insatser komplettera den nationella politiken och inriktas på att förbättra folkhälsan, förebygga ohälsa och undanröja faror för människors hälsa. När gemenskapen handlar på folkhälsoområdet ska den fullt ut respektera medlemsstaternas ansvar för att organisera och ge hälso- och sjukvård.

Frågan om integrering av hälsoaspekter inom andra politikområden har lyfts fram under de senare åren. Sverige har aktivt verkat för att en sådan integrering måste ske på ett tidigt stadium. Många av de viktigaste och mest grundläggande bestämningsfaktorerna för hälsa ligger utanför den traditionella folkhälsopolitiken. Sverige har därför poängterat att arbetet med de sociala bestämningsfaktorerna för folkhälsan måste stärkas och ges ökad tyngd.

23.1 Folkhälsoprogram

I september 2002 beslutade Europaparlamentet och Europeiska unionens råd om ett nytt folkhälsoprogram som kommer att löpa mellan år 2003 och år 2008 (beslut nr 2002/1786/EG). Beslutet innebär att den nuvarande strukturen med flera separata program kommer att ersättas av ett samlat folkhälsoprogram. Programmet är inriktat på tre åtgärdsområden: bättre information för att förbättra folkhälsan, snabba åtgärder vid hälsorisker samt bestämningsfaktorer för folkhälsan. Inom programmet kommer stor vikt att läggas vid att minska ojämlikhet i hälsa. Programmet kommer att utgöra ett viktigt instrument i arbetet att stärka folkhälsofrågorna inom samtliga politikområden och därmed bidra till att en samlad folkhälsopolitik inom EU utvecklas.

Genomförandet av folkhälsoprogrammet utgör en del av den folkhälsostrategi inom gemenskapen som kommissionen fattade beslut om i maj 2000 (KOM (2000) 285 slutlig) och som beskriver planerna för hela folkhälsoområdet inklusive hur fördragets krav på en hög hälsoskyddsnivå i all gemenskapspolitik kan utvecklas.

Sverige fäster stor vikt vid genomförandet av EU:s folkhälsoprogram för 2003–2008 som antogs under året och att inom ramen för folkhälsoprogrammet verka för en sammanhållen och stärkt folkhälsopolitik.

23.2 Tobak

Regeringen lägger stor vikt vid det internationella samarbetet på tobaksområdet. Den genomförda förstärkningen av lagstiftningen på tobaksområdet har varit angelägen. Regeringen prioriterar också arbetet med att utveckla och anta en ramkonvention inom WHO.

23.2.1 WHO:s ramkonvention om tobakskontroll

Sedan år 2000 pågår en mellanstatlig förhandling inom ramen för Världshälsoorganisationen (WHO) för att utarbeta en internationell ramkonvention om tobakskontroll. Ett sista förhandlingsmöte återstår och avsikten är att konventionen ska antas i maj år 2003 vid Världshälsöförsamlingen i Genève. Kommissionen har givits mandat att förhandla de delar av konventionen som omfattas av gemenskapens kompetens och ordförandeskapet förhandlar de delar som omfattas av medlemsstaternas kompetens.

Såväl rådet som Europaparlamentet måste godkänna texten innan den kan signeras.

Konventionen täcker bl.a. passiv rökning, reklam begränsningar, märkning av tobaksprodukter samt maximigränser för farligt innehåll och regler om smuglingsbekämpning. Konventionen kommer att innehålla internationellt accepterade regler och ge ett stöd för länder att bygga upp en nationell lagstiftning.

Regeringen har i arbetsprogrammet för EU-frågor 2002 prioriterat att EU ska delta i förhandlingen om ramkonventionen. Från svensk sida ses bl.a. regleringen om reklam och passiv rökning som viktiga områden.

23.2.2 Direktiv om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror

Den 2 december antog rådet, genom en s.k. förstaläsningsöverenskommelse med Europaparlamentet, ett direktiv (ännu inte publicerat) om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror.

Direktivet innehåller förbud mot tobaksreklam i tryckta skrifter, i radiosändningar och på Internet. Vidare innehåller direktivet förbud mot tobaksrelaterad sponsring av radioprogram och av evenemang som är av gränsöverskridande karaktär samt gratisutdelning av tobaksvaror vid sådana evenemang.

Direktivet syftar till att underlätta den inre marknads genomförande med iakttagande av en hög hälsoskyddsnivå. Direktivet ska ses mot bakgrund av det tidigare direktivet om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror (direktiv 98/43/EG) som ogiltigförklarades av EG-domstolen (se mål C-376/98). Det upphävda direktivet omfattade bl.a. även förbud mot reklam utan gränsöverskridande effekter, t.ex. reklam i vissa

offentliga miljöer. Domstolen ansåg att ett förbud mot sådan reklam inte kunde motiveras av att det var nödvändigt att undanröja hinder för den fria rörligheten för reklammedia eller den fria rörligheten för att tillhandahålla tjänster på reklamområdet eftersom ett sådant förbud inte på något sätt bidrog till att underlätta handeln med tobaksvaror. Vidare fann EG-domstolen i dom den 10 december 2002 att det inte fanns anledning att ogiltigförklara direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror. För en närmare redogörelse för målet, se bilaga 1 (mål C-491/01).

23.2.3 Rådets rekommendation om tobaksprevention och initiativ för att förbättra tobakskontroll

Den 2 december antog rådet ett förslag till rådsrekommendation om tobaksprevention och initiativ för att förbättra tobakskontroll.

Rådsrekommendationen innehåller rekommendationer om att förhindra tobaksförsäljning till barn och ungdomar, om förslag att undvika reklam, marknadsföring och sponsring av tobaksvaror. Krav på att tillverkare, importörer och andra som handlar med tobak redovisar sina utgifter för reklam och marknadsföring, samt rekommendationer om skadan av passiv rökning och vikten av information och utbildning till barn och ungdomar om tobakens skadeverkningar. En faktapromemoria om rådsrekommendationerna överlämnades till riksdagen (2002/03:FPM24).

23.2.4 Övergångsregler

Vid anslutningen till EU fick Sverige övergångsregler på ett antal områden. Nu återstår endast ett fåtal av dessa bl.a. på tobaksområdet. Den 30 juni 2000 beslutade rådet att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, ska få fortsätta att t.o.m. den 31 december 2003 ha vissa begränsningar i fråga om privatpersoners skattefria införsel av tobaksvaror. Ändringen i direktiv 92/12/EEG innebär att de svenska införselkvoterna successivt ska ökas och att allmänna EG-regler för privatinförsel ska gälla från och med den 1 januari 2004.

23.3 Alkohol

Sverige har i flera år fört diskussioner med medlemsstaterna och med kommissionen om alkohol och folkhälsa. Utgångspunkten har varit att alkoholfrågan i många delar är en nationell angelägenhet, men att det finns frågor och områden som bäst kan lösas på gemenskapsnivå. Under det svenska ordförandeskapet arbetade Sverige fram ett förslag till rådsslutsatser om behovet av en alkoholstrategi inom EU. I förslaget uppmanas kommissionen att påbörja arbetet med en strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Rådet antog den 5 juni 2001 enhälligt förslaget. Arbetet med strategin har påbörjats i kommissionens arbetsgrupp Alkohol och hälsa men något förslag har ännu ej presenterats.

I slutet av november hölls ett möte i kommissionens arbetsgrupp Alkohol och hälsa där uppföljningen av rådsrekommendationen om unga och alkohol diskuterades. Ett antal tänkbara projekt presenterades och frågorna om varningstexter på alkohol och energidrycker samt om innehållsförteckning av allergiframkallande ämnen i alkoholdrycker behandlades.

Inga beslut eller ställningstaganden gjordes men kommissionen meddelade att de nu skulle intensivifiera sitt arbete och arbetsgruppen skulle träffas mer regelbundet i fortsättningen.

23.3.1 Övergångsregler vid medlemsförhandlingarna

Vid anslutningen till EU fick Sverige övergångsregler på ett antal områden. Nu återstår endast ett fåtal av dessa bl.a. på alkoholområdet. Den 30 juni 2000 beslutade rådet att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, ska få fortsätta att t.o.m. den 31 december 2003 ha vissa begränsningar i fråga om privatpersoners skattefria införsel av alkoholdrycker. Ändringen i direktiv 92/12/EEG innebär att de svenska införselkvoterna successivt ska ökas och att allmänna EG-regler för privatinförsel ska gälla från och med den 1 januari 2004.

23.4 Narkotika

Vid ett möte i december 1999 godkände Europeiska rådet unionens strategi för narkotikafrågor. Strategin omfattar hela EU:s verksamhet som berör narkotikafrågor under perioden 2000–2004. I juni 2000 godkände rådet en handlingsplan som omvandlar strategin till konkreta handlingar. Handlingsplanen ger en vägledning för Europeiska unionens åtgärder för att följa EU:s strategi för narkotikafrågor som kommissionen har utlovat. Handlingsplanen riktar sig inte bara till Europeiska unionens institutioner och organ utan ger också en övergripande politisk ram till stöd för nationella åtgärder. Under år 2002 har arbetet fortskridit i enlighet med handlingsplanen. I ett meddelande till rådet (KOM (2002) 599 slutlig) har kommissionen presenterat en halvtidsutvärdering av handlingsplanen. Utvärderingen visar att MS i mångt och mycket har gjort framsteg beträffande de speciella åtgärdsområden som handlingsplanen framställer. En viktig slutsats av utvärderingen är dock att det i fortsättningen (alltså för åren 2003–2004) bör fokuseras mer på vissa speciella åtgärdsområden. Ett sådant område som pekas ut som extra viktigt under perioden är kampen mot syntetisk narkotika. Slutsatserna från halvtidsutvärderingen kommer att vara vägledande för EU:s prioriteringar på narkotikaområdet fram t.o.m. år 2004.

23.5 Smittsamma sjukdomar

Rådet och Europaparlamentet fattade år 1999 beslut nr 98/2119/EG om att inrätta ett nätverk för epidemiologisk övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar. Det finns redan ett antal system för övervakning

av smittsamma sjukdomar inom EU och en utvidgning av verksamheten till att omfatta jämförbara system för andra prioriterade sjukdomar pågående. System för tidig varning och reaktion har upprättats och kan nu klara av sjukdomsutbrott från vilken källa som helst. Under året har kommissionen fattat beslut nr 2002/253/EG om fastställande av falldefinitioner för rapportering av smittsamma sjukdomar inom gemenskapsnätverket.

Bioterrorism

Med anledning av fallen med mjältbrand i USA efter händelserna den 11 september 2001 har uppmärksamheten kring och behovet av beredskap mot terrorismangrepp med biologiska stridsmedel ökat. Vid rådsmötet i november 2001 antogs slutsatser med riktlinjer för det fortsatta arbetet inom hälsoområdet. Som stöd i genomförandet av dessa slutsatser har en särskild rådgivande kommitté inrättats som stöd till kommissionen, hälsosäkerhetskommittén. Kommittén har antagit ett program som löper över 18 månader för insatserna inom hälsoområdet.

23.6 Nytt direktiv om blodsäkerhet

I december 2002 antog rådet direktiv 2002/98/EG om att fastställa höga kvalitets- och säkerhetsstandarder för insamling, bearbetning, förvaring och distribution av blod och blodkomponenter i syfte att garantera en hög hälsoskyddsnivå för människorna i gemenskapen.

Förslaget syftar till att minimera risken för att sjukdomar överförs till mottagaren av blod. Genom att garantera en jämförbar kvalitets- och säkerhetsnivå för hela blodtransfusionskedjan i alla medlemsstater ska förslaget bidra till att den europeiska allmänheten får tilltro till säkerheten vid blodhanteringen inom den Europeiska gemenskapen.

Förslaget kunde antas efter det att Europaparlamentet och rådet genom ett förlikningsförfarande enats om de sista utestående frågorna.

23.7 Celler och vävnader

Kommissionen lade i juni 2002 fram ett förslag till direktiv om fastställande av kvalitets- och säkerhetsnormer för donation, tillvaratagande, kontroll, bearbetning, förvaring och distribution av mänskliga vävnader och celler (KOM (2002) 319 slutlig).

Förslaget syftar till att fastställa höga säkerhets- och kvalitetsnormer för mänskliga vävnader och celler för att garantera en hög hälsoskyddsnivå. Kvalitets- och säkerhetsnivåerna vid import från tredjeland ska motsvara dem som gäller inom EU. En behörig myndighet ska säkerställa att kraven i direktivet följs. Vävnadsbanker ska uppfylla i direktivet angivna krav. Frivilliga donationer utan ersättning till givaren ska främjas och skydd av uppgifter och sekretess föreslås regleras.

Behandlingen av förslaget i rådet påbörjades sommaren 2002. Sverige har generellt en positiv inställning till kommissionens förslag.

24 Hälsa- och sjukvård

24.1 Patienters rörlighet och utvecklingen av hälso- och sjukvård

Vid rådsmötet den 26 juni antogs slutsatser från rådet om rörlighet för patienter och utvecklingen av hälso- och sjukvården i Europeiska unionen. Kommissionen uppmanades att i nära samarbete med rådet och samtliga medlemsstater föra diskussioner på hög nivå. Syftet med högnivåprocessen för reflektion är att hälso- och sjukvårdsministrarna tillsammans med företrädare för bl.a. patienterna, vårdpersonalen och vårdgivarna i framtiden ska kunna träffas under informella former och diskutera samarbetet kring hälso- och sjukvården. Diskussionerna ska utmynna i lämpliga slutsatser för eventuella ytterligare åtgärder. Processen ska vara avslutad under andra halvåret 2003.

24.2 Övriga hälso- och sjukvårdsfrågor

Riksdagen har gett regeringen tillkänna (2001/02:SoU13) att den bör utreda och bedöma förutsättningarna för att dietister ska omfattas av legitimationsreglerna i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Enligt socialutskottet bör en sådan utredning, förutom frågan om vilka krav som ska ställas på utbildningens innehåll, bl.a. omfatta förskrivningsfrågor och dietisters ställning inom Europeiska unionen.

Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet.

25 Konsumentpolitik

I enlighet med slutsatserna från Europeiska rådets möte i Sevilla, sorterar konsumentfrågorna numera under rådskonstellationen ”Sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor”. Det danska ordförandeskapet valde dock att ta upp viktiga konsumentpolitiska frågor även på dagordningen för det råd som behandlar frågor som rör den inre marknaden. EU-nämnden och Lagutskottet har hållits löpande underrettade om arbetet med konsumentfrågor.

Kommissionen presenterade i maj 2002 en strategi för konsumentpolitiken för perioden 2002 – 2006 (KOM (2002) 208 slutlig). Kommissionen ställer i sin strategi upp tre mål för konsumentpolitiken inom EU, nämligen en hög gemensam nivå på konsumentskyddet, en effektiv tillämpning av konsumentskyddsbestämmelserna samt konsumentorganisationernas deltagande i EU:s politik. Som en av de främsta åtgärderna för att uppnå det förstnämnda målet anges uppföljningen av grönboken om konsumentskyddet inom Europeiska unionen (KOM (2001) 531 slutlig), som behandlar god sed på marknaden. En faktagrupp om kommissionens strategi har överlämnats till riksdagen (2002/03:FPM28). Rådet antog under hösten en resolution, som välkomnar kommissionens strategi och de mål och åtgärder som presenteras däri. Rådet uppmanar kommissionen att fästa särskild vikt vid vissa frågor, däribland uppföljningen av grönboken om konsumentskyddet inom EU och samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller tillsyn. Andra frågor som särskilt tas upp är bland annat tvistlösning utanför domstol, elektronisk handel, produktsäkerhet, tjänsters säkerhet, stöd till konsumentorganisationer och konsumentinflytande i standardiseringsarbetet. Medlemsstaterna uppmanas att säkerställa att målen i strategin, där så är relevant, också beaktas i den nationella politiken. Kommissionen anmodas att regelbundet utvärdera effekterna av verksamheten. Sverige kunde ställa sig bakom resolutionen, som tar upp viktiga konsumentpolitiska frågor.

25.2 Marknadsföring och information

25.2.1 God sed på marknaden

I juli 2002 presenterade kommissionen ett meddelande om uppföljningen av grönboken om konsumentskyddet inom Europeiska unionen (KOM (2002) 289 slutlig). Grönboken behandlade bland annat frågan om nya former för marknadsrättslig reglering i form av ett ramverk om god sed på marknaden. Meddelandet behandlar de synpunkter som lämnats på grönboken. Vidare presenteras en handlingsplan för ytterligare samråd samt en uppräkningslista av frågor, som enligt kommissionen borde omfattas av ett ramdirektiv om god sed. Uppföljningen beskrivs närmare i den faktagrupp (2001/02:FPM27) om kommissionens meddelande som har överlämnats till riksdagen. Kommissionen nämner bland annat regler om vilseledande uppträdande, krav på information av betydelse för konsumenten och fungerande reklamationshanteringssystem som nödvändiga utgångspunkter när det gäller vad som bör omfattas av ett ramdirektiv om god sed. Sverige välkomnar meddelandet om uppföljningen och ställer sig positivt till en gemenskapslagstiftning om god sed.

En fråga som hänger nära samman med ett ramdirektiv om god sed är ett närmare administrativt samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller tillsynsarbetet. Kommissionen avser dock att presentera ett separat förslag om detta, eftersom en effektiv tillsyn av att konsumentskyddsbestämmelserna efterlevs i praktiken behöver säkerställas under alla omständigheter.

25.2.2 Affärskommunikation på den inre marknaden

Förordningsförslaget om säljfrämjande åtgärder på den inre marknaden (KOM (2001) 546 slutlig) har varit föremål för omfattande diskussioner inom ramen för rådets arbete under året. Förslaget, som presenterades samtidigt som grönboken om konsumentskyddet inom EU, syftar till att harmonisera bestämmelser som rör användning och marknads-kommunikation av säljfrämjande åtgärder. Avsikten är att undanröja förbud och restriktioner i medlemsstaterna när det gäller kombinerade erbjudanden i form av bland annat rabatter, gåvor, säljfrämjande tävlingar och spel, i de fall de nationella förbuden innebär hinder mot gränsöverskridande handel. Europaparlamentet har kommit med ändringsförslag och kommissionen har reviderat sitt förslag med anledning av detta. Sverige verkar tillsammans med flera andra medlemsstater för att åstadkomma en reglering som inte innebär några negativa konsekvenser för bland annat konsumentskyddet och folkhälsoområdet.

25.3 Finansiella tjänster till konsumenter

Under året har arbetet fortgått enligt handlingsplanen för finansiella tjänster, som presenterades av kommissionen 1999 (KOM (1999) 232). Handlingsplanen samt några initiativ som har bäring på konsumenternas intressen presenteras i kapitel 28.2 Finansiella tjänster. Det gäller bland annat direktivet om försäkringsförmedling, direktivförslaget om spridning av prospekt som rör värdepapper och direktivförslaget om investeringstjänster. Nedan berörs konsumentkrediter samt distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.

25.3.1 Förslag till nytt direktiv om konsumentkrediter

Kommissionen lade i september fram ett förslag till ett nytt konsumentkreditdirektiv (KOM (2002) 443 slutlig). Förslaget är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv till skillnad från det nu gällande direktivet som är ett s.k. minimidirektiv, dvs. medlemsstaterna är förpliktade att i sina nationella rättsordningar se till att konsumenterna får ett skydd som minst uppfyller de krav som ställs i direktivet. Kommissionen menar att det nuvarande direktivet inte längre återspeglar den rådande situationen på området och att det därför behövs ett nytt direktiv. Det konstateras att medlemsstaterna har infört regler till skydd för konsumenterna som går längre än vad direktivet kräver och att reglerna ser olika ut i medlemsstaterna. Det nya förslaget är tänkt att leda till en fullständig harmonisering på de områden som direktivet reglerar med vissa undantag.

Genom att införa likalydande regler i medlemsstaterna menar kommissionen att förutsättningar skulle skapas för en öppnare och mer effektiv marknad samtidigt som konsumenterna tillförsäkras ett gott skydd.

Förslaget innehåller bestämmelser om bl.a. krav på information och rådgivning innan avtal ingås, information i avtal, kreditprovning, ånger rätt för konsumenter, oskäligen villkor i kreditavtal, rätt till förtidsbetalning för konsumenter, begränsat ansvar för personer som ställer säkerhet, indrivning av fordringar, ansvarsfull utlåning samt registrering och kontroll av kreditgivare och kreditförmedlare. Förslaget diskuteras för närvarande i en rådsarbetsgrupp.

25.3.2 Distansförsäljning

Efter flera års förhandlingar antogs i september ett direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster (2002/65/EG). Direktivet syftar till att underlätta de finansiella tjänsternas fria rörlighet och till att stärka konsumentskyddet. Direktivet är tillämpligt på t.ex. avtal om finansiella tjänster som sluts på telefon och över Internet, och det innehåller bl.a. regler om en näringsidkares informationsskyldighet och en konsuments rätt att ångra ett ingånget avtal. Direktivet ska vara genomfört senast den 9 oktober 2004. Genomförandet kommer att ske i nära nordiskt samarbete.

25.4 Tjänster i allmänhetens intresse

Under våren presenterade kommissionen ett meddelande om metoder för horisontell utvärdering av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (KOM (2002) 331 slutlig). Kommissionen avser att inom en nära framtid presentera en utvärdering, som bland annat inkluderar en undersökning av konsumenternas åsikter när det gäller hur tillhandahållandet av dessa tjänster fungerar. Tjänster av allmänt intresse har tidigare behandlats på ett övergripande sätt i meddelanden från kommissionen från år 1996 och 2000. Kommissionen har utpekat telekommunikationer, post, transporter, elektricitet samt radio och TV som tjänster av allmänt intresse, men framhållit att varje medlemsstat bestämmer vad som omfattas av begreppet.

Frågan om förhållandet mellan EG-fördragets bestämmelse om tjänster av allmänt intresse (art. 16) och de regler som behandlar konkurrens-, statsstöds- och inre marknadsfrågor (art. 73, 86 och 87) behandlades i en rapport från kommissionen till Europeiska rådet (KOM (2001) 598 slutlig). Efter begäran av Europeiska rådet vid dess möten i Barcelona och Sevilla presenterade kommissionen därefter två lägesrapporter om arbetet med riktlinjer för statligt stöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (KOM (2002) 280 slutlig, KOM (2002) 636 slutlig). Kommissionen framhåller att arbetet som rör förhållandet mellan tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och gemenskapens konkurrensregler bör avvakta i väntan på ett par kommande domar från EG-domstolen som berör frågan. Se även avsnitt 30.5 Statsstöd.

Nätverket för tvistlösning utanför domstol (Europeiskt extrajudiciellt nätverk/EEJ-Net), som formellt invigdes i oktober 2001, utökades under året med flera medlemsstater. I nätverket ingår nu alla medlemsstater i EU samt Norge och Island.

Första året skulle vara ett försöksår, varefter verksamheten skulle utvärderas. Försöksperioden har, bland annat mot bakgrund av att alla medlemsstater inte deltog från början, förlängts fram till och med mars 2003. Statistik från kommissionen visar att drygt tusen ärenden hanterades inom nätverket under det första året. Vid sidan av själva klagomålshanteringen inriktades arbetet främst på att utforma tekniska hjälpmedel.

Kommissionen har aviserat en utvärdering av verksamheten under år 2003. Sverige har ställt sig positiv till nätverket, eftersom dess verksamhet underlättar för konsumenterna att få sin rätt prövad på ett enkelt, snabbt och billigt sätt vid gränsöverskridande tvister. Den svenska hållningen är att det är viktigt att verksamheten får ett fortsatt tydligt stöd av alla berörda.

25.6 Produktansvar

Kommissionen lade i juli 1999 fram en grönbok om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (produktansvar), KOM (1999) 396 slutlig. Syftet med grönboken var att initiera en översyn av EG:s direktiv om produktansvar (85/374/EEG). Översynen pågick under hela året och beräknades fortsätta även under hela år 2003.

Det danska ordförandeskapet tog i oktober initiativ till en rådsresolution om direktivet. Det danska initiativet, som stöddes av Sverige, ledde till att rådet den 19 december utan debatt antog en resolution i vilken rådet konstaterade att det fanns ett behov av att undersöka möjligheterna att ändra direktivet. Därmed kan det bli möjligt att i nationell rätt föreskriva att det strikta produktansvar som enligt direktivet åvilar bl.a. tillverkare och importörer, också skulle kunna tillämpas på säljare och leverantörer. Vid årets slut var det fortfarande oklart om kommissionen avsåg föreslå några ändringar av direktivet.

25.7 Övriga konsumentfrågor

Konsumenternas intressen i samband med införandet av euron diskuterades av rådet vid två tillfällen under året. En fråga som togs upp var huruvida obefogade prishöjningar ägt rum. Flera medlemsstater hade konstaterat prishöjningar för vissa typer av varor eller tjänster, men inte kunnat klarlägga om dessa verkligen berott på eurointroduktionen. Kommissionen menade att prisökningarna generellt haft andra orsaker, men att vissa kunde ha varit omotiverade.

En annan fråga som behandlades under året var behovet av ett bättre kunskapsunderlag, i form av bl.a. statistiskt material, när det gäller frågor som rör konsumenterna och den europeiska marknaden. Det danska

ordförandeskapet genomförde under hösten tillsammans med kommissionen ett seminarium om denna fråga. Skr. 2002/03:60

Expertgrupper under kommissionen bedrev arbete med att utreda tjänsters säkerhet samt se över regelverket om leksakers säkerhet.

Slutligen kan noteras att EG-domstolen i dom den 7 maj 2002 ogillade kommissionens talan om att Sverige inte på ett korrekt sätt hade genomfört direktiv 93/13/EEG om oskäligen avtalsvillkor i konsumentförhållanden. För en närmare redogörelse för målet, se bilaga 1 (mål C-478/99).

26 Inre marknadens utveckling

Företag och enskilda medborgare har börjat dra nytta av de fördelar den inre marknaden med dess 380 miljoner konsumenter och dryga 20 miljoner företag för med sig. Detta visar bland annat intervjuer med ca 6000 företag och 7500 medborgare som publicerades i Resultattavlan för den inre marknaden (se 26.1.1). Ytterligare ett exempel på den inre marknadens utveckling är att konsumentpriserna gått nedåt sedan 1992. Arbetet med att lösa handelshinder har effektiviserats, bland annat genom införandet av SOLVIT, en gemensam databas för handelshinder. Grundprincipen för den inre marknaden, den fria rörligheten, har därmed lyfts fram. På tjänsteområdet har flera viktiga steg tagits mot en ökad rörlighet. Regelförbättring och regelförenkling har under året knutits närmare Europas modernisering och framtidsfrågorna. EU:s inre marknad måste dock ytterligare utvecklas för att EU ska kunna nå det strategiska målet 2010 som sattes i Lissabon. Fortfarande saknas dock ett genomslag för flera av kärnfrågorna, till exempel gemenskapspatentet.

26.1 Konkurrenskrafträdet

I Sevilla beslutades att inre marknad, industri, forskning och turismfrågor skulle sammanföras i ett råd för konkurrenskraft. Den nya rådskonstellationen ska bidra till att uppfylla målsättningarna från Lissabon och fokusera på frågor som gäller konkurrenskraft och tillväxt. Under det danska ordförandeskapet hölls tre rådsmöten. Inför varje möte har samråd med EU-nämnden skett. Särskilda samråd har även ägt rum med näringsutskottet. Samsyn har vid varje tillfälle rått i alla principiellt viktiga frågor.

26.2 Kommissionens strategi för den inre marknaden

Kommissionen lanserade sin strategi för den inre marknaden i ett meddelande november 1999. Strategin, som revideras årligen, har kommit att få stor betydelse som vägvisare och politiskt påtryckningsmedel för olika initiativ. Under våren gjordes en översyn (KOM (2002) 171 slutlig) av vilka prioriteringar som bör göras i arbetet med inre marknaden framöver.

Kommissionen valde att fokusera på kontinuitet och resultat i årets översyn. De övergripande målen är samma som fjolårets översyn: att genomföra de ekonomiska reformer som antogs i Lissabon och som på nytt togs upp i Barcelona, att förbereda den inre marknaden för utvidg-

ningen och att garantera att den inre marknaden medför fördelar för medborgarna och näringslivet. Detta innebär att tonvikten måste ligga på lämplig harmonisering, ömsesidigt erkännande, genomförande och tillämpning av lagstiftning, problemlösning och standardisering. Europeiska rådet i Barcelona gav ny kraft åt Lissabon-programmet för ekonomiska reformer genom sitt budskap om förtroende för EU:s ekonomi och beslut om vissa viktiga reformer, t.ex. tidtabell för avreglering av el- och gasmarknaderna.

De målinriktade åtgärderna har minskat i antal i årets översyn. Endast specifika, konkreta och mätbara åtgärder finns med. Endast strax över hälften av de målinriktade åtgärderna har genomförts sedan förra året.

I likhet med tidigare meddelanden om strategin för den inre marknaden kategoriseras de målinriktade åtgärderna under fyra rubriker; att modernisera marknaderna, att förbättra näringslivets villkor, att möta medborgarnas behov och att förbereda utvidgningen.

Som exempel på mer övergripande åtgärder nämns behovet av att öka antalet genomförda direktiv. Endast sju medlemsstater, däribland Sverige har hittills nått målet från Europeiska rådet i Stockholm: att senast vid toppmötet i Barcelona ha genomfört minst 98,5 procent av direktiven. Efter två års försening gäller en 0-procentsgräns. Medlemsstaterna ska också sträva efter att minska antal överträdelser med minst 10 procent. Medlemsstaterna måste agera på ett mer pragmatiskt sätt och undvika rättsliga åtgärder. Ett steg i denna riktning är att utveckla problemlösningssystemet SOLVIT.

Vid rådsmötet den 21 maj antogs slutsatser där rådet närmare visade vilka prioriteringar man önskade göra i förhållande till de förslag som omfattades av kommissionens nu aktuella översyn av strategin. Rådet välkomnade strategin i sin helhet och underströk bland annat att det var ett delat ansvar mellan samtliga institutioner att nå de uppsatta målen.

26.2.1 Resultattavlan för den inre marknaden samt genomförande av direktiv

Resultattavlan för den inre marknaden publiceras två gånger årligen av kommissionen. Den ger en bild av den inre marknadens funktion och utveckling. Syftet med resultattavlan är även att skapa publicitet och därigenom incitament att vidta åtgärder för de medlemsstater eller institutioner som inte uppfyllt sina förpliktelser. Hittills har detta gett goda resultat. Den senaste resultattavlan (november 2002) tar ett tioårsperspektiv och konstaterar att år 1992 genomfördes endast 79,6 procent av alla direktiv korrekt och i tid. Den senaste gemenskapssiffran är på 97,9 procent. Då genomförandet av direktiv är en grundläggande förutsättning för att den inre marknaden ska fungera effektivt har Sverige länge prioriterat genomförandearbetet och placerar sig i täten med 99,6 procent genomförda direktiv. Fem medlemsstater (Sverige, Finland, Danmark, Nederländerna och Storbritannien) når Europeiska rådets mål på högst 1,5 procent i genomförandeunderskott. Antalet överträdelseärenden har dock ökat. Antalet öppna fall har mer än fördubblats sedan 1992 – från ca 700 till dagens 1500. Kommissionen konstaterar att systemet behöver

avlastas, inte minst inför den förestående utvidgningen, och poängterar därmed vikten med regelförbättringsarbete (26.3.1) samt SOLVIT (26.4).

Resultattavlan studerar även europeiska företag och medborgares syn på den inre marknaden. Av ca 6000 intervjuade företag anser mer än 80 procent att en av de viktigaste prioriteringarna för EU bör vara att ytterligare förbättra den inre marknads funktion. Extra informationsinsatser om regler för export och fortsatt minskning av handelshinder är de åtgärder som främst kan hjälpa företagen att utnyttja den inre marknads potential. De 7500 intervjuade personerna anser att den inre marknaden varit positiv för konsumenterna. 80 procent anser att den medfört ett bättre produktutbud, cirka 70 procent att kvaliteten ökat. Endast 41 procent anser dock att den inre marknaden haft en reell effekt på priserna. Denna siffra varierar kraftigt mellan staterna. Svenska konsumenter var mer positiva än medeltalet. Intervjusvaren visar också på en viss outnyttjad potential för rörlighet inom gemenskapen. 11 procent av de tillfrågade sade att de funderat på att flytta till en annan medlemsstat men gett upp tanken bland annat p.g.a. svårtillgänglig information om arbetsmöjligheter eller administrativa formaliteter samt oro att ens utbildning inte godkänds.

26.2.2 Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande underlättar för rörlighet för varor och tjänster i de fall ett område inte omfattas av gemensamma EG-regler. En bristande tillämpning av principen påverkar den ekonomiska integrationen och därmed konkurrenskraften i Europa. Från slutet av 90-talet har alltmer politisk uppmärksamhet ägnats åt den bristande tillämpningen av denna grundläggande princip som utvecklats genom rättspraxis som rör fördragets artiklar 28–30. Kommissionen presenterade i augusti 2002 en ny rapport (KOM (2002) 419 slutlig) där det liksom tidigare föreslås mer information, ökat förvaltningsarbete och effektivare användning av befintliga rättsliga instrument som medel för att förbättra tillämpningen av principen.

När det gäller varuområdet väntas under 2003 ett meddelande från kommissionen som ska ge tydligare riktlinjer angående skyldigheter och rättigheter för näringslivsaktörer och myndigheter.

För tjänsteområdet aviseras ett åtgärds paket 2003 av kommissionen som garanterar att tjänsteleverantörer ska kunna använda den inre marknaden som sin nationella marknad. För vissa av de viktigare tjänstesektorerna har en ramverksmetod hittills använts inom vilken både harmoniserade och icke-harmoniserade aspekter kunnat hanteras.

Ett minskat antal klagomål visar att det ömsesidiga erkännandet förbättrats när det gäller erkännande av examens- och kompetensbevis. Sedan 1999 pågår ett arbete med att konsolidera och förenkla reglerna för ömsesidigt erkännande inom detta område.

Att förbättra och förenkla EU:s regler har länge varit en av unionens uttalade prioriteringar och tillhör också en av de svenska profilfrågorna. I juni 2002 antog kommissionen ett åtgärds paket (KOM (2002) 275–278) som syftar till att åstadkomma ett förbättrat och förenklat regelverk. I paketet ingår den handlingsplan för bättre och enklare regler som sedan länge efterlysts av Europeiska rådet. Vidare ingår två meddelanden som rör dels minimiriktlinjer för s.k. samrådsförfaranden (ungefär motsvarande det svenska remissförfarandet) dels konsekvensanalyser (bedömning av de sociala, ekonomiska och ekologiska effekterna av ett lagförslag). Paketet har en nära koppling till vitboken om EU:s styrelseformer och innehåller konkreta åtgärder för att få regelförbättringsperspektivet att genomsyra hela EU:s lagstiftningsprocess. Samråd med berörda och konsekvensanalyser får en central ställning i kommissionens arbete. Rådet har välkomnat kommissionens regelförbättringspaket och ställt sig bakom flera av åtgärderna. En särskild rådsarbetsgrupp för regelförbättring som ska övervaka genomförandet av kommissionens handlingsplan övervägs. Europeiska rådet i Sevilla uppmanade kommissionen, Europaparlamentet och rådet att enas om ett interinstitutionellt avtal om regelförbättring senast före utgången av 2002. Förhandlingar om innehållet i avtalet har pågått under hela hösten utan att man har kunnat enas. Förhandlingarna kommer därför att fortsätta även under början av nästa år.

26.3.1 Program för förenkling av gemenskapslagstiftning

En av de föreslagna åtgärderna i kommissionens handlingsplan för bättre och enklare regler är att upprätta ett program för förenkling av gällande lagstiftning. Programmet blir en uppföljning av det tidigare SLIM-initiativet (Simpler Legislation for the Internal Market) och kommer att sträcka sig över perioden 2003–2004 och omfatta all gemenskapslagstiftning. Sverige har särskilt verkat för att programmet bör innehålla även en språklig och redaktionell översyn av lagstiftningen. Regeringen har överlämnat en lista till kommissionen med förslag till lagstiftning som skulle kunna ingå i förenklingsprogrammet.

26.3.2 Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EU:s regler

Under året har arbete pågått för att förnya och effektivisera de tidigare s.k. företagspanelerna, som består av företag i respektive medlemsstat. Tanken är att en permanent europeisk panel, bestående av ca 3 000 företag varav 126 svenska, under 2003 ska upprättas. Panelen ska ca 6–8 gånger per år ges möjlighet att lämna synpunkter på t.ex. vilka anpassningskostnader och administrativa bördor som kan bli följden av ett aktuellt lagförslag på EU-nivån. Svaren ska tjäna som underlag för det fortsatta beslutsfattandet. Genom att företagen förväntas ingå i panelen under minst tre år och att förfarandet ska vara helt Internetbaserat, förutsätts den nya panelen bidra till att kommentarer till nya lagförslag

kan tas emot och lagras på ett snabbare och mer strukturerat sätt än tidigare. Skr. 2002/03:60

26.4 Administrativt samarbete – problemlösningsdatabasen SOLVIT infördes

Målet för det administrativa samarbetet är att få den inre marknadens regler att fungera så smidigt som möjligt i praktiken. Genom kontakter mellan nationella myndigheter kan många handelshinder och andra problem på den inre marknaden lösas på ett smidigt sätt. Kommerskollegium, dit både företag och privatpersoner kan vända sig, är sedan 1997 svensk nationell kontaktpunkt i det informella nätverk som bildats inom gemenskapen. Kollegiet är dessutom Sveriges officiella samordningscentral/SOLVIT-center med ansvar att se till att problem som uppstår på den inre marknaden omhändertas och löses. Genom införandet av den för hela EES-området gemensamma databasen för lösande av handelshinder, SOLVIT, i juli 2002 (KOM (2001) 702) skapades förutsättningar att förbättra och effektivisera handelshinderförfarandet. En förutsättning för att SOLVIT-systemet ska kunna fungera är att det är känt för medborgare och företag. Under hösten har Kommerskollegium därför nationellt börjat informera om och marknadsföra SOLVIT.

26.5 Inre marknadens tioårsjubileum

Den 31 december 2002 firade EU:s inre marknad tioårsjubileum. Det är då tio år sedan alla regler skulle vara på plats för att göra det möjligt för varor, tjänster, kapital och arbetskraft att kunna röra sig fritt inom gemenskapen. Även om ett stort antal regler genomförts i tid och i enlighet med kommissionens vitbok om den inre marknaden (KOM (1985) 310 slutlig), fortsätter arbetet för en välfungerande inre marknad fortfarande.

Kommissionen gjorde i novemberversionen av resultattavlan för inre marknaden (se ovan 26.2.1) en tillbakablick över hur den inre marknaden utvecklats under de senaste tio åren. Kommissionen konstaterade bland annat att genomförandet av inre marknadsdirektiv har förbättrats. Kommissionen frågade också privatpersoner och företag i EU-länderna hur de uppfattar den inre marknaden. 80 procent av medborgarna instämde i att den inre marknaden markant hade ökat utbudet av varor i deras land, och 46 procent av företagen uppgav att den inre marknaden haft en positiv inverkan på deras affärer. Siffran var högre för stora företag än för små och klart högre för exportföretag. Kommissionen kommer att lämna ett meddelande i början av år 2003 som närmare kommer att belysa vilka effekter den inre marknaden haft på EU och medlemsstaterna.

Strategin för integrering av miljöskydd och hållbar utveckling i politiken för den inre marknaden utgör ett av flera sektoriella initiativ som lades fram för Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001.

Målet för strategin är att kombinera fri rörlighet på den inre marknaden och integrering av miljöskydd i gemenskapens politik samt säkerställa att det, i den inre marknads framtida utveckling, tas hänsyn till behovet av en hållbar utveckling.

Vid rådets möte den 14 november presenterades en lägesrapport om hur arbetet under strategin har fortskridit. Rådet antog lägesrapporten som senare noterades vid Europeiska rådet i Köpenhamn.

26.7 Offentlig upphandling

Nya EG-direktiv om offentlig upphandling

Rådet träffade efter en längre tids behandling av kommissionens direktivförslag en politisk överenskommelse om två direktiv om offentlig upphandling, dels ett direktiv om upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader och dels ett direktiv om upphandling inom områdena vatten-, energi-, transport- och postsektorerna.

Överenskommelsen innehåller bland annat en modernisering och förenkling av upphandlingsprocessen. Från svensk sida betonades särskilt betydelsen av integration av miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling.

Sverige fick gott gehör för sina förslag och möjligheterna att ta miljöhänsyn och sociala hänsyn förtydligades på flera punkter. I ingressen hänvisas till principen om integration av miljöhänsyn. Vidare anges i vilken utsträckning de upphandlande enheterna kan ställa krav på miljömärkning och vilka miljöledningsåtgärder som leverantören ska vidta när kontraktet fullgörs. En ny regel införs som ger upphandlaren rätt att ställa villkor för hur kontraktet ska fullgöras. Det anges särskilt att villkoren kan avse sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Dom från EG-domstolen om miljöhänsyn

Efter överenskommelsen i rådet har EG-domstolen meddelat dom i ett mål som ger stöd för uppfattningen att miljökriterier kan utgöra en grund för utvärderingen av anbud. För en närmare redogörelse för målet, se bilaga 1 (mål C-513/99).

26.8 Associationsrätt

Förhandlingarna om s.k. europakooperativ fortsatte under året. Ett europakooperativ är tänkt att vara en särskild europeisk associationsform för gränsöverskridande kooperativ verksamhet. Förslagen till regler om europakooperativ finns dels i en förordning om stadga för europeiska

kooperativa föreningar, dels i ett särskilt direktiv om arbetstagarinflytandet i sådana föreningar. Rådet träffade en politisk överenskommelse om riktlinjer för de båda rättsakterna och beslutade att Europaparlamentet skulle höras före det slutliga antagandet. Europaparlamentets yttrande väntas under år 2003.

I slutet av år återupptogs förhandlingarna om s.k. europaföreningar. En europaförening kan sägas vara europakooperativets motsvarighet för ideella föreningar. Kommissionens ursprungliga förslag till en förordning om europaföreningar och ett direktiv om arbetstagarinflytandet i sådana föreningar lades fram i början av 1990-talet (KOM (1991) 273 slutlig). Förhandlingarna om de båda rättsakterna fortsätter under år 2003.

Kommissionen lämnade under året ett förslag till förenklningar i det första bolagsrättsliga direktivet (KOM (2002) 279 slutlig). En redogörelse över förslaget lämnades i en memoria till riksdagen. Förslaget grundar sig på de förslag till förenklade och moderniserade regler om bolagsinformation som har tagits fram inom ramen för det s.k. SLIM-projektet. Den svenska delegationen ställde sig positiv till förslaget. Medlemsstaterna enades efter diskussioner i rådet om innehållet i direktivet. Nu inväntas Europaparlamentets yttrande.

I oktober presenterade kommissionen ett nytt förslag till ett direktiv om uppköpserbjudanden (KOM (2002) 534 slutlig). En redogörelse för förslaget har lämnats i en faktapromemoria till riksdagen (2002/03: FPM16). Det nya förslaget behandlades i rådet under hösten och förhandlingarna fortsätter under år 2003.

Under året presenterade den bolagsrättsliga expertgrupp (den s.k. Wintergruppen), som kommissionen har tillsatt, två rapporter. Den första rapporten avser frågor med anknytning till uppköpserbjudanden. Kommissionens nya förslag till direktiv om uppköpserbjudanden (se ovan) grundar sig delvis på de rekommendationer som lämnades i den rapporten. Den andra och slutliga rapporten avlämnades i november. Den innehåller rekommendationer till ett stort antal åtgärder på bolagsrättens område. Frågor om företagsstyrning uppmärksammas särskilt. Rapporten har under hösten diskuterats i rådet. Kommissionen har fått i uppdrag att ta fram en särskild handlingsplan beträffande de ämnen som behandlas i rapporten. Handlingsplanen väntas bli klar i början av år 2003.

I slutrapporten rekommenderas att kommissionen snarast möjligt tar fram reviderade förslag till ett tionde bolagsrättsligt direktiv och ett fjortonde bolagsrättsligt direktiv. Det tionde direktivet är tänkt att innehålla bestämmelser om gränsöverskridande fusioner. I det fjortonde direktivet ska flyttning av ett aktiebolags säte från en medlemsstat till en annan regleras. Kommissionen väntas lägga fram ett nytt förslag till sådana direktiv inom kort.

26.9 Redovisningsfrågor

Europaparlamentets och rådets förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder antogs i juli (förordning (EG) nr 1606/2002). Beslutet är en viktig fas i det arbete med inriktning på en internationell harmonisering av redovisningsnormerna som kommissionen inledde år 1995. Den föreskrivande kommittén för redovisnings-

frågor som bildades genom antagandet av förordningen sammanträdde två gånger under året i syfte att diskutera de genomförandeåtgärder som ska vidtas enligt förordningen. Det gäller framför allt antagande av de internationella redovisningsstandarder som ska tillämpas av börsnoterade europeiska företag fr.o.m. år 2005.

Under året lade kommissionen fram ett förslag till modernisering av de fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven (KOM (2002) 259). En redogörelse över förslaget har lämnats i en faktapromemoria (2001/02:FPM114) till riksdagen. Förslaget syftar bl.a. till att samordna direktivens bestämmelser med internationella redovisningsprinciper. Förslaget ska ses i ljuset av antagandet av förordningen om tillämpning av internationella redovisningsstandarder. Efter diskussioner i rådet enades medlemsstaterna enats om innehållet i förslaget. För närvarande inväntas Europaparlamentets yttrande.

26.10 Bygg- och bostadsfrågor

26.10.1 Byggfrågor

EU-arbetet under året inriktades på byggproduktdirektivet (89/106/EEG), hissdirektivet (95/16/EG), linbanedirektivet (2000/9/EG), direktivet om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG) samt delar av det s.k. mät-direktivet (2002/37/EG).

Det mesta arbetet ägnades åt byggproduktdirektivet, som omfattar byggnadsverk och syftar till att ta bort handelshinder för byggprodukter och skapa fri rörlighet över gränserna inom unionen. Enligt direktivet ska byggnadsverken uppfylla sex väsentliga krav bl.a. i fråga om säkerhet, brandskydd, hygien, hälsa och miljö. En tolkning utarbetades mellan de väsentliga kraven och byggprodukterna i form av tillämpningsdokument. Huvudsyftet med tillämpningsdokumenten är att få underlag till standardiseringsorganen för att utarbeta harmoniserade standarder och att utarbeta europeiska tekniska godkännanden. t.ex. CE-märkning och därvid fri marknadsföring inom EU och andra länder med vilka EU har avtal. Arbetet med att skapa fastare förutsättningar för standardiseringsarbetet och för nationellt genomförande med hjälp av s.k. vägledningsdokument avslutades i början av året för de flesta områden. Arbetet med vägledning beträffande farliga ämnen återupptogs dock för att ytterligare tydliggöra EG:s regelsystem och nationella bestämmelser på kemikalieområdet. Under året koncentrerades arbetet på att påskynda, följa upp och ytterligare förenkla standardiseringsarbetet och det nationella genomförandet. Även frågor om marknadskontrollen på området aktualiserades. Ett 60-tal av totalt 450 harmoniserade standarder, som ger möjlighet till CE-märkning, finns nu tillgängliga. För närvarande finns också ett 90-tal CE-märkta byggprodukter på marknaden grundade på europeiska tekniska godkännanden (European Technical Approval, ETA). Dessutom är mer än 1000 hjälpstandarder färdiga.

Kommissionen publicerade i november den första listan med anmälda organ, som behövs för bestyrkande av byggprodukter (2002/C 282/01). Sverige har hittills bara anmält två organ, SP och DNV.

I slutet av 1997 presenterade kommissionen en rapport om byggindustrins konkurrenskraft (KOM (97) 539 slutlig). Rapporten innehöll förslag till ett stort antal åtgärder för att dels förbättra kvaliteten i byggbranschen, dels förbättra dess lagstiftning och utbildningsmöjligheter samt att förstärka och ge ny inriktning åt forskning och utveckling. Under året presenterades uppföljningsrapporter och arbetet fortsatte med bland annat IT i byggandet och livslängdskostnader (WLC). Frågor om energieffektivitet ingår i det nyligen antagna direktivet 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda (se avsnitt 36.3).

Beredningen av ändringarna i hissdirektivet och maskindirektivet fortsatte i syfte bl.a. till att åstadkomma en bättre gränsdragning mellan båda dessa direktiv i fråga om regler för personlyftande anordningar. Sverige verkar för att reglerna som gäller för de vanligt förekommande s.k. plattformshissarna ska göras tydligare.

Arbetet i rådet med ett nytt mätdirektiv kunde inte avslutas. Varken medlemsstaterna eller Europaparlamentet kunde enas om innehållet. Beredningen väntas fortsätta under hela året 2003. Byggområdet berörs av detta direktiv främst när det gäller kall- och varmvattenmätare.

26.10.2 Bostadsfrågor

Ett informellt möte om hållbart boende hölls i Genval i Belgien den 27-28 juni. Vid mötet deltog de ministrar i medlemsstaterna som ansvarar för bostadsfrågor. Mötets syfte var att inom ramen för bostadspolitiken hantera frågor om hållbar utveckling.

Länderna enades om att närmare analysera tillstånden i befintligt bostadsbestånd och då särskilt förutsättningarna i stora höghuskomplex för att undvika ökade sociala problem. Resultatet av analysen avses bli presenterad vid nästa, det fjärde, Bostadsministermöte om hållbart boende 2004.

Vid mötet framkom att EU:s medlemsstater inlett genomförandet av hållbar bostadspolitik på det ekologiska och tekniska området medan kandidatländerna, som dock uppmärksammat behovet, inte hunnit lika långt. Endast ett fåtal av medlemsstaternas regeringar har dock handlingsprogram som riktar sig speciellt mot hållbart boende.

Sverige pekade på frågeställningar om bostäders långa livscykel och att den existerande bebyggelsen har inbyggda giftiga ämnen och är ineffektiv ur energisynpunkt. Likaså lyftes frågan om behovet av deklARATIONER om bostäders kvalitet med avseende på material, emissioner, buller, inomhusklimat och omgivande miljö. Dessutom uppmärksammades behovet av ett nytt synsätt, ett helhetstänkande, i planprocesserna.

Mötet i Genval avslutades med att riktlinjer för den fortsatta verksamheten med informella bostadsministermöten slogs fast samt att nästa möte skulle hållas i Italien hösten 2003.

27 Fri rörlighet för varor

27.1 Tullunionen

Som ett av de första konkreta stegen i att förverkliga den strategi för tullunionen, som rådet antog under det svenska ordförandeskapet, lade kommissionen i början av år 2002 fram ett förslag om ett reviderat och förlängt åtgärdsprogram för tullfrågor i gemenskapen (KOM (2002) 26). Inom ramen för det s.k. medbeslutandeförfarandet nådde Europaparlamentet och rådet full samsyn om programmets innehåll. Det nya programmet – ”Tull 2007” – löper från år 2003 t.o.m. år 2007 och tar vid efter de åtgärdsprogram för tullfrågor inom gemenskapen som man arbetat utifrån under senare år (”Tull 2000”, ”Matthaeus” och ”Tull 2002”). Programmet präglas i hög grad av frågor som konsekvent drivits från svensk sida, framför allt förenkling och modernisering, användning av IT och nya, rationella arbetsmetoder i tullverksamheten. Ett viktigt inslag är sådana åtgärder som siktar på att underlätta EU:s kommande utvidgning, inte minst genom kandidatländernas fulla medverkan i programmet.

I ljuset av bl.a. de tragiska händelserna den 11 september 2001 har diskussioner inletts om förstärkt tullsamarbete, dels inom ramen för relevanta internationella organisationer såsom Världstullorganisationen (WCO), dels mellan EU och USA, om åtgärder för att minska risken för terroristaktioner i samband med internationella transporter, bl.a. containerfrakt.

27.2 Tekniska handelshinder

Alla länder ställer säkerhetskrav på varor för att bland annat skydda medborgarnas liv och hälsa eller miljön. Dessa krav kan avse varors utförande, beskaffenhet eller egenskaper. Om kraven skiljer sig åt mellan länder uppstår tekniska handelshinder. Sådana hinder kan också uppstå genom krav på den provning, certifiering eller märkning en vara måste genomgå innan den släpps på marknaden.

För att få en fungerande inre marknad har EU sedan alltsedan sextiotalet strävat efter att eliminera dessa tekniska handelshinder. För detta använder man två olika metoder: harmonisering och ömsesidigt erkännande. Harmonisering innebär att man i EG-lagstiftning fastställer vilka säkerhetskrav som ska gälla i alla medlemsstater. Ömsesidigt erkännande innebär att en vara som kan säljas i en medlemsstat enligt detta lands lagstiftning inte kan stoppas i en annan medlemsstat bara på den grunden att varan inte uppfyller kraven i den senare medlemsstaten. Den senare medlemsstaten måste i så fall kunna visa att varan hotar väsentliga samhällsintressen (en princip fastslagen av EG-domstolen i det s.k. Cassis de Dijon-målet).

Det hittills mest verksamma instrumentet för att undanröja tekniska handelshinder inom unionen är harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning. Harmonisering innebär normalt att samma krav ställs i hela gemenskapen. En vara som uppfyller de harmoniserade kraven får därmed fritt släppas på marknaden i hela unionen.

Den harmoniserade EG-lagstiftningen är nu i huvudsak på plats. Huvuddelen av den nya lagstiftning som antas innebär skärpning av kraven, modernisering av äldre lagstiftning eller att nya risker beaktas.

Två metoder för harmonisering tillämpas. Den ena metoden innebär att man i direktiv i detalj anger de tekniska krav som ska gälla för en viss vara. Denna metod används främst på livsmedels- och fordonsområdena. Enligt den nya metoden fastställs endast kortfattat de väsentliga kraven som varorna måste uppfylla i direktivet. De tekniska detaljkraven utarbetas av de europeiska standardiseringsorganen på kommissionens uppdrag och återfinns i europeisk standard. Dessa standarder är i regel frivilliga att tillämpa. En vara som uppfyller en europeisk standard som kommissionen hänvisat till i den officiella tidningen (EGT) förutsätts dock uppfylla de tvingande kraven i ett direktiv. Tillverkaren kan använda andra lösningar om denne kan visa att de väsentliga kraven i direktiven uppfylls, t.ex. genom att låta prova varan hos ett oberoende provorgan.

Totalt publicerade gemenskapen under året 106 harmoniseringsdirektiv. Av dessa berör drygt hälften tekniska handelshinder. Det övervägande flertalet av dessa 64 direktiv innebar en anpassning till den tekniska utvecklingen av existerande direktiv enligt den gamla metoden, företrädesvis på fordons-, livsmedels- och kemikalieområdena. Motsvarande anpassning av direktiv enligt den nya metoden sker normalt genom att standarderna omarbetas.

Kommissionen har inlett en översyn av den nya harmoniseringsmetoden. Som ett led i denna har man under året konsulterat medlemsstaterna, industrin och andra berörda. Särskilt har frågor om provning och kontroll behandlats. Kommissionens meddelande, som tidigare förutsågs komma under hösten 2002, har nu förutskickats till januari 2003. På grund av rådets slutsatser om meddelandet kommer kommissionen senare att lägga fram förslag till ändringar i direktiven.

På de områden där den gamla metoden används är den nu pågående översynen av livsmedelslagstiftningen av särskilt intresse. Under året har en ny ramlag antagits (EG 178/2002) och politisk överenskommelse nåtts på viktiga delar av den nya lagstiftningen om livsmedelshygien. Av särskilt intresse för Sverige är de nya kraven på allergimärkning av livsmedel (se vidare kapitel 39.5).

27.2.2 Ömsesidigt erkännande

Kommissionens i augusti 2002 presenterade rapport om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på den inre marknaden innehåller inga direkta nyheter för varuområdet. Kommissionen har emellertid gått vidare i riktning mot en mer sektorsmässig ansats. För okomplicerade produkter, t.ex. cyklar, anser kommissionen att ömsesidigt erkännande

bör kunna tillämpas utan problem. För mer komplicerade produkter kan svårigheterna hanteras genom ökat förvaltningssamarbete och ökad information. När det gäller produkter av mer komplex eller känslig natur anser kommissionen däremot att harmonisering ibland är enda vägen.

I rapporten nämns även det nya produktsäkerhetsdirektivet (2001/95/EG) och dess väntade effekt på tillämpningen av principen.

27.2.3 Anmälningss procedurer

Rådets direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster genererade 508 förslag under året. Från Eftaländerna inkom 55 förslag. De områden som föranledde flest reaktioner var livsmedel/jordbruks- och bygg/anläggningsområdena. Sverige anmälde 48 förslag i proceduren, vilka föranledde 18 reaktioner, och reagerade på 6 förslag från andra medlemsstater.

Direktivet utgör ett viktigt instrument för kontroll av utformningen av nationella regler. Under året blev det obligatoriskt att bifoga konsekvensanalys i denna "europeiska remissomgång" om sådan finns upprättad. Under hösten behandlades även förslag om att utvidga procedurerna till kandidatländerna.

27.2.4 Provning och certifiering

Förutom krav på varors egenskaper och beskaffenhet anges i EG:s harmoniseringsdirektiv också vilken provning och certifiering varorna ska genomgå för att bekräfta överensstämmelse med kraven. Kraven på provning och certifiering ställs i relation till de risker som är förknippade med varorna. Ofta räcker det att tillverkaren själv utför föreskriven provning, i andra fall krävs provning av ett oberoende organ, s.k. tredjepartsprovning.

En vara som befunnits uppfylla ställda krav ska kunna säljas i hela unionen utan krav på ny provning. Detta förutsätter att både ansvariga myndigheter och användarna har förtroende för systemet. Särskilt gäller detta de fall då varorna är förknippade med betydande risker och provning hos oberoende organ föreskrivs. Det är av stor vikt att de oberoende prövande organen har tillräcklig kompetens och integritet, särskilt då organen ofta drivs som privata företag i konkurrens med andra på samma område.

Frågan om kontrollorganens kompetens kommer att särskilt behandlas i översynen av den nya metoden (se avsnitt 27.2.1).

27.2.5 Standardisering

Standarder är frivilliga, privaträttsliga dokument utarbetade av intressenterna inom berört område; tillverkare, handel, myndigheter och organisationer. Den nya harmoniseringsmetoden innebär att standarder även ges en viktig roll i lagstiftningsarbetet. Ett ökat politiskt intresse riktas därför mot standardiseringsprocessen och de europeiska standardi-

seringsorganen. Av särskild vikt är öppenheten i processen och organens opartiskhet liksom möjligheterna för resurssvaga grupper såsom konsument-, arbetstagar- och miljöorganisationer att delta i arbetet.

Rådet antog den 1 mars slutsatser (2002/C/66/01) om standardiseringen i Europa. I dessa, som är rådets svar på kommissionens rapport från september 2001 om vidtagna åtgärder på standardiseringsområdet, fäste man stor vikt vid standardiseringen och ges anvisningar om det fortsatta arbetet. I slutsatserna behandlas även myndigheternas roll i standardiseringsarbetet. Rådet betonar vidare vikten av att alla berörda parter kan delta i arbetet och uppmanar de nationella standardiseringsorganen i medlemsstaterna underlätta medverkan för konsument-, arbetstagar- och miljöorganisationer.

Kommissionen har under året slutit ett avtal med ett europeiskt nätverk för miljöorganisationer om deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet på samma sätt som man tidigare gjort på konsumentområdet.

27.3 Fortsatta diskussioner angående översynen av den europeiska läkemedelslagstiftningen

Den 26 november 2001 överlämnade kommissionen ett förslag till ändringar i förordningen (EG) nr 2309/93 om inrättande av gemenskapsförfaranden för godkännande av, säkerhetsövervakning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt förslag till ändringar i direktiven om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel (2001/83/EG) och om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel (2001/82/EG).

Förslagen diskuterades inom rådsstrukturen, men någon politisk överenskommelse kunde inte uppnås.

Europaparlamentet avslutade sin första behandling av förslagen den 23 oktober och antog närmare 140 ändringar. Kommissionen ställde sig i princip positiv till närmare 100 av dessa. En ingående beredning inom rådsstrukturen kan väntas först under 2003. Det är dock uppenbart att hållningen när det gäller vissa huvudfrågor skiljer sig mycket mellan å ena sidan majoriteten i rådet och å andra sidan Europaparlamentet och kommissionen.

En olöst fråga är om den centraliserade proceduren ska göras obligatorisk för godkännande av nya läkemedel, vilket är kommissionens förslag som stöds av Europaparlamentet. Många medlemsstater förespråkar dock det nuvarande systemet där företagen har möjlighet att välja mellan flera olika godkännandeprocedurer.

Den fråga som väckt mest uppmärksamhet i Sverige av kommissionens förslag är den som rör utökad information om receptbelagda läkemedel. Kommissionen har föreslagit en försöksverksamhet som innebär att för tre diagnosgrupper, hiv, allergi och diabetes ska det vara tillåtet med reklam till allmänheten även för receptbelagda läkemedel, vilket i dag är förbjudet. Detta förslag återfinns i direktivet om humanläkemedel och har ännu inte diskuterats inom rådsstrukturen, men man kan notera att Europaparlamentet här har gått emot kommissionens förslag.

Den 16-17 december 2002 fattade rådet beslut om ändring för sjunde gången av direktiv 76/768/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosmetiska produkter (KOM (2000) 189 slutlig). Förslaget antogs efter ett förlikningsförfarande mellan Europaparlamentet och rådet.

Syftet med det ändrade direktivet är att förbjuda tester på djur inom EU och att förbjuda marknadsföring av kosmetiska produkter som har testats på djur. Klara begränsningar definieras också för användningen av cancerogena och mutagena substanser samt substanser som är skadliga för reproduktionen. Förbudet mot djurtester träder i kraft fr.o.m. år 2009.

28 Fri rörlighet för tjänster och kapital

28.1 En strategi för tjänster på den inre marknaden

Kommissionen lanserade i december 2000 en övergripande strategi för att undanröja hinder för den fria rörligheten för tjänster på den inre marknaden (den s.k. tjänstestrategin). Syftet med strategin är att göra det lika lätt att tillhandahålla tjänster över nationella gränser som det är inom medlemsstat. I och med detta inleddes en tvåstegsprocess för att underlätta för tjänstehandel inom gemenskapen.

I det första steget analyserade kommissionen utifrån en företagsprocess (etablering, marknadsföring, distribution, försäljning o.s.v.) hur olika regler och förfaranden i medlemsstaterna påverkar den gränsöverskridande tjänstehandeln. Kommissionens analys redovisas i den rapport om situationen på den inre marknaden för tjänster som lämnades till rådet och Europaparlamentet i juli (KOM (2002) 441). Rapporten består av tre delar: en analys av befintliga hinder för tjänstehandel, gemensamma kännetecken för de juridiska hindren samt konsekvenserna av dessa hinder.

Vid rådets möte den 14 november antog rådet slutsatser om rapporten. I slutsatserna välkomnas rapporten och vikten av att fortsätta arbetet med att undanröja hinder för tjänstehandel betonas. Kommissionen uppmanas till exempel att utveckla den ekonomiska analysen så att fördelarna med en välfungerande inre marknad för tjänster – ekonomisk tillväxt, skapande av arbetstillfällen, ökad konkurrens och fördelar för konsumenter – kan värderas på ett tillförlitligt sätt.

Det andra steget i tjänstestrategin, ett förslag till konkret åtgärds paket för att minska hindren för tjänstehandel, förväntas till årsskiftet 2003-2004.

28.2.1 Övergripande frågor

Handlingsplaner för finansiella tjänster och riskkapital

Arbetet med att skapa en inre marknad för finansiella tjänster inom EU har pågått under lång tid. Viktiga steg har tagits för att möjliggöra en effektiv gränsöverskridande handel. Det kan dock konstateras att EU:s finansiella sektor fortfarande i stor utsträckning fungerar som nationella marknader med olika hinder, problem och kostnader som är förenade med handel över gränserna. En integrerad finansiell marknad inom EU är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Europa, inte bara för de finansiella instituten utan även för små och medelstora företag samt allmänheten; främst i egenskap av arbetstagare, sparare och framtida pensionärer.

I syfte att uppnå en integrerad finansiell marknad lade kommissionen i april 1998 fram en riskkapitalplan och i maj 1999 en handlingsplan för finansiella tjänster. Europeiska rådet har beslutat att en integrerad värdepappersmarknad ska vara genomförd år 2003 och en integrerad inre marknad för finansiella tjänster finnas på plats år 2005. Av handlingsplanen för finansiella tjänster framgår vidare ett 40-tal åtgärder som måste genomföras för att målen ska kunna uppnås.

Under hösten presenterade kommissionen sin sjunde lägesrapport, där man bl.a. redovisade att 30 av åtgärderna i handlingsplanen nu är genomförda. Kommissionen lade under hösten även fram en utvärdering av riskkapitalplanen. Kommissionen tecknade här en i huvudsak positiv bild av utvecklingen, men bedömde också att det är nödvändigt med snabbare framsteg på nationell nivå på alla huvudsakliga policyområden i riskkapitalplanen.

Ny regleringsmodell på det finansiella tjänsteområdet

I den s.k. Lamfalussy-rapporten föreslogs en reformerad lagstiftningsprocess på värdepappersområdet, uppdelad i fyra nivåer. En resolution i princip i enlighet med förslaget antogs av Europeiska rådet vid Stockholmstoppmötet våren 2001. Efter långa diskussioner mellan Europaparlamentet och kommissionen nåddes i februari 2002 en överenskommelse även med Europaparlamentet om införandet av den nya lagstiftningsprocessen.

För att övervaka att det nya lagstiftningsförfarandet genomförs på avsett sätt inrättades under året en övervakningsgrupp med experter utsedda av kommissionen, Europaparlamentet och rådet. Från rådets sida utsågs Kari Lotsberg, Sverige, och Mario Draghi, Italien.

Rådet gav vid sitt möte den 7 maj Ekonomiska och finansiella kommittén (EFK) i uppdrag att se över EU:s struktur för lagstiftning och tillsyn på det finansiella området. Vid rådsmötet den 8 oktober presenterades EFK:s rapport, vilken går ut på att Lamfalussy-förfarandet

ska utvidgas till bank- och försäkringsområdet. Rapporten innehöll även förslag till en reformering av högnivåkommittén Financial Services Policy Group (FSPG).

Konsultationer ägde därefter rum med Europaparlamentet och andra intressenter. Europaparlamentet ställde i en resolution (B5-0578/2002) som villkor för att stödja det utvidgade förfarandet att EU:s kommittéväsande reformeras, bl.a. genom att Europaparlamentet ges en rätt att återkalla delegerade frågor från kommittéväsendet till medbeslutandeförfarandet. I resolutionen uppmanade Europaparlamentet stats- och regeringscheferna att göra ett klart uttalande om sin vilja att göra en för detta nödvändig ändring av artikel 202 i fördraget.

Vid rådets möte den 3 december antogs EFK:s slutrapport. Härefter gjorde ministrarna vid rådsmötet den 9–10 december ett uttalande där man åtog sig att uppmärksamma sina respektive stats- och regeringschefer på frågan om återkallanderätt för Europaparlamentet. Detta ska förhoppningsvis kunna leda till att Europaparlamentet accepterar att Lamfalussy-förfarandet utvidgas.

28.2.2 Bank- och kreditväsendet

Finansiella konglomerat

Kommissionen lade i april 2001 fram ett förslag till direktiv om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag som ingår i ett finansiellt konglomerat (KOM (2001) 213 slutlig). Med finansiella konglomerat avses en grupp som tillhandahåller finansiella tjänster inom både försäkringssektorn och bank-/värdepapperssektorn. I november avslutade Europaparlamentet sin andra behandling av direktivet genom att godkänna rådets gemensamma ståndpunkt (nr 52/2002) utan ändringar. I och med detta var direktiv 2002/87/EG slutligt antaget.

28.2.3 Försäkringsväsendet

En inre marknad för kompletterande pensionskydd – särskilt tjänstepensionsinstituts verksamhet

Kommissionen lade i oktober 2000 fram ett förslag till direktiv om tjänstepensionsinstituts verksamhet (KOM (2000) 507 slutlig), om vilket riksdagen informerades. Ett tjänstepensionsinstitut är förenklat uttryckt ett institut som förvaltar fonderade medel i syfte att tillhandahålla kompletterande pensionsförmåner, dvs. s.k. tjänstepensioner. Direktivet är en av flera åtgärder för att hantera de problem som följer med en åldrande befolkning i Europa. Förslaget syftar till att skydda de försäkrade samtidigt som omotiverade placeringsregler undanröjs. I detta syfte innehåller det minimiregler för tillsynen och verksamheten. Denna harmonisering är kopplad till ett ”single passport”, dvs. en rätt för

instituten att erbjuda sina tjänster över gränserna med stöd av registrering och tillsyn i hemlandet. Detta ska ge förutsättningar för ökad konkurrens och en förbättrad riskkapitalmarknad i Europa.

Sverige är positivt inställt till en reglering på detta område, och prioriterade förslaget under ordförandeskapet i EU.

Året inleddes med att det spanska ordförandeskapet återupptog artikelgenomgången. Efter ett intensivt arbete lyckades man vid Ekofin-rådets möte den 5 juni i år till slut nå en politisk överenskommelse kring ett konsoliderat direktivförslag. Regeringen hade dessförinnan samrått med riksdagens EU-nämnd. Efter en ganska utdragen översättningsprocess antogs rådets gemensamma ståndpunkt vid Ekofin-rådets möte den 4 november. Europaparlamentet inledde sin andra behandling av direktivförslaget senare denna månad. Europaparlamentet har generellt sett varit positivt inställt till en direktivreglering på området. Deras första behandling resulterade dock i ett större antal tillägg och ändringar, bl.a. i fråga om direktivets tillämpningsområde. I den gemensamma ståndpunkten från rådet har man dock tagit hänsyn till en stor del av Europaparlamentets förslag. Förhoppningen nu är att direktivet ska kunna antas i början av år 2003.

Försäkringsförmedling

Kommissionen lade i september 2000 fram ett förslag till ett nytt direktiv om försäkringsförmedling (KOM (2000) 511 slutlig). Förslaget bygger till stora delar på kommissionens rekommendation från 1991 och är avsett att ersätta 1976 års direktiv om försäkringsförmedling.

Förslaget syftar dels till att underlätta det fria tillhandahållandet av dessa tjänster, dels till att förbättra konsumentskyddet. Enligt förslaget ska den som förmedlar försäkringar vara registrerad i en medlemsstat. Endast den som är registrerad får bedriva verksamhet i andra medlemsstater med stöd av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster.

En förutsättning för registrering är att förmedlaren uppfyller vissa yrkeskrav. Förmedlaren ska ha lämplig kunskap och kompetens, god vandel, ansvarsförsäkring och skydd mot oförmåga att överföra premie eller försäkringsersättning. Det finns också bestämmelser om att förmedlaren ska lämna viss information till kunden innan ett försäkringsavtal sluts, t.ex. om han eller hon är knuten till ett visst försäkringsbolag eller arbetar oberoende av försäkringsgivarintressen. Förmedlaren ska också göra en specifikation av kundens krav och behov samt ange skälen för sitt råd till kunden.

Direktivet (2002/92/EG) antogs i september 2002.

Omarbetning av livförsäkringsdirektiven

I juni 2000 lade kommissionen fram ett förslag (KOM (2000) 398 slutlig) till s.k. omarbetning av de tre centrala direktiven på livförsäkringsområdet (79/267/EEG, 90/619/EEG och 92/96/EG). Förslaget är i huvudsak en s.k. kodifiering, dvs. bestämmelserna i de olika direktiven har samlats i ett direktiv. De mindre materiella ändringar som gjorts i

förhållande till de tidigare direktiven syftar till att rätta till tidigare misstag eller ta bort text som inte längre är relevant. Denna omarbetning kommer att följas av en omarbetning av motsvarande direktiv på skadeförsäkringsområdet. En kodifiering och omarbetning gör regelverket mer överskådligt och begripligt.

I juni 2001 träffade rådet en politisk överenskommelse om direktivet. När de ändringar som var föranledda av direktivet om ändrade solvensmarginalkrav för livförsäkringsföretag (2002/12/EG) hade arbetats in i det omarbetade livförsäkringsdirektivet, antog rådet en gemensam ståndpunkt i maj 2002. Direktivet (2002/83/EG) antogs i november sedan Europaparlamentet hade accepterat rådets gemensamma ståndpunkt.

Solvensmarginalen i försäkringsföretag

Kommissionen lade i oktober år 2000 fram två förslag till direktiv om ändrade solvensmarginalkrav för liv- respektive skadeförsäkringsföretag. Solvensmarginalen är det kapital som försäkringsföretag måste ha som buffert mot oförutsedda händelser. Förslagen ingår som en del i handlingsplanen för finansiella tjänster och syftar till att stärka försäkringstagarnas skydd. Genom förslagen ges tillsynsmyndigheten rätt att i ett enskilt fall närmare pröva solvensen och ingripa tidigt om försäkringstagarnas rätt hotas. Vidare föreslås tekniska skärpningar av direktivens solvensregler, bl.a. höjda miniminivåer, högre solvenskrav för vissa mera riskfyllda försäkringar och regler för att främja kvaliteten i de tillgångar som ska svara mot solvenskravet. Direktiven – som i huvudsak överensstämmer med kommissionens förslag – antogs den 20 mars 2002 (2002/12/EG och 2002/13/EG). De ska ha genomförts i svensk rätt senast den 20 september 2003.

Arbetet med att ta fram reformerade regler när det gäller vilka kapitalkrav som ska ställas på försäkringsföretag fortsätter nu i en undergrupp till kommissionens försäkringskommitté. Arbetet, som bedrivs under namnet solvens II, syftar till att skapa ett direktiv som bättre än de nuvarande speglar det faktiska behovet av kapital med hänsyn till alla risker. Det nya solvenssystemet ska vidare på ett bättre sätt skydda försäkringstagarna, ge förutsättningar för jämförbarhet och ökad genomlysning samt etablera principer snarare än detaljerade regler. Kommissionen ska någon gång under år 2004 lämna ett förslag till direktiv.

28.2.4 Värdepappersmarknaden

Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepapperstillsynskommittén

Under året har Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepapperstillsynskommittén, som båda inrättades genom beslut av kommissionen 2001, fortsatt sitt arbete.

I Europeiska värdepapperskommittén har medlemsstaterna bland annat lämnat synpunkter på utkast till direktivförslaget om investeringstjänster

och reglerade marknader och direktivförslaget om öppenhetskrav för noterade bolag (se nedan). Skr. 2002/03:60

Av Europeiska värdepapperstillsynskommitténs verksamhet under året var särskilt att märka att kommittén utarbetade de första utkasterna till genomförandeåtgärder beträffande direktiven om prospekt och om marknadsmissbruk (se nedan). Det har alltså varit fråga om arbete inom ramen för den nya lagstiftningsprocessen på värdepappersmarknadsområdet som antogs av Europeiska rådet vid toppmötet i Stockholm i mars 2001 (det s.k. Lamfalussy-förfarandet).

Direktivet om ställande av finansiell säkerhet

Kommissionen överlämnade i slutet av mars 2001 ett förslag till direktiv om finansiella säkerhetsordningar, (KOM (2001) 168 slutlig). Efter en mycket snabb process antogs i juni ett direktiv, nämligen Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002 om ställande av finansiell säkerhet. Direktivet ska vara införlivat i medlemsstaterna senast den 27 december 2003.

Direktivet om prospekt

Under våren fortsatte arbetet med förslaget till ett nytt direktiv om spridning av prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad (KOM (2001) 280 slutlig). Kommissionen presenterade förslaget i maj 2001. Under arbetet i rådsarbetsgruppen samt vid Europaparlamentets första behandling föreslogs ett flertal ändringar i direktivförslaget. Mot den bakgrunden presenterade kommissionen den 9 augusti ett ändrat förslag till direktiv om de prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel och om ändring av direktiv 2001/34/EG (KOM (2002) 460 slutlig). Riksdagen informerades om förslaget i en faktapromemoria i oktober (2002/03:FPM11).

Det ändrade förslaget syftar, liksom det tidigare, till att ytterligare harmonisera reglerna för prospekt som ska offentliggöras dels när värdepapper erbjuds till allmänheten, dels när någon ansöker om att värdepapper ska tas upp till handel på en reglerad marknad, t.ex. på en börs. En av avsikterna med direktivförslaget är att en ökad harmonisering i princip ska innebära att ett prospekt som har upprättats och godkänts i en medlemsstat ska kunna användas i andra medlemsstater. Detta ska bidra till att inrätta en integrerad värdepappersmarknad och underlätta riskkapitalförsörjningen inom EU. Reglerna ska också bidra till ett gott skydd för investerare.

Vid rådets möte den 5 november 2002 träffades en politisk överenskommelse om innehållet i direktivet. Samråd med EU-nämnden ägde rum inför det mötet liksom inför rådets möte den 4 juni 2002.

Direktivet om marknadsmissbruk

Kommissionen lade den 30 maj 2001 fram ett förslag till direktiv om insiderhandel och otillbörlig marknadspåverkan (marknadsmissbruk)

(KOM (2001) 281 slutlig). Direktivet är avsett att ersätta 1989 års direktiv om samordning av föreskrifter om insiderhandel (89/592/EEG) och innebär i huvudsak en utvidgning av insiderregleringen i förhållande till det tidigare direktivet samt en reglering på europeisk nivå av otilbörlig marknadspåverkan.

Syftet med förslaget är att garantera finansmarknadernas integritet i gemenskapen och höja investerarnas förtroende för dem. Detta mål ska uppnås genom en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning angående marknadsmissbruk. Förslaget innehåller bl.a. preventiva bestämmelser, regler som ska underlätta upptäckt och utredning av marknadsmissbruk samt ett krav på att medlemsstaterna uppställer vissa sanktioner mot sådant missbruk. Vidare införs ett kommittéförfarande i enlighet med den resolutionen om en effektivare reglering av värdepappersmarknaden i EU, det s.k. Lamfalussy-förfarandet.

Vid rådets möte den 3 december antogs direktivet (ännu ej publicerat). Inför detta möte hölls samråd med EU-nämnden.

Ett nytt direktivförslag om investeringstjänster och reglerade marknader

Kommissionen lade den 19 november 2002 fram ett förslag till direktiv om investeringstjänster och reglerade marknader (KOM (2002) 625 slutlig). Förslaget är avsett att ersätta direktivet (93/22/EEG) om investeringstjänster inom värdepappersområdet (ISD).

Syftet med förslaget är i huvudsak att underlätta för värdepappersföretag och reglerade marknader att bedriva gränsöverskridande verksamhet genom att skapa förutsättningar för en effektivt fungerande inre marknad för investeringstjänster. Ett annat syfte är att stärka investerarskyddet på detta område. Förslaget innebär bl.a. en ökad grad av harmonisering av reglerna för värdepappersföretag, till stor del nya regler för reglerade marknader samt en utvidgning av direktivets tillämpningsområde så att det täcker fler tjänster och fler typer av finansiella instrument.

Kommissionens förslag presenterades på Ekofin-rådets möte den 3 december. Arbetet i rådsarbetsgruppen förväntas påbörjas i januari 2003.

Sverige välkomnar att en översyn av 1993 års direktiv kommer till stånd och anser att många av de frågor som berörs är angelägna att behandla på europeisk nivå.

Kommande direktivförslag om öppenhetskrav för noterade bolag

Kommissionen förbereder ett direktivförslag om öppenhetskrav för bolag som gett ut värdepapper som handlas på en reglerad marknad, t.ex. på en börs. Direktivförslaget väntas innehålla regler om bl.a. finansiell information från bolagen, till exempel hel- och delårsrapporter, offentliggörande av ändringar av större innehav (så kallad "flaggning") samt vissa regler som rör företagsstyrning.

Under våren hade kommissionen ett andra samrådsförfarande om det kommande förslaget. Vid Europeiska värdepapperskommitténs möte den 19 november 2002 diskuterades ett preliminärt utkast till direktivförslag. Kommissionen beräknar att presentera sitt förslag i början av år 2003.

Arbetet med den översyn av den samlade gemenskapslagstiftningen på området för elektroniska kommunikationer som kommissionen inledde hösten 1998 har slutförts under året. Det nya regelverket syftar bl.a. till att anpassa regleringen på området till en mer konkurrensutsatt marknad och att ta hänsyn till den pågående sammansmältningen av tele, data och media.

Fyra av direktiven i det nya regelverkspaketet (ramdirektivet 2002/21/EG, tillträdes- och samtrafikdirektivet 2002/19/EG, auktorisationsdirektivet 2002/20/EG och direktivet om samhällsomfattande tjänster 2002/22/EG, samt radiospektrumbeslutet 2002/676/EG) antogs slutligt den 14 februari och trädde i kraft den 24 april. Direktiven ska vara genomförda i svensk lagstiftning senast den 25 juli 2003.

En gemensam ståndpunkt om direktivet om integritet och elektronisk kommunikation kunde antas den 28 januari 2002. Därefter fördes informella samtal med Europaparlamentet inför deras andra behandling den 30 maj 2002 för att lösa utestående meningsskiljaktigheter, vilket också lyckades. Direktiv 2002/58/EG kunde således antas den 25 juni och trädde i kraft den 31 juli. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 31 oktober 2003.

Kommissionens riktlinjer för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster trädde i kraft den 11 juli 2002. Riktlinjerna syftar i första hand till att de berörda myndigheterna sinsemellan ska tillämpa vissa bestämmelser i det nya regelverket på ett enhetligt sätt, särskilt när de ska utse företag som har ett betydande marknadsinflytande. Vidare är syftet att i så stor utsträckning som möjligt öka genomskådligheten och klarheten i rättsläget för tillämpningen av det nya regelverket.

Den sista rättsakten i det nya regelverkspaketet, kommissionens direktiv om konkurrens på marknaderna för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster 2002/77/EG, trädde ikraft den 7 oktober. Kommissionsdirektivet är baserat på artikel 86 (f.d. artikel 90) i Romfördraget. Artikel 86 ger kommissionen rätt att kräva avskaffande av exklusiva och speciella rättigheter som medlemsstaterna givit till företag då dessa rättigheter leder till att andra bestämmelser i fördraget överträds, i detta fall konkurrens- och inre marknadsregleringen.

I juni 2002 presenterade kommissionen meddelandet ”På väg mot en fullständig utbyggnad av tredje generationens system för mobil kommunikation” (KOM (2002) 301). Syftet var att underlätta etableringen av tredje generationens system för mobil kommunikation (3G) genom att identifiera återstående hinder för genomförandet av 3G och den inre marknaden för dessa tjänster. De områden som meddelandet omspannar är främst den fragmentiserade marknaden till följd av nationella tilldelningsförfaranden för 3G, delad infrastruktur, miljö- och hälsofrågor kopplade till 3G samt andrahandshandel med radiofrekvenser.

Europeiska rådet i Sevilla juni 2002 tog del av kommissionens rapport om de hinder som kvarstår när det gäller utbyggnaden av tredje generationens nät och tjänster för mobil kommunikation och uppmanade alla berörda förvaltningar att verka för att övervinna de svårigheter som

uppstår vid den fysiska utbyggnaden av nät. Vidare uppmanades kommissionen att återrapportera till Europeiska rådet i Köpenhamn om denna fråga och om de hinder som kvarstår för öppnandet av plattformar på området för digital television och tredje generationens mobilkommunikation, för utvecklingen av e-handel och e-förvaltning och om den roll som elektroniska identifierings- och autentifieringssystem kan spela i detta sammanhang.

Den tredje december presenterade kommissionen den åttonde s.k. implementeringsrapporten om genomförandet av regelverket för telekommunikationer (KOM (2002) 695). Kommissionen konstaterade att utvecklingen på den europeiska marknaden som helhet fortsatt utvecklas positivt, trots den kärvare finansiella situationen på marknaden. Kommissionen pekar dock på att konkurrensen på marknaden för tillträde till accessnätet alltjämt är otillfredsställande.

EU toppdomänen

I april antogs förordningen om inrättande av toppdomänen ”eu på Internet”. Förordningen ger företag, organisationer och individer ytterligare en möjlighet att registrera domännamn på Internet. EU-domänen blir ett komplement till nationella domäner och till ”com, .net” och andra välkända toppdomäner. Under hösten har kommissionen inlett arbetet med att utse en registreringsenhet som ska driva toppdomänen. Registreringar under den nya domänen beräknas kunna ske med början under andra kvartalet 2003.

28.4 Post

Under våren 2002 antogs direktiv 2002/39/EG, som innebär att det nuvarande direktivet 97/67/EG om liberalisering av den gemensamma postmarknaden ändras. Ändringarna ska vara genomförda i medlemsstaternas nationella lagstiftningar den 1 januari 2003 och innebär en gradvis liberalisering av postmarknaden i Europa.

För svensk lagstiftning innebär direktivet inte någon förändring eftersom den svenska postmarknaden sedan 1994 är helt liberaliserad.

Genomförandekommittén för posttjänster möttes en gång under 2002, den 29 november. Kommittén delgavs två förslag om standarder för posttjänster vilka båda antogs.

29 Immaterialrätt

29.1 Upphovsrätt

Förhandlingarna i EU om upphovsrätt inriktades främst på samordningen av gemenskapens ståndpunkt inför förhandlingar i Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization, WIPO). Förhandlingarna i WIPO rörde särskilt rättigheter för radio- och TV-företag. Vidare hölls ett antal möten ledda av kommissionen angående frågor som rörde genomförandet av direktiv 2001/29/EG om upphovsrätten i informationssamhället.

29.2 Patent

29.2.1 Förslag till förordning om gemenskapspatent

I Europa finns sedan tidigare det europeiska patentsystemet, grundat på den Europeiska patentkonventionen (EPC). Till denna konvention är samtliga EU:s medlemsstater anslutna samt ytterligare nio stater: Cypern, Monaco, Liechtenstein, Schweiz, Turkiet, Bulgarien, Tjeckien, Estland och Slovakien. EPC innebär att konventionsstaterna har skapat ett gemensamt ansökningsförfarande för patent (s.k. europeiska patent). Den som vill ha ett patent som gäller i en eller flera av de anslutna staterna kan få det genom att lämna in en ansökan till det Europeiska patentverket (EPO) i München. Sökanden får inte ett enda patent som gäller i samtliga de stater sökanden har valt ut utan skyddet kan i stället närmast beskrivas som ett knippe nationella patent, grundade på en enda ansökan. Systemet har inneburit stora fördelar för patentsökande i Europa, men det har samtidigt vissa brister, främst bestående av höga kostnader och avsaknad av en gemensam domstol för avgörande av mål om intrång i och ogiltighet av europeiska patent.

I augusti 2000 överlämnade kommissionen ett förslag till en förordning om gemenskapspatent (KOM (2000) 412 slutlig). Beslut om förordningen fattas med enhällighet i rådet efter hörande av Europaparlamentet. Den föreslagna förordningen innebär att det tillskapas en ny skyddsform på immaterialrättsområdet kallad gemenskapspatent. Syftet är att möjliggöra för den som gjort en uppfinning att genom en enda ansökan få ett patent som gäller i hela gemenskapen. Gemenskapspatentet ska ha en enhetlig och fristående karaktär och således endast kunna meddelas, överlåtas, ogiltigförklaras eller upphöra för hela gemenskapen. Förslaget innebär att EPO kommer att meddela gemenskapspatent. För att minska de höga kostnader som dagens patentsystem medför för sökandena föreslår kommissionen att ett gemenskapspatent inte ska behöva översättas för att bli giltigt. Det innebär att patentet

kommer att finnas på det av EPO:s tre handläggningsspråk (engelska, franska och tyska) som sökanden har valt. Vidare föreslår kommissionen att en ny specialdomstol på EG-nivå ska pröva mål om ogiltighet av och intrång i gemenskapspatent. Genom Nice-fördraget, som träder i kraft den 1 februari 2003, har det tillkommit en rättslig grund som möjliggör senare beslut om inrättande av en specialdomstol inom ramen för EG-domstolssystemet.

Sverige är generellt sett positivt inställt till förordningsförslaget och anser att ett av de viktigaste inslagen i det föreslagna gemenskapspatent-systemet är den nya specialdomstolen. Flera av frågorna inom rättsakten har visat sig svårförhandlade. Detta gäller framför allt frågorna om översättning av patentskrifter respektive regionala kammare i domstolssystemet.

Under våren fortsatte försöken att nå enighet om en ny gemensam strategi omfattande alla de viktigaste frågorna i förslaget. Gemenskapspatentet togs upp vid två rådsmöten under våren men i sak endast vid det andra av dessa. Då presenterade ordförandeskapet ett förslag till gemensamma riktlinjer för det fortsatta arbetet. Bland annat föreslogs att de s.k. patentkraven ska översättas till samtliga EU-språk. Denna lösning skulle innebära ett dyrare system än vad Sverige verkat för. Med hänsyn till det då rådande förhandlingsläget kunde dock Sverige, liksom majoriteten av medlemsstaterna, acceptera kompromissförslaget som en utgångspunkt för det fortsatta arbetet. Några medlemsstater var dock inte beredda att ta ställning i enskilda frågor innan det finns en helhetslösning.

Förhandlingarna under hösten var helt inriktade på grundstrukturen i domstolssystemet. Utgångspunkten för förhandlingarna var ett arbetsdokument från kommissionen. Den svåraste frågan under höstens förhandlingar var den om regionala kammare i första instans. För Sveriges del är det viktigt att det blir en rimlig spridning av de regionala kamrarna inom gemenskapen och att rättstillämpningen blir enhetlig. Gemenskapspatentet behandlades även under hösten vid två rådsmöten. Vid det första av dessa möten, den 14 november, försökte ordförandeskapet att nå enighet om vissa komponenter i domstolssystemets struktur. Detta misslyckades och den främsta orsaken var bristande samsyn angående systemet med regionala kammare. Vid det andra mötet förekom ingen sakdiskussion utan ordförandeskapet presenterade endast sina slutsatser om det fortsatta arbetet.

Efter det negativa resultatet vid rådsmötet den 14 november gick kommissionen ut med stark kritik mot bristen på konkreta framsteg i förhandlingarna. Kommissionen uttalade bl.a. att man övervägde att dra tillbaka sitt förordningsförslag om det inte fanns en överenskommelse vid vårtoppmötet.

Inför de två möten i rådet där frågan behandlades i sak under året ägde samråd med riksdagens EU-nämnd rum.

Europaparlamentet föreslog i sitt yttrande att vissa ändringar skulle göras i kommissionens förordningsförslag. Den mest betydelsefulla ändring som föreslogs var att nationella domstolar skulle pröva mål om gemenskapspatent i första instans.

29.2.2 Direktiv om patenterbarhet hos datorrelaterade uppfinningar

Skr. 2002/03:60

Kommissionen lade i februari fram ett förslag till nytt direktiv om patenterbarhet hos datorrelaterade uppfinningar (KOM (2002) 92 slutlig). Syftet med förslaget är att harmonisera medlemsstaternas regler för utfärdande av patent för sådana uppfinningar. I enlighet med den ståndpunkt som godkänts av riksdagen verkade Sverige för att förslaget skulle utgöra en god balans mellan industrins och "open source"-rörelsens intressen. En viktig poäng var att utesluta möjligheten till patent på enbart datorprogram. Samtidigt betonades under beredningen vikten av att åstadkomma ett effektivt skydd för meddelade patent. Den 14 november antog rådet en gemensam inriktning. Europaparlamentet förväntas avslutat sin första behandling under första kvartalet 2003. Därefter kan behandlingen i rådet avslutas.

29.3 Bruksmodellskydd

En bruksmodell är en registrerad rättighet som ger rättsinnehavaren ensamrätt till enklare uppfinningar. Till skillnad från majoriteten av övriga medlemsstater saknar Sverige lagstiftning om bruksmodellskydd. Under våren 2000 avbröts arbetet med en reviderad version av det direktivförslag om bruksmodellskydd som kommissionen lade fram i december 1997. När rådet i maj 2001 antog en gemensam strategi för det fortsatta arbetet med förslaget till förordning om gemenskapspatent (se avsnitt 29.2.1) berördes emellertid på en punkt också frågan om bruksmodellskydd. Rådet välkomnade kommissionens avsikt att ordna ett samråd i syfte att ta fram underlag för ytterligare överväganden om den rättsliga, praktiska och ekonomiska inverkan av en gemenskapsbruksmodell (dvs. av en förordning om en gemenskapsrättighet om bruksmodellskydd). Under hösten 2001 genomförde kommissionen ett sådant samrådsförfarande. En majoritet av svaren på kommissionens samråd var negativa till en förordningslösning. Kommissionen presenterade resultatet av sitt samrådsförfarande vid ett möte i rådet i mars. Inför rådsmötet samrådde regeringen med riksdagens EU-nämnd. Efter rådsmötet har inga ytterligare åtgärder vidtagits i frågan.

29.4 Varumärken

Regeringen fortsatte att verka för att få till stånd en ändring inom EU så att parallellimport blir tillåten även från länder utanför EES. Riksdagens EU-nämnd har vid samråd enhälligt ställt sig bakom regeringens hållning.

Europaparlamentet uppmanade den 3 oktober 2001 kommissionen att göra en ny studie om effekterna av en övergång till en ordning där parallellimport skulle tillåtas även från länder utanför EES. Studien skulle ha varit klar senast den 31 december, men är försenad.

Mönsterskydd är ett immaterialrättsligt skydd för produkters utseende. Såväl rent funktionell formgivning som utsmyckningar kan skyddas.

För att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning om mönsterskydd antogs den 13 oktober 1998 Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG om mönsterskydd. Direktivet skulle ha genomförts den 28 oktober 2001. Den 7 mars kunde en proposition överlämnas till riksdagen (Regeringens proposition 2001/02:121 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m.). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli. Sammanfattningsvis innebär ändringarna i mönsterskyddslagen (1970:485) med anledning av mönsterdirektivet följande. Skyddstiden har förlängts från maximalt 15 till maximalt 25 år. Skyddsomfånget har utökats. En s.k. nyhetsfrist har införts som innebär att en formgivare under vissa förutsättningar inte ska gå miste om sitt skydd om mönstret har blivit känt innan ansökan lämnades in. Även ”icke-fysiska” föremål som typsnitt och en layout på en bildskärm ska kunna skyddas. Särskilda regler har införts om skydd för beståndsdelar i en sammansatt produkt. Dessutom har registreringsförfarandet förenklats genom att den granskning som registreringsmyndigheten gör endast omfattar vissa absoluta hinder mot mönsterrätten, såsom att mönstret strider mot goda seder eller allmän ordning. Övriga förutsättningar för mönsterrätt kan endast prövas senare i samband med ett invändningsförfarande eller en talan i allmän domstol.

Genom rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning inrättades ett gemensamt system för registrering av formgivning. Förordningen trädde i kraft den 6 mars. Genom en enda ansökan till en gemenskapsmyndighet ska det vara möjligt att få ett formskydd som gäller i samtliga medlemsstater. De nationella systemen för registrering av formgivning ska finnas kvar även i framtiden, bl.a. för dem som önskar få formskydd i endast en eller vissa medlemsstater. De materiella bestämmelserna i förordningen har samma innehåll som de materiella bestämmelserna i rådets direktiv 98/71/EG om mönsterskydd. I förordningen finns det även bestämmelser om skydd för oregistrerad gemenskapsformgivning, vilka inte har någon motsvarighet i direktivet.

30 Näringspolitik

EU:s näringspolitik ska säkerställa att nödvändiga förutsättningar finns för den europeiska industrins konkurrensförmåga. Unionens insatser inriktas i första hand på att främja ett gynnsamt näringslivsklimat och att påskynda industrins anpassning till strukturförändringar.

Med anledning av Europeiska rådets överenskommelse i Sevilla har industrirådet, inre marknadsrådet och forskningsrådet slagits samman och bildar nu konkurrenskraftsrådet. Dessutom har rådsarbetsgrupperna för industri respektive inre marknad slagits samman till rådsarbetsgruppen för konkurrenskraft och tillväxt. Gruppen kan vid behov träffas på hög nivå.

30.2 Konkurrenskrafts- och småföretagsfrågor

Små och medelstora företag har stor betydelse för tillväxt, konkurrenskraft, innovation och sysselsättning. Gemenskapens politik och program syftar till att skapa en dynamisk företagsmiljö i Europa. Under det gångna året har konkurrenskrafts- och småföretagsfrågorna stått i fokus på industrirådet respektive det nya konkurrenskraftsrådets dagordning. Frågor som diskuterats är bl.a. entreprenörskap och företagsklimat, bioteknik, konkurrensfrågor och den digitala ekonomins roll för konkurrenskraften. Kvantitativa mål för näringspolitiken har fastställts under året. Andra viktiga verktyg som används för att främja Europas konkurrenskraft är erfarenhetsutbyten och resultattavlor. Sverige är positivt inställt till det arbete som bedrivs i EU på närings- och småföretagsområdet.

Vid rådsmötet den 6 juni antogs slutsatser om konkurrenskraft som handlar om vilka åtgärder medlemsstaterna och kommissionen bör vidta för att främja produktivitet, tillväxt och konkurrenskraft. Slutsatserna baseras på kommissionens meddelande "Produktivitet: Nyckeln till konkurrenskraft för Europas ekonomier och företag" (KOM (2002) 262 slutlig) och innehållet i kommissionens konkurrenskraftsrapporter för år 2001 och 2002. Dessa tar upp vilka åtgärder som medlemsstaterna och kommissionen bör vidta för att höja produktiviteten, särskilt i tjänstesektorn. Det handlar om satsningar på innovationer, forskning och IT, om att ta bort hinder på den inre marknaden och att förbättra företagsklimatet och främja ökat entreprenörskap. För att kunna möta den framtida efterfrågan på arbetskraft kommer det också att krävas insatser för att höja arbetskraftens kompetens genom att bl.a. förbättra samarbetet mellan företag och skolor och universitet, och att satsa mer på livslångt lärande.

EU:s konkurrenskraft diskuterades även vid rådsmötet den 26 november. Slutsatser antogs om ett mer konkurrenskraftigt företagsklimat (dok 13981/02). Slutsatserna tar upp betydelsen av ett fortsatt arbete med att stimulera tillväxt och ökad konkurrenskraft för att nå Lissabonmålet. De områden som lyfts fram i slutsatserna är: innovationer och kunskaps-spridning, tillgång till humankapital, kapitalförsörjning, entreprenörskap, regelförbättring, tillgång till IT och öppna och väl fungerande marknader. I slutsatserna konstateras att utbyte av goda exempel inom EU samt arbetet med att införa kvantitativa och kvalitativa mål i medlemsstaterna på näringspolitikens område är viktiga verktyg. Slutsatserna baseras på kommissionens meddelande om ett bättre företagsklimat (KOM (2002) 610 slutlig). I meddelandet beskrivs utvecklingen inom näringspolitikens område i EU och de framsteg som gjorts på senare år. Dessutom tas områden där det finns möjligheter till förbättringar upp exempelvis

kvinnors företagande och tillgången av utbildad arbetskraft. Kvantitativa mål för näringspolitiken framhålls som ett viktigt instrument för att nå uppsatta mål. Skr. 2002/03:60

30.2.1 Kvantitativa mål och resultattavlan för näringspolitiken

Inom EU har arbetet med att fastställa indikatorer och kvantitativa mål inom näringspolitikens område fortsatt under det gångna året. En kontaktgrupp med representanter från medlemsstaterna arbetar tillsammans med kommissionen med frågan. Sammanlagt 73 kvantitativa mål har inrapporterats från medlemsstaterna utifrån en gemensamt överenskommen lista med indikatorer på sju områden som täcker in de huvudsakliga villkoren för näringslivets konkurrenskraft: tillgång till kapital, regelverk, väl fungerande marknader, entreprenörskap, kompetensutveckling, innovationer och kunskapsförsörjning och IT. Från svensk sida har det inrapporterats mål för entreprenörskap, administrativ börda och humankapital. Kommissionen följer processen och ska årligen rapportera framsteg och slutsatser till konkurrenskraftsrådet via resultattavlan.

I november presenterade kommissionen den tredje resultattavlan för näringspolitiken (SEC (2002) 1213). Resultattavlan består av totalt 37 indikatorer. Resultattavlan täcker de sju områdena ovan samt hållbar utveckling. Medlemsstaternas kvantitativa mål redovisas från och med i år också i resultattavlan. Dessutom ingår statistik för kandidatländerna. Sverige ligger väl framme på flera områden bl.a. har Sverige bland de lägsta nivåerna statsstöd, bra tillgång till riskkapital, störst satsningar på FoU i förhållande till BNP och flest patentansökningar per capita.

30.2.2 Vidareutveckling av småföretagsinsatser

En rad aktiviteter har genomförts under året inom ramen för EU:s fleråriga program för företag och företagare, särskilt små och medelstora företag (beslut nr. 2000/819/EG). Programmet avser perioden 2001–2005. Knappt 40 projekt drivs som t.ex. behandlar entreprenörskap, kapitalförsörjning, IT och tekniköverföring, e-handel och kluster.

Ett tiotal andra insatser som genomförts under året syftar i första hand till erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna om olika insatser för att stimulera entreprenörskap och småföretagande. Områden för jämförelse är exempelvis entreprenörskapsutbildning, tekniköverföring till småföretag, insatser för att stimulera s.k. företagsänglar och miljöstyrning i småföretag.

Under året har nätverket Euro Info Centre (EIC) fortsatt att informera och ge råd till små och medelstora företag om EU, den inre marknaden, EU-program och finansieringsmöjligheter samt förmedlat affärskontakter mellan svenska företag och företag i övriga Europa. Två områden har särskilt lyfts fram genom informationskampanjer, nämligen EMU/euron samt e-handel.

Arbetet med att genomföra den europeiska stadgan för småföretag, som godkändes av Europeiska rådet i Feira i juni 2000, fortsatte under året. Stadgan behandlar tio områden som bör prioriteras inom företagspolitiken. Områden som tas upp är bl.a. utbildning i entreprenörskap,

regelförbättring, förbättra tillgången på on-line tjänster, ytterligare förbättringar av inre marknadens funktion, skatte- och finansiella frågor, stärka den tekniska kapaciteten hos småföretag samt förbättrad information till företag. I februari presenterade kommissionen sin rapport (KOM (2002) 68 slutlig) om hur medlemsstaterna genomför stadgan. Rapporten bygger på de nationella rapporterna som medlemsstaterna lämnat in under föregående höst. Genomföranderapporten togs upp vid det informella ministermötet i Aranjuez som det spanska ordförandeskapet arrangerade inför vårtoppmötet i Barcelona. Genomförandet av stadgan rapporterades även vid rådsmötet den 6–7 juni. Sverige lyfts fram på flera områden bl.a. när det gäller bättre lagstiftning och reglering, kompetensutveckling samt insatser för småföretagens användning av ny teknik och e-handel. I oktober lämnades årets rapport in till kommissionen.

30.2.3 Den digitala ekonomin viktig för Europas konkurrenskraft

Rådet antog i juni slutsatser som betonar den digitala ekonomins roll för europeiska företags konkurrenskraft. Bakgrunden till slutsatserna är ett meddelande från kommissionen (KOM (2001) 711 slutlig) kring den digitala ekonomins (e-ekonomins) påverkan på europeiska företag. Kommissionens meddelande beskriver informationsteknologins effekter på samhällsekonomin och ger förslag på aktiviteter för att främja ett bättre utnyttjande av informationsteknologin. Meddelandet innehåller även jämförelser mellan EU och USA, där USA anses ligga steget före inom de flesta områden, särskilt när det gäller investeringar och utnyttjande av arbetskraften. Kommissionen anser att EU bättre måste inse informationsteknologins fördelar och att lära sig utnyttja dessa på rätt sätt, för att nå ytterligare positiva effekter på samhällsekonomin.

Slutsatserna från rådsmötet i juni betonar att kommissionen och medlemsstaterna bör utarbeta strategiska målsättningar för att maximera den potential som finns i e-ekonomin. Medlemsstaterna och kommissionen inbjuds att intensifiera dialogen, utbyta erfarenheter, föra in e-dimensionen i samtliga politikområden samt identifiera mål för elektroniska affärer. Kommissionen inbjuds att se över relevant lagstiftning samt att ytterligare analysera informationsteknologins inverkan på tillväxt och konkurrenskraft. Slutsatserna hänvisar bl.a. till handlingsplanen e-Europa 2005 där mål och indikatorer på informationsteknologiområdet utarbetas.

30.2.4 En strategi för livsvetenskaper och bioteknik

Europeiska rådet tog vid sitt möte i Barcelona upp frågan om bioteknik. I slutsatserna uppmanades kommissionen och rådet att upprätta en operativ handlingsplan för praktiska åtgärder inom området.

Dessförinnan, i januari, hade kommissionen presenterat en övergripande strategi för bioteknikområdet i meddelandet ”Biovetenskap och bioteknologi; en strategi för Europa” (KOM (2002) 27 slutlig). Dokumentet består av två delar. Den första omfattar en beskrivning av strategin och de utmaningar som finns. Den andra delen är en handlings-

plan omfattande 30 konkreta åtgärder för medlemsstaterna, kommissionen och den privata sektorn. Sverige stödjer den övergripande strategin och handlingsplanen.

Meddelandet diskuterades för första gången vid rådsmötet den 6 juni. Slutsatserna från detta möte inriktas på att erkänna dokumentet som ett omfattande och enhetligt policyramverk inom området samt hanteringen av det övergripande förfarandet kring detta.

Vid rådsmötet den 26 november antogs mer omfattande slutsatser kring dokumentet och en operativ handlingsplan med tidsramar och ansvariga aktörer för de olika åtgärderna lades fast. Denna handlingsplan bygger på att alla berörda aktörer engageras, i huvudsak på frivillig väg. Sverige stödjer den övergripande strategin och handlingsplanen.

30.3 Integration av hållbar utveckling

Integrationen av hållbar utveckling i näringspolitiken behandlades av gemenskapens näringsministrar vid rådsmötet i juni. I de slutsatser som antogs vid mötet betonas näringspolitikens centrala roll för att främja hög och stabil tillväxt, EU:s konkurrenskraft, enkla regler, hållbar utveckling m.m. Vidare lyfte rådet fram betydelsen av det samlade bidraget som gemenskapens företag har för hållbar utveckling. Rådet påminde vidare om dess inbjudan till kommissionen att vartannat år lämna en redovisning om gjorda framsteg. Slutligen uppmanades medlemsstaterna i slutsatserna till fortsatta insatser inom ramen för näringspolitiken som kan bidra till en hållbar utveckling.

Under våren startade ett s.k. BEST-projekt (Business Environment Simplification Task Force) med anknytning till integrationen av den hållbara utvecklingen i företagspolitiken. Projektet avser att möjliggöra erfarenhetsutbyte kring medlemsstaternas arbete för att främja de mindre företagens miljöledningsarbete. Detta projekt beräknar man slutföra mot slutet av 2004. Härutöver har kommissionen startat ett projekt om ansvarstagande entreprenörskap för små och medelstora företag. Syftet med detta projekt är att ge en klar bild av de små och medelstora företagens inställning till och synpunkter på ansvarsfullt entreprenörskap. Vidare ska projektet klarlägga eventuella behov av stöd för introduktion av, för denna grupp av företag, anpassade arbetsformer och ledningssystem. Projektet ska avslutas i slutet av 2003.

30.4 Konkurrensfrågor

30.4.1 Ny tillämpningsförfordning för artiklarna 81 och 82 i EGFördraget

Rådet nådde, efter två års arbete, en politisk överenskommelse om en ny tillämpningsförfordning för EG fördragets artikel 81 (om konkurrensbegränsande samarbete) och artikel 82 (om missbruk av dominerande ställning). Detta skedde vid rådets möte den 26 november. Förfordningen

(EG) nr 1/2003 antogs den 16 december. Syftet med en ny tillämpningsförfordning är att kommissionen vill frigöra resurser för att komma åt mer allvarliga typer av konkurrensbegränsningar, såsom karteller. Genom den nya förordningen decentraliseras tillämpningen av EG-fördragets konkurrensregler och nationella konkurrensmyndigheter och domstolar kommer att tillämpa EG-reglerna i stor utsträckning. För att tillförsäkra enhetlig tillämpning av reglerna kommer kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna att arbeta i nätverk. Närmare bestämmelser om detta kommer att tas fram i tillkännagivanden tillsammans med medlemsstaterna.

Genom förordningen frångår man det s.k. anmälningsförfarandet, dvs. kommissionens individuella prövningar om huruvida vissa samarbetsavtal faller under undantagsbestämmelsen i art 81 (3). Anmälningsförfarandet ersätts av ett s.k. legalundantag. Mer ansvar läggs således på företagen själva att bedöma huruvida deras avtal uppfyller de kriterier som ställs för att få undantag från förbudsbestämmelsen i artikel 81. Förordningen medför en minskad administrativ börda och kostnader för företagen. Systemet är vidare en förutsättning inför utvidgningen. Därför har också datumet för ikraftträdande satts till den 1 maj 2004, vilket sammanfaller med det föreslagna datumet för att ta in nya medlemsstater i unionen. Sverige är mycket positivt till moderniseringsreformen bl.a. därför att det skapar större marknadseffektivitet och det är en förutsättning för en effektiv konkurrenspolitik även i ett utvidgat EU.

30.4.2 Översyn av koncentrationsförordningen

Under året fortsatte arbetet med översynen av rådets förordning (EEG) 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer. Arbetet är inriktat på att skapa ett snabbare, öppnare och mer flexibelt handläggningsförfarande för kontroll av företagsförvärv. Samtliga intressenter har under våren haft möjlighet att inkomma med sina synpunkter på kommissionens grönbok som antogs i december 2001. Under hösten 2002 har medlemsstaterna vidare haft tillfälle att utveckla sina ståndpunkter på kommissionens förslag genom deltagande i den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor. Kommissionen presenterade sitt förslag till ändrad förordning i december 2002.

30.4.3 Gruppundantag

Gruppundantag för avtal inom motorfordonssektorn

Den 31 juli antog kommissionen en ny förordning (EG) nr 1400/2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i EG-fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. De nya reglerna som trädde i kraft den 1 oktober i år innebär att fordonstillverkare i framtiden måste välja antingen ett exklusivt eller selektivt distributionsystem. Kopplingen mellan nybilsförsäljning och eftermarknad görs mer

flexibel och återförsäljarna ges möjlighet att välja om de vill sälja fler bilmärken. Gruppundantaget gäller till utgången av maj 2010. Skr. 2002/03:60

Gruppundantag för tekniköverföring och försäkringsavtal

Kommissionen har fortsatt sin översyn av gruppundantagen om tekniköverföring (EG) nr 240/96 respektive om avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn (EG) nr 3932/92. En utvärderingsrapport över förordning om gruppundantag för tekniköverföring har behandlats under året. Kommissionen har inbjudit tredje part att reagera på förslaget som nu bereds inom kommissionen. Ett nytt gruppundantag för försäkringssektorn ska träda i kraft senast den 1 april 2003.

30.5 Statsstöd

Möjligheterna att lämna statligt stöd till näringslivet i EU begränsas genom särskilda gemenskapsbestämmelser, de s.k. statsstödsreglerna. Syftet med reglerna är att motverka otillbörligt konkurrensnedvridande stöd som kan störa den inre marknadens funktion.

Kommissionen arbetar fortlöpande med översyn och revidering av regelverket. I enlighet med den uttalade ambitionen att förenkla och effektivisera statsstödsreglerna tog kommissionen under året beslut om nya sektorsövergripande bestämmelser för regionalt stöd till stora investeringsprojekt (meddelande från kommissionen KOM 2002 (315) slutlig). Dessa träder i kraft fullt ut fr.o.m. 2004 och minskar kraven på medlemsstaterna att förhandsanmäla enskilda stödärenden till kommissionen. För att samtidigt säkerställa att konkurrensen inte snedvrids införs schabloniserade regler som minskar utrymmet för regionalt investeringsstöd vid större projekt. De nya bestämmelserna ska också ersätta vissa hittills gällande specialregler för s.k. känsliga sektorer, t.ex. motorfordons- och syntetfiberindustrin. Detta gäller också stålindustrin där tidigare gällande särbestämmelser upphörde när EKSG-fördraget löpte ut i juli 2002.

Ett ytterligare steg i förenklingsarbetet har tagits genom beslut i oktober 2002 om att införa s.k. gruppundantag för sysselsättningsstöd förordning (EG) nr 2204/2002. Genom gruppundantagslösningen får medlemsstaterna möjlighet att verkställa stöd utan föregående anmälan till kommissionen i syfte att skapa nya arbetstillfällen i företag eller för att underlätta anställning av mindre gynnade arbetstagare eller funktionshindrade.

Från kommissionen aviserades också en översyn av procedurförfaranden som gäller för stöd som måste anmälas till kommissionen för godkännande. Under våren 2003 ska detta arbete intensifieras i syfte att väsentligt förenkla och snabba upp behandlingen av stödanmälningar.

Liksom under 2001 har frågan om statsstödsreglernas tillämpning varit aktuell inom ramen för diskussionen kring s.k. tjänster i allmänhetens intresse (se avsnitt 25.4). Kommissionen har vid två tillfällen avrapporterat sitt arbete med att ta fram särskilda riktlinjer på området. Sådana riktlinjer avvaktar dock alltjämt utfallet av vissa ärenden som f.n. prövas av EG-domstolen. Ett s.k. multilateralt möte mellan kommissionen och

medlemsstaterna hölls under december där ytterligare tillfälle gavs att belysa och diskutera de aktuella frågeställningarna.

Fortsatt uppmärksamhet har också ägnats åt behovet att minska nivån på det statliga stödet inom EU och att omorientera det till övergripande målsättningar av gemenskapsintresse. Det är således fråga om en uppföljning av toppmötena i Stockholm och Barcelona och de målsättningar som uttalats inom ramen för den s.k. Cardiff-processen. Kommissionen har i ett meddelande till rådet i oktober 2002 redovisat hittills gjorda framsteg (KOM (2002) 555 slutlig). Därutöver kan nämnas att ytterligare slutsatser på detta område beslutades av rådet den 26 november. Medlemsstaterna och kommissionen uppmanas att på olika sätt fortsätta sina ansträngningar att minska de statliga stöden. Bland annat framhålls att utvärderingar bör utnyttjas för att ge bättre underlag för bedömning av stödets konkurrenspåverkan och deras effektivitet. Sverige ställer sig bakom detta arbete som pågår för att omorientera och minska nivåerna på statligt stöd i EU

30.6 Kol- och stålfördraget har upphört

Fördraget om Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) löpte ut den 23 juli 2002. Kol- och stålindustrin blir därmed underkastad EU-reglerna på samma sätt som andra industrigrenar. Den enda del av EKSG:s traditionella verksamhet som fortsätter i sin ursprungliga form är forskningen.

Inför EKSG-fördragets utgång utarbetade kommissionen därför ett förslag till rådet i form av tre rättsakter om de finansiella och forskningsmässiga verksamheter som ska bedrivas efter fördragets utgång, vars rättsliga grund kopplades till Nice-fördraget genom ett protokoll om de ekonomiska följderna av EKSG-fördragets upphörande. Därefter förhandlades paketet färdigt under det svenska ordförandeskapet, men kunde då inte formellt antas före Europaparlamentets yttrande och ratificeringen av Nice-fördraget.

Eftersom det irländska folket sedermera sade nej till Nicefördraget i en folkomröstning fick istället frågan om den rättsliga grunden för besluten lösas genom ett mellanstatligt beslut om en temporär lösning, som fattades den 27 februari 2002. Avsikten är att så snart Nice-fördraget ratificerats ska det ursprungliga framförhandlade beslutet fattas.

Sverige har hela tiden eftersträvat en smidig lösning av de procedurella problem som uppstått för att den gemensamma kol- och stålforskning som bedrivs på EU-nivå inte ska drabbas av avbrott. Sverige välkomnade därför den tillfälliga lösningen i form av ett mellanstatligt beslut. Sverige har också ställt sig bakom sakinnehållet i det beslut som har fattats. Det är angeläget att de goda erfarenheterna från forskningen inom ramen för EKSG-fördraget överförs till det nya kol- och stålforskningsprogrammet.

30.7 Varvsstöd

Rådet antog i juni ett förslag från kommissionen om att tillfälligt införa ett driftsstöd till den europeiska varvsindustrin förordning (EG) nr

1177/2002. Stödförordningen tillåter ett maximalt stöd på 6 procent av kontraktets värde och riktar sig till de marknadssegment som är särskilt utsatta för konkurrens från den koreanska varvsindustrin, nämligen containerfartyg och produkt- och kemikalietankers. Förordningen möjliggör även stöd till s.k. LNG-fartyg (gastankers), om det visar sig att även detta fartygssegment får otillåtet koreanskt stöd.

Förslaget har tillkommit efter att kommissionen har funnit bevis för väsentligt stöd till den koreanska varvsindustrin och efter ett flertal försök att genom förhandlingar med Korea komma överens om normala handelsvillkor. Förhandlingarna avbröts i september i brist på framsteg. Samtidigt inleddes en WTO-procedur mot Korea.

EU:s stödförordning ska gälla så länge en WTO-procedur pågår eller till dess konflikten med Korea dessförinnan har lösts, dock inte längre än till 31 mars 2004.

30.8 Övriga branschfrågor

G10 Läkemedel

En grupp av ca 10 höga beslutsfattare inom läkemedelsområdet (G10 Medicines) har under ett år arbetat med att ta fram en handlingsplan för läkemedelsområdet i Europa. Huvudfrågorna för arbetet har fokuserats kring att hitta åtgärder för att uppnå rätt balans mellan hälso- och sociala mål och industriell konkurrenskraft.

Den 26 februari i år enades gruppen G10 Medicines om ett antal rekommendationer. Dessa finns nu tillgängliga i rapporten "High level group on innovation and provision of medicines – recommendations for action". På rådsrådet den 6 juni och vid rådsrådet den 26 november informerade kommissionen om gruppens arbete och rapporten. Kommissionen avser att arbeta vidare med dessa och presentera ett meddelande under första halvåret 2003.

Star 21

På förslag från den europeiska flyg- och rymdindustrin utsåg kommissionen under våren 2001 en rådgivande högnivågrupp för flyg- och rymdsektorn benämnd Star 21. Gruppens uppgift har varit att analysera utgångspunkterna för europeisk flyg- och rymdverksamhet i ett globalt perspektiv samt branschens förutsättningar att möta unionens strategiska behov inom säkerhet och försvar, teknologi samt utnyttjande av rymden. Särskilda aspekter som har beaktats är bl.a. samordningen av europeiska riktlinjer och åtgärder inom flyg- och rymdområdena, förhållandet till internationella stödåtgärder samt den europeiska försvarsmaterielmarknadens funktionssätt. Gruppens rapport presenterades i juli och innehåller rekommendationer inom fem områden: konkurrensförutsättningar på världsmarknaden, verksamhetsförutsättningar för europeisk flygindustri, europeisk flygtrafikledning, europeisk säkerhets- och försvarspolitik och Europas roll i rymden. Kommissionen stödjer

31 Turism

Vid rådsmötet den 26 november 2001 presenterade kommissionen ett meddelande "En samarbetsstrategi för den europeiska turismens framtid" (KOM (2001) 665 slutlig) med förslag till det framtida arbetet inom den europeiska turismen. Meddelandet är grundat på de fem arbetsgruppernas slutrapporter och innehåller tio olika förslag på åtgärder. Kommissionens rådgivande kommitté för turism diskuterade meddelandet vid möten den 12 december 2001 och den 25 februari 2002.

Vid rådsmötet den 21 maj 2002 antogs en rådsresolution om den europeiska turismens framtid. Resolutionen, som baseras på kommissionens meddelande med förslag till det framtida arbetet inom den europeiska turismen, har beaktandesatser om turismens karaktär och förutsättningar, understryker faktorer som den öppna samordningsmetoden, de små och medelstora företagens roll m.m. samt inbjuder kommissionen, medlemsstaterna, den europeiska turistindustrin och andra intressenter inom turistsektorn till fortsatta åtgärder. Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén har gett resolutionen positivt stöd.

Som ett led i genomförandet av de föreslagna åtgärderna har bl.a. en arbetsgrupp om mobila tjänster för turism bildats i oktober 2002. Ett europeiskt turistforum ägde rum i Bryssel den 10 december 2002 med ca 400 deltagare där bl.a. en Agenda 21 för en hållbar europeisk turism och villkoren för turistindustrin diskuterades.

32 Forskning

Behandlingen och slutförhandlingarna av kommissionens förslag till det sjätte ramprogrammet för forskning var den dominerande forskningsfrågan under året. Det nya programmet präglas av tematisk koncentration och nya samarbetsformer.

Samarbetet med kandidatländerna, Medelhavsländerna och utvecklingsländerna har intensifierats inom ramen för EU:s femte ramprogram. Samarbetet med Ryssland har skett genom deltagande i projekt genomförda inom ramen för "The International Association for the promotion of cooperation with scientists from the New Independent State of the former Soviet Union, INTAS". Ett samarbetsavtal mellan Sverige och Ryssland diskuteras.

Beslut om ett ramprogram sker i två steg. Det första steget är beslut om själva ramprogrammet, antal tema etc. Beslut om detta tar rådet tillsammans med Europaparlamentet. Endast en fråga har det rått viss oenighet om mellan Europaparlamentet och rådet, nämligen etik. Europaparlamentet föreslog vissa preciseringar om vilken typ av forskning som bör kunna stödjas inom ramprogrammet. Rådet var inte enigt om detta. En kompromiss blev att diskussion och beslut om etikproblematiken skulle skjutas fram till diskussionerna om delprogrammen.

Det sjätte ramprogrammet består av sju tematiska prioriteringar som förväntas ha stor betydelse för Europas framtid nämligen, bioteknik, IT, nanoteknik, flyg- och rymdteknik, livsmedel, hållbar utveckling samt medborgarna och styrelseformer i kunskapssamhället.

Ramprogrambeslutet (2002/1513/EG) togs i juni 2002. För svensk del tog regeringen beslutet i samråd med riksdagen. De sju tematiska områdena passar väl in i jämförelse med de svenska forskningsprioriteringarna.

Det andra steget i beslutsprocessen är beslut i rådet om det mer detaljerade innehållet i delprogrammen (2002/837/Euratom, 2002/838/Euratom, 2002/836/EG, 2002/834/EG, 2002/835/EG). Där lyckades rådet enas efter införande av ett moratorium för forskningsprojekt på stamceller. Sverige, dvs.. regeringen i samråd med riksdagen, har särskilt drivit frågan om att tillåta finansiellt stöd till forskningsprojekt på stamceller. Subsidiaritetsprincipen har varit utgångspunkt för svensk linje d.v.s. varje medlemsstat avgör självt vad som anses etiskt lämpligt för forskning. Resultatet av de svenska ansträngningarna blev en kompromiss i form av ett moratorium under ett år. Under detta år kommer ingen forskning på stamceller, med undantag av redan existerande stamcellslinjer, att få finansiering från ramprogrammet. I stället ska kommissionen under detta år studera medlemsstaternas lagstiftning och också göra en vetenskaplig bedömning av behovet och framtidsmöjligheterna av denna typ av forskning

I ramprogrammet introduceras också nya former för samarbete, såsom integrerade projekt, nätverk för ökat samarbete mellan framstående forskningsmiljöer och öppnande av nationella program.

Utöver detta har Sverige särskilt drivit skogs- och energiforskningsfrågor samt möjligheter till ökad forskarrörlighet. Budgeten för forskarrörlighet fördubblas i jämförelse med det förra ramprogrammet. Under året har särskilda webbplatser och informationscentra startats för att underlätta forskarrörligheten, så också i Sverige.

De slutliga dokumenten, de s.k. arbetsprogrammen, för att kunna starta ansökningsomgångarna i ramprogrammet har också antagits. Ansökningarna startar i december 2002.

32.2 Mot ett europeiskt forskningsområde

Kommissionen tog under år 2000 ett initiativ för att skapa ett europeiskt forskningsområde, ERA. Europeiska rådet beslutade på sitt möte i Lissabon i mars år 2000 att "unionen ska bli världens mest konkurrens-

kraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi till år 2010". Rådet beslöt också att, för att nå målet, upprätta ett europeiskt område för forskning och innovation. Drygt två år efter starten har kommissionen analyserat resultaten så här långt i ett dokument (KOM (2002) 565). Kommissionen anser att utvecklingen går lite för långsamt och att medlemsstaterna inte deltar tillräckligt aktivt i utvecklingsarbetet med ERA. Kommissionen anser också att det finns ett behov för starkare samordning av forskningspolitiken mellan medlemsstaterna och unionen.

Sverige har ett starkt engagemang i utvecklingen av ett europeiskt forskningsområde som utvecklas på forskarnas villkor, med nära samarbete mellan olika forskningsfinansiärer och frivilligt öppnande av nationella program.

Samarbetet mellan forskare i Europa har ökat. Nya nätverk har bildats och jämförande studier har genomförts inom olika områden. Ett nytt ramprogram, som enligt svensk mening är det viktigaste instrumentet för att genomföra ERA, har startats under året. Ett annat instrument som är nödvändigt för att stärka det europeiska forskningsområdet är behov av ökade finansiella satsningar på forskning och teknisk utveckling. Ett sådant beslut togs i Barcelona 2002 där rådet beslutade att till år 2010 ska investeringarna utgöra 3 procent av BNP inom EU:s medlemsstater och att industrins andel av dessa satsningar ska ökas från att vara 56 procent till att utgöra två tredjedelar.

Under året har också diskussionerna om att inrätta ett Europeiskt forskningsråd blivit allt intensivare. Svenska forskare har ställt sig bakom dessa tankar och Sverige har också ställt sig positiv till en vidareutveckling av ett sådant förslag.

Kommissionen presenterade under 2002 en aktivitetsplan inom området vetenskap och samhälle med tanken att medlemsstaterna tillsammans med EU ska arbeta för att få en starkare koppling mellan vetenskap och samhälle. Denna aktionsplan har diskuterats i den rådgivande kommittén till kommissionen och rådet i forskning och teknikfrågor, CREST, och CREST har initierat ett flertal olika arbetsgrupper och ett antal aktiviteter har påbörjats. Aktiviteterna bygger på att medlemsstaterna frivilligt deltar och ställer sina egna resurser till förfogande. Sverige har tagit en mycket aktiv del i CREST:s arbete som rapportör om de olika aktiviteterna och medlemsstaternas olika intressen för de olika aktiviteterna. Sverige stod också bakom den aktivitetsrapport som CREST presenterade under år 2002.

33 EG:s regional- och strukturpolitik

Alltsedan EG-fördraget undertecknades 1957 är en utjämning av skillnader i utvecklingsnivå mellan olika regioner ett viktigt mål för EG:s verksamhet. Den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen. Minskade regionala skillnader är också en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo ska kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder.

Under 2001 presenterade kommissionen den andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning. Rapporten har karaktären av en grönbok för att stimulera en debatt om de riktlinjer som ska fastställas för sammanhållningspolitiken i en utvidgad union inför nästa programperiod efter 2006. Rapporten saknade förslag till beslut men lyfter fram flera stora förändringar som kommer att ligga till grund för utformningen av nästa programperiod:

- en betydande ökning av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen,
- långtgående effekter av pågående sociala och ekonomiska tendenser som globaliseringen,
- den radikala omformningen av den europeiska ekonomin till kunskapsbaserade aktiviteter samt
- förändringen av ålderssammansättningen hos befolkningen.

En tredje sammanhållningsrapport med förslag om den framtida strukturpolitiken efter 2006 beräknar kommissionen att presentera i slutet av 2003.

Under 2002 har kommissionen bl.a. genomfört konferenser med anledning av rapporten med deltagare från medlemsstaterna och dess regioner och kandidatländerna. Vid en konferens i maj diskuterades de geografiskt avgränsade strukturfondsinsatserna; de mest eftersatta regionerna, vilka insatser som kan göras utanför dessa områden samt Interreg. En motsvarande konferens anordnades under september för de mer nationellt inriktade insatserna inom områdena fler och bättre arbetstillfällen/kunskapssamhället och främjande social integration och lika möjligheter.

Näringsdepartementet har under året fortsatt att anordna frågestunder med representanter från myndigheter, lokala och regionala organ samt organisationer för att diskutera den framtida sammanhållningspolitiken.

33.1 Strukturfondsperioden 2000–2006

EG:s regional- och strukturpolitik kanaliseras via fyra strukturfonder som är anslagsposter på EG:s budget: regionalfonden, socialfonden, jordbruksfonden och fonden för fiskets utveckling. Under programperioden

kommer Sverige att ta emot ca 2,2 miljarder euro (1999 års priser) från strukturfonderna. Skr. 2002/03:60

Den föregående programperioden 1994–1999 har börjat avslutas under år 2002. De sista utbetalningarna från EG till Sverige för denna programperiod beräknas ske 2003.

Nuvarande programperiod omfattar tre målområden och fyra gemenskapsinitiativ, vilka finansieras av de fyra strukturfonderna

33.1.1 Målprogrammen

Mål 1

Mål 1 i Sverige syftar till att stödja de mest glesbefolkade områdena, De svenska mål 1-programmen omfattar de fyra nordligaste länen samt delar av Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län. För programperioden 2000–2006 har mål 1-området tilldelats 748 miljoner euro, varav 363 miljoner euro för kustområdet. Området är indelat i två programområden, det norra programmet som omfattar Norrbottens och Västerbottens län, samt det södra programmet som omfattar resterande område.

Programmen är inriktade på insatser för att utveckla infrastrukturen, näringslivsutveckling, kompetensutveckling, utveckling av livsmiljön, landsbygdsutveckling, samt ett samiskt program. Programmen omfattar även mål 3-åtgärder, landsbygdsinsatser och strukturåtgärder inom fisket i mål 1-området. Under året var beslutstakten i området mycket hög och t.o.m. september hade ungefär hälften av programmen in-tecknats.

Mål 2

Mål 2 syftar till att stimulera näringslivsutvecklingen i utsatta industri- och landsbygdsregioner. De fyra svenska mål 2-programmen omfattar hela eller delar av Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmars, Gotlands, Blekinges, Västra Götalands, Värmlands, Örebros, Västmanlands, Dalarnas och Gävleborgs län samt öar utan fast landförbindelse längs kusten söder om Västernorrlands län och i de fyra största insjöarna. Totalt har 422 miljoner euro tilldelats de svenska mål 2-programmen. Delar av mål 2-området får stöd under en övergångsperiod. Programmen omfattar insatser för att utveckla infrastrukturen, näringslivsutveckling, samt utveckling av livsmiljön. Under året var beslutstakten hög och t.o.m. september 2002 hade ca 60 procent av programmen in-tecknats.

Mål 3

Mål 3 i Sverige syftar till att stärka individens ställning på arbetsmarknaden genom kompetensutveckling av såväl arbetslösa som sysselsatta. Det svenska mål 3-programmet har tilldelats totalt 748 miljoner euro för perioden 2000–2006.

Programmet är indelat i fyra insatsområden som är kopplade till den europeiska sysselsättningsstrategin. Insatsområdet ”Kompetensutveck-

ling för sysselsatta” syftar till att genom verksamhetsrelaterad kompetensutveckling få till stånd processer som bidrar till förnyelse och flexibilitet på arbetsmarknaden. I ett första steg görs en kompetens- och organisationsanalys och sedan genomförs kompetensutvecklingen. Insatsområdet ”Ökad anställbarhet och företaganda” avser aktiva åtgärder med syfte att stärka de grupper som står utanför arbetsmarknaden genom hjälp till egen försörjning, utbildning, jobbrotaion eller till att starta eget företag. Insatsområdet ”Integration, mångfald och jämställdhet” syftar dels till att integrera personer med utländsk bakgrund, dels till att funktionshindrade personer blir delaktiga i arbetslivet. Jämställdhetsinsatserna kan omfatta både arbetslösa och sysselsatta, män eller kvinnor, och syftar bland annat till att minska den segregerade arbetsmarknaden, minska deltidsarbetslösheten och ge kvinnor chans till avancemang. Insatsområdet ”Lokal utveckling” är riktat till regionala och lokala aktörer och har som syfte att utnyttja möjligheterna till att skapa sysselsättning på lokal nivå, bland annat i den sociala ekonomin. I oktober 2002 uppgick antalet personer som hade deltagit eller var deltagare i mål 3-programmet till drygt 740 000 i mer än 29 000 projekt. Flertalet volymmål för perioden fram t.o.m. 2002 har redan överträffats. På regeringens uppdrag lämnade riksrevisionsverket i mars en utvärdering av insatsområdet 1, ”Kompetensutveckling för sysselsatta”. Slutsatserna tyder på att genomförandet hittills varit framgångsrikt.

33.1.2 Gemenskapsinitiativen

Arbetet med Gemenskapsinitiativen initieras av kommissionen och är inriktade på sakområden som är gemensamma för unionen som helhet. Varje initiativ finansieras numera av enbart en strukturfond. Det finns fyra gemenskapsinitiativ; Interreg III, Equal, Leader+ och Urban II.

Interreg III – gränsöverskridande samarbete

Interreg III som är det finansiellt största gemenskapsinitiativet syftar till att stärka samarbetet över nationsgränser och stimulera den ekonomiska utvecklingen i regionerna. Kommissionen har för programperioden fördelat 163,7 miljoner euro från regionalfonden till Sverige för tre olika inriktningar.

Interreg IIIA (91,3 miljoner euro) som syftar till att stärka det gränsregionala samarbetet, och omfattar områdena Sverige-Norge, Nord, Öresund, Skärgården och Kvarken-Mittskandia.

Interreg IIIB (62,6 miljoner euro) avser samarbete inom större transnationella områden och syftar till samarbete inom regional utvecklingsplanering. Sverige deltar i tre Interreg IIIB-program, nämligen Norra Periferin, Nordsjön och Östersjön.

Interreg IIIC avser interregionalt samarbete mellan regioner i EU och dess grannländer. Interreg IIIC ska vara en drivkraft för ett strukturerat utbyte av erfarenheter och tips på lämpliga metoder från verksamheter inom mål 1 och mål 2-programmen, Interreg- och Urbanprogrammen samt från de regionala programmen för innovativa åtgärder. EU ser gärna också ett brett deltagande från tredjeländer, särskilt kandidatländer. EU:s

medlemsstater är administrativt indelade i fyra Interreg IIC-zoner. Sverige tillhör den norra zonen tillsammans med Danmark, Finland och norra Tyskland. Norge deltar med egna medel liksom Estland, Lettland och Litauen. De första projektbesluten ska fattas i mars 2003.

Programmet Interact för erfarenhetsutbyte inom Interreg är under utarbetande och beräknas vara operativt under våren 2003.

Ett europeiskt nätverk för forskning och utveckling om regional utvecklingsplanering i ett europeiskt perspektiv (European Observatory Network, ESPON) har etablerats under året. Ett 20-tal europeiska forskningsprojekt förväntas genomföras under perioden 2002 och 2006. Svenska institutioner spelar en framträdande roll i detta arbete.

Equal

Gemenskapsinitiativet Equal syftar till att genom transnationellt samarbete främja nya metoder för att motverka all slags diskriminering och ojämlikhet i anknytning till arbetsmarknaden. Hänsyn ska i programmet även tas till de asylsökandes integration i samhället och arbetslivet. Equal är en del av den europeiska sysselsättningsstrategin och ska även svara för arbetsmarknadsdelen av en övergripande europeisk strategi för att bekämpa diskriminering och utslagning. En övergripande målsättning för det svenska Equal-programmet är ett arbetsliv utan diskriminering och ojämlikhet och som präglas av mångfald. Programmet har för perioden 2000–2006 tilldelats totalt 86,2 miljoner euro från socialfonden.

Efter en förberedande fas i den första ansökningsomgången godkändes i maj 2002 totalt 48 Equal-projekt, s.k. utvecklingspartnerskap, i Sverige. Detta utvecklingspartnerskap har en genomsnittlig budget om ca 18 miljoner kronor, varav socialfondsmedlen uppgår till ca 40 procent.

Leader+ – landsbygdsutveckling

Leader+ är EU:s gemenskapsinitiativ för landsbygdsutveckling. Programmet ska utifrån lokala förutsättningar och initiativ stödja nya och innovativa metoder som rör landsbygdens utveckling och förnyelse. Målet är att förbättra förutsättningarna för en stärkt ekonomi i området, vilket bidrar till att nya arbetstillfällen kan skapas. Dessutom ska värdet av natur- och kulturarvet öka och de organisatoriska möjligheterna i samhället förbättras. Leader+ i Sverige omfattar över 147 miljoner euro. EU:s andel är 40,5 miljoner euro från jordbruksfonden.

Verksamheten bedrivs av 12 LAG-grupper (lokala aktionsgrupper). LAG-grupperna och andra aktörer inom landsbygdsutveckling länkas samman i ett nationellt Leadernätverk. Nätverket ska se till att information om Leader+ samlas in och sprids, både mellan grupperna och utåt. Nätverket ska också underlätta kontakterna med Leader-områden i övriga Europa.

Under perioden 30 juni 2000 t.o.m. den 15 november 2002 beslutades om 243 projekt. Årligt möte genomfördes i november i Bryssel med EU kommissionen. I samband därmed deltog Sverige i ett möte om Leader+ i hela Europa. Det konstaterades att Finland och Sverige är de länder som ligger långt framme i genomförandet.

Gemenskapsinitiativet Urban II avser stadsutveckling vars insatser syftar till ekonomisk och social förnyelse i städer. I Sverige är det endast delar av Göteborgs stad som deltar i Urban II-programmet. Sverige har för Urban II tilldelats totalt 5,3 miljoner euro från regionalfonden.

Ett program för erfarenhetsutbyte för stadsutvecklingsfrågor Urbact är under utarbetande och förväntas vara operativt under våren 2003.

Innovativa åtgärder

De innovativa åtgärderna ska främja nyskapande metoder och insatser för att förbättra genomförandet av målprogrammen. Av regionalfondens årliga ram avsätts 0,4 procent till innovativa åtgärder, 450 miljoner euro. Det finns ingen fördelning mellan medlemsstaterna, utan medlen fördelas på grundval av de förslag till program som tas fram. Det avsätts även medel för innovativa åtgärder i övriga strukturfonder.

Kommissionen godkände i början av året fyra program för innovativa åtgärder i Sverige. EU bidrar med cirka 11,8 miljoner euro, och de aktuella programmen är Mellersta Norrland, Östra Mellansverige, Övre Norrland och Sydsverige

33.2 Övriga strukturpolitiska frågor

Sverige deltar också i de kommissionskommittéer som arbetar med frågor om genomförandet av strukturfondsprogrammen. Arbetet i dessa kommittéer var fortsatt omfattande under året.

Förenkling har varit ett ledord i alla förhandlingar inför en ny programperiod. Under senare år har mycket stora överskott uppstått i EG-budgeten vilket också drivit fram frågan om förenkling. Sverige har aktivt deltagit i denna diskussion. Även om antalet mål och initiativ reducerats markant i denna programperiod så är strukturfondssystemet ändå komplicerat. Ministrarna som är ansvariga för strukturfonderna riktade vid mötet i Namur 2001 kritik mot det komplexa systemet och hur kommissionen hanterar den interna samordningen. Kommissionen har genom ministermötet i oktober i år svarat upp mot den kritiken och påbörjat ett arbete som syftar till förenkling på ett antal områden. Detta arbete beräknas pågå till sommaren 2003. Arbetet bedrivs främst inom kommittén för utveckling och omställning av regioner (Regionalfondskommittén) men också inom Kommittén enligt artikel 147 i fördraget (Socialfondskommittén), Kommittén för jordbrukets struktur och landsbygdens utveckling samt Kommittén för fisket och vattenbrukets struktur.

Inför denna process har en projektgrupp med företrädare för olika centrala och regionala myndigheter bildats för att samordna det svenska arbetet kring förenklingsfrågor. Denna grupp kommer även att ta upp frågor som rör förenkling av det svenska systemet som samverkar med strukturfondssystemet. Sverige har tidigare under året, inom ramen för kommittéarbetet, skriftligen lämnat synpunkter till kommissionen om vilka åtgärder som Sverige ser som viktiga i ett förenklingsarbete.

De territoriella och urbana frågorna och deras betydelse för samhällningspolitiken behandlas numera i den under året inrättade subkommittén till kommittén för utveckling och omvandling av regioner samt i en mellanstatlig grupp för urbana frågor.

Skr. 2002/03:60

34 Transporter

34.1 Frågor som rör flera transportslag

34.1.1 En gemensam europeisk transportpolitik

I september 2001 presenterade kommissionen en vitbok med titeln ”Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010”: Vägval för framtiden (KOM (2001) 370 slutlig).

Vitboken tar sin utgångspunkt i tre grundläggande problemkomplex: tilltagande trängsel, förväntad trafik tillväxt till följd av unionens förestående utvidgning och behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling. Vitboken presenterar ett 60-tal förslag till åtgärder. Kommissionen gör bedömningen att det med dessa förslag tillsammans vore möjligt att bryta kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och transporttillväxt, utan att begränsa tillgänglighet och transportkvalitet.

Diskussionen kring vitboken fortsatte under det spanska ordförandeskapet och resulterade i ordförandeskapsslutsatser vid transportministrarnas möte i juni. Slutsatserna ger uttryck för samförstånd beträffande de övergripande målen för den europeiska transportpolitiken, medan de är mindre konkreta gällande val av styrmedel. Under året har kommissionen presenterat flera av de förslag som aviserades i vitboken. I den av Sverige högt prioriterade frågan om avgifter i transportsystemet för att skapa hållbara transporter har dock förslag aviserats först till år 2003.

34.1.2 Integration av miljö och hållbar utveckling

Under våren genomfördes en andra översyn av rådets strategi för integration av miljö och hållbar utveckling i transportpolitiken som antogs i oktober 1999. Översynen resulterade i rådsslutsatser som antogs vid rådsmötet i december.

Arbetet med översynen hämmades av ett ljumt intresse från flera medlemsstater och kommissionen. Inför översynen hade kommissionen inte fullgjort sitt åtagande att lämna en lägesrapport om strategins genomförande till rådet. Kommissionen hade heller inte lämnat några rapporter eller förslag för de prioriterade frågor som rådet lyfte fram vid den första översynen under det svenska ordförandeskapet. Mot bakgrund av dessa svårigheter inriktade sig Sverige på att slutsatstexten åtminstone skulle bekräfta tidigare åtaganden och lägga en grund för fortsatt arbete. Med stöd av några likasinnade medlemsstater lyckades denna strategi.

För framtiden är det emellertid viktigt att vitalisera Cardiffprocessen om den ska fungera som ett verktyg för att skapa förutsättningar för en i alla avseenden hållbar utveckling. Skr. 2002/03:60

34.1.3 Transport av farligt gods

Sverige har till kommissionen lämnat de undantag som vi vill ha för lokala transporter av farligt gods på väg respektive järnväg inom landet.

Terrorism i samband med transport av farligt gods har behandlats vid ett antal expertmöten i kommissionens regi. Inget beslut har tagits. Bestämmelser om åtgärder för att begränsa möjligheterna för terrorister att komma över farligt gods har antagits inom FN för att senare överföras till direktiv.

34.1.4 Galileo – en ny generation satellitnavigeringssystem

Galileoprojektet syftar till att skapa ett europeiskt satellitnavigeringssystem. 1999 fick kommissionen och ESA (European Space Agency) av rådet i uppdrag att fram till slutet av år 2000 mer ingående studera de tekniska, ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för att genomföra Galileo. Under 2001 togs kompletterande underlag fram. Efter omfattande diskussioner och förhandlingsarbete fattade rådet i mars 2002 beslut om att lansera projektets nästa fas, utvecklings- och testfasen. Under denna fas, som omfattar åren 2002–2005, ska systemet designas i detalj samt prövas i liten skala. Senare beslut kommer att reglera färdigbyggnadsfasen 2006–2007. Systemet planeras vara i drift 2008. Enligt beslutet ska ca 550 miljoner euro frisläppas från EU-budgeten och lika mycket skjuts till från ESA. Beslut togs också om hur arbetet ska organiseras genom det Gemensamma företaget (Joint Undertaking) där EU och ESA är grundarna. Vid rådets möte i december beslutades också om vilka tjänster som den kommande upphandlingen av projektet ska omfatta.

34.1.5 Marco Polo – ett bidragssystem för att främja miljövänliga transporter

I december 2002 fattade rådet beslut om politisk ståndpunkt i fråga om en förordning om beviljande av ekonomiskt gemenskapsstöd till förbättring av godstransportsystemets miljöprestanda (Marco Polo-programmet). Rådsförordningen ska ersätta det tidigare PACT-programmet, som syftade till att stödja kombitransportlösningar. Marco Polo har ett vidare tillämpningsområde och ska stödja trafikomställningsprojekt som syftar till att reducera negativa effekter av trängsel- och miljöproblem orsakade av vägtransporter inom alla segment på godstransportmarknaden. Målet är att överföra den sammanlagda ökningen av den internationella gods-trafiken på väg till andra transportslag och att därigenom få en fördelning av transportslagens marknadsandelar 2010 på samma nivå som 1998.

Programmet är en del av kommissionens strategi om trafikomställning vilken formulerades i Vitboken om en gemensam transportpolitik. Pro-

grammets tänkta finansiella ram är 75 miljoner euro för perioden 2003–2006 och fördelar sig på tre olika åtgärdsstyper, trafikomställningsåtgärder, katalysatoråtgärder och samarbetsåtgärder. För att uppnå en s.k. kritisk massa i projekten finns det tröskelvärden som måste uppnås för att stöd ska utgå. Värdena ska i genomsnitt vara 30 procent av projektbudgeten. Från svensk sida har vi i förhandlingarna verkat för låga tröskelvärden och en begränsad budget. Den kompromiss som uppnåtts i rådet är godtagbar från svensk sida.

34.1.6 Revidering av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T

I oktober 2001 presenterade kommissionen sitt förslag till en begränsad revidering av riktlinjerna för de transeuropeiska transportnäten, TEN-T (beslut nr 1692/96 EG). Förslaget syftar bl.a. till att eliminera flaskhalsar och felande länkar i det befintliga och planerade nätet samt att uppdatera listan över prioriterade projekt. Konkret innebär detta att åtgärder ska vidtas för att bygga ut järnvägsnätet för godstrafik, främja transporter på inre vattenvägar, främja integrering av järnvägs- och lufttransporter m.m. Lösningar för effektivare intelligenta transportsystem ska utvecklas. Vidare föreslås tekniska anpassningar av planer och program, krav på övergripande miljöbedömningar i alla kommande projekt samt förbättrade förbindelser till tredjeland.

Kommissionen har även föreslagit en ändring av finansieringsförordningen (förordning (EG) nr 2236/95) för att snabbare eliminera vissa flaskhalsar.

Rådet behandlade förslaget om riktlinjer och prioriterade projekt senast i oktober. Enighet nåddes om ändringar av artiklarna i riktlinjerna, men inte om uppdatering av listan med prioriterade projekt. Den svenska ståndpunkten var generellt positiv till kommissionens förslag.

Kommissionen har börjat förbereda ett nytt förslag till en övergripande revidering av riktlinjerna och listan med prioriterade projekt. Förslaget, som ska beakta unionens utvidgning, ska läggas fram under senare delen av 2003. I december tillsattes en högnivågrupp med representanter från medlemsstaterna och observatörer från kandidatländerna bl.a. för att analysera medlemsstaternas förslag på prioriterade projekt och för att under våren 2003 ge kommissionen rekommendationer inför nästa revidering.

34.2.1 Vägtrafiksäkerhet

Ökad användning av bilbälten och obligatorisk användning av fasthållningsanordningar för barn

EU:s transportministrar beslutade i juni att anta en gemensam ståndpunkt om en ändring av rådets direktiv 91/671/EEG om obligatoriska användningen av bilbälten i fordon under 3,5 ton.

Förslaget syftar till att öka den obligatoriska användningen av bilbälten för alla fordon som är utrustade med bilbälten och att föreskriva användningen av godkända anordningar för fastspänning av barn.

Genom förslaget, som aktivt stötts av Sverige, elimineras tidigare undantag från bältesanvändning och ställs krav på obligatorisk användning av skyddsutrustning för barn. Förslaget förbjuder även användandet av bakåtvända barnstolar i framsätet om inte krockkudden har satts ur bruk. Säkerhetsbälten ska också, när sådana finns, användas av förare och passagerare i bussar och lastbilar.

34.2.2 Tung yrkesmässig trafik

Grundläggande kompetens och fortbildning av yrkesförare

Europaparlamentet lämnade i januari sitt yttrande vid första behandlingen av förslaget till direktiv (KOM (2001) 56 slutlig). Rådet kunde inte godkänna alla ändringar. Mot denna bakgrund antog rådet en gemensam ståndpunkt vid sitt möte den 5–6 december. Den gemensamma ståndpunkten ger medlemsstaterna möjlighet att välja mellan två alternativ när det gäller den grundläggande kompetensen. Ett alternativ som innebär obligatoriskt deltagande i utbildning samt krav på ett kunskapsprov, och ett alternativ utan krav på utbildning, men väl på ett teoretiskt och praktiskt prov. Den gemensamma ståndpunkten innehåller även bestämmelser om återkommande utbildning av redan yrkesverksamma förare.

Reglering av arbetstiden för yrkesförare

Direktivet 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete när det gäller vägtransporter trädde i kraft den 23 mars 2002. Direktivet ska tillämpas på anställda förare från och med den 23 mars 2005 och på förare som är egenföretagare från och med den 23 mars 2009. För svensk vidkommande medför direktivet en reglering av maximal veckoarbetstid och nattarbete.

Förordningen om införande av förartillstånd (EG) nr 484/2002 trädde i kraft den 19 mars. Förordningen ska tillämpas från och med den 19 mars 2003. Endast förare som är medborgare i tredjeland omfattas av förordningen, som innebär att en tredjelandsförare som anlitas av ett EU-åkeri måste ha ett tillstånd som intygar att de är anställda enligt de villkor som gäller för förare som utför transporter i åkeriets etableringsland. Beslut om en eventuell utvidgning av förordningens tillämpningsområde fattas senare på grundval av kommissionens utvärdering.

Interbus-överenskommelsen

Interbus-överenskommelsen om tillfällig internationell persontransport med buss träder i kraft den 1 januari 2003 med avseende på de avtalslutande parter som hittills har ratificerat den, d.v.s. EU:s medlemsstater, Tjeckien, Ungern, Litauen, Lettland, Rumänien, Slovenien och Bulgarien.

34.2.3 Järnvägsfrågor

Det andra järnvägspaketet

I januari presenterade kommissionen ett andra järnvägspaket (KOM (2002) 18 slutlig) – ”mot ett integrerat europeiskt järnvägsområde” – som är ett fullföljande av reformen av den europeiska järnvägssektorn. Paketet består av två delar, varav den första består av fem lagstiftningsåtgärder

- förslag till direktiv om järnvägssäkerhet
- ändringar i direktiven om driftskompatibilitet för höghastighetståg och konventionella tåg
- förslag till förordning om den europeiska järnvägsbyrån för säkerhet och driftskompatibilitet
- förslag till rekommendation till rådets beslut att bemyndiga kommissionen att förhandla om anslutningsvillkor för gemenskapen till fördraget om internationell järnvägstrafik (COTIF)
- ändringar av direktiv 91/440/EG för att vidga tillträdesrätten till järnvägsinfrastruktur även för nationell godstrafik

Den andra delen i meddelandet innehåller en analys av situationen för godstransport på järnväg och internationell persontransport. Med anledning av denna analys avser kommissionen att lägga fram nya direktivförslag och även andra åtgärder med syfte att förbättra kvaliteten på tjänsterna och göra järnvägstransporter attraktivare.

Rättsakterna har under året behandlats i rådsarbetsgrupp och i Europaparlamentet med inriktning mot ett beslut våren 2003. Den svenska ståndpunkten är generellt positiv till genomförandet av det andra järnvägspaketet.

Den 17 juni antog rådet en ny förordning (EG) nr 91/2003 om järnvägs-transportstatistik. Förordningen har tagits fram med anledning av att järnvägarna utgör en viktig del av gemenskapens transportnät och statistik över järnvägstransporter av passagerare och gods behövs för att bland annat vidareutveckla den gemensamma transportpolitiken. Kunskap om olika delmarknader i Europa är också ett led i en ökad konkurrens inom järnvägssektorn till förmån för lägre priser för passagerare och transportköp. Förordningen ersätter kraven om statistisk rapportering om varustransporter på järnväg enligt rådets direktiv 80/1177/EEG. Statistikinsamlingen ska omfatta person- respektive godstransporter, trafikflödet på järnvägsnätet samt uppgifter om olyckor. Godstransportstatistiken ska även redovisas för olika varuslag samt med uppgifter om typer av farligt gods. Kraven på statistikinsamling införs successivt från och med 2003. Från 2005 kommer statistiksystemet att vara infört i full skala.

34.2.4 Motorfordonsförsäkring

Den som har råkat ut för en person- eller sakskada till följd av trafik med ett motordrivet fordon har rätt att få trafikskadeersättning enligt bestämmelserna i trafikskadelagen. Sådan ersättning beräknas efter samma grunder som skadestånd men betalas direkt från trafikförsäkringen. Till viss del har bestämmelserna i trafikskadelagen, liksom de kompletterande bestämmelserna i trafikförsäkringsförordningen, EG-rättslig bakgrund. De finns för närvarande fyra EG-direktiv om motorfordonsförsäkring.

Det fjärde direktivet har nyligen genomförts i svensk rätt. Det direktivet reglerar vissa särskilda situationer av utpräglat gränsöverskridande slag där Europaparlamentet, som var initiativtagare, ansett att det finns ett särskilt skyddsbehov för de skadelidande. Bestämmelserna gäller enbart fall där den skadelidande har råkat ut för en trafikolycka i ett annat land än det där han eller hon är bosatt och där skaderegleringen enligt hittills gällande regler ska ske utomlands.

Kommissionen har föreslagit ett femte direktiv om motorfordonsförsäkring (KOM (2002) 244 slutlig). Som anges i en till riksdagen överlämnad faktapromemoria (2001/02:FPM109) föreslås det att bestämmelserna i det fjärde direktivet ska få en mer generell utformning. Enligt förslaget ska en skaderegleringsrepresentant ges behörighet att reglera en skada även om det saknas sådana gränsöverskridande moment som krävs enligt det fjärde direktivet. På motsvarande sätt föreslås att skyldigheten för ett försäkringsbolag och dess skaderegleringsrepresentant att lämna ett motiverat besked om ersättning ska gälla generellt. Förslaget är nu föremål för förhandlingar mellan medlemsstaterna i en arbetsgrupp under rådet. Dessa förhandlingar kan beräknas vara avslutade tidigast under våren 2003.

Harmoniserings av bussars längd

Ett nytt direktiv (2002/7/EG) om största tillåtna dimensioner och vikter i internationell trafik för vissa vägfordon som framförs inom gemenskapen utfärdades den 18 februari 2002.

Det innebär att den högsta tillåtna längden för oledade bussar i trafik inom gemenskapen ökar från 12 till 15 meter. Sverige har sedan lång tid tillåtit 15-metersbussar i den nationella trafiken. Det har länge varit ett starkt önskemål från bussresebranschen att kunna utnyttja sådana bussar i resor inom hela EU. Förslaget innebär fördelar för långväga bussresenärer eftersom bussföretagen i dag har svårt att nå viktiga destinationer inom EU med de längre bussarna. Det innebär också vissa fördelar för busstillverkarna eftersom enhetliga regler banar väg för en rationell produktion i större serier. Medlemsstaterna ska införa direktivet senast den 9 mars 2004.

Typgodkännandedirektiv för bussar

Ett nytt direktiv (2001/85/EG) om ändring av typgodkännandedirektivet för bussar publicerades i februari 2002. Direktivet innehåller grundläggande krav för bussar som bl.a. omfattar sidostabilitet, belastningsfördelning, lastningsförutsättningar, skydd mot brandfara, hållfasthet hos karosseristommen, passagerarutrymme, passagerarantal, på- och avstigningsdörrar, säten, innerbelysning och bestämmelser om nödutgångsdörrar, nödutgångsluckor och takluckor. Typgodkännande kan ske för chassi eller kaross som separata tekniska enheter vilket är en teknisk lösning som särskilt efterfrågats av de svenska busstillverkarna. Kraven på tillgänglighet har specificerats i en särskild bilaga och de är obligatoriska för tätortsbussar, t.ex. nigning samt alternativt lift eller ramp. För övriga busstyper kan medlemsstaterna själva välja vilken grad av tillgänglighet som ska gälla nationellt. Medlemsstaterna ska införliva direktivet senast den 13 augusti 2003.

34.2.6 Ny typ av digital färdskrivare

Kommissionen utfärdade den 13 juni 2002 förordning (EG) nr 1360/2002 om anpassning för sjunde gången till den tekniska utvecklingen av rådets förordning (EG) nr 3821/85 om färdskrivare för tunga fordon vid vägtransporter. Ändringen innebär att alla nytillverkade bussar och tunga lastbilar inom EU från och med sommaren 2004 ska utrustas med en ny typ av digital färdskrivare. På sikt kommer den nya färdskrivaren att ersätta den nuvarande helt och hållet.

Den digitala färdskrivaren är en dator som installeras i fordonen. Information om fordonet och förarens körning lagras i färdskrivaren. Dessutom lagras informationen om förarens körning i ett s.k. smart kort. Kortet är personligt och fungerar som nyckel till färdskrivaren. Till den digitala färdskrivaren kan fyra olika färdskrivarkort användas. Förutom

förarens kort finns företagskort, verkstadskort och kontrollkort. Företagskorten används av transportföretagen för att samla information om körtider, körsträckor, förare etc. Verkstadskorten används när en verkstad installerar och kalibrerar färdskrivare. Kontrollkortet används av polisen och andra kontrollmyndigheter för att kontrollera kör- och vilotider.

34.2.7 Reglering av transittrafik för tunga transporter genom Österrike

Syftet med systemet med miljöpoäng (ekopunkter) är att minska kväveoxidutsläppen från lastbilstrafiken genom Österrike. Systemet infördes genom anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige.

Transittrafiken genom Österrike och dess inverkan på miljön i de mest känsliga områdena är en stor politisk fråga i Österrike, och under hösten har Österrike pressat på kommissionen om en förlängning av systemet med miljöpoäng, som upphör den 31 december 2003. Under det gångna året har dock medlemsstaterna inte lyckats enas om kommissionens förslag. Inför råds-mötet den 5–6 december presenterade det danska ordförandeskapet ett kompromissförslag, som innebär att systemet med miljöpoäng upphör, som bestämt, den 31 december 2003 och istället ersätts av ett nytt tillfälligt system. Det nya systemet ska tillämpas på fordon över 7,5 ton som transiterar Österrikes territorium. Det ska gälla till utgången av 2004, med möjlighet till förlängning ytterligare två år. Sverige stöder kompromissförslaget.

Förslaget behandlades på nytt vid ett extra råds-möte den 31 december 2002, som på grund av för få deltagande ministrar inte kunde fatta beslut i frågan. Ordförandeskapet kunde dock vid mötet konstatera att det fanns en kvalificerad majoritet för kompromissförslaget och att en politisk överenskommelse i praktisk mening därmed får anses finnas. Det blir nu en fråga för det grekiska ordförandeskapet att fortsätta det formella arbetet efter Europaparlamentets första behandling.

34.2.8 Upphandling av kollektivtrafik

Europaparlamentet genomförde i slutet av 2001 sin första behandling av kommissionens förslag (KOM (2000) 7 slutlig) till förordning som ska reglera upphandling av kollektivtrafik. I början av det spanska ordförandeskapet presenterade kommissionen ett reviderat förslag till förordning, som innebär längre avtalstider och längre övergångstider. Med anledning av det reviderade förslaget genomförde sedan det spanska ordförandeskapet ett par möten i rådsarbetsgruppen. Efter dessa möten har det inte varit någon aktivitet i arbetsgruppen i denna fråga. Sverige är i grunden positiv till förslaget.

34.2.9 Avtal mellan EU och Schweiz

Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Schweiz om gods- och persontransporter på väg och järnväg trädde i kraft den 1 juli 2002. Avtalet syftar till att liberalisera tillträdet till marknaden för gods- och

persontransporter på väg och järnväg för att säkerställa ett effektivare trafikflöde för alla transportsätt som omfattas av avtalet på den färdväg som tekniskt, geografiskt och ekonomiskt är lämpad. Vidare fastställer avtalet villkoren för en samordnad transportpolitik.

34.3 Sjöfart

34.3.1 Sjöfartsavtal med tredjeland

Sjötransportavtal med Kina

Rådet tog 1998 ett beslut om att bemyndiga kommissionen att förhandla om ett bilateralt avtal om sjötransport med Kina. Efter förberedande kontakter fördes förhandlingar under 2001 och ett avtal om sjötransporter kunde undertecknas 2002. Avtalet syftar till att förbättra villkoren för godstransporter till sjöss till och från Kina.

Sjötransportavtal med Indien

Kommissionen fick år 1998 också ett mandat att förhandla ett sjöfartsavtal med Indien. Parterna har under året haft tekniska diskussioner om ett avtal. Något avtal har dock ännu inte träffats.

34.3.2 Sjösäkerhet

Inom sjösäkerhetsområdet har EU drivit på arbetet med att dels förhindra förorening av hav, dels göra såväl passagerarfartyg som oljetankfartyg säkrare.

Erikapaketen om att stärka sjösäkerheten och förhindra förorening

Efter olyckan med oljetankfartyget Erika utanför den franska kusten i december 1999 lade kommissionen fram två åtgärdspaket för att förbättra sjösäkerheten. Under 2002 har de tre återstående förslagen antagits som rättsakter.

Förordning (EG) nr 417/2002 om ett påskyndat införande av krav på dubbelskrov eller likvärdig konstruktion för oljetankfartyg med enkel-skrov syftar till att påskynda utfasningen av oljetankfartyg med enkelt skrov. Oljetankfartyg med dubbelt skrov ger bättre skydd mot utläckage av olja om ett fartyg går på grund eller kolliderar än om fartyget bara har ett enkelt skrov. Förordningen följer den tidtabell som bestämts inom IMO (International Maritime Organisation).

Förordning (EG) nr 1406/2002 om inrättande av en europeisk sjösäkerhetsbyrå har tillkommit för att hjälpa medlemsstaterna att på ett korrekt sätt tillämpa EG-lagstiftningen på området. Byrån ska också utvärdera lagstiftningens effektivitet och föreslå förbättringar. En strikt tillämpning

av EG-lagstiftningen inom hela EU bidrar till att höja säkerheten och förhindra förorening av hav och kuster. Skr. 2002/03:60

Direktiv 2002/59/EG om inrättande av ett övervaknings- och informationssystem för sjötrafik i gemenskapen, syftar till att ge EU-staterna ökade möjligheter att övervaka fartyg som trafikerar deras vatten. Detta är viktigt inte minst vid transporter av farligt eller förorenat gods. Genom ökad övervakning kan utsläpp från fartyg bättre förhindras och möjligheterna att ingripa vid eventuella olyckor förbättras.

Säkrare passagerarfartyg

Rådet antog i juni 2002 en gemensam inriktning om dels ett direktivförslag om specifika stabilitetskrav för ro-ro-passagerarfartyg och dels ett direktivförslag om ändring av rådets direktiv 98/18/EG om säkerhetsbestämmelser och säkerhetsnormer för passagerarfartyg (KOM (2002) 158 slutlig).

Det förstnämnda förslaget syftar till att råda bot på en av de största farorna med slutna ro-ro-passagerarfartyg nämligen ansamling av stora vattenmassor på däck. Tanken är att man i EG-lagstiftningen inför kraven i Stockholmsöverenskommelsen från 1996, vilken ingåtts av åtta länder i norra delen av Europa till följd av lärdomarna av M/S Estonias förlisning. Överenskommelsen innebär att fartygen bör vara konstruerade så att de inte kantrar trots att en viss vattenmängd har trängt in på ro-ro-däcket.

Det andra förslaget gäller ändringar av rådets direktiv 98/18/EG. Kommissionen föreslår i sitt nya förslag bland annat att den internationella koden för höghastighetsfartyg införs i EG-lagstiftningen och att man inför Stockholmsöverenskommelsens stabilitetskrav även för inrikes trafik. Medlemsstaterna föreslås även vidta olika åtgärder för att underlätta för personer med funktionsnedsättningar att ta sig ombord och vistas på nya passagerar- och höghastighetspassagerarfartyg.

34.3.3 Övriga sjöfartsfrågor

Politisk överenskommelse om hamndirektivet

Vid rådsmötet i juni 2002 nåddes en politisk överenskommelse om direktivet om tillträdet till marknaden för hamntjänster, det s.k. hamndirektivet (KOM (2001) 35 slutlig).

De tjänster som berörs är i första hand lotsning, bogsering och olika typer av lasthantering. Utgångspunkten är att tillträdet till hamntjänster ska vara fritt men det är möjligt för medlemsstaterna att ha ett system med tillstånd, begränsningar och urval.

Sverige fick inte stöd för uppfattningen att begreppet egenhantering, skulle inskränkas till att endast innefatta lasthantering med ett fartygs egen besättning och utrustning. En sådan inskränkning skulle enligt svensk uppfattning stärka hamnarnas möjligheter att även i fortsättningen bedriva en kostnadseffektiv hamnförvaltning vilket i sin tur skapar goda förutsättningar för en långsiktig ekonomisk planering. Frågeställningen

är central ur svensk synvinkel och Sverige röstade därför nej till hela förslaget. Skr. 2002/03:60

Europaparlamentet ska nu behandla direktivförslaget vid sin andra behandling.

34.4 Luftfart

34.4.1 Flygtrafikledning

Politisk enighet om inrättande av ett gemensamt europeiskt luftrum

I december 2001 presenterade kommissionen fyra förslag till förordningar (KOM (2001) 123 slutlig, KOM (2001) 564 slutlig) om ett gemensamt europeiskt luftrum. Efter ett års förhandlingar i arbetsgruppen uppnåddes vid rådsmötet den 5 december 2002 en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt om förordningarna. Sverige stödde förslagen i dess helhet.

Förslagen om det gemensamma luftrummet syftar till att höja effektiviteten och säkerheten i gemenskapens flygtrafiksystem. Reglerna berör för det första planeringen och användningen av luftrummet. Det ska utarbetas gemensamma principer för hur luftrummet ska klassificeras och det övre luftrummet ska delas in i s.k. funktionella block. Dessa block ska utgå ifrån de faktiska trafikflödena istället för att som i dag vara knutna till nationsgränser. Dessutom ska medlemsstaterna förbättra samarbetet mellan civila och militära myndigheter så att en mer flexibel användning av luftrummet kan uppnås.

För det andra syftar regelverket till att skapa gemensamma regler för tillhandahållande av flygtrafiktjänster. Gemensamma kvalitetskrav samt ett gemensamt avgiftssystem ska utarbetas. Målet med det senare är att införa en mer genomskådlig avgiftssättning för flygtrafiktjänster. Det ska med andra ord bli lättare att se vad man får för pengarna.

För det tredje innehåller förordningarna regler om teknisk harmonisering av system och komponenter som används i flygtrafikledningen. Gemensamma standarder ska inrättas och produkter som uppfyller kraven ska kunna säljas inom hela gemenskapen. Därigenom främjas teknisk utveckling och konkurrensen på systemmarknaden skärps.

Förordningarna om det gemensamma luftrummet kommer att granskas av Europaparlamentet under våren 2003.

Gemenskapen medlem i Eurocontrol

Eurocontrol är den europeiska organisationen för säkrare flygtrafiktjänst. Organisationen bildades 1960 genom en internationell konvention och har i dag 31 medlemsländer, däribland samtliga EU-stater. Den ursprungliga konventionen har reviderats vilket innebär att Eurocontrol får vidgade befogenheter på flygtrafiktjänstområdet. Eftersom gemenskapens kompetens till viss del täcker samma verksamhetsområde som

Eurocontrol konstaterades att det bästa sättet att ta till vara gemenskapens intressen inom Eurocontrol vore genom att gemenskapen blir medlem i organisationen. Ett EG-medlemskap är också viktigt för att uppnå målen för ett gemensamt europeiskt luftrum.

I juli 1998 bemyndigade rådet kommissionen att inleda förhandlingar med Eurocontrols fördragsslutande parter om EG:s anslutning till organisationen. Dessa förhandlingar avslutades under våren 2002 och resultatet formaliserades i oktober vid en diplomatkonferens på Eurocontrols högkvarter i Bryssel. Kommissionen får genom EG-medlemskapet rätt att företräda gemenskapen i Eurocontrol i de frågor där det finns en gemenskapskompetens.

34.4.2 Bildandet av en ny europeisk flygsäkerhetsbyrå - EASA

Under 2002 togs det slutliga beslutet att inrätta en europeisk byrå för flygsäkerhet, EASA (Europeiska byrån för luftfartssäkerhet), genom förordning (EG) nr 1592/2002. Byrån ska ersätta det europeiska organet JAA (Joint Aviation Authorities, de gemensamma luftfartmyndigheterna) som är ett samarbete mellan nationella myndigheter på flygsäkerhetsområdet. JAA arbetar med att ta fram säkerhetsregler för den civila luftfarten. Dessa regler kommer i framtiden att tillämpas under EASA:s överinseende.

Arbetet med att inrätta byrån påbörjades under hösten 2002. Den ska inledningsvis ha Bryssel som lokaliseringsort tills något annat blir beslutat. Dess verksamhet måste vara igång senast den 28 september 2003.

34.4.3 Skadeståndsansvar vid flygolyckor

Under våren antogs ändringarna av förordningen (EG) nr 2027/97 om flygbolags skadeståndsansvar vid olyckor slutgiltigt. Dessa ändringar innebär att förordningen anpassas efter 1999 års Montrealkonvention. Den ändrade förordningen trädde i kraft den 30 maj. Den innebär ett förbättrat ersättningsskydd för flygpassagerare. Den ska dock inte tillämpas förrän Montrealkonventionen trätt i kraft för gemenskapen. Detta förväntas ske under senare delen av 2003.

34.4.4 Open skies-målet

EG-domstolen meddelade den 5 november dom i de s.k. open skies-målen, mot Sverige och sju andra medlemsstater. Enligt domstolen strider Sveriges bilaterala luftfartsavtal med USA, det s.k. open skies-avtalet, på vissa punkter mot gemenskapsrätten. Det gäller framför allt avtalets s.k. nationalitetsklausul, som bara tillåter flygbolag ägda och kontrollerade av svenska eller amerikanska intressen att flyga enligt avtalet. Även när det gäller reglering av frågor som rör prissättning och datoriserade bokningssystem har Sverige enligt domstolen överskridit sina befogenheter.

Med anledning av domen har kommissionen begärt att Sverige säger upp sitt luftfartsavtal med USA och att rådet ger kommissionen ett

mandat att förhandla med USA om luftfartsfrågor på gemenskapens vägnar. För en närmare redogörelse för målet, se bilaga 1 (mål C-468/98). Skr. 2002/03:60

34.4.5 Restriktioner mot bullersamma luftfartyg

Den 26 mars 2002 antogs direktiv 2002/30/EG om regler och förfaranden för att av bullerskäl införa driftsrestriktioner vid flygplatser i gemenskapen. Direktivet bygger på den miljöresolution som Internationella organisationen för civil luftfart (ICAO) antog i oktober 2001 och har ersatt den omtvistade rådsförordningen (EG) nr 925/1999.

Direktivet innebär att man vid gemenskapens flygplatser förbjuder användandet av luftfartyg, som bara klarar gränsen för buller till internationella normer med knapp marginal. Utöver detta får så kallade cityflygplatser införa strängare krav enligt vissa förfaranden. Medlemsstaterna ska vid införande av bulleråtgärder även göra en avvägning av vilka effekter åtgärderna väntas få.

34.4.6 Konkurrens- och marknadsfrågor

Diskussionen om fördelning av ankomst- och avgångstider– SLOTS

Kommissionen presenterade 2001 ett förslag till förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 95/93 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser. Förordningens syfte är att säkerställa att kapaciteten vid överbelastade flygplatser utnyttjas effektivt och fördelas mellan flygbolagen på ett rättvist, icke-diskriminerande och öppet sätt. Vissa framsteg har gjorts under årets lopp men förslaget har ännu inte varit föremål för debatt på politisk nivå. Sverige ser positivt på kommissionens förslag som huvudsakligen utgör en teknisk anpassning av det befintliga regelverket som i flera delar är föråldrat men också otydligt. Från svensk sida är det viktigt att ändringarna i regelverket anpassas ur konkurrenssynpunkt, bl.a. så att nya aktörer ges bättre förutsättningar att få ankomst- och avgångstider på attraktiva tider under dygnet.

Statliga försäkringsgarantier

De statliga försäkringsgarantierna för flygbranschen, som infördes av Sverige och övriga medlemsstater efter attentaten i New York hösten 2001, förlängdes även under år 2002, men avvecklades i Sverige från den 1 juli. Sverige hade då med kraft verkat för att ett gemensamt avvecklande inom EU skulle ske, eftersom det fanns kommersiella försäkringslösningar tillgängliga på marknaden. Senare under året har systemet med försäkringsgarantier avvecklats i flertalet, men inte alla, medlemsstater. Kommissionen har förklarat att efter den 31 oktober ska statsstödsreglerna tillämpas fullt ut.

34.4.7 Nya regler om förstärkt luftfartsskydd

Skr. 2002/03:60

Kommissionen lade i oktober 2001 fram ett förslag om ökade skyddsåtgärder mot brottsliga handlingar inom luftfarten (KOM (2001) 575 slutlig). Förslaget kan sägas utgöra EU:s gemensamma uttolkning av den globala luftfartsorganisationen ICAO:s bestämmelser om luftfartsskydd. De bygger på en rekommendation om kontroller vid flygplatser som tagits fram av den europeiska luftfartskonferensen, ECAC. Reglerna behandlar kontroll av bagage och passagerare och personer som har tillträde till flygplanen och känsliga områden på flygplatserna. De gäller även kontroll av flygfrakt och postförsändelser.

Under hösten 2002 inleddes förlikningsförfarande och rådet och Europaparlamentet kunde slutligen enas om en kompromiss. De stora frågorna i förlikningen gällde hur de förstärkta åtgärderna skulle finansieras och inom vilka tidsramar total kontroll av personal skulle genomföras. Den första frågan löstes genom ett gemensamt uttalande av institutionerna om att kommissionen ska göra en studie av hur finansieringen i olika medlemsstater påverkar konkurrensen. Den andra genom att medlemsstaterna stegvis genomför åtgärder fram emot en total kontroll senast 2010. Beslutet innebär att EU nu fastställer en gemensam basnivå som ska gälla för hela unionen utöver vilken medlemsstaterna själva får tillämpa strängare regler. Alla flygplatser omfattas av reglerna, men för mindre flygplatser finns möjlighet att uppnå den givna skyddsnivån genom att vidta andra åtgärder. Sverige arbetade aktivt för att få till stånd en flexibel ordning under nationellt överinseende just för de mindre flygplatserna.

34.4.8 Ersättning vid nekad ombordstigning m.m.

Kommissionen lade i december 2001 fram ett förslag till förordning om ersättning och assistans till flygpassagerare i händelse av nekad ombordstigning eller då flygningar ställs in eller blir kraftigt försenade (KOM (2001) 784). Som framgår av den faktapromemoria (2001/02:FPM121) som överlämnats till riksdagen är syftet med förslaget att fastställa minimiregler för passagerarskyddet i dessa situationer. Rådet antog en politisk överenskommelse om förslaget den 5 december. Den politiska överenskommelsen överensstämmer väl med den svenska inställning som redovisats i EU-nämnden. Den text som antogs av rådet avviker på vissa punkter från vad som Europaparlamentet antagit efter sin första behandling. Rådets text har överlämnats till Europaparlamentet för en andra behandling.

35 Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället

35.1 e-Europa

Europeiska rådet i Barcelona i mars 2002 uppmanade kommissionen att utarbeta en ny handlingsplan för e-Europa 2005 och i juni antog sedan inriktningen för den nya handlingsplan som kommissionen presenterade (KOM (2002) 263 slutlig). Handlingsplanen e-Europa 2005 bygger vidare på den grund som lagts med den tidigare handlingsplanen e-Europa 2002.

Initiativet e-Europa är ett led i Lissabonstrategin. Ansvaret för att målen i handlingsplanen genomförs ligger främst på medlemsstaternas regeringar och kommissionen, men det är också av vikt att offentliga sektorn och näringslivet involveras.

Den nya handlingsplanen e-Europa 2005 innehåller ett begränsat antal mål under rubrikerna e-förvaltning, e-lärande, e-hälsovård, dynamisk miljö för e-affärer, en säker informationsinfrastruktur och bredband. Syftet med handlingsplanen är att skapa en miljö som är gynnsam för privata investeringar och skapandet av nya arbetstillfällen, öka produktiviteten, att modernisera de offentliga tjänsterna och att ge alla möjlighet att delta i det globala informationssamhället. Därför är det av stor vikt att få fram säkra tjänster och tillämpningar och innehåll som bygger på lättillgänglig bredbandsinfrastruktur.

Uppföljning som gjorts av e-Europa 2002 visar att framgång har nåtts på flera områden, hushållens tillgång till Internet har fördubblats, ett nytt regelverk för elektronisk kommunikation har antagits, kostnaden för Internetanslutning har sjunkit, nästan alla företag och skolor är uppkopplade, Europa har världens snabbaste stamnät för forskning, en rättslig ram för e-handel är i huvudsak införd, fler samhällstjänster finns på nätet, en infrastruktur för smarta kort håller på att utvecklas samt att riktlinjerna för webbtillgänglighet har antagits och rekommenderas av medlemsstaterna.

Rådet har i december 2002 antagit en resolution om genomförande av e-Europa. Resolutionen understryker vikten av att arbeta för att göra alla delaktiga i informationssamhället. Resolutionen innehåller också ett antal indikatorer för varje område i handlingsplanen, för att förbättra och förstärka det uppföljningsarbete som genomförts hittills.

Kommissionen lämnade den 26 juli ett förslag till rådsbeslut om antagande av ett flerårigt program (2003–2005) för övervakning av e-Europa, spridning av goda arbetsmetoder och förbättrad nät- och informationssäkerhet (Modinis). Modinis-programmet avser att bidra till genomförandet av e-Europa och därmed Lissabonstrategin. Programmet föreslås löpa i tre år (2003–2005) med en budget på 25 miljoner euro. Programmet är tänkt att ersätta Promise-programmet som hade liknande

syften och finansierade liknande åtgärder. Förslaget var föremål för en riktlinjedebatt på rådsmötet den 5 och 6 december. Skr. 2002/03:60

35.2 Europeiskt informationssäkerhetsarbete

Under 2002 har arbetet med att uppfylla resolutionen från december 2001 om nät- och informationssäkerhet pågått, främst på nationell basis. I Sverige har regeringen bl.a. tagit upp informationssäkerhetsfrågorna i propositionerna. Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) och Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158). Dessa propositioner behandlade nationella arrangemang för rapportering av IT-incidenter och flera andra frågor som berörs i rådsresolutionen som berörs i resolutionen från december 2001.

Vid rådsmötet den 5 december 2002 antogs ytterligare en resolution inom informationssäkerhetsområdet. Syftet med den är att ge en mer allmän inriktning på det fortsatta arbetet, då informationssäkerhet blir allt viktigare för medborgare, myndigheter och företag i unionen. Resolutionen, liksom den under det svenska ordförandeskapet, pekar bl.a. på behovet av pelarövergripande arbete inom unionen. Detta är något som Sverige har drivit då informationssäkerhet har betydelse för frågor inom alla tre pelare och inte med framgång kan lösas för en pelare utan att beakta kraven i de båda andra.

Vissa informationssäkerhetsfrågor ingår även i e-Europa 2005.

35.3 Globaliseringen och informationssamhället

Inför världstoppmötet om informationssamhället 2003 och 2005, vars mål är att komma fram till en gemensam vision och förståelse av informationssamhället, äger tre globala förberedande möten rum. Det första hölls 1–5 juli 2002. EU föreslog fyra teman för toppmötet: e-integration, e-lärande, e-affärer och e-förvaltning. EU förde också fram att toppmötet och dess förberedelser inte endast får bli en angelägenhet för politiker, utan att hela samhället bör ges möjlighet att delta. Alla europeiska länder, USA, Kanada och Israel träffades dessutom den 7–9 november i Bukarest för ett regionalt förberedande möte. Detta resulterade i en politisk deklaration som lägger en principiell grund och prioriteringar för informationssamhället.

35.4 Rättsinformation

Ett nytt projekt, EULEX 3, har inletts av kommissionen. Projektet syftar till att skapa länkar till nationell lagstiftning, i vilken gemenskapsdirektiv genomförs. Projektet är tänkt att knyta samman de europeiska databaserna med de nationella så att det går att finna var en viss bestämmelse i ett direktiv har genomförts. Det är endast sådana databaser som är gratis som är intressanta för projektet.

Publikationskontoret har inlett ett annat projekt, Nat-lex. Avsikten med projektet är att länkar ska skapas till nationella databaser så att man, när

man tagit sig in i systemet, kan ta sig vidare till olika länders databaser. Skr. 2002/03:60
Projektet befinner sig ännu på idéstadiet.

36 Energi

EG-fördraget har inte något specifikt avsnitt som behandlar energi. Det gemensamma agerandet på energiområdet har framför allt utvecklats inom ramen för den inre marknaden och som en del av gemenskapens miljöpolitik.

36.1 Den inre marknaden för energi

Inre marknad för el och gas

En politisk överenskommelse nåddes vid rådmötet den 25 november om det inre marknadspaketet för energi, dvs. el- och gasmarknadsdirektiven (96/92/EG respektive 98/30/EG) samt om förslaget till förordning om gränsöverskridande handel med el (KOM (2002) 304 slutlig).

Europeiska rådets vårmöte i Barcelona slog fast att marknadsöppning för icke-hushållskunder ska ske år 2004. Rådet och Europaparlamentet uppmanades att så snart som möjligt under året anta de liggande förslagen om den sista etappen i öppnandet av el- och gasmarknaderna. Rådet uppmanades även att så snart som möjligt under året nå en överenskommelse om ett system för fastställande av tariffer för gränsöverskridande elhandel. Förslaget till ändrade el- och gasmarknadsdirektiv (KOM (2001) 125 slutlig) behandlades i rådet den 7 juni och den 4 oktober. Förordningen om gränsöverskridande elhandel behandlades vid dessa båda tillfällen i form av lägesrapporter.

Vid rådmötet den 25 november kunde en politisk överenskommelse nås om hela det inre marknadspaketet, dvs. el- och gasmarknadsdirektiven samt förordningen om gränsöverskridande elhandel. I kompromissen som möjliggjorde överenskommelsen fastställs datum för full marknadsöppning till den 1 juli 2007 och möjlighet ges till distributionsföretag att avvakta med att genomföra rättslig åtskillnad likaså till den 1 juli 2007. Företagskunder får möjlighet att välja leverantör redan från den 1 juli 2004.

Transeuropeiska nät för energi

Vid rådmötet den 25 november nåddes en politisk överenskommelse om förslaget till ändrade riktlinjer för transeuropeiska nätverk inom energiområdet.

Kommissionen presenterade förslaget till ändring av riktlinjerna för transeuropeiska nät för energi i ett meddelande från december 2001

(KOM (2001) 775 slutlig). Syftet var att uppdatera riktlinjerna från 1996 så att framtida projektstöd i högre utsträckning går till projekt som bidrar till genomförandet av den inre marknaden och till försörjningstryggheten på energiområdet. Det viktigaste nya inslaget i riktlinjerna var att en kategori särskilt prioriterade projekt av europeiskt intresse infördes. Prioritet ska ges till utveckling av nät som är förenliga med en hållbar utveckling och som bidrar till de ovan nämnda övergripande målen. Europeiska rådet i Barcelona uttalade sitt stöd för utveckling av den europeiska energiinfrastrukturen och att programmet för transeuropeiska nät på energiområdet skulle vara ett instrument i den utvecklingen. Man uppmanade också till att de reviderade riktlinjerna skulle antas senast i december. Förslaget var föremål för en allmän orienteringsdebatt i rådet den 7 juni. Europaparlamentet gav sitt yttrande den 24 oktober. En politisk överenskommelse nåddes om förslaget till ändrade riktlinjer vid rådsmötet den 25 november.

36.2 Förnybara energikällor

Biodrivmedel

Kommissionen beslutade den 7 november 2001 om ett förslag till direktiv om främjandet av användningen av biodrivmedel för transporter (KOM (2001) 547 slutlig). Samtidigt beslutade kommissionen om ett meddelande om alternativa drivmedel för vägtransporter och om åtgärder för att främja användningen av biodrivmedel, samt om ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 92/81/EEG om möjligheten att tillämpa nedsatt skattesats för vissa mineraloljor innehållande biodrivmedel samt för biodrivmedel. De båda direktivförslagen hanteras parallellt vid rådsmöten om transport, telekommunikation och energi, samt vid rådsmöten om ekonomiska och finansiella frågor.

Kommissionens förslag innebär att medlemsstaterna ska uppfylla bindande kvantitativa mål för introduktionen av biodrivmedel. Vid rådsmötet den 7 juni nåddes en politisk överenskommelse om ett reviderat direktivförslag enligt vilket varje medlemsstat ska sätta nationella vägledande mål för introduktionen av biodrivmedel utifrån referensvärden gällande för gemenskapen som helhet. Den 18 november beslutade rådet om gemensam ståndpunkt med samma inriktning.

Europaparlamentet antog den 4 juli sitt yttrande i första behandlingen och höll då fast vid den ursprungliga utformningen med bindande nationella mål. Därutöver togs en mängd ändringsförslag, bl.a. syftande till större miljöhänsyn.

Sverige anser att introduktionen av alternativa drivmedel, inklusive biodrivmedel, ska genomföras på ett kostnadseffektivt sätt under beaktande av alla aspekter av en hållbar utveckling. I bedömningen av kostnadseffektivitet bör ett långsiktigt perspektiv användas. Det är inte bara dagsläget som bör styra utan även möjligheten att kunna uppnå en utveckling med en framtida situation baserad på ny teknik. Det är också viktigt att bedöma kostnadseffektiviteten i relation till andra möjliga åtgärder inom respektive sektor.

Den gemensamma ståndpunkten överensstämmer i stort med den svenska inställningen. Sverige förordar indikativa mål. Skr. 2002/03:60

36.3 Andra energifrågor

Energieffektivisering

Kommissionen presenterade i maj 2001 ett förslag till direktiv som rör byggnaders energiprestanda (KOM (2001) 226 slutlig). Syftet med direktivet är att främja en effektivare energianvändning i byggnader för att bidra till att nå EU:s åtagande under Kyotoprotokollet samt att minska EU:s importberoende i enlighet med kommissionens grönbok om en europeisk strategi för försörjningstrygghet för energi (KOM (2000) 769 slutlig). Grundstenarna i direktivet utgörs av att en integrerad metod för beräkning av energinormer ska användas, att energinormer ska fastställas på medlemsstatsnivå och användas för nya byggnader och vid större renoveringar av befintliga byggnader, att energicertifikat ska utfärdas samt att regelbundna inspektioner alternativt informations- och rådgivningsinsatser ska göras när det gäller värmepannor och inspektioner införs av större luftkonditioneringssystem.

En gemensam ståndpunkt nåddes i rådet i juni. Efter Europaparlamentets andra behandling antogs ett antal ändringsförslag vid rådsmötet den 25 november. Direktivet 2002/91/EG antogs den 16 december. Medlemsstaterna har sammanlagt sex år på sig att genomföra direktivet.

Förslag till ett flerårigt program för åtgärder inom energiområdet: Intelligent energi för Europa (2003–2006)

Kommissionen presenterade i april ett förslag till beslut om ett program för åtgärder på energiområdet för perioden 2003–2006 (KOM (2002) 162 slutlig). Programmet ersätter det ramprogram för energi som löper ut under 2002. Förslaget innebär att gemenskapens programåtgärder inom energiområdet ska fokusera på färre delområden än tidigare, samtidigt som vissa nya element tillkommer. Programmet bör enligt förslaget inriktas på förstärkta åtgärder för energieffektivisering och förnybara energikällor. Nya komponenter är energisamarbete med utvecklingsländerna och energianvändning i transportsektorn samt att det nya programmet planeras genomföras av en särskild genomförande-myndighet. Kommissionen föreslog en budget om sammantaget 215 miljoner euro under fyra år. Detta kan jämföras med budgeten för det pågående ramprogrammet vars totala ram omfattar 175 miljoner euro för perioden 1998–2002.

En politisk överenskommelse nåddes vid rådsmötet i november 2002. Rådet nådde en uppgörelse om en budget om sammanlagt 190 miljoner euro för perioden. Europaparlamentet har i sitt yttrande dock föreslagit en budget om totalt 255 miljoner euro. Sverige stödjer huvudinriktningen av åtgärderna men anser att den nordliga dimensionen borde ha varit bättre tillgodosedd. Sverige har även förespråkat en mindre budget än

vad kommissionen föreslagit, bl.a. med anledning av att kommissionens förslag skulle innebära en mycket kraftig ökning jämfört med det föregående ramprogrammet för energi och att energi inte är ett gemensamt politikområde inom EU.

Grönbok – mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning

Kommissionen presenterade grönboken om en europeisk strategi för trygg energiförsörjning vid rådsmötet den 5 december 2000 (KOM (2000) 769 slutlig). Grönboken utgår från Europas förväntade ökade beroende av importerad energi, till helt dominerande del fossila bränslen och diskuterar behov av åtgärder på gemenskapsnivå. Grönboken initierade en debatt om försörjningstrygghet under 2001. I början av 2002 lämnade medlemsstaterna sina slutliga synpunkter med anledning av rapporten. Arbetet med grönboken avslutades med att kommissionen presenterade sin samlade analys av synpunkter inkomna från medlemsstater och andra berörda.

Förordning om statligt stöd till stenkolsindustrin

EKSG-fördraget löpte ut i juli 2002 och därmed också den legala grunden för statliga stöd till olönsamma kolgruvor. Därför lade kommissionen i september 2001 fram ett förslag till rådets förordning om statligt stöd till stenkolsindustrin (KOM (2001) 423 slutlig). Förslaget är begränsat till stenkol och omfattar således inte brunkolsutvinning. Förslaget avsåg att skapa ett legalt system för att de länder som har pågående verksamhet med kolgruvor som är beroende av statliga stöd ska kunna fortsätta verksamheten. Stödet avser driftstöd till olönsamma kolgruvor samt åtaganden relaterat till nedläggningskostnader och kostnader för miljöåtgärder vid redan nedlagda gruvor.

Det är främst Spanien och Tyskland som är beroende av stödet. Kolgruvor i Storbritannien har rationaliserats och avvecklats så att behovet av stöd är litet och vissa år inte alls föreliggande. Kommissionens förslag till regelverk för fortsatt stöd motiverades till stor del med försörjningstrygghet och innehöll i övrigt ett regelverk för begränsning och avveckling av stödet. Sverige argumenterade med stöd av flera medlemsstater för att försörjningstrygghet inte skulle vara motiv för fortsatt stöd eftersom detta dels saknar saklig grund och dels medför att stödet kan permanentas. Stöd till avveckling och miljömässiga åtgärder efter nedläggning stöddes. Vid rådsmötet den 7 juni nådde rådet en politisk överenskommelse om förordningen, utan att innehålla vare sig ett slutdatum eller krav på degressivitet i driftstödet till olönsamma stenkolsgruvor. Den svenska delegationen lade ner sin röst. Förordningen (EG) nr 1407/2002 antogs i juli genom skriftlig procedur och Sverige lade även då ned sin röst.

Energiallog EU-Ryssland

Den pågående energiallogen mellan EU och Ryssland som inleddes 2000 är central för utvecklingen av den nordliga dimensionen och

omfattar främst förutsättningar för ökade olje- och gasleveranser från Ryssland till EU. Förbättrade ramvillkor för energiinvesteringar i Ryssland och stabil tillgång till energi är av avgörande betydelse för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i Östersjöområdet.

Inom ramen för energidialogen med Ryssland inrättades under våren 2001 fyra arbetsgrupper inriktade på investeringar, energistrategier och energibalanser, tekniköverföring och infrastruktur samt energieffektivisering och miljö. Arbetsgruppernas resultat redovisades vid toppmötet mellan EU och Ryssland i Moskva under våren 2001. Vid toppmötet i Bryssel hösten 2001 antogs en separat deklARATION och man beslutade att upprätta en högnivågrupp för samarbetet inom energiområdet. Inför toppmötet mellan EU och Ryska Federationen som hölls i Moskva den 29 maj 2002, sammanställdes en andra lägesrapport. I rapporten hanteras bl.a. regelverket för energitransporter, energinätverkens säkerhet, samt samarbete om energiteknikutveckling och energiforskning.

Under hösten 2002 tog det danska ordförandeskapet fram ett utkast till rådsslutsatser som berörde EU:s energirelationer till Ryssland mer generellt och därmed inkluderade såväl energidialogen som energistadgprocessen. Slutsatserna betonade vikten av samstämmighet i de kontakter som EU:s medlemsstater har med Ryssland. Vidare framhölls vikten av att energidialogen skulle kännetecknas av öppenhet, med goda möjligheter till insyn och inflytande för medlemsstaterna. Slutligen gjordes i slutsatserna en koppling till klimatfrågan och vikten av att Ryssland ratificerar Kyotoprotokollet betonades, liksom vikten av att det sker substantiella investeringar i den ryska energisektorn för ökad ekonomisk effektivitet och energieffektivitet. Slutsatserna antogs vid rådmötet den 25 november 2002. EU:s intresse för utvecklingen av det regionala energisamarbetet ska ses mot bakgrund av dess betydelse för EU:s försörjningstrygghet som helhet.

DEL 8 JORDBRUK OCH FISKE

37 Den gemensamma jordbrukspolitiken

Under 2002 har arbetet mycket handlat om kommissionens meddelande om halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken. Övriga frågor som avhandlats är bl.a. ändrade importkvoter för bananer och en förlängning av marknadsordningen för tobak. Diskussioner har förts om EU:s importtullar för spannmål och en aktionsplan för ekologiskt jordbruk. Arbetet har också påbörjats för att förenkla regelverket för miljö- och landsbygdsförordningen. Inom området djurskydd och djurhälsa har rådet under året lyckats nå fram till överenskommelser om gemensam ståndpunkt för flera av kommissionens förslag. Detta gäller för bekämpning och kontroll av zoonoser, smittskyddskrav för sällskapsdjur som tas med på resa, bestämmelser av användning av hormoner till livsmedelsproducerande djur samt bestämmelser om animaliska biprodukter.

37.1 Halvtidsöversynen – mot ökad marknadsorientering och hållbar utveckling

Skr. 2002/03:60

Hållbar utveckling och marknadsorientering var de centrala rubrikerna när kommissionen den 11 juli presenterade sitt meddelande "Halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken" (KOM (2002) 394 slutlig). Riksdagen informerades om meddelandet i en faktapromemoria (2001/02:FPM116). Meddelandet var svaret på beslutet våren 1999 i Agenda 2000-förhandlingarna att ett antal översyner skulle genomföras 2002–2003 och på slutsatserna från Europeiska rådet i Göteborg om hållbar utveckling. Översynsklausulerna gällde mjölkkvotssystemet, spannmålspriserna, stödet till oljeväxtodling och marknadsutvecklingen för nötkött. Dessutom skulle utgiftsutvecklingen för jordbrukspolitiken ses över.

Kommissionen valde dock att inte enbart lägga förslag på dessa områden utan meddelandet innehåller mer långtgående horisontella förslag. De centrala delarna är dels förslaget om frikopplade stöd, dels förslaget om dynamisk modulering. Frikopplade inkomststöd per gård baserade på historiska referensnivåer ska ersätta nuvarande produktionskopplade direktstöd. För att få de frikopplade stöden måste gården uppfylla miljökrav, djurskydds krav, krav på säkra livsmedel och arbetsmiljökrav (s.k. cross-compliance). Ett obligatoriskt system för egenkontroll på gårdar med högre stöd än 5 000 euro per år införs.

Stöden ska enligt förslaget dras ned successivt med 3 procent per år tills neddragningen uppgår till 20 procent. De indragna medlen ska omfördelas till medlemsstaterna och där användas till miljö- och landsbygdsutveckling, s.k. dynamisk modulering. Omfördelningen mellan medlemsstaterna ska göras enligt objektiva kriterier – jordbruksmark, sysselsättning i jordbruket och välfärd.

Kommissionen föreslår även en utökning av åtgärderna för miljö- och landsbygdsutveckling med bland annat stöd till ökad livsmedelskvalitet och djurskydd.

Meddelandet innehåller dessutom ett antal sektorsspecifika förslag. På vegetabilieområdet handlar förslagen om spannmål, ris, durumvete, torkat foder, proteingrödor och nötter. Därutöver föreslås 10-årig obligatorisk träda och särskilt stöd till energigrödor. Kommissionen har också, som ett svar på översynsklausulen om mjölk, lagt fram fyra alternativ för mjölkkvotssystemets framtid. Dessa är: status quo, upprepning av Agenda 2000-beslutet, dvs. ytterligare prissänkningar och kvotökningar, införande av ett tvåkvotssystem samt kvotavveckling.

Meddelandet har diskuterats under hela hösten på alla nivåer i rådet och en resolution har lagts fram av Europaparlamentet. Sverige har i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd stött meddelandets inriktning att produktionen ska ske för marknaden och inte för stödssystemen. Ambitionen att ta ett helhetsgrepp för att åstadkomma en hållbar utveckling inom jordbruket är också bra. Förslaget innebär dock att kommissionen inte tar steget fullt ut mot en marknadsorientering av livsmedelsproduktionen. I vissa fall kan det ifrågasättas om de föreslagna åtgärderna är de rätta om ambitionen är att uppnå en hållbar utveckling.

Något slutligt ställningstagande kan inte göras förrän kommissionen har lagt fram de förslag till legala texter som väntas i början av 2003.

Agenda 2000-reformen slutfördes under året. Det tidigare systemet för offentlig intervention har upphört och har ersatts av ett system för privat lagring kompletterat med säkerhetsintervention. Prisstödet har härigenom sänkts till den inom Agenda 2000 beslutade slutliga nivån. För att kompensera för de sänkta priserna höjdes bidragen för handjur, am- och dikor samt slakt i ett sista steg för 2002.

Till följd av BSE-krisen beslutade rådet i juni 2001 om ett åtgärdsprogram för sektorn för att återskapa balans på marknaden. Marknadspriserna och konsumtionen i EU har nu återhämtat sig och ligger i princip på den nivå som rådde före BSE-krisen. Under året har det skett utförsäljning av det interventionslager av nötkött som byggdes upp under BSE-krisen.

37.3 Marknadsordningar för vegetabilier

Omförhandling av EU:s importtullar för spannmål

Efter att spannmålsimporten från framför allt Ukraina och Ryssland ökat markant begärde kommissionen i juli ett mandat från rådet för att i WTO omförhandla EU:s tullbindning. Begäran motiverades med att nuvarande WTO-bundna tullskydd utgår från amerikanska prisnoteringar och att spannmålsimporten numera i ökande grad kommer från andra leverantörsländer än USA.

I de diskussioner som föregick beslutet om att ge kommissionen det önskade mandatet drev Sverige konsekvent linjen att någon omförhandling som syftar till faktiskt höjd tullnivå varken var logisk eller önskvärd utifrån u-lands-, konsument- och handelspolitisk utgångspunkt. Sverige röstade därför emot kommissionens mandatbegäran. En kvalificerad majoritet av EU:s medlemsstater var emellertid för mandatet och det kunde då antas.

Kommissionen träffade i början av november en överenskommelse med USA och Kanada som innebär att importbestämmelserna för högkvalitativt vete förblir oförändrade. För övrigt vete öppnas en tullkvot om närmare 3 miljoner ton varav 572 000 ton reserverades för USA:s export och 38 000 ton för Kanadas export. Rådet godkände avtalen den 16–19 december vilka trädde i kraft den 1 januari 2003.

Förlängt stöd till nötter

Stödet till nötproduktion, som egentligen var begränsat till 10 år fr.o.m. 1989, har efter tioårsperiodens utgång förlängts med ett år i taget, så även 2002 genom förordning (EG) nr 545/02. Riksdagen informerades om frågan i en faktapromemoria (2001/02:FPM55). Sverige anser inte att stödet är motiverat, men eftersom kommissionen lovade att detta var den sista förlängningen avstod Sverige från att rösta mot förslaget och agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd.

Som ett sista steg i den ändrade importregimen för bananer, fattade rådet i december 2001 beslut om ändrade importkvoter. I tillämpningsförelagningen gjordes ytterligare ändringar förordning (EG) nr 349/2002. Ändringarna var till Sveriges nackdel och Sverige röstade också emot dessa.

Fortsatt krisdestillation och nya märkningsregler för vin

Marknadssituationen inom vinsektorn präglas fortsatt av överproduktion med åtföljande krisdestillering som under 2002 tillämpats av Frankrike, Italien och Portugal. Sverige röstade i förvaltningskommittén för vin mot öppnandet av krisdestillation i de berörda länderna. Detta eftersom Sverige inte anser att denna åtgärd ska användas återkommande vid en mer eller mindre konstant överproduktion.

I mars beslutade förvaltningskommittén för vin om nya märkningsregler (förordning (EG) 753/2002). Vid omröstningen avstod Sverige från att rösta, främst p.g.a. missnöje över utformningen av reglerna då dessa inte förenklades nämnvärt eller gjordes mer lättförståeliga såsom avsikten var från början.

Stöd till aktörsorganisationer för olivolja

Beslutet under det svenska EU-ordförandeskapet att reformera marknadsordningen för olivolja ledde till ett flertal följdåtgärder under 2002. Det blir nu möjligt att avsätta 3 procent av producentstödet för att ge stöd till de s.k. aktörsorganisationernas verksamhetsprogram. Dessa program kan omfatta uppföljning och administration samt åtgärder för miljön, för förbättrad kvalitet och för att införa spårbarhetssystem och certifiering. Vidare beslutades det under året om ändrade handelsnormer för olivolja genom förordning (EG) nr 1019/2002.

Fortsatt stöd till tobaksodlingen

Marknadsordningen för tobak förlängdes genom antagandet av förordning (EG) 546/2002. Medlen till tobaksfonden ska ökas till 3 procent av stödet till tobaksodling under 2003 och möjlighet finns att senare utöka medlen till 5 procent av stödet. Stödet till tobaksodling förlängdes med tre år t.o.m. år 2004. Sverige röstade efter samråd med riksdagens EU-nämnd mot förslaget.

37.4 Program för säljfrämjande åtgärder i Sverige

Beslut har under året fattats om att genomföra fyra olika säljfrämjande program i Sverige för ekologiska produkter, grönsaker och frukt samt för blommor och levande växter. Enskilda branschorganisationer kan ansöka om medel från respektive medlemsstat och från EU för genomförandet av programmen och får själva ansvara för 30 procent av finansieringen.

Möjligheten till detta finns genom rådets förordning om informationskampanjer och säljfrämjande åtgärder för jordbruksprodukter på den inre marknaden. Tillämpningsförordningen (EG) nr 94/2002 för dessa åtgärder röstades igenom i början av året.

Skr. 2002/03:60

37.5 Landsbygdsutveckling

En viktig del i beslutet om en reformerad jordbrukspolitik inom Agenda 2000 var godkännandet av en ny förordning om stöd till utveckling av landsbygden. I enlighet med den nya landsbygdsförordningen (EG) nr 1257/1999 beslutades i september år 2000 om ett svenskt miljö- och landsbygdsprogram omfattande perioden 2000–2006.

I den s.k. Star-kommittén, den förvaltningskommitté som ansvarar för landsbygdsutvecklingsfrågor, har bl.a. frågor med koppling till förenkling av regelverket diskuterats under 2002. Diskussionen har i första hand gällt en förenkling av tillämpningsförordningen för landsbygdsutvecklingsprogrammen. Inom andra kommittéer med ansvar för strukturfonder pågår liknande diskussioner. Under året har en ändring av det svenska miljö- och landsbygdsutvecklingsprogrammet godkänts i Star-kommittén. Förändringen har inte inneburit att programmets inriktning ändrats. I februari publicerades en ny kommissionsförordning, (EG) 445/2002, om tillämpning av rådets förordning för landsbygdsutveckling.

Det svenska programmet, som omfattar totalt cirka 23 miljarder kronor under programperioden, innehåller ett insatsområde för ett ekologiskt hållbart jordbruk och ett insatsområde för en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. I årsrapporten för 2001 som överlämnades till kommissionen i juni kunde det konstateras att måluppfyllelsen överlag är mycket god

Medlemsstaterna ska efter halva tiden av programperioden genomföra en utvärdering. Regeringen beslutade i augusti om ett kommittédirektiv för en sådan utvärdering.

37.5.1 Ekologisk hållbar utveckling

Åtgärderna i insatsområde 1 för ett ekologiskt hållbart jordbruk ska bidra till att uppfylla de svenska miljömålen och skogspolitikens mål. I insatsområdet ingår följande sju åtgärder: ersättningar för miljövänligt jordbruk, kompensationsbidrag i mindre gynnade områden, stöd till investeringar i jordbruksföretag, kompetensutveckling inom miljöområdet, insatser i skogen med syfte att avsevärt höja dess ekologiska värde, projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker och projektstöd för anläggning av våtmarker och småvatten.

Måluppfyllelsen inom åtgärderna för miljövänligt jordbruk har varit mycket god under året.

37.5.2 Ekonomiskt och socialt hållbar utveckling

Den ekonomiskt och socialt hållbara utvecklingen för landsbygdsutvecklingen slås bland annat fast i de nationella landsbygdsprogrammen.

Eftersom subsidiaritetsprincipen kommer till klart uttryck inom området utgör den styrande rådsförordningen ett ramverk som ger stort utrymme för nationella prioriteringar.

Åtgärderna i insatsområde 2 ska bidra till att nå mål som uthållig tillväxt och regional balans, landsbygdsutveckling och ökad sysselsättning. I insatsområdet ingår följande fem åtgärder: investeringsstöd, startstöd till unga jordbrukare, förbättrad bearbetning och saluföring, kompetensutveckling och projektstöd för utveckling av landsbygden.

Under året har bl.a. tillämpningen av åtgärder som investeringsstöd och startstöd ökat. Ansökningarna om investeringsstöd, startstöd och förbättrad bearbetning och saluföring har vida överstigit tillgången på medel.

Rådet har under året diskuterat jämställdhetsfrågans betydelse för landsbygdsutveckling. Under det spanska ordförandeskapet antogs rådsslutsatser som syftar till att främja och öka kvinnors deltagande och roll för en hållbar utveckling av landsbygden, bland annat med avseende på beslutstagande. Frågan kommer även i fortsättningen att diskuteras.

37.5.3 Särskilda åtgärder i norra Sverige

Åtgärder för att främja jordbrukets och landsbygdens utveckling i norra Sverige ingår som en del av de två Mål 1 program som genomförs i Sverige och som medfinansieras från EU:s strukturfonder.

I enlighet med artikel 142 i anslutningsfördraget har Sverige rätt att lämna långsiktigt nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. En rapport om utfallet av stödet lämnas till kommissionen årligen. Rapporten för år 2001 lämnades i juli 2002.

37.6 Miljöåtgärder i jordbruket

Integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling

Enligt rådsslutsatserna som beslutades under det svenska ordförandeskapet ska kommissionen följa upp och utvärdera hur integreringen av miljöhänsyn och hållbar utveckling i den gemensamma jordbrukspolitikerna utvecklas. Sverige har som underlag för detta rapporterat om miljö- och landsbygdsprogrammet och om hur tillämpningen av direktstöden påverkar miljön.

Handlingsplan för ekologiskt lantbruk och ekologiska livsmedel

Arbetet med att ta fram en handlingsplan för ekologiskt producerade livsmedel och ekologiskt jordbruk som initierades under det svenska ordförandeskapet har fortsatt under 2002. Rådet diskuterade frågan i september och kommissionen förväntas lägga fram ett förslag till aktionsplan under 2003. Bland de frågor som huvudsakligen diskuterats märks bl.a. handel såväl mellan medlemsstater som med tredjeländ, en gemensam logotyp inom EU samt kontroll.

I ett i juni överlämnat motiverat yttrande anför kommissionen att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket. Vissa av kommissionen angivna sjöar har inte förtecknats som förorenade och vissa jordbruksområden heller inte förtecknats som känsliga enligt direktivet.

Sverige meddelade i sitt svar i augusti att ytterligare områden omfattande sjöarna Mälaren och Hjälmaren, områden med avrinning till dessa sjöar samt ytterligare områden i Östergötlands och Västra Götalands län pekades ut som känsliga områden enligt direktivet.

37.7 Växt- och husdjurgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk

Det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk, som antogs av FAO:s konferens i november 2001, undertecknades av EU och dess medlemsstater i juni 2002. I maj 2002 färdigställdes den svenska landrapporten om husdjurgenetiska resurser i Sverige. Den utgör Sveriges bidrag till FAO:s rapport "State of the World's Animal Genetic Resources". Beträffande förslaget till ny förordning om bevarande, karakterisering, insamling och nyttjande av genetiska resurser inom jordbruket och om ändring av förordning (EG) nr 1258/99, som lades fram av kommissionen i oktober 2001, har inga framsteg gjorts under år 2002. Bakgrunden är oklarheter beträffande förslagets finansiering och administration.

37.8 Nytt direktiv om växtskydd

Efter mer än ett och ett halvt års diskussioner fattades i november 2002 beslut om ändring av huvuddirektivet för fytosanitära frågor (2002/89/EG). Direktivet omfattar åtgärder som gemenskapen ålägger medlemsstaterna att vidta för att förhindra att skadegörare på växter och växtprodukter förs in eller sprids inom gemenskapen. Ändringarna gäller bl.a. en ny möjlighet att använda elektroniska växtpass, harmonisering av en växtskyddsavgift vid import från tredjeland, samverkan mellan tull och växtskyddsmyndigheterna, kommissionens kontroller och medlemsstaternas skyldigheter att genomföra inspektioner. Direktivet ska genomföras före den 1 januari 2005. Riksdagen har informerats om frågan i en faktapromemoria (2000/01:FPM154).

37.9.1 Zoonoser – smitta från djur som kan drabba människor via maten eller på annat sätt

Smitta via mat är ett stort problem i EU och därför har kommissionen tagit initiativ till en skärpning av lagstiftningen om zoonoser – de sjukdomar som människor kan få från djuren eller djuren från människor, oftast via mat. De mest kända exemplen är salmonella, campylobakter och EHEC. Sommaren 2001 presenterades en rapport om smittoläget i unionen och i augusti 2002 presenterade kommissionen dels ett förslag till direktiv om övervakning av zoonoser och dels ett förslag till förordning om hur de ska bekämpas (KOM (2001) 452).

Sverige har under arbetets gång verkat för att den svenska synen på salmonellabekämpning i hela kedjan ska genomsyra den nya lagstiftningen så att övriga medlemsstater på sikt kan nå en salmonellastatus jämförbar med Sveriges.

Europaparlamentet yttrade sig över förslagen efter en första behandling i mitten av maj. Det danska ordförandeskapet arbetade intensivt med förslagen, och vid rådsmötet den 27–29 november beslutades om en gemensam ståndpunkt. Regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Frågan är åter hos Europaparlamentet för en andra behandling.

37.9.2 Smittskyddskrav vid resa med sällskapsdjur

I september år 2000 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om djurhälsovillkor vid s.k. icke-kommersiella förflyttningar av sällskapsdjur till EU och mellan länderna inom EU (KOM (2000) 529). Diskussionerna tog fart under det spanska ordförandeskapet våren 2002. Resultatet av diskussionerna blev att rådet den 27 juni enades om en gemensam ståndpunkt som i korthet innebär att sällskapsdjur av vissa djurarter får medföras utan några särskilda djurhälsovillkor, medan hundar, katter och illrar bara får förflyttas om särskilda villkor är uppfyllda. Regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Dessa djur måste åtföljas av ett pass, vara märkta genom tatuering eller med ett mikrochip samt vara vaccinerade mot rabies senast 30 dagar före förflyttningen. Undantag från vaccinationskravet får göras för djur som är yngre än tre månader under förutsättning att de vistats med modern sedan födelsen och inte haft kontakt med vilda djur.

Utöver reglerna enligt ovan får Sverige, Storbritannien och Irland enligt den gemensamma ståndpunkten kontrollera vaccinationseffekten genom ett blodprov för påvisande av antikroppar mot rabies före införsel av hundar och katter. Sverige och andra länder som idag kräver avmaskning före införsel av hundar och katter för att förhindra spridning av rävens dvärgbandmask (echinococcus) får även upprätthålla dessa krav. Dessa särskilda regler gäller i första hand under fem år varefter kommissionen ska rapportera om läget och nya beslut fattas.

Europaparlamentet har i sin andra behandling haft invändningar mot vissa delar av den gemensamma ståndpunkten och ärendet kommer att bli föremål för förlikning.

37.9.3 Skärpning av hormonbestämmelserna på väg

Mot bakgrund av de stridigheter mellan EU och USA och Kanada som blivit följden av EU:s importstopp av kött från nötkreatur som behandlats med tillväxtbefrämjande hormoner lade kommissionen i maj 2000 fram ett förslag om skärpning av bestämmelserna gällande hormoner (KOM (2000) 320). Innebörden av förslaget är bl.a. ett förbud mot all användning av 17-beta östradiol till livsmedelsproducerande djur. Förslaget diskuterades vid ett flertal möten utan att tillräcklig majoritet kunde uppnås för kommissionens förslag. Det danska ordförandeskapet lade därför under hösten 2002 fram ett kompromissförslag, som i korthet innebär ett fortsatt förbud mot hormoner i tillväxtbefrämjande syfte samt ett förbud mot att 17-beta östradiol ges till livsmedelsproducerande djur, med undantag för visst kliniskt och zootekniskt bruk. En gemensam ståndpunkt baserad på kommissionens förslag antogs vid rådsmötet den 16–19 december och stöddes av bl.a. Sverige, som agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd.

37.9.4 Fodersäkerhet

Antibiotika i foder mot slutligt förbud

Kommissionen presenterade i mars ett förslag till förordning om fodertillsatser med syftet att dels föra samman nuvarande direktivbestämmelser som ändrats ett antal gånger, dels inrätta en ny ordning för godkännande, övervakning och märkning av fodertillsatser, som ska garantera en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa och för miljön (KOM (2002) 153). Enligt förslaget ska den Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten, EFSA, granska ansökningar om godkännande av fodertillsatser och avge yttranden till kommissionen som ska besluta om godkännanden. Riksdagen informerades om förslaget i en faktapromemoria (2001/02:FPM92).

En viktig ändring som föreslås är att antibiotika inte längre ska kunna godkännas som tillväxtbefrämjande fodertillsats. De antibiotikasubstanser som idag är godkända för detta ändamål ska fasas ut och vara förbjudna från och med år 2006. I Sverige har den sedan 1986 varit förbjudet att använda antibiotika som fodertillsatser. Enligt anslutningsfördraget fick Sverige behålla detta förbud intill utgången av 1998. Genom att utlösa skyddsklausulen i fodertillsatsdirektivet har förbudet upprätthållits även efter 1998. Den nya förordningen innebär att EU:s lagstiftning kommer att anpassas till Sverige vad gäller förbud mot tillväxtbefrämjandet antibiotika.

Enligt anslutningsfördraget fick Sverige även upprätthålla sitt förbud mot att använda koccidiostatika, d.v.s. medicinskt verksamma substanser

som används för att förebygga tarmsjukdomen koccidios hos i första hand kycklingar, som fodertillsatser till utgången av 1998. Till och med 1998 reglerades dessa substanser i Sverige som veterinärmedicinska läkemedel, men 1999 anpassades Sveriges lagstiftning till EU:s och koccidiostatika blev godkända som fodertillsatser. Den nya fodertillsatsförordningen innebär att koccidiostatika, fortsatt ska vara tillåtna som fodertillsats, men att högsta tillåtna restmängder i animaliska livsmedel ska fastställas.

Diskussioner i frågan har förts vid rådsarbetsgruppsmöten under spanska och danska ordförandeskapen. Europaparlamentet lämnade efter en första behandling ett stort antal ändringsförslag, vilka delvis beaktats vid diskussionerna i rådsarbetsgruppen.

En gemensam ståndpunkt antogs av rådet den 16–19 december. Regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Enligt denna ska kommissionen 2008 rapportera om användningen av koccidiostatika och vid behov föreslå ny lagstiftning.

Främmande ämnen

Efter förlikning kunde rådets och Europaparlamentets direktiv (2002/32/EG) om främmande ämnen och produkter i djurfoder beslutas i maj. Resultatet av förlikningen innebar inga väsentliga förändringar av rättsakten jämfört med den gemensamma ståndpunkt som framförhandlats under Sveriges ordförandeskap 2001. Bestämmelserna i direktivet innebär bl.a. att en översyn av de maximalt tillåtna gränsvärdena ska göras, begreppet åtgärdsgränser införs och ett förbud införs mot utspädning av foderpartier med för högt innehåll av främmande ämnen. Vidare införs restriktioner beträffande möjligheterna att återexportera icke godkända foderpartier till tredjeland. Direktivets bestämmelser ska börja tillämpas från och med den 1 augusti 2003.

37.9.5 BSE-frågan fortsatt högaktuell

Kommissionen lämnade regelbundet vid jordbruksråden under året lägesrapporter om BSE-situationen inom gemenskapen. Den statistik över antalet BSE-fall som redovisades kan sammanfattas med att situationen i medlemsstaterna är stabil eller visar på en nedåtgående trend utom vad gäller Irland och Spanien, där antalet fall ökat under året. De flesta fallen av BSE-smitta har konstaterats bland riskdjuren, dvs. bland de självdöda eller avlivade djuren. Sverige är den enda medlemsstat där inget fall av BSE har konstaterats.

Vid rådsmötet den 18 januari kommenterades bl.a. Europaparlamentets betänkande om BSE-krisen, vilket antogs i februari och som bl.a. skarpt kritiserar vissa medlemsstats bristande och sena genomförande av den gemensamma lagstiftningen på området. I betänkandet uppmanas rådet att inte under överskådlig tid häva förbudet mot utfodring av kött- och benmjöl till allätande djur.

Några av bilagorna till den s.k. TSE-förordningen (EG) nr 999/2001 har under året reviderats mot bakgrund av nya vetenskapliga rön och bedömningar efter beslut i Ständiga kommittén för livsmedel och djur-

hälsa. En följd av dessa ändringar är att ryggraden från slaktkroppar av nötkreatur som är äldre än 12 månader inte längre får avlägsnas i butiksledet utan detta ska ske i en godkänd styckningsanläggning. Medlemsstaterna kan dock medge vissa undantag.

Det har under året pågått arbete inom kommissionen med en översyn av medlemsstaternas och tredjeländers GBR-klassificering (geografisk BSE Risk) enligt delvis nya förutsättningar. Eventuell import/införsel av kött- och benmjöl från länder där BSE konstaterats betraktas som en risk och är bland de faktorer som är avgörande för klassificeringen. Beslut om Sveriges klassificering kommer enligt uppgift att fattas 2003.

Efter beslut i Ständiga kommittén för livsmedel och djurhälsa utökades kontroll- och bekämpningsprogrammet för TSE-sjukdomen scrapie hos får och getter genom förordning (EG) nr 270/2002 från den 1 april. Bakgrunden till beslutet var den osäkerhet som finns beträffande den verkliga förekomsten av sjukdomen inom gemenskapen – det misstänks att rapporteringen inte är tillfredsställande – och misstanken att scrapie hos får i själva verket maskerar förekomst av BSE. I Sverige har endast två fall av scrapie konstaterats, vilket skedde 1986 i en besättning, medan sjukdomen är relativt frekvent förekommande i flertalet andra medlemsstater. Kontroll- och bekämpningsprogrammet innebär för svenskt vidkommande bl.a. att 800 får eller getter ur riskkategorin samt 5250 djur som slaktas för att bli livsmedel årligen ska testas. Sverige har för avsikt att efter genomfört kontroll- och bekämpningsprogram ansöka hos kommissionen om status som scrapiefritt land. En sådan status skulle bl.a. innebära möjlighet att få tilläggsgarantier beträffande införseln av får och getter till Sverige.

37.9.6 Beslut om animaliska biprodukter

Kommissionen presenterade år 2000 ett förslag till förordning om animaliska biprodukter (ABP) som fastställer bl.a. djurhälso- och hygienregler för transport, hantering, lagring och användning av ABP för att förhindra att eventuell smitta sprids till människor eller djur. I förslaget angavs att t.ex. specificerat riskmaterial (SRM) ska destrueras genom förbränning. I förordningsförslaget ingick även ett ”förbud mot kannibalism”, vilket innebär att t.ex. grisar inte ska få ges foder som innehåller ABP från gris. Sverige anser att förordningen är viktig, främst av smittspridningsskäl, och arbetade under dess beredning i rådet aktivt för ett snabbt antagande. Det slutgiltiga förslaget kom emellertid att innehålla ett undantag som under vissa förhållanden medger användning av matavfall. Eftersom undantaget innebär en uttalad risk för spridning av djursjukdomar och att det inte är möjligt att upprätthålla ”förbud mot kannibalism” kom slutligen Sverige, tillsammans med Nederländerna, att rösta nej till förslaget. Förordningen (EG) nr 1774/2002 beslutades i oktober efter förlikningsförfarande och ska i sin helhet tillämpas från maj 2003 med undantag för bestämmelserna om matavfall som ska tillämpas fr.o.m. 1 november 2002.

37.9.7 Förberedelser för djurskyddskrav för slaktkyckling

Skr. 2002/03:60

I EU produceras cirka 2,8 miljarder slaktkycklingar varje år men det finns inga gemensamma regler för hur dessa djur ska hållas på ett djurskyddsmässigt bra sätt. Sverige var länge det enda land inom unionen som hade några regler men sedan i maj 2001 har även Danmark regler, inspirerade av de svenska, för hur slaktkycklingar får hållas.

Under året har arbete pågått i en expertgrupp inom kommissionen. Sverige har varit aktiv i expertgruppen och bidragit med förslag och synpunkter. Kommissionen arbetar för närvarande med ett förslag till direktiv som förväntas innehålla minimiregler och beräknar att förslaget ska kunna presenteras för rådet under 2003.

37.9.8 Diskussionen om djurtransporter fortsätter

Skydd av djur under transport är en fråga som väcker stort engagemang hos allmänheten och återkommande mediala händelser påminner om att fruktansvärda transporter förekommer. Sverige arbetar för att skärpningar i den gemensamma lagstiftningen ska komma till stånd och för att efterlevanden av lagstiftningen ska förbättras.

Under år 2000 presenterade kommissionen en rapport om medlemsstaternas erfarenheter efter genomförandet av rådets direktiv om skydd av djur vid transport.

I mars 2002 presenterade vetenskapliga kommittén en uppföljningsrapport som bl.a. rekommenderar att maximitiderna för transporter och lastutrymmet per djur ändras. Kommittén anser att unga djur inte ska få transporteras och att utbildningskravet på dem som hanterar djuren bör skärpas. Likaså framhålls risken för att sjukdomar sprids när djur transporteras och att av- och pålastning vid rastplatser är mycket stressframkallande hos djuren. Kommissionen meddelade i samband med rapportens offentliggörande att ett förslag till reviderat direktiv om skydd av djur vid transport skulle presenteras under våren. Något förslag har dock inte lämnats under året.

En öppen debatt om djurtransporter hölls vid rådsmötet den 23–24 september. Bland annat kortare transporttider och bättre efterlevnad av lagstiftningen diskuterades på initiativ av det danska ordförandeskapet. Flera länder vill se lagstiftning om kortare transporttider, men några hävdar att detta inte behövs. De allra flesta anser dock att efterlevnaden av befintlig lagstiftning måste bli bättre.

37.9.9 Diskussion om importförbud av hund- och kattpäls

Under hösten aktualiserades frågan om import av hund- och kattpäls ifrån Asien. En dokumentärfilm som visades i svensk television i oktober visade en ofattbart grym djurhantering. Produkterna märks på ett vilseledande sätt så att konsumenten har begränsad möjlighet att förstå vilket ursprungsdjuret egentligen är. Filmen har orsakat mycket kraftiga reaktioner från enskilda, organisationer och ledamöter av riksdagen.

Sverige anser att frågan i första hand bör lösas genom införande av gemenskapsbestämmelser som förbjuder import till unionen. Sverige tog

även upp frågan vid rådsmötet den 28 november, där det blev det en stor uppslutning bakom det svenska initiativet. En majoritet av medlemsstaterna ansåg i likhet med Sverige att åtgärder bör vidtas. Kommissionen delade medlemsstaternas synpunkt att hanteringen var oacceptabel men såg svårigheter med att finna en legal grund för importförbud och kommer att fortsätta behandlingen av frågan.

38 Den gemensamma fiskeripolitiken

Den gemensamma fiskeripolitiken är en fullt utvecklad gemenskapspolitik med gemensamma bestämmelser för medlemsstaterna. Bestämmelserna omfattar fiskerinäringens alla aspekter och avser såväl resursförvaltningen som utvecklingen av näringens alla sektorer, såsom yrkesfisket, fiskförädlingsindustrin och vattenbruket.

38.1 Översyn av den gemensamma fiskeripolitiken

I maj 2002 presenterade kommissionen sina förslag till reformering av den gemensamma fiskeripolitiken. Riksdagen informerades om förslagen i faktapromemorior (2001/02:FPM107 och 108). Den 16–19 december fattade rådet beslut om regelverket genom att anta förordning (EG) 2371/02. Regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Beslutet innebär att man förstärker reglerna kring långsiktiga förvaltningsplaner, tillträde till vatten och resurser, fiskerikontroll samtidigt som möjligheterna till ekonomiskt stöd till fiskeflottan begränsats.

38.2 Förvaltning av fiskeresurser

Beslut om nyttjande av fiskeresurserna fattas såväl internt inom gemenskapen som inom regionala fiskerierorganisationer där gemenskapen deltar som part. Två av de instrument gemenskapen använder sig av är totalt tillåtna fångstmängder (TAC) och tekniska förvaltningsåtgärder för fisket. Gemenskapen använder i allt större utsträckning även långsiktiga förvaltningsstrategier för bevarande av fiskbestånden. Att genomföra en mer miljöanpassad resursförvaltning samt tillämpning av försiktighetsprincipen är viktiga prioriteringar för Sverige.

Nordsjösamarbetet

Inom Nordostatlantiska fiskerikommissionen (NEAFC), inom Nordatlantiska laxorganisationen (NASCO) samt inom ramen för EU:s avtal med Norge fortskrider arbetet med den praktiska tillämpningen av försiktighetsprincipen. Bestånden av torsk och kummel befinner sig fortfarande i en kritisk situation och för att förbättra beståndssituationen för dessa arter har EU under året antagit en återhämtningsplan. Beslut om

kraftigt sänkta kvoter har också fattats inom ramen för avtalet mellan EU och Norge. Skr. 2002/03:60

Östersjösamarbetet

Under det gångna året har Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC) fattat en rad viktiga beslut för förvaltningen av torskbeståndet i Östersjön. Bland annat har ytterligare regler om selektiva redskap i trålfisket efter torsk i Östersjön införts. Under IBSFC:s årsmöte i september kunde strandstaterna runt Östersjön även enas om att införa höjt minimimått för den torsk som får säljas. Vid detta möte verkade Sverige för torskstopp i Östersjön. Detta förslag vann dock inte gehör bland de övriga strandstaterna.

Multilateralt samarbete

FN:s livsmedelsorganisation, FAO, har under året bl.a. behandlat handelsliberalisering och fortsatt genomförandet av olika delar av Uppförandekoden för ansvarsfullt fiske. Inom OECD har en omfattande studie slutförts om handelsliberalisering med hög relevans för pågående WTO-förhandlingar på fiskområdet. Miljötoppmötet i Johannesburg resulterade bl.a. i ett åtagande om återuppbyggnad av världens överutnyttjade fiskbestånd.

Kontroll av fisket

Under året har det bedrivits ett framåtsyftande förändringsarbete inför det pågående reformarbete som genomförs inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Vidare har i samband med Norgeförhandlingarna ett aktivt kontrollarbete bedrivits om bl.a. elektronisk rapportering och vägning av pelagisk fisk, dvs. stimlevande fisk. Något beslut har ännu inte tagits i dessa frågor.

38.3 Miljöåtgärder i fisket

Kommissionen har i samband med förslaget till reformering av den gemensamma fiskeripolitiken utarbetat en handlingsplan för att integrera miljöskyddskraven i den gemensamma fiskeripolitiken (KOM (2002) 186 slutlig). Åtgärdsplanen för biologisk mångfald, miljöintegration i vattenbrukssektorn, genomförandet av habitat och fågeldirektivet, tekniska åtgärder för att minska andelen fisk som kastas överbord nämns särskilt. Under året har arbetet med ramdirektivet för vatten bedrivits i syfte att konkretisera direktivets effekter för fiskesektorn. Kommissionens meddelande om en strategi för att skydda och bevara haven (KOM (2002) 539 slutlig) är ett första steg mot en marin strategi som syftar till att skapa en gemensam politik för den marina miljön. I detta sammanhang lyfts vikten av ett hållbart fiske fram.

39 Livsmedelspolitiken

En stor del av livsmedelsområdet är totalharmoniserat, vilket innebär att det inte är tillåtet för de enskilda medlemsstaterna att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Det pågående arbetet inom gemenskapen innefattar såväl nyreglering som modernisering av det befintliga regelverket på området. Grunden för livsmedelslagstiftningen är skydd av konsumenternas hälsa och underlättande av handeln genom att alla medlemsstater har samma regler.

39.1 Nya livsmedel

I förordning (EG) 258/97 om nya livsmedel och livsmedelsingredienser finns regler om godkännande och vetenskaplig utvärdering av livsmedel som inte fanns på gemenskapsmarknaden före den 1 juli 1997. I februari beslutade kommissionen att, i enlighet med förordningen, godkänna utsläppande på marknaden av konjugerat potatisprotein som en ny livsmedelsingrediens. Under året har kommissionen också presenterat ett diskussionspapper om förordningen om nya livsmedel. Detta dokument ska leda fram till den utvärderingsrapport över förordningen som kommissionen ska förelägga Europaparlamentet och rådet.

39.2 Genmodifierade livsmedel och foder

I juli 2002 yttrade sig Europaparlamentet över förslaget till en ny förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder som kommissionen presenterade i juli 2001 (KOM (2001) 425 slutlig). Riksdagen informerades om detta förslag i en faktapromemoria (2001/02:FPM134). Förslaget omfattar bl.a. en ny godkännandeprocess. Den nya proceduren innebär att den nyinrättade Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten, med inflytande från nationella myndigheter, genomför en vetenskaplig bedömning av de genetiskt modifierade produkterna innan de godkänns och släpps ut på den gemensamma marknaden. Enligt förslaget ska också livsmedel och foder som är genetiskt modifierat eller innehåller ingredienser från genetiskt modifierade organismer (GMO), märkas så att konsumenten kan göra ett medvetet val. Märkning av produkter ska ske trots att det inte alltid går att analysera att en ingrediens kommer från en GMO.

För att säkerställa detta presenterade kommissionen i juli 2001 ett förordningsförslag om spårbarhet och märkning av GMO som harmoniserar märkningssystemet på EU-nivå (KOM (2001) 182 slutlig). I det förslaget föreskrivs att en dokumentation ska följa med den modifierade organismen eller den produkt som innehåller en modifierad ingrediens genom hela produktionskedjan.

Regeringen har efter samråd med EU-nämnden stött de båda förslagen och rådet beslutade om en gemensam ståndpunkt i november respektive

december 2002 för de båda förslagen. Rådets gemensamma ståndpunkter kommer under våren att lämnas till Europaparlamentet för en andra behandling enligt medbeslutandeprocéduren. De nya förordningarna beräknas träda ikraft under 2003. (För GMO hänvisas även till 40.3.3). Skr. 2002/03:60

39.3 Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten

Ett formellt beslut fattades i januari 2002 om att inrätta den Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten (EFSA) och att skapa en allmän livsmedelslag genom att förordning (EG) nr 178/2002 antogs. Rådet utsåg EFSA:s styrelse under sommaren och styrelsen valde inom sig till en ordförande Stuart Slorach som är ställföreträdande generaldirektör för svenska Livsmedelsverket. I slutet av året utsågs Geoffrey Podger, hittillsvarande chef för Food Standards Agency i UK till verkställande direktör för EFSA. Han kommer att tillträda den 1 mars 2003. Lokaliseringsfrågan är fortfarande olöst och tillsvidare är därför EFSA placerad i Bryssel.

39.4 Gemensamma regler för hygien och offentlig kontroll

I juni 2000 presenterade kommissionen ett förslag till gemensamma regler om livsmedelshygien (KOM (2000) 438 slutlig). Syftet med förslaget är att samordna, uppdatera och förenkla gällande regelverk. Generellt är Sverige positivt till omarbetningen som är nödvändig med hänsyn till den inre marknadens utveckling och ett gott konsumentskydd. Sverige anser vidare att helhetssynen från jord till bord är riktig och ställer sig bakom principen om producentens ansvar för både produktion och produkt. Sverige har arbetat för att omarbetningen ska ge regler som är entydiga och enkla att förstå och tillämpa för alla typer av företag.

Förslaget som går under namnet hygienpaketet består av fem delar: Allmänna regler som gäller för alla livsmedel inklusive primärproduktion, regler för livsmedel av animaliskt ursprung, regler för offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung, djurhälsoregler samt ett direktiv som upphäver tidigare direktiv på området. Europaparlamentet lämnade sina synpunkter efter första behandlingen av del 1, 2 och 4 våren 2002. I juni 2002 uppnåddes en politisk överenskommelse om del 1, allmänna regler. På jordbruks- och fiskerådet i november träffades sedan en överenskommelse om del 4 och en politisk överenskommelse om del 2 gjordes i december. Denna överenskommelse innebär bl.a. rådet ställer sig bakom att användning av mobila slakterier tillåts. Vid båda råden agerade regeringen i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Genom överenskommelserna om del ett och två läggs försäljning av primärprodukter, vilt och kött från fjäderfä och kaniner i små mängder, direkt till konsument eller lokal detaljhandel utanför de gemensamma reglerna. Detta ska istället regleras nationellt. I båda dessa förordningar ges dessutom nationella möjligheter till undantag för företagare som bedriver exempelvis traditionell produktion eller finns i områden med geografiska begränsningar.

Arbetet med reglerna om offentlig kontroll av animaliska livsmedel fortsätter. Det arbetet kommer att löpa parallellt med arbetet med kommissionens väntade förslag till regler för kontroll av livsmedel och foder. Förslaget, som väntades redan våren 2002, kommer troligen att presenteras under början av 2003.

39.5 Allergimärkning

Rådet antog i november 2002 kommissionens förslag till ändring av märkningsdirektiv 2000/13/EG när det gäller uppgifter om ingredienser i livsmedel (KOM (2002) 464 slutlig). Regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd.

Förslaget innebär framför allt två förändringar som gör att konsumenter med allergibesvär kommer att kunna känna sig säkrare på innehållet i de livsmedel de konsumerar. För det första tar man genom det nya förslaget bort den s.k. 25-procent-regeln för märkning av sammansatta livsmedel. Regeln ersätts av en bestämmelse som innebär att enskilda ingredienser i en sammansatt ingrediens över en nivå på 2 procent måste anges i ingrediensförteckningen.

I förslaget finns för det andra inkluderat en lista med ingredienser som alltid ska deklarerar under sitt specifika namn. Listan innehåller några av de mest förekommande allergenerna såsom exempelvis nötter, gluten, mjölk, ägg och kräftdjur.

Värt att nämna är också att i och med antagandet av förslaget ställs det krav om att de allergena ingredienserna som finns med på listan också ska märkas på alkoholhaltiga drycker. Dessa drycker har tidigare varit helt undantagna kravet på ingrediensförteckning.

39.6 Främmande ämnen i livsmedel

Gränsvärden för olika främmande ämnen i livsmedel är ett sätt att se till att de livsmedel som konsumeras är säkra. Det finns gränsvärden för t.ex. olika metaller, organiska miljögifter, bekämpningsmedelsrester och naturliga gifter exempelvis olika mögelgifter. Många medlemsstater inom EU har eller har haft nationella gränsvärden. För att alla konsumenter ska garanteras samma skyddsnivå och för att underlätta för handeln, pågår det ett arbete med att sätta gemensamma gränsvärden för hela EU. Som exempel kan nämnas att det under året har fastställts ett 30-tal gemensamma gränsvärden för växtskyddsmedel samt nya gränsvärden för tungmetaller i fisk, för nitrater i spenat och sallat samt för aflatoxin i spannmål och nötter.

DEL 9 MILJÖ

40 Miljö

EU:s miljöpolitik ska bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors liv och hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå. Hållbar utveckling är, sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft 1999, ett övergripande mål för alla politikområden i EU.

Ytterligare steg för att utveckla de grundläggande principerna för skyddet av miljön har tagits under året.

I det globala perspektivet präglades året av arbetet med förberedelser och uppföljningen av världstoppmötet om hållbar utveckling som hölls i Johannesburg den 26 augusti till 4 september 2002. EU:s strategi för hållbar utveckling var en utgångspunkt i arbetet och kommer att utvecklas i ljuset av världstoppmötets resultat.

Europeiska rådet tog vid sitt möte i Barcelona de första konkreta stegen för att integrera miljöfrågorna i Lissabonprocessen. Stats- och regeringscheferna slog fast, bl.a. på svenskt initiativ, att kommissionen skulle presentera en handlingsplan för miljövänlig teknik. Rådet enades om långtgående regler för spårbarhet och märkning av produkter som innehåller genetiskt modifierade organismer (GMO). Rådets beslut att ratificera Kyotoprotokollet till Klimatkonventionen innebar ett viktigt steg när det gäller klimatfrågor. Rådet enades därtill om att införa ett EU-direktiv för handel med utsläppsrätter. Nya återvinningsmål för förpackningar fastställdes. Enighet uppnåddes om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Seveso II). Rådet kunde även enas om inriktningen på arbetet med en kemikaliestrategi samt strategier dels för hantering av bekämpningsmedel och dels för markskydd.

40.1 Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden

EU:s strategi för hållbar utveckling

Den strategi för hållbar utveckling som antogs av Europeiska rådet i Göteborg syftar till att i framtiden kunna garantera EU:s medborgare ekonomisk stabilitet, social trygghet och en ren och hälsosam miljö. Alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU ska bedömas när det gäller deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Miljödimensionen lades till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning.

I strategin för hållbar utveckling prioriteras fyra områden: bekämpa klimatförändringar, säkerställa hållbara transporter, undanröja hot mot folkhälsan samt förvalta naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Ett antal mål och åtgärder fastställs inom varje område.

EU:s stats- och regeringschefer ska vid sina årliga vårtoppmöten, i samband med översynen av Lissabonprocessen, följa upp hur unionens arbete med hållbar utveckling framskrider. Detta gjordes första gången vid toppmötet i Barcelona den 15-16 mars. Klimat och transportfrågor belystes särskilt. Stats- och regeringscheferna slog fast att ekonomiska, sociala och miljömässiga hänsyn måste beaktas i lika stor utsträckning, och att tillväxten absolut inte fick äventyra möjligheterna till tillväxt för kommande generationer.

Rådets uppföljning av hållbarhetsstrategin inriktades på en fortsatt strävan att integrera miljöaspekter med andra politikområden. Vikten av att få fram bra indikatorer för utvecklingen i miljön betonades. Likaså behovet av ytterligare åtgärder för att genomföra hållbarhetsstrategin, bl.a. vad gäller klimatförändringar, biologisk mångfald och transporter.

Arbetet med förberedelser inför vårtoppmötet 2003 speglas i de rådsslutsatser som antogs den 17 oktober. Slutsatserna tar bl.a. upp behovet att förstärka miljödimensionen av Lissabonprocessen och att fortsätta arbetet med Cardiffprocessen om integrering av miljö i andra politikområden. När det gäller uppföljningen av världstoppmötet i Johannesburg betonas vikten av framsteg i fråga om hållbar utveckling inom alla politikområden. Rådet uppmuntrade till reformer av sådana subventioner som har avsevärda negativa miljökonsekvenser och är oförenliga med en hållbar utveckling.

Rådet enades om att integrera resultatet från toppmötet i Johannesburg på miljöområdet i EU:s interna och externa arbete. Hållbar produktion och konsumtion samt förnyelsebar energi identifierades som nyckelområden för EU att arbeta vidare med, liksom målen när det gäller vatten, kemikalier, biologisk mångfald och fiske.

Integration av miljö i andra politikområden

Europeiska rådets möten i Luxemburg 1997 och i Cardiff 1998 innebar början på ett arbete med att ta fram strategier för integration av miljö i syfte att uppnå hållbar utveckling inom alla politikområden. Målsättningen var att integrera miljöhänsyn i samtliga politikområden, som ett sätt att skapa helhetssyn och arbeta förebyggande för att uppnå en hållbar utveckling. Europeiska rådet i Göteborg konstaterade att arbetet med sektorsintegreringen måste fortsätta, med beaktande av målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

Behandlingen av hur miljöhänsyn ska integreras i verksamheten har inletts inom sektorerna för jordbruk, fiske, inre marknad, utvecklingsfrågor, allmänna frågor och utrikespolitik, transport, ekonomiskt och finansiellt samarbete, energi och industri. Därigenom har det arbete som bl.a. på svenskt initiativ startades vid toppmötena i Luxemburg och Cardiff tagit ett avgörande steg framåt. Vid rådets möte den 17 oktober enades miljöministrarna om att föreslå Europeiska rådet att stärka och ytterligare utvidga Cardiffprocessen till att omfatta följande politik-

40.2 Sjätte miljöhandlingsprogrammet

I juli enades Europaparlamentet och rådet om ett nytt miljöhandlingsprogram för unionen (nr 1600/2002/EG). Programmet är det sjätte i ordningen och ersätter det femte som gällde för 90-talet. Det nya programmet sätter upp riktlinjer för EU:s miljöpolitik under de kommande 10 åren. Framtagandet har varit en prioriterad fråga för Sverige, inte minst under det svenska ordförandeskapet 2001.

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet ska bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till att hållbar utveckling uppnås. Det innehåller ett gemensamt åtagande att förbereda åtgärder och det kommer att leda till utarbetandet av ny gemenskapslagstiftning och ändringar av gällande lagstiftning när så är lämpligt.

I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder;

- klimat,
- natur och biologisk mångfald,
- miljö, hälsa och livsmiljö,
- naturresurser och avfall.

För varje område anges mål för vad som ska uppnås inom programperioden. Sju tematiska strategier ska dessutom tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. Dessa ska presenteras senast tre år efter antagandet av programmet. I programmet betonas även det globala ansvaret bland annat genom att miljöhänsyn ska integreras i unionens samtliga externa relationer.

De mål som fastställs ska tillgodoses bland annat med hjälp av vissa prioriterade åtgärder;

- utveckling av förbättrade mekanismer, allmänna regler och principer för god förvaltning,
- ökad medverkan av de icke-statliga miljöorganisationerna,
- bättre utformning av politiken genom utvärdering på förhand av de tänkbara konsekvenserna och i efterhand av åtgärdernas effektivitet när det gäller att nå miljömålen,
- se till att miljön och i synnerhet de prioriterade områdena som identifieras i handlingsprogrammet utgör huvudprioriteringar i gemenskapens forskningsprogram,
- se till att det från och med 2003 regelbundet tillhandahålls miljöinformation, vilket kommer att underlättas genom Europeiska miljöbyråns och andra relevanta organs regelbundna rapporter.

40.3.1 Försurning och klimatförändringar

EU fattade beslut om handel med utsläppsrätter

Förhandlingar mellan medlemsstaterna har pågått hela året i syfte att ta fram ett europeiskt system för handel med utsläppsrätter. Vid rådsmötet den 9 december nåddes, efter långa förhandlingar, en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt till innehållet i förslaget till direktiv (KOM (2001) 581 slutlig). Förslaget innebär att ett tak sätts för de totala utsläppen som tillåts från det system av anläggningar som avgränsas i direktivet. Anläggningar som inte klarar att reducera sina utsläpp i enlighet med de utsläppstak som ställts upp kan således köpa utsläppsrätter från andra anläggningar i EU. Anläggningar som däremot till relativt sett låga kostnader kan minska sina utsläpp i högre utsträckning än vad som krävs, kan sälja utsläppsrätter till andra anläggningar i EU. På så sätt kommer utsläppsreduktioner att ske där de är billigast inom unionen. Handelssystemet innefattar i ett första skede koldioxidutsläpp från energiintensiv industri och från kraft- och värmeverk men föreslås senare kunna utvidgas till ytterligare sektorer och växthusgaser. Handeln inleds den 1 januari 2005 på EU-nivå för att systemet år 2008 ska länkas samman med det internationella handelssystemet inom ramen för Kyotoprotokollet. Systemet föreslås vara bindande fr.o.m. 2008, varför anläggningar utifrån fastställda kriterier kan undantas tillfälligt i perioden 2005–2007. Varje medlemsstat beslutar om sitt nationella mål och fördelar på basis av detta utsläppsrätter till berörda företag. Tilldelningen föreslås vara gratis i perioden mellan 2005–2007 medan man i perioden 2008–2012 tillämpar gratis tilldelning med en möjlighet att auktionera en del av utsläppsrätterna. Förslaget har överlämnats av rådet till Europaparlamentet för en andra behandling.

40.3.2 Kretsloppsanpassning och resurseffektivitet

Direktiv om elektriska och elektroniska produkter färdigställs

Efter förlikningsförhandlingar under året har rådet, Europaparlamentet och kommissionen kommit överens om innehållet i förslaget till direktiv om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter (WEEE-direktivet 2002/96/EG) och förslag till direktiv om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (RoHS-direktivet 2002/95/EG). Den snabbt växande mängden elektriska och elektroniska avfall samt förekomsten av farliga ämnen i denna typ av produkter utgör ett tungt vägande skäl för gemensamma regler på området. WEEE-direktivet har till huvudsyfte att skydda mark, vatten och luft från föroreningar som uppstår genom

hantering av elektronikavfall. Förslaget omfattar därför regler om tillverkarnas ansvar, kostnadsfri inlämning, omhändertagande, hantering och återvinning av uttjänt utrustning. RoHS-direktivet syftar till att begränsa användningen av bly, kvicksilver, kadmium, sexvärt krom och flamskyddsmedlen PBB och PBDE i nytillverkade elektriska och elektroniska produkter.

Fortsatt arbete med en integrerad produktpolitik (IPP)

På rådsmötet den 7 juni 2001 enades miljöministrarna om riktlinjer för det fortsatta arbetet med IPP utifrån kommissionens förslag till grönbok (KOM (2001) 68 slutlig). Syftet med IPP är att minska den negativa påverkan på miljö och människors hälsa som orsakats av produkter genom spridning av farliga substanser samt att effektivisera resursanvändningen.

Kommissionen har försenats i sitt arbete och planerar ett meddelande om fortsatt arbete med IPP till mars 2003. Under 2002 har kommissionen engagerat sig i och deltagit i det Europeiska informella IPP nätverk som bildades på svenskt initiativ 2000. Syftet med nätverket är att arbeta för ett utvecklande och genomförande av en IPP och att driva på processen inom kommissionen och i medlemsstaterna. Sverige deltar aktivt i nätverksarbetet och ingår i en styrgrupp. Kommissionen har också påbörjat en översyn över behovet av en mer formell grupp och har tillfrågat och fått in en rad synpunkter från de i nätverket deltagande länderna. Sverige ställer sig positivt till en formell grupp, men anser att ett informellt nätverk också bör finnas.

Fortsatt begränsning av tungmetaller i fordon.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon ska komponenter med bly, kadmium, kvicksilver och sexvärt krom vara förbjudet i fordon. I bilaga II till direktivet anges undantag från förbudet. Kommissionen ska regelbundet se över undantagen mot bakgrund av den tekniska och vetenskapliga utvecklingen. Kommissionen beslutade i juli om ändring av denna bilaga. Beslutet innebär bland annat att bly i beläggningar för bränsletankar ska vara förbjudet. Sverige arbetar i enlighet med miljömålet om Giftfri miljö för att användningen av ovanstående tungmetaller avvecklas eller i andra hand begränsas så långt det är möjligt. Undantag bör tidsbegränsas och endast gälla om användning inte kan undvikas.

Den planerade revideringen av batteridirektivet har ännu inte kommit tillstånd. Sverige verkar dock, genom kontakter på olika nivåer, för skärpta begränsningar av användningen av kadmium i batterier.

Förpackningsdirektivet revideras

I december 2001 presenterade kommissionen ett förslag till reviderat direktiv om förpackningar och förpackningsavfall (direktiv 94/62/EG). Förslaget innehåller bland annat förslag på nivåer för återvinning och materialutnyttjande av förpackningsavfall för åren 2006-2011. De mål

för återvinning som föreslås är lägre än dagens svenska regler och även lägre än vad de svenska producenterna uppnår.

Översynen av direktivet är en prioriterad fråga för Sverige, eftersom det reviderade förslaget omfattar bl.a. utfasning av tungmetaller, producentansvar och förebyggande åtgärder. Rådet nådde en politisk överenskommelse om ändringarna vid rådsmötet den 17 oktober. Ändringarna innebär att medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att uppnå de höjda målen för återvinning och materialutnyttjande, samt de numera materialspecifika minimimålen för materialutnyttjande, före utgången av 2008. Grekland, Irland och Portugal ges en frist på ytterligare fyra år. Arbetet fortsätter under 2003 med bl.a. Europaparlamentets andra behandling.

Avfallsstatistiken harmonieras

EU fattade i december beslut om gemensamma regler för avfallsstatistik (förordning (EG) nr 2150/2002). Huvudsyftet med förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om avfallsstatistik är att upprätta ett harmoniserat informationssystem som rör generering och hantering av avfall i gemenskapen. Förslaget ska säkerställa att kommissionen får ett högkvalitativt statistiskt informationssystem som gör det möjligt att genomföra och övervaka EU:s avfallspolitik. Sverige har sett ett stort behov av att förbättra avfallsstatistiken och varit positiva till att förordningen tagits fram. Sverige har agerat för och fått gehör för synpunkter om att kraven i förordningen ska samordnas med andra krav på uppgiftslämnande inom EU och att omfattningen på uppgiftslämnandet ska vara rimlig.

Beslut om mottagningskriterier vid deponering av avfall

Under året presenterade och behandlade kommissionen i genomförandekommittén för avfall ett förslag till beslut om kriterier och förfaranden för mottagande av avfall vid deponier enligt artikel 16 och Bilaga II till direktiv 99/31/EG om deponering av avfall. Eftersom kommissionens förslag inte tillstyrktes av kommittén med kvalificerad majoritet överlämnade kommissionen förslaget till rådet för behandling. I december beslutade rådet om kriterieförfaranden för mottagning av avfall vid avfallsdeponering. Beslutet ska genomföras i varje medlemsstat så att det gäller senast den 16 juli 2005.

Kommissionen planerar ett direktiv om gruvavfall

Till följd av de stora gruvolyckor som inträffat i Europa de senaste åren har kommissionen beslutat att vidta åtgärder för att höja säkerheten och öka miljöskyddet vid gruvverksamheter. En av de åtgärder som avses är att presentera ett förslag till direktiv om hantering av avfall från utvinningsindustrin. Kommissionen har under 2001 och 2002 haft tre möten med medlemsstaterna för att diskutera innehållet i ett direktiv. Ett förslag är planerat att presenteras i början av 2003. Sverige har deltagit aktivt i utarbetandet av direktivförslaget och verkat för att direktivet ska

innebära en hög ambition i fråga om skyddet av miljön samtidigt som kraven kan anpassas till svenska förhållanden. Särskilt har Sverige framhållit behovet av möjligheten att utforma platsspecifika krav.

40.3.3 Biologisk mångfald och genetiskt modifierade organismer

Bevarandet av värdefulla naturområden

Under slutet av år 2001 antogs kommissionens handlingsplaner för biologisk mångfald inom de relevanta sektorsområdena. Handlingsplanerna har utgjort en av grunderna för EU:s arbete inom konventionen om biologisk mångfald (CBD). Därutöver har sjätte miljöhandlingsprogrammet varit en grundpelare för EU:s interna och externa arbete med biologisk mångfald.

Arbetet med Natura 2000 - etablerandet av ett ekologiskt nätverk inom EU av värdefulla naturområden – utgör tillsammans med handlingsplanerna ett led i arbetet med att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden. Under våren fastställde rådet den första delen av det europeiska nätverket. I det sammanhanget antog rådet och kommissionen en gemensam deklaration om hur det vidare genomförandet av Natura 2000 ska kunna stärkas, den s.k. ”El Teidedeklarationen”. Innebörden av denna deklaration är att genom bevarandet av Europas mest värdefulla livsmiljöer för växter och djur genom bl.a. nätverket Natura 2000 ska bevarandet av den biologiska mångfalden garanteras.

Under åren 1995–2002 har Sverige föreslagit till kommissionen att sammanlagt ca 3500 områden ska klassas som värdefull natur. Dessa områden motsvarar en yta på ca 6,2 miljoner hektar.

EU-kommissionen har anordnat regionala möten under året med syfte att utvärdera bidragen på grundval av all tillgänglig relevant kunskap. Slutsatsen från ett sådant möte under 2002 blev att Sverige ombads föreslå ytterligare områden för vissa naturtyper och arter i södra Sverige. Kommissionen överlämnade dessutom under hösten en lista med förslag på ytterligare Natura 2000-områden i den alpina regionen. Planeringen av ett utvärderingsmöte när det gäller den nordliga boreala regionen, som till ytan är helt dominerande i Sverige, har också inletts.

Art- och habitatdirektivet

Utöver ovan nämnda arbete inom EU för skydd av biologisk mångfald har kommissionen under året via Habitatkommittén tillsatt ett antal arbetsgrupper för att utveckla gemensamma synsätt och riktlinjer kring olika frågor som rör genomförandet av art- och habitatdirektivet (direktiv 92/43/EEG). Under året har bl.a. den s.k. artikel 8-gruppen analyserat och rapporterat om möjligheten att åstadkomma en förstärkt gemenskapsfinansiering av åtgärder som behövs för att säkerställa, vårda och följa upp Natura 2000-nätverket. En annan grupp analyserar hur direktivet ska tolkas ifråga om vissa bestämmelser om bevarandet av arter. Man har även beslutat om att tillsätta en arbetsgrupp som ska se över hur art- och habitatdirektivet bör tillämpas i den marina miljön.

EU har ingen gemensam skogspolitik, men ett flertal förordningar och direktiv berör skog och skogsfrågor, t.ex. förordning (EG) nr 2158/86 om skydd av gemenskapens skogar mot skogsbränder och förordning (EG) nr 3258/86 om skydd av gemenskapens skogar mot atmosfärisk nedsmutsning. Dessa två förordningar löpte ut 2001, men har förlängts t.o.m. utgången av 2002. Kommissionen presenterade 2002 ett förslag till en ny ramförordning (KOM (2002) 404 slutlig) som ersätter dessa båda, men som samtidigt utökar omfattningen till en generell skogsövervakningsförordning. Sverige och flera andra länder där skogsbruk är en viktig näring har motsatt sig utökningen av förordningen och är tveksamma till att dessa frågor behandlas på gemenskapsnivå. Sverige ser tillsammans med andra länder också problem med den utökade budgeten för förordningen, och att en förordning som har stor betydelse för kandidatländerna införs så snart innan dessa tillträder. Dessutom har flera länder problem med att fokus på de ursprungliga områdena, särskilt brandövervakning, minskar. Europaparlamentets yttrande förväntas först under 2003.

Genetiskt modifierade organismer

Det nya direktivet 2001/18/EG som avsiktlig utsättning av genmodifierade organismer (GMO) införlivades i svenskt lagstiftning genom förordningen (2002:1086). Denna kommer att träda i kraft i januari 2003. Förordningen kommer bl.a. att innebära skärpta regler för miljöriskbedömningar.

Cartagenaprotokollet om biosäkerhet till konventionen om biologisk mångfald ratificerades av Sverige och EU under augusti (KOM (2002) 127 slutlig). För att Cartagenaprotokollet ska träda i kraft krävs ratifikation från 50 nationer och detta kommer sannolikt att uppnås under år 2003.

Kommissionen presenterade i februari ett förslag till EG-förordning om gränsöverskridande transporter av GMO (KOM (2002) 85 slutlig). Syftet med förordningen är att komplettera gällande EG-lagstiftning och därigenom genomföra Cartagenaprotokollets bestämmelser. Förordningsförslaget innebär att nya krav införs gällande export av GMO från EU samt för oavsiktliga gränsöverskridande transporter av GMO. Sådana krav saknas i gällande lagstiftning. Förslaget behandlar även Cartagenaprotokollets krav på informationsutbyte kring transporter och annan hantering av GMO medan import till EU och gränsöverskridande transporter inom EU regleras i gällande lagstiftning. Rådet enades om innehållet i förslaget vid rådsmötet den 17 oktober. Förordningen har nu lämnats till Europaparlamentet för en andra behandling.

Kommissionen presenterade under år 2001 ett förslag till förordning (KOM (2001) 182 slutlig) om spårbarhet och märkning av GMO som en del av det framväxande regelverket om GMO. Europaparlamentet röstade om förslaget i juli 2002. Det föreslagna spårbarhetssystemet ska möjliggöra märkning av GMO och produkter som innehåller eller är framställda av GMO. Förslaget är ett steg mot ökad harmonisering av märknings- och spårbarhetsreglerna inom den inre marknaden. Syftet med spårbarhetssystemet är även att förbättra möjligheterna att härleda

och dra tillbaka produkter om de visar sig ge oförutsedda hälso- eller miljöeffekter. Vid rådsmötet den 9 december nåddes en politisk överenskommelse i frågan.

Under året har ytterligare ett förordningsförslag när det gäller GMO diskuterats på EU-nivå, förordningen om GMO i livsmedel och foder (KOM (2001) 425 slutlig). Rådet antog en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt i november 2002 om denna förordning, se vidare avsnitt 39.2.2.

40.3.4 Kemikalier och bekämpningsmedel

EU strategi för kvicksilver

En EU strategi för kvicksilver ska tas fram mot bakgrund av kommissionens rapport (KOM (2002) 489 slutlig) om klor-alkaliindustrins kvicksilver och FN:s miljöprogram (UNEP) globala utvärdering av kvicksilver. Sverige har aktivt drivit frågan om att EU bör ta fram en strategi för hantering av kvicksilver under hela dess livscykel. Detta har resulterat i att rådet den 9 december beslutat att en EU-strategi om kvicksilver ska tas fram till och med 2004.

Förslag till en ny kemikalielagstiftning i Europeiska unionen dröjer

I februari 2001 presenterade kommissionen en strategi för den framtida kemikaliepolitiken (KOM (2001) 88 slutlig). Den nya kemikaliepolitiken innebär en nydaning inom EU som Sverige länge eftersträvat. Kommissionen har under 2002 arbetat med sitt lagförslag till en revidering av nuvarande kemikalielagstiftning. Förslaget är försenat och kommer tidigast att presenteras under våren 2003. Under rådsmötet i december hölls en offentlig debatt, trots att kommissionen ännu inte har presenterat något förslag.

Begränsning av användning och utsläpp av kemikalier

Under året har förslag som skärper regelverket för marknadsföring och användandet av cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande ämnen, klorparaffiner, bromerade flamskyddsmedel, nonylfenoler, cement behandlats inom begränsningsdirektivet 76/769/EEG. Begränsningar för tvätt- och rengöringsmedel har föreslagits genom en ny förordning. En revidering av direktivet har antagits för flamskyddsmedel och klorparaffiner som används vid metallbearbetning och läderbehandling. Direktivet utvidgades till att begränsa användningen av ytterligare ett flamskyddsmedel vilket ligger i linje med svensk ståndpunkt. Efter Europaparlamentets andra behandling är frågan om att införa begränsningar i användningen av cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande ämnen fortfarande olöst. Europaparlamentet föreslår en utvidgning av kommissionens förslag så att även varor som innehåller dessa ämnen ska begränsas för allmänheten. Frågan kommer

att gå till förlikning. Kommissionen har under hösten lagt fram ett nytt förslag (KOM (2002) 459 slutlig) till begränsning av nonylfenoler och cement och ett förslag (KOM (2002) 485 slutlig) till en ny förordning om tvätt- och rengöringsmedel.

En strategi för hållbar användning av bekämpningsmedel

I juli presenterade kommissionen ett meddelande om en tematisk strategi för hållbar användning av bekämpningsmedel (KOM (2002) 349 slutlig). Sjätte miljöhandlingsprogrammet anger att en sådan strategi ska tas fram bl.a. på bekämpningsmedelsområdet. Meddelandet är första steget i en samrådsprocess med medlemsstaterna och andra berörda parter. Strategin ska sedan utarbetas under 2003 för att presenteras för rådet och Europaparlamentet i början av 2004. Meddelandet tar upp en rad åtgärder för att minska riskerna vid bekämpningsmedelsanvändning.

Vid rådsmötet den 9 december antogs rådsslutsatser angående meddelandet om bekämpningsmedelsstrategin. I arbetet med slutsatserna har Sverige bl.a. framhållit nationella program som viktiga verktyg i arbetet och en stärkt koppling mellan strategin och den pågående översynen av bekämpningsmedelsdirektivet (direktiv 91/414/EEG) samt tillämpningen av substitutions- och försiktighetsprinciperna i detta sammanhang. Dessa prioriteringar blev i stor utsträckning tillgodosedda.

De svenska undantagen för tenn, arsenik och kadmium

Övergångsperioden för de svenska undantagen på kemikalieområdet löpte ut den 31 december 1998. I anslutningsfördraget ingick att en översyn av gemenskapens bestämmelser skulle utföras för de områden som omfattades av de nya medlemsstaternas undantag. Utfallet av översynen innebär att övergångstiden förlängs i avvaktan på utfallet av internationella förhandlingar eller ytterligare analyser inom EU.

Resultaten är följande: tennorganiska föreningar begränsas ytterligare inom EU i samstämmighet med FN:s konvention om reglering av skadliga antifoulingfärger som antogs förra året. Den befintliga lagstiftningen, begränsningsdirektivet 76/769/EEG, har reviderats och en ny förordning har färdigförhandlats. Förordningen träder i kraft senast den 1 juli 2003. Regleringen av arsenik har beträffande avsevärt när det gäller skydd av konsumenter genom höstens revidering av direktiv 76/769/EEG. I fråga om kadmium avvaktar Sverige den riskbedömning av kadmium som genomförs. En revidering av direktiv 76/769/EEG planeras även för kadmium.

Gödselmedel – kadmium

Kommissionen beslutade i maj att Sverige fram t.o.m. 2005 får förbjuda saluföring av gödselmedel som innehåller kadmium i koncentrationer som överstiger 100 g per ton fosfor.

I september antog rådet en gemensam ståndpunkt om förslag till förordning om gödselmedel. Förslaget innebär att de generella reglerna i nuvarande direktiv som rör EG-gödselmedel separeras från sådana regler

som enbart avser vissa typer av gödselmedel och att tekniska specifikationer placeras i annex. Skr. 2002/03:60

40.4 Utveckling på andra miljöområden

40.4.1 Nya regler m.m. på vattenområdet

Ramdirektiv för vatten

Europaparlamentet och rådet har antagit direktivet 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, det så kallade ramdirektivet för vatten.

Syftet med direktivet är att upprätta en ram för skyddet av såväl ytvatten som grundvatten, vilket i sin tur sammanfattningsvis syftar till att;

- hindra ytterligare försämringar av statusen hos bl.a. marina ekosystem och ekosystem i sjöar och vattendrag samt att sådana system ska skyddas och förbättras,
- främja en hållbar vattenanvändning,
- eftersträva ett ökat skydd för och en förbättring av vattenmiljön bl.a. genom att utsläpp och spill av vissa ämnen minskar eller upphör,
- säkerställa att föroreningen av grundvatten gradvis minskar och att ytterligare förorening förhindras samt
- bidra till att mildra effekterna av översvämning och torka.

För att underlätta genomförandet av ramdirektivet för vatten bedriver medlemsstaterna tillsammans med kommissionen ett informellt samarbete som bl.a. innebär att ett antal inte bindande vägledningsdokument ska utarbetas. Arbetet baseras på den strategi som antogs vid ett möte i Sverige i maj 2001 med vattendirektörer från deltagarländernas vattenförvaltningar och motsvarande. Rekommendationer antas men inga beslut som är legalt bindande för deltagarländerna fattas. Under 2002 har huvuddelen av vägledningsdokumenten antagits.

En strategi för att skydda och bevara den marina miljön

I oktober presenterade kommissionen ett meddelande om en marin strategi (KOM (2002) 539 slutlig) vilken syftar till att skapa en integrerad politik för de sektorer vars aktiviteter påverkar den marina miljön, däribland exempelvis jordbruk, fiske och transporter. Meddelandet är ett första steg i framtagandet av en tematisk strategi i enlighet med det sjätte miljöhandlingsprogrammet. Det tydliggör kommissionens ambition att skapa en gemensam politik för den marina miljön för att åstadkomma ett ekosystembaserat beslutsfattande inom samtliga relevanta politikområden i stället för att hantera varje sektor för sig. Ekosystemansatsen innebär ett helhetsperspektiv där man vid förvaltning

av resurser tar hänsyn till all mänsklig och annan påverkan på ekosystemet. För att nå det övergripande målet har kommissionen skissat på arbetssätt, konkreta mål och åtgärder inom ett flertal områden såsom biologisk mångfald, farliga ämnen, övergödning, oljeföroreningar, avfall, sjöfart, hälsa och miljö, och klimatförändringar. Meddelandet lägger grunden för det arbete som sedan måste utföras för att fylla strategin med konkret innehåll. Kommissionen hämtar nu in synpunkter på förslaget. Rådet väntas lämna sitt yttrande i form av rådsslutsatser under 2003. Ambitionen är att strategin ska vara färdig senast maj 2005. Åtgärds-paketet för att nå de uppställda målen kommer att utarbetas i nära samarbete med medlemsstaterna och övriga relevanta aktörer inom de berörda sektorerna. För att inleda denna process hölls i december en konferens för alla berörda intressenter.

Badvattendirektivet revideras

Kommissionen presenterade i oktober ett förslag till nytt badvattendirektiv (KOM (2002) 581 slutlig). Efter slutförd behandling kommer det att ersätta det gällande badvattendirektivet vilket i flera avseenden inte har tagit tillräcklig hänsyn till de regionala skillnader som råder i unionen och som inte heller varit anpassat till nordiska förhållanden. Det nya förslaget innebär bl.a. att när kvalitén på badvattnet är god och stabil kommer lägre krav på sikt att ställas på provtagningsfrekvens än i det gällande direktivet. Antalet parametrar för kontroll minskas. Förhandlingar om direktivförslaget inleds år 2003.

40.4.2 Renare motorer och bränslen

Avgaskrav

Under året antogs bestämmelser om skärpta avgaskrav för motorcyklar. De framgår av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/51/EG om minskning av de förorenande utsläppen från två- och trehjuliga motorfordon och om ändring av direktiv 97/24/EG. Beslutet innebär att avgaskraven för motorcyklar skärps i två steg, det första 2003 och det andra 2006.

De första avgaskraven för bensin- och dieseldrivna små arbetsmaskiner som motorsågar, gräsklippare och häcksaxar införs med början av 2004 genom ett direktiv 2002/88/EG. Ett andra mer långtgående kravsteg införs under perioden fram till 2008. Nationellt sett blir effekten på utsläppen begränsad. Den största effekten torde vara att maskinoperatörerna utsätts för mindre mängder luftföroreningar.

Europaparlamentet och rådet kunde under december slutligen enas om att ändra de gemensamma kvalitetskraven för bensin och diesel. Ändringen innebär att den högsta tillåtna svavelhalten i bensin och diesel till bilar sänks till 50 ppm (parts per million) år 2005 och till 10 ppm år 2009. För arbetsmaskiner gäller att diesel med 350 ppm svavel ska användas från år 2005. Från och med år 2009 blir diesel med 10 ppm

svavel obligatoriskt även för arbetsmaskiner. Beslutet innebär en ändring av direktivet 98/70/EG om kvaliteten på bensin och dieselbränslen. Skr. 2002/03:60

Buller och avgaskrav för fritidsbåtar

Under året fortsatte förhandlingarna om ett ändringsförslag till fritidsbåtsdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar. Ändringsförslaget innebär att det kommer att införas buller- och avgaskrav för fritidsbåtar. Förhandlingarna torde avslutas först våren 2003. Eftersom förhandlingarna dragit ut på tiden råder det för närvarande osäkerhet om när exakt miljökraven kommer att införas.

Biodrivmedel

Kommissionen beslutade den 7 november 2001 om ett förslag till direktiv om främjandet av användningen av biodrivmedel för transporter (KOM (2001) 547 slutlig). Samtidigt beslutade kommissionen om ett meddelande om alternativa drivmedel för vägtransporter och om åtgärder för att främja användningen av biodrivmedel, samt om ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 92/81/EEG om möjligheten att tillämpa nedsatt skattesats för vissa mineraloljor innehållande bio-drivmedel samt för biodrivmedel. De båda direktivförslagen hanteras parallellt av rådet (transport, telekommunikation och energi) och Ekofin-rådet. En gemensam ståndpunkt antogs av rådet för transport, telekommunikation och energi om indikativa mål för andelen biodrivmedel (2 procent till 2005 och 5,75 procent till 2010) i november 2002. Förslaget behandlas för närvarande i en andra behandling av Europaparlamentet. Rådet antog i juni en politisk överenskommelse som ger medlemsstaterna möjlighet att avskaffa eller sänka punktskatten på biobränsle under förutsättning att direktivet om främjandet av användningen av biodrivmedel för transporter antas med indikativa mål. Se vidare under del 7 och 11.4.2 biobränsleskattedirektiv.

40.4.3 Nya regler för omgivningsbuller

Den 25 juni 2002 publicerades direktiv 2002/49/EG om bedömning och hantering av omgivningsbuller. Direktivet syftar till en samordning av bullerarbetet i EU genom gemensamma bullermått, gemensamma kartläggnings- och bedömningsmetoder, information till allmänheten och fastställda handlingsplaner. Med utgångspunkt från detta direktiv ska åtgärder vidtas för att minska buller från större källor, i synnerhet väg- och järnvägsfordon men även infrastruktur, luftfartyg, utrustning som används utomhus samt mobila maskiner.

40.4.4 Förebyggande åtgärder mot allvarliga kemikalieolyckor

Under 2002 har fortsatt beredning skett av kommissionens förslag om ändring (KOM (2001) 624 slutlig) av direktiv 96/82/EG om åtgärder för

att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (det s.k. Seveso II direktivet). Förslaget innehåller, sammanfattningsvis, ändrade tröskelvärden för cancerogena och miljöfarliga ämnen samt inskränkningar i undantag på gruvområdet. Dessutom beaktar förslaget säkerheten och miljöolycksriskerna vid stora kemikalie- och industrianläggningar i större utsträckning än tidigare. Gemensam ståndpunkt antogs på rådmötet den 17 oktober. Förslaget är nu lämnat till Europaparlamentet för en andra behandling.

40.4.5 Århuskonventionen

Genomförandet av Århuskonventionen

Under året slutfördes arbetet med två direktiv som syftar till att genomföra väsentliga delar av FN/ECE:s (Economic Commission for Europe) konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande, och rätt till överprövning i miljöfrågor (den s.k. Århuskonventionen). Kommissionen förklarade i samband med detta arbete att man under 2003 kommer att lämna förslag till de ytterligare lagstiftningsåtgärder som behövs för att genomföra konventionens bestämmelser i gemenskapsrätten.

Allmänhetens deltagande i vissa beslutprocesser inom miljöområdet

I december kunde rådet och Europaparlamentet efter förlikningsförhandlingar enas om innehållet i ett direktiv med syfte att utvidga och säkerställa allmänhetens rätt till deltagande i vissa beslutsprocesser inom miljöområdet (KOM (2000) 839 slutlig samt (2001) 779 slutlig). Direktivet är ännu inte publicerat. Direktivet ger allmänheten rätt att delta i utarbetande av de planer och program med miljöanknytning som ska upprättas enligt en rad andra särskilt angivna rättsakter, t.ex. rådets direktiv 75/442/EEG av om avfall. Genom direktivet görs också en rad tillägg till, och förändringar av, de s.k. MKB- och IPPC-direktiven (85/337/EEG) om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, resp. (96/61/EG) om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar. Ändringarna ger allmänheten en utvidgad möjlighet att delta i beslutsprocesser under dessa båda direktiv, samt en rätt att inom detta område få vissa beslut, handlingar och underlåtenheter prövade av domstol.

Allmänhetens tillgång till miljöinformation

Efter förlikningsförhandlingar kunde rådet och Europaparlamentet komma överens vad gäller direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation (2003/4/EG). Direktivet kommer att ersätta ett tidigare direktiv (90/313/EG). Direktivet ger individer och grupper rätt att hos myndigheter ta del av s.k. ”miljöinformation”, ett begrepp som omfattar information om bl.a. tillståndet för olika delar av miljön, faktorer som

buller, energi och utsläpp, liksom åtgärder och verksamhet som påverkar eller troligtvis påverkar miljön. Medlemsstaternas myndigheter ska också aktivt och systematiskt sprida miljöinformation till allmänheten, och se till att sådan information fortlöpande görs tillgänglig för allmänheten via elektronisk informationsteknologi. Myndigheterna ska så långt som möjligt se till att den information som sammanställs är aktuell, korrekt och jämförbar. En begäran om utlämnande av miljöinformation får bara avslås på vissa särskilt angivna grunder. En person vars begäran om tillgång till viss information har avslagits ska ha möjlighet att överklaga beslutet till domstol eller annat oberoende och opartiskt organ.

40.4.6 Globala miljöfrågor

Klimatfrågor

Den 30 maj beslöt EG och dess medlemsstater att ratificera Kyoto-protokollet. Samtidigt bekräftades den sedan tidigare i rådsslutsatser överenskomna interna fördelningen av EU:s åtagande (bördefördelningen) om utsläppsreduktioner, i ett legalt bindande beslut. Åtagandet innebär att EG totalt ska minska sina totala utsläpp av växthusgaser i genomsnitt med 8 procent under åren 2008–2012 jämfört med basåret 1990. Den interna bördefördelningen ger Sverige möjlighet att öka sina utsläpp med 4 procent. Kommissionens förslag till direktiv om utsläppsrätter har varit föremål för förhandlingar under hela året. Förslaget innebär att ett system för handel med utsläppsrätter, som framförallt omfattar större industrier och anläggningar för energi-produktion ska sjasättas år 2005. En gemensam ståndpunkt uppnåddes vid rådsmöte den 9 december, se rubrik 40.3.1.

Beslut i FN:s miljöprogram, UNEP, om stärkt internationell miljöförvaltning

FN:s miljöprogram UNEP höll sitt sjunde extra styrelsemöte i Cartagena, Colombia, i februari. I mötet ingick det tredje årliga miljöministerforumet (Global Ministerial Environment Forum, GMEF). Den viktigaste frågan var att anta beslut om att stärka den internationella miljöförvaltningen. Frågan hade på EU:s initiativ förhandlats vid en serie möten under år 2001. Överenskommelserna i Cartagena innebär att GMEF placeras i en tydlig ledande policyroll inom den internationella miljöförvaltningen, att en frivillig, indikativ fördelningskala för medlemsländernas bidrag till UNEP inrättas samt att samverkan inom konventionssystemet vidareutvecklades. Resultatet innebar ett steg framåt, dock inte så långt som EU hade önskat, särskilt inte på det finansiella området. Under året har emellertid flera EU-länder kraftigt höjt sitt bidrag till UNEP.

Världstoppmötet i Johannesburg utgjorde ett tillfälle för UNEP att föra fram den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. På svenskt initiativ verkade EU framgångsrikt för att UNEP skulle få särskilt ansvar för genomförande av de överenskommelser som träffades vid världstopp-

mötet när det gäller ett tioårigt ramverk av handlingsprogram för hållbara konsumtions- och produktionsmönster samt att utarbeta en global kemikaliestrategi senast år 2005.

Global kemikaliestrategi samt globalt arbete med kvicksilver

Ett resultat från Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg är att världssamfundet satt upp målet att stoppa användning och produktion av kemikalier som leder till allvarliga negativa miljö- och hälsoeffekter senast år 2020. Vidare ska en global kemikaliestrategi finnas på plats senast år 2005, ett globalt harmoniserat system för klassificering och märkning av kemikalier år 2008 och riskerna med de tungmetaller som är skadliga för människors hälsa och miljön ska minska. Som en uppföljning av detta samt förberedelse inför FN:s miljöprogram, UNEP, styrelsemöte i februari 2003 antog rådet den 9 december slutsatser om den globala kemikaliepolitiken. I rådets slutsatser anges EU:s övergripande ståndpunkt gällande en global kemikaliestrategi, det globalt harmoniserade systemet för klassificering och märkning av kemikalier samt det globala arbetet med kvicksilver och andra tungmetaller. Sverige har arbetat aktivt för att få till stånd en global kemikaliestrategi samt åtgärder globalt och inom EU för kvicksilver. Hörnstenarna i den globala kemikaliestrategin – försiktighetsprincipen, substitutionsprincipen, producentansvaret och principen att förorenaren ska betala – bör vidareutvecklas och operationaliseras. Det är dessutom viktigt att den globala kemikaliestrategin omfattar omhändertagande av det farliga avfallet.

För svensk del är det viktigt att beslut om globala åtgärder vidtas för tungmetaller som t.ex. kvicksilver, bly och kadmium. UNEP:s styrelse beslutade år 2002 att utvärdera förutsättningarna för globala åtgärder mot kvicksilver. Sverige har bidragit med medel för detta arbete under år 2002. Vid framtagande av globala åtgärder för kvicksilver bör möjligheterna undersökas att utveckla dessa under redan existerande ramverk som t.ex. Stockholmskonventionen. Vidare är det viktigt att inkludera ytterligare tungmetaller. Ett viktigt steg för att minska spridningen av tungmetaller är att EU tillämpar samma regler om tungmetaller i varor vid export som för den inre marknaden.

Ett viktigt led i arbetet med den globala kemikaliestrategin är ratificering och genomförande av internationella överenskommelser. Sverige har ratificerat Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar (s.k. POP:s).

Världstoppmötet om hållbar utveckling antog rekommendationer om sötvatten

I den genomförandeplan som överenskoms i Johannesburg gjordes ett nytt åtagande för sanitet som kompletterar Millenniedeklarationens mål om dricksvattenförsörjning. Sammantaget är målet att halvera andelen människor som inte har tillgång till tjänligt dricksvatten och som inte har tillgång till grundläggande sanitet år 2015. Dessutom gjordes ett nytt

åtagande om att varje land ska upprätta en nationell plan för integrerad vattenresursförvaltning och effektiv vattenhantering senast år 2005.

I Johannesburg lanserade EU ett vatteninitiativ – Water for Life – som är kopplat till de två målen i genomförandeplanen om vatten och sanitet, samt till målet om att utveckla nationella planer för integrerad vattenresursförvaltning. Initiativet kommer att utvecklas vidare fram till World Water Forum III i Kyoto, Japan, i mars 2003 då genomförandefasen för initiativet startar.

I Sverige pågår för närvarande genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten som delvis kommer att motsvara det som Sverige åtagit sig i Johannesburg. Ytterligare arbete krävs för att se hur Sveriges åtaganden i EU:s ramdirektiv och världstoppmötets genomförandeplan kan uppnås på effektivaste sätt.

Konventionen om biologisk mångfald

Konventionen om biologisk mångfald (CBD) är det internationella miljöavtal som har flest länder anslutna (184 st.). Under 2002 ägde det sjätte partsmötet under CBD rum i Haag. Vid mötet fattades ett trettiotal beslut med syfte att bevara och hållbart utnyttja biologisk mångfald, varav de mer centrala rörde främmande arter, skoglig biologisk mångfald, genetiska resurser och den strategiska planen för det fortsatta arbetet inom CBD. Dessutom antogs en ministerdeklaration, den s.k. Haagdeklarationen, där bland annat att vikten av att stoppa den alarmerande förlusten av biologisk mångfald senast år 2010 underströks. Vidare pekade deklarationen på att CBD och dessa beslut (inklusive Cartagenaprotokollet) måste genomföras och efterlevas och därmed behovet av kapacitetsuppbyggnad, att målen när det gäller bistånd måste uppfyllas, att skövlingen av ekologiskt viktiga skogar måste upphöra och skogar måste utnyttjas hållbart. Denna deklaration var ett direkt inspel till Världstoppmötet i Johannesburg.

Arbetet med att genomföra CBD på det regionala planet har accelererat genom den s.k. Pan-europeiska strategin (regional europeisk process som innefattar EU, Östeuropa och Ryssland) för landskap och biologisk mångfald där såväl EU som Sverige varit aktiva. Arbetet inom EU har även fokuserat på uppföljningen av partsmötet såväl som världstoppmötet i Johannesburg. Vid det senare mötet underströks vikten av att skydda, bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald på land och vatten. EU drev vid mötet de centrala målsättningar som bl.a. antagits i sjätte miljöhandlingsprogrammet.

Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter – CITES

Frågor om handel med hotade marina arter såsom sjöhästar, valar och kommersiella fiskarter diskuterades vid partsmötet i Santiago, Chile under CITES. Vid partsmötet diskuterades även andra viktiga frågor som bl.a. handel med tropiska trädslag, som mahogny. EU inklusive Sverige verkade för att stärka skyddet för mahogny genom att rösta för ett

uppförande på konventionens bilaga II, vilket innebär att det endast får ske en kontrollerad handel med arten eller produkter från den. Skr. 2002/03:60

Ramsarkonventionen

Ett partsmöte ägde rum i Valencia under november inom Ramsarkonventionen om skydd av våtmarker. Viktiga frågor vid partsmötet var främmande arter (arter eller populationer som inte finns i den inhemska faunan eller floran) och sambandet mellan våtmarker och klimatpåverkan. EU inklusive Sverige verkade för att samtliga resolutioner skulle antas, vilket också skedde i konsensus. Sverige har till skillnad från många andra länder levt upp till beslut från förra partsmötet och pekat ut 21 nya områden och utökat nio befintliga. Sveriges 51 utpekade våtmarksområden överträffas i antal nu endast av Storbritannien och Australien.

Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljöer – Bernkonventionen

Inom Bernkonventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljöer, som är införlivad i EU genom art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) och fågeldirektivet (79/409/EEG), diskuterade partsmötet i Strasbourg under december frågor som främmande arter (arter eller populationer som inte finns i den inhemska faunan eller floran) och ekologiska nätverk. EU inklusive Sverige arbetade även för att minska den olagliga småfågelfångsten på framför allt Cypern. Inom utvidgningsprocessen har frågan om jakt på björn och lo varit i fokus i kombination med krav på en förvaltningsplan för att kunna medge en sådan jakt. Bägge dessa arter regleras av art- och habitatdirektivet.

Stockholmskonventionen

Genom regeringens proposition 2001/02:79 har Sverige ratificerat Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar s.k. POP-kemikalier (Persistent Organic Pollutants). Sverige var en av initiativtagarna till och en av de mest pådrivande aktörerna bakom den nya Stockholmskonventionen. Syftet med konventionen är att förhindra skadlig påverkan av långlivade organiska föroreningar på människors hälsa och miljön genom att förbjuda, avveckla eller begränsa användning och produktion samt att minimera eller där så är möjligt eliminera utsläpp av oavsiktligt bildade biprodukter. Initialt omfattar konventionen tolv ämnen eller ämnesgrupper, vilka samtliga är förbjudna eller strängt reglerade i Sverige. Dessa tolv ämnen eller ämnesgrupper består av åtta bekämpningsmedel (aldrin, klordan, DDT, dieldrin, endrin, heptaklor, mirex och toxafen), två industrikemikalier (PCB och hexaklorbenzen (HCB, som även används som bekämpningsmedel)) samt s.k. biprodukter som bildas vid förbränning och i industriella processer (polyklorerade dioxiner (PCDD) och furaner (PCDF)). En prioriterad fråga för Sverige är arbetet med att lägga till ytterligare kemikalier till Stockholmskonventionen. Behovet av tillägg gäller också ett POP-

protokoll till konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (LRTAP) inom UN/ECE (United Nations Economic Commission Europe). Ett regeringsuppdrag där en prioriteringslista över POP-kandidater som kan föreslås inkluderas i dessa avtal och redovisades i december av Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Som ett ytterligare led att genomföra Stockholmskonventionen har regeringen givit Naturvårdsverket i uppdrag att kartlägga utsläppskällor och ytterligare definiera behov av åtgärder för de oavsiktligt bildade ämnena, dioxiner, furaner, hexaklorbensen (HCB) och polyklorerade bifenyler (PCB). Detta uppdrag delredovisades i december 2002.

Förordning om export och import av farliga kemikalier – Rotterdamkonventionen

Kommissionen presenterade i januari 2002 dels ett förslag till förordning om export och import av farliga kemikalier (KOM (2001) 803) och dels ett förslag till beslut om godkännande, på Europeiska gemenskapens vägnar, av Rotterdamkonventionen. Syftet med förordningen är att inom gemenskapen genomföra bestämmelserna i Rotterdamkonventionen om förfarandet med förhandsgodkännande för vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel (PIC-förfarandet). Förslagen har antagits av Europaparlamentet och rådet och Sverige har för avsikt att omgående ratificera konventionen. Genom konventionen skapas ett informationssystem vars syfte är att förmedla kunskaper mellan parterna om farliga kemikalier och bekämpningsmedel som är förbjudna eller underkastade stränga restriktioner i ett antal länder. Konventionen innebär i huvudsak att före export av vissa farliga kemikalier måste importlandet dels vara informerat och dels ha godkänt importen. Vid export ska märkning av ämnen som är förbjudna och starkt begränsade i exportlandet motsvara de krav som ställs för inhemsk användning. Konventionen omfattar idag 26 bekämpningsmedel och 5 industrikemikalier.

Förslaget till förordning går längre än konventionen, vilket bl.a. innebär att ett större antal kemikalier och att artiklar/varor föreslås omfattas av regleringen, att exportörer åläggs att skaffa sig ett uttryckligt medgivande från det importerande landet och att reglerna om exportanmälan och förpackning och märkning ska gälla vid export till alla länder och inte bara till länder som är parter till konventionen.

Avveckling av ämnen som bryter ner ozonskiktet

Montrealprotokollet om ämnen som bryter ner ozonskiktet är ett protokoll under Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet. Protokollet ska ses som ett åtgärdsprogram för avveckling av ozonnedbrytande ämnen för de anslutande parterna. Montrealprotokollet är nu i en fas med bindande åtaganden för utvecklingsländerna att enligt fastlagda tidtabeller avveckla ozonnedbrytande ämnen. Under 2002 tog partsmötet beslut om påfyllnad av protokollets multilaterala fond med ett högre belopp än tidigare, totalt 475 miljoner US dollar, vilket representerar en tydlig ökning jämfört med perioden 2000–2002.

Ett omfattande samråd sker inom unionen inför konventionens och protokollets möten. EU har under året tagit initiativ till flera förslag som partsmötet senare tagit beslut om. Det gäller t.ex. en gemensam studie av klimatfrågan och ozonskiktet samt en databas för information om avvecklingsåtgärder. Arbete har också pågått under året med den för Sverige viktiga sakfrågan om en snabbare procedur för att lägga till nya ämnen i protokollet. EU kommer fortsätta driva frågan nästa år då frågan om en tidigare avveckling av HCFC (s.k. mjuka freoner) i utvecklingsländer blir aktuell igen.

40.4.7 Kärnsäkerhet och strålskydd

Strålskydds- och kärnsäkerhetsfrågor ligger i EU under Euratomfördraget från 1957.

Under våren antogs rådsslutsatser om hantering av radioaktivt kontaminerat metallskrot för återvinning. Kommissionen lade vidare under våren fram ett förslag till direktiv om hantering av starka strålkällor. Beredningen av förslaget inleddes under hösten. Under året har kommissionen även lagt fram förslag (KOM (2002) 99 slutlig) och förhandlingar påbörjats om en ny förordning som ska ersätta förordningen 3227/76/Euratom. Dessa förhandlingar fortsätter också under 2003. Vidare har kommissionen presenterat ett paket av direktiv inom kärnsäkerhets- och kärnavfallsområdet vid flera rådsmöten. Dessa direktiv kommer sannolikt att tas upp till förhandlingar först till sommaren 2003.

Under det spanska ordförandeskapet gjordes en uppföljning av den granskning av kärnsäkerheten i kandidatländerna som skedde under det svenska ordförandeskapet i EU 2001. Vid denna uppföljning konstaterades att kandidatländerna på de flesta punkter hanterat de rekommendationer om åtgärder som medlemsstaterna lagt fram på ett adekvat sätt. Tre av kandidatländerna accepterade också att stänga de kärnkraftsreaktorer som inte går att uppgradera till en tillräckligt säker nivå (Bulgarien, Litauen och Slovakien).

40.4.8 Miljöstöd

EG:s miljöfond Life

Syftet med EG:s miljöfond Life förordning (EEG) nr 1655/2000 är att bidra till utvecklingen och genomförandet av EG:s miljöpolitik. Life består av tre delar: naturvård, miljöskydd och tredjeländ (länder som gränsar till Medelhavet samt ryska Östersjökusten). Life-naturvård medfinansierar projekt som bidrar till genomförandet av direktivet om skydd av vilda fåglar och direktivet om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, och i synnerhet av nätverket Natura 2000. Life-miljöskydd medfinansierar projekt som demonstrerar nya tekniker eller metoder i ett europeiskt perspektiv.

Årets ansökningsomgång för Life III har avslutats. Efter omfattande granskning av ansökningarna av Naturvårdsverket och NUTEK skickades 22 svenska ansökningar vidare till kommissionen för slutlig bedömning i konkurrens med övriga EU-länders ansökningar. Kommissionen fattar beslut om beviljade projekt under juni 2003.

Generellt har Sverige varit framgångsrikt i Life och kommissionen har årligen fördelat 5-10 procent av fondens medel till svenska projekt.

Nytt åtgärdsprogram för att främja icke-statliga organisationer inom miljöområdet

Europaparlamentets och rådets beslut om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet antogs i mars (nr 466/2002/EG). Beslutet ersätter det tidigare rådsbeslutet 97/872/EG. Den planerade budgeten för femårsperioden 2002-2006 är 32 miljoner euro. Det nya beslutet innebär en utvidgning av länderkretsen till att omfatta kandidatländerna och de Balkanländer som ingår i stabiliserings- och associeringsprocessen för länderna i sydöstra Europa.

40.4.9 Förslag till nytt miljöansvarsdirektiv

I januari 2002 lämnade KOM ett förslag till direktiv (KOM (2002) 17 slutlig) om ansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador. Rådsarbetet pågick intensivt under det spanska ordförandeskapet med ett flertal arbetsgruppsmöten där Sverige aktivt agerade för ett större ansvarstagande hos verksamhetsutövarna. I avvaktan på Europaparlamentets yttrande som beräknas komma i mars 2003 var arbetet under hösten relativt begränsat. En gemensam ståndpunkt kan beräknas tidigast i juni 2003.

41 Utbildning

41.1 Sokrates och Leonardo da Vinci

Programmen Sokrates och Leonardo da Vinci löper under perioden 2000–2006 och omfattar alla utbildningsformer, från förskola till högskola och vuxenutbildning samt yrkesutbildning och kompetensutveckling i arbetslivet. Genom programmen ges studerande och lärare möjlighet att studera och praktisera i andra europeiska länder.

I Sokrates ingår delprogrammet Erasmus, som nu har fungerat i 15 år. Under hösten kunde den miljonte studenten som tillbringat en studieperiod vid ett annat europeiskt universitet celebreras. Antalet utresande svenska studenter inom Erasmus har emellertid visat en vikande tendens under de senaste åren. Under 2002 var det bara drygt 2 600 studenter som utnyttjade möjligheten att förlägga en del av sina studier utomlands inom ramen för Erasmus. Samtidigt kan det konstateras att antalet inresande studenter inom Erasmus ökar och numera uppgår till ca 4 500 per år. Detta är ett gott betyg åt den högre utbildningen i Sverige. Även när det gäller lärmobiliteten (utresande lärare) inom Erasmus tyder uppgifter från år 2002 på att de senaste årens uppgång har förbytt i en minskning. Internationella programkontoret för utbildningsområdet har på regeringens uppdrag utrett vad som bör göras för att öka student- och lärmobiliteten inom Erasmus. Regeringen överväger för närvarande programkontorets förslag.

Under året deltog närmare 250 svenska skolor i olika former av europeiskt samarbete inom Comenius, delprogrammet för skolsamarbete inom Sokrates. Därutöver deltog närmare 200 lärare i särskilda fortbildningsinsatser på europeisk nivå.

Inom ramen för Leonardo da Vinci, som avser yrkesutbildning och kompetensutveckling, deltar årligen ungefär 1 000 svenska studerande i utbyten och praktik. Dessutom medverkar svenska skolor, universitet och högskolor, organisationer m.fl. i olika transnationella pilotprojekt. Dessa är som regel stora projekt med många partners. Sverige har under de senaste åren ökat sin medverkan i pilotprojekten och nio av de 279 pilotprojekt som valdes ut under 2002 har svensk projektledning.

En arbetsgrupp, som tillsatts av regeringen, har lämnat förslag till olika åtgärder för att öka den nationella nyttan av Leonardo da Vinci. Förslagen övervägs för närvarande av regeringen.

Kommissionen har tillsammans med medlemsstaterna arbetat systematiskt för att förenkla ansökningsregler och beslutsprocedurer så att de blir mer överskådliga och användarvänliga. Även om mycket återstår har ändå förbättringar skett, vilket bl.a. visar sig i att beslut och utbetalningar numera i regel kommer snabbare och vid den tidpunkt som utlovats.

Enligt besluten om inrättande av Sokrates och Leonardo da Vinci ska medlemsstaterna senast den 30 september 2003 lämna nationella rapporter om de första årens erfarenheter av genomförandet. Med bl.a. dessa som grund avser kommissionen att i slutet av 2003 lägga fram förslag till fortsättning av programmen fr.o.m. 2007.

41.2 Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål

Europeiska rådet gav vid sitt möte i Stockholm 2001 rådet och kommissionen i uppdrag att våren 2002 lämna en gemensam rapport med ett detaljerat arbetsprogram för uppföljning av de gemensamma framtidsmål för utbildningssystemen som antogs under det svenska ordförandeskapet. Rapporten antogs vid rådsmötet (utbildning/ungdom) den 14 februari och överlämnades till Europeiska rådet inför toppmötet i Barcelona den 15–16 mars.

I rapporten bekräftas att uppföljningen ska ske enligt den öppna samordningsmetoden, anpassad till artiklarna 149 och 150 i fördraget. Indikatorer och referensvärden ska kunna användas som stöd för ett strukturerat informations- och erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna, däremot inte riktlinjer och rekommendationer fastställda på EU-nivå. Vid sidan av informations- och erfarenhetsutbytet kommer gemensamma projekt m.m. att genomföras inom ramen för befintliga program och synergi kommer att eftersträvas med andra processer och aktiviteter i EU-arbetet inom utbildningsområdet. I arbetsprogrammet anges frågor att särskilt uppmärksamma inom vart och ett av målområdena, teman för utbyte av exempel på god praxis, förslag till kvantitativa mått för uppföljningen samt en tidtabell för arbetet fram till 2010.

Utbildningens fortsatta roll i Lissabonstrategin diskuterades även mera allmänt vid ett informellt utbildningsministermöte i Granada den 1–3 mars. Det spanska ordförandeskapets avsikt med mötet var att förbereda toppmötet i Barcelona, som också gav utbildningsrelaterade frågor stort utrymme. Europeiska rådet satte där som mål för rådets och kommissionens arbetsprogram att de europeiska utbildningssystemen 2010 ska vara världsledande när det gäller utbildningskvalitet och bad om en första lägesrapport våren 2004. Stats- och regeringscheferna välkomnade även kommissionens meddelande från november 2001, ”Att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande”, och uppmanade rådet att före toppmötet i Sevilla följa upp det i en resolution. De uppmanade vidare bl.a. till ytterligare åtgärder för att främja erkännande av examensbevis och kvalifikationer inom ramen för den s.k. Bologna-processen för samarbete inom den högre utbildningen och till utveckling av ett motsvarande europeiskt samarbete på yrkesutbildningsområdet.

Resolutionen om livslångt lärande antogs vid rådsmötet (utbildning/ungdom) den 30 maj och baserades på synpunkter på kommissionens meddelande som utbildningsministrarna framförde vid rådsmötet den 14 februari. I resolutionen stödjer rådet kommissionens förslag till samlad strategi för åtgärder på europeisk och nationell nivå. Prioritet ska ges åt tillträde till livslångt lärande för alla, möjligheter att förvärva grundläggande färdigheter, lärarutbildning, validering och erkännande av

kvalifikationer samt studievägledning. Rådet betonade också vikten av samordning mellan uppföljningen av meddelandet och övriga gemenskapsinitiativ när det gäller livslångt lärande. Kommissionen uppmanades att säkerställa samordningen och att lämna lägesrapport före Europeiska rådets möte våren 2004.

Vid rådsmötet den 30 maj diskuterades också övriga konsekvenser av Barcelonaslutsatserna och särskilt Europeiska rådets uppmaning till ett närmare europeiskt samarbete i fråga om yrkesutbildning. Vid rådsmötet den 11–12 november antogs en resolution, i vilken rådet betonar att samarbetet ska grundas på frivillighet och ömsesidigt förtroende. Det ska avse åtgärder som främjar yrkesutbildningens europeiska dimension; öppenhet, information och vägledning; erkännande av kompetens och kvalifikationer samt kvalitetssäkring. För detta ska befintliga strukturer och instrument utnyttjas, t.ex. Leonardo da Vinci-programmet, och arbetsmarknadens parter m.fl. aktörer på området ska involveras i arbetet. En första lägesrapport ska ges i den rapport som kommissionen och rådet ska lämna till Europeiska rådet våren 2004 om genomförandet av arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål.

Rådet godkände även i november kommissionens planer för det fortsatta genomförandet av arbetsprogrammet som nu kommer att omfatta uppföljning av samtliga initiativ inom Lissabonstrategin med anknytning till utbildningsområdet. Det gäller förutom yrkesutbildningssamarbetet för närvarande strategin för livslångt lärande, åtgärderna för att främja e-lärande, genomförandet av den handlingsplan för grundläggande färdigheter och rörlighet som kommissionen lämnade till Europeiska rådet i Barcelona samt uppföljningen av den rekommendation om främjande av rörlighet för studenter m.fl. som antogs under det svenska ordförandeskapet. Rådets överenskommelse innebär också att antalet arbetsgrupper som bistår kommissionen med underlag kunnat minskas.

Regeringen har i dessa frågor agerat enligt samråd med riksdagens EU-nämnd.

41.3 Övriga utbildningsfrågor

Utbildningsministrarna enades vid rådsmötet den 30 maj om rådets gemensamma ståndpunkt beträffande kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av Europeiska året för utbildning genom idrott 2004. Ståndpunkten antogs formellt den 14 oktober och beslut väntas finnas i början av 2003, då också arbetet med kampanjen inleds.

Målen ska vara att främja samarbete mellan utbildningsanordnare och idrottsorganisationer, rörlighet och utbyten i form av idrotts- och kulturmöten samt utbyte av exempel på god praxis när det gäller idrottens roll i utbildningssystemen. Som under tidigare, motsvarande kampanjer ska ekonomiskt stöd ges till möten, informationskampanjer, tävlingar m.m. på europeisk nivå och i medlemsstaterna. Stöd ska också ges till frivilliga insatser i samband med större europeiska idrottsevenemang, särskilt OS och Handikapp-OS i Aten.

I juli föreslog kommissionen inrättandet av programmet Erasmus World (KOM (2002) 401 slutlig), som ska komplettera Erasmus och

andra befintliga program för gränsöverskridande samverkan inom den högre utbildningen, och utgöra en europeisk motsvarighet till det amerikanska Fulbright-programmet. Rådet redovisade sin allmänna inställning till förslaget vid mötet den 11–12 november och beslut fattas under hösten 2003.

Erasmus World ska enligt förslaget genomföras under perioden 2004–2008. Genom programmet ska studenter och akademiker från tredjeländer, företrädesvis länder utanför Europa, ges möjlighet till magisterutbildning som anordnas gemensamt av flera europeiska lärosäten. Studenter m.fl. från EU-kretsen ska också kunna besöka lärosäten i tredjeländer inom ramen för nätverkssamarbete mellan inom- och utom-europeiska lärosäten. Ett övergripande mål ska vara att göra den högre utbildningen i Europa attraktiv och konkurrenskraftig i förhållande till utbildning i andra delar av världen. Förslaget baseras i hög grad på initiativ som Sverige tog i samband med sitt ordförandeskap i rådet.

Regeringen har även i dessa ärenden agerat enligt samråd med riksdagens EU-nämnd.

41.4 Internationellt samarbete

Som ett led i unionens utvidgning medverkar samtliga kandidatländer i Sokrates och Leonardo da Vinci, där även Efta/EES-länderna deltagit sedan starten 1995. Programmen omfattar därmed 31 länder, medräknat Turkiet som kommer att medverka fullt ut fr.o.m. 2004. Samtliga dessa länder har också möjlighet att delta i andra aktiviteter som gemenskapen genomför på utbildningsområdet, exempelvis kampanjer som Europeiska året för utbildning genom idrott 2004.

Utbildningsministrarna i de länder som omfattas av dessa verksamheter har sedan 1997 mötts informellt en gång om året i ett kandidatland för diskussion om frågor av gemensamt intresse. 2002 års möte ägde rum i Bratislava den 16–18 juni. Överenskommelse träffades där om att både kandidatländerna och Efta/EES-länderna ska delta i arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål. De kommer också att medverka i det utökade samarbetet på yrkesutbildningsområdet enligt riktlinjer som utbildningsministrarna enades om vid ett informellt möte i Köpenhamn den 29–30 november.

EU:s övriga samarbete med tredjeländer avser i första hand den högre utbildningen. Vid rådsmötet den 30 maj beslutade utbildningsministrarna att utvidga Tempusprogrammet till de länder som omfattas av Medaförordningen om samarbete med Medelhavsområdet (beslut nr 2002/601/EG). Tempus ingår i övrigt i biståndet till de icke-associerade länderna i Sydosteuropa, de oberoende staterna i f.d. Sovjetunionen och Mongoliet och syftar till att främja utveckling av den högre utbildningen i mottagarländerna genom utbyten mellan dessa och EU:s medlemsstater. Genom beslutet öppnas programmet för Marocko, Algeriet, Tunisien, Egypten, Palestina, Jordanien, Syrien och Libanon. Dessa länder omfattas sedan tidigare av verksamheten vid Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen, som inrättats för stöd till deltagarländerna i Tempus.

42 Ungdomsfrågor och idrott

42.1 Utökad samarbete på ungdomsområdet

Under året har väsentliga framsteg gjorts på ungdomsområdet. Vid rådsötet den 14 februari fattade ungdomsministrarna beslut om att anta slutsatser om uppföljningen av kommissionens vitbok "Nya insatser för Europas ungdom" (KOM (2001) 681 slutlig). I slutsatserna finner ungdomsministrarna att kommissionens förslag till nytt samarbete på ungdomsområdet med användning av den öppna samordningsmetoden och med hänsyn till ungdomsdimensionen inom andra sektoriella politikområden är både lämpligt och genomförbart i syfte att intensifiera samarbetet mellan stater. Sverige ser positivt på det utökade samarbetet.

Vid rådsötet den 30 maj enades ungdomsministrarna om att anta en resolution om ramar för det nya europeiska samarbetet på ungdomsområdet. Det nya ramverket innehåller bland annat arbetsmetoder, tidsplan och uppföljning. Vidare föreslås användandet av den öppna samordningsmetoden på de prioriterade temaområden som specifikt berör ungdomar nämligen inflytande och delaktighet, information, volontärarbete och bättre kunskap om ungdomar. Ungdomsministrarna förväntas anta gemensamma mål beträffande de två första prioriterade områdena inflytande och delaktighet samt information under det kommande italienska ordförandeskapet hösten 2003.

Ungdomsministrarna betonade också vikten av att ungdomsdimensionen ska tas med i andra politikområden och program, på både nationell och europeisk nivå. Dessa områden är utbildning, livslångt lärande, rörlighet, sysselsättning och social integration, kamp mot rasism och främlingsfientlig samt självständighetsfrågor. Arbetet med att integrera ungdomsdimensionen inom dessa politikområden kommer samordnas med de berörda processerna.

Vidare ska principen om jämställdhet mellan kvinnor och män samt principen om icke-diskriminering också beaktas i samband med alla förslag till initiativ som läggs fram inom ramen för det nya europeiska samarbetet på ungdomsområdet.

Även ungdomar och ungdomsorganisationer ska delta i samarbetet på både europeisk och nationell nivå. Kandidatländerna kommer också att delta på alla lämpliga sätt.

Regeringen har i dessa frågor agerat i enlighet med samråd med riksdagen.

42.2 Programmet Ungdom

Programmet Ungdom, som antogs den 13 april 2000 (beslut 1031/2000/EG), har en sammanlagd budget på 520 miljoner euro för åren 2000–2006. Programmet ger huvudsakligen stöd åt ungdomsutbyte och

volontärtjänst för ungdomar. Dessutom erbjuder programmet stöd till nyskapande verksamhet och entreprenörskap, projektsamarbete med utbildningsprogrammen Sokrates II och Leonardo da Vinci II samt möjlighet att arbeta med ungdomsinformation och studier kring unga. Sedan 2001 är alla kandidatländerna fullvärdiga programländer tillsammans med medlemsstaterna och EES/Efta. Under 2002 deltog totalt ca 100 000 ungdomar och ungdomsledare i programmet, varav ca 1 700 från Sverige.

42.3 Idrottsdeklarationen och arbetet mot dopning

Idrott omfattas inte särskilt av fördraget och härigenom har inte heller någon gemenskapspolitik förutsatts. EG-domstolen har dock genom domar fastställt principen att idrotten bör underkastas gemenskapsrätten i de fall den utgör en ekonomisk aktivitet inom ramen för den inre marknaden.

Uppföljning av Idrottsdeklarationen från Nice

I den s.k. Idrottsdeklarationen som noterades vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 ges en förklaring av hur medlemsstaterna tillsammans betraktar idrotten och gemenskapen. Varje ordförandeskap har därefter valt att prioritera delar i denna deklaration som sitt bidrag till dess genomförande.

Under våren fortsatte det spanska ordförandeskapet arbetet med att följa upp Idrottsdeklarationen. Dopningsfrågornas komplexitet samt behovet av ökat samarbete med Medelhavsregionen i dessa frågor lyftes fram. I maj genomfördes en informell idrottsministerkonferens i Almeria där även idrottens legala status behandlades.

Det danska ordförandeskapet valde att betona idrottens frivilliga arbete och dess betydelse för samhällets demokratiska och kulturella utveckling. Vid den informella idrottsministerkonferensen i Århus i november diskuterades dessa frågor och ett uttalande från konferensen gjordes i den s.k. Århus-deklarationen om det frivilliga arbetets betydelse inom idrotten. I deklarationen uttalar konferensen bl.a. den stora betydelse som etnisk- och kulturell integration har för att utveckla samhället. En annan viktig fråga som belyses är behovet av en jämställd idrott.

Vid kommissionens årliga europeiska forum för idrott som genomfördes i november i Köpenhamn behandlades tre teman. Dessa var betraktandet av idrott i gemenskapens politiska program och åtgärder, idrottens frivilliga arbete och det europeiska året för utbildning genom idrott som genomförs 2004.

Arbetet mot dopning

Kampen mot dopning inom idrotten och behovet av åtgärder för att bidra till att stärka Världsantidopningsbyrån (the World Anti-Doping Agency, WADA) har fortsatt att engagera medlemsstaterna i EU. Den informella idrottsministerkonferensen i Almeria behandlade särskilt denna fråga. I

mars genomfördes även ett idrottsministermöte i Bryssel på inbjudan av EU-kommissionen. Temat för mötet var kampen mot dopning och utöver medlemsstaterna var även ledande representanter från internationella och europeiska idrottsförbund inbjudna.

Frågan om regeringarnas och Europas finansiering av WADA fördes framåt under det spanska ordförandeskapet. Detta resulterade i att en provisorisk lösning kunde komma till stånd som innebär att Europas regeringars bidrag till WADA för 2002 fördelas enligt den modell för finansiering som gäller för verksamheten inom Europarådet. Denna modell kommer även att gälla för 2003.

43 Kultur och medier

EU:s insatser ska bidra till den kulturella utvecklingen i medlemsstaterna, främja samarbete mellan medlemsstaterna och vid behov stödja verksamhet som syftar till att sprida kunskap om de europeiska folkens kultur och historia, att bevara och skydda kulturarv och att främja icke-kommersiellt kulturarbete och konstnärligt skapande, även inom den audiovisuella sektorn.

Under 2002 hölls två rådsmöten om kultur- och audiovisuella frågor: den 23 maj (behandlat i EU-nämnden den 17 maj) samt den 11 november (behandlat i EU-nämnden den 8 november).

43.1 Ramprogrammet Kultur 2000

EU:s ramprogram för kultur, Kultur 2000, antogs av rådet och Europaparlamentet den 10 februari 2000 (beslut 2000/508/EG). Programmet löper under perioden 2000-2004. Budgeten för programmet för hela femårsperioden uppgår till 167 miljoner euro. Anslagen för verksamhetsåret 2002 uppgår till 38 miljoner euro. Kommissionen aviserade under året sin avsikt att föreslå en förlängning av programmet för åren 2005 och 2006. Merparten av rådet uttryckte stöd för en sådan förlängning.

Kultur 2000 är ett ramprogram som omfattar alla konst- och kulturområden utom de audiovisuella medierna film, tv och video. Programmets syften är bl.a. att främja kulturell dialog och de europeiska folkens kännedom om varandras kultur och historia, att främja kreativitet, kulturens spridning över gränserna samt rörlighet för konstnärer, andra kulturaktörer och yrkesutövare och deras verk. Stor vikt läggs vid aktiviteter som riktar sig till ungdomar och socialt missgynnade personer samt vid beaktandet av kulturell mångfald. Kultur 2000 ger stöd till samarbetsprojekt mellan flera europeiska länder och kan sökas av alla typer av kulturorganisationer.

Under året inkom totalt 432 projektförslag. 224 ansökningar (52 procent) innebärande stöd med sammanlagt 33 miljoner euro beviljades. Det svenska utfallet kan anses tillfredsställande. Totalt beviljades 12 projekt med svenska huvudarrangörer. Svenska kulturaktörer deltar även

som medarrangörer i 22 projekt, vilket är viktigt att framhålla eftersom programmet förutsätter samarbete mellan olika länder. Sammanfattningsvis ingick svenska aktörer i 34 av de 224 projekten.

Förutom de 15 EU-länderna deltar i programmet även de tre EES-länderna (Island, Liechtenstein och Norge) samt 12 kandidatländer (Belgien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Ungern, Cypern och Malta).

Den halvtidsutvärdering av programmet som kommissionen tidigare sagt skulle presenteras i slutet av 2002 har flyttats fram och kommer nu att läggas fram någon gång under våren 2003.

43.2 Kulturhuvudstäder

Projektet Europeisk kulturhuvudstad inrättades 1985. Till och med 1999 utsågs en europeisk stad varje år. Stockholm var kulturhuvudstad 1998. På grund av millennieskiftets symboliska betydelse utnämndes nio städer för år 2000. För åren 2001–2004 är det vanligtvis två städer som delar på uppdraget varje år, för år 2002 var det Brügge och Salamanca. En ny procedur för utnämmande av kulturhuvudstäder är införd för åren 2005–2019 (Europaparlamentets och rådets beslut nr 99/1419/EG).

Rådet tog under året beslut om Cork som Europeisk kulturhuvudstad år 2005.

43.3 Arbetsplan för kultursamarbetet

Vid rådets möte den 5 november 2001 antogs en resolution om kulturens roll i utvecklingen av EU där kommande ordförandeskap uppmanas att sammanställa en arbets- och tidsplan för fortsatta diskussioner i ämnet. Den bakomliggande orsaken till förslaget är dels de förändringar som EU har genomgått sedan kulturartikeln (art. 151 i EG-fördraget) antogs för tio år sedan, dels de kommande utmaningarna i och med utvidgningen. Rådet enades den 23 maj om en resolution om en arbetsplan med prioriterade teman för rådets agenda under de kommande ordförandeskapen. Planen har som mål att ge kulturen en central plats i den europeiska integrationen och förbättra synergien med andra områden och åtgärder inom gemenskapen. De kommande ordförandeskapens och kommissionens betydelse för arbetet betonas särskilt, liksom vikten av att Europaparlamentet löpande informeras. I en bilaga ges en indikativ lista över prioriterade teman för arbetsplanen som bl.a. tar upp följande:

- utveckling av metoder för att bedöma det europeiska mervärdet inom olika gemenskapsåtgärder på kulturområdet
- förbättra informationsspridningen för att underlätta medborgarnas tillgång till gemenskapens kulturåtgärder
- utbyte av goda erfarenheter när det gäller kulturens ekonomiska och sociala dimension
- utveckling och främjande av rörlighet för konstnärer och spridning av verk
- främja samarbete med relevanta internationella organisationer, t.ex. Europarådet och UNESCO, och med tredjeland

Under hösten påbörjades arbetet med arbetsplanen i och med att man antog en resolution om europeiskt mervärde och rörlighet för personer och spridning av verk.

Syftet med en diskussion om det europeiska mervärdet är att göra det kulturella samarbetet på gemenskapsnivå ”mer sammanhållet, strukturerat och synligt”. Därför föreslås riktlinjer för att precisera vilken form av åtgärder som ger europeiskt mervärde. Det kan handla om åtgärder som har ett multilateralt syfte, kan ge synergieffekter på gemenskapsnivå samt uppmuntra till ett långsiktigt samarbete.

Frågan om rörlighet tar sin utgångspunkt i två studier från kommissionen. Den ena avser ”Mobility and Free Movement of People and Products in the Cultural Sector” och genomfördes på uppdrag av en resolution antagen 1999. Den andra avser ”The Exploitation and the Development of Job Potential in the Cultural Sector in the Age of Digitalisation”. I resolutionen påpekas att det finns ett antal allmänna hinder för rörligheten inom EU, men även vissa problem som är specifika för kultursektorn. Kommissionen och medlemsstaterna uppmanas att överväga konkreta initiativ på området utifrån en lista med prioriterade ämnen att behandla till slutet av år 2004.

43.4 Media-programmet samt kommissionens filmmeddelande

MEDIA-programmet ger stöd till den europeiska audiovisuella industrin i syfte att stärka dess konkurrenskraft och öka spridningen av europeiska verk. Programmets andra omgång, MEDIA II, avslutades den 31 december 2000 och ersattes den 1 januari 2001 av ett nytt femårsprogram, MEDIA Plus (beslut 821/2000/EG). Programmet har en totalbudget på 400 miljoner euro och är uppdelat i två större delar: fortbildning av yrkesverksamma samt utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk.

Under förra året uppstod förseningar av riktlinjer, utlysningar av stöd samt redovisning av resultat, vilket medförde att Sverige endast kunde redovisa erhållna stöd inom festivalområdet. I år har det fungerat tillfredställande, vilket också avspeglas i årets redovisning. Sverige har fått totalt drygt 2 260 000 euro, fördelat på 330 000 euro i utvecklingsstöd, 1 750 000 euro i distributionsstöd, 160 000 euro i stöd till biografer samt 20 000 euro i marknadsföringsstöd. Ännu är inte resultaten för pilotprojekt redovisade, men två svenska projekt har valts ut och blivit godkända av kommissionen. I övrigt fortsätter arbetet med utvärdering och revidering av riktlinjer löpande. Kommissionen kommer under sommaren 2003 att framlägga en halvtidsutvärdering av Media Plus programmet. De planerar vidare att i september 2003 påbörja förarbetet med ett kommande program efter att Media Plus har avslutats. Redan nu har dock kommissionen aviserat att Media Plus troligen kommer att förlängas med ett ytterligare år.

Förhandlingar om medlemskap i Media Plus fördes under år 2001 med ett antal kandidatländer. Lettland, Polen, Estland, Tjeckien, Slovakien, Slovenien, Bulgarien, Litauen och Cypern deltar numera i programmet. Förhandlingar har också förts med Schweiz om att bli medlem år 2003

År 2001 utarbetade kommissionen ett meddelande om vissa rättsliga aspekter på biofilm och annan audiovisuell produktion (KOM (2001) 534, faktapromemoria 2001/02:FPM13). Enligt handlingsplanen ska bl.a. en oberoende undersökning av utvärdering av klassificeringsmetoder slutföras sista kvartalet 2002. Som en del av undersökningen gjordes en enkätundersökning bland medlemsstaterna under hösten och ett möte hölls med den under året inrättade expertgruppen. Övriga åtgärder i handlingsplanen har påbörjats enligt tidplan, men kommer i flera fall att redovisas något senare än planerat. Vid kommissionens presentation av meddelandet (rådsmötet för kultur/audiovisuella frågor den 5 november 2001) ställde sig medlemsstaterna positiva till meddelandet. Sverige anser dock att kommissionens studier och framtida åtgärder noga måste följas och utvärderas samt markerade redan från början att åtgärder som leder till en reglering av nationella stödsystem inte kommer att kunna accepteras.

43.5 TV-direktivet

Direktivet TV utan gränser (direktiv 89/552/EEG ändrat genom direktiv 97/36/EG) innehåller minimiregler för TV-sändningar när det gäller europeiskt programinnehåll, reklam och sponsring, skydd av minderåriga och rätten till genmäle.

Kommissionen har nyligen i samband med den fjärde tillämpningsrapporten om TV-direktivet (KOM (2002) 778 slutlig) lagt fram en arbetsplan jämte tidsplan för en översyn av direktivet. Arbetsplanen innebär i huvudsak att kommissionen kommer att inleda en oberoende undersökning av konsekvenserna av åtgärderna på EU-nivå och på nationell nivå för att marknadsföra, distribuera och producera europeiska verk. Eventuellt kommer kommissionen även att komplettera med andra undersökningar. Översynen av direktivet omfattar hela direktivet, men kommissionen har valt att fokusera på vissa särskilda teman – tillgång till evenemang av särskild vikt för samhället, främjande av kulturell mångfald och av den europeiska programbranschens konkurrenskraft, skydd för allmänintresset i fråga om TV-reklam, sponsring, köp-TV och egenreklam, skydda av minderåriga och allmän ordning samt rätt till genmäle. Enligt arbetsprogrammet avser kommissionen att hålla utfrågningar med berörda parter om dessa teman under våren 2003. Tillfälle kommer även att ges berörda parter att inkomma med skriftliga synpunkter till kommissionen. I slutet av 2003 alternativt i början av 2004 avser kommissionen att anta ett meddelande om resultatet av den offentliga utfrågningen och eventuella förslag till revidering. Under 2002 har ett antal konsultrapporter, beställda av kommissionen, slutförts. Studierna har rört nya annonseringsmetoder och den audiovisuella sektorns framtid, samt främjandet av produktion och distribution av europeiska program. Den senare studien kommer emellertid att göras om enligt uppgifter från kommissionen då den nu framlagda inte håller tillräckligt god kvalitet.

Vid förhandlingarna inför den senaste revideringen av TV-direktivet 1997 åtog sig kommissionen att utföra en studie av hur TV-reklam och köp-TV påverkar minderåriga med avsikt att på nytt granska frågan om

TV-reklam riktad till barn vid nästa revidering av direktivet. En studie som rymmer en kartläggning av nationella bestämmelser i Europas stater och som rör reklam riktad till barn presenterades under år 2001. I rapporten fördes dock inga resonemang kring hur reklam påverkar barn. Inte heller någon aktuell och relevant sammanställning av påverkansforskning redovisades. Regeringens såg detta som en allvarlig brist, vilket också påpekats för kommissionen. Regeringen har vidare framfört till kommissionen att den vid översynen av direktivet också bör titta närmare på den s.k. sändarlandsprincipen som i huvudsak innebär att det land varifrån TV-sändningarna härrör är det land som har jurisdiktion över det sändande programföretaget, även om sändningarna ifråga är riktade till en annan medlemsstat.

43.6 Övriga kultur- och mediefrågor

En resolution angående bevarandet av morgondagens minne – bevarande av digitalt material för kommande generationer – med syfte att öka medvetenheten och samarbetet kring frågor om bevarande av digitalt material antogs av rådet den 23 maj. Ett antal övergripande frågor anges för fortsatt analysarbete av kommissionen och medlemsstaterna. Kommissionen uppmanas att lägga fram förslag till en handlingsplan.

Vid rådets möte den 11–12 november, under det danska ordförandeskapet, antogs en resolution om interaktivt medieinnehåll i Europa. Förslaget till resolution syftar huvudsakligen till att lyfta upp frågan om ramförutsättningar för produktion av interaktivt medieinnehåll på EU:s dagordning. Med interaktivt medieinnehåll avses t.ex. dator- och TV-spel, interaktiva Internet-tillämpningar, innehåll för 3G-telefoni och interaktiv television.

44 Institutionernas verksamhet

44.1 Europeiska unionens råd

Mot bakgrund av de utmaningar som utvidgningen kommer att ställa på rådets funktion påbörjades en reformprocess vid Europeiska rådet i Helsingfors i december 1999. Som en följd av de fortsatta diskussionerna i Göteborg och Barcelona, baserade på rapporter från rådets generalsekreterare/den höge representanten, antog Europeiska rådet i Sevilla en rad förbättringar av rådets arbetsformer. Vid Europeiska rådet i Sevilla beslutades bl.a. en minskning av antalet rådskonstellationer från sexton till nio och en ny arbetsordning som beslutades i juli. Rådets nya arbetsordning fastslår bl.a. ett ökat samarbete mellan ordförandeskap, ett årligt operativt arbetsprogram respektive ett treårigt strategiskt arbetsprogram för rådet och en ny artikel om öppenhet i rådets lagstiftande arbete.

I Sevilla gavs dessutom det danska ordförandeskapet i uppdrag att till Europeiska rådet i Köpenhamn i december 2002 presentera en första delrapport med förslag till ytterligare reformer av rådets funktion. De frågor som särskilt har diskuterats är det nuvarande systemet med roterande ordförandeskap var sjätte månad samt språkpolicy. Sverige har varit mycket aktiv i båda frågorna.

Debatten om ordförandeskapsfunktionen i rådet är nära kopplad till frågan om balansen mellan EU:s institutioner och kommissionens roll. Frågan om ordförandeskapsfunktionen i rådet diskuteras också inom konventet om EU:s framtid och är en del av den bredare debatten om unionens framtida institutionella struktur som kommer att fortsätta i den kommande regeringskonferensen.

44.2 Europeiska kommissionen

I meddelandet om de strategiska målsättningarna för åren 2000–2005 har kommissionen pekat ut fyra centrala frågor som kommer att förändra EU som politiskt projekt bortom mandatperioden för den nuvarande kommissionen:

- nya styrelseformer för EU (European Governance)
- ett stabilt Europa med större internationellt inflytande för EU
- ny ekonomisk och social dagordning
- förbättrad livskvalitet

I arbetsprogrammet för år 2002 identifierade kommissionen vidare sju politiska prioriteringar för den kommande verksamheten:

- att bekämpa terrorism och brottslighet och att främja europeiska medborgares säkerhet genom åtgärder inom unionen och på internationell nivå.
- att se till att införandet av euron går bra och att vidta nödvändiga åtföljande strukturella reformåtgärder för att konsolidera den ekonomiska och monetära unionen och den gemensamma marknaden.
- att genomföra EU:s strategi för hållbar utveckling med sikte på stabil ekonomisk tillväxt och högre sysselsättning, tillsammans med social sammanhållning och miljöskydd inom unionen och internationellt.
- att främja nya styrelseformer i EU.
- att åstadkomma konkreta resultat vid EU:s förhandlingar om utvidgning före utgången av 2002.
- att förstärka Europas förbindelser med dess närmaste grannar i Medelhavsområdet.
- att betona inriktningen på hälsa och utbildning i EU:s politik för utvecklingsamarbete, som en del av det övergripande målet att bekämpa fattigdomen.

Den politiska prioriteringen att främja nya styrelseformer i EU har under året huvudsakligen bedrivits i form av uppföljning av kommissionens vitbok om EU:s styrelseformer från juli 2001. Huvudförslagen i vitboken rörde bättre delaktighet (mer öppet EU och effektivare dialog med allmänheten etc.); bättre politiska beslut, lagstiftning och genomförande; EU:s bidrag till internationella styrelseformer (EU:s röst i multilaterala organisationer etc.); samt tydligare mål för politiken och institutionerna.

Sverige överlämnade efter en bred remissrunda bland svenska myndigheter och organisationer kommentarer till vitboken i mars 2002. Vitboken välkomnades, och stöd uttrycktes för den allmänna inriktningen att göra EU öppnare, att minska avståndet till medborgarna och att göra institutionerna öppnare, effektivare och mer ansvariga. Sverige uttalade också stöd för kommissionens ansträngningar till interna reformer för att åstadkomma ett mer effektivt och samstämmigt arbete. Ytterligare konkretisering av förslagen i vitboken samt efterföljande analys efterlystes dock.

I juni antog kommissionen - i enlighet med prioriteringen att främja nya styrelseformer och som uppföljning till vitboken - ett regel-förbättringspaket (KOM (2002) 275 slutlig). Detta bestod av en handlingsplan för hur EU:s institutioner och medlemsstater kan förbättra lagstiftningen, ett meddelande om konsekvensanalyser (dvs. sociala, ekonomiska och ekologiska effekter av ett lagförslag), ett meddelande om minimiriktlinjer för samrådsförfaranden samt ett övergripande meddelande om bättre lagstiftning. I ett svar till kommissionen om meddelandet om samråd (juli 2002), välkomnade Sverige förslaget om att upprätta allmänna principer och miniminormer för kommissionens samråd med berörda parter. Förslagen utgjorde enligt svensk mening ett viktigt steg i riktning mot en mer öppen och effektiv dialog med det civila samhällets organisationer, och kommissionen uppmanades tillämpa de föreslagna reglerna så fort som möjligt.

Kommissionen lade i slutet av 2002 fram en rapport (KOM (2002) 705 slutlig), med beaktande av de synpunkter som har inkommit på vitboken. Rapporten planeras ligga till grund för ytterligare samarbete mellan EU-institutionerna i syfte att uppnå en förändring av styrelseformerna.

Kommissionens utgifter 2002 uppgick till 28 560 000 euro. Institutionen hade ca 21700 anställda.

Kommissionens interna reformer

Våren 2000 presenterade kommissionens vice ordförande Neil Kinnock en vitbok om administrativa reformer. Vitbokens förslag syftade sammantagna till en övergripande modernisering av EU:s institutioner baserad på principerna effektivitet, ansvarsskyldighet, ansvarstagande, öppenhet och insyn. Dessa principer ska genomsyra hela kommissionens administration och organisation. Se vidare avsnitt 44.7.

44.3 Europaparlamentet

Under året fortsatte diskussionen om ett förslag till gemensamt regelverk vari löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter regleras. År 2001 hade rådet enats om ett kompromissförslag i frågan om beskattningen av ledamöternas löner, som innebär att medlemsstaterna har möjlighet att nationellt beskatta parlamentarikernas löner. Utestående frågor rör fortfarande bl.a. ledamöternas lön, pension och kostnadsersättningar. Diskussioner om innehållet i statuten för ledamöterna väntas fortsätta under år 2003.

Efter Nice-fördragets ikraftträdande 2003 väntas man införa en stadga för reglering och finansiering av politiska partier på europeisk nivå. Den europeiska ombudsmannen tog under år 2002 emot 2 211 klagomål samt inledde undersökningar i 224 ärenden.

Europaparlamentet har initierat en diskussion mellan institutionerna om en förändring av ombudsmannens statut. Diskussionen har bl.a. handlat om ombudsmannens tillgång till dokument från medlemsstaterna och institutionerna och möjligheten för ombudsmannen att kalla vittnen vid behov. Vid Europeiska rådet i Sevilla beslutades att ett interinstitutionellt avtal (IIA) om regelförbättring skulle finnas före utgången av året. Avtalet har sin grund i det regelförbättringspaket som kommissionen antog i juni och som syftar till att främja nya styrelseformer (se avsnitt 44.2 om kommissionen). Eftersom man inte lyckats enas i alla frågor blev avtalet inte färdigt före årsskiftet. Under 2002 har Europaparlamentet och rådet ingått ett avtal som rör Europaparlamentets tillgång till känslig information på utrikespolitiska området.

Enligt det nya avtalet ska Europaparlamentets talman och en särskild kommitté underrättas om innehållet i handlingarna, i de fall då innehållet anses vara nödvändigt för att Europaparlamentet ska kunna uppfylla sina demokratiska funktioner.

Den rättsakt som reglerar valen till Europaparlamentet har under de senaste åren varit föremål för revidering. Förslaget till förändring av valrättsakten antogs av rådet i juni och kommer, då det ratificerats av samtliga nationella parlament – att leda till modifieringar i vallagen.

44.4 Europeiska gemenskapernas domstol

EG-domstolen har till uppgift att säkerställa att lag och rätt följs vid tolkningen och tillämpningen av EG-rätten (artikel 220 i EG-fördraget). Härav följer att EG-domstolen ska se till att EU:s institutioner handlar inom sina respektive kompetensområden och i enlighet med EG-rätten. Det är också EG-domstolen som ytterst avgör om medlemsstaterna och EU:s institutioner korrekt följer och tillämpar EG-rätten.

En förstainstansrätt med behörighet att pröva vissa särskilda grupper av ärenden (artikel 225 i EG-fördraget) är knuten till domstolen. Förstainstansrättens domar överklagas till EG-domstolen.

De vanligaste målen vid EG-domstolen rör förhandsavgöranden enligt artikel 234 i EG-fördraget, vilket innebär att domstolen lämnar bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av EU:s institutioner. Målen inleds på begäran av nationella domstolar i medlemsstaterna. Under år 2002 begärde nationella domstolar förhandsavgörande från EG-domstolen i 216 fall. Av dessa kom 5 från svenska domstolar och den svenska regeringen yttrade sig i 12 mål om förhandsavgörande.

Så kallad direkt talan väcktes i 204 fall. Sådana mål inleds när en institution eller en medlemsstat väckt talan mot en annan medlemsstat eller institution. Förstainstansrättens avgöranden överklagades i 50 fall till EG-domstolen. Den svenska regeringen ansökte om att få föra talan till stöd för en av parterna (intervention) i två mål vid EG-domstolen och i tre mål vid förstainstansrätten. Talan väcktes mot Sverige i två fall och Sverige ansökte om stämning i ett fall.

I bilaga 1 redogörs dels för mål om förhandsavgörande under år 2002 där den svenska regeringen har agerat eller en begäran om förhandsavgörande har inkommit från en svensk domstol, dels för mål under år 2002 där Sverige är part eller intervenient.

I bilagorna 2 och 3 redogörs för viktiga domar som EG-domstolen respektive förstainstansrätten har meddelat under år 2002.

44.5 Europeiska revisionsrätten

Revisionsrätten är EU:s externa revisionsorgan med ansvar för granskningen av hur medlen på EU:s budget används och redovisas samt redovisningen för de institutioner och organ som gemenskapen bildat. Revisionsrättens rapporter utgör underlaget för rådets ställningstagande till om det ska rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för dess genomförande av budgeten. I mars 2002 beslutade rådet att rekommendera att ansvarsfrihet beviljades för budgetåret 2000.

Under 2002 har revisionsrätten antagit ett antal specialrapporter. I november presenterades årsrapporten, som innehåller dels en samman-

44.6 Övriga institutioner och organ

44.6.1 Ekonomiska och sociala kommittén

Ekonomiska och sociala kommittén (ESK), som under året bytte namn till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) för att skilja den från motsvarande kommittéer i flertalet medlemsstater, har sex utskott. Mandatperioden för ledamöterna löper fyra år. Den 21 september 2002 påbörjades en ny mandatperiod. Ordförande i sociala utskottet är Jan Olsson från Kooperativa institutet och ledamot i EESK:s byrå är Ernst Erik Ehnmark (SACO).

Under året har ESK haft nio plenarmöten samt en mängd möten i de sex utskotten och i kommitténs arbetsgrupper. ESK har behandlat en rad viktiga frågor bl.a. inom arbetsmarknads- och socialområdet. Till de områden som kommittén prioriterat under det gångna året hör ekonomisk politik. Under året har även diskussionerna om konventet om Europas framtid varit omfattande och ett första yttrande till konventet har antagits. ESK ger ut och distribuerar ett antal publikationer, bland annat kommitténs viktigaste yttrande i broschyrform, en månatlig publikation om verksamheten (CES info), en månatlig bulletin som beskriver alla yttranden som antagits av plenarsessionen samt en rapport för varje period för en EESK-ordförande (2 år)

44.6.2 Regionkommittén

I Regionkommittén finns representanter för lokala och regionala myndigheter i medlemsstaterna. De 12 svenska ledamöterna (samt 12 ersättare) föreslås till regeringen av Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Ledamöterna utses av rådet på förslag från den svenska regeringen. Regionkommittén genomförde en intern omorganisation under 2002. Bland annat reformerades utskotten. Regionkommitténs verksamhet dominerades under året av EU:s framtidsfrågor, företrädesvis framtidskonventet och kommissionens vitbok om nya styrelseformer.

Kommittén har i dessa frågor antagit flera yttranden bl.a. om regionernas roll i EU och bättre och enklare lagstiftning.

Regionkommittén har haft fem plenarsessioner under året. En av sessionerna genomfördes i samverkan med Europaparlamentet. Den svenska delegationen medverkade såsom rapportör i fem yttranden som antagits av plenarsessionerna. Yttrandena har gällt terminologi vid offentlig upphandling, rättsliga aspekter på biofilm och annan audiovisuell produktion, livslångt lärande, genomförandet av den socialpolitiska dagordningen och insatser för Europas ungdom.

Rådgivande kommittéer har bildats mellan politiker på lokal och regional nivå inom EU tillsammans med representanter för motsvarande

nivåer i Slovakien, Bulgarien, Litauen och Slovenien. Regionkommittén anordnade själv eller tillsammans med andra ett flertal konferenser under 2002. Dessa behandlade bl.a. om öppna samordningsmetoden, social ekonomi och invandring. Skr. 2002/03:60

44.6.3 Europeiska investeringsbanken

EU:s husbank, Europeiska investeringsbanken (EIB), har sitt säte i Luxemburg och bildar tillsammans med Europeiska investeringsfonden (EIF) EIB-gruppen. EIB:s huvudsakliga uppgift är att främja unionens integration och sammanhållning genom långfristig långivning. Utlåning i syfte att förbereda kandidatländerna för medlemskap i EU är en av bankens främsta prioriteter. Under 2002 undertecknade banken låneavtal motsvarande ca 39 miljarder euro. Ungefär 85 procent av lånen avsåg projekt inom unionen, 8 procent inom kandidatländerna och 7 procent inom tredjeland. Den årliga utlåningen till projekt i Sverige har under de senaste åren uppgått till omkring 800 miljoner euro, varav närmare hälften går till projekt i transportsektorn.

Vid EIB:s årsmöte 2002 beslutade guvernörstyrelsen, bankens främsta ledningsorgan, om en höjning av bankens grundkapital från 100 till 150 miljarder euro. Kapitalhöjningen gäller från den 1 januari 2003 och bankens kapitalbehov beräknas därigenom vara täckt i minst fem år. Efter påtryckningar från Sverige och Nederländerna beslutades även att tydliga kriterier för långivningens mervärde skulle utarbetas och att utlåningen till stora företag med god tillgång till kapitalmarknaderna totalt sett skulle minska. Verksamhet som specifikt avser regional utveckling, främjande av miljön och småskaligt näringsliv samt påskyndande av EU:s utvidgning framhölls som exempel på områden där EIB:s utlåning kan tillföra ett tydligt mervärde.

Inför intaget av nya medlemmar år 2004 träffade EU:s finansministrar en uppgörelse om förändringar i bankens styrformer. Bland annat beslutades om medlemmarnas kapitalandelar och representation i bankens olika ledningsorgan. Beslut fattades även om nya röstregler i direktörsstyrelsen och om adjungering av experter utan rösträtt till styrelsen.

På initiativ från det spanska ordförandeskapet diskuterades under våren 2002 möjligheterna till att ytterligare främja ekonomisk utveckling i partnerländerna runt Medelhavet. Som resultat av dessa diskussioner inrättades inom EIB en särskild lånefacilitet för Medelhavsområdet. I linje med slutsatserna från toppmötet i Barcelona i mars 2002 ska en översyn genomföras ett år efter facilitetens inrättande, varvid det åter ska övervägas om en särskild Medelhavsbank bör tillskapas.

44.6.4 Europeiska centralbanken

I samband med att den tredje etappen av den ekonomiska och monetära unionen inleddes den 1 januari 1999 övertog Europeiska centralbanken (ECB) uppgiften att utforma penningpolitiken i de medlemsstater som då införde euron som gemensam valuta. ECB:s beslutande organ är ECB-rådet, direktionen och allmänna rådet.

ECB och de nationella centralbanker som deltar i valutaunionen (Euro-systemet) har under året arbetat med att: Skr. 2002/03:60

- utforma och genomföra penningpolitiken i euroområdet,
- genomföra valutatransaktioner,
- inneha och förvalta medlemsstaternas officiella valutareserver,
- främja väl fungerande betalningssystem samt
- genomföra och följa upp övergången till euro.

44.6.5 Europeiska investeringsfonden

Europeiska investeringsfonden (EIF), som ägs av EIB, kommissionen och olika europeiska finansieringsinstitutioner, utgör unionens särskilda organ för förmedling av riskkapital och garantier till små och medelstora företag. EIF:s riskkapitalsatsningar sker främst via fonder som investerar i innovationsinriktade företag som befinner sig i tidiga faser.

Under såväl 2001 som 2002 påverkades EIF:s verksamhet av det ogynnsamma klimatet för riskkapital och av den relativt svaga ekonomiska utvecklingen i EU. Volymen undertecknade riskkapitalinvesteringar minskade från 800 miljoner euro under 2001 till ca 450 miljoner euro under 2002. Francis Carpenter tillträdde som ny chef för EIF i augusti 2002. Carpenter hade dessförinnan tjänstgjort som generalsekreterare i EIB.

44.7 Personalpolitik i EU:s institutioner

Vid Europeiska rådets möten i Berlin och Köln 1999 gavs kommissionens ordförande Romano Prodi i uppdrag att reformera kommissionen och dess administration. I den vitbok, som antogs den 1 mars 2000, skisserades riktlinjerna för den strategi som skulle följas. Där fastställdes tre centrala prioriteringar:

- effektivare ekonomisk förvaltning, kontroll och revision
- bättre strategisk planering och resursutnyttjande
- modernisering av personalpolitiken

En central del av reformerna var alltså modernisering av personalpolitiken, något som har haft regeringens fulla stöd från första stund. Efter omfattande samråd både internt – inom kommissionen och hos företrädare för personalen – och vid de andra institutionerna, antog kommissionen ett förslag till ändrade tjänsteföreskrifter i slutet av april 2002. I samband med detta informerade vice ordförande Neil Kinnock Allmänna rådet om reformerna. Rådet antog slutsatser där man bland annat erinrar om mandatet till reformer som gavs av stats- och regeringscheferna i Berlin, uttrycker sitt stöd till reformernas inriktning och sin avsikt att fatta beslut om förslaget före juni månads utgång 2003.

Rådets behandling inleddes under våren. Den svenska bedömningen är att reformförslagen sammantaget innebär ett steg i rätt riktning mot en modernare förvaltning, varför regeringen stödjer den allmänna inriktningen.

Från svensk sida kommer vi särskilt att verka för:

- att slutresultatet innebär verkliga förändringar och en effektivare administration,
- att reformpaketet på sikt innebär minskade kostnader för EU:s budget,
- att yttrandefriheten för EU:s tjänstemän stärks,
- att likabehandling av registrerade partner genomförs,
- att det blir en rimlig utveckling av kostnaderna för pensions-systemet,
- att beräkningssättet för de anställdas pensioner sker på könsneutrala försäkringstekniska grunder,
- att intjänade pensionsrättigheter säkerställs utan pensionsöverföringar,
- att få till stånd en starkare koppling och bättre balans mellan förmåner och personalens finansiering av dessa.

Svenskar i EU:s institutioner

Sammantaget arbetar omkring 1 000 svenskar på fasta eller tidsbegränsade tjänster eller som nationella experter inom EU. Omkring en fjärdedel av dessa är tolkar och översättare. I förhållande till föregående år utgör det totala antalet svenskar en blygsam ökning.

Av det totala antalet anställda på fasta och tidsbegränsade tjänster är drygt 60 procent kvinnor. Andelen kvinnor bland chefer och handläggare är dock betydligt lägre – drygt 35 procent.

Till följd av avgångar under tidigare år, finns en påtaglig underrepresentation av svenskar på chefsnivå inom kommissionen. Inom Europaparlamentet saknar Sverige helt representation på generaldirektörs- och direktörsnivå. På handläggarnivå är Sverige väl representerat i kommissionen och rådssekretariatet men underrepresenterat i Europaparlamentet.

EU:s pågående utvidgningsprocess förväntas medföra minskad nyrekrytering från nuvarande medlemsstater. Troligen begränsas även dessas möjligheter att få nya chefstjänster.

Ett särskilt handlingsprogram syftande till att förstärka den svenska närvaron inom EU:s institutioner har utarbetats under året. Vidare har grunden lagts till ett svenskt nätverk inom Brysselinstitutionerna. Genom detta nätverk kan EU-svenskar bistå och stödja varandra.

I syfte att främja basrekryteringen av svenskar till EU:s institutioner har det beslutats om insatser för att hjälpa svenskar som antagits till EU:s uttagningsprov, bl.a. i form av rådgivning och träning.

Bland annat till följd av en mer aktiv kampanjverksamhet har representationen på chefsnivå förbättrats något under året. Sverige har under året återfått en generaldirektörspost i kommissionen samt ytterligare några direktörsposter.

Regeringskansliet bidrar även med information till svenskar som söker anställning. Informationen finns på regeringens webbplats.

EU måste bistås av moderna, öppna och medborgarorienterade institutioner. Sverige fortsatte under året att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner.

Sedan den 3 december 2001 tillämpar Europaparlamentet, rådet och kommissionen förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar. I behandlingen av de ärenden då medborgare begär tillgång till handlingar och rådet fattar beslut i ärendet har Sverige agerat för att främja en tolkning av bestämmelserna i förordningen som möjliggör största möjliga öppenhet.

Sverige verkade under året för att övriga EU-institutioner och organ ska hörsamma Europaparlamentets, rådets och kommissionens uppmaning att anta regler om handlingsoffentlighet som beaktar principerna i förordning (EG) nr 1049/2001. Ett flertal EU-organ har antagit eller kommer inom kort att anta regler om allmänhetens tillgång till deras handlingar. Vidare stödjer Sverige ett förslag från kommissionen som innebär att de 15 befintliga decentraliserade gemenskapsorganen ska följa bestämmelserna i förordning (EG) nr 1049/2001. Förslaget kommer att behandlas under 2003.

Inom ramen för utarbetandet av nya tjänsteföreskrifter för EU-anställda verkar Sverige för långtgående förändringar i syfte att stärka EU-tjänstemännens yttrandefrihet.

Sverige drev vid Europeiska rådets möte i Sevilla, 21–22 juni, kravet på ökad öppenhet i rådet. Med anledning av slutsatserna från Sevilla antog rådet en ny arbetsordning (beslut 2002/682/EG, Euratom) som innebär att rådets inledande och avslutande överläggningar om viktigare rättsakter, som ska antas med medbeslutandeförfarande, ska vara öppna för allmänheten. Sverige avser att noggrant bevaka tillämpningen av de nya bestämmelserna och kommer vid behov att ta upp frågan om öppna rådsmöten till ytterligare diskussion.

Under året ansökte Sverige om intervention i två mål som gäller tolkningen av förordning (EG) nr 1049/2001 (mål T-168/02 Internationale Tierschutz Fonds (IFAW) GmbH mot kommissionen samt mål T-237/02 Technischen Glaswerke Ilmenau GmbH mot kommissionen).

44.9 Svenska språket och regelförbättring

44.9.1 Begripligare EU-texter

Handlingsplan för en bättre och enklare lagstiftning

I kommissionens vitbok om nya styrelseformer i EU (juli 2001) utlovades en handlingsplan för regelförbättring. Något försenat presenterade kommissionen den 5 juni ett regelförbättringspaket (KOM (2002) 275–278) för Europeiska rådet, däribland handlingsplanen för en

bättre och enklare lagstiftning. Förslagen har till stor del hämtats från den s.k. Mandelkernrapporten, som lades fram den 13 november 2001 av en rådgivande högnivågrupp som tillsattes av medlemsstaternas förvaltningsministrar i november 2000.

Inledningsvis nämns i handlingsplanen att EU-lagstiftningen måste få en mindre krånglig utformning och alltså göras begripligare och mer lättillgänglig för alla, men några mer genomgripande åtgärder för att åstadkomma detta finns inte i planen. Handlingsplanen har under hösten behandlats i olika rådskonstellationer. Rådet enades den 30 september om slutsatser om regelförbättring (12094/02 MI 173 POLGEN 37) och konstaterade i punkten 3 att EG:s regelverk måste bli enklare att förstå och lättare att tillämpa för såväl EU-medborgaren som näringslivet. I punkten välkomnas också att kommissionen kommer att vidta konkreta åtgärder för att höja kvaliteten på rättsakterna redan på utkaststadiet.

Redan nu finns det interinstitutionella avtalet om gemensamma riktlinjer för gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet som slöts av rådet, kommissionen och Europaparlamentet den 22 december 1998 (EGT C 73, 17.3.1999, sid.1). De åtgärder i slutet av avtalet som institutionerna uppmanas att vidta har bara delvis genomförts, varför Sverige i olika sammanhang, bl.a. i slutsatserna som nämnts ovan, framfört att konkreta åtgärder för en bättre språklig och redaktionell kvalitet är nödvändiga i det nu förestående regelförbättringsarbetet. Även Europaparlamentet har framfört liknande synpunkter i ett betänkande från utskottet för rättsliga och inrikes frågor och den inre marknaden av den 6 december 2002 (A5-0443/2002).

Enligt uppmaning från Europeiska rådet i Sevilla skulle ett nytt interinstitutionellt avtal om bättre lagstiftning ha varit klart före utgången av 2002. Förhandlingarna, som under hösten förts bl.a. i rådet kunde emellertid inte slutföras till dess. Avtalet tar upp de aspekter på lagstiftningskvalitet som behandlas i kommissionens meddelanden om regelförbättring. Enligt planerna kommer de tre redan existerande avtalen om kodifiering, omarbetning och den redaktionella kvaliteten att bifogas det nya avtalet.

Bidrag till konventet

Liknande frågor som i det nya avtalet behandlades under hösten också av det europeiska konventet, bl.a. i arbetsgrupp IX om förenkling av instrumenten. Sverige har i den arbetsgruppen fört fram ett förslag om att fördragsfästa kravet på att EU:s regler ska skrivas för medborgaren och således vara klart och enkelt utformade. I gruppens slutrapport (CONV424/02) nämns behovet av att förbättra den språkliga och redaktionella kvaliteten, men inte förslaget om fördragstillägg.

Särskild EU-språkvård är under uppbyggnad

Inom Justitiedepartementet fortsatte under året uppbyggnaden av en särskild EU-språkvård med inriktning på att ge stöd till svenska deltagare i EU:s arbetsgrupper och till svenska översättare i institutionerna för att öka kvaliteten i såväl källtexter som översättningar. I EU-språkvården

ingår att följa och påverka EU:s regelförbättringsarbete och att påverka institutionernas eget kvalitetsarbete. Vid ett 40-tal myndigheter och alla departement har det under hösten utsetts en eller flera kontaktpersoner i EU-språkliga frågor. Dessa kommer bl.a. att förmedla termfrågor från översättarna i institutionerna till myndighetens experter i olika sakfrågor. En webbplats öppnades vid årsskiftet 2002/03 (se bilaga 5).

Hösten 2000 tillsatte regeringen en parlamentarisk utredning, Kommittén för svenska språket (Ku 2000:03). I betänkandet Mål i mun (SOU 2002:27), som kommittén lade fram i april, betonas att Sverige måste fortsätta att verka för att EU-institutionerna arbetar för enklare, begripligare och klarare EU-texter. Kommittén bedömer att språkvård med anknytning till EU bör vara en viktig uppgift för Regeringskansliet, men också att det behövs utökad stöd för den EU-anknutna språkvården när det gäller bl.a. terminologiarbete.

Ny utformning av rättsakter har presenterats

Under EG-rättskonferensen i Älvsjö under Sveriges ordförandeskap presenterades en rapport "Clarifying Eurolaw", som innehåller en omskrivning av ett EG-direktiv (det s.k. leksaksdirektivet – 88/378/EEC). Rapporten visar hur man kan skriva direktiv på ett överskådligare och klarare sätt. Som svar på den kritik som omskrivningen fick av kommissionens rättstjänst (bl.a. att den byggde på föreställningen att direktiv har medborgarna som målgrupp), presenterade språkkonsulten Martin Cutts och avdelningschefen Emma Wagner vid kommissionens översättningstjänst i somras en ny omskrivning i rapporten "Clarifying EC Regulation", denna gång av EG-förordningen om allmänhetens tillgång till handlingar (EG nr1049/2001).

Omskrivningarna visar hur man med bättre struktur och läsarvänliga tekniker kan förbättra läsbarheten. Att sådant utvecklingsarbete är en självklar del i det svenska språkarbetet framfördes vid ett seminarium hos kommissionens rättstjänst under hösten, dit Sverige som första medlemsstat inbjudits för att ge sin syn på kvaliteten på EG:s rättsakter. Seminariet omnämns i rapporten "Bättre lagstiftning" som en av de åtgärder kommissionen vidtagit för att främja en bättre utformning av rättsakterna (KOM (2002) 715 final).

44.9.2 Svenska språkets ställning

Svenska är ett av EU:s elva officiella språk. Svenska språkets ställning som ett av de officiella språken är av stor principiell betydelse för Sverige. En viktig utgångspunkt är att enskilda har god möjlighet till kommunikation med EU:s institutioner på det egna språket och att folkvalda ledamöter i Europaparlamentet och rådet har möjlighet att använda svenska. Demokratiskt valda representanter får inte utestängas på grund av eventuella bristande språkkunskaper.

Då språkfrågan utgör en del av regeringens strävanden efter större öppenhet och demokratisk förankring av EU-arbetet är svenska språkets ställning inom EU mycket betydelsefull. Regeringens ambition är att förbättra situationen för svenskan ytterligare.

EU har en ambitiös språkpolitik och av bland annat rättssäkerhetsskäl översätts EU:s olika rättsakter till de olika officiella språken. Särskilt tolkningssystemet är emellertid hårt belastat och i stort behov av reform inför den stundande utvidgningen. Europeiska rådet gav i juni 2002 rådet i uppdrag att studera frågan om språkanvändning inför en utvidgad union och praktiska sätt att förbättra den nuvarande situationen utan att ifrågasätta grundprinciperna. Diskussioner fördes under hösten inom EU om en reformering av systemet, med sikte på en överenskommelse så tidigt som möjligt inför utvidgningen.

44.10 Överträdelseärenden

Kommissionen har som uppgift att övervaka att medlemsstaterna tillämpar och genomför EG-rätten på ett riktigt sätt (artikel 211 i EG-fördraget). Till kommissionen inkommer klagomål från enskilda fysiska eller juridiska personer eller från andra medlemsstater om påstådda överträdelser av EG-rätten. Kommissionen kan också på eget initiativ ta upp sådana frågor.

Om kommissionen anser att en medlemsstat inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt EG-fördraget, kan kommissionen inleda ett s.k. överträdelseförfarande enligt artikel 226 i EG-fördraget. Överträdelseärendena kan delas in i två grupper. Den ena gruppen avser utebliven anmälan till kommissionen om fullständigt genomförande av EG-direktiv, medan den andra gruppen gäller felaktig tillämpning av EG-rätten.

Det formella överträdelseförfarandet är indelat i tre faser. I den första fasen beslutar kommissionen om en formell underrättelse till medlemsstaten, i vilken den berörda medlemsstaten lämnas tillfälle att inom en viss angiven tid komma in med synpunkter på den påstådda överträdelsen. Om kommissionen inte är nöjd med svaret på den formella underrättelsen och fortfarande anser att det är fråga om en överträdelse, kan kommissionen i ett andra steg avge ett motiverat yttrande. I det motiverade yttrandet föreläggs den berörda medlemsstaten att vidta rättelse inom en viss angiven tid, normalt två månader. Om medlemsstaten inte rättar sig inom denna tid kan kommissionen i den tredje fasen besluta att föra ärendet vidare till EG-domstolen.

Sverige har under år 2002 tagit emot 19 formella underrättelser varav 6 underrättelser har avsett underlåtelse att anmäla fullständigt genomförande av sammanlagt 34 direktiv. Under samma tid har kommissionen överlämnat 9 motiverade yttranden till Sverige. Kommissionen har under år 2002 fört ett ärende mot Sverige vidare till EG-domstolen.

I bilaga 4 redogörs för pågående överträdelseärenden mot Sverige.

Bilaga 1: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2002

I det följande redovisas först de mål vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt, i vilka Sverige är eller har varit part eller har intervenerat under år 2002 (avsnitt 1). Vidare redovisas de mål om förhandsavgörande i vilka den svenska regeringen har yttrat sig eller där förhandsavgörande har begärts av en svensk domstol (avsnitt 2). Redovisningen upptar i respektive avsnitt först de mål som har avgjorts slutligt under 2002. Därefter redovisas de mål som vid utgången av 2002 fortfarande var pågående. Målen redovisas i målnummerordning, och vad gäller avsnitt 1, var för sig för EG-domstolen respektive förstainstansrätten.

De vanligaste målen vid EG-domstolen är mål om förhandsavgörande enligt artikel 234 i EG-fördraget. På begäran av nationella domstolar i medlemsstaterna lämnar domstolen bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av EU:s institutioner.

En annan måltyp vid EG-domstolen är mål om fördragsbrott enligt artikel 226 i EG-fördraget. Kommissionen eller en medlemsstat kan väcka talan mot en medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sina förpliktelser enligt fördragen. Vidare kan talan väckas enligt artikel 230 i EG-fördraget om ogiltighet av rättsakter som har beslutats av institutionerna samt enligt artikel 232 i EG-fördraget om att en institution har underlåtit att vidta en åtgärd som den är skyldig att vidta.

Medlemsstaterna kan själva vara parter i mål vid EG-domstolen och har dessutom, i likhet med vissa av EU:s institutioner, möjlighet att yttra sig i mål om förhandsavgöranden. I andra mål finns det en möjlighet att intervensera, dvs. föra talan till stöd för en av parterna i målet. För medlemsstaterna är det viktigt att kunna utnyttja dessa möjligheter. Det gäller inte bara i de mål där den nationella lagstiftningen är berörd utan även i andra mål som kan påverka den nationella lagstiftningen.

Mål i vilka talan väckts vid EG-domstolen eller förstainstansrätten

Slutligt avgjorda mål vid EG-domstolen under 2002

C-468/98 (Å 14/99:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige brutit mot gemenskapsrätten genom att år 1995 avtala med USA om ändringar i 1944 års luftfartsavtal mellan Sverige och USA eftersom gemenskapen enligt kommissionen har exklusiv behörighet att sluta avtal med tredjeland på luftfartsområdet.

Dessutom ansåg kommissionen att en "nationalitetsklausul" i avtalet, som innebär att parterna kan vägra sådana flygbolag marknadstillträde som inte huvudsakligen ägs av svenska eller amerikanska medborgare, strider mot reglerna om fri etableringsrätt enligt artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG). Avtal av den typ som det svensk-amerikanska brukar kallas för "open skies" avtal.

Kommissionen väckte samtidigt talan mot Förenade kungariket, Danmark, Finland, Belgien, Luxemburg, Österrike och Tyskland. Kommissionens talan mot de sex senare var i princip överensstämmande med talan mot Sverige. Målet mot Förenade kungariket rörde emellertid endast frågan om nationalitetsklausulens förenlighet med gemenskapsrätten, eftersom Förenade kungariket inte ingått avtal av open skies-typ med USA.

Sverige yrkade att kommissionens talan skulle ogillas, bestred att gemenskapen har exklusiv extern behörighet på luftfartsområdet och att avtalet stred mot reglerna om fri etableringsrätt.

Nederländerna intervenerade på Sveriges sida liksom i övriga mål till stöd för respektive medlemsstat.

Dom meddelades den 5 november 2002. Domstolen hänvisade inledningsvis till sin tidigare praxis vad gäller gemenskapens externa behörighet och fann att gemenskapen visserligen får anses ha en implicit extern behörighet på luftfartsområdet med stöd av artikel 84.2 i EG-fördraget (nu artikel 80.2 EG). Gemenskapens behörighet är emellertid exklusiv endast då den utnyttjats, då interna regler antagits som påverkas av ett internationellt åtagande eller för det fall den inre marknaden för lufttransporter kan anses fullständigt harmoniserad. Efter att domstolen konstaterat att behörigheten inte utnyttjats samt att den inre marknaden för lufttransporter inte kunde anses fullständigt harmoniserad fann dock domstolen att Sverige gått utöver sin behörighet på två punkter. Detta gällde i fråga om datoriserade bokningssystem (CRS) och vissa aspekter av fastställande av priser på flyglinjer inom gemenskapen. Vad sedan gäller nationalitetsklausulen fann domstolen att denna stred mot etableringsfriheten eftersom avtalet i denna del gav USA rätt att diskriminera gemenskapsbolag som inte var svenskägda. Avtalet strider därmed i denna del mot artikel 43 EG.

C-314/99 (Å 8/00:1) Konungariket Nederländerna mot Europeiska gemenskapernas kommission

Nederländerna väckte talan om ogiltigförklaring till viss del av direktiv 99/51/EG om anpassning till tekniska framsteg för femte gången av bilaga I till direktiv 76/769/EEG. Genom direktivet 99/51/EG ändrades bilagan till direktivet 76/769/EEG på så sätt att Österrike och Sverige, som tillämpar mer långtgående restriktioner rörande kadmium, fick fortsätta att tillämpa dessa bestämmelser till och med den 31 december 2002.

Sverige intervenerade till stöd för kommissionen.

Dom meddelades den 18 juni 2002. Domstolen fann att undantaget inte kunde anses vara en anpassning av bilaga I i direktiv 76/769 till tekniska framsteg i den mening som avses i artikel 2a i direktivet. Kommissionen hade därmed överskridit sin befogenhet genom att anta undantaget med

stöd av artikel 2a och undantaget ogiltigförklaras därför. Domstolen fann inte skäl att besluta att verkningarna av den ogiltigförklarade bestämmelsen skulle bestå i avvaktan på en gemenskapsåtgärd.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

C-478/99 (Å 207/99:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige inte hade uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 93/13/EEG om oskäliga villkor i konsumentavtal eftersom Sverige inte i nationell lagstiftning tagit in den bilaga till direktivet som innehåller en lista över avtalsvillkor som kan anses oskäliga.

Sverige yrkade att kommissionens talan skulle ogillas. Sverige hävdade att det inte föreligger någon gemenskapsrättslig skyldighet att i nationell författningstext ta in listan med avtalsvillkor som återfinns i bilagan till direktivet. Listan innehåller endast en exemplifierande uppräknning av avtalsvillkor som kan anses oskäliga. Listan som sådan ger därför inte enskilda rättigheter eller skyldigheter; dessa framgår av direktivets artikel 3.1 tillämpad enligt den metod som anges i artikel 4. Genom den svenska lagstiftningen uppnås det resultat som åsyftas i artikel 3.1 jämförd med artikel 4. Direktivet är därför genomfört på ett sätt som tillgodoser de gemenskapsrättsliga kraven på rättssäkerhet och klarhet.

Finland och Danmark intervenerade till stöd för Sverige.

Dom meddelades den 7 maj 2002. Domstolen anförde att den i bilagan till direktivet intagna listan inte syftar till att ge konsumenter rättigheter som går utöver vad som anges i artiklarna 3–7 i direktivet. Listan ändrar inte på något sätt det resultat som eftersträvas med direktivet. Direktivets fulla verkan kan därför tillförsäkras inom en tillräckligt klar och precis rättslig ram utan att listan ingår i de bestämmelser genom vilka direktivet införlivas. Listan är dock såsom informationskälla vägledande för tillämpande myndigheter och för enskilda. Medlemsstaterna måste därför se till att det finns tillräckliga garantier för att allmänheten ska få kännedom om listan. Kommissionen hade inte visat att Sverige genom att inta listan i förarbetena inte givit tillräckliga sådana garantier. Kommissionen hade således inte visat att Sverige underlåtit att vidta de åtgärder som var nödvändiga för att genomföra den bilaga som anges i artikel 3 i direktivet och talan ogillades.

C-239/00 P (Å 168/00:1) Europeiska unionens råd mot Aldo Kuijer

Genom förstainstansrättens dom den 6 april 2000 i mål T-188/98 ogiltigförklarades rådets beslut den 28 september 1998 att vägra Aldo Kuijer tillgång till vissa handlingar. Rådets beslut uppfyllde enligt förstainstansrätten inte kravet på motivering enligt artikel 190 i EG-fördraget (nu artikel 253 EG). Vidare hade rådet tillämpat beslut 93/731/EG om allmänhetens tillgång till handlingar felaktigt genom att inte lämna ut de avsnitt av de begärda handlingarna som inte omfattades av sekretess enligt beslutet.

Rådet överklagade förstainstansrättens dom.

Sverige och Förenade kungariket intervenerade till stöd för Aldo Kuijer. Spanien intervenerade till stöd för rådet.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Domstolen beslutade den 7 februari 2002 att avskriva målet eftersom rådet återkallat sitt överklagande.

C-247/01 (Å 111/01:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt genomfört dels artikel 4.4 första meningen i direktiv 79/404/EEG om bevarande av vilda fåglar – senast ändrat genom direktiv 97/49/EEG, såsom den ersatts av artikel 6.3–4 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – dels artikel 9.2 i direktiv 79/404/EEG och dels inte tillsammans med kommissionen genomfört en sådan undersökning som krävts enligt artikel 6.3 i direktiv 79/404/EEG

Sverige medgav kommissionens talan och förklarade att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom författningsändringar vilka trädde i kraft den 1 juli 2001.

Domstolen beslutade den 20 juni 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

C-279/01 (Å 128/01:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt genomfört artiklarna 4.5, 5-4, 6.2-6.4, 12.1, 12.4, 15 och 16.1 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, ändrat genom direktiv 97/62/EG.

Sverige medgav kommissionens talan och förklarade att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom ändringar vilka trädde i kraft den 1 augusti 1999 respektive den 1 januari 2000 samt den 1 juli 2001.

Domstolen beslutade den 20 juni 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

C-490/01 (Å 5/02:2) Kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige inte i tid genomfört direktiv 98/76/EG om ändring av direktiv 96/26/EG om rätt att yrkesmässigt bedriva person- och godstransporter på väg och om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis för att främja ett effektivt utnyttjande av dessa transportörers etableringsrätt på området för nationella och internationella transporter.

Sverige medgav kommissionens talan och preciserade i vilka avseenden direktivets regler inte hade genomförts i tid samt klargjorde att samtliga brister avhjälpes per den 1 januari 2002.

Domstolen beslutade den 7 maj 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

T-13/99 (Å 47/99:2) NV Pfizer Animal Health SA mot Europeiska unionens råd

NV Pfizer Animal Health SA (Pfizer) yrkade att förordning (EG) nr 2821/98 om ändring, vad avser återkallande av tillstånd för vissa antibiotika, av direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser skulle ogiltigförklaras i dess helhet eller i vart fall såvitt avser förbudet mot virginiamycin. Pfizer yrkade även att förstainstansrätten skulle förordna om uppskov med verkställigheten av förordningen. Till stöd för sin talan anförde Pfizer huvudsakligen att institutionerna felaktigt utvärderat och hanterat riskerna för människors hälsa, vilka sammanhänger med användningen av virginiamycin i djurfoder, samt förfarit felaktigt vid tillämpningen av försiktighetsprincipen. Pfizer gjorde även gällande att institutionerna åsidosatt sin motiveringsskyldighet och principen om berättigade förväntningar genom antagandet av förordning 2821/98.

Rådet yrkade i första hand att förstainstansrätten skulle avvisa Pfizers talan och i andra hand att förstainstansrätten skulle ogilla densamma.

Kommissionen, Sverige, Danmark, Finland och Förenade kungariket intervenerade på rådets sida. Fyra företag (FEDESA, FEFANA, AN-PROGAPOR och AVOSAC) intervenerade på Pfizers sida.

Förstainstansrättens ordförande beslutade den 30 juni 1999 att avslå de interimistiska yrkandena. Pfizer överklagade beslutet till EG-domstolen (mål C-329/99 P (R)). Rådet, kommissionen, Sverige, Danmark och Finland yrkade att överklagandet skulle ogillas. EG-domstolen lämnade den 18 november 1999 överklagandet utan bifall.

Dom meddelades den 11 september 2002. Enligt förstainstansrätten har Pfizer ansökt om förnyat tillstånd för virginiamycin enligt direktiv 70/524 i dess lydelse enligt direktiv 96/51. Härigenom har Pfizer fått en särskild ställning eftersom ett sådant tillstånd är knutet till sökandens person och denne såsom den först sökande blir ansvarig för att produkten uppfyller gemenskapsrättens krav. Förfarandet enligt direktivet innebär också att Pfizer kommit i åtnjutande av vissa processuella garantier. Mot denna bakgrund berörs Pfizer inte bara direkt av återkallelsen av tillståndet för virginiamycin utan även individuellt och har följaktligen rätt att föra talan beträffande förordning 2821/98 i den del som avser återkallelse av tillstånd för virginiamycin. Pfizer har inte visat att institutionerna gjorde fel när de på grundval av den vetenskapliga kunskap som fanns tillgänglig när förordningen antogs drog slutsatsen att det innebar en risk för människors hälsa att använda virginiamycin som fodertillsats. Institutionerna kunde tvärtom med giltig verkan anse att det fanns stark anledning för att med hänsyn till människors hälsa förbehålla streptograminer för medicinsk användning. Inte heller har principen om berättigade förväntningar eller motiveringsskyldigheten åsidosatts vid antagandet av förordning 2821/98. Således ogillades Pfizers talan.

T-70/99 (Å 61/99:2) Alpharma Inc. mot Europeiska unionens råd
Alpharma Inc. yrkade att förordning (EG) nr 2821/98 om ändring, vad avser återkallande av tillstånd för vissa antibiotika, av direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser skulle ogiltigförklaras i dess helhet eller i

vart fall såvitt avser förbudet mot zinkbacitracin. Alpharma yrkade även att förstainstansrätten skulle förordna om uppskov med verkställigheten av förordningen. Alpharmas huvudsakliga grund för talan var att institutionerna inte hade tillämpat försiktighetsprincipen på ett korrekt sätt. Institutionerna hade nämligen inte kunnat förbjuda zinkbacitracin utan att först konsultera den vetenskapliga foderkommittén och hade gjort en felaktig bedömning av riskerna med användning av zinkbacitracin i djurfoder. Vidare ifrågasatte Alpharma den rättsliga grunden för förordning 2821/98 samt gjorde gällande att den kränkte proportionalitetsprincipen och principen om berättigade förväntningar.

Rådet yrkade i första hand att förstainstansrätten skulle avvisa Alpharmas talan och i andra hand att förstainstansrätten skulle ogilla densamma.

Kommissionen, Sverige, Finland och Förenade kungariket intervenerade på rådets sida.

Förstainstansrättens ordförande beslutade den 30 juni 1999 att ogilla de interimistiska yrkandena.

Dom meddelades den 11 september 2002. Enligt förstainstansrätten har Alpharma ansökt om förnyat tillstånd för zinkbacitracin enligt direktiv 70/524 i dess lydelse enligt direktiv 96/51. Härigenom har Alpharma fått en särskild ställning eftersom ett sådant tillstånd är knutet till sökandens person och denne såsom den först sökande blir ansvarig för att produkten uppfyller gemenskapsrättens krav. Förfarandet enligt direktivet innebär också att Alpharma kommit i åtnjutande av vissa processuella garantier. Mot denna bakgrund berörs Alpharma inte bara direkt av återkallelsen av tillståndet för zinkbacitracin utan även individuellt och har följaktligen rätt att föra talan beträffande förordning 2821/98 i den del som avser återkallelsen av tillståndet för zinkbacitracin. Alpharma har inte visat att institutionerna felade när de slöt sig till att användningen av zinkbacitracin som tillväxtfrämjare i djurfoder vid tiden för förordningens antagande utgjorde en risk för folkhälsan. Institutionerna har mot bakgrund av tillgängligt material kunnat besluta om en allmän folkhälsopolicy beträffande användningen av antibiotika i djurfoder och anta förebyggande åtgärder beträffande antibiotika med medicinsk användning. Denna folkhälsopolicy grundade sig på bästa tillgängliga vetenskapliga information och motsvarade bedömningar på området av den stora majoriteten vetenskapsmän. Institutionerna har därför inte överskridit gränserna för sitt fria skön enligt fördraget. Vidare kunde inte den rättsliga grunden för förordning 2821/98 klandras på de av Alpharma anförda skälen. Förbudet mot zinkbacitracin kunde inte heller anses oproportionerligt eller kränka principen om berättigade förväntningar. Således ogillades Alpharmas talan.

T-219/01 (Å 23/02:3) Commerzbank AG mot Europeiska gemenskapernas kommission

Commerzbank AG yrkade att kommissionens beslut att vägra bolaget tillgång till vissa handlingar skulle ogiltigförklaras. Kommissionen hade inlett ett konkurrensförfarande mot ett antal banker, men avskrivit förfarandet mot några av dessa. Commerzbank AG önskade därför få tillgång

till kommissionens handlingar i ärendet för att få reda på vad som legat till grund för beslutet om avskrivning.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Sverige ansökte om intervention till stöd för bankens yrkanden. Efter att Sverige hade fått del av handlingarna i målet återkallade Sverige sin ansökan.

T-306/01 R (Ä 42/02:2) Abdirisak Aden m.fl. mot Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission

Abdirisak Aden, Abdulaziz Ali, Ahmed Yusuf och Al Barakaat International Foundation yrkade i mål T-306/01 att förordning (EG) nr 2199/2001 om ändring för fjärde gången av förordning 467/2001 skulle ogiltigförklaras, att förstainstansrätten skulle fastställa att förordning (EG) nr 467/2001 om förbud mot export av vissa varor och tjänster till Afghanistan, skärpning av flygförbudet och förlängning av spärrandet av tillgångar och andra finansiella medel beträffande talibanerna i Afghanistan inte skulle tillämpas samt att förordning (EG) nr 337/2000 skulle upphävas. Sökandena yrkade dessutom att förstainstansrätten skulle förordna om uppskov med verkställigheten av förordningarna såvitt avser sökandena tills förstainstansrätten avgjort målet i huvudsak. Dessa interimistiska yrkanden handlades i ett särskilt mål – T-306/01 R.

Ett sammanträde ägde rum den 22 mars 2002 då parterna fick tillfälle att yttra sig muntligen beträffande de interimistiska yrkandena.

Sverige deltog inte som part i målet, men inställde sig på kallelse från förstainstansrätten till sammanträdet för att besvara rättens frågor om i synnerhet sökandenas socialrättsliga ställning. I skrivelse den 3 april 2002 besvarade den svenska regeringen även skriftligen frågor från förstainstansrätten.

I beslut den 7 maj 2002 fann förstainstansrätten att det med hänsyn till att berörda kommuner faktiskt betalade socialbidrag till sökandena eller var beredda att göra det, inte förelåg sådan fara i dröjsmål att det fanns tillräckliga skäl för att bevilja interimistiska åtgärder. Det interimistiska yrkandet ogillades därför.

Pågående mål vid EG-domstolen

C-185/00 (Ä 198/00:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Finland

Kommissionen har gjort gällande att Finland, genom att tillåta att lågbeskattad olja (rödmärkt) används som bränsle i motorfordon och att sådan olja säljs utan erforderlig skattekontroll, inte uppfyller sina skyldigheter enligt artiklarna 8.2 och 8.3 i direktiv 92/81/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor och artikel 5.1 i direktiv 92/82/EEG om tillnärmning av punktskattesatser för mineraloljor.

Sverige har intervenerat på kommissionens sida. I första hand medför det system som Finland tillämpar – alltså att användning av lågbeskattad olja är tillåten i motordrivna fordon under förutsättning att en tilläggs-

avgift betalas – att Finland tar ut en för låg punktskatt på olja som används som drivmedel. Grunden för detta är att tilläggsavgiften inte kan anses utgöra en punktskatt eftersom den inte är baserad på förbrukningen av varan utan är knuten till olika tidsperioder. Dessutom utgör, med hänsyn till systemets syfte och konstruktion, avsaknaden av ett formellt förbud mot användning av lågbeskattad olja som drivmedel i Finland ett åsidosättande av de gemenskapsrättsliga förpliktelseerna.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 5 december 2002. Generaladvokaten anser att direktiven inte uppställer något krav på ett formellt förbud mot användning av lågbeskattad olja i motordrivna fordon. Enlig generaladvokaten utgör det finska systemet med en hög tilläggsavgift ett effektivt hinder mot missbruk av lågbeskattad olja. De problem som uppstår i gränsregionerna kan enligt generaladvokaten lösas genom att svenska och finska myndigheter samarbetar så att tilläggsavgiften tas ut även hos de som använder den lågbeskattade oljan på ett oriktigt sätt i Sverige.

C-2/01 & 3/01 P i EG-domstolen (Ä 68/01:2) Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV mot Bayer AG, med stöd av European Federation of Pharmaceutical Industries' Association och Europeiska gemenskapernas kommission mot Bayer AG, med stöd av European Federation of Pharmaceutical Industries' Association

(T-41/96 i förstainstansrätten; Bayer AG mot Europeiska gemenskapernas kommission)

Bayer AG yrkade att kommissionens beslut 96/478/EG av den 10 januari 1996 skulle ogiltigförklaras. Enligt beslutet ålades Bayer AG i egenskap av moderbolag i Bayerkoncernen bland annat böter för att ha brutit mot artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG) genom att ett exportförbud beträffande vissa former av läkemedlet Adalat från Frank och Spanien till andra medlemsstater ingått i dotterbolagen Bayer Frankrikes och Bayer Spaniens grossistavtal.

European Federation of Pharmaceutical Industries' Association (en organisation som företräder 16 nationella branschorganisationer inom läkemedelssektorn) intervenerade till stöd för Bayer AG. Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV (en tysk förening för läkemedelsimport) intervenerade till stöd för kommissionen.

Förstainstansrätten fann i dom den 26 oktober 2000 att kommissionen inte styrkt att avtal om exportförbud i den mening som avses i artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG) ingåtts mellan Bayer Frankrike och Bayer Spanien och deras respektive grossister i Frankrike och Spanien. Kommissionens beslut ogiltigförklarades därför.

Kommissionen och Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV har överklagat förstainstansrättens dom. Målen handläggs gemensamt. Kommissionen har yrkat att förstainstansrättens dom ska upphävas och har som grund härför i huvudsak åberopat att förstainstansrätten har tillämpat en alltför restriktiv tolkning av avtalsbegreppet enligt artikel 85.1 i EG-fördraget.

Sverige har intervenerat till stöd för kommissionen och anført att förstainstansrätten tillämpat artikel 85.1 i EG-fördraget felaktigt. Detta genom att grunda slutsatsen att Bayer inte har ålagt grossisterna att

begränsa parallelexporten på det förhållandet att det inte visats att Bayer i efterhand kontrollerat slutdestinationen av levererade produkter och vidtagit åtgärder för att bestraffa de grossister som befunnits skyldiga till export. Dels också genom att grunda bedömningen av om grossisterna genom konkludent handlande samtyckt till Bayers parallell policy på det förhållandet att det inte visats att Bayer uttryckligen ställt krav på ett visst agerande från grossisternas sida beträffande levererade produkter.

C-495/01 (Å 50/02:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Finland

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Finland har åsidosatt artikel 11 i sjätte mervärdesskattedirektivet (direktiv 77/388/EEG) genom att inte ta ut mervärdeskatt på den subvention som, enligt rådets förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder, utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder.

Sverige och Tyskland har intervenerat till stöd för Finland.

Sverige har anfört att subventionen saknar den direkta koppling till priset på förädlingsföretagens transaktioner som krävs. Subventionen utbetalas inte särskilt till förädlingsföretagen för att de ska leverera en viss vara (det torkade fodret) till konsumenten eller för att de ska tillhandahålla en viss tjänst (att torka fodret) åt producenterna. Dessutom är det inte möjligt att fastställa priset på dessa transaktioner, inklusive det slutliga subventionsbeloppet, vid skattskyldighetens inträde. Inte heller kan det belopp med vilket förädlingsföretaget slutligen har rätt till stöd fastställas när den skattepliktiga transaktionen äger rum. Av dessa anledningar saknar subventionen en direkt koppling till priset och kan därför inte anses utgöra vederlag för förädlingsföretagens transaktioner. Subventionen ska därför inte ingå i förädlingsföretagets beskattningsunderlag.

C-144/02 (Å 125/02:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Förbundsrepubliken Tyskland

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Tyskland har åsidosatt artikel 11 i sjätte mervärdesskattedirektivet (direktiv 77/388/EEG) genom att inte ta ut mervärdeskatt på den subvention som, enligt förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder, utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder. (Målet rör alltså samma fråga som mål C-495/01, Å 50/02)

Sverige och Finland har intervenerat till stöd för Tyskland.

C-271/02 (Å 119/02:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har gjort gällande att Sverige har brustit i att fullgöra sina skyldigheter enligt vissa bestämmelser i förordning (EEG) nr 3760/92 om ett gemenskapssystem för fiske och vattenbruk och i förordning (EEG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Genom att Sverige har överskridit vissa fångst-

kvoter under åren 1995 och 1996 har Sverige brutit mot vissa gemenskapsbestämmelser om skyldighet att fastställa närmare bestämmelser för tilldelade kvoter, brutit i kontrollen av fisket och skyldigheten att vidta förvaltnings- eller straffrättsliga åtgärder mot de ansvariga samt att meddela tillfälligt fiskeförbud.

Sverige har, med undantag för fiske av makrill i Norges fiskevatten, medgett att det under åren 1995 och 1996 förekommit överfiske när det gäller de kvoter som tilldelats Sverige. Sverige har bestritt att Sverige inte har fastställt närmare bestämmelser för Sveriges kvoter dessa fiskesäsonger men medgett att kontrollen av fisket brutit under dessa år och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för eventuella överträdelser. Med undantag för fiske i Estlands och Lettlands fiskevatten har Sverige även medgett att Sverige inte har uppfyllt bestämmelserna om fiskeförbud.

C-312/02 (Å 139/02:1) Konungariket Sverige mot Europeiska gemenskapernas kommission

Sverige har i första hand yrkat att kommissionens beslut 2002/524/EG av den 26 juni 2002 om undantagande från gemenskapsfinansiering av vissa utgifter som verkställt av medlemsstaterna inom ramen för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ), ska ogiltigförklaras i den del som innebär att gemenskapsfinansiering inte ska ske när det gäller en utgift om SEK 18 555 850 som uppkommit i Sverige. I andra har Sverige yrkat att det belopp som ska uteslutas från gemenskapsfinansieringen ska sättas ned till SEK 11 817 748, alternativt SEK 12 436 091.

Sverige har tagit ut avgifter av lantbrukare för framställning av de kartor som krävs vid lantbrukarnas ansökningar om gemenskapsstöd. Kommissionen har funnit att avgifterna är att anse som en administrativ avgift för behandling av ansökningarna och att de därför inte ska omfattas av gemenskapsstödet. Sverige har gjort gällande att avgifterna inte är en sådan administrativ avgift eftersom de nödvändiga kartorna inte kunnat fås på annat sätt än genom att staten sett till att de framställts och att den avgift som tagits ut varit lägre än framställningskostnaden. Därmed har inte något överskott uppkommit som kunnat bidra till administrationen av stödansökningarna.

Pågående mål vid förstainstansrätten

T-168/02 (Å 153/02:3) Internationaler Tierschutz-Fonds (IFAW) GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission

Internationaler Tierschutz-Fonds (IFAW) GmbH har yrkat att kommissionens beslut, att vägra sökanden tillgång till handlingar vilka innehas av kommissionen men som upprättats av tyska myndigheter som underlag för kommissionens beslut att bemyndiga Tyskland att häva klassificeringen av ett visst område såsom skyddat av Natura 2000-nätet, ska ogiltigförklaras. Kommissionen har inte motiverat beslutet att vägra

sökanden tillgång till handlingarna annat än genom att hänvisa till att Tyskland motsatt sig utlämnandet enligt artikel 4.5 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Sverige, liksom Danmark och Nederländerna har intervenerat till stöd för sökandens yrkanden. Förenade kungariket har intervenerat på kommissionens sida.

T-237/02 (Å 175/02:3) Technischen Glaswerke Ilmenau GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission

Technischen Glaswerke Ilmenau GmbH, ett bolag som producerar specialglas har hos kommissionen begärt att få ut handlingar beträffande olika stödförfaranden, dels handlingar i ett pågående förfarande där bolaget självt är sökande, dels i ett avslutat förfarande som gällde en av bolagets konkurrenter. Kommissionen har vägrat bolaget tillgång till handlingarna. Bolaget har hävdade att kommissionens beslut är oriktigt bland annat eftersom kommissionen inte hänvisat till något konkret intrång i de i artikel 4.2 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar angivna skyddsgrunderna (skyddet för affärsintressen, rättsliga förfaranden och inspektioner). Inte heller har kommissionen övervägt om det enligt artikel 4.6 i förordningen varit möjligt att lämna ut delar av akten.

Sverige har ansökt om intervention till stöd för bolagets yrkanden.

Mål om förhandsavgöranden

Slutligt avgjorda mål under 2002

C-255/99 (Å 154/99:3) Anna Humer; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet gällde tolkningen av begreppet "familjeförmån" i artikel 4.1 h i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och begreppet "social förmån" i artikel 7.2 i förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen. I målet krävde ett i Frankrike bosatt österrikiskt barn bidragsförskott enligt österrikisk lagstiftning trots att den österrikiska lagstiftningen kräver att barn ska vara bosatta i Österrike för att bidragsförskott ska beviljas.

Sverige hävdade att bidragsförskottet varken är en familjeförmån eller en social förmån i den mening som avses i de aktuella förordningarna och att varken artikel 48 i EG-fördraget (nu artikel 39 EG) eller reglerna om unionsmedborgarskapet hindrar nationella regler som villkorar rätten till bidragsförskott av att barnet är bosatt i det landet.

Tyskland, Österrike, kommissionen och klaganden vid den nationella domstolen yttrade sig också.

Dom meddelades den 5 februari 2002. Enligt domstolen utgör ett sådant bidragsförskott som det är fråga om i målet en familjeförmån i den mening som avses i artikel 4.1 h i förordning 1408/71. En person vars förälder är arbetstagare eller arbetslös ingår i den personkrets som omfattas av förordning 1408/71 i egenskap av medlem i en arbetstagares familj enligt artikel 2.1 jämförd med artikel 1 f i samma förordning. Artiklarna 73 och 74 i förordning 1408/71 ska tolkas på så sätt att ett underårigt barn har rätt till ett bidragsförskott som det aktuella också när det bor med den förälder som är vårdnadshavare i en annan medlemsstat än den utbetalande medlemsstaten och den andra föräldern, som är underhållsskyldig, arbetar eller är arbetslös i den utbetalande medlemsstaten.

C-309/99 (Å 172/99:1) J.C.J. Wouters m.fl. mot Algemene Raad van de Nederlandse orde van Advocaten; begäran från Raad van State, Nederländerna

Målet gällde om reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster hindrar nationella bestämmelser enligt vilka advokatverksamhet inte får bedrivas i organiserat samarbete med annan än advokat, där deltagarna inom ramen för samarbetet för gemensam räkning och under gemensam risk delar beslutsmakten eller det slutgiltiga ansvaret sinsemellan.

Sverige hävdade att reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster inte hindrar sådana nationella regler. Om en inskränkning i dessa friheter skulle föreligga, måste den i vart fall anses berättigad.

Danmark, Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Österrike, Portugal, Liechtenstein, kommissionen och tre av parterna vid den nationella domstolen yttrade sig också.

Dom meddelades 19 februari 2002. Enligt domstolen är bestämmelser om samarbete mellan advokater och andra oberoende yrkesutövare, som till exempel Samenwerkingsverordening 1993, antagna av ett organ som det holländska advokatsamfundet, för det första att anse som beslut antagna av en företagssammanslutning i den mening som avses i artikel 81.1 EG (tidigare artikel 85.1 i EG-fördraget). Sådana nationella bestämmelser, som de i Samenwerkingsverordening 1993, antagna av ett organ som det holländska advokatsamfundet strider dock inte mot artikel 81.1 EG. Detta beroende på att organet med rätta har kunnat anse att bestämmelserna, trots deras konkurrensbegränsande verkningar, var nödvändiga för att advokatverksamheten skulle utövas på ett lämpligt sätt utifrån hur verksamheten organiserats i gällande medlemsstat. Ett organ, som det holländska advokatsamfundet, utgör inte en företagssammanslutning eller en grupp av företagssammanslutningar i den mening som avses i artikel 82 EG (tidigare artikel 86 i EG-fördraget). Artikel 43 och 49 EG (tidigare artikel 52 och 59 i EG-fördraget) hindrar inte nationella bestämmelser motsvarande de som antagits av det holländska advokatsamfundet som förbjuder alla former av integrerat samarbete mellan advokater och revisorer, eftersom bestämmelserna får anses vara nödvändiga av samma skäl som anges ovan vad avser artikel 81.1 EG.

C-407/99 (Å 210/99:3) Vetharanigam Pathminidevi mot Landeskreditbank Baden-Württemberg-Förderbank; begäran från Bundessozialgericht, Tyskland

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Målet rörde samma frågor de förenade målen C-95/99-98/99 (Å 76/99) och C-180/99 (Å 114/99).

Sverige yttrade sig och hänvisade till vad Sverige anfört i nyss nämnda mål.

Förutom Sverige yttrade sig Tyskland, Förenade kungariket, kommissionen och sökanden.

Domstolen beslutade den 11 december 2001 att skriva av målet sedan den nationella domstolen återkallat sin begäran om förhandsbesked med hänsyn till domstolens dom i mål C-95-98/99 och C-180/99.

C-425/99 (Å 4/00:3) Akhtar Seyed Abbasy mot Landeskreditbank Baden-Württemberg-Förderbank; begäran från Bundessozialgericht, Tyskland

Målet rörde samma frågor som de förenade målen C-95/99-98/99 (Å 76/99) och C-180/99 (Å 114/99).

Sverige yttrade sig och hänvisade till vad Sverige hade anfört i nyss nämnda mål.

Förutom Sverige yttrade sig Frankrike, Förenade kungariket, kommissionen och sökanden.

Domstolen beslutade den 11 december 2001 att avskriva målet.

C-513/99 (Å 37/00:3) Stagecoach Finland Oy Ab mot Helsingfors stad och HKL-Bussiliikenne; begäran från Högsta förvaltningsdomstolen, Finland

Målet rörde frågan om direktiv 93/38/EEG om samordning av upphandlingsförfarandet för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna var tillämpligt på den aktuella upphandlingen, om direktiv 92/50/EEG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster medger att den upphandlande enheten vid anbudsutvärderingen premierar anbud som uppvisar lägst utsläpp när det gäller kväveoxid och orsakar minst buller, och om gemenskapens regler om offentlig upphandling hindrar att den upphandlande enheten premierar låga utsläpps- och bullernivåer, när det på förhand står klart att den upphandlande enhetens egen busstjänstverksamhet är en bland endast ett fåtal aktörer som kan uppfylla dem. Tvisten rörde Helsingfors stads upphandling av busstjänster.

Sverige begränsade sitt yttrande till den andra och tredje frågan och hävdade att det är förenligt med de båda upphandlingsdirektiven att beakta kväveoxidutsläppsnivåer och bullernivåer på det sätt som har skett i den aktuella upphandlingen. Det bör dock ankomma på den nationella domstolen att pröva om förfarandet strider mot proportionalitetsprincipen eller i övrigt är oberättigat.

Förutom Sverige yttrade sig Grekland, Nederländerna, Österrike, Finland, Förenade kungariket, kommissionen och parterna.

Dom meddelades den 17 september 2002. Domstolen fann att artikel 36.1 a i direktiv 92/50 ska tolkas på så sätt att en upphandlande myndighet, som vid offentlig upphandling av lokala busstransporttjänster har beslutat att kontraktet i fråga ska tilldelas den anbudsgivare som

lämnar det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, kan beakta sådana miljökriterier som bussarnas kväveoxidutsläpp eller deras bullernivå. Detta dock under förutsättning att kriterierna har ett samband med kontraktets föremål, inte ger myndigheten en obegränsad valfrihet, uttryckligen anges i kontraktshandlingarna eller i meddelandet om upphandling och är förenliga med alla grundläggande principer i gemenskapsrätten, särskilt icke-diskrimineringsprincipen. Enbart det faktum att den upphandlande enhetens eget trafikföretag tillhör det fåtal företag som kan tillhandahålla fordon som uppfyller dessa krav medför inte att lika-behandlingsprincipen åsidosätts genom att sådana miljöskyddskriterier beaktas. Svaret på den andra och den tredje frågan skulle bli detsamma för det fall direktiv 93/38/EEG var tillämpligt på det omtvistade upphandlingsförfarandet.

C-99/00 (Å 76/00:1) Kenny Roland Lyckeskog mot Åklagarkammaren i Uddevalla; begäran från Hovrätten för Västra Sverige, Sverige

Målet gällde frågan om en hovrätt är en sådan nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel, vilken enligt artikel 234 tredje stycket EG är skyldig att begära förhandsavgörande, och vilket utrymme det i sådant fall finns att avstå från att begära förhandsavgörande. Målet gällde dessutom tolkningen av artiklarna 45.1 och 46-49 i förordning (EEG) nr 918/83 om upprättandet av ett gemenskaps-system för tullbefrielse. Det gällde dels frågan om varor som ingår i det personliga bagaget hos resenärer från tredjeland ska anses utgöra import av icke-kommersiell natur och därmed vara befriad från tull. Dels var det fråga om förordning 918/83 ger utrymme för en nationell praxis som innebär att import av en vara är av kommersiell natur, när importen överstiger en viss kvantitet.

Sverige hävdade att en domstol, vars slutliga avgörande kan överklagas till högre instans, inte är en sådan domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG, även om prövningen i den högre instansen kräver prövningstillstånd. Sverige anförde vidare att förordning 918/83 ska tolkas så att tullbefrielse ska beviljas för varor som ingår i det personliga bagaget hos resenärer från tredjeland när varornas värde understiger det belopp som anges i förordningen, under förutsättning att det inte vid en helhetsbedömning visar sig att importen är av kommersiell natur. Sverige anförde slutligen att det inte finns utrymme att tillämpa en nationell praxis som innebär en strikt presumtion för att import av en vara är av kommersiell natur när importen överstiger en viss bestämd kvantitet.

Förutom Sverige yttrade sig Danmark, Finland, Förenade kungariket och kommissionen.

Dom meddelades den 4 juni 2002. Enligt domstolen är en nationell domstol, vars slutliga avgörande kan överklagas till högre instans, inte en sådan domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG, även om prövningen i den högre instansen kräver prövningstillstånd. Frågan om en varuimport är av icke-kommersiell natur i den mening som avses i artikel 45.2 b i förordning 918/83 ska prövas på grundval av en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Härvid ska det tas hänsyn till importmängden, vilken typ av import det rör sig om och hur ofta den berörde resenären importerar samma slags varor, samt även till

resenärens levnadsmönster och vanor eller till hans familjekrets. Nationella myndighetsföreskrifter eller nationell administrativ praxis – som innebär att det på ett bindande sätt fastställs kvantitativa begränsningar i fråga om tullbefrielse eller som skulle medföra att det uppstod en presumtion för att en import är av kommersiell natur på grundval av mängden importerade varor – strider mot artikel 45 i nämnda förordning.

C-141/00 (Å 96/00:2) Ambulanter Pflegedienst Kügler GmbH mot Finanzamt für Körperschaften I i Berlin; begäran från Bundesfinanzhof, Tyskland

Målet rörde frågan om undantaget enligt artikel 13 A 1 c i sjätte mervärdeskattedirektivet (direktiv 77/388/EEG) från skatteplikt för sjukvårdande behandling som ges av medicinska eller paramedicinska yrkesutövare såsom dessa definieras av medlemsstaterna endast gäller om den sjukvårdande behandlingen utförs av en fysisk person eller om den juridiska form som den behandlande företagaren har valt för sin verksamhet härvid saknar betydelse.

Sverige hävdade att undantaget från skatteplikt gäller oavsett i vilken rättslig form yrkesutövaren bedriver sin verksamhet.

Förutom Sverige yttrade sig Tyskland, kommissionen och parterna.

Dom meddelades den 10 september 2002. Domstolen fann att det undantag från skatteplikt som avses i artikel 13 A.1 c i sjätte mervärdeskattedirektivet inte är beroende av i vilken rättslig form den skattskyldige bedriver verksamhet. Undantaget från skatteplikt omfattar även vård som ges i patientens hem men inte tjänster som avser grundläggande omvårdnad och skötsel av patientens hushåll. Tjänster som avser grundläggande omvårdnad och skötsel av hushållet utgör sådana tjänster som är nära kopplade till socialt bistånd eller socialförsäkring som avses i artikel 13 A.1 g i sjätte mervärdeskattedirektivet. Undantaget från skatteplikt enligt denna bestämmelse kan åberopas av enskilda inför nationella domstolar.

C-172/00 (Å 111/00:1) Ferring Arzneimittel GmbH mot Eurim-Pharm Arzneimittel GmbH; begäran från Landgericht Köln, Tyskland

I målet aktualiserades frågan om det strider mot den fria rörligheten för varor att återkalla försäljningstillståndet för en parallellimportör sedan huvudförsäljningstillståndet återkallats men innan prövningen av om preparatlikhet föreligger mellan det läkemedel för vilket tillståndet återkallats och det ”nya” läkemedel som tillverkaren fått ett nytt huvudförsäljningstillstånd för. Målet gällde frågor om parallellimport av nässpray i en ny och en gammal variant som skiljer sig åt genom att den nya varianten inte behöver kylförvaras. Direktimportören hade återkallat försäljningstillståndet för den gamla varianten vilket medfört att parallellimporttillståndet för denna produkt upphört med omedelbar verkan. Målet rörde därmed delvis samma situation som mål C-15/01 (Å 34/01).

Sverige hävdade att det redan mot bakgrund av principerna i domen i mål C-94/98 Rhône-Poulenc Rorer Ltd, får anses framgå att det vore oproportionerligt att automatiskt återkalla försäljningstillståndet för

parallellimportören före det att tillståndsmyndigheten avgjort frågan om preparaten är tillräckligt lika för att fortsatt parallellimport ska tillåtas med hänvisning till den princip som framgår av domen i Rhône-Poulenc-målet. Härtill kommer att det dessutom kan bli aktuellt att tillåta försäljning i vissa situationer även om importen inte kan tillåtas enligt den principen, närmare bestämt då de förutsättningen som Sverige redogjort för i mål C-15/01 föreligger. Sverige förtydligade härvid att fortsatt försäljning endast kan tillåtas under återstoden av den ursprungliga direktimporttillståndsperioden.

Kommissionen och parterna vid den nationella domstolen yttrade sig också.

Dom meddelades den 10 september 2002. Domstolen fann att en nationell reglering som innebär att en återkallelse på innehavarens begäran av ett godkännande för försäljning av ett referensläkemedel medför att godkännandet för parallellimport av detta läkemedel automatiskt upphör att gälla, strider mot artikel 28 EG. Härvid saknar det betydelse om den nya varianten av läkemedlet enbart förts ut på marknaden i importstaten eller om den även förekommer på marknaden i andra medlemsstater. Om det visas att människors hälsa verkligen äventyras om två varianter av samma läkemedel förekommer samtidigt på en medlemsstats marknad, kan importrestriktioner beträffande den äldre varianten av läkemedlet vara berättigade efter det att referensgodkännandet för försäljning avseende den berörda marknaden har sagts upp av innehavaren.

C-215/00 (Å 113/00:3) Arbetsmarknadsstyrelsen mot Petra Rydergård; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Regeringsrätten önskade få klarhet i frågan om en person kan anses ha varit tillgänglig för arbetsförmedlingen i enlighet med artikel 69.1 i förordning (EEG) nr 1408/71 under de dagar under arbetslöshetsperioden som personen varit förhindrad att förvärvsarbeta på grund av vård av sjukt barn och om den bedömningen är beroende av innehållet i den nationella rätten. Vidare undrade Regeringsrätten om nämnda artikel kräver att den arbetssökande ska ha varit tillgänglig för arbetsförmedlingen under en sammanhängande tid om fyra veckor omedelbart före avresan till en annan medlemsstat.

Dom meddelades den 21 februari 2002. Domstolen fann att bedömningen av under vilka förutsättningar någon kan anses ha varit tillgänglig för den behöriga statens arbetsförmedling ska göras enligt bestämmelserna i den statens lagstiftning. Artikel 69.1 a i förordning 1408/71 ska tolkas så att en arbetssökande ska ha varit tillgänglig för den behöriga statens arbetsförmedling under sammanlagt minst fyra veckor efter det att han blev arbetslös för att kunna bibehålla sin rätt till arbetslöshetsförmåner. Det saknar härvid betydelse om denna period har varit sammanhängande.

C-234/00 (Å 118/00:2) The Queen och Minister of Agriculture, Fisheries and Food Ex parte: F. Machin & Sons Ltd; begäran från High Court of

Målet rörde frågan om en bestämmelse om förlängning av vissa maximala transporttider i direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport enbart får åberopas om en oväntad försening har uppstått under transporten eller om en transportör får åberopa bestämmelsen redan när han planerar transporten av djuren. Transporttiderna kan enligt direktivet "i djurens intresse förlängas med två timmar, med beaktande framförallt av närheten till bestämmelseorten".

Sverige hävdade att bestämmelsen om förlängning enbart får åberopas om en oväntad försening har uppstått under transporten.

Förutom Sverige yttrade sig Förenade kungariket, kommissionen och svaranden.

Domstolen beslutade den 22 januari 2002 att avskriva målet sedan den nationella domstolen återkallat sin begäran om förhandsavgörande.

*C-271/00 (Å 159/00:2) Gemeente Steenbergen mot L. Baten; begäran från
Hof van Beroep, Belgien*

Målet gällde frågan om en dom, med anledning av en talan mot en bidragsskyldig om underhåll som väckts av en kommun som har övertagit barnets rätt till underhåll, ska anses vara en dom som hör till privaträttens område i den mening som avses i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Brysselkonventionen). Om så är fallet ville den nationella domstolen även få klarhet i om en sådan dom ändå är utesluten från Brysselkonventionens tillämpningsområde på den grunden att den omfattas av undantaget för social trygghet enligt artikel 1 andra stycket 3 i konventionen.

Sverige yttrade sig beträffande den första frågan och hävdade att en sådan dom ska anses höra till "privaträttens område". Detta för att säkerställa att privaträttsliga fordringar som övergår till det allmänna inte påverkar fordringens status. Även efter övergången bör fordran anses utgöra en privaträttslig fordran. En bedömning som innebär att sådana fordringar inte är att betrakta som privaträttsliga innebär att möjligheterna för det allmänna att utomlands driva in sådana fordringar blir små.

Förutom Sverige yttrade sig Förenade kungariket, Österrike, Nederländerna, kommissionen och parterna.

Dom meddelades den 14 november 2002. Enligt domstolen omfattar begreppet regresstalan på privaträttens område en regresstalan som ett offentligt organ har väckt mot ett privat rättssubjekt för att få tillbaka belopp som det offentliga organet betalat som socialt bistånd till denne persons tidigare maka och till hans barn. Detta under förutsättning att grunderna för talan och de närmare bestämmelser om hur en sådan talan ska föras regleras av allmänna bestämmelser om underhållsskyldighet. Såvida regresstalan väcks med stöd av bestämmelser genom vilka det offentliga organet givits en särskild befogenhet kan talan dock inte anses omfattas av privaträttens område. Vad beträffar den andra frågan ska innebörden av social trygghet enligt Brysselkonventionen omfatta det materiella tillämpningsområdet för förordning 1408/71. En sådan

regresstalan som det är fråga om i målet där det offentliga organet har väckt talan mot tredje man avser emellertid inte villkoren för att få den aktuella förmånen utan återbetalning av belopp som utbetalats som ett sådant bistånd. Föremålet för tvisten har därför inte något samband med tillämpningen av förordning 1408/71 och omfattas därmed inte av begreppet social trygghet i Brysselkonventionens mening.

C-436/00 (Å 16/01:1) X och Y mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Målet gällde frågan om artiklarna 43, 46, 48, 56 och/eller 58 EG utgör hinder mot att tillämpa nationella regler som – i likhet med den svenska lagstiftningen på området – innebär att kapitaltillskott genom överlåtelse av aktier till underpris beskattas oförmånligare, om tillskottet sker till en juridisk person som är hemmahörande i en annan medlemsstat och i vilken överlåtaren direkt eller indirekt äger andel eller till ett inhemsk aktiebolag i vilket en sådan juridisk person äger andel, än vad som skulle ha gällt om något sådant utländskt ägarinflytande inte hade funnits.

Sverige yttrade sig muntligen. Sverige vitsordade att de svenska bestämmelserna inskränker på etableringsfriheten och den fria rörligheten för kapital men gjorde gällande att bestämmelserna är motiverade och nödvändiga för att tillgodose det inre sammanhanget i skattesystemet, för att skydda det egna skatteunderlaget samt för att upprätthålla en effektiv skattekontroll. Sverige anförde vidare att sambandet i skattesystemet inte säkerställs genom dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Belgien.

Förutom Sverige yttrande sig Nederländerna, kommissionen, Eftas övervakningsmyndighet och parterna.

Dom meddelades den 21 november 2002. Domstolen konstaterade att det faktum att överlåtaren inte beviljas uppskov med beskattning i de fall där överlåtelsen sker till utländsk juridisk person eller dotterbolag till utländsk juridisk person medför en nackdel ur likviditetshänsyn och därmed utgör en inskränkning i etableringsfriheten enligt artiklarna 43 EG och 48 EG. När det gäller överlåtelser till en utländsk juridisk person i vilken överlåtaren är närstående eller indirekt äger andel uppstår dock inskränkningen i etableringsfriheten endast om den andel som överlåtaren äger i det förvärvande bolaget ger honom ett obestridligt inflytande över detta bolags beslut så att han kan bestämma över dess verksamhet. Om denna förutsättning inte är uppfylld står regeln alltså visserligen inte i strid med etableringsfriheten. Men eftersom som en sådan regel hursomhelst utgör ett hinder mot den fria rörligheten för kapital är den likväl inte förenlig med gemenskapsrätten. Domstolen ansåg inte att något av de skäl som Sverige fört fram kunde anses tillräckliga för att motivera undantag från fördragets regler om etableringsfrihet och fri rörlighet för kapital.

Målet rörde frågan om direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror är giltigt och i så fall hur dess artikel 7 ska tolkas.

Sverige anförde att det i målet inte framkommit någon anledning att ifrågasätta direktivets giltighet samt att artikel 7 i direktivet ska tolkas på så sätt att den endast omfattar tobaksvaror som saluförs inom unionen. Sverige menade att direktivets bestämmelser både syftar och bidrar till att faktiskt förbättra den inre marknadens funktion och att det därför varit korrekt att använda artikel 95 EG som rättslig grund. Eftersom direktivet även omfattar tillverkning av tobaksvaror avsedda för export till tredje hand har det även varit nödvändigt att använda artikel 133 EG som rättslig grund.

Belgien, Tyskland, Grekland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Finland, Förenade kungariket, Europaparlamentet, rådet, kommissionen och parterna samt intervenienter yttrat sig också.

Dom meddelades den 10 december 2002. Enligt domstolen är direktiv 2001/37/EG giltigt och dess artikel 7 ska tolkas på så sätt att den endast är tillämplig på tobaksvaror som saluförs inom unionen. För det första utgör artikel 95 EG korrekt rättslig grund för direktivet eftersom det faktiskt har till syfte att förbättra villkoren för den inre marknadens funktion. Marknaden för tobaksvaror är nämligen en marknad där handeln mellan medlemsstaterna utgör en relativt stor andel och nationella regler om produktvillkor för tobak kan i avsaknad av harmonisering på gemenskapsnivå utgöra hinder för den fria rörligheten för varor. Även förbudet mot att tillverka cigaretter som inte uppfyller kraven för export enligt artikel 3.1 i direktivet kan grundas på artikel 95 EG. Detta eftersom eftersom tillverkningsförbudet syftar till att undvika att omsättnings- och saluföringsförbudet, för cigaretter som inte uppfyller kraven i artikel 3, kringgås. Däremot var det fel att även använda artikel 133 EG som rättslig grund eftersom det är tillräckligt att använda enbart artikel 95 EG. Detta fel är dock ett rent formfel som inte givit upphov till felaktigheter vid förfarandet för att anta direktivet. Felet medför därför inte att direktivet är ogiltigt. För det andra har gemenskapslagstiftaren inte överskridit sitt utrymme för skönsmässig bedömning genom att anta förbudet i artikel 3 och skyldigheterna enligt artikel 5 (krav på märkning av tobaksvaror) och artikel 7 (förbud mot att använda termer som ultra light, mild mfl på förpackningar av tobaksvaror). Direktivet strider därför inte mot proportionalitetsprincipen. För det tredje innebär artikel 5 endast en inskränkning i tobakstillverkarnas rätt att använda ytan på vissa sidor av förpackningarna och inte ett ingrepp i varumärkesrätten i sig. De inskränkningar i varumärkesrätten som däremot kan följa av artikel 7 svarar faktiskt mot mål av allmänintresse som gemenskapen eftersträvar och innebär inte i förhållande till detta mål ett orimligt ingripande som påverkar denna rättighet som sådan. Genom direktivet åsidosätts därför inte heller den grundläggande rätten till egendom. Vidare har varken motiveringsskyldigheten enligt artikel 253 EG eller subsidiaritetsprin-

cipen åsidosatts genom direktivet. Direktivet är inte heller ogiltigt pga maktmissbruk. Artikel 7 i direktivet kompletterar skyldigheten i artikel 5 att ange halterna av skadliga ämnen på förpackningarna genom att förbjuda vilseledande uttryck på förpackningarna. Eftersom direktivet syftar till att upprätthålla den inre marknadens funktion rör dess bestämmelser i princip endast varor som saluförs inom gemenskapen. Med hänsyn härtill och till att artikel 5 enbart avser varor som saluförs inom gemenskapen ska artikel 7 tolkas på så sätt att den endast är tillämplig på varor som saluförs inom gemenskapen.

Pågående mål

C-385/99 (Å 197/99:3) V.G. Müller-Fauré mot Onderlinge Waarborgmaatschappij OZ Zorgverzekerings U.A. och E.E.M. van Riet mot Onderlinge Waarborgmaatschappij Z.A.O. Zorgverzekerings; begäran från Centrale Raad van Beroep, Nederländerna

Målet rör frågan om nationella bestämmelser om krav på förhandstillstånd för att få den vård ersatt som ges av vårdinrättningar i en annan medlemsstat, med vilka den aktuella sjukkassan inte har något avtal, innebär en inskränkning i den fria rörligheten för tjänster enligt artiklarna 59 och 60 i EG-fördraget (nu artiklarna 49 och 50 EG) och om så är fallet om en sådan inskränkning kan vara motiverad av tvingande hänsyn till allmänintresset såsom att säkerställa en balanserad läkar- och sjukvård som är tillgänglig för alla, att det är nödvändigt för det på vårdförmåner baserade systemets överlevnad och för kontrollen över den ekonomiska balansen i systemet, samt om det gör någon skillnad om behandlingen tillhandahålls helt eller delvis på sjukhus.

Sverige har anfört samma sak som mål C-157/99 Smits och Peerbooms, nämligen i första hand att sjukvård, som tillhandahålls såsom en vårdförmån, inte är en tjänst och att den därför inte omfattas av bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster i fördraget. Skulle tillhandahållande av sjukvård anses omfattas av den fria rörligheten för tjänster innebär ett krav på förhandstillstånd i och för sig ett hinder för friheten att tillhandahålla tjänster. Ett tillståndskrav är dock berättigat för att säkerställa en läkar- och sjukhusvård som är väl avvägd och tillgänglig för alla och för att inte allvarligt rubba den ekonomiska balansen i det sociala trygghetssystemet.

Belgien, Danmark, Tyskland, Spanien, Irland, Nederländerna, Förenade kungariket, Island, Norge och kommissionen samt parterna har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 22 oktober 2002. Generaladvokaten anser att artikel 49 EG och artikel 50 EG inte utgör hinder för lagstiftning i en medlemsstat, genom vilken en socialt trygghetssystem för sjukvårdsförmåner införs, enligt vilket de försäkrade åläggs att inhämta ett förhandstillstånd från sin försäkringskassa för att resa till en annan medlemsstat om de vill få vård av en vårdgivare som inte ingått avtal med sjukförsäkringskassan, och enligt vilket tillståndet fordrar att behandlingen är nödvändigt för den försäkrade personen,

under förutsättning att ansökan om tillstånd endast kan nekas när en identisk behandling eller en behandling som är lika effektiv för patienten kan erhållas i tid vid en inrättning med vilken den försäkringskassa som den försäkrade personen tillhör har ingått ett avtal.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

C-462/99 (Å 15/00:3) Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH mot Telekom-Control-Kommission; begäran från Verwaltungsgerichtshof, Österrike

Frågan i målet gäller om artikel 5a(3) i direktiv 90/387/EEG om upprättandet av den inre marknaden för teletjänster genom att tillhandahålla öppna nät ska tolkas på så sätt att den har direkt effekt. Målet gäller även tolkningen av artiklarna 82 och 86 i EG-fördraget, artikel 2 i direktiv 96/2/EG samt artiklarna 9 och 11 i direktiv 97/13/EG om gemensamma ramar för allmän auktorisation och individuella tillstånd på teletjänstområdet.

Sverige har endast yttrat sig i frågan om artikel 5a(3) i direktiv 90/387 ska anses ha direkt effekt och har härvid hävda att så inte är fallet.

Förutom Sverige har Österrike, kommissionen och parterna yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 13 december 2001. Enligt generaladvokaten har artikel 5a (3) i direktiv 90/387 inte direkt effekt och därmed saknades anledning att besvara den andra frågan från den nationella domstolen.

C-440/00 (Å 17/01:2) Gesamtbetriebsrat der Kühne & Nagel AG & Co. KG och Kühne & Nagel AG & Co. KG; begäran från Bundesgericht, Tyskland

Målet gäller frågan om direktiv 94/45/EEG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, medför en horisontell skyldighet för systerbolagen i andra medlemsstater att lämna de begärda uppgifterna till det företag som ska anses som den centrala ledningen enligt direktivet (arbetsgivaren). Målet rör också innehållet i den information som man skulle vara skyldig att lämna ut. Det gemensamma företagsrådet för arbetsgivaren i målet har begärt att denne i egenskap av central ledning för en grupp gemenskapsföretag, ska lämna ut viss information om de anställda inom hela företagsgruppen. Arbetsgivaren har bestritt yrkandena under den huvudsakliga invändningen att den inte har informationen och saknar möjlighet att utverka den från företagen i de övriga medlemsstaterna liksom från dess koncernledning som finns i Schweiz.

Sverige har anfört att direktivet bör tolkas på så sätt att dotterbolagen är skyldiga att tillhandahålla moderbolaget den erforderliga informationen. Hur efterlevnaden av denna skyldighet ska garanteras ankom det dock på medlemsstaterna själva att bestämma. Sverige har även besvarat vissa frågor från domstolen.

Tyskland, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 11 juli 2002. Enligt generaladvokaten ska artiklarna 4 och 11 i direktiv 94/45 tolkas

enligt följande. Vid fall då företagsgrupperna, vars centrala ledning är etablerad utanför gemenskapen, ersätter den centrala ledningen är dessa förpliktade att lämna ut nödvändig information på begäran av den interna arbetstagarrepresentationen. Ledningen av gruppen eller i vart fall den ledning som har övertagit ansvaret är förpliktad att på begäran av företrädarna för de anställda lämna ut information till ett företag som tillhör företagsgruppen, när denna information är nödvändig för att inrätta ett europeiskt företagsråd inom gruppen.

*C-465/00 (Å 38/01:2) Rechnungshof mot Österreichischer Rundfunk m.fl.;
begäran från Verfassungsgerichtshof, Österrike*

Målet rör frågan om bestämmelserna i direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter utgör hinder mot nationell lagstiftning som innebär att ett statligt organ är skyldigt att samla in och vidarebefordra löneuppgifter i syfte att offentliggöra uppgifterna om lön och namn avseende personer som arbetar hos bland annat regionala och centrala myndigheter, centralbanken samt ett privaträttsligt bolag som delvis står under statligt inflytande. Begäran rör även frågan om direktivet har direkt effekt.

Sverige har anfört att direktivet inte ska tolkas på så sätt att det hindrar en sådan nationell lagstiftning. Även om behandlingen av personuppgifterna som sådan kan utgöra ett intrång i den enskildes rätt till privatliv är den motiverad med hänsyn till allmänhetens intresse att få tillgång till hur offentliga medel fördelas och förvaltas. Detta medför en medborgerlig kontroll och offentlig debatt som främjar den offentliga förvaltningens effektivitet och opartiskhet – vilket kan sägas främja landets ekonomiska välbefinnande. Att få tillgång till sådan information utgör också en del av människors rätt att få information om och delta i det offentliga livet.

Förutom Sverige har Danmark, Italien, Luxemburg, Österrike, Portugal, Finland och kommissionen samt parterna yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 14 november 2002. Förslaget avser även de förenade målen C-138/01 och C-139/01. Generaladvokaten konstaterade att den behandling av personuppgifter som utförs inom ramen för Rechnungshofs verksamhet sker i syfte att garantera de österrikiska medborgarna bred information om de löner som uppburits hos offentliga rättssubjekt och på så sätt främja en korrekt förvaltning av allmänna medel. Det är således fråga om en offentlig tillsynsverksamhet som de österrikiska myndigheterna reglerar på grundval av sitt eget självständiga institutionspolitiska val och inte i syfte att verkställa en gemenskapsrättslig skyldighet. Eftersom denna verksamhet inte är föremål för någon gemenskapslagstiftning kan den inte annat än omfattas av medlemsstaternas behörighet. En sådan behandling av personuppgifter utgör således ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten i den mening som avses i artikel 3.2 i direktivet. Den behandling av personuppgifter som föreskrivs i nu aktuell nationell lagstiftning omfattas därmed inte av direktivets tillämpningsområde och lagstiftning kan därmed inte anses vara oförenlig med det samma.

Målet rör frågan om det är förenligt med fördraget att automatiskt dra in parallellimportörernas försäljningstillstånd för Losec enterokapslar i samband med att Hässle återkallat sitt huvudtillstånd och erhållit nytt försäljningstillstånd för Losec MUPS enterotabletter och om Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter. Målet rör alltså om fortsatt import av Losec enterokapslar kan äga rum efter det att tillverkaren Hässle utvecklat en ny variant av läkemedlet – Losec MUPS enterotabletter. Kapslarna och tableterna skiljer sig åt på så vis att kapslarna som aktiv substans innehåller syran omeprazol medan tableterna innehåller magnesiumsaltet av syran omeprazol.

Sverige har anfört vad gäller frågan om försäljningen av Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter att denna bedömning ska göras utifrån de kriterier som anges i domen i mål C-94/98 Rhône-Poulenc Rorer Ltd, men att den konkreta bedömningen bör överlämnas till den nationella domstolen. För det fall den nationella domstolen skulle finna att fortsatt försäljning av Losec enterokapslar inte skulle kunna tillåtas med hänvisning till försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter har Sverige hävdade att försäljningen under vissa förutsättningar ändå ska tillåtas. Dessa förutsättningar är att det ursprungliga försäljningstillståndet har upphört på begäran av innehavaren av skäl som inte har med läkemedlets säkerhet att göra och att:

- läkemedlet har sålts inom gemenskapen under avsevärd tid och – såvitt känt – utan att några allvarigare biverkningar uppstått,
- det saknas anledning att anta att några sådana allvarigare biverkningar skulle komma att uppstå och
- läkemedlet är föremål för kontinuerlig säkerhetsövervakning i någon annan medlemsstat än i importstaten och den behöriga myndigheten i importstaten kan få del av resultaten av denna övervakning från den andra medlemsstaten.

Förutom Sverige har Danmark, Nederländerna, Norge, kommissionen och klagandena yttrat sig.

I huvudsak motsvarande frågor har ställts till EG-domstolen av högsta förvaltningsdomstolen i Finland i mål C-113/01 (Å 84/01). Sverige har inte yttrat sig i detta mål. Delvis samma frågor behandlas i mål C-172/00 (Å 111/00). Sverige har yttrat sig muntligen i detta mål.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 12 december 2002. Enligt generaladvokaten är det inte förenligt med artiklarna 28 EG och 30 EG att återkalla ett godkännande för parallellimport av ett läkemedel enbart på den grunden att referensgodkännandet för försäljning på begäran av innehavaren har återkallats av skäl som inte har att göra med läkemedlets säkerhet, om det inte kan visas att människors hälsa äventyras om det importerade läkemedlet fortsätter att saluföras efter det att referensgodkännandet för försäljning återkallats.

Målet rör frågan om artikel 22 i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen är förenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster i artiklarna 49 och 50 EG. Enligt artikel 22 i förordningen 1408/71 föreligger i vissa fall rätt till vård i en annan medlemsstat om den försäkrade först erhåller ett tillstånd. Tillstånd får inte vägras om den vård som krävs ersätts inom ramen för den behöriga medlemsstatens socialförsäkrings-system och vården inte kan tillhandahållas inom rimlig tid i den staten. Den nationella domstolen önskar klarhet i om denna bestämmelse innebär ett krav på förhandstillstånd som inskränker den fria rörligheten för tjänster och som därmed kan vara oförenlig med fördraget.

Sverige har anfört att artikel 22 i förordning 1408/71 inte är oförenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster och har härvid hävdat att det inte är fråga om ett krav på förhandstillstånd utan inrättande av ett system för att utverka tillgång till en annan medlemsstats vårdapparat. Sverige har vidare anfört att det hur som helst inte är oförenligt med fördraget att tillämpa ett krav på förhandstillstånd under förutsättning att den inskränkning, som kravet på förhandstillstånd innebär för den fria rörligheten för tjänster, är motiverad av sakliga skäl och om den är nödvändig och proportionell i förhållande till dessa skäl. Sverige har med anledning av domstolens dom i C-157/99 Smits och Peerbooms frånfällt sin ståndpunkt att sjukvård som tillhandahålls inom ramen för ett naturaförmånssystem inte omfattas om fördragets bestämmelser om fri rörlighet för tjänster.

Förutom Sverige har Spanien, Frankrike, Irland, Luxemburg, Förenade kungariket, rådet kommissionen samt parterna yttrat sig.

*C-101/01 (Å 57/01:2) Bodil Lindqvist mot åklagaren; begäran från Göta
hovrätt, Sverige*

Målet gäller frågan om tillämpningsområdet direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, vad som ska avses med överföring till tredjeland av personuppgifter enligt direktivet och hur vissa av direktivets bestämmelser förhåller sig till principerna om yttrandefrihet. Bodil Lindqvist dömdes av tingsrätten till böter för att ha brutit mot personuppgiftslagen genom att upprätta en webbplats på Internet och där lägga ut uppgifter om anställda vid Alseda pastorat, där hon arbetade som lokalvårdare samt undervisade konfirmander ideellt. Hemsidan var avsedd som information till konfirmanderna. Bodil Lindqvist överklagade domen till hovrätten.

Sverige har anfört att ifrågavarande behandling av personuppgifter utgör behandling på automatisk väg i den mening som avses i direktivet men lämnat öppet för vad som ska avses med behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten. Behandling av personuppgifter kan emellertid inte anses

vara av privat natur när den via Internet är tillgänglig för ett oändligt antal personer. Redan det förhållandet att uppgifterna på detta sätt blir tillgängliga världen över innebär att uppgifterna överförs till tredjeland. Det spelar härvid inte någon roll om någon där faktiskt tagit del av uppgifterna eller var den server där uppgifterna finns lagrade är placerad. Direktivets bestämmelser är formulerade så att det finns ett sådant utrymme för intresseavvägningar mellan rätten till respekt för privatlivet och yttrandefriheten att direktivet inte kränker rätten att yttra sig fritt.

Förutom Sverige har Nederländerna, Förenade kungariket, kommissionen och Bodil Lindqvist yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 19 september 2002. Generaladvokaten anser att behandling av personuppgifter som består i att utan ekonomiskt vinstsyfte skapa en webbplats, som endast är avsedd att utgöra stöd för konfirmationsundervisning som ges i en församling, gratis och helt utan samband med någon anställning, enligt artikel 3.2 första strecksatsen i direktiv 95/46/EG inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

C-138/01 & C-139/01 (Å 100/01:2) Christa Neukomm och Josef Lauermann mot Österreichischer Rundfunk; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målen rör frågan om nationella bestämmelser enligt vilka dels en offentligrättslig radiostation är skyldig att lämna ut namn och inkomstuppgifter till ett statligt organ, dels det statliga organet är skyldigt att samla dessa uppgifter för publicering är förenliga med direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter jämförda med artikel 6 EU och artikel 8 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter (jfr mål C-465/00). Fråga är även om bestämmelserna i direktiv 95/46/EG har direkt effekt.

Sverige har yttrat sig beträffande den första frågan och hänvisat till det svenska yttrandet i mål C-465/00.

Italien, Nederländerna, Österrike, Förenade kungariket och kommissionen har också yttrat sig i målet.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 14 november 2002 gemensamt med mål C-465/00, se ovan.

C-165/01 (Å 106/01:1) Betriebsrat der Vertretung der Europäischen Kommission in Österreich mot Europeiska gemenskaperna Europeiska gemenskapernas kommission; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet gäller i vilken utsträckning som nationell rätt är tillämplig på anställningsförhållandena för "lokalt anställda" enligt förordning (EEG, EURATOM, EKSG) nr 259/68 om fastställande av tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna och anställningsvillkor för övriga anställda i dessa gemenskaper samt om införande av särskilda tillfälliga åtgärder beträffande kommissionens tjänstemän. I detta fall rör det sig om lokalt anställd personal vid kommissionen representation i Wien och frågan om de österrikiska reglerna om företagsråd är tillämpliga.

Sverige har hävdats att bestämmelserna när det gäller lokalt anställda i anställningsvillkoren ger ett klart uttryck för att deras anställningsförhållande så långt som möjligt ska överensstämma med vad som gäller för övriga arbetstagare på orten. Bestämmelsen innehåller en hänvisning till nationell rätt som innebär att gemenskapsinstitutionerna måste fastställa reglerna för de lokalt anställda så att dessa uppfyller de grundläggande kraven i det nationella regelsystemet. Det saknas härvid anledning att göra skillnad mellan olika typer av arbetsrättsliga regler, till exempel mellan den kollektiva sidan av anställningsförhållandet och den enskilda sidan av detsamma.

Förutom Sverige har Tyskland, Österrike, kommissionen och sökanden yttrat sig.

C-243/01 (Å 140/01:1) Procuratore della Repubblica mot Piergiorgio Gambelli m.fl.; begäran från Tribunale di Ascoli Piceno, Italien

Målet gäller frågan om den italienska vadhållningslagstiftningen är förenlig med fördragsbestämmelserna om etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster. Frågan är i princip densamma som i mål C-67/98 Zenatti i vilket Sverige yttrat sig skriftligen och dom meddelades den 21 oktober 1999.

Sverige har yttrat sig och hänvisat till Zenatti-domen och de kriterier som ställts upp av domstolen i den domen.

Belgien, Grekland, Spanien, Italien, Luxemburg, Portugal, Finland, kommissionen och svarandena har också yttrat sig i målet.

C-285/01 (Å 147/01:1) Isabel Burbaud mot Ministère de l'emploi et de la solidarité; begäran från Cour administrative d'appel de Douai, Frankrike

Den nationella domstolen önskar besked om det franska systemet för utbildning av sjukhusadministratörer omfattas av direktiv 89/48/EEG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier och i så fall om ett examensbevis från den portugisiska utbildningen för sjukhusadministratörer ska erkännas som behörighetsgrundande i Frankrike. Målet väcker dessutom frågor om vilka krav som kan ställas på utformningen av rekryteringssystem till offentlig anställning, med hänsyn till fördragsbestämmelserna om fri rörlighet för arbetstagare och tjänster samt fri etableringsrätt. I Frankrike måste man ha genomgått en viss utbildning för att få utöva yrket som sjukhusadministratör. Rekryteringen till de offentliga tjänsterna som sjukhusadministratör sker genom antagningsprovet till den aktuella utbildningen. Alla som antas till utbildningen garanteras anställning efter avslutad utbildning och godkänt slutprov och något annat anställningsförfarande än antagningsprovet tillämpas inte.

Sverige har hävdats att direktivet – såvitt kan bedömas på grundval av begäran om förhandsavgörande – är tillämpligt på det aktuella examensbeviset. De ankommer på den nationella domstolen att avgöra om den portugisiska utbildningen är likvärdig med den franska. Med utgångspunkt i att sökanden är fullt kvalificerad att utöva yrket som sjukhusadministratör i Frankrike har Sverige hävdats att ett sådant rekryterings-

system som det franska utgör ett hinder mot den fria rörligheten för arbetstagare eftersom antagningsprovet inte beaktar yrkeserfarenhet och därmed inverkar negativt på rörligheten på arbetsmarknaden. Systemet medför dessutom en indirekt diskriminering eftersom det typiskt sett är den migrerande arbetskraften som har tidigare yrkeserfarenhet. Sverige har därför hävdad systemet inte får tillämpas på migrerande arbetskraft om inte Frankrike visar att systemet är berättigat med hänsyn till tvingande allmänna intressen, och att det är nödvändigt och proportionellt för att tillvarata detta allmänna intresse.

Förutom Sverige har Frankrike, Italien, kommissionen och sökanden yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 12 september 2002. Generaladvokaten anser att ett sådant utbildningssystem som det franska för sjukhusadministratörer omfattas av direktiv 89/48/EEG. Ett sådant rekryteringssystem som det franska som inte ger utrymme för att beakta redan erhållna yrkeskvalifikationer vid rekryteringen till anställning som sjukhusadministratör strider mot direktivet. Behöriga myndigheter får därför inte underkasta rekryteringen till en sådan anställning av medborgare från andra medlemsstater med likvärdig utbildning villkor som går ut på att de ska ha genomgått ett sådant antagningsprov som det är fråga om i målet.

Domstolen beslutade den 19 november 2002 att återuppta det muntliga förfarandet för att hänskjuta målet till avgörande i plenum med hänsyn till vikten av de frågor som väckts i målet.

C-341/01 (Å 189/01:2) Plato Plastik Robert Frank GmbH mot CAROPACK Handelsgesellschaft mbH; begäran från Landes- und Handelsgericht Korneuburg, Österrike

Målet gäller frågan om bärkassar av plast som tillhandahålls kunder i detaljhandeln för att frakta hem inköpta varor i omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall.

Sverige har i första hand hävdad att plastkassar omfattas av direktivets tillämpningsområde. Även om så inte skulle vara fallet anser Sverige att det inte finns något hinder mot att medlemsstaterna föreskriver att plastkassar ska ingå i de återvinnings- och insamlingssystem som upprättats för att genomföra direktivet.

Frankrike, Österrike, Finland och kommissionen och sökanden och svaranden har också yttrat sig.

C-422/01 (Å 218/01:1) Skandia m.fl. mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Regeringsrätten önskar få klarhet i om främst reglerna om fri rörlighet för tjänster (artikel 49 EG) hindrar nationella skatteregler som innebär att tjänstepensionsförsäkringar som tas i försäkringsbolag som inte har sitt säte i Sverige behandlas på annat sätt i skattehänseende än tjänstepensionsförsäkring som tas i svenska försäkringsbolag. I fråga om svenska tjänstepensionsförsäkringar medges arbetstagaren uppskov med beskattningen till dess utbetalning sker. Sådant uppskov medges emellertid inte

för utländska försäkringar. De behandlas istället som kapitalförsäkringar i skattehänseende.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Sverige har vitsordat att ett krav på att försäkringsrörelsen ska vara etablerad i landet för att en pensionsförsäkringspremie ska vara avdragsgill i och för sig kan verka inskränkande på den fria rörligheten för tjänster och kapital. Ett sådant etableringskrav är dock berättigat, eftersom det är en nödvändig förutsättning för att uppnå de mål som eftersträvas med hänsyn till allmänintresset såsom behovet att

- säkerställa sambandet i beskattningen mellan avdragsrätten för premierna och beskattningen av utfallande belopp,
- upprätthålla en effektiv skattekontroll,
- garantera att skatteunderlaget inte urholkas och
- skapa konkurrensneutralitet mellan förvaltning av pensionskapital i försäkringsverksamhet och andra skattemässigt gynnade former av pensionskapitalförvaltning.

Förutom Sverige har Danmark, Italien, kommissionen, Eftas övervakningsmyndighet och sökandena yttrat sig.

C-423/01 (Ä 1/02:2) Emil Färber GmbH & Co. mot Stadt Neustadt an der Weinstrasse; begäran från Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstrasse, Tyskland

Målet gäller frågan om en slaktanläggning som finns i samma byggnad som en styckningsanläggning, men vars innehavare är en annan juridisk person än innehavaren av slakteriet, ska anses som en och samma anläggning i den mening som avses i direktiv 96/43/EG om ändring och kodifiering av direktiv 85/73/EEG om finansieringen av veterinära kontroller av levande djur och vissa animaliska produkter. Om det är fråga om samma anläggning kan den avgift som tas ut av rörelseidkarna för de veterinära kontrollerna sättas ned. Den nationella domstolen har även frågat om tolkningen av vilka kriterier som får ligga till grund för en avgiftsnedsättning enligt direktivet.

Sverige har yttrat sig beträffande den första frågan och anfört att det krävs att det är samma fysiska eller juridiska person som ansvarar för verksamheten i både styckningsanläggningen som slakteriet för att dessa tillsammans ska anses som en och samma anläggning. Eftersom systemet för att kontrollera hygien i köttproduktionen bygger på att varje anläggning tilldelas ett godkännandenummer som allt kött och alla köttprodukter från anläggningen ska vara märkta med är det nödvändigt att det endast finns en ansvarig för varje anläggning. Om inte detta krävdes skulle myndigheternas möjlighet att rikta förelägganden och vidta andra åtgärder beträffande anläggningarna allvarligt undergrävas. Samma skäl gör sig gällande beträffande utkrävandet av avgifter för hygienkontrollerna av anläggningarna.

Förutom Sverige har kommissionen och sökanden yttrat sig.

C-439/01 (Ä 3/02:2) Libor Cipra och Vlastimil Kvasnicka; begäran från Unabhängiger Verwaltungssenat im Land Niederösterreich Aussenstelle Mistelbach, Österrike

Målet gäller frågan om bestämmelsen om förares dygnsvila enligt artikel 8.2 i förordning (EEG) nr 3820/85 om harmonisering av viss social

lagstiftning om vägtransporter, som föreskriver minst 8 timmars dygnsvila när fordonet har fler än en förare, har företrädare framfört bestämmelsen i artikel 8.1, som föreskriver minst 9 timmars dygnsvila. Målet gäller också om de båda bestämmelserna överhuvudtaget är giltiga.

Sverige har, för det fall domstolen finner anledning att besvara den nationella domstolens frågor trots att fordonet som sökandena framfört är registrerat i Tjeckien, föreslagit att frågorna besvaras enligt följande. I den mån artikel 8.2 i rådets förordningen är tillämplig behöver en förare inte samtidigt uppfylla kraven enligt artikel 8.1 i samma förordning. En förare av fordon med minst två förare är dock skyldig att respektera de krav på minsta tid för dygnsvila som framgår av artikel 8.2. I målet har det inte framkommit någon uppgift som ger anledning att ifrågasätta giltigheten av artiklarna 8.1 och 8.2 i förordningen.

Frankrike, Nederländerna, Österrike, rådet och kommissionen har också yttrat sig i målet.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 10 oktober 2002. Generaladvokaten anser att när ett fordon har minst två förare ska endast artikel 8.2 tillämpas, såsom *lex specialis* i förhållande till artikel 8.1. Bestämmelserna är alltså inte kumulativt tillämpliga. För denna slutsats talar såväl bestämmelsernas ordalydelse som en analys av deras innehåll och ändamål. Med hänsyn till att samtliga tolkningsmetoder leder till samma slutsats kan bestämmelsernas giltighet inte heller ifrågasättas på den grunden att de inte skulle vara tillräckligt klara eller precisa.

C-448/01 (Å 12/02:1) EVN AG m.fl. mot Republiken Österrike; begäran från Bundesvergabeamt, Österrike

Målet gäller frågan om bestämmelserna om offentlig upphandling, särskilt artikel 26 i direktiv 93/36/EEG om samordning av förfarandet vid offentlig upphandling av varor, medger att den upphandlande myndigheten vid inköp av el premierar anbud som uppvisar störst mängd levererad el ur förnybara energikällor. Vidare är det fråga om det är förbjudet, särskilt enligt artikel 2.1 b i direktiv 89/665/EEG om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, att göra upphävandet av ett rättsstridigt beslut beroende av att det visas att det rättsstridiga beslutet har en väsentlig inverkan på upphandlingsförfarandets utgång. Tvisten rör Österrikes upphandling av elleverans till statens tjänstelokaler i delstaten Kärnten.

Sverige har yttrat sig beträffande den första frågan och argumenterat för att dels el ur förnybara energikällor, eller generella miljöhänsyn, får användas som ett tilldelningskriterium, dels att ett tilldelningskriterium inte måste vara till ekonomisk fördel för den upphandlande myndigheten.

Nederländerna, Österrike, kommissionen och parterna vid den nationella domstolen har också yttrat sig.

Tingsrätten önskar få klarhet i frågan om ett nationellt förbud mot att odla så kallad industrihampa strider mot gemenskapsrätten och i synnerhet reglerna om den fria rörligheten för varor enligt artiklarna 28 och 30 EG.

Sverige har i första hand hävdats att artikel 28 EG inte är tillämplig i enlighet med de villkor som slogs fast i mål C-267/91 och C-268/91 Keck och Mithouard. Att tillåta odlingar av industrihampa skulle avsevärt försvåra kontrollen av illegala hampaodlingar. Om artikel 28 EG skulle anses tillämplig är det svenska förbudet mot att odla eller ta annan befattningsmedel med industrihampa förenligt med gemenskapsrätten, eftersom förbudet är nödvändigt för att uppnå målet att skydda människors liv och hälsa.

Kommissionen har också yttrat sig i målet.

Generaladvokatens förslag till avgörande meddelades den 8 oktober 2002. Generaladvokaten anser för det första att de sekundärrättsliga gemenskapsbestämmelserna om den gemensamma organisationen av marknaden för lin och hampa utgör hinder för ett sådant nationellt förbud som det svenska. För det andra innebär artikel 28 EG att det inte är tillåtet för en medlemsstat att förbjuda odling av industrihampa, som är tillåten enligt den gemensamma organisationen av marknaden, såvida inte de nationella bestämmelserna har ett annat syfte än sekundärrätten och överensstämmer med proportionalitetsprincipen.

C-464/01 (Å 21/02:2) Johann Gruber mot Bay Wa Aktiengesellschaft; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet rör frågan om en bonde vid köp av tegelpannor till sin gård där han både bor och bedriver jordbruksverksamhet är att anse som konsument i Brysselkonventionens mening.

Sverige har begränsat sitt yttrade till frågan om de omständigheter som medför att någon ska anses vara konsument måste ha varit synbara för motparten. Sverige anser att frågan ska besvaras nekande eftersom något sådant synbarhetsrekvisit inte framgår av artikel 13 i Brysselkonventionen och då det skulle strida mot syftet med de konsumentskyddande bestämmelserna i konventionen att tolka in ett sådant rekvisit.

Förutom Sverige har Tyskland, Italien, Österrike, Portugal, kommissionen och sökanden yttrat sig.

C-18/02 (Å 54/02:1) Danmarks Rederiförening för DFDS Torline A/S mot LO Landsorganisationen i Sverige för SEKO Sjöfolk Facker för Service och Kommunikation; begäran från Arbejdsretten, Danmark

Det svenska fackförbundet SEKO varslade om kollektiva stridsåtgärder gentemot ett danskt rederi i syfte att få till stånd ett kollektivavtal för sjömän ombord på ett av rederiets fraktfartyg. Fartyget seglar mellan Sverige och England. Sökanden väckte fastställsetalan om stridsåtgärdernas laglighet vid danska arbetsdomstolen. Målet rör frågan om denna fastställsetalan kan anses utgöra en talan om utomobligatoriskt

skadestånd i den mening som avses i specialförordningen i artikel 5.3 Brysselkonventionen. Om det kan anses vara en skadeståndstalan i Brysselkonventionens mening uppkommer dessutom frågan om eventuell skada kan anses ha uppstått i flaggstaten Danmark.

Sverige har anfört att artikel 5.3 enligt sin ordalydelse inte är tillämplig när det gäller en fastställsetalan om lagligheten av kollektiva stridsåtgärder. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.3 ska dessutom enligt fast praxis tolkas restriktivt och på ett sätt som är förutsägbart för svaranden, varför artikeln enligt Sverige inte kan ges den innebörden att domsrätt föreligger för den danska domstolen. Talan ska därmed enligt Brysselkonventionens huvudprincip väckas vid svarandens hemvist.

Förutom Sverige har Danmark, Förenade kungariket, kommissionen och parterna yttrat sig.

C-25/02 (Å 41/02:3) Katharina Rinke mot Ärztekammer Hamburg, Körperschaft des öffentlichen Rechts; begäran från Bundesverwaltungsgericht, Tyskland

Målet gäller frågan om ett krav på att vissa delar av den särskilda utbildningen för allmänpraktiserande läkare ska ha genomgåts på heltid enligt direktiv 86/457/EEG om särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare och direktiv 93/16/EEG om underlättande av läkares fria rörlighet och ömsesidigt erkännande av deras utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis, utgör indirekt diskriminering på grund av kön enligt direktiv 76/207/EEG om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, utbildning och befordran samt arbetsvillkor, hur normkollisionen i så fall ska lösas samt om förbudet mot indirekt diskriminering på grund av kön ingår bland gemenskapens grundläggande rättigheter, vilka har företräde framför motstridiga bestämmelser i sekundärrätten.

Sverige har anfört att kravet på heltidsutbildning utgör indirekt diskriminering på grund av kön, att principen om likabehandling av kvinnor och män ingår bland de grundläggande rättigheterna i gemenskapen samt att normkollisionen ska lösas på så sätt att principen om likabehandling ges företräde framför motstridiga bestämmelser i sekundärrätten.

Förutom Sverige har rådet, kommissionen och sökanden yttrat sig.

C-71/02 (Å 62/02:2) Herbert Karner mot Troostwijk GesmbH; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Målet rör frågan om nationella bestämmelser, som förbjuder att i reklamannonser angående försäljning av varor ange att varorna kommer från ett konkursbo när varorna inte längre tillhör konkursboet, är förenliga med den fria rörligheten för varor enligt artikel 28 EG och om bedömningen är densamma oavsett om påståendet att varorna härrör från ett konkursbo är sant eller inte.

Sverige har anfört att en sådan bestämmelse som den österrikiska, enligt domen i mål C-267/91 och C-268/91 Keck och Mithouard, inte av tillämpningsområdet för artikel 28 EG. Även om bestämmelsen omfattas

av tillämpningsområdet för artikel 28 EG är bestämmelsen befogad med hänsyn till konsumentskyddet och god handelssed.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 1

Förutom Sverige har Österrike, kommissionen, sökanden och svaranden yttrat sig.

C-154/02 (Å 89/02:1) Åklagaren mot Jan Nilsson; begäran från Hässleholms tingsrätt, Sverige

Tingsrätten vill få klarhet i hur definitionen ”bearbetade exemplar som förvärvats för mer än 50 år sedan” enligt artikel 8.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem ska tolkas och hur denna bestämmelse förhåller sig till artikel 32 i förordning (EG) nr 1808/2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordningen 338/97. I målet vid tingsrätten har Jan Nilsson åtalats för brott mot lagen om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter och brott mot miljöbalken bestående i att ha haft ett antal uppstoppade exemplar av fågelarter och en uppstoppad brunbjörn i lokaler som utnyttjas ett företag som han äger.

C-320/02 (Å 164/02:1) Förvaltnings AB Stenholmen mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Målet rör tolkning av artikel 26 a i sjätte mervärdesskattedirektivet (direktiv 77/388/EEG). Frågan är om en häst – som köpts som otränad unghäst från en privatperson och som efter träning till ridhäst försäljs – är att betrakta som begagnad vara vid försäljningstidpunkten, vilket därmed möjliggör tillämpning av reglerna för vinstmarginalbeskattning. Regeringsrätten önskar alltså få klarhet i om begreppet ”begagnad vara” i direktivet omfattar djur och om så är fallet, om ett djur som köps från en privatperson och som efter träning för viss specifik användning försäljs vidare är att betrakta som begagnad.

C-338/02 (Å 169/02:3); Fixtures Marketing Limited mot AB Svenska Spel; begäran från Högsta domstolen, Sverige

Målet rör tolkning av artikel 7.1 och 7.5 i direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet). Det engelska bolaget Fixtures Marketing Limited har gjort gällande att AB Svenska Spel har använt sig av de spelordningar för fotbollsmatcherna i bland annat Premier League som Fixtures Marketing Limited upprättat och att denna användning, som bestått i att återge uppgifterna på spelkuponger, ska anses utgöra intrång det så kallade katalogskyddet enligt 49 § första stycket upphovsrättslagen. Eftersom denna bestämmelse ändrats under 1998 i syfte att genomföra databasdirektivet anser Högsta domstolen att det är av betydelse för bedömningen av omfattningen av katalogskyddet hur bland annat begreppen ”resultat av väsentlig investering”, ”normalt bruk” och ”oförsvarlig skada” i databasdirektivet ska tolkas.

Målet vid Svea hovrätt rör frågan om registreringen av varumärket "bostongurka" ska hävas enligt 25 § varumärkeslagen på grund av att varumärket förlorat sin särskiljningsförmåga. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att bedömningen av om varumärket degenererat ska göras utifrån uppfattningen i den krets som i kommersiellt hänseende tar befattning med varan, det vill säga i ledet före konsumenten. Svea hovrätt önskar besked i frågan om vad som utgör den relevanta omsättningskretsen enligt artikel 12.2 a) i direktiv 89/104/EEG om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar när en vara, som i det aktuella fallet, hanteras i flera led innan den når konsumenten.

Frihet att tillhandahålla tjänster

Mål C-367/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Portugal, dom den 4 juni 2002. Fördragsbrott – Artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) och artikel 73b i EG-fördraget (nu artikel 56 EG) – System med myndighetstillstånd vid privatisering av företag.

Mål C-164/99 bötesförfarande mot Portugaia Construções L.da, dom den 24 januari 2002. Frihet att tillhandahålla tjänster – Företag i byggsektorn – Direktiv 96/71/EG – Utstationering av arbetstagare – Minimilön.

Mål C-232/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Spanien, dom den 16 maj 2002. Fördragsbrott – Direktiv 93/16/EEG – Införlivande av artiklarna 8 och 18 – Tillträde till kompletterande utbildning för migrerande läkare som vill utöva en medicinsk specialitet i värdlandet med stöd av ett utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis för specialistläkare som inte kan erkännas automatiskt och ovillkorligt i enlighet med direktivet – Skyldighet för dessa läkare att i Spanien genomgå det allmänna antagningsprovet till specialistläkarutbildning – Inregistrering i socialförsäkringen som en förutsättning för att med ett försäkringsorgan göra avräkning och få ersättning för läkarvård.

Mål C-483/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 4 juni 2002. Fördragsbrott – Artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) och artikel 73b i EG-fördraget (nu artikel 56 EG) – Rättigheter förbundna med Republiken Frankrikes särskilda aktie i det statliga bolaget Elf-Aquitaine.

Mål C-503/99 Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Belgien, dom den 4 juni 2002. Fördragsbrott – Artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) och artikel 73b i EG-fördraget (nu artikel 56 EG) – Rättigheter förbundna med Konungariket Belgiens särskilda aktie i Société nationale de transport par canalisations SA och i Société de distribution du gaz SA.

Mål C-513/99 Concordia Bus Finland Oy Ab, tidigare Stagecoach Finland Oy Ab, mot Helsingin kaupunki, HKL-Bussiliikenne, dom den 17 september 2002. Offentlig upphandling av tjänster inom transportsektorn – Direktiven 92/50/EEG och 93/38/EEG – Upphandlande kommun som organiserar busstransporttjänster och inom vilken en ekonomiskt oberoende enhet deltar i anbuds förfarandet i egenskap av anbudsgivare – Beaktande av miljöskyddskriterier för att fastställa det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet – Tillåtet även när den kommunala enheten är den anbudsgivare som lättast uppfyller dessa kriterier.

Mål C-60/00 Mary Carpenter mot Secretary of State for the Home Department, dom den 11 juli 2002. Frihet att tillhandahålla tjänster – Artikel 49 EG – Direktiv 73/148/EEG – Medborgare i en medlemsstat som är etablerad i denna stat och som tillhandahåller tjänster till personer som är etablerade i andra medlemsstater – Rätt till uppehållstillstånd i denna medlemsstat för make som är medborgare i ett tredjeland.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 2

Mål C-168/00 Simone Leitner mot TUI Deutschland GmbH & Co. KG, dom den 12 mars 2002. Direktiv 90/314/EEG – Paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang – Ersättning för ideell skada.

Mål C-435/00 Geha Naftiliaki EPE, Total Scope NE, Stavros Georgios, Afoi Charalambis OE, Anastasios Charalambis, Nicolaos Sarlis, Dimitrios Kattidenios, Antonios Charalambis och Vassileios Dimitracopoulos mot NPDD Limeniko Tameio DOD/SOU och Elliniko Dimosio, dom den 14 november 2002. Transporter – Sjötransporter – Frihet att tillhandahålla tjänster – Restriktioner – Nationell lagstiftning som är tillämplig på samtliga tjänsteleverantörer oberoende av nationalitet och som skiljer mellan inrikes transporter eller transporter inom gemenskapen och transporter till tredjeland.

Fri rörlighet för personer

Mål C-277/99 Doris Kaske mot Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Wien, dom den 5 februari 2002. Social trygghet för migrerande arbetstagare – Arbetslöshetsförsäkring – Konventioner mellan medlemsstater om social trygghet ersätts genom förordning (EEG) nr 1408/71 – Bibehållande av de förmåner som tidigare säkerställdes genom nationell rätt jämförd med konventionen – Fri rörlighet för arbetstagare.

Mål C-459/99 Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) mot belgiska staten, dom den 25 juli 2002. Medborgare i tredjeländer som är makar till medborgare i medlemsstater – Viseringskrav – Rätt till inresa för makar utan identitetshandlingar eller visering – Rätt till vistelse för makar som rest in olagligen – Rätt till vistelse för makar som rest in lagligen men vars visering upphört att gälla vid tiden för ansökan om uppehållstillstånd – Direktiv 64/221/EEG, 68/360/EEG och 73/148/EEG och förordning (EG) nr 2317/95.

Fri rörlighet för varor

Mål C-390/99 Canal Satélite Digital SL mot Administración General del Estado i närvaro av Distribuidora de Televisión Digital SA (DTS), dom den 22 januari 2002. Artiklarna 30 och 59 i EG-fördraget (nu artiklarna 28 EG och 49 EG i ändrad lydelse) – Direktiv 95/47/EG – Nationell lagstiftning enligt vilken operatörer som tillhandahåller tjänster med villkorad tillgång till television är skyldiga att skriva in sig i ett nationellt register som inrättats för detta ändamål och att i detta register redovisa egenskaperna hos de tekniska hjälpmedel som de använder sig av, samt

att därefter få ett administrativt godkännande för dessa – Direktiv 83/189/EEG – Begreppet tekniska föreskrifter.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 2

Gemenskapens externa behörighet

Målen C-466/98, C-467/98, C-468/98, C-469/98, C-471/98, C-472/98, C-475/98 och C-476/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, Konungariket Danmark, Konungariket Sverige, Republiken Finland, Konungariket Belgien, Storhertigdömet Luxemburg, Republiken Österrike respektive Förbundsrepubliken Tyskland, dom den 5 november 2002. Fördragsbrott – En medlemsstats ingående och tillämpning av ett bilateralt så kallat open skies-avtal med Amerikas förenta stater – Sekundärrättsliga bestämmelser om den inre marknaden för luftfart (förordningarna (EEG) nr 2299/89, nr 2407/92, nr 2408/92, nr 2409/92 och nr 95/93) – Gemenskapens externa behörighet – Artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) – Artikel 5 i EG-fördraget (nu artikel 10 EG).

Gemenskapsrättsliga principer

Mål C-255/99 Anna Humer, dom den 5 februari 2002. Förordning (EEG) nr 1408/71 – Begreppet familjeförmån – Bidragsförskott – Villkor att det underåriga barnet är bosatt på det nationella territoriet – Export av förmånerna till utlandet.

Mål C-55/00 Elide Gottardo mot Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), dom den 15 januari 2002. Begäran om förhandsavgörande – Artikel 12 EG och artikel 39.2 EG – Åldersförmåner – Konvention om social trygghet mellan Republiken Italien och Schweiziska edsförbundet – Försäkringsperioder som en fransk medborgare fullgjort i Schweiz beaktas inte.

Mål C-224/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien, dom den 19 mars 2002. Fördragsbrott – Artikel 6 i EG-fördraget (nu artikel 12 EG i ändrad lydelse) – Skillnad i behandlingen av dem som överträder vägtrafiklagen beroende på var ett fordon är registrerat – Proportionalitet.

Jordbruk

De förenade målen C-61/96, C-132/97, C-45/98, C-27/99, C-81/00 och C-22/01 Konungariket Spanien mot Europeiska unionens råd, dom den 18 april 2002. Fiske – Regler om begränsning och fördelning av fiskemöjligheterna mellan medlemsstaterna – Kravet på relativ stabilitet – Utbyte av fiskekvoter – Fiskekvoter avseende ansjovis – Ogiltigförklaring.

Mål C-50/00 P Unión de Pequeños Agricultores mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 25 juli 2002. Överklagande – Förordning nr 1638/98 – Gemensamma organisationen av marknaden för oljor

och fetter – Talan om ogiltigförklaring – Personligen berörd – Verksamt rättsligt skydd – Upptagande till sakprövning.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 2

Mål C-66/00 brottmål mot Dante Bigi i närvaro av Consorzio del Formaggio Parmigiano Reggiano, dom den 25 juni 2002. Förordning (EEG) nr 2081/92 – Skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel – Artikel 13 – Undantagsbestämmelser – Tillämpningsområde.

Konkurrens

Mål C-35/99 brottmål mot Manuele Arduino i närvaro av Diego Dessi, G Bertolotto och Compagnia Assicuratrice RAS SpA, dom den 19 februari 2002. Obligatorisk taxa för advokatarvoden – Beslut av advokatsamfundets nationella råd – Godkännande av justitieministeriet – Artiklarna 5 och 85 i EG-fördraget (nu artiklarna 10 EG och 81 EG).

Mål C-309/99 J.C.J. Wouters, J.W. Savelbergh och Price Waterhouse Belastingadviseurs BV mot Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten i närvaro av Raad van de Balies van de Europese Gemeenschap, dom den 19 februari 2002. Yrkesorganisation – Nationellt advokatsamfund – Samfundets bestämmelser för utövande av advokatycket – Förbud mot integrerat samarbete mellan advokater och revisorer – Artikel 85 i EG-fördraget (nu artikel 81 EG) – Företagssammanslutning – Begränsning av konkurrensen – Motivering – Artikel 86 i EG-fördraget (nu artikel 82 EG) – Företag eller företagssammanslutning – Artiklarna 52 och 59 i EG-fördraget (nu artiklarna 43 EG och 49 EG i ändrad lydelse) – Tillämplighet – Begränsningar – Motivering.

Miljö och konsumentskydd

Mål C-103/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Grekland, dom den 30 januari 2002. Fördragsbrott – Direktiv 92/43/EEG – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Skydd för arter.

Mål C-396/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien, dom den 25 april 2002. Fördragsbrott – Direktiv 91/271/EEG – Rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – Avloppsvatten från tätbebyggelsen i Milano – Utsläpp i ett känsligt område – Avrinningsområde.

Skatterätt

Mål C-426/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Grekland, dom den 19 mars 2002. Fördragsbrott – Direktiv 69/335/EEG – Indirekta skatter på kapitalanskaffning – Särskilda avgifter som påförs vid bildandet av aktiebolag och bolag med begränsat ansvar, vid kungörelse eller ändringar av bolagsordningen och vid ökning av bolagskapitalet.

De förenade målen C-216/99 och C-222/99 Riccardo Prisco Srl mot Amministrazione delle Finanze dello Stato och Ministero delle Finanze mot CASER SpA, dom den 10 september 2002. Direktiv 69/335/EEG – Indirekta skatter på kapitalanskaffning – Artiklarna 10 och 12.1 e – Bolagsregister – Registrering av bolags stiftelseurkunder och andra rättsliga handlingar hos bolag – Återkrav av belopp som inbetalats utan grund – Nationella processuella tidsfrister – Ränta.

Mål C-101/00 Tulliasiamies mot Antti Siilin, dom den 19 september 2002. Beskattning av importerade begagnade fordon – Artikel 95 första stycket i EG-fördraget (nu artikel 90 första stycket EG i ändrad lydelse) – Sjätte mervärdesskattedirektivet.

Mål C-302/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 27 februari 2002. Fördragsbrott – Direktiven 95/59/EG och 92/79/EEG - Artikel 95 i EG-fördraget (nu artikel 90 EG i ändrad lydelse) – Skatt på konsumtion av tobaksvaror – Lägsta referenspris för samtliga cigaretter som säljs under samma märke – Olika hög beskattning av cigaretter av mörk tobak och cigaretter av ljus tobak.

Statligt stöd

Mål C-351/98 Konungariket Spanien mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 26 september 2002. Statligt stöd – Inverkan på konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna – De minimis-regel – Riktlinjer inom vissa sektorer och riktlinjer om stöd för miljöskydd – Horisontellt stöd som påverkar vissa sektorer.

Mål C-310/99 Republiken Italien mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 7 mars 2002. Statligt stöd – Riktlinjer för sysselsättningsstöd – Sysselsättningsfrämjande åtgärder riktade till ungdomar och omvandling av tidsbegränsade avtal till tillsvidareanställningar – Nedsättning av arbetsgivaravgifter.

Mål C-382/99 Konungariket Nederländerna mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 13 juni 2002. Statligt stöd – Kommissionens meddelande om försumbart stöd – Bensinstationer – Punktskatter – Risk för kumulering av stödåtgärder – Berättigade förväntningar – Rättssäkerhetsprincipen – Motiveringsskyldighet.

Mål C-36/00 Konungariket Spanien mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 21 mars 2002. Statligt stöd – Förordning (EG) nr 1013/97 – Stöd till förmån för statligt ägda skeppsvarv – Förklaring att stöd till förmån för spanska statligt ägda skeppsvarv är förenliga med den gemensamma marknaden – Åsidosättande av villkor – Återkrav.

Social trygghet för migrerande arbetstagare

Mål C-28/00 Liselotte Kauer mot Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten, dom den 7 februari 2002. Social trygghet för migrerande

arbetstagare – Förordning (EEG) nr 1408/71 – Artikel 94.1-94.3 – Skr. 2002/03:60
Ålderspension – Tillgodoräknande av perioder av barnuppfostran som Bilaga 2
fullgjorts i en annan medlemsstat innan förordning nr 1408/71 trätt i
kraft.

Tillnärmning av lagstiftning

Mål C-299/99 Koninklijke Philips Electronics NV mot Remington Consumer Products Ltd, dom den 18 juni 2002. Tillnärmning av lagstiftning – Varumärken – Direktiv 89/104/EEG – Artiklarna 3.1, 3.3, 5.1 och 6.1 b – Tecken som kan utgöra ett varumärke – Tecken som endast består av en varas form.

Mål C-6/00 Abfall Service AG (ASA) mot Bundesminister für Umwelt, Jugend und Familie, dom 27 februari 2002. Miljö – Avfall – Förordning (EEG) nr 259/93 om avfallstransporter – Avsändarmyndighetens befogenhet att kontrollera klassificeringen av syftet med transporten (återvinning eller bortskaffning) och att invända mot en transport som klassificerats felaktigt – Direktiv 75/442/EEG om avfall – Klassificering av deponering av avfall i en nedlagd gruva.

Målen C-52/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike, dom den 25 april 2002. Fördragsbrott – Direktiv 85/374/EEG – Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister – Felaktigt införlivande.

Mål C-154/00 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Grekland, dom den 25 april 2002. Fördragsbrott – Direktiv 85/374/EEG – Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister – Felaktigt införlivande.

Mål C-183/00 María Victoria González Sánchez mot Medicina Asturiana SA, dom den 25 april 2002. Tillnärmning av lagstiftning – Direktiv 85/374/EEG – Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister – Ställning i förhållande till andra ansvarssystem.

Mål C-206/01 Arsenal Football Club plc mot Matthew Reed, dom den 12 november 2002. Tillnärmning av lagstiftning – Varumärken – Direktiv 89/104/EEG – Artikel 5.1 a – Omfattningen av varumärkesinnehavarens ensamrätt.

Transport

Mål C-115/00 Andreas Hoves Internationaler Transport-Service Sàrl mot Finanzamt Borken, dom den 2 juli 2002. Godstransporter på väg – Skatt på motorfordon – Medlemsstat där registrering skett.

Mål C-181/00 Flightline Ltd mot Secretário de Estado dos Transportes e Comunicações och Transportes Aéreos Portugueses SA (TAP), dom den 9 juli 2002. Artiklarna 3.2 och 4.1 a och d i förordning (EEG) nr 2408/92

– Införande av allmän trafikplikt med avseende på regelbunden lufttrafik till ett ytterområde – Överensstämmelse med medlemsstaternas möjlighet att begränsa cabotage till den 1 april 1997 – Tolkning av artikel 1 e i beslut 94/698/EG. Skr. 2002/03:60
Bilaga 2

Mål C-400/00 Club-Tour, Viagens e Turismo SA mot Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido, dom den 30 april 2002. Direktiv 90/314/EEG – Paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang – Begreppen resepaket och i förväg ordnad kombination.

Institutionell rätt

Mål T-17/00 Willi Rothley m.fl. mot Europaparlamentet, dom den 26 februari 2002. Europaparlamentets rättsakt – Talan om ogiltigförklaring – Upptagande till sakprövning – Parlamentsledamöters immunitet – Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) – Behörighet att utföra utredningar.

Jordbruk

Mål T-13/99 Pfizer Animal Health SA mot Europeiska unionens råd, dom den 11 september 2002. Överföring av resistens mot antibiotika från djur till människor – Direktiv 70/524/EEG – Förordning om återkallande av godkännande av en tillsats i djurfoder – Upptagande till sakprövning – Artikel 11 i direktiv 70/524/EEG – Uppenbart oriktig bedömning – Försiktighetsprincipen – Utvärdering och hantering av risker – Samråd med en vetenskaplig kommitté – Proportionalitetsprincipen – Skydd för berättigade förväntningar – Motiveringsskyldighet – Äganderätt – Maktmissbruk.

Mål T-70/99 Alpharma Inc mot Europeiska unionens råd, dom den 11 september 2002. Överföring av resistens mot antibiotika från djur till människor – Direktiv 70/524/EEG – Förordning om återkallande av godkännande av en tillsats i djurfoder – Upptagande till sakprövning – Brott mot grundläggande processuella krav – Uppenbart oriktig bedömning – Försiktighetsprincipen – Utvärdering och hantering av risker – Samråd med en vetenskaplig kommitté – Proportionalitetsprincipen – Skydd för berättigade förväntningar – Motiveringsskyldighet – Rätten till försvar.

Mål T-177/01 Jégo-Quéré et Cie SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 3 maj 2002. Fiske – Förordning (EG) nr 1162/2001 – Återhämtning av kummelbeståndet – Fiskeföretag – Talan om ogiltigförklaring – Person som berörs personligen – Upptagande till sakprövning.

Konkurrens

Målen T-9/99, T-15/99, T-16/99, T-17/99, T-21/99, T-23/99, T-28/99 och T-31/99 HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG, HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH, Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH, Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH och Isoplus Fernwärmetechnik GmbH (T-9/99), Brugg Rohrsysteme GmbH (T-15/99), Lögstör Rör (Deutschland) GmbH (T-16/99), KE KELIT Kunststoffwerk

GmbH (T-17/99), Dansk Rørindustri A/S (T-21/99), LR AF 1998 A/S, tidigare Løgstør Rør A/S (T-23/99), Sigma Tecnologie di rivestimento Srl (T-28/99) och ABB Asea Brown Boveri Ltd (T-31/99) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 20 april 2002. Konkurrens – Konkurrensbegränsande samverkan – Fjärrvärmerör – Artikel 85 i EG-fördraget (nu artikel 81 EG) – Bojkott – Böter – Riktlinjer för beräkning av böter – Invändning om rättegångshinder – Retroaktiv verkan saknas – Rätten till försvar – Samarbetsmeddelande.

Mål T-175/99 UPS Europe SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 20 mars 2002. Konkurrens – Missbruk av dominerande ställning – Postsektorn – Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse – Användning av inkomster från en monopoliserad marknad – Förvärv av gemensam kontroll av ett företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad – Motivering.

Mål T-342/99 Airtours plc mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 juni 2002. Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut om att förklara en företagskoncentration oförenlig med den gemensamma marknaden – Talan om ogiltigförklaring – Relevant marknad – Begreppet kollektiv dominerande ställning – Bevis.

De förenade målen T-185/00, T-216/00, T-299/00 och T-300/00 Métropole télévision SA (M6), Antena 3 de Televisión SA, Gestevisión Telecinco SA och SIC – Sociedade Independente de Comunicação SA mot Europeiska gemenskapernas kommission dom den 8 oktober 2002. Konkurrens – Beslut att bevilja undantag – TV-rättigheter – Eurovisions-systemet – Artikel 81.1 och 81.3 EG – Uppenbart oriktig bedömning.

Mål T-310/01 Schneider Electric SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 22 oktober 2002. Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut som förklarar en företagskoncentration oförenlig med den gemensamma marknaden – Ogiltigförklaring.

Mål T-5/02 Tetra Laval BV mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 25 oktober 2002. Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut som förklarar en företagskoncentration oförenlig med den gemensamma marknaden – Rätten till försvar – Horisontella och vertikala effekter – Leveraging – Potentiell konkurrens – Generell effekt av förstärkning.

Mål T-77/02 Schneider Electric SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 22 oktober 2002. Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut som föreskriver åtskiljande av företag – Artikel 8 (4) i förordning 4065/89 – Olaglighet av beslut som förklarar en företagskoncentrations oförenligt med den gemensamma marknaden – Efterföljande olaglighet med hänsyn till åtskiljandebeslutet.

Mål T-80/02 Tetra Laval BV mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 25 oktober 2002. Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut som föreskriver åtskiljande av företag – Artikel 8(4) i

förordning 4064/89 – Olaglighet av beslutet att förklara en företagskoncentration oförenlig med den gemensamma marknaden – Efterföljande olaglighet av beslutet om avyttring. Skr. 2002/03:60
Bilaga 3

Statligt stöd

De förenade målen T-127/99, T-129/99 och T-148/99 Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava (T-127/99), Comunidad Autónoma del País Vasco och Gasteizko Industria Lurra, SA (T-129/99) samt Daewoo Electronics Manufacturing España SA (T-148/99) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 mars 2002. Statliga stöd – Begreppet statliga stöd – Skatteåtgärder – Selektiv karaktär – Motiverat med hänsyn till skattesystemets art och systematik – Stödets förenlighet med den gemensamma marknaden.

De förenade målen T-269/99, T-271/99 och T-272/99 Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa, Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava och Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 23 oktober 2002. Statligt stöd – Beslut om inledande av ett förfarande enligt artikel 88.2 EG – Talan om ogiltigförklaring – Upptagande till sakprövning – Skatteåtgärd – Selektiv karaktär – Berättigade förväntningar – Maktmissbruk.

De förenade målen T-195/01 och T-207/01 Gibraltars regering mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 30 april 2002. Statligt stöd – Skattebestämmelser – Befintligt stöd eller nytt stöd – Beslut att inleda granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG.

Tillnärmning av lagstiftning

De förenade målen T-74/00, T-76/00, T-83/00 – T-85/00, T-132/00, T-137/00 och T-141/00, Artegodan GmbH (T-74/00), Bruno Farmaceutici SpA, Essential Nutrition Ltd, Hoechst Marion Roussel Ltd, Hoechst Marion Roussel SA, Marion Merell SA, Marion Merell SA, Sanova Pharma GmbH och Temmler Pharma GmbH & Co KG (T-76/00), Schuck GmbH (T-83/00), Laboratórios Roussel Lda (T-84/00 och T-85/00), Laboratoires Roussel Diamant SARL (T-84/00), Roussel Iberica SA (T-85/00), Gerot Pharmazeutika GmbH (T-132/00), Cambridge Healthcare Supplies Ltd (T-137/00) och Laboratoires pharmaceutiques Trenker SA (T-141/00) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 26 november 2002. Humanmedicinska läkemedel – gemenskapslagstiftningsprocedurer – återkallelse av försäljningstillstånd – behörighet – kriterier för återkallelse – anoreksika: amfepramon, clobenzorex, fenproporex, norpseudoephedrin, phentermin – direktiv 65/65/EEG och 75/319/EEG.

Yttre förbindelser

Skr. 2002/03:60

Bilaga 3

Mål T-211/02 Tideland Signal Limited mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 30 september 2002. Offentlig upphandling – Förkastande av anbud – Underlåtenhet att utöva befogenhet att söka förtydligande av anbud – Ogiltigförklaring – Skyndsam handläggning.

I det följande redovisas de ärenden som vid utgången av december månad 2002 är föremål för formellt överträdelseförfarande mot Sverige. Redovisningen uppstår under separata rubriker de ärenden som är föremål för talan vid EG-domstolen, motiverat yttrande respektive formell underrättelse. Redovisningen sker departementsvis.

MÅL I EG-DOMSTOLEN

Justitiedepartementet

Oskäliga villkor i konsumentavtal, mål C-478/99

Kommissionen har genom stämmningsansökan, som regeringen fick del av den 23 december 1999, väckt talan mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anförts att Sverige inte genomfört direktiv 93/13/EG om oskäliga avtalsvillkor genom att inte återge direktivets bilaga i svensk författningstext. Sverige har i sitt svaromål, som gavs in den 25 februari 2000, bestritt kommissionens talan och anförts att eftersom bilagan är av icke-bindande karaktär kan det inte finnas en gemenskapsrättslig skyldighet att genomföra den i bindande författningstext.

Dom meddelades den 7 maj 2002. Domstolen konstaterade att direktivets fulla verkan kan tillförsäkras inom en tillräckligt klar och precis rättslig ram utan att listan ingår i författningstext. Eftersom listan är en vägledande informationskälla för tillämpande myndigheter och för enskilda måste det dock finnas tillräckliga garantier för att allmänheten ska få kännedom om listan. Eftersom kommissionen inte visat att Sverige inte givit tillräckliga sådana garantier ogillades talan.

Näringsdepartementet

Open skies, mål C-468/98

Genom stämmningsansökan, som regeringen fick del av i januari 1999, har kommissionen väckt talan mot Sverige angående det svenska avtalet med USA om lufttrafik. Kommissionen har väckt talan vid EG-domstolen mot åtta medlemsstater om liknande avtal och har dessutom inlett överträdelseförfaranden mot ytterligare två.

Enligt kommissionen har medlemsstaterna ingen behörighet att ingå avtal på luftfartsområdet utan gemenskapen har exklusiv kompetens. Kommissionen har vidare gjort gällande att en "nationalitetsklausul" i avtalet, som innebär att parterna kan vägra sådana flygbolag marknadstillträde som inte huvudsakligen ägs av svenska eller

amerikanska medborgare, strider mot reglerna om fri etableringsrätt (artikel 43 EG).

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Regeringen har i svaromål, som gavs in i april 1999, bestritt att gemenskapen har exklusiv kompetens och att nationalitetsklausulen strider mot reglerna om fri etableringsrätt.

Dom meddelades den 5 november 2002. Domstolen hänvisade inledningsvis till sin tidigare praxis vad gäller gemenskapens externa behörighet och fann att gemenskapen visserligen får anses ha en implicit extern behörighet på luftfartområdet med stöd av artikel 84.2 i EG-fördraget (nu artikel 80.2 EG). Gemenskapens behörighet är emellertid exklusiv endast då den utnyttjats, då interna regler antagits som påverkas av ett internationellt åtagande eller för det fall den inre marknaden för lufttransporter kan anses fullständigt harmoniserad. Efter att domstolen konstaterat att behörigheten inte utnyttjats samt att den inre marknaden för lufttransporter inte kunde anses fullständigt harmoniserad fann dock domstolen att Sverige gått utöver sin behörighet på två punkter. Detta gällde i fråga om datoriserade bokningssystem (CRS) och vissa aspekter av fastställande av priser på flyglinjer inom gemenskapen. Vad sedan gäller nationalitetsklausulen fann domstolen att denna stred mot etableringsfriheten eftersom avtalet i denna del gav USA rätt att diskriminera gemenskapsbolag som inte var svenskägda. Avtalet strider därmed i denna del mot artikel 43 EG.

Person- och godstransporter på väg, mål C-490/01

Kommissionen har den 17 december 2001 väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige inte i tid genomfört rådets direktiv 98/76/EG om ändring av rådets direktiv 96/26/EG om rätt att yrkesmässigt bedriva person- och godstransporter på väg och om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis för att främja dessa transportörers etableringsrätt på området för nationella och internationella transporter.

Sverige medgav kommissionens talan och preciserade i vilka avseenden direktivets regler inte hade genomförts i tid samt klargjorde att samtliga brister avhjälpes per den 1 januari 2002.

Domstolen beslutade den 7 maj 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

Miljödepartementet

Bevarande av vilda fåglar, mål C-247/01

Kommissionen har den 26 juni 2001 väckt talan mot Sverige vid EG-domstolen och anfört att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Kommissionen har gjort gällande dels att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört vissa artiklar i direktivet, dels att Sverige inte har samrått med kommissionen på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 i direktivet.

Sverige medgav kommissionens talan och förklarade att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom författningsändringar vilka trädde i kraft den 1 juli 2001.

Domstolen beslutade den 20 juni 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, mål C-279/01

Kommissionen ansökte den 16 juli 2001 om stämning mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anfört att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet). Enligt kommissionen är de svenska reglerna bristfälliga bl.a. genom att de inte erbjuder det omedelbara skydd för bevarandeområden som ska inträda till följd av att kommissionen antar en lista över områdena. Reglerna är heller inte tillräckligt omfattande vad beträffar bedömningen av planer och projekt som kan ha en betydande inverkan på bevarandeområden enligt direktivet.

Sverige medgav kommissionens talan och förklarade att samtliga brister i den svenska lagstiftningen till fullo avhjälpes genom ändringar vilka trädde i kraft den 1 augusti 1999 respektive den 1 januari 2000 samt den 1 juli 2001.

Domstolen beslutade den 20 juni 2002 att skriva av målet sedan kommissionen återkallat sin talan.

Jordbruksdepartementet

Överfiske 1995 och 1996, mål C-271/02

Genom ansökan om stämning, som Sverige fick del av i juli 2002, har kommissionen väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige har brutit i att fullgöra sina skyldigheter enligt vissa bestämmelser i förordning (EEG) nr 3760/92 om ett gemenskapssystem för fiske och vattenbruk och i förordning (EEG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Genom att Sverige har överskridit vissa fångstkvoter under åren 1995 och 1996 har Sverige brutit mot vissa gemenskapsbestämmelser om skyldighet att fastställa närmare bestämmelser för tilldelade kvoter, brutit i kontrollen av fisket och skyldigheten att vidta förvaltnings- eller straffrättsliga åtgärder mot de ansvariga samt att meddela tillfälligt fiskeförbud.

Sverige har, med undantag för fiske av makrill i Norges fiskevatten, medgett att det under åren 1995 och 1996 förekommit överfiske avseende de kvoter som tilldelats Sverige. Sverige har bestritt att Sverige inte har fastställt närmare bestämmelser för Sveriges kvoter dessa fiskesäsonger men medgett att kontrollen av fisket brutit under dessa år och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för eventuella överträdelser. Med undantag för fiske i Estlands och Lettlands fiskevatten har Sverige även medgett att Sverige inte har uppfyllt bestämmelserna om fiskeförbud.

Socialdepartementet*Förbud mot att i djurförsök utprova beståndsdelar som ingår i kosmetikaprodukter*

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från september 1998 gjort gällande att Sverige har underlåtit att anmäla genomförande av direktiv 97/18/EG om att skjuta upp det datum efter vilket det ska vara förbjudet att släppa ut kosmetiska produkter på marknaden i vilka ingår beståndsdelar som utprovats i djurförsök.

Regeringen har besvarat det motiverade yttrandet i november 1998 med kompletterande svar till kommissionen i april 1999. Regeringen har i sitt svar hävdade att den svenska lagstiftningen i praktiken uppfyller kraven enligt direktivet och framhållit att osäkerhet råder om när förbudet enligt direktivet kommer att träda i kraft.

Prissättning av parallellimporterade läkemedel

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2001 gjort gällande att Sverige i sin prissättning av läkemedel diskriminerar parallellimportörer genom att ersätta deras produkter till en lägre nivå än direktimporterade produkter, eller i vart fall genom att systematiskt på icke objektiva eller kontrollerbara kriterier ersätta parallellimporterade läkemedel 10 till 30 procent under priset på direktimporterade produkter.

Det motiverade yttrandet besvarades i mars 2001. I svaret anförde regeringen att de svenska reglerna inte är diskriminerande i sig, att den prissättningspraxis som var föremål för yttrandet upphört samt att Riksförsäkringsverket ser över sina föreskrifter för att garantera att gemenskapsrätten efterlevs. I maj 2001 tillställdes kommissionen Riksförsäkringsverkets ändrade föreskrifter. På begäran av kommissionen har Sverige i mars 2002 överlämnat underlag avseende den praktiska tillämpningen av de ändrade föreskrifterna.

Finansdepartementet*Moms på torkat foder*

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från augusti 1999 anförde att Sverige bryter mot sjätte momsdirektivet genom att inte inräkna bidrag som utgår för torkat foder i mervärdesskatteunderlaget.

Regeringen har i svar i oktober 1999 hävdade att stöd till torkat foder inte ska anses utgöra ett sådant bidrag som ska ingå i beskattningsunderlaget.

Kommissionen har i juni 2001 överlämnat ett motiverat yttrande angående Sveriges beskattning av öl och vin. Enligt kommissionen befäster det svenska skattesystemet vissa fördelar för öl - den inhemska varan – medan det diskriminerar vin, varan från andra medlemsstater. Systemets utformning strider därmed enligt kommissionen mot artikel 90 i EG-fördraget.

Det motiverade yttrandet besvarades i juli 2001. Till svaret fogades en proposition som överlämnats till riksdagen, vari regeringen föreslår en sänkning av skatten på vin med 18,8 procent från den 1 december 2001. Den föreslagna lagändringen har därefter beslutats och trätt i kraft, vilket kommissionen underrättats om i ett kompletterande svar i december 2001. Kommissionen har i juli 2002 överlämnat en kompletterande formell underrättelse till Sverige. Underrättelsen besvarades i september 2002, se vidare under rubriken överlämnade formella underrättelser.

Upphandling inom vatten-, energi-, transport och telekommunikationssektorerna

Kommissionen har i oktober 2002 överlämnat ett motiverat yttrande (formell underrättelse överlämnad i mars 2002, vilken Sverige besvarade i maj 2002) och gjort gällande att de upphandlingsförfaranden som tillämpas av Kalmar Länstrafik strider mot artikel 34 i direktiv 93/38/EEG om samordning av upphandlingsförfarandet för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna.

Det motiverade yttrandet besvarades i december 2002. Den svenska regeringen delar liksom tidigare kommissionens uppfattning att tilldelningskriterierna snarare är att hänföra till prövningen av anbudsgivarnas lämplighet än till utvärderingen av anbudet. Regeringen anser inte att urval av anbudsgivare och bedömning av anbud ska göras i två moment, utan dessa moment kan samordnas även om dessa styrs av olika regler. Enligt regeringen kan emellertid gränsen mellan kriterier för de olika prövningarna vara diffus och svår att urskilja, varför Kalmar Läns Trafik AB:s misstag får anses ursäktligt. Det vitsordas vidare att överträdelsen medför effekter. Däremot är det överlåtet till medlemsstaterna att vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa effekter. Kommissionen kan därmed inte kräva att det tilldelade kontraktet hävs för att överträdelsen ska anses ha upphört.

Näringsdepartementet

Dimensioner på vägfordon

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2000 anfört att svensk lagstiftning inte helt överensstämmer med direktiv 96/53/EG om största tillåtna dimensioner i nationell och internationell trafik och högsta tillåtna vikter i internationell trafik för vissa vägfordon.

Sverige har överlämnat ett svar på yttrandet i mars 2000 och ett kompletterande svar i maj 2000. Av det sistnämnda svaret framgår att nya föreskrifter antagits för fullständigt genomförande av direktivet. Föreskrifterna har fogats till svaret.

Säkerhet och hälsa på arbetsplatsen

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från januari 2000 gjort gällande att Sverige inte på ett helt tillfredsställande sätt genomfört direktiv 89/654/EEG om minimikrav för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen.

Regeringen har i svar i mars 2000 svarat att kommissionens synpunkter ska tillgodoses genom nya föreskrifter. I oktober 2000 tillställdes kommissionen remissutgåvan av förslaget till nya föreskrifter. Kommissionen har i augusti 2001 underrättats om genomförandet.

Arbetstagarnas säkerhet och hälsa

Kommissionen har i februari 2000 överlämnat ett motiverat yttrande angående direktiv 89/391/EG om arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Kommissionen har anfört att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört flera av artiklarna i direktivet.

I svaret, som överlämnades i mars 2000, har den svenska regeringen förklarat att kommissionens synpunkter ska tillgodoses. I ett kompletterande svar informerade regeringen kommissionen om att erforderliga lagändringar skulle träda i kraft den 1 juli 2002. I en kompletterande skrivelse den 3 juli 2002 informerade Sverige kommissionen om att lagändringarna har beslutats och att de träder i kraft den 1 augusti 2002.

Kommissionen har i december 2002 önskat få ytterligare klargöranden beträffande genomförandet av artikel 7.8 i direktivet.

Den svenska regeringen har i svar till kommissionen i december 2002 anfört att artikel 7.8 i direktivet har genomförts på ett riktigt sätt, men att regeringen är beredd att vidta åtgärder för att på ett tydligare sätt definiera färdigheter och kvalifikationer enligt artikel 7.8 i direktivet. Kommissionen kommer att informeras om de nya föreskrifterna så snart beslut om författningsändringar fattats.

Typgodkännande av jordbruks- eller skogsbrukstraktorer

Kommissionen har i ett motiverat yttrande den 19 december 2002 (formell underrättelse 16 juli 2002) anfört att Sverige, genom att inte anta bestämmelser för att genomföra kommissionens direktiv 2001/3/EG om anpassning till den tekniska utvecklingen av rådets direktiv 74/150/EEG om typgodkännande av jordbruks- eller skogsbrukstraktorer med hjul och rådets direktiv 75/322/EEG om dämpning av radiostörningar som orsakas av jordbruks- eller skogsbrukstraktorer eller i vart fall genom att inte anmäla dessa bestämmelser till kommissionen, har brutit mot artikel 3 i kommissionens direktiv 2001/3/EG.

Det motiverade yttrandet ska besvaras senast den 19 februari 2003.

Insyn i finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag

Kommissionen överlämnade i juni 2002 ett motiverat yttrande och anförde att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag, det s.k. transparensdirektivet.

Sverige har i svar i augusti 2002 anfört att den svenska regeringen bereder ett utkast till utredningsdirektiv, som syftar till att ge förslag till ny lagstiftning som kan krävas av direktivet. Avsikten är att en ny lagstiftning som uppfyller direktivets krav ska kunna träda i kraft under år 2004. I oktober 2002 överlämnade Sverige kompletterande underlag med beslutat utredningsdirektiv.

Miljödepartementet

Natura 2000/Habitat

Kommissionen har i augusti 1999 överlämnat ett motiverat yttrande gällande den nationella lista som enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av växter och djur ska översändas till kommissionen. Den lista som Sverige överlämnat är, enligt kommissionen, inte fullständig.

Regeringen har besvarat det motiverade yttrandet i september 1999 och förklarat att kommissionens synpunkter ska tillgodoses.

I december 2001 har kommissionen överlämnat en kompletterande formell underrättelse vari kommissionen återigen påtalar Sveriges bristande efterlevnad av direktiv 92/43/EEG.

Regeringen besvarade den kompletterande formella underrättelsen i februari 2002 och anförde att en komplett lista skulle lämnas före utgången av denna månad.

Kommissionen överlämnade i augusti 2002 ett kompletterande motiverat yttrande vari gjordes gällande att listan alltjämt var ofullständig.

I svar i oktober 2002 förklarade regeringen att den förutskickade kompletteringen hade lämnats den 6 mars 2002 och att regeringen därmed tillbakavisar påståendet att bristen kvarstår.

Jakt på lodjur

Kommissionen har i juli 2001 överlämnat ett motiverat yttrande och anfört att Sverige, genom beslut om jakt utanför renbetesområdet och genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att hindra olaglig jakt, har brutit mot direktiv 92/43/EG (habitatdirektivet) och mot artikel 10 i EG-fördraget.

I Sveriges svar på det motiverade yttrandet har regeringen bl.a. anfört att den svenska lodjursstammen har en gynnsam bevarandestatus. Vidare har framhållits att jakten har bedrivits under strängt kontrollerade former, på ett selektivt sätt och i begränsad omfattning, samt att den svenska lodjurspopulationen har fortsatt att öka trots den jakt som tillåtits. Sverige har också anfört att lagändringar om höjda straff för jaktbrott har trätt i kraft den 1 juli 2001 samt att riksdagen beslutat om ökade resurser för att förebygga och beivra jaktbrott.

Sverige lämnade den 20 juni 2002 ett kompletterande svar på det motiverade yttrandet.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Spilloljor

Kommissionen har i ett motiverat yttrande i maj 2002 gjort gällande att Sverige har brutit mot direktiv 75/439/EEG om spilloljor genom att inte vidta de åtgärder som krävs enligt artikel 3.1 i direktivet.

Sverige besvarade det motiverade yttrandet i maj 2002 och anförde att man avsåg att införa en ny bestämmelse i förordningen (1993:1268) om spillolja med innebörden att spillolja i första hand ska omhändertas genom regenerering samt att regeringen under senhösten 2002 kommer att uppdra åt Naturvårdsverket att utreda vilka ytterligare styrmedel som bör införas för att öka regenereringen av spillolja i Sverige. I en kompletterande skrivelse till svar på det motiverade yttrande den 3 december 2002 informerade den svenska regeringen kommissionen om de ändringar som införts i förordningen (1993:1268) om spillolja, och som trädde i kraft den 1 december 2002.

Åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar

Kommissionen överlämnade i juni 2002 ett motiverat yttrande i vilket kommissionen har gjort gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört flera artiklar i direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Det motiverade yttrandet besvarades i augusti 2002. I svaret anförde regeringen att kommissionens synpunkter i allt väsentligt skulle tillgodoses eller nyligen tillgodosetts genom författningsändringar men att regeringen avseende vissa delar anser att direktivet redan är genomfört.

I en kompletterande formell underrättelse i oktober 2002 har kommissionen anført att Sverige beträffande ett ytterligare antal industriella verksamheter inte har införlivat direktivet på ett korrekt sätt. Sverige ska besvara den kompletterande formella underrättelsen senast den 18 januari 2003, se nedan under avsnitt "Överlämnade formella underrättelser".

Avveckling och nedmontering av Barsebäck I

Kommissionen har i ett motiverat yttrande från oktober 2002 gjort gällande dels att Sverige inte korrekt genomfört reglerna i direktiv 85/337/EEG, dels att reglerna tillämpats felaktigt vid avvecklingen och nedmonteringen av Barsebäck.

Det motiverade yttrandet besvarades i december 2002 varvid Sverige anförde följande. Arbetet med att komplettera den svenska lagstiftningen i syfte att fullgöra de krav som ställs i direktiv 85/337/EEG, ändrat genom direktiv 97/11/EG, är långt framskridet och de planerade författningsändringarna beräknas kunna träda i kraft till den 1 mars 2003. Genom de planerade förändringarna kommer det att säkerställas att alla framtida åtgärder för att avveckla eller montera ned kärnkraftsreaktorer i Sverige föregås av tillståndsgivning och miljökonsekvensbeskrivning.

Förändringarna av lagstiftningen kommer även att gälla för det fortsatta arbetet med att avveckla och montera ned kärnkraftsreaktorn Barsebäck I. Den svenska lagstiftningen säkerställer dock även i dess nuvarande skick att miljöskälen beaktas i tillräcklig omfattning vid avveckling och nedmontering av kärnkraftsreaktorer och att den planerade förändringen således utgör ett förtydligande av det miljö- och säkerhetstänkande som redan präglar den svenska lagstiftningen på området. Beträffande avvecklingen och nedmonteringen av kärnkraftsreaktorn Barsebäck I har regeringen vidhållit sin inställning att regeringens beslut om stängning av kärnkraftsreaktorn Barsebäck I ska ges motsvarande verkningar som ett tillståndsbeslut, att beslutet grundades på ett underlag som mer än väl motsvarar vad som krävs av en miljökonsekvensbeskrivning samt att det vid tidpunkten för beslutet inte krävdes vare sig särskilt tillstånd eller miljökonsekvensbeskrivning, eftersom direktivet i dess dåvarande lydelse inte innehöll någon sådan förpliktelse. Sverige har i vart fall haft fog att tolka direktivet i enlighet med dess ordalydelse.

Jordbruksdepartementet

Kvaliteten på dricksvatten

Kommissionen har i juli 2001 avgivit ett motiverat yttrande angående direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten och anfört att Sverige har underlåtit att anmäla åtgärder för genomförande av nämnda direktiv.

I svaret på det motiverade yttrandet anförde den svenska regeringen att genomförande ska ske genom Livsmedelsverkets föreskrifter, vilka vid tidpunkten för besvarandet av yttrandet var föremål för remissbehandling. Föreskrifterna beräknades gå i tryck före årsskiftet 2001/2002.

Ett kompletterande svar översändes till kommissionen i december 2001, varvid den svenska regeringen meddelade att föreskrifterna trätt i kraft den 13 december 2001. En underrättelse om genomförandet samt kompletterande svar på det motiverade yttrandet tillställdes kommissionen i december 2001.

Förhandsanmälan av livsmedelsprodukter

Kommissionen har i december 2001 överlämnat ett motiverat yttrande och gjort gällande att de svenska kraven på förhandsanmälan och kontroll av vissa livsmedelsprodukter strider mot direktiv 89/662/EEG om veterinära kontroller och mot artikel 28 i EG-fördraget.

Sverige svarade på det motiverade yttrandet i februari 2002 och anförde att förhandsanmälan är nödvändig för att genomföra kontroller. Vidare anfördes att stickprovskontroller på den slutliga destinationsorten i dagsläget inte kan anses tillräckliga på grund av allvarliga brister i efterlevnaden av de krav som ställs på avsändarlandet vid handeln med animaliska livsmedel.

Kommissionen överlämnade i juni 2002 ett motiverat yttrande i vilket kommissionen har gjort gällande att Sverige felaktigt tillämpar direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket. Kommissionen hävdar att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 3.1 och 3.2 i direktivet, genom att inte ha förtecknat vissa sjöar och känsliga områden i enlighet med direktivet.

Sverige har i svar i augusti 2002 redogjort bl.a. för den rapport som Jordbruksverket överlämnat till regeringen den 14 juni 2002. Vidare anfördes att regeringen mot bakgrund av den översyn som Jordbruksverkets gjort samt med beaktande av EG-domstolens dom den 27 juni 2002 i mål C-258/00 har regeringen i augusti 2002 beslutat att peka ut sjöar och ytterligare områden. Beslutet innebär att sjöarna Mälaren och Hjälmaren samt ytterligare områden med avrinning till dessa sjöar och ytterligare områden med avrinning som påverkar Östersjön pekas ut.

Överfiske 1997

I ett motiverat yttrande från oktober 2002 har kommissionen anført att Sverige försummat sina förpliktelser beträffande förvaltningen och kontrollen av vissa fiskekvoter.

Det motiverade yttrandet besvarades i december 2002. I svaret medger den svenska regeringen att det under fiskeåret 1997 förekommit överfiske i förhållande till vissa av kvoterna för torsk, sill/strömning, makrill och skarpsill. Överfiske bestrids beträffande del av kvoten för sill/strömning. Regeringen medger att kontrollen av fisket brustit i vissa hänseenden och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för överträdelserna. Regeringen har dock understrukit att det regelverk och den organisation som idag finns på plats enligt regeringens uppfattning uppfyller gemenskapsrättens krav.

Justitiedepartementet

Mönsterskydd

I ett motiverat yttrande från juni 2002 har kommissionen anført att Sverige inte har antagit författningar för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG om mönsterskydd i nationell rätt, eller att Sverige i vart fall inte har underrättat kommissionen om några sådana bestämmelser.

Det motiverade yttrandet besvarades i augusti 2002. I svaret har den svenska regeringen anført att direktivet är genomfört genom lag- och förordningsändringar som trätt i kraft den 1 juli 2002 och att kommissionen har underrättats om genomförandet.

Kommissionen har i ett motiverat yttrande den (formell underrättelse den 30 november 2000) anfört att Sverige, genom att inte anta bestämmelser för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar eller genom att inte anmäla sådana bestämmelser till kommissionen, har brutit mot artikel 15 i direktivet.

Det motiverade yttrandet ska besvaras senast den 19 februari 2003.

ÖVERLÄMNAD E FORMELLA UNDERRÄTTELSE

Justitiedepartementet

Registrering av in-teckning i fast egendom

Kommissionen har i maj 2000 överlämnat en formell underrättelse angående svenska bestämmelser om in-teckning i fast egendom eller tomträtt. Kommissionen har anfört att kravet att en in-teckning endast kan registreras hos den behöriga myndigheten om den anges i svensk valuta strider mot artikel 56 i EG-fördraget.

Sverige har i svar i juni 2000 angivit att regeringen är beredd att ta initiativ till att ändra regelverket så att det stämmer överens med kommissionens tolkning av EG-fördraget. Den utredare som regeringen tillkallat har i november 2001 överlämnat ett betänkande (SOU 2001:83, Utländsk valuta – Ägarhypotek).

Socialdepartementet

Läkemedelsrecept utfärdade i annan medlemsstat

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 gjort gällande att Sverige, genom att införa och upprätthålla bestämmelser som förbjuder svenska apotek att godta läkemedelsrecept som utfärdats av behöriga utfärdare som ej är etablerade i Sverige, underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 49 i EG-fördraget.

Underrättelsen besvarades i februari 2002. I svaret anges att Läkemedelsverket avser att snarast se över det svenska regelverket för att möjliggöra expediering av recept från samtliga medlemsstater.

Kommissionen överlämnade den 12 november 2002 en kompletterande formell underrättelse med en begäran om uppgifter om de planerade ändringarna genomförts. Underrättelsen ska besvaras senast den 12 januari 2003.

Kommissionen överlämnade i oktober 2002 en formell underrättelse om den svenska alkohollagens bestämmelser om förbud för enskildas införsel av alkohol för eget bruk från andra medlemsstater. Kommissionen har anfört att bestämmelserna strider mot artikel 28 och 30 i EG-fördraget.

Underrättelsen besvarades i december 2002. Av svaret framgår sammanfattningsvis att det har varit viktigt att hitta ett system, när det gäller distansförsäljning av alkohol från andra länder till Sverige, som tar hänsyn också till de folkhälsopolitiska aspekterna, inte minst ålderskontroll och tillgänglighet och att det är den svenska regeringens uppfattning att Systembolagets importservicesystem utgör ett icke-diskriminerande system som också är proportionellt i förhållande till det eftersträlvade målet.

Finansdepartementet

Systembolagets upphandlingsförfarande

Kommissionen har i februari 2000 överlämnat en formell underrättelse angående tillämpningen av direktiv 93/36/EEG, 93/37/EEG, 92/50/EEG, samtliga ändrade genom direktiv 97/52/EEG, om offentlig upphandling. Kommissionen har anfört att Systembolaget omfattas av direktiven om offentlig upphandling och har uppmanat den svenska regeringen att vidta åtgärder som rör Systembolagets upphandling av varor, bygg- och anläggningsarbeten samt tjänster.

Den formella underrättelsen har besvarats av regeringen i april 2000. Därefter har ärendet diskuterats vid ett paketmöte med kommissionen i juni 2000. Kommissionen har vid det nämnda tillfället meddelat sin avsikt att närmare studera det ytterligare material som överlämnats av Sverige, särskilt frågan om Systembolagets verksamhet är av kommersiell natur.

Tullmyndighetens gränskontroller

I en formell underrättelse från juni 2000 har kommissionen gjort gällande att tullmyndigheten vid den svensk-finska gränsen utför systematiska, eller i vart fall oproportionerliga, gränskontroller, vilket står i strid med artiklarna 28-30 i EG-fördraget.

Regeringen har i svar på den formella underrättelsen i augusti 2000 anfört att de svenska reglerna om gränskontroller är förenliga med gemenskapsrätten och att de tillämpas på ett korrekt sätt.

Kommissionen har i december 2001 överlämnat en kompletterande formell underrättelse för att bemöta de skattemässiga argument som framförts i Sveriges svar på den formella underrättelsen. Kommissionen har i denna underrättelse utvecklat det skattemässiga resonemanget och anfört att, utöver vad som anges i den tidigare formella underrättelsen, Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 92/12/EEG om

allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor samt artikel 90 i EG-fördraget.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Den kompletterande formella underrättelsen besvarades i februari 2002. I svaret vidhåller Sverige sin uppfattning att de punktskattekontroller som utförs är nödvändiga för en effektiv fiskal kontroll samt för att upprätthålla principen om att skatt ska betalas i det land där varorna konsumeras. Det anges också att kontrollerna varken kan anses systematiska, diskriminerande eller oproportionerliga.

Olika behandling av svenska och utländska pensionsförsäkringar

Kommissionen överlämnade i januari 2001 en formell underrättelse angående olika behandling av svenska och utländska pensionsförsäkringar. Kommissionen har gjort gällande att den svenska lagstiftningen strider mot artiklarna 49 och 56 EG och mot artikel 4 i direktiv 92/96/EEG (tredje livförsäkringsdirektivet) eftersom lagen innebär en mer betungande beskattning av pensionsförsäkringar som utfärdats av företag som inte är etablerade i Sverige jämfört med försäkringar utfärdade av företag som är etablerade i Sverige.

Underrättelsen besvarades i mars 2001. Den svenska regeringen har anfört att etableringskravet är en hörnpelare i regelverket som ska säkerställa beskattning av utfallande belopp och att regeringen inte delar kommissionens uppfattning att kravet strider mot EG-fördraget.

Kontrollen av traditionella egna medel

Kommissionen överlämnade i april 2001 en formell underrättelse angående den i Sverige utförda kontrollen av egna medel. Kommissionen har gjort gällande att Sverige inte iakttar de tidsfrister för bokföring i efterhand som fastställs i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen.

Av svaret, som överlämnades i juni 2001, framgår att regeringen anser att det svenska förfarings sättet helt överensstämmer med förordningen. Befrielse från importtull för krigsmateriel m.m. – återbetalning av egna medel

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 hävdats att Sverige i strid med gemenskapsrätten tillämpar tullbefrielse för import av krigsmateriel m.m. I en kompletterande formell underrättelse av samma datum har kommissionen gjort gällande att tullbefrielsen i fråga förorsakat förluster av egna medel för gemenskapen för budgetåren fr.o.m. 1998. Kommissionen har vidare uppmanat den svenska regeringen att beräkna hur stora dessa belopp är samt att ställa beloppen till kommissionens förfogande före den 31 mars 2002.

Den kompletterande underrättelsen besvarades i mars 2002. I svaret hänvisar regeringen till sitt svar av den 22 februari 2002 på den förstnämnda formella underrättelsen, vari framgår att de svenska bestämmelserna har utformats och ansetts nödvändiga för att skydda och tillvarata väsentliga nationella säkerhetsintressen och att de omfattas av artikel 296 i EG-fördraget. Mot bakgrund av detta föreligger det enligt svensk mening ingen grund för att ställa egna medel som motsvarar

Öppnande av inlåningskonto utomlands

I en formell underrättelse från januari 2002 har kommissionen anfört att vissa regler i lag (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter om öppnande av inlåningskonto utomlands med innebörd att i Sverige bosatta fysiska personer som öppnar ett inlåningskonto i utlandet till riksskatteverket ska lämna dels ett skriftligt medgivande till insyn på kontot, dels en skriftlig förbindelse från den utländska kontoföraren att årligen lämna kontrolluppgift till verket förefaller vara oförenliga med gemenskapens bestämmelser om fri rörlighet för kapital.

Den formella underrättelsen besvarades i mars 2002. I svaret anför den svenska regeringen att den aktuella lagen upphörde att gälla vid utgången av 2001 och att lagen har ersatts av lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Den nya lagen innehåller inga motsvarande bestämmelser om sådana skyldigheter som kommissionen ifrågasatt. Sverige anser därmed att de svenska reglerna är förenliga med EG-rätten.

Punktskatter på öl och vin

Kommissionen överlämnade i juli 2002 en kompletterande formell underrättelse angående Sveriges beskattning av öl och vin. Ett motiverat yttrande har tidigare överlämnats och besvarats, se ovan under avsnitt "Överlämnade motiverade yttranden".

I den kompletterande formella underrättelsen anför kommissionen att, oaktat ändringen av den svenska alkoholbeskattningen, skattesystemet alltjämt skyddar den inhemska varan öl i förhållande till vin, som är en vara från andra medlemsstater samt att en sådan beskattning strider mot artikel 90 andra stycket i EG-fördraget.

Underrättelsen besvarades i september 2002 varvid Sverige gjorde gällande att det svenska beskattningssystemet för öl och vin inte har medfört att öl skyddas i förhållande till vin. Tvärtom har den procentuella försäljningsökningen varit något större för vin än för öl mellan 1997 och 2001. Beskattningen strider därför inte mot ovannämnda artikel.

Offentlig upphandling av Eskilstuna kommun

Kommissionen har i en formell underrättelse från oktober 2002 gjort gällande att Eskilstuna kommun inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 93/37/EEG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten.

Underrättelsen besvarades i december 2002. I svaret vidgår regeringen att Eskilstuna kommun har begått överträdelser mot byggdirektivet vad beträffar avtalen om uppförande av idrottsanläggningar samt att kommunens tilldelning av kontrakt avseende anläggande av gator, allmänna platser och VA-anläggningar utan föregående upphandlingsför-

farande förefaller strida mot direktivet. Regeringen har vidare anfört att man inte delar kommissionens uppfattning att överträdelsena inte har upphört. Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Jordbruksdepartementet

Införande av kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken

Kommissionen har i en formell underrättelse i november 2001 gjort gällande att Sverige har brustit i sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Kommissionen har hävdats att de svenska myndigheterna inte har anmält vissa uppgifter och anmält andra uppgifter för sent med hänsyn till den tidsfrist som föreskrivs i bestämmelserna.

Den formella underrättelsen besvarades i januari 2002 varvid Sverige medgav de brister som kommissionen gjort gällande. I svaret framhölls dock att rapporteringen under år 2001 uppfyller de krav som ställs på rapportering enligt förordningen. Kommissionen har inte heller riktat någon anmärkning mot Sverige i denna del.

Uppfödning av hästar och ponnyer

Kommissionen har i juli 2002 överlämnat en formell underrättelse angående det svenska kravet att alla hingstar måste avelsvärderas i Sverige innan de kan användas för avel med andra ston än hingstägarens egna. Kommissionen har gjort gällande att den aktuella bestämmelsen strider mot harmoniserade bestämmelser på området och att den, i vart fall, har samma verkan som en kvantitativ importrestriktion som är förbjuden enligt artikel 28 i EG-fördraget. Restriktionen kan enligt kommissionens uppfattning inte anses motiverad enligt artikel 30 i fördraget.

Den formella underrättelsen besvarades i september 2002. I svaret anförde Sverige att det finns ett utrymme för medlemsstaterna att införa nationella bestämmelser på området. Enligt Sverige är det svenska kravet på avelsvärdering motiverat med hänsyn till intresset att skydda djurs hälsa och liv och de syften som avelsvärderingen tjäna väger så tungt att kravet bör anses motiverat enligt artikel 30 i EG-fördraget. I svaret framhölls vidare att Sverige hittills gjort den bedömningen att avelsvärderingen måste ske här i landet med hänsyn till vikten av att tillgodose djurskyddet.

Överfiske 1998 och 1999

Kommissionen har i formell underrättelse den 19 december 2002 anfört att Sverige genom att ha överskridit vissa tilldelade fångstkvoter under år 1998 och 1999 inte har uppfyllt sina skyldigheter att förvalta och kontrollera de angivna kvoterna. Sverige har nämligen inte fastställt lämpliga föreskrifter för hur kvoterna ska användas, inte vidtagit

kontrollåtgärder och påföljder mot de som är ansvariga för överfisket och har inte utfärdat tillfälliga fiskeförbud i tid.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Den formella underrättelsen ska besvaras senast den 19 februari 2003.

Näringsdepartementet

Passagerarfartyg

I en formell underrättelse från juli 2000 har kommissionen gjort gällande att Sjöfartsverkets föreskrifter om passagerarfartyg i inrikes trafik inte överensstämmer med direktiv 98/18/EG om säkerhetsbestämmelser och säkerhetsnormer för passagerarfartyg.

Underrättelsen har besvarats i september 2000, varvid regeringen har anfört att åtgärder har vidtagits för att tillgodose kommissionens synpunkter.

Satellitjänster

Kommissionen har i en formell underrättelse från september 2000 anfört att Sverige inte har genomfört beslut 710/97/EG om ett samordnat tillvägagångssätt inom området för satellitjänster för personkommunikation inom gemenskapen.

Den formella underrättelsen har besvarats i november 2000, varvid regeringen har förklarat att Sverige vidtagit de åtgärder som behövs för att möjliggöra genomförande av EG-beslutet.

Avgifter för intyg vid privatimport av vissa fordon

I en formell underrättelse från oktober 2001 har kommissionen gjort gällande att Sverige i strid med artiklarna 28 och 30 i EG-fördraget tillåter att alltför höga avgifter tas ut av generalagenter etc. vid privat överföring till Sverige av begagnade motorcyklar och, i förekommande fall, personbilar.

Sverige besvarade den formella underrättelsen i december 2001. I svaret har bl.a. anförts att det vid samtal med företrädare för generalagenterna har framkommit dels att den ersättning som tas ut för att utfärda intyg om årsmodell numera inte uppgår till de belopp som anges i kommissionens formella underrättelse, dels att Motorcykelbranschens Riksförbund har uppmanat sina medlemmar att följa de avgiftsnivåer som rekommenderats av kommissionen.

Arbetstidens förläggning

Kommissionen har i en formell underrättelse från mars 2002 anfört att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt rådets direktiv 93/104/EG om arbetstidens förläggning i vissa avseenden.

Den svenska regeringen besvarade den formella underrättelsen i maj 2002 och anförde i huvudsak att de svenska reglerna om dygnsvila och veckoarbetstid ger ett sammantaget skydd som väl motsvarar det som direktivet kräver. Även reglerna om rätten till betald semester och om nattarbete får anses ligga inom ramen för direktivet och ge arbetstagarna

ett lämpligt skydd. Den svenska regeringen anförde också att en parlamentarisk kommitté arbetar med en översyn av arbetstidslagen, semesterlagen och övrig ledighetslagstiftning. Kommittén ska också se över genomförandet av arbetstidsdirektivet och föreslå ett tydligare genomförande av direktivet i svensk lag.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Miljödepartementet

Joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning

Kommissionen har i en formell underrättelse från juli 2000 gjort gällande att Sverige inte i tid har genomfört direktiv 97/43/Euratom om skydd för personers hälsa mot faror vid joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning.

Den formella underrättelsen har besvarats i september 2000, varvid regeringen har anført att direktivet i huvudsak redan är genomfört i svensk rätt och att återstoden kommer att genomföras. Kommissionen har därefter underrättats om genomförandet.

Felaktig tillämpning av fågeldirektivet

Kommissionen har i en formell underrättelse från mars 2002 gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt vissa artiklar i rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar ("fågeldirektivet"). Kommissionen har anført att Sverige genom tre olika myndighetsbeslut felaktigt har tillämpat artikel 7.4 och undantagsmöjligheterna i artikel 9 i fågeldirektivet genom tillåtande av jakt på mellanskarv och råka.

Den formella underrättelsen besvarades i juni 2002. I svaret har den svenska regeringen sammantaget gjort gällande att jakten har stått i överensstämmelse med fågeldirektivet.

Bevarandet av vilda fåglar i Torslandaviken, ärendenr. 2000/5158

Kommissionen har den 7 juli 2002 överlämnat en formell underrättelse och gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 4.1 och 4.2 i det s.k. fågeldirektivet genom att inte ha klassificerat området "Torslandaviken" som ett särskilt skyddsområde enligt dessa bestämmelser.

Den formella underrättelsen besvarades i oktober 2002. I svaret redovisades Sveriges inställning beträffande de fyra delområden som kommissionen diskuterade i den formella underrättelsen. Beträffande det första delområdet angavs att detta utgör ett av de utpekade områdena i det särskilda skyddsområdet Torsviken och att kommissionen således är felinformerad på denna punkt. Beträffande det andra delområdet, vilket inte ingår i det särskilda skyddsområdet, angavs att den bedömning som gjorts är att detta områdes betydelse för fåglar klart understiger värdet av övriga utpekade områden. Beträffande det tredje området, vilket inte ingår i det särskilda skyddsområdet, angavs i att området är av mindre

betydelse och nyttjas endast marginellt av vissa arter. Beträffande det fjärde området, vilken inte ingår i det särskilda skyddsområdet, angavs att även detta område vad gäller dess betydelse för fåglar klart understiger värdet av övriga utpekade områden. I svaret underströk den svenska regeringen vidare att en mycket stor del av Torsvikenområdet sedan länge är att betrakta som ett industrilandskap med olika verksamheter, av vilka några kan anses vara av vital betydelse för det svenska samhället. Härtill redogjordes för de åtgärder som vidas i området för att minska störningarna på fågellivet.

Åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar

Kommissionen överlämnade i oktober 2002 en kompletterande formell underrättelse angående Sveriges införlivande med den nationella lagstiftningen av rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar. Ett motiverat yttrande har tidigare överlämnats och besvarats beträffande vissa artiklar och bilagor till direktivet, se ovan under avsnitt "Överlämnade motiverade yttranden". I den kompletterande formella underrättelsen anför kommissionen att Sverige, utöver de fall som anförts i det ovan nämnda motiverade yttrandet, även beträffande ytterligare ett antal industriella verksamheter inte har införlivat kravet av åtgärder för dessa verksamheter eller inte har införlivat dessa krav på ett korrekt sätt i nationell lagstiftning.

Den kompletterande formella underrättelsen ska besvaras senast den 18 januari 2003.

Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt

Kommissionen överlämnade i oktober 2002 en formell underrättelse angående Sveriges införlivande med den nationella lagstiftningen av rådets direktiv 85/337/EEG, i dess ändrade lydelse enligt rådets direktiv 97/11/EG, om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

I den formella underrättelsen anför kommissionen att Sveriges lagstiftning brister i överensstämmelse med vissa av artiklarna i direktivet.

Den formella underrättelsen ska besvaras senast den 18 januari 2003.

Rening av avloppsvatten

Kommissionen överlämnade den i oktober 2002 en formell underrättelse angående Sveriges tillämpning av rådets direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

I den formella underrättelsen anför kommissionen att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt vissa artiklar i direktivet.

Den formella underrättelsen ska besvaras senast den 23 januari 2003.

Kommissionen har i formell underrättelse den 19 december 2002 anfört att Sverige, i samband med utläggning av asfaltkross vid vägbyggnad, inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 4, 9.1, 10 och 11 i rådets direktiv 75/442/EEG om avfall, samt, för det fall asfaltkross är farligt avfall, även enligt artiklarna 2, 3, 4 och 5 enligt rådets direktiv 91/689/EEG om farligt avfall.

Den formella underrättelsen ska besvaras senast den 19 februari 2003.

Försvarsdepartementet

Befrielse från importtull för vapen, ammunition och krigsmateriel m.m.

Kommissionen har i en formell underrättelse från december 2001 gjort gällande att Sverige tillämpar befrielse från importtull för vapen, ammunition och krigsmateriel avsedda för militära ändamål samt för varor med dubbla användningsområden. Kommissionen har anfört att Sverige härigenom inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 26 i EG-fördraget, artikel 20 i gemenskapens tullkodex samt den gemensamma tulltaxan.

Den formella underrättelsen besvarades i februari 2002. I sitt svar har den svenska regeringen bekräftat att Sverige enligt gällande svenska bestämmelser tillämpar tullfrihet för dessa varor i vissa fall. Regeringen har anfört att de svenska bestämmelserna har utformats och ansetts nödvändiga för att skydda och tillvarata väsentliga nationella säkerhetsintressen samt att bestämmelserna omfattas av artikel 296 1 (b) I EG-fördraget och därmed är förenliga med gemenskapsrätten.

Kommissionen har under året avvaktat utvecklingen av arbetet i rådsarbetsgruppen för tullfrågor där arbetet med att enas om en rådsförordning baserad på artikel 26 pågått.

En kompletterande formell underrättelse har översänts från kommissionen angående återbetalning till gemenskapen av förlorade egna medel till följd av tullbefrielsen. Den kompletterande underrättelsen besvarades den 11 mars 2002, se ovan under Finansdepartementet, som ansvarar för frågan tillsammans med Försvarsdepartementet.

UNDERLÅTELSE ATT ANMÄLA GENOMFÖRANDE AV DIREKTIV – FLERA DEPARTEMENTS ANSVARSOMRÅDEN

Kommissionen har under år 2002 överlämnat sex formella underrättelser om utebliven anmälan om genomförande av sammanlagt 34 direktiv.

Regeringen har besvarat fem av underrättelserna. Den senaste underrättelsen ska besvaras senast den 22 januari 2003.

Av de berörda direktiven har 20 direktiv kunnat anmälas som genomförda innan eller i samband med svaret på underrättelserna. Därefter har genomförande av ytterligare 10 direktiv anmälts.

Kommissionen har skrivit av 10 av ärendena.

De 4 direktiv för vilka genomförande ännu ej har anmälts till kommissionen redovisas departementsvis nedan.

Skr. 2002/03:60
Bilaga 4

Näringsdepartementet

Typgodkännande för traktorer

I en formell underrättelse från juli 2002 har kommissionen gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av kommissionens direktiv 2001/3/EG av den 8 januari 2001 om anpassning till den tekniska utvecklingen av rådets direktiv 74/150/EEG om typgodkännande av jordbruks- eller skogsbrukstraktorer med hjul och rådets direktiv 75/322/EEG om dämpning av radiostörningar som orsakas av jordbruks- och skogsbrukstraktorer.

Underrättelsen besvarades i september 2002, varvid regeringen anförde att direktivet delvis genomförts genom ändringar i fordonskungörelsen. Vidare anfördes att direktivet i övrigt ska genomföras genom Vägverkets föreskrifter och att kommissionen i sedvanlig ordning kommer att underrättas om genomförandet så snart som möjligt.

Säkerhetsbestämmelser för passagerarfartyg

Kommissionen har i en formell underrättelse från november 2002 gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av kommissionens direktiv 2002/25/EG av den 5 mars 2002 om ändring av rådets direktiv 98/18/EG om säkerhetsbestämmelser och säkerhetsnormer för passagerarfartyg.

Underrättelsen ska besvaras senast den 22 januari 2003.

Miljödepartementet

Klassificering av farliga preparat

I en formell underrättelse från september 2002 har kommissionen gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat.

Underrättelsen besvarades i november 2002, varvid regeringen anförde att direktivet delvis genomförts och anmälts till kommissionen. Vidare anfördes att direktivet i övrigt ska genomföras genom föreskrifter meddelade av Statens räddningsverk och att kommissionen i sedvanlig ordning kommer att underrättas om genomförandet så snart som möjligt.

Genetiskt modifierade organismer

Skr. 2002/03:60

Bilaga 4

Kommissionen har i en formell underrättelse från november 2002 gjort gällande att Sverige inte har anmält åtgärder för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG.

Underrättelsen ska besvaras senast den 22 januari 2003.

Bilaga 5: Lista över Internetadresser

Skr. 2002/03:60
Bilaga 5

Information på Internet om EU och den europeiska integrationen återfinns på ett stort antal webbplatser. Då det händer att några av dessa webbplatser ändras eller i vissa fall helt tas bort, är det bra att alltid kunna börja sin navigering utifrån ett antal mer beständiga Internetadresser. En lista över dessa återfinns i denna bilagas andra del.

I de fall webbplatserna finns i flera språkversioner anges alltid i första hand Internetadressen för den svenska versionen. Om en sådan inte existerar har den engelska varianten valts.

1. Källhänvisningar i texten

Regeringens webbplats

[<http://www.regeringen.se/>]

Regeringens faktapromemorior

[<http://www.riksdagen.se/debatt/faktapm/>]

Europeiska rådets möten – ordförandeskapets slutsatser

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken "Europeiska rådet".

Rådets möten - pressmeddelanden

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken "Rådet".

GUSP-uttalanden

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken "GUSP-uttalanden".

GUSP-beslut – gemensamma åtgärder och gemensamma ståndpunkter

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/lif/reg/sv_register_18.html]

EU:s avtal med tredjeland

[<http://www.consilium.eu.int/accords/default.asp?lang=sv>]

Beslut som rör rättsliga och inrikes frågor

[<http://www.consilium.eu.int/jai/default.asp?lang=sv>]

Förordningar, direktiv och beslut

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/search/search_lif.html]

Lista över tillgängliga kommissionsförslag

[http://europa.eu.int/eurlex/sv/com/availability/sv_availability_number_2002_01.html]

Kommissionens meddelanden, rapporter, grönböcker och vitböcker m.m.

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/search/search_dpi.html] eller

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/dpi_index_sv.html]

Skr. 2002/03:60

Bilaga 5

Europeisk rättsligt nätverk på privaträttens område

[Gå till: http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/intro/news_101202_1_en.htm]

Det europeiska nätverket för förebyggande av brott, EUCPN

[http://europa.eu.int/comm/justice_home/eucpn/]

2. Viktiga länkar

EU:s officiella webbplats, "Europa"

[<http://www.europa.eu.int>]

Allmän rapport om Europeiska unionens verksamhet

[<http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/sv/welcome.htm>]

Ordförandeskapet (länksamling till ordförandeskapswebbplatser)

[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

Europaparlamentet

[http://www.europarl.eu.int/home/default_sv.htm]

Europeiska kommissionen

[http://www.europa.eu.int/comm/index_sv.htm]

Europeiska unionens råd

[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

Domstolen och förstainstansrätten

[<http://curia.eu.int/sv/index.htm>]

Revisionsrätten

[<http://www.eca.eu.int/SV/menu.htm>]

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

[<http://www.ces.eu.int/pages/multilangue.htm>]

Regionkommittén

[http://www.cor.eu.int/convention/index_sv.htm]

Europeiska investeringsbanken

[<http://www.eib.eu.int/>]

Europeiska investeringsfonden

[<http://www.eif.eu.int/>]

Europeiska centralbanken

[<http://www.ecb.int/>]

Europeiska ombudsmannen

[<http://www.euro-ombudsman.eu.int/home/sv/default.htm>]

Skr. 2002/03:60
Bilaga 5

Europol

[<http://www.europol.eu.int/home.htm>]

Eurostat

[<http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat>]

3. Internetadresser för Dig som vill veta mer

Lagstiftning

Fördragen

[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

EU:s lagstiftning (Lagstiftningsprocessen i EU och Sverige, sökbar)

[<http://www3.riksdagen.se/>]

EUR-Lex (Portal till EU-rätten)

[<http://europa.eu.int/eur-lex/sv/index.html>]

PreLex (Databas om den interinstitutionella beslutsprocessen)

[<http://europa.eu.int/prelex/apcnet.cfm?CL=sv>]

Europeiska unionens framtid och den allmänna opinionen

Europeiska unionens medlemsstater

[http://europa.eu.int/abc/governments/index_sv.html]

Europeiska konventets webbplats

[<http://european-convention.eu.int/bienvenue.asp?lang=SV>]

Inlägg/sammanfattningar från civila samhället till Europeiska konventet

[http://www.europa.eu.int/futurum/forum_convention/doc_sv.htm]

EU:s framtid – debatt

[http://europa.eu.int/futurum/index_sv.htm]

EU:s framtid – regeringskonferensen 2004

[<http://ue.eu.int/cig/default.asp?lang=sv>]

2004-kommittén

[<http://www.2004.se>]

Eurostat, officiell EU-statistik

[<http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat>]

Europaparlamentet

Skr. 2002/03:60
Bilaga 5

Europaparlamentets bulletiner

[http://www.europarl.eu.int/references/bull/default_sv.htm]

Europaparlamentets relationer med medlemsstaternas nationella parlament

[http://www.europarl.eu.int/eucoop/default_en.htm]

Europaparlamentets politiska grupper

[<http://www.europarl.eu.int/groups/default.htm>]

Europaparlamentets kontor i Sverige

[<http://www.europarl.se/>]

Europeiska kommissionen

Kommissionsledamöterna

[http://europa.eu.int/comm/commissioners/index_sv.htm]

Dialog med medborgarna

[http://europa.eu.int/citizens/index_sv.html]

Pressrummet

[http://europa.eu.int/comm/press_room/index_en.htm]

Europeiska kommissionens representation i Sverige

[<http://www.eukomm.se/ie.htm>]

Europeiska kommissionens officiella dokument

[http://europa.eu.int/comm/off/index_sv.htm]

Dokument/ytterligare information

Aktuellt inom EU:s institutioner (kalendrar)

[<http://europa.eu.int/news/cal-sv.htm>]

Europeiska Unionens Bulletin

[<http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/sv/welcome.htm>]

Kontoret för Europeiska unionens officiella publikationer

[http://publications.eu.int/general/en/index_en.htm]

ECLAS, Europeiska kommissionens bibliotekskatalog

[<http://europa.eu.int/eclas/>]

IDEA, elektronisk utgåva av gemenskapernas institutionskatalog

[<http://europa.eu.int/idea/sv/index.htm>]

Ljud- och bildbiblioteket

[http://europa.eu.int/comm/mediatheque/index_en.html]

Regeringen och EU-arbetet
[http://www.utrikes.regeringen.se/fragor/eu/reg_euarbetet/index.htm]

Skr. 2002/03:60
Bilaga 5

Riksdagens EU-länksamling
[<http://www.riksdagen.se/rdinfo/lankar/eulank.htm>]

Terminologi (länksamling)
[http://europa.eu.int/geninfo/info/guide/index_sv.htm#term]

A

ACIA	Arctic Climate Impact Assessment Report
ADS	Agreed Destination Status
AHDR	Arctic Human Development Report
AITIC	Agency for International Trade and Information Cooperation
ALA	Asien och Latinamerika
AoA	Jordbruksavtalet
AQG	EU:s arbetsgrupp för atomfrågor (Atomic Question's Group)
ARF	ASEAN Regional Forum
ASEAN	Sydostasiatiska nationerna förbund (Association of South East Asian Nations)
ASEM	Asien-Europa-mötet (Asia Europe Meeting)
ATC	Tekohandelsavtalet
AVS	(länder i) Afrika, Västindien och Stilla havs-regionen

B

BEPG	Allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken
BEST	Arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag för små och stora företag (Business Environment Simplification Task Force)
BiH	Bosnien och Hercegovina
BNI	Bruttonationalinkomst
BNP	Bruttonationalprodukt
BSE	Galna ko-sjukan (Bovine Spongiform Encephalopati)

C

CAP	Common Agricultural Policy
CARDS	Biståndsprogram för västra Balkan
CBC	Gränsöverskridande regionalt samarbete i Östersjö-regionen (Cross Border Cooperation)
CBD	Konventionen om biologisk mångfald
CBSS	Östersjöstaternas råd (Council of Baltic Sea States)
CCW	FN:s konvention om vissa inhumana konventionella vapen
CE-märkt	Europeisk standardmärkning
CITES	Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna)

COTIF	Fördraget om internationell järnvägstrafik	Skr. 2002/03:60
Cotonou	Partnerskapsavtal mellan EG och AVS-länderna	Bilaga 6
CREST	Rådgivande kommittén till kommissionen och rådet i forskning och teknikfrågor (comité de la recherche scientifique et technique)	
CTBT	Provstoppsavtalet	
CTF	Consultative Task Force	
D		
DDA	Doha-dagordningen för utveckling	
DRK	Demokratiska Republiken Kongo	
DSU	Tvistlösningsavtalet	
E		
EASA	Europeiska byrån för luftfartssäkerhet	
EBA	Everything But Arms	
EBRD	Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (European Bank for Reconstruction and Development)	
ECAC	European Civil Aviation Conference	
ECAP	European Capability Action Plan	
ECB	Europeiska centralbanken	
ECE	Ekonomiska kommittén för Europa (FN) (Economic Commission for Europe)	
ECHO	Europeiska byrån för humanitärt bistånd	
ECOSOC	Economic and Social Committee, se ESK	
ECOWAS	Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap (Economic Community of West African States)	
EDP	European Diplomatic Programme	
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen	
EEJ-Net	Europeiskt extrajudiciellt nätverk	
EES	Sysselsättningsstrategin	
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet	
EESK	Europeiska ekonomiska och sociala kommittén	
EFK	Ekonomiska och finansiella kommittén	
EFSA	Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten	
Efta	Europeiska frihandelssammanslutningen	
EG	Europeiska gemenskapen	
EGT	EU:s officiella tidning	
EIB	Europeiska investeringsbanken	
EIC	Euro Info Centre	
EIF	Europeiska investeringsfonden (European Investment Fund)	
Ekofin	Ekonomiska och finansiella kommittén	
EKSG	Europeiska kol- och stålgemenskapen	
EMCS	Excise Movement Control System	
EMU	Ekonomiska och monetära unionen (Economic and Monetary Union)	

EPA	Ekonomiska partnerskapsavta
EPC	Europeiska patentkonventionen
EPO	Europeiska patentverket (European Patent Organization)
EPSCO	Rådet för sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor (Employment, Social Policy Health and Consumer Affairs)
EPSON	European Observatory Network
ESA	Europeiska rymdstyrelsen (European Space Agency)
ESFP	Europeiska säkerhets- och försvarspolitik
ESK	Ekonomiska och sociala kommittén
ETA	European Technical Approval
EU	Europeiska unionen
EUCPN	Europeiska nätverket för förebyggande av brott
EUF	Europeiska utvecklingsfonden
EUPM	European Union Police Mission
Eurojust	Samarbetsorgan vid gränsöverskridande brottsutredningar
Europol	Europeiska polisbyrån
Eurostat	Europeiska statistikbyrån
EUSR	EU:s särskilda representanter
EUSRA	EU:s särskilda representant i Afghanistan

F

FAO	FN:s jordbruks- och livsmedelsmyndighet (Food and Agriculture Organization)
FIDE	Gemensamt utredningsregister
FN	Förenta nationerna
FoU	Forskning och utveckling
FSPG	Financial Services Policy Group
FRJ	Föbundsrepubliken Jugoslavien

G

GAERC	Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser
GATS	Allmänna tjänstehandelsavtalet (General Agreement on Trade in Services)
GATT	Allmänna tull- och handelsavtalet (General Agreement on Tariffs and Trade)
GBR	Geografisk BSE-risk
GCC	Gulfstaternas samarbetsråd (Gulf Cooperation Council)
GMEF	Global Ministerial Environment Forum
GMO	Genetiskt modifierade organismer (genetically modifies organism)
GSP	Allmänna preferenssystemet (Generalized System of Preferences)
GUSP	Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik

H

HLWG Högnivågruppen för asyl och migrationsfrågor
HTF Headline Task Force

I

IAEA Internationella atomenergiorganet (International Atomic Energy Agency)
IBSFC Internationella fiskerikommissionen för Östersjön (International Baltic Sea Fishery Commission)
ICAO Internationella civila luftfartsorganisationen (International Civil Aviation Organisation)
ICC Internationella brottmålsdomstolen
ICTY Internationella krigsförbrytartribunalen i Haag
ILO Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization)
IMF FN:s internationella valutafond (International Monetary Fund)
IMO (International Maritime Organisation)
Interpol Internationellt polissamarbete
IPP Integrerad produktpolitik
IPTF FN-ledd insats i Bosnien och Hercegovina
ISD Investeringsstjänster inom värdepappersområdet
ITC International Trade Centre

J

JAA Joint Aviation Authorities

K

KEDO Organisation för energiutveckling på Koreahalvön (Korean Energy Development Organisation)
KEP Kommittén för ekonomisk politik
Kfor Kosovo Force
KIP Key Issue Paper
KNAS Kommittén för nya arbetstids- och semesterregler
KOM Kommissionen
KUSP Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik

L

LRATP Konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar
LRRD Linking Relief, Rehabilitation and Development

M	
MEDA	Stöd- och utvecklingsprogram för Medelhavsländerna (Messures D`Appuisement)
Mercosur	Sydamerikanska gemensamma marknaden (Mercado Comùn del Sur)
MR	Mänskliga rättigheter
MRA	Mutual Recognition Agreements
MS	Medlemsstater
MUL	Minst utvecklade länderna

N

NASCO	Nordatlantiska laxorganisationen
Nato	Nordatlantiska fördragsorganisationen, Atlantpakten (North Atlantic Treaty Organisation)
ND	Nordliga dimensionen
NDEP	Northern Dimension Environmental Partnership
NEAFC	Nordostatlantiska fiskerikommissionen (North-East Atlantic Fisheries Commission)
NeDAP	Northern e-Dimension Action Plan
NEPAD	Afrikanska utvecklingsinitiativet
NGO	Non-Governmental Organisation
NPT	Fördraget om icke-spridning av kärnvapen (Non-Proliferation Treaty)
NRBC	Nukleär, radiologisk, biologisk och kemisk
NUTEK	Närings-och teknikutvecklingsverket

O

OAU	Afrikanska enhetsorganisationen (Organization for African Unity)
OECD	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OLAF	EU:s organ för bekämpning av bedrägerier
OSS	Oberoende staters samvælde
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

P

PECA	Protokoll till Europaavtalen om bedömning av överens-stämmelse och godtagande av industriprodukter Economies
PHARE	Stöd till central- och östeuropeiska länder (Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economies)
PISG	Provisional Institutions of Self-government
POP	Persistent Organic Pollutants

R

RIF	Rättsliga och inrikes frågor
S	
SAA	Stabiliserings- och associeringsavtal
SADC	Södra Afrikas utvecklingsgemenskap (Southern African Development Community)
SAP	Stabiliserings- och associeringsprocessen
SATM	Stabilisation and Association Tracking Mechanism
SDT	Särskild och differentierad behandling
SFOR	Natos militära insats i Bosnien och Hercegovina
SIS	Datoriserad information från polisen i de olika Schengenländerna (Schengen Information System)
SLIM	Förenklad lagstiftning på den inre marknaden (Simpler Legislation for the Internal Market)
SOLVIT	Gemensam databas för handelshinder
SP	Statens provningsanstalt
SRM	Specifierat riskmaterial
SMSG	Special Representative Secretary-General
T	
TAC	Totalt tillåtna fångstmängder (av fisk)
Tacis	Program för stöd till de nya oberoende staterna och Mongoliet (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States)
TEN-T	Transeuropeiska transportnäten
TIS	Tullinformationssystemet
TRIPS	Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterial rättigheter (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)
TSE	Transmissibel Spongiform Encefalopati
U	
UK	Storbritannien (United Kingdom)
UN/ECE	FN:s ekonomiska kommissionen för Europa
UNEP	FN:s miljöprogram (United Nations Environ- ment Programme)
UNESCO	FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNMIK	United Nation Interim Administration Mission in Kosovo
UNRWA	FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (United Nations Relief and Works Agency for Palestinian Refugees in the Near East)

W

WADA	Världsantidopingbyrån (World Anti-Doping Organisation)
WCO	Världstullorganisationen (World Customs Organization)
WHO	Världshälsoorganisationen (FN) (World Health Organisation)
WIPO	Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization)
WTO	Världshandelsorganisationen (FN) (World Trade Organisation)

Utdrag från protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars

Närvarande: statsminister Persson, ordförande, och statsråden Ulvskog, Lindh, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, J.O., Sommestad, Lund, Nykvist, Andnor, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: statsrådet Lindh

Regeringen beslutar skrivelse 2002/2003:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002.